

CATALOGUE
OF THE
SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE
LIBRARY OF THE INDIA OFFICE.

PART IV.
Sanskrit Literature :
A SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE.
VII PHILOSOPHY AND VIII TANTRA

BY
ERNST WINDISCH, PH.D.
PROFESSOR OF SANSKRIT IN THE UNIVERSITY OF LEIPZIG
AND
JULIUS EGGELING, PH.D.
PROFESSOR OF SANSKRIT AND COMPARATIVE PHILOLOGY IN THE UNIVERSITY OF EDINBURGH

London :
PRINTED BY ORDER OF THE SECRETARY OF STATE FOR INDIA IN COUNCIL.

1894

LONDON:
PRINTED BY GIBBERI AND RIVINGTON, LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.

PREFATORY NOTE BY THE EDITOR.

THE present part of the Catalogue appearing with two names on the title-page, it may seem desirable that I should briefly state in what way the work has been divided between my collaborateur and myself.

The bulk of the Philosophical MSS., as was already mentioned in the preface to Part I., have been described by Professor Windisch; my own share in this department being the works on *Bhakti* (from no. 2488 onwards, except nos. 2493 and 2499), and on *Kakmir Śaivism*; and some ninety MSS.* scattered over the earlier subdivisions of Philosophy.

As regards the *Tantric* literature, some of the works of this class had been catalogued by the late Dr. Haas; but, for the reasons stated in the preface referred to, I have felt it necessary thoroughly to revise his part of the work and to add such extracts, and indications regarding the contents of the MSS., as I thought might prove helpful to scholars in identifying the works in question when comparing them with other MSS. within their reach.

In carrying this part through the press, we have received much valuable assistance from kind friends. Professor Windisch desires to express his warmest thanks to Professor Aufrecht for having read the proofs of the first ten sheets and suggested numerous improvements; as also to Dr. R. Rost and Dr. von Bohtlingk for occasional suggestions. For my own part, I am under special obligations to Mr. Ch. H. Tawney for the kind and generous help readily afforded me whenever I had occasion to consult him in connection with the MSS. now under his charge; and I fear I have only too often availed myself of his kind offer of assistance in this respect. I have also to offer my cordial thanks to Professors Aufrecht, Bendall, Bhandarkar, Cowell, and von Roth, for some collations of MSS. or editions within their reach.

J. EGGEING.

Edinburgh, November 1894.

* I subjoin a list of these kindly sent me by Prof. Windisch:—1830, 1850, 1851, 1868, 2014, 2015, 2080, 2083, 2084, 2089-42, 2052-55, 2069, 2076, 2139, 2140, 2166, 2206, 2231, 2258-61, 2268, 2281, 2298, 2300, 2302, 2308, 2305, 2310-16, 2337, 2359-62, 2372, 2375, 2376, 2378, 2389-87, 2400, 2402, 2406, 2415, 2438-37, 2441, 2442, 2446-52, 2455, 2456, 2458, 2459, 2461, 2462, 2467, 2468, 2478-76, 2478, 2482, 2484, 2486, 2487.

CONTENTS OF PART IV.

SANSKRIT LITERATURE:—

A. *Scientific and Technical Literature (continued):—*

VII. Philosophy :	PAGE
A. Sāṃkhya	595
B. Yoga	598
C. Nyāya	603
D. Vaiśeṣika	661
E. Karmamīmāṃsā	680
F. Vedānta :	
1.-3. Sūtra and commentaries	718
4. Śaṅkarācārya	731
5. Advaita and general Vedānta	741
6. Rāmānuja's Viśiṣṭādvaita	794
7. Madhvācārya's Dvaitavidyā	797
8. Nimbāditya	802
9. Doctrine of Faith (Bhakti)	807
G. Kāśmīr Śaivism (Spanda and Pratyabhijñā)	832
VIII. Mysticism (Tantra)	844

ADDITIONS AND CORRECTIONS.

Page 603a, l. 17, for *a.* read 1.

- „ 604a, l. 16, read जायमाना; l. 18, read संसारिचेत्रनरुद्रो (४)विषयिज्ञः (Comm . संसारिषु ये चेत्रनाः प्रेषावन्तो न तु कीडादयस्तेषां वर्गो (४)विषयिज्ञः संसारि-चेत्रनवर्गो विषयिज्ञ इत्यकारप्रत्ययः ।) The verses at bottom of p. 604a : l. 34, read °कलिका शस्त्रे; l. 35, read बालाचक्रविनः शिवी दृक्षिहिरोरुद्धे प्रविशुर्नाति ।; l. 36, read निरन्तराद्यननकः; l. 38 read नीलासाधारदुच्छने ।
- „ 604b, l. 1, read विषयदक्षीनोद्गामदुष्करीतिनिराधुनाः ।; l. 3, read चागचैवति °
- „ 605b, l. 30, for *b.* read 2.
- „ 607a, l. 12, add : Bhandarkar, Rep. 1882-83, p. 26 and p. 213.
- „ 607b, l. 38, read नाचक्षेय.
- „ 609a, l. 12, for *c.* read 3.
- „ 610b, l. 20, read ऋतु°.
- „ 614b, l. 21, for 2B, read 3269.
- „ 617a, l. 33, for 4B, read 3271.
- „ 622a, at bottom, add : Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 82, calls the author “*Mahādeva Puṇtāmkaṛa*, i.e. *Mahādeva*, native of Puṇtāmber in the Ahmadnagar district.”
- „ 624b, l. 27, read लोका°; l. 34, read °ऋ°.
- „ 625b, l. 34, read °चेरवेजा°.
- „ 630a, l. 2, read °नायासदुःख°.
- „ 631b, l. 23, read °राज[स].
- „ 632a, l. 4 : perhaps लक्ष्मणा जयन्तु रतिरंगमिलम्बराणां (Prof. Aufrecht).
- „ 634a, l. 12, add : The ed. of the *Tattvacintāmaṇi* in the Bibl. Ind. contains extracts from the *Māthuri* in vol. i. (the last piece is the *Sannikarshavāda*, ends p. 639).
- „ 637a, l. 26, read °जायन्तीभूत°.
- „ 641b, l. 17, read कर्तुमानोदयनो.
- „ 654b, l. 16, read सङ्गुप्तो.
- „ 662b, l. 2, read °स्त्रेय(ः) :
- „ 669a. The *Saptapadārthi* was published, with a Latin translation, by Augustus Winter, Lipsiae 1893, and, with *Mādhava Sarasvatī's* *Kitābhāshiṇī* (see no. 2088), by *Rāmasāstrī Tailāṅga*, Benares

1893, in the Vizianagram Sanskrit Series. The printed text of the *Mūlabhāṣinī* gives Saurāṣṭradēśa as the name of the country, but in an additional third *śloka* the author is spoken of as कुच्छा-

Page 676b, l. 10, read चिदमर्षदोहाः.

„ 677a, l. 10, read स महाप्रणीतनयः(?) ; l. 18, read नूनं नवा न कछिहं(?) ; l. 19, read नयनसुखीय°.

„ 678a, l. 28, read पृथिवी जलं ; l. 27, read दुःख°.

„ 681a, l. 3 from bottom, read विधीयते ; last line, read मा-.

„ 681b, l. 25, read 2145.

„ 682b, l. 22, read 2162, 2163 ; no. 2144, add : [H. T. COLEBROOKE.]

„ 686a, l. 38, read परिशिष्टं.

„ 687a, l. 32, read खादिकनं परि°.

„ 692b, last line, read The scribe.

„ 726b, l. 8, read यमेवैव ; l. 11, read जाते न ननस्कारिता.

„ 730b, note, see no. 2379.

„ 734b, l. 26, read जगितो°.

„ 737a, l. 32, see no. 2439.

„ 743b, l. 30, read जीवनवाचि.

„ 773b, l. 33, °prekshikāsthītāmbaram°, Bomb. ed. (Śake 1802) ; l. 40, nīśācarākula°, Bomb. ed.

„ 774a, l. 21, 56 °ānantarapretavyavasthā, Bomb. ed. ; l. 30, 68. Karkatypākhyaṇe rākṣh°, Bomb. ed. ; l. 37, 76. anyāyabādhiko nāma, Bomb. ed.

„ 774b, l. 5, 85. Aindavopākhyānopakrame bra°, Bomb. ed. ; l. 16, read 97. oīdākāśamā°.

„ 775a, l. 4, janyajaninirāk°, Bomb. ed. ; l. 6, jagadānantya°, Bomb. ed. ; l. 8, read Bhārgavaskhalanam ; l. 10, Śukravividhajanmā°, Bomb. ed. ; l. 18, read Śukraśya ; l. 20, °svapnāśukhuptaturīya°, Bomb. ed. ; l. 27, °katasaṃgrāmaṇṇanam, Bomb. ed. ; l. 30, °kaṭajanmāntaraci°, Bomb. ed.

„ 775b, l. 11, Khotthavibhava°, Bomb. ed. ; l. 13, Varishṭhadāśūra°, Bomb. ed.

„ 777a, l. 15, read °savarūpanirūpanam ; l. 24, Śivapūjopākhyāne cetyonmukhacidvicāro nāma (30.), Bomb. ed. ; l. 28, Mahādevasya pūjya-simāntatvakathāṇam (35.), Bomb. ed. ; l. 34, read vīrānti° ; l. 36, Bilvopākhyāne (45.) sargaḥ, Bomb. ed. ; last line, read °saṃvedana°.

„ 777b, l. 2, read Arjunopākhyāne ; l. 20, read °khyānam ; l. 24, °prabodho nāma, Bomb. ed. ; l. 26, read °vicāraṇam.

Page 778a, l. 6, *Uddālopākhyāne Kumbhasya stritvalābho nāma* (105), Bomb. ed.; l. 10, the Bomb. ed. has *Śikhidhvajanirvāṇam* (110.), *Kacopākhyāne Kacaprabodho nāma* (111.), *Mithyāpuruṣhopākhyāne ākāśa-
khaṇam* (112.), etc., the right number of *sargas* being 128; l. 31, read *jagadvṛkṣa*°.

„ 778b, l. 28, read *sarvopa*°; l. 29, read *jīrasaptaka*°.

„ 791b, ll. 9-14. The colophon of the first *pariccheda* ends: °जीकुञ्जालंकाराख्याजीपालमुकुन्दानन्दनीचैवाद्दूयशिविचयनाचनीचैव पुस्तकोद्धरणं प्रथमपरिच्छेदसमाप्तः॥ The colophons of chapters 2 and 3, on the other hand, have only °जीकुञ्जालंकाराख्याजीपालः (मृत्तवीः) च° ॥ and this is also the wording of the colophons in the other MSS. of our collection. As to the additional words in the colophons of chapters 1 and 4, the meaning of *पुस्तकोद्धरणं* and *अन्वयोद्धरणं* is not clear to me. If it occurred only at the end of the MS., one might perhaps take it in the sense of “a son's share (*uddhāra*) of the books left by the father”; but this seems inadmissible here; the more so as Aufrecht, Cat. Cat., sub *शास्त्रविद्याकलेक्षणसह*, mentions a commentary by *Viśvanāthātīrtha*. Even the sense of “extract” or “summary,” however, seems hardly applicable here.—J. E.

„ 797b, l. 1, read °द्वयः.

„ 798b, note †, read: I have omitted the commentary of these verses.

„ 801b, l. 26, read अस्या वायु°.

„ 802a, l. 13, cp. the same verse in no. 2470.

„ 802b, l. 5 from bottom, read p. 150.

„ 804a, l. 36, read पुञ्जातः †.

VII. Philosophy.

A. SĀMKHYA.

1809.

3044. Foll. 69; size 11½ in. by 6 in.; nine lines in a page; large clear writing.

Kāpilasāmkhyapravacanāsūtraṣṭi, a commentary on the *Sāmkhyasūtras*, by *Aniruddha*, with the text of the *sūtras*.

See Hall's Index, p. 1, no. ii.

It begins:

विनायकं नमस्कृत्य विष्णुं नृषीं वरदात्मकम् ।

लक्ष्मीं गङ्गां महेश्वरं पूर्णं कर्तुं वनारणे ॥

पुरुषः बहु वैराग्यान्तोदवापनशास्त्रे प्रवर्तते । वैराग्यं च विना स्यात् । शोकादिना वा जन्मान्तरोद्युक्तिरव्याप्ता ।

The first adhyāya ends fol. 25a; the second, fol. 30b; the third, fol. 39b; the fourth, fol. 43b; the fifth, fol. 61b.

This commentary has been published in the Bibliotheca Indica (*Sāmkhyasūtraṣṭi*), by Dr. Richard Garbe, 1888-89. An English translation, by the same, in the Bibl. Ind., 1888 equ. See also The Aphorisms of the *Sāmkhya* Philosophy (printed for the use of the Benares College), Part I. (the 1st adhyāya), Allahabad 1852.

[J. R. BALLANTYNE.]

1810.

2668. Foll. 125; size 11½ in. by 5 in.; ten lines in a page; well written.

Kāpilasāmkhyapravacanāsūtrasya Bhāṣyam, by *Vijñāna Ācārya* (*Bhikṣhu*), with the text of the *sūtras*, with marginal notes in Colebrooke's handwriting.

See Hall's Index, p. 1, no. iv.

The *Sāmkhyapravacanabhāṣya* was published at Serampore in 1821, and by F. E. Hall,

in the Bibliotheca Indica, 1854-56. A reprint by *Jivānanda Vidyāsāgara*, Calcutta, 1872. A German translation by Professor Richard Garbe, Leipzig, 1889 (printed for the German Oriental Society, *Abhandlungen für die Kunde des Morgenlandes*, vol. ix. no. 3). See also The *Sāmkhya* Aphorisms of Kapila, with extracts from *Vijñāna Bhikṣhu's* commentary, translated by J. R. Ballantyne, in the Bibliotheca Indica.

The first adhyāya ends fol. 59b; the second, fol. 69b; the third, fol. 84b; the fourth, fol. 89b; the fifth, fol. 112a. *Sūtra* 28 of the second adhyāya, with a part of the commentary (fol. 65a), *sūtras* 49 and 50 of the third (fol. 78a), and *sūtra* 10 of the fourth adhyāya, with a part of the commentary (fol. 86a), are wanting.

[H. T. COLLEBROOKE.]

1811.

1822a, 1822f. Foll. 59 and 45 resp (140-243); size 12½ in. by 5½ in.; 13-16 lines in a page; large modern writing.

Kāpilasāmkhyapravacanāsūtrasya Bhāṣyam, a second copy of *Vijñāna Ācārya's* commentary, in two parts: the first contains the five last adhyāyas, the second, the first adhyāya.

The writer has omitted *sūtras* 4-10 of the third adhyāya on fol. 12a, l. 5, but he has repaired his mistake on fol. 17a, l. 1. Again, fol. 44, l. 3, he has dropped text and commentary of *sūtras* 86-116 of the fifth adhyāya.

[J. TAYLOR.]

1812.

1256a. Foll. 29; size 8½ in. by 4 in.; 11-13 lines in a page; writing indifferent.

Sāmkhyabhāṣya, a commentary on *Isvara-kṛishṇa's* *Sāmkhyakārikās*, by *Gaurapāda*.

See Hall's Index, p. 5, no. xiv.

The *Sāṃkhyabhāṣya* was published by H. H. Wilson, Oxford 1837 (The *Sāṃkhyā Kārikā*, transl. by H. T. Colebrooke, the *Bāṣhya* transl. by H. H. Wilson).

The last three couplets of the edition (एतत्तृतीयांशः) are wanting in this copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1813.

517. Foll. 41; size 9½ in.; 10-12 lines in a page; writing fair.

Tattvakaumudī, a commentary on the *Saṃkhyakārikā*, by *Vācaspati Miśra*.

See Hall's Index, p. 5, no. xv.; Oxford Catalogue, p. 237, no. 570; Berlin Catalogue, p. 185, no. 637.

The *Tattvakaumudī* was published at Calcutta in the Samvat year 1905. I have seen the first fascicle of a second edition (Calcutta 1868, printed and published by *Bābu Bhuvana Chandra Vasāka*). Professor Garbe mentions a Calcutta edition with a commentary by *Tārānātha Tarkavācaspati*, 1871, and a Benares edition by *Dharmādāśakāri Dhuṣṇīrāja Pantaśharman*, 1873, in his German translation of the *Sāṃkhyatattvakaumudī* (München, 1892, in the "Abhandlungen der K. Bayer. Akademie der Wiss."); see also his paper "*Sāṃkhyatattvakaumudī*, § 4-7 in deutscher Uebersetzung, nebst einer Einleitung," in "Berichte der K. Sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften," 21 Juli, 1888.

1814.

1521d. Foll. 30; size 10 in. by 6½ in.; 13-15 lines in a page; writing fair.

Sāṃkhyatattvakaumudī, a second copy of *Vācaspati's* commentary, dated : संवत् १९०० गौरी भादी वदी ६ चार स्वायुष्यमासे लोका (sic!) ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1815.

1128a. Foll. 43; size 11 in. by 4 in.; 7-10 lines in a page; well written.

Tattvakaumudī, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1816.

760a. Foll. 48; size 9½ in. by 4 in.; ten lines in a page; fair modern writing.

Tattvakaumudī, a fourth copy, dated : लिखितं श्रीमन्नारायणाय (!) शुद्धिमा कायते ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1817.

2005. Foll. 70; size 8½ in. by 4½ in.; 7-9 lines in a page; fair modern writing.

Sāṃkhyatattvakaumudī, a fifth copy.

[J. TAYLOR.]

1818.

3032. Foll. 28; size 13 in. by 7 in.; 10-16 lines in a page; writing indifferent.

Tattvāmritaprabhīṇī, a commentary on *Vācaspati Miśra's Sāṃkhyatattvakaumudī*, by *Rāghavānanda Sarasvatī*, disciple of *Advaya*, who was the disciple of *Vīśeṣvara*.

See Hall's Index, p. 6, no. xvii.

It begins :

माता सुरेशस्य पदारविन्दं शिषस्य भागोत्तिष्ठनायकस्य ।

महामुनेर्वा कथितस्य यत्नं करोमि हसस्य विकासनाय ॥

चक्रानेकां °

[J. R. BALLANTYNE.]

1819.

2640. Foll. 27; size 10 in. by 4½ in.; eleven lines in a page; writing fair.

Sāṃkhyacandrikā, a commentary on the *Kārikās*, by *Nārāyaṇa Tīrtha*, disciple of *Rāmagovinda Tīrtha*.

See Hall's Index, p. 7, no. xxi.; Oxford Catalogue, p. 237, no. 569.

Date of the copy: संवत् १८३८ माघशुक्लपक्षे चरती-
यदा (sic!) रविवारे

1820.

1371. Foll. 45; size 9½ in. by 5½ in.; 8 to 9 lines in a page; large modern writing.

Sāṃkhyacandrikā, a second copy. Colophon:
लिखितं जगन्नाथेन इत्येता संवत् १८५३ चाषाढे मासे कृष्णे पक्षे
जगन्नाथस्या त्रिषी चंद्रबाह्यरात्रिमासां चारखस्यां द्वितीयाह-
राहोदयानंतरं समाप्तमिति ॥

The following curious lines, containing a spell, have been added by the same hand:

मधुराचं बिलोमेन मधुमोनं यदक्षरम् ।
यो न स्मरति लोकेर्लिखन्मन्त्रेणैकोपरि ॥ १ ॥
समुद्रस्य परे पारे लङ्का नाम महापुरी ।
चायवः तत्र गच्छन्तु यत्र राजा विभीषकः ॥ २ ॥

पलादेशैश्चोपमतीकाराणि हस्तक्षयस्यपरोक्षिनं शोकं प्रत्येकं
लिखित्वा मधुपरि पत्नीयात् पथेन पुत्रेणु प्रयत्नोप इति फलम् ॥
[H. T. COLEBROOKE.]

1821.

559b. Foll. 9; size 12½ in. by 4½ in., 16-24 lines in a page; Bengali character; small modern writing.

Sāṃkhyacandrikā, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1822.

1308a. Foll. 26; size 13½ in. by 4½ in.; 8 to 9 lines in a page; Bengali character; writing fair.

Sāṃkhyakāumudī, a commentary on the *Sāṃkhyakārikās*, by *Rāmakrishṇa Bhaṭṭa*.

See Hall's Index, p. 8; Rāj Mitra's Not. l., no. 468.

It begins:

कृष्णं ब्रह्म पुद्गलपुत्रोऽयं परं ब्रह्म ।
ब्रह्मते रामकृष्णेन रम्येव वाङ्मयीनमुदी ॥
जगन्नेकां लोहितपुष्पकम्
पद्मिः प्रभाः कृष्णानां जगत्तः ।
जगन्नेकां पुष्पकां भवते
महात्मेनां भुक्तयोगानुसङ्गात् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1823.

1597c. Foll. 19; size 9½ in. by 5½ in.; eleven lines in a page; well written.

Sāṃkhyasāra, the essence of the *Sāṃkhyas* philosophy, by *Vijñāna Bhikṣu*.

See Hall's Index, p. 7, no. xxii.

The *Sāṃkhyasāra* was printed in the *Bibliotheca Indica*, by F. E. Hall, 1862.

Date of the copy: संवत् १८६० ज्येष्ठे भाद्री शुदि १० ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1824.

1250b. Foll. 21; size 9 in. by 4 in.; eleven lines in a page; well written.

Sāṃkhyasāra, a second copy; either both copies have been transcribed from the same original, or the second is a transcript of the first.

[H. T. COLEBROOKE.]

1825.

1086a. Foll. 35; size 8½ in. by 4 in.; nine lines in a page; large modern writing.

Sadasaṃkhyāvivēca, by *Govinda Bhaṭṭa*, son of *Viśvanātha Bhaṭṭa*. This work is not mentioned in Aufrecht's Cat. Cat.

It begins :

स्मृता गुरुपदाभोर्यं कथितादिभिर्दो वचः ।

गोविन्दः सदसत्त्वातिं व्याचरे विदुषां मुदे ॥

प्रकाशितकथिति ज्ञानं धनः यथा मुक्तादिदं रत्नप्रतिमिति
रत्नाचर्यं तर्ह्ये इति सर्वे स्ये दक इति प्रकृतिचिन्तनेति गुरुः
वर्णितः ०

It ends :

व्याख्येन सदसत्त्वातेष्वीत्यातं कथितं मतम् ।

तेन सुता जगद्वाचि (read ० श्री) देवी मुक्तायु (sic !)

यदत्र गुरुदं मतं तदुर्वैदिकलुतेः फलम् । [ने सदा ॥

सत्यमस्य न मे किंचित्प्रमत्तावच्छेदो वर्धितम् ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

B YOGA.

1826.

2122a. Foll. 65; size 10 in. by 5½ in.; nine lines in a page; well written. A few leaves are wormeaten on the right side.

Pātañjalam Yogasāstraṃ Sāṅkhyapravacanam, the *bhāṣya* on the *Yogasūtra*, ascribed to *Viṭṭavān*.

See Hall's Index, p. 9, no. ii.; Berlin Catalogue, p. 186, no. 639.

For an edition, together with *Vācaspati Miśra's Vyākhyā*, see the next number.

It begins:

यत्प्रकाशं रूपमात्रं प्रभवति जगतो ज्ञेयवामुपहाय
प्रज्ञौघश्लेष्मराक्षिर्विवचयिष्यते ज्ञेयवत्तः स्मरोगी ।

सर्वज्ञानप्रकृत्युपगमपरिकटः प्रोक्ष्ये यस्य निर्यं
देवो ह्रीः स योग्यान् शिष्यामल्लभुर्बौद्धो योगलुः ॥१॥

अथ योगानुशासनम् ।

The first, or *samādhi-pāda*, ends fol. 15b; the second, or *sādhana-nirdeśo nāma*, fol. 35b; the third, or *vibhūti-pāda*, fol. 55b; the fourth, or *kaivalya-pāda*, fol. 65a.

[GAIKAWAR.]

1827.

1448b. Foll. 113 (90-202); size 12 in. by 6 in.; 10-15 lines in a page; writing indifferent.

Pātañjalabhāṣyavyākhyā, a commentary on *Vyāsa's Pātañjalabhāṣya*, by *Vācaspati Miśra*, with the text of the *Bhāṣya* standing in the middle of every page.

See Hall's Index, p. 9, no. iii. Published, under the title *Pātañjala-darśanam*, by *Jivānanda Vidyāsāgara*, Calcutta 1874.

It begins :

नमानि जगदुत्पत्तिहेतवे वृषकेतवे ।

श्लेशकनैषियाकादिरहिताय हिताय च ॥

नाना यत्प्रकृत्युद्भिं वेदव्याख्येन भाषिते ।

संक्षिप्तमव्यवस्थौ भाष्ये व्याख्या विधास्यते ॥

इह हि भगवान्प्रज्ञाहिरादिस्थितस्य ज्ञातृस्य संक्षेपतत्त्वा-
त्यर्थं प्रकाशप्रकृतम् (sic!) प्रोक्तुं मुक्ताचरोपाधिनापि व्या-
ख्यादिदं सूत्रं रचयिष्यन्तार अथ योगानुशासनम् ।

The first *pāda* ends fol. 122b; the second, fol. 154a; the third, fol. 185a.

Date of the copy: संवत् १७५५ ।

[H. T. COLLEBROOKE.]

1828.

2347. Foll. 143; size 10 in. by 5½ in.; nine lines in a page. The writing is the same as in the *Bhāṣya* in no. 1826 (MS. 2122a).

Pātañjalabhāṣyavyākhyā, a second copy of *Vācaspati Miśra's* commentary, without the text of the *Bhāṣya*.

The copy has many small omissions; fol. 35 and 36 are misplaced, fol. 21a is blank, but nothing is wanting there.

Date of the copy: संवत् १७६६ वर्षे आषाढमासे
मुक्ताचरे दशम्या तिथौ सोमदिने लिखितं ॥

[GAIKAWAR.]

1829.

1243b. Foll. 59; size 11 in. by 4½ in.; 10-21 lines in a page; writing indifferent.

Pātañjalabhāṣyavyākhyā, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1830.

1455. Foll. 171, of which 128-181 and 193-166 are wanting; size 9½ in. by 4½ in.; good, clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Pātañjalasūtraṣṭi-bhāṣyavyākhyā, by Nāgojī Dharta, son of Śiva Dharta and Satī.

See Hall's Index, p. 10, no. vi.

It begins:

नत्वा परमं हि देवं योगे मुक्तिं लिखाम्यहम् ।
आववा आत्मभावस्य तदुदायप्रकाशिका ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1831.

***1243a.** Foll. 65; size 11 in. by 4½ in.; 8 to 9 lines in a page; good large writing.

Rājāmārtanḍa, a commentary on *Pātañjali's Yogasūtrasūtra*, ascribed to Bhoja, king of Dhāra.

See Hall's Index, p. 10, no. vii.; Oxford Catalogue, p. 229, no. 561. Published, with an English translation, in the Bibl. Indica, by Rijendralāla Mitra, 1881-83.

The first and the second *pāda* were published by J. R. Ballantyne (for the use of the Ben. Coll.), with an English translation; the third and fourth *pāda*, by Govindadevasāstrin, in the *Paṇḍit*, no. 28 foll. The third was also printed in the Oxford Catalogue.

The first *pāda* ends fol. 185; the second, fol. 33a; the third, fol. 47b.

Colophon: लिखितं मुनीन्द्रकाव्येन श्रीवासव २

[H. T. COLEBROOKE.]

1832.

1865. Foll. 46; size 12 in. by 5½ in.; 7-16 lines in a page; fair modern writing.

Pātañjalayogasūtraṣṭi, called *Rājāmārtanḍa*, a second copy. [J. TAYLOR.]

1833.

2427. Foll. 84; size 9 in. by 3½ in.; seven lines in a page; writing fair.

Yogasūtraṣṭi, called *Rājāmārtanḍa*, a third copy. [R. JOHNSON.]

1834.

3061. Foll. 13, size 10½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; good modern writing.

Sūtrārthacandrikā, a very succinct commentary on the *Pātañjalasūtra*, by Ananta. The text of the *sūtra* is in the middle of each page.

See Hall's Index, p. 11, no. xii.; Rāj. Mitra's Not. VI., no. 2127. It begins:

गुरुं प्रथम्यं कृपायैव हि का श्रितये नवा ।
अनन्तेनेष्टमीसै कश्चिदानन्दविषयम् ॥ १ ॥

अथ शब्दो विचारवाचो योगो नाम समाधानं अनुश्रित्य
आत्म्यायो येन तत् ॥ १ ॥ कल्पपरिधानकल्पस्य चित्तस्य वा
वृत्तवशात् निरोधो बहिर्मुखमात्रवेदादकामैकतया सकारणे
लभः ॥ २ ॥

The first *pāda* ends fol. 4b; the second, fol. 7b; the third, fol. 11b.

[J. R. BALLANTYNE.]

1835.

559d. Foll. 26 (foll. 134-159 of the volume); size 12½ in. by 4½ in.; written by two different hands; foll. 1-9 eleven lines in a page, foll. 10-21 fourteen to seventeen lines in a page; end of the 18th century.

Yogamañiprabhā, a *Sāṃkhyapravacana*, a *ṣṭi* on *Pātañjali's sūtras*, following *Vyāsa's*

Bhāṣya, by *Rāmananda Sarasvatī*, pupil of *Govindānanda*.

See Hall's Index, p. 12, no. xiv. (the name of the author is not given there).

It begins: श्रीगणेशाय नमः श्रीरामचन्द्राय नमः श्री-
विष्णवे नमः श्रीभक्तये नमः श्रीपद्मलये नमः श्रीवास्य
नमः श्रीगुरुभ्यो नमः श्रीसर्वयोगशास्त्रप्रवर्तकेभ्यो नमः ॥

यदे क्लेशायुर्लभं पुराणपुरवर्त हर्षि ।

प्रकृता श्रीरामा तुष्ट योगेश योगदायिन ॥ १ ॥

पतंति नृपकृतं प्रकृत्य

आसं मुनिं भावकृतं च भक्ता ।

भाषानुगां योगविप्रभाषां

वृत्तिं विधास्यामि यथावतीनां* ॥ २ ॥

इह सल्ल भगवान्मार्गमिहः प्रेक्षावल्लयं शास्त्रप्रतिपादं
द्वैतवति च यो गानुज्ञासन् १

The *samādhipāda* ends fol. 11a, the *sādhana-
pāda* ends fol. 15b, the *nibhūtipāda* ends fol. 20b.

The end of the whole work is:

कलौद्रवसंभवा व्याख्यात्मकविभूति ।

महात्मोक्तिमाला स्वात्मदा श्रीरामपादयोः ॥ ३ ॥

ज्ञाहं प्रमादितः ॥ शास्त्रं गुरोरिदं ।

नूनं महात्मना हीने स्वतश्च कृतान्ति ॥ ४ ॥

इति श्रीनन्दनहंसपरिव्रजकाचार्य श्रीगोपिदानन्दभगवत्
(1c4. पूज्य)पादशिर्यश्रीरामानन्दसरस्वतीकृती सांख्यप्रवचने
योगविप्रभाषां वेपथ्यपादचतुर्थः समाप्तः ॥

Dated: संवत् १७४९ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1836.

3101. Foll. 40; size 9 in. by 6 in.; eight
lines in a page; large good writing.

(a) *Haṭhapradīpikā*, a metrical treatise on
haṭhayoga (the subduing of worldly
desires by violent means), in four *upa-
deśas*, by *Ātmārāma* or *Svātmārāma*
Yogindra.

See Hall's Index, p. 15, no. xxxiii.;

Oxford Catalogue, p. 233, no. 566; Berlin
Catalogue, p. 195, no. 647; Copenhagen
Catalogue, p. 9, no. xii. This work has
been published, with commentary, by
Brahmānanda Jyotsa, Burdwan 1890.

The first *upadeśa* (65 *śloka*.) ends fol. 7b;
the second (80 *śloka*.), fol. 14b; the third
(127 *śloka*.), fol. 25b; the fourth (129 *śloka*.),
fol. 37a. The Oxford copy seems to
represent another version of the text,
its four chapters containing only 72, 76,
100 and 83 couplets.

(b) Foll. 37a-40a contain a small metrical
treatise, in 31 couplets, on the same
subject, by *Minanātha Munīśvara*, "son
of *Umā* and *Śaṅkara*" (see the sixth
couplet).

It begins: नमः श्रीगुरुर्विन्दोन्मायां ॥

गुरुश्च गुरुपुत्रश्च ये चान्ये गुरुभाष्यताः ।

योगिनो ये क्लेशकलेशलोको वादी नान्यहम् ॥ १ ॥

मोक्षाराममार्गद्वे(?) हयगदल्लभश्च(?) ।

यो दोषभाष्यमात्रं गुरुं प्रथममहम् ॥ २ ॥

आत्मलु लोके धनति विधातः सुखमेधते ।

ते हि विद्वान्ति पुरुषा आदिनाथे यवत्विताः ॥ ३ ॥

कुलत्रातिरुमायुक्तः सुधीरमुक्तान्तिः ।

गुरुभक्तिपुत्रो धीमान् सखिश्च इति कथ्यते ॥ ४ ॥

गुरुर्न वै च शिष्ये च शिष्यान् च गुरो इवा ।

मानवोरपि भेदो नैव समाविष्टिर्हि जायते ॥ ५ ॥

उमाशङ्करपुत्रो नृं श्रीनानाधो मुनीश्वरः ।

कथयामि परं त्वत् कुलकुलविशेषकम् ॥ ६ ॥

Though apparently a work different from
the *Haṭhapradīpikā*, it has the signature: इति
आत्मारामविदितं हठप्रदीपिका संपूर्णं ।

Date of the volume: संवत् १७५२ चर्षे मार्गशीर्षे
नुदि ६ रवी अमदावादवास्त्रम् (Ahmadābād) नागराजो-
दराहाजीवर्षि * अंकनीपुत्रवि * कीका लिखितम् ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

* The last *akṣara* is doubtful.

1837.

355b. Foll. 23; size 10½ in. by 4½ in.; 8 to 9 lines in a page; large writing. The last two leaves are bound in the wrong way.

Haṭhpradīpikā, a second copy, dated: संवत् १९२६ नीति श्रीकृष्ण वरी चतुर्दशी ॥

After the date there are added, by another hand, twenty couplets on the same subject, beginning:

चिन्तं न मुक्तं नो ज्ञानसूत्रिणां न ज्ञानया ।

नालमेति न बोदेति यस्यास्ती मुक्त इव सः ॥ १ ॥

Śloka 5 and 6 are to be found in the *Vaśīkṛhaya*, adhy. II. *śl.* 27, 28.

[H. T. COLEBROOKE.]

1838.

1725c. Foll. 34 (29-62); size 8½ in. by 3½ in.; seven lines in a page; large good writing.

Haṭhpradīpikā, a third copy. It differs very much from the two preceding copies, and agrees more with the Oxford copy. There are five chapters in this copy, the fifth beginning fol. 32b. But the nineteen couplets of this additional chapter, the first of which is:

अथ यमोली ।

स्वेच्छया यज्ञेनानो ऽपि योगोत्तेजिस्कोविता ।

यमोलीं यो ऽभिमानाति स योगी हि विभाजनम् ॥

and the last of which is:

तत्त्वाद्यनन्तानां भोगसुखिनिमुक्तिः ।

तत्त्वानुस्मरणानेनैव योगसुखिनिमुक्तिः ॥

are the same as *ślok.* 79-98 in the third chapter of the first and (*ślok.* 79-97) of the second copy. At the corresponding place in this copy there is the note (fol. 49b, l. 7, in the text): अथ यमोली यस्यानन्दे लिखितासीत् तन्नामान्तरं यस्या अनायासं प्राप्तं मुनेष्वनामकम् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1839.

777a. Foll. 51; size 10½ in. by 4½ in.;

nine lines in a page; clumsy, but clear writing, of the 18th century.

A continuous series of *Yoga* tracts, all written by the same hand. They have the character of the *Tantra* literature. An author's name is only mentioned for the last of these texts. Authorities quoted: *Latāṅgāraśāstra*, fol. 37a, l. 9; *Pratyabhijñā*, fol. 37b, l. 2; *Vāmakara-tantra*, *ibid.* l. 5; *Bakulaka*, fol. 38a, l. 1; *Śivānandārāya*, fol. 38a, l. 5; *Tattvasaṃhita*, fol. 39a, l. 8; *Śaṅkarācārya*, fol. 39b, l. 3; चाक्षाक्षयपुरा: साक्षाक्षयपुरा देशाक्षयपुरा: fol. 48a, l. 6.

There is a note by Colebrooke on the first page: "Avadhūta yogi lacshana by Gorakha nātha. Other forms observed by Avadhūta Yogis." But this only holds good for the last chapter of the last piece.

A first piece, which treats of various *mantra*'s of the *yoga* practice, begins:

अथ यो चाक्षयपुरा नन्दपुरा चक्षुः कुर्वी देवता मुक्तं (sic!) ह्रदः चाक्षये विनिवोगः प्रथमस्य परमस्य चक्षुः परमात्मा देवता देवी मायवी ह्रदः प्राक्षाक्षये विनिवोगः अतिह्रदः प्राक्षाक्षयपुरा नन्दपुरा नन्दपुरा नन्दपुरा दानु-महेति यागभूषणचक्षुःपुष्पाक्षयि अथ भूमि प्राक्षयेत्

There is a mystical figure in the middle of the first page.

This first piece ends fol. 9b; the last lines contain a list of the subjects which were treated:

अक्षयपुरा नन्दपुरा विनिवोगः स ।

भूमिं भूमिं च प्राक्षाक्षयपुरा ॥

प्राक्षाक्षयपुरा अतिह्रदः ॥

नन्दपुरा शिरोवर्षः पौष्पाक्षयः इव ॥

A second piece, fol. 10-16a, treats of *Sandhyā*. It begins:

विशोक्तयन्त्रोक्तं चोक्तं प्रथमेन तु द्वे तु आदिनिवोगे संख्यायं विनिवोगे (sic!).

It ends: चाक्षय संख्या सनाता ॥

Follows, in the same line, a short *third* piece called *संख्यावन्दनविधिः* fol. 16a-17a.

The beginning is: *अस्य श्रीसंख्यावन्दनमन्त्रस्य श्रीदीर्घनी भगवान्निः* अनुपुनं चंदः तत्रा देवता शोभनपक्षे श्रीं श्रील-
क्ष्मी इति शक्तिः नेनेति श्रीलक्ष्मी वंदनायै विनियोगः

The next two pieces (the *fourth* and *fifth*) bear a puranic character, they form part of an *Imanaskakalpakhanda*, foll. 17a-26b. The first of these two pieces is called *Anyayoga*.

It begins :

प्रथमं श्रित्वा देवं कृतान्तिलिखभावात् ।
श्रीपद्मलक्ष्मीदोषार्थं कथयस्वोक्तिं प्रकृति ॥
ईश्वरः परब्रह्मणमहं वक्ष्ये येन तत्त्वं प्रकाशते ।
यन विविक्तते सर्वं ज्ञायायाज्ञादिवर्धनं ॥
आधारादिषु चक्षुषु बुद्ध्यादिषु नादिषु ।
प्राक्यादिषु समारेषु परतत्त्वं न विज्ञते ॥

The end is fol. 21a : *इत्यनन्तकल्पसंज्ञे ईश्वरब्रह्म-
देवसंवादे लघुयोगः प्रथमः ॥*

The second piece is called *Sārasiddhānta*. It begins :

ब्रह्मदेवः भगवन् देव देवेश परमाहं सुंदर ।
ब्रह्मब्रह्मात्मना लब्धः पूर्वयोगः श्रवितः ॥
अपरं किं तदाख्याहि भवता यदुदीरितं ।
ईश्वरः बहिर्बुद्ध्यान्तिष्ठं पूर्वं बहिर्योगेन तन्मयः ॥
अंतर्बुद्ध्यात्मनपरं अंतर्योगं तदेव हि ।
राजयोगस्य कथितः स एव मुनिपुंगवः ॥

It ends, fol. 26b :

दीर्घानां कुशलाणां च तत्रांतं मोक्षविज्ञतां ।
अज्ञातां मुनिप्रायां शास्त्रमेतत् प्रकाशयेत् ॥
ज्ञास्त्रमेतत् प्रयत्नेन कदाप्याहं मुमुक्षुभिः ।
अस्य आरम्भनामैव सर्वं तत्त्वं प्रकाशते ॥
इति श्रीशिवसिद्धान्ते (sic)

The last piece, foll. 26b-51a, is a larger work : *Siddhasiddhāntapaddhati*, by *Gorakṣha-nātha* (also *Śaṃkaranātha*, see the last couplet-), in six *upadeśas*. It begins :

आदिनामं नमस्कृत्वा शक्तिपुच्छं जगद्गुरुं ।
ब्रह्मे गोरक्षनाथोर्वे सिद्धसिद्धान्तपद्धतिं ॥

नास्ति कल्पविचारोक्तिम् उक्तसिद्धान्तविधयोः ।

इषावि लोकाप्रोक्तार्थं ब्रह्मे कार्यप्रदायतः ॥

सा विधोवत्सादित्तिज्ञाने सन्मन्त्रं प्रविष्टा विधोवत्सिः
विधविचारः विधवत्सिः विधाधातुः विधवत्कर्मरक्षणः निज-
विधाधपृष्ठः

यदा नास्ति सर्वकर्मो कारयं न मुक्ताकुलं ।

अथर्वकं न परं ब्रह्म अनामा विज्ञते तदा ॥

अनामेति ॥ स्वयमनादि सिद्धं स्वयमनादि निधनं सिद्ध-
सिद्धान्तप्रतिष्ठं

तस्यैवज्ञानाधर्मैव निजशक्तिः प्रविष्टा तस्योक्तुलीनाधर्म
यदा शक्तिरहितता तस्याव्यधीभूतनामैव अथवा शक्तिरहितता
ततोऽज्ञातार्थनामैव मूलशक्तिरहितता ततो वेदशित्यनामैव कुड-
लितनी शक्तिरहितता निजता निर्वचनता निज्यदता निजभावाता
निरुद्धानता इति संक्षुब्धा निजशक्तिः etc. एवं शक्तिरत्ने
संक्षुब्ध गुणा योगात् परविधोवत्सिः उक्तं च
निजा धराधरा मूला कुडलीतानु (sic!) संक्षुब्धा ।
शक्तिप्रकल्पेनाप्य वातः विधः परः शिवः ॥

Fol. 30b *अथ गर्भोत्पत्तिः* (sic!) विधोवत्सिः, on the gradual development of the embryo : *नरनारी-
संयोगे ऋतुकाले रजोविदुसंयोगेन श्रीः प्रथमदिने कूलनं
भवति स्रग्ग्राचीपित्तनं पुद्गुदाकारं भवति अर्धमासे गोलाकारं
भवति मासमासे कठिनं भवति मासत्रये शिरो भवति वृत्तये
मासि हस्तपादादिकं भवति चतुर्थे मासि चक्षुः । कर्षादिनासि-
कायुक्तेर्दुग्धं भवति पंचमे मासि पुटोदरो भवति षष्ठे मासि
नखकशादिकं भवति सप्तमे सर्वभोजनसंयुक्तो भवति अष्टमे
सर्वलक्षणसंयुक्तो भवति पित्तं न श्रीयति नवमे स्रग्ग्राह्यमर्धसंयुक्तो
भवति दशमे मासि योनिसंस्थशोदशानपालको भवति मुक्ताधिकं
कल्पका समनुष्णरक्षायां ननुत्को भवति परस्पररक्षीपुष्टव-
र्धिताभ्यामुक्तत्वादर्थः कुक्षो धामनः धगुर्गर्भान्ध भवति
परस्पररक्तिकाले अंगनिर्घीरनवरक्तगुच्छेः मुक्ते द्विविधारे भवति
तेन द्वितीयपालको भवति. The first *upadeśa* ends,
fol. 31a : इति गोरक्षनाथकृता विधोवत्सिः प्रथमोपदेशः*

The second *upadeśa* ends, fol. 34b : इति गोर-
क्षनाथकृती सिद्धसिद्धान्तपद्धती विधविचारं नाम द्वितीयोपदेशः

The third *upadeśa* ends, fol. 38b : इति श्री-
गोरक्षनाथकृती सिद्धसिद्धान्तपद्धती विधवत्सिः त्रतीयोपदेशः

The fourth *upadeśa* ends, fol. 39a : इति गोर-
क्षनाथकृती ० विधाधारचतुर्थोपदेशः

The fifth *upadeśa* ends, fol. 44a: इति श्रीगो-
रक्षनाथकृती ० विद्वत्पदोत्तररत्नकराय नाम चर्यमोक्षेष्टः

The sixth *upadeśa* treats of the *avadhūta*
yogin; it begins: अथ निराविद्याचर्यः । अथपुनर्योगि-
नश्चर्यं कथ्यते अथपुनर्योगिनामः इत्येवमादिनाम् । यस्यैवात्
प्रकृतिविकारान् अथपुनर्योगीति अथपुनर्योगी । योगोत्साहोति
योगी । It ends with a long series of *śloka*s,
of which these are the last :

मया शंकरनाथेन विद्वत्विज्ञानप्रदाति ।

लिखितं यः पठेत् भक्त्या च योगं चरणीं गतिं ॥

विद्वत्पदोत्तररत्नकराय भक्त्यानुग्रहमूर्तिनाम् ।

स्वरानन्दं चोत्तमोत्तररत्नकराय नमः ॥

॥ श्री ॥ इति गोरक्षनाथकृती विद्वत्विज्ञानप्रदाती अथपुन-
र्योगिणश्चर्यं नाम सप्त चर्यमोक्षेष्टः ॥

[H. T. COLEBROOK.]

C. NYĀYA.

a. The *Sūtras* and *Commentaries*.

1840.

461e. Foll. 8; size 12 in. by 4½ in.; 11 or 12
lines in a page.

Gautamapraṇītāni Nyāyadarśanasūtrāṇi, the
text of the *Nyāyasūtras* [H. T. COLEBROOK.]

1841.

3040. Foll. 121; size 12 in. by 4½ in.;
ten lines in a page; fine writing.

Nyāyabhāṣya, *Vātsyāyana*'s commentary on
the *Nyāyasūtra*, in four parts. See Hall's
Index, p. 20 no. ii.

(a) The first and second *adhyāya*, foll. 53;
the last two leaves are in another hand-
writing.

(b) The third *adhyāya*, foll. 32 (54-85); the
first two leaves are in a more modern
handwriting.

(c) The fourth *adhyāya*, foll. 22 (86-107).

(d) The fifth *adhyāya*, foll. 14 (108-121).

Date of this copy: संवत् १७११ ॥

The *Nyāyabhāṣya* was published in the
Bibl. Ind. by *Paṇḍita Jayanārāyaṇa Tarka-*
paṇcānana, Calcutta 1865. For the beginning
of an English translation of the *Nyāyabhāṣya*,
by *Āsātri*: *Āsātri*, see The Pandit, New Series, II.
See also E. Windisch's dissertation "Ueber
das *Nyāyabhāṣya*," Leipzig, 1888.

[J. R. BALLANTYNE.]

1842.

1821. Foll. 100; size 12 in. by 5½ in.;
11-13 lines in a page

Nyāyabhāṣya, a second, modern copy. It
has these introductory couplets:

आवयति सूत्रपदां वाचं येन मुदे प्रविशति ।

पञ्चो गति चर्यमवैह वास्तव्यं यो गति चर्यलो वास्तः ॥१॥

नावेष्टातिह केचिद्वृत्तगृहे कीदृशो न्यायः ।

यदि वास्तव वास्तव्यं नाभाविचर्य भवानेवम् ॥ २ ॥

Subscription of the writer. इदं पुस्तकं गोखले-
मुपनाम चोदुर्गमेव लिखितं ॥ [J. TAYLOR.]

1843-1845.

488. Foll. 97; size 13 in. by 4½ in.;
16-18 lines in a page; Bengali character;
good old writing.

(a) Foll. 1-22.

Nyāyatrisūtrīkātparyāṣikā, the beginning of
Vācaspati's commentary on *Uddiyotakara*'s
Nyāyavārttika. This first portion treats only
of the first three *sūtras*.

See Hall's Index, p. 21 no. iv.; Cowell's
preface to his edition of the *Kusumāñjali*,
p. vi. sq.; Burnell's Tanj. MSS., II., p. 118.
The sequel of the *Nyāya* commentators is
Vātsyāyana, *Uddiyotakara*, *Vācaspati Mīra*,
Udayana, *Vardhamāna*. Hall took *Uddiyotakara*
and *Udayana* for one and the same person.

It begins: विद्वत्पदो विद्वत्पदः विद्वत्पदो विद्वत्पदो ०
(see Cowell, l. c.).

For another fragment of the *Nyāyavārttika*
tātparyāṣikā, see no. 1846 (1075b).

(b) Foll. 26 (23-48).

Trisūtrīnibandha, a commentary on the preceding *Nyāyabīrūtrīkāṭṭāparyāyikā*; the name of its author is not mentioned, but it is the beginning of *Udayana's Nyāyānibandha* (see Burnell's Tanj. MSS., II., p. 118; Cowell's preface to the *Kusumāñjali*, p. vi., see also *infra*, nos. 1846 and 1847). Rājendralāla Mitra, Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 207, no. 1889, ascribes the *Nyāyānibandha* to *Uddyotakara*, repeating here the error of Hall (Index, p. 20, no. iii.).

It begins:

मात्रः सरस्वति पुनः पुनरेव नाना
प्रकाशः किमपि विप्रबन्धनेह ।
वाक्योपलब्धिं ननु न च कारणा
वाक्योपलब्धिं न चकारो यतो ॥

विचारार्थ इत्यत्र विप्रबन्धनेन संवाक्योपलब्धिः(?) विरहितः
तस्यैव तद्व्याख्यायात् विप्रबन्धन इत्यत्र ०

(c) Foll. 49 (49-97).

Trisūtrīprākāśa, a commentary on the preceding commentary, by *Vardhamāna*, son of *Gangeśvara*.

The form of the subscription इति चङ्गनान्नकाज्ञे विप्रबन्धनी कथा, indicates that this work forms part of the *Nyāya-nibandha-prākāśa* mentioned in Hall's Index, p. 21, no. v.

Hall gives as the extent of his copy of the *Nyāya-nibandha-prākāśa* "leaves 58, *śloka*s 3500." As this is precisely the extent of the *Trisūtrīprākāśa*, it is probable that he also saw only this same first part of the whole.

It begins:

वस्तुतः परिधानमिदमुक्तिकारणे निवृत्तमिति

यं यदापि निरुक्तं ननुः संवत्सोरुक्तं
तं यदेव निरुक्तं यदापि निरुक्तं ननुः ॥

आवृत्तिविशेषाच्च नानाकारात् (महात्) ।

मञ्जुव्यासः (sic!) गुरोरे विप्रो नमः ॥

विप्रबन्धनीकानुवृत्तिविशेषात् ।

चङ्गनान्नकाज्ञेन यथाः यदापि यदापि ॥

वागम(?) प्रतिपत्तये वागमिदानीमन्वयः पूर्विकं नमः
स्त्वान्वयेनाह मातरिति ० [H. T. COLEBROOKE.]

1846.

1075b. Foll. 64-92; size 13½ in. by 5½ in.; twelve lines in a page; Bengali character; fair writing, on brown paper.

Nyāyavārttikakāṭṭāparyāyikā, by *Vācaspati Mitra*, another fragment of his commentary on the *Nyāyavārttika* (see no. 1843), giving the end of the fourth *adhyāya* and the whole of the fifth *adhyāya*.

The first *āhnika* of the fifth *adhyāya* begins (fol. 66a): अथ प्रकाशः यदापि लक्षितः यदापि लक्षितः तन्निवृत्तमिति यदापि यदापि नमः यदापि नमः आह वागमिदानीमन्वयः पूर्विकं नमः तस्मान्वागमिदानीमन्वयः ०

The second *āhnika* begins fol. 78a.

1847.

1075a. Foll. 1-63; size 13½ in. by 5½ in.; twelve lines in a page; Bengali character; fair writing, on brown paper.

Tātparyaparīśuddhi (also called *Nyāyanibandha*), a commentary on *Vācaspati's Nyāyavārttikakāṭṭāparyāyikā*, by *Udayana*, incomplete.

There is a confusion about this work in Hall's Index, p. 20, no. iii. The correct dates are given in Cowell's preface to his edition of the *Kusumāñjali*, p. vi., also in Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. vii., p. 128, no. 2358.

This copy begins with the first *āhnika* of the third *adhyāya*:

विचारान्वयेनाह मातरिति ०

युद्धेति नमः ॥

See Hall's Index, p. 22, no. x.; Weber's Catalogue, p. 208, no. 708; Rāj. Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. iii, p. 72, no. 1110; Burnell's Tanj. MSS., II., p. 118.

It begins:

बाहो वधि यो व्याचक्षते प्रवेक्षन्
अस्तेन वाच्यमलङ्कारः कुत्रेन ।
संक्षिप्तमुल्लङ्घितान्तकभाषा
प्रकाश्यते तस्य कृते मयैवा ॥

प्रवाच्यमानेन । इति व्याख्यादिनं रूपं । अस्यार्थः । प्रवा-
चादिषोडशपर्यायीनां तल्लङ्कारान्मोक्षप्राप्तिर्येवतीति । न च
प्रवाचादीनां तल्लङ्कारं कस्यचिद् ज्ञानं तावन्नपि वाच्येनामुपेक्ष-
लक्ष्यपर्याया न क्रियते यदाह भाष्यकारः ॥ चिदिषा चाल
शास्त्रस्य प्रवृत्तिः ॥

Fol. 19a is the end of a first section:

अथार्थेन प्रवाचानि युक्तिर्योक्तिपूर्वकं ।
केनचो बाहोवधि यथाशास्त्रमर्थपरम् ॥

इति इदानीं प्रवेद्यास्तुच्यते ॥ आलङ्कारे ० (Ny. Sū. I. 1, 9).

Fol. 29a ends a second section on the *prame-
yaśā*. The other topics, mentioned in the first
sūtra, are summarily dealt with in the last
four leaves.

Date: अथवाचदि (sic!) चतुर्थी चंद्रपारे लिखितं कृष्ण-
दास वैष्णवः ॥ संवत् १९५३ ॥

[GAIKAWAR.]

1853.

2036. Foll. 19; size 13½ in. by 5½ in.;
thirteen lines in a page.

Tarkabhāṣā, a second copy.

[GAIKAWAR.]

1854.

3030. Foll. 29; size 13½ in. by 5 in.;
nine lines in a page.

Tarkabhāṣā, a third copy.

[J. R. BALLANTYNE.]

1855.

1731b. Foll. 50 (21-70); size 8½ in. by 3½ in.;
7 or 8 lines in a page; Bengali character.

Tarkabhāṣā, a fourth copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1856.

47k. Foll. 30 (165-194); size 9½ in. by 4 in.;
twelve lines in a page.

Tarkabhāṣā, a fifth copy.

After the subscription it has:

अप्रसंग उपोद्धान्तरेणुतावच्छेदना ।

निर्वाहकैवल्यादिने मोडा संगतिरुच्यते ॥

संवत् १८०८ मिति वैशाखसुदी १ चारुमती तद्विने लेखे-
नारायणे (sic!) ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1857.

1517a. Foll. 18½; size 10½ in. by 4½ in.;
13 or 14 lines in a page; Jaina handwriting.

Tarkabhāṣā, a sixth copy, written, together
with a copy of *Bhāṣarvaja's Nyāyasāra*, in
संवत् १५३०. With marginal notes in the same
handwriting.

[H. T. COLEBROOKE.]

1858.

2346e. Foll. 34; size 10 in. by 6½ in.;
12 or 13 lines in a page.

Tarkabhāṣā, a seventh copy.

[GAIKAWAR.]

1859.

592a. Foll. 84; size 11 in. by 3½ in.;
foll. 1-5 and 74-84 six lines, foll. 6-73 five
lines in a page.

Tarkabhāṣāprakāśa, a commentary on the
Tarkabhāṣā, by Govardhana, who was the son
of Balabhadra and Vijayakṛī, and the younger
brother of Vīvanātha and Padmanābha; the
latter taught him the *Nyāya*. With brief
marginal notes in Colebrooke's handwriting.

कमेवानपि संविलोक्य विद्वतोः सम्पादयन्त्याहर्
नास्वर्गं ननु को विद्याय कलपन्त्यानां मदीयानपि ।
भाषार्थं प्रतिबद्धाणि हृदये को व्योह पीरो यदि
स्यादेवाच इदा विनिर्मितिपित्री ज्ञायो ननायं जगः ॥३॥
विद्याविषयतां वाङ्मनां विद्यावाचिह्म काव्यया ।
गीरीकायेन चोदय कृता भाषार्थदीपिका ॥ ३ ॥

See Hall's Index, p. 23, no. xiii.; Burnell's
Tanj. MSS., II., p. 118. [H. T. COLEBROOKE.]

1862.

471. Foll. 81 (195-275); size 9½ in. by
4 in.; generally thirteen lines in a page.

Tarkabhāṣhāsāramanjari, also called *Tarka-
prakhāśa*, a commentary on the *Tarkabhāṣhā*,
"by *Mādhava Deva*, of *Kāśī*, son of *Lakṣmana
Deva*, and grandson of *Mādhava Deva*, of *Dhār-
nūra*, a town on the banks of the *Godā*. He
is the author of the *Nyāyasāra*" (Colebrooke,
on the title-page; see the final couplets of the
Nyāyasāra). It begins:

ननु विद्येचरं देवं गुरुं जीलज्जवाभिषम् ।
गुह्यताकैभावाया भावो भाव्यात्वे नया ॥ १ ॥
वे नृका वधिरा विमलनयः सज्जाविष्टेयिको
मन्त्रीसे गुरुवैपुर्वैयदी नीता यदापयैः ।
तं ज्ञानद्वये वचननिर्गदं विद्येचरं छादं
छादनां उहितं स्मरानि ज्ञानं विद्यीयविज्ञानये ॥ २ ॥
यहीविज्ञानभूतिनु प्रतिचनुभिर्
नस्यापि बलुन इहाचरो न दूरम् ।
वचनैकैक्यप्रयुक्तोदकाभि-
योगे कर्तुमवदे अथ यदं प्रगल्भम् ॥

त्रेधाप्रज्ञानुत्तरे सत्यमत्य प्रयोजननाह । बालो नपि । केचिषु
(the following quotation is from *Gaurikānta's
Bhāvārthadīpikā*) त्रेधाप्रज्ञानुत्तरे सत्यमप्रयोजनानिदेव-
वचनान्द्वैतम् विद्यावचनाय प्रतिभागतो बालो व्योति ।
ननु । प्रयोजनज्ञानेनैव त्रेधाप्रज्ञानुत्तिष्ठतेः ।

Mādhava Deva often refers to his *Nyāyasāra*
for a fuller exposition of his views (विस्तारं
भावकारे दृश्यः fol. 50a). He often rejects *Gauri-
kānta's* explanations, generally introducing

them by *गीरीकांतसु*. Other authorities, he
quotes, are: *Govardhana*, *Budra Bhāṣṭacārya*,
Mūrāri Mīrāh, *Bhaṭṭa*, the *Ointāmaṇi* or *Maṇi*,
the *Diḍhiti*, the *Līlāvatīprakhāśadīhiti*. The
quotations are for the most part pointed out
by marginal notes in Colebrooke's handwriting.

The *pramāṇa*-section ends fol. 43b, the *pra-
māya*-section fol. 77a.

The final couplets are nearly the same as
in the *Bhāvārthadīpikā*:

हे चोराकैभावाया न कर्तव्यापरीत्या ।
ज्ञाज्ञार्थैः सवै द्यावापि विगूढः प्रवर्दीकृतः ॥ १ ॥
बालकैः पद्मने यस्याज्ञागोपि न संनयि ।
वानरैरुद्धितो व्येव नागायः किं नहोदयि ॥ २ ॥
कमेवानपि संविलोक्य विद्वतोः सम्पादयन्त्याहर्
नास्वर्गं ननु को विद्याय (sic!) कलपन्त्यानां मदीयानपि ।
भाषार्थं प्रतिबद्धाणि हृदये को व्योह पीरो यदि
स्यादेवाच (इदा) विनिर्मितिपित्री ज्ञायो ननायं जगः
विद्वदज्ञानमज्ञेन विद्वद्वैविनाशिनो (?) । ॥ ३ ॥
यज्ञो . . . (corrupt)* बुद्धदापि भविष्यति ॥
जीमन्ताप्रवदेव ह्यभिहितो भावायुषेः सारगः
ज्ञाज्ञार्थान् अनुज्ञादपिप्रयतः लङ्घनैवैवाच्योः ।
काज्ञार्थविक्रमलङ्घीषु विलसन्नायव्युदः उदा
नस्यायं भुवि रागने ज्ञानिगरी त्रैकप्रकाशः उदा
[मोदाहोदयः] ॥

Date of this copy: संवत् १६०६ सवेशावद्यदि ११.

See Weber's Catalogue, p. 203, no. 681,
Hall's Index, p. 23, no. xv.

[H. T. COLEBROOKE.]

1863.

614b. Foll. 42 (56-97, orig. 16-११२); size
9½ in. by 4 in.; nine lines in a page.

Nyāyasamgraha, a commentary on the *Tarka-
bhāṣhā*, by *Rāmalinga*, son of *Rukmāṅga*,
incomplete. It begins with the *Pramāṇaparic-
cheda*, the whole *Pramāṇa*-section being lost.

• Perhaps यज्ञोदा विदुषां त्रेधा.

The manuscript begins: **बृषस्पतिमुखादेव ज्ञेया-
मुखादे ॥ अथपरीषद् द्वे वत् ज्ञानमेव ॥ तत्र द्वयज्ञा ॥
आप्त ॥**

It ends:

**अभिप्रायवत्तुवात्पर्यवत् पातुर्विभावस्तु
आवाभापवदाविशेषकपदेः अथपरीषद् द्वे वत् ॥
वात्ताज्ञानप्रयोगेऽपि अविषये निमित्तराज्ञां अज्ञां
आनन्दैकरत्नं च संशयानि कल्प्यु कताविज्ञाः ॥ १ ॥**

इत्याहुतात्मनेव यत्तुल्येन धीमता ॥

मवातीहृत्प्रयोगेऽपि कृतां द्वे व्याख्येयः ॥ २ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

c. *Nyāyasāra and Nyāyatattvavāloka.*

1864.

1517b. Foll. 94 (19-28); size 10½ in. by 4½ in.; fifteen lines in a page; Jaina character.

Nyāyasāra, a short logical treatise by *Bhāsarvajña*, in three *paricheḍas*.

Compare Rājendralāla Mitra's Notices of Skt MSS., vol. ii., p. 139, no. 727.

The first *paricheḍa*, treating on the *Pratyakṣa-pramāṇa*, begins:

**प्रत्यक्षं शब्दं जगत् परं परं
अनन्तज्ञातैरपिदं अभाषतः ।
किमुप्रयोषाय नवाभिधास्यते
प्रमाद्यज्ञेदतदन्तर्लक्ष्यम् ॥ १ ॥**

**अन्यगुणवशाधर्नं प्रमाद्यं ॥ अन्यग्रहणं संज्ञावधिपदेषां-
हायेन ॥ तत्रानवधारणज्ञानं संज्ञाः । अथ अमानवजीमैक-
जीमिप्रतिपक्षपक्षानुपलब्धिकास्वभेदाव्यवस्था निश्चये तज्ज्ञा ।
अमानवजीमं किमर्थं स्यात् स्यात्तुदयो वेति १ । अनेकवर्णा-
दाकाज्ञाविज्ञेयगुणत्वानिर्णयं शब्दो निमित्तः स्वादिमितो वेति २ ।**

The second, or *Anumāna-paricheḍa*, begins, fol. 20a:

**अन्यगविद्याभावेन यदोक्तानुभववशाधर्नमनुमानं । अभाषतः
आभ्येन आचननं आतिरिचिन्ताभाः । अ हि(वि)यः । अन्य-
वतिरिचयेदोहा । आचननान्तेन आचननान्तेन आतिरिचयेः ॥
आचननान्तेन आचननान्तेन आतिरिचयेः ॥**

The third, or *Āgama-paricheḍa*, begins, fol. 25b:

**अथावधिज्ञानानुमानान्तेनोदासीं लक्ष्यमुच्यते । अन्यवत्तेन
अन्यवत्तदोक्तानुभव(य)आचननान्तेन अ हि(वि)यः कृतावृत्तावेदोहा ।
तत्र कृतावृत्तं चरितानां ज्ञानेन अनुविधानमोक्षाभावेन नमते ।
अनुवृत्तानां पुनरावृत्तमेवेति ।**

Colophon: **इति अन्तावाधैराज्ञिकीमवातीहृत्प्र-
योगे व्याख्येयकारणे द्वयोः व्याख्येययोरेऽपि ज्ञानः । ज्ञानं
वेदं व्याख्येयं तद्विज्ञातम् ॥**

Date and subscription of the writer: **संवत्
१६३० वर्षे कार्तिर वदि १ दिने । संतिगत (sic!) पुनर्वसु-
अनुनीना (sic!) शिवादा पिशाचीर्तिहोषि । श्रीविषुवती ॥**
[H. T. COLEBROOK.]

1865.

2398. Foll. 65; size 7½-8 in. by 3½-3¾ in.; foll. 1-27 eleven to twelve lines, foll. 28-65 thirteen to fifteen lines in a page.

Nyāyasāra-vivāra, a commentary on *Bhāsarvajña's Nyāyasāra*.

According to Hall's Index, p. 26, no. xxvi., the author is "*Bhaṭṭa Rāghava*, son of *Sāraṅga*, and pupil of *Mahādeva Sarvajña Vāḍindra*," who composed it "in the Śaka year 1174, or A.D. 1252, entitled *Paridhāvīn*." These dates do not appear in this copy, as the third, or *Āgama-paricheḍa*, with the colophon, is wanting here.

The commentary begins:

**महादेवमहं वन्दे गुरुं सर्वज्ञमादात् ।
अन्यवत्तिमु ज्ञेयित्वे ज्ञातिरिचिन्तामूलम् ॥**

**अथ अन्यान्तेन अभिनवअन्यविज्ञानावधि विज्ञाचार-
यताप्रान्तिनिर्णयेवतानन्तारकालपूर्वकं अन्यविज्ञातं ज्ञा-
तान्ते ।**

The second *paricheḍa* begins:

**नमानि हृत्प्रयोगेऽपि हृत्प्रयोगे अज्ञातम् ।
ज्ञातव्यमनुमानावधि वचनं विज्ञातम् ॥**

अथावत्तदो अनुमानलक्ष्यं यदोक्तम् । अन्यविज्ञातम् ॥

It ends

इति व्याख्यानमन्मथिर्न्यायिकरूपीहमिः ।

अनुमानमनुष्येयं यत्तद्व्याख्यानमन्मथम् ॥

After fol. 61 two leaves are wanting, the right part of fol 61 is torn off

[GAIKAWAR]

1866.

213a Foll 49, size 10½ in by 4 in, 18-22 lines in a page, written in the Jaina character.

Nyāyatātparyadīpikā, a commentary on *Bhagavajña's Nyāyasāra*, by *Jayamha Sūri*, a Jaina, pupil of *Mahendra Sūri*, who belonged to the family of *Kṛṣṇanaraka*.

The commentary begins

अहं ॥ अहं(?) यस्य चतुस्रविधं चित्तात्मन्यानुमा(?)

प्रमाणं प्रतिभासमानुरूपमिहोपास्यते (sic!) ।

आख्यानमिहो यथा विविधो गम्यादिसंवेदनं

तं निःशेषसंयत्तकदनं देवं विनं तोषुः ॥ १ ॥

न्यायसन्निवृत्त्यर्थं (sic!) दुर्दृष्टिर्न न्यायकारा स्तुता-

ज्ञेयज्ञेयविज्ञेयतो यदपि न च्छेद्यं नान्यं कथनं ।

यथापि अनुप्रासः (sic!) प्रवृत्तिविषये विविधतायुक्तैर्

पादेष्वनुप्रासप्रकाशनादौ व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् ॥ २ ॥

यद्यप्यत्र यद्विषयव्यतिहासिकाः यद्व्याख्यानं

दीप्यमानमपि विनाः प्रकरणे न्यायकाराणां च ।

प्रमाणव्यवधानादौ यथापि अविना यथापि व्याख्यातुमिच्छाम्यहम्

तेषां व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् अविना यथापि व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् ॥ ३ ॥

आख्यानेन दुरोधप्रसङ्गव्यवधानेन प्रविशति विन्यायकाराणां प्रमाणव्यवधानादौ यथापि अविना यथापि व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् अविना यथापि व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् ॥ ४ ॥

The second *paricheḍa* begins, fol 11a

प्रमाणव्यवधानेन अहं प्रमाणं लब्धविना अनुमानमनुप्रासः

यथापि अनुप्रासः ॥

The third *paricheḍa* begins, fol. 34b

तेनोक्तव्यवधानेन अहं प्रमाणं लब्धविना अनुमानमनुप्रासः

यथापि ॥

Colophon

न्यायसन्निवृत्त्यर्थं (sic!) दुर्दृष्टिर्न न्यायकारा स्तुता-

ज्ञेयज्ञेयविज्ञेयतो यदपि न च्छेद्यं नान्यं कथनं ।

यथापि अनुप्रासः (sic!) प्रवृत्तिविषये विविधतायुक्तैर्

पादेष्वनुप्रासप्रकाशनादौ व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् ॥ २ ॥

यद्यप्यत्र यद्विषयव्यतिहासिकाः यद्व्याख्यानं

दीप्यमानमपि विनाः प्रकरणे न्यायकाराणां च ।

This commentary is not mentioned in Hall's Index [H T COLEBROOK]

1867.

2412. Foll 127 (8-129), size 7½-8½ in by 3½-3½ in, ten lines in a page, written in the Jaina character

Nyāyatātparyadīpikā, a second copy

In the beginning one or two leaves (about 16-20 lines) are wanting, fol 1 and 68 are heavily injured

The copy begins . अहं कले शास्त्रात्मन एव प्रमाणव्यवधाने (see the first copy, fol 2a, l 2)

Date and subscription of the writer अहं कले शास्त्रात्मन एव प्रमाणव्यवधाने (see the first copy, fol 2a, l 2) यथापि अनुप्रासः (sic!) प्रवृत्तिविषये विविधतायुक्तैर् पादेष्वनुप्रासप्रकाशनादौ व्याख्यातुमिच्छाम्यहम् ॥ २ ॥

[GAIKAWAR]

1868.

205. Foll 181, size 10½ in by 3½ in, somewhat old Bengali handwriting, ten lines in a page

Nyāyatātparyadīpikā, a treatise in two chapters, by *Vācaspati Miśra*

It begins

अहं कले शास्त्रात्मन एव प्रमाणव्यवधाने (see the first copy, fol 2a, l 2)

यथापि अनुप्रासः (sic!) प्रवृत्तिविषये विविधतायुक्तैर्

* The second copy has यथापि . . यथापि अनुप्रासः (sic!) प्रवृत्तिविषये विविधतायुक्तैर्

d) The *Śabdakhaṇḍa*. Foll. 170 (338-407).

It begins: **अथ इत्यो निदधते प्रयोगहेतुभूतायै-
तत्त्वज्ञानस्य इत्ये प्रवर्तन् ननु इत्यो न प्रवर्तन्**

Date of the copy: **संवत् १६०३ वर्षे ज्ञाने १६६२
आषाढदि १३ इति . . .**

The *Tattvacintāmaṇi* is now being printed
in the Bibliotheca Indica.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1870.

424. Foll. 274; size 11½ in. by 4½ in.;
9-12 lines in a page.

Tattvacintāmaṇi, a second copy, written in
four parts.

a) The *Pratyakṣakhaṇḍa*. Foll. 79.

b) The *Anumānakhaṇḍa*. Foll. 87 (80-166).

There are some leaves wanting between
foll. 84 and 85 (4 and 9 of the original
numbering). The first portion ends fol. 127b.

Date of the copy: **संवत् १८५६.**

c) *Upamānakhaṇḍa*. Foll. 9 (9a is blank).

Date: **संवत् १८५६ तिथि आषाढपक्षे द्वितीया पुनी
तिथौ आषाढपक्षे तिथौ**

d) *Śabdakhaṇḍa*. Foll. 99 (176-274).

There are omissions between foll. 253
and 254 (78 and 81 in the original number-
ing), and between 265 and 266 (92 and 99
in the original numbering).

Date: **संवत् १८५६ मन्वे माघसुदी १२ चारवीहृत्ते**

[H. T. COLEBROOKE.]

1871.

794. Foll. 94; size 10½ in. by 3½ in.;
foll. 1-69 seven to twelve lines, foll. 70-94
thirteen to sixteen lines in a page.

Tattvacintāmaṇi, the *Anumāna-pariccheda*.

Colophon, giving date of copy:

**इत्ये १९०० (sic!) चतुर्थे मास संवत् आषाढ शुक्लपक्षे
चौदश्यां शुद्धपक्षे आषाढपक्षे चतुर्दश्यां तिथौ समाप्तः**

[H. T. COLEBROOKE.]

1872.

2916. Foll. 51 (originally १-५५); size 17½
in. by 8 in.; five, sometimes six lines in a
page; fair writing, in the Bengali character,
of the 18th century.

(*Tattvacintāmaṇi*), a large piece of the *Anu-
mānakhaṇḍa*. Some leaves are lost (8, ३०-३२).
The last words are: **राजसूयकर्मणां गेन बोधयेनेति**

[DR. J. R. BALLANTYNE.]

1873.

1826. Foll. 14; size 11½ in. by 3½ in.;
seven lines in a page.

(*Tattvacintāmaṇi*), the beginning of the *Anu-
mānakhaṇḍa*. The last words are: **इतिपरिणि
येत् । असु तया । तयापि पञ्चमति . .** (see p. 14, l. 20
of the edition).

[J. TAYLOR.]

1874.

1894b. Foll. 2; size 12 in. by ३½ in.;
seven lines in a page.

(*Tattvacintāmaṇi*), two single leaves, be-
longing to the *Anumānakhaṇḍa*, in the same
handwriting as the preceding fragment.

The first begins: **आत्मनश्चरं पञ्चमैता निदधते**
(see the edition, p. 24).

The second leaf begins: **तच्चानुमानं चतुर्थे भाग-
ह्यध्यासितं** (see the edition, p. 54).

[J. TAYLOR.]

1875.

2203a. Foll. 24; size about 11½ in. by
3½ in.; eight lines in a page; good old writing,
of the 16th century.

(*Tattvacintāmaṇi*?)*, a portion treating of
jāti, and beginning with *Nyāyaśūtra* I., 2, 59,
incomplete at the end.

* It is certainly not *Tattvacintāmaṇi*.

It begins: **अथ शान्तिः । इव जलान्तरिक्षद्वयं आप-
मयैकमयीत्यत्र समवस्थानं शान्तिरिति ।** **अद्वयुक्तं । अनुसूक्तप्रकरण-
ज्जातीयं तदालोकावधानादिति शान्तिः इत्येवमेवमाह (Pl. ० ईशावास्य)
आनेवाक्येन ।** **अवकाशमात्रपरमिति नन्वाहः ।** **आद्यवाचि-
कटीका (l. ० टीका) शास्त्रेपरिमुक्तिराहः ।** **अथ इव अदीक्षति
शान्तिं कनहर्षं प्रमुखागल्यं कृषकारल्यं तद्वै इवानुमुखागल्य-
कलेन विवक्षित इति व्याचक्षते ।**

It ends: **इवा अग्निरः इन्द्रः इन्द्रो ननुमे निवस्य
कावेनकावे वा । कावेनपि इन्द्रेण सहोवा . . . , end of
fol. 24b. [GAIKAWAR.]**

1878.

2203b. Foll. 8 (25-32); size 11½ in. by 3½ in.; eight lines in a page; the same hand-writing as in no. 1875 (2203a).

(*Tattvacintāmaṇi*), the beginning of the *Śāldakhaṇḍa*, in mere fragments. It is foll. 1-3, 8-11 and 17 of the original paging.

The pencil-note on the first leaf "*Śiromaṇi*, a logical treatise" is a mistake.

[GAIKAWAR.]

b. *The Tattvacintāmaṇidīdhī, by Śiromaṇi, and Commentaries.*

1877.

963b. Foll. 80 (86-115, original numbering १-३९); size 9½ in. by 3½ in.; twelve lines in a page.

Pratyakṣamaṇidīdhī, the first section of the *Tattvacintāmaṇidīdhī*, a commentary on *Gaṅgeśa's Cintāmaṇi*, by (*Raghunātha*) *Śiromaṇi Bhāṭṭācārya*. See Hall's Index, p. 81, no. xl.; Burnell's Tanjore MSS., II., p. 115.

The first leaf is wanting, the second begins: **आह (१) ईशवास्यं तु न प्रतिपन्नकालमिति भावः । तद्विषय इति ०**

Date of the copy: ईश्वर ०५५ ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1878.

1083. Foll. 140; size 13½ in. by 8½ in.; seven lines in a page; good writing of 1681 A.D. *Anumanaṇadīdhī*, the second section of the *Dīdhī*. It was published at Calcutta संवत् 1905.

It begins:

**को नमः सर्वभूतानि विभज्य परिनिवृत्ते ।
अर्वाहर्तद्विषयं पूर्वोप परमात्मने ॥ १ ॥**

**अध्ययनभावनायां तद्वै
निर्वाणं निमित्ततत्वात् ।
दीर्घातिनिमित्तानामपि तद्वै
शास्त्रिकान्तरादिः श्रीमान् ॥ २ ॥**

**परमुखागल्यपरिनिवृत्ते
नमनाकाशरमा विमुखागलेः ।
रघुनाथकवेरेयतदोवा
कृतिरेवा विदुषां ततोऽनु मोदं ॥ ३ ॥ ० ५ ॥**

पूर्वोपर्यवैकवाक्यतत्प्रातिपक्ष्ये हिवाकाशवधानाया च संगतिं प्रदर्शयन्नुपानयिष्यमर्षं प्रतिपत्तानीति । प्रत्यक्षविभागे (from the first word प्रत्यक्षोपनीयकत्वात् of the *Anumāna-khaṇḍa* of the *Cintāmaṇi*).

The last words are: **अनन्तत्वं गोवाचिपरिनिवृत्तेः** (see the printed text, p. 162, l. 4 of the last section beginning with ईश्वरवादे, the rest is wanting).

Then follows a *śloka* giving the date of the MS.:

**इत्येवमाह शान्तिदी पक्षे वाच्यतितरे ।
अनुमी पुष्पकानिदं लिखितं चक्रवाकितरे ॥**
[H. T. COLEBROOKE.]

1879.

273. Foll. 99; size 11½ in. by 4½ in.; 11 to 12 lines in a page.

Anumānādīdhī, a second copy, ending with the same words as the first one.

[H. T. COLEBROOKE.]

1880.

963a. Foll. 84 (numbered १-८३, nine leaves, ११-८३, are lost); size 9½ in. by 3½ in.; thirteen, sometimes twelve, lines in a page.

Anumānamāṣidīdhiti, a third copy. It gives the whole last part of the commentary, as it is printed in the Calcutta edition, ending with ह्यथ तावदीति, but without the final complete (विष्णुः °).

The final colophon is given at the end of the whole: इति श्रीमन्महाहोपाध्यायजीरघुनाथदाचार्यविरचितकृतानुमानविदीधितिः संयुक्ततावदाहरी ॥ but the date is given before the last section (ईश्वरपादे °): संयुक्ततावदाहरीपञ्चमोऽध्यायः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1881.

2919. Foll. 110 (original numbering १-१०, २२-११०); size 16 in. by 3½ in.; generally six lines in a page; good old writing, in Bengali character.

(*Anumānamāṣidīdhiti*), a fourth copy, incomplete at the end, there are also some leaves missing after fol. 10.

[Dr. J. R. BALLANTYNE.]

1882.

1902. Foll. 71; size 12 in. by 3½ in.; seven lines in a page.

(*Anumānamāṣidīdhiti*), two fragments.

The first fragment contains pp. 1-64 of the printed text, the last words are: अथाप्युक्तानां व्याख्यानमुपपादयि . . (see p. 65, l. 1, of the printed text.)

The second fragment begins (fol. 64a): अनुमितिस्तद्वैयर्थ्यादौ नूतनसंगता ° and ends: विद्वत्पावनवीरवरिचया दूयकमिताः ॥ इति पञ्चमः ° ॥ See the same section on pp. 87-94 of the printed text. [J. TAYLOR.]

1883.

2922. Foll. 20; size 5½ in. by 3 in.; 6-8 lines in a page; an old manuscript, in the Bengali character.

Anumānamāṣidīdhiti, incomplete, without the beginning and the end.

The original numbering of the leaves is १, ३, १०-१२, २२, २०, २३-२२. The first leaf begins (scarcely legible): . . . आनुमानाचार्यस्वज्ञेति . . . खल्वेदवर्गविद्वत्पावने, see p. 8, l. 5, of the edition.

[Dr. J. R. BALLANTYNE.]

1884.

1892. Foll. 3; size 12 in. by 3½ in.; eight lines in a page.

(*Anumānamāṣidīdhiti*), a small fragment beginning with: उचितानुपूर्विकप्रतिज्ञादिपञ्चकमुदायनं व्याख्य (see the printed text, p. 118), and ending with: तावदोपनिषत्तः यावत्संज्ञावनिर्दिष्टः . . (see the edition, p. 122, l. 1). [J. TAYLOR.]

1885.

23. Foll. 303; size 14 in. by 5½ in.; nine lines in a page.

(*Pratyakshakhaṇḍa*) *gādādhari*, a commentary on the *Pratyakshakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by *Gadādhara*. See Hall's Index, p. 31, no. xli.; Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. iii., p. 29, no. 1053; vol. vii., p. 241, no. 2486. The full name of this commentary seems to be *Tattvacintāmaṣi-dīdhiti-ṭippaṣi* or *-prakāśikā*.

It begins:

मत्ता मन्त्रमनुसूतयस्ते मूला गुणोदाहरत्
उचिच्छल्लक्षणादिभिः (?) यत्रोदाहरेत्तेषां गिरः * ।
संविप्रोक्तानिदधदीपितवृत्तः प्रत्यक्षविनाश-
यावत्तां आनुकरोते महाप्रबुधीनोदय विद्वत्पावने ॥ १ ॥

* R. M.'s first copy has ° मन्त्रादिभिः °, the second copy ° मन्त्रादिभिस्तद्वैयर्थ्यादौ विद्वत्पावने गिरः ।

The commentary on pp. 94-106 of the printed *Anumānādīdhiti*.

It begins: *पञ्चमं निदृश्य विशिष्टपदान्द्वयेन* °.

6) Foll. 190-202 (१-११); 15 to 16 lines in a page.

The commentary on pp. 106-112 of the printed *Anumānādīdhiti*.

It begins: *उपलब्धस्य परिभाषात्वेन*. These two last parts (nos. 5 and 6) are the same as the *Parāmarśaṭīkā* in no. 1890 (597c, see p. ११६a for the beginning of this part).

7) Foll. 385-415 (१-३१); 15 to 16 lines in a page.

The commentary on pp. 112-118 of the printed *Anumānādīdhiti*, with the colophon: *iti Vyatirokigranthaḥ*.

It begins: *अनुमानविभागवस्तुल्यम्*.

8) Foll. 1-41; 16 to 17 lines in a page.

The *Avayavatīppaṇi* (see the printed *Anumānādīdhiti*, pp. 119-127).

It begins: *अनुमानं निदृश्य व्यावर्तयपरिदृश्यं*.

9) Foll. 342-384 (१-३३); 16-18 lines in a page.

The commentary on pp. 127-136 of the printed *Anumānādīdhiti*, without colophon. It begins: *हेतुभाषादिदृश्ये*.

10) Foll. 416-472 (१-५३); 16 to 17 lines in a page.

The last part of the commentary on the *Anumānādīdhiti*, comprising pp. 140-163 of the edition. The commentary on pp. 136-140 of the edition is wanting. The beginning of this large fragment is .. *नान्यथादिप्रमाणान्ते*. The *Asādhārāṇagrantiha* ends fol. 421b; the *Anupasaṃhārigrantiha* begins *सर्वविधव्याप्ति*, ends fol. 431a; the *Virodhatīppaṇi* begins *वाक्याभाषणं वाक्यादितोषणं* °, ends fol. 434b; the *Satpratīpakṣa-grantiha* begins *अनापवादोक्तिः* °, ends fol. 452a; the last part begins *मूले णवविधव्याप्तिरिति*, ends

with the subscription: *इति श्रीगोदावरव्यासविप्रस्य-
विशिष्टविभागावयवस्तुल्यव्याप्तिरिति* कलात् ॥

11) Foll. 209-251 (१-३३); 16 to 17 lines in a page.

The same part as no. 10, beginning with the same words. [J. TAYLOR.]

1890.

597. Foll. 301; size 9½ in. by 4 in.

(*Anumānakhaṇḍādīdhitiṭippaṇi*), three sections of *Gaḍādhara's* commentary on the *Dīdhiti*.

a) Foll. 123; ten lines in a page.

The *Vyādhikarāṇādharmāvachinnābhāvavāda*. It is the commentary on pp. 8-15 of the printed *Anumānādīdhiti*.

It begins: *सर्वविधननुमानाभाषणवस्तुल्यव्याप्तिरिति-
द्वयं व्याप्तिरिति* इति मन्त्रः

b) Foll. 64 (१-३३); foll. 1-59 eleven lines, foll. 60-64 nine lines in a page.

The *Pakṣatīppaṇi*. This is the section next to the *Upādhivādarahasya* in no. 1888 (see the printed text of the *Dīdhiti*, pp. 87-94).^a

It begins: *मूले व्याप्ति(व)स्यैतयोः संगतप्रदर्शनेन
नूनां परिनिर्दिष्टव्यवहारोऽपि* (?) the second copy: *काव्योक्तुल्य(व)स्यैतयोः प्रदर्शनेन* °

c) Foll. 114 (३१-३३); 11 to 12 lines in a page.

The *Parāmarśaṭīkā* and the *Vyādhikarāṇādharmāvachinnābhāvavāda*. They treat on pp. 94-118 of the printed *Anumānādīdhiti*.

The *Parāmarśaṭīkā* begins: *पञ्चमं निदृश्य विशिष्टपदान्द्वयेनानुमितिरिति* इति भाष्यकारेणा वादिनालक्ष्यविप्रतिषेधं निरूप्य मध्यकारेण व्यख्यायिता ऋषि रंगमि द्दर्शयति ।

The *Vyādhikarāṇādharmāvachinnābhāvavāda* begins (fol. १३३a): *अनुमानविभाषणवस्तुल्यं केवलान्वयिष्यत्यस्य प्रतिज्ञावैयर्थ्येनानुमानकारणवत्त्वेनान्वयं केवलान्वयविभाषणवद्वयः* इति व्याख्यायिता ऋषि रंगमि द्दर्शयति ।

[H. T. COLLEBOCK.]

1891.

1198. Foll. 122; size 12½ in. by 4½ in.; 12-16 lines in a page.

(*Gadādhari*), three parts of *Gadādhara's* commentary on the *Anumānādīdhiti*:

The *Vyādhikoraṇadharmāvachinnābhāvakhyaṇa*, ends fol. 79a.

The *Vyāptipūrvapakṣa*, ends fol. 103a.

The *Siddhāntavyūṣṭivāda*, incomplete. It begins: *प्रतिबोधितावच्छेदकारिका*, see fol. 126b, l. 7, in no. 1887 (the first nine lines of this chapter in no. 1887 are wanting here). It ends *न ननुविमर्शयः*, see fol. 160a, l. 2, in no. 1887.

[H. T. COLERBROOKE.]

1892.

1806. Foll. 95; size 12½ in. by 4½ in.; foll. 1-10 twelve to seventeen lines, foll. 11-54 ten lines, foll. 55-95 twelve lines in a page.

(*Gadādhari*), a fragment, being the commentary on p. 10, l. 19 - p. 23, l. 17 of the printed *Anumānādīdhiti*. Between foll. 54 and 55 some leaves are lost (with the commentary on pp. 14-16 of the *Didhiti*).

The volume begins *दन्वितादिना । चारिभाषिक-विनि*, and ends *संयोगसाधनम् . . .* The last cue is *निर्गुणत्वादेरिति*. Colophons, on fol. 15b: *इति द्वितीयलघुसंज्ञा*; on fol. 39: *इति त्रिचललघुसंज्ञा*; on fol. 47b: *चूडाचरितलघुसंज्ञा*. Fol. 11, and again fol. 55, a new handwriting is setting in.

[J. TAYLOR.]

1893.

42. Foll. 77; size 9½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Didhitiṣṭrakāṭhikā, another fragment of *Gadādhara's* commentary, treating on pp. 10-15 of the *Anumānādīdhiti* (Calc. ed.). Foll. 34-39

of the original paging are lost (with the commentary on p. 11, l. 23 - p. 13, l. 2 of the *Anumānādīdhiti*).

It begins: *यनु वाच्यं वदन्ति* :

Subscriptions: *व्यवहारवाच्यविवक्षाभाष्यकारेण द्वितीयविना कृतं लघुसंज्ञायां भट्टाचार्येण विष्णुविजया* (fol. 35b), *त्रयलघुसंज्ञा* (fol. 36a, after the lacuna), *द्वितीयविजया* (fol. 41a, the end of the *tritiyamīralakṣhaṇa* is not marked), *चूडाचरितलघुसंज्ञा* (fol. 52a), *चरितविनिर्वाहिकायां न्यायभट्टाचार्येण विष्णुविजया* (fol. 76b).

[A. C. BURNELL.]

1894.

1675b. Foll. 101; size 9½ in. by 4 in.; 9 to 10 lines in a page.

(*Gadādhari*), the *Avyavahārippaṇi*, treating on pp. 119-127 of the edition. In the beginning, and at the end, there are explained passages from the *Śiromaṇi*, which were passed over by *Śiromaṇi*, see pp. 54 and 57 of the printed *Śiromaṇi*.

The commentary begins: *यनुनामं निश्चयं न्याय-न्यायव्यवहारसंज्ञां प्रतिपादयितुं मूले त्रयेति* :

[H. T. COLERBROOKE.]

1895.

1707. Foll. 217; size 9½ in. by 4½ in.; foll. 1-19 six to nine lines, foll. 20-41 eleven to nine lines, foll. 42-217 ten lines in a page.

Anumānādīdhitiṣṭrakāṭhikā, *Gadādhara's* commentary on the last part of the *Anumānādīdhiti* (pp. 127-163 of the edition). See the ninth and tenth fragment in no. 1889 (1885).

The volume begins: *हेवाभाषिकनिरूपणं तद्व्यवहार-व्यवहारसंज्ञायां व्याप्यव्यवहार*

The subscription is: *इति श्रीन्यायशास्त्राचार्य-गीतेश्वरीकदाचार्यविरचितेन यनुनामद्वितीयविष्णुवि-संज्ञायां* :

[H. T. COLERBROOKE.]

1896-1898.

1010. Foll. 312; size 10½ in. by 4½ in.;
10 or 11 lines in a page.

1126. Foll. 337; size 11½ in. by 4½ in.;
10-12 lines in a page.

331. Foll. 444; size 12 in. by 4½ in.;
ten to twelve lines, foll. 42-71 twelve to four-
teen lines in a page.

Anumānakhaṇḍagādādhāravivṛiti, or *Kāṭikā*
(see the introductory complete), a commentary
on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Gādādhari*, by
Kṛishṇa Bhaṭṭa, a nearly complete copy in
eleven fragments, bound together without any
order.

Hall, in the Index, p. 81, no. xlii., gives
the surname *Ārḍa* to the author; the colo-
phons call him *पारसीवाङ्मयकृष्ण*. He was the
son of *Raṅganātha* (not *Raghunātha*, as An-
recht has it in the Cat. Cat., p. 118), younger
brother of *Nārāyaṇa*, and pupil of *Śrī Kṛishṇa*.

1) Vol. I., foll. 78-142 (१-९२).

The first part of the whole commentary,
having the subscription *Anumiti Āraḍopāhva-
Kṛishṇa-bhaṭṭayam*. See this first part in the
Gādādhari of no. 1889 (1885).

Kṛishṇa Bhaṭṭa begins:

जीकृष्ण मुद्रात्म्य कृष्णे नारायणमुनः ।

मदाचरमनाचीनं काशिकां हनुते भुवम् ॥ १ ॥

राज्यानिः कृष्णाक्षी (sic!) वसिष्ठेभ्यः कृष्णाक्षिः ।

याचते भूव जातम्य हृष्येयुजा (sic!) ययो नम ॥ २ ॥

चरिष्येति मङ्गलं °

2) Vol. II., foll. 1-131 (१-१३१).

*Vyādhi-karaka-adharmāvacchinābhāvagranthasya
vivṛiti*, complete. See this chapter of the
Gādādhari in no. 1890 (1897a), fol. 26a, l. 5 -
fol. 123, where it is complete, and in no. 1889
(fragm. 2), foll. 262a-281, where it is incomplete.

It begins: *कृष्णिनादिः हृष्येयुजा* °. After the
colophon there are three additional *ślohas*,
the first of which begins: *चक्रानादिचक्रैरेवमिव* °

Between this part and the preceding one
the *Simhavyāghralakṣhaṇa* is wanting.

3) Vol. II., foll. 132-157 (१-२९).

The *Pūrvapakṣhagrānthavivṛiti*, the commen-
tary on foll. 55-81 of the *Gādādhari* in no. 1892
(pp. 15-22 of the printed *Anumānādīdhikī*),
complete. It begins: *चक्षुषिहेतुर्बोधिं वदितुम्* °.

4) Vol. I., foll. 148-212 (१-६०).

The *Siddhāntalakṣhaṇavivṛiti*, the annotations
on the *Gādādhari*, to pp. 22-28 of the printed
Anumānādīdhikī. See the beginning of this
part of the *Gādādhari* in no. 1892, fol. 81 sqq.,
and the whole of it in no. 1887, fol. १६५a-१६९a.

The *Kāṭikā* begins: *महानवीनवद्विनायकविनाय-
कनादेवि*.

5) Vol. III., foll. 306-444 (१-१३९).

The annotations on the *Gādādhari* to pp. 28-
64 of the *Anumānādīdhikī*, in five divisions:

The *Avacchedakalakṣhaṇavivṛiti*, the com-
mentary on foll. २३९a-२६५a of the *Gādādhari*
in no. 1887 (*Dī.* pp. 28-31). It begins: *दीपिनी
नमबन्धेदक्षानामि* (sic!), ends fol. 322a.

The *Sāmānyābhāvagrānthārtha*, the commen-
tary on foll. २६५a-२७५a of the *Gādādhari* in
no. 1887 (*Dī.* pp. 31-34). It begins: *इयमवतीति
चलवाचीनरं स्था* ! ends fol. 338a.

A third part having the colophon *iṣṭi
Saha(cāragrantha?)*, the commentary on foll.
२७५a-३०२a of the *Gād.* in nos. 1887 and 1888
(*Dī.* pp. 34-49). It begins: *दीपिनी नामाचक्षिणेति*,
ends fol. 370b.

The *Vyāptyanugamavivṛiti*, the commentary
on foll. ३०२-३१० of the *Gād.* in no. 1888 (*Dī.*
pp. 49-56). It begins: *इहवाचनीनाह कृष्ण वा येति*,
ends fol. 432a.

A fifth part with the subscription *iti Sāmānyalakṣaṇāṣyaṁ Kṛishṇabhāṭṭīyaṁ*, the commentary on foll. ३९०-३९३ of the *Gād.* in no. 456 (*Dī.* pp. 56-64). It begins: *निदधन् वा चेद्विषयस्य विज्ञेयस्येत्येव*, ends fol. 444b.

6) Vol. III., foll. 1-103.

The *Pakṣatāgranthārtha*, the commentary on the *Gādādhari* to pp. 87-94 of the *Anumānādīdhiti*. See no. 1890 (597b) and the fourth fragment in no. 1889. The *Kṛishṇabhāṭṭīya* begins: *मूले व्याख्यानं यद्यप्येता निदधन् इति* ।

Between this part and the preceding one, the *Upādhi-grantha* is wanting.

7) Vol. III., foll. 104-181.

The *Parāmarāgranthavivṛiti*, the commentary on the *Gādādhari* on pp. 94-112 of the *Anumānādīdhiti*, incomplete. See the *Gādādhari* in no. 1890 (597c) and in no. 1889, fragments 5 and 6.

This part begins:

वीकृष्णमाद्यवक्तृभावे वीवृषभादे वीवृषभानुक्त्यायै नमो नमो ॥

राधादाभेदो देवाभ्योऽन्याङ्गात्करी ।

परम्परद्वयीकावह्वावलुगती क्षुभः ॥ १ ॥

लक्ष्यमभिधाय ०

8) Vol. I., foll. 1-72.

The *Kṛvalānvayigrantha*, foll. 1-36 and 58-70a. The *Vyatīreki-grantha*, foll. 70a-72. Both parts together contain the annotations on the *Gādādhari* on pp. 112-118 of the *Anumānādīdhiti*. See this part of the *Gādādhari* in no. 1889, fragment 7. The *Kṛvalānvayigrantha* begins: *हेत्वोरिति मूलस्यापारकारादि* ०, the *Vyatīreki-grantha* begins: *सर्वं परामर्शेयम्*.

Foll. 37-57 contain a large piece of a *Savyabhicāragrantha* (fol. 39a ends the *Savyabhicārapūrvapakṣa*; the next part begins: *संयन्तीति दण्डवत्प्रकार* ०); I have not made out whether this fragment forms part of this

commentary of *Kṛishṇa Bhāṭṭa*, or not. For *Savyabhicāragrantha* as title of a special chapter in the *Gādādhari*, see Burnell's *Tanj. MSS.*, p. 116. The second page of fol. 36 is left blank; the last word on fol. 36a is *अपारकार*, the first on fol. 37a, *संयन्ता*.

9) Vol. III., foll. 182-305 (१-११५).

The *Avayavagrānthavivṛiti*, the annotations on the *Gādādhari* on pp. 119-127 of the *Anumānādīdhiti*. See this part of the *Gād.* in no. 1894 (1675b) and in no. 1899, fragment 8.

The annotations begin: *अनुवादे निदधेति विज्ञेयपदम्* ०

10) Vol. II., foll. 158-337 (१-१३०)

The *Sāmānyanirukṭiṭippani*, the commentary on the *Gādādhari* on p. 127 १११ of the *Anumānādīdhiti*. See the *Gād.* in no. 1889, fragment 9.

It begins: *तत्तन्निर्णयविषयमयमपारकारादि* मूले ०

11) Vol. I., foll. 213-312.

The *Asādhāragrantha*, incomplete at the beginning (. . *नाकान्नामेश्वर* ०), ends fol. 227b; the *Anuprasaṃhārigrantha*, begins *न निर्दिष्टमिति*, ends fol. 235a; the *Virudhigrantha*, begins *मूले नापीति*, ends fol. 236b; the *Satpratipakṣa-granthavākyārtha*, begins *कान्नामेश्वर* मूले, ends fol. 259b; the *Asādhigrānthavivṛiti*, begins *मूले प्रमेयमिति*, ends fol. 280a; the last chapter begins *क्षि विनि गगनसाधने*, ends fol. 312a. See the same chapters in the *Gādādhari* in no. 1889, fragments 10 and 11.

Date of this part: *संवत् १८५९ चित्त चतुस्रवदो १९ चरुनीचर*. All parts were written at about the same time. [H. T. COLEBROOKE.]

1899.

1227. Foll. 246; size 11½ in. by 4½ in.; generally twelve lines in a page; carelessly written by a hasty hand, of the 17th century,

Śiromaṇi-ṭikā Māthurānāthi, a commentary on the *Anumāna*-section of *Śiromaṇi's* *Didhiti*, by *Mathurānātha Tarkavāgika*. See Hall's Index, p. 37, no. lxxi. (*Didhiti-Māthuri*). The Subdivisions are called *rahasya*, but there appear only a few. The MS. is bad and incomplete. Foll. 1, 10-14, 87-96 bear the marginal note **श्री २१० न०**, or **नपु०** (i.e. *श्रीरोमणि टीका नपुंसकाची*), foll. 64, 69-80, 111-155 **नपुंसकाची**; corrupt notes foll. 98, 228, 246?

It begins: **ननु पूनवान् वहेरिचचारुधनप्रभववहेरिच संयोगेन** etc., apparently not the beginning of *Mathurānātha's* work. Fol. 19 begins a new numbering of the leaves, foll. 19-30 are ६-१७, foll. 31-86 are २-५५. Fol. 31b ends the *Vyāpti-grahopāyapūrvapaksharahasya*, fol. 86b the *Anumānapramārahasya*.

Foll. 87-96 are १३-२१ of an original numbering, fol. 97a breaks off in the middle of the page.

The first two leaves of the new piece are lost, foll. 98 101 are numbered ३-५, foll. 109-158 ५२-८६, foll. 160-177 २-१८. Fol. 178a ends the *Upādhipūrvapaksharahasya*.

Fol. 193a contains the only colophon which mentions the name of the author, but it seems to be copied from an illegible original by an ignorant scribe: **इति जीनचुरानाचतकैवानो-
द्धरिचरिते अनुना -- दीधि -- वका(sic!)प्रिवाद्दहस्य** ॥

Fol. 194-226 is another fragment. It begins: **ज्ञानाभ्यासवदुत्तित्ववदुद्भावावधि(?) अनुविना-
यतिः**. Foll. 194-200 are numbered १-७, foll. 201-204 १३-१६. Foll. 205-213 are perhaps misplaced, they are numbered १६-२८. Fol. 201a ends the *Vyāptipūrvapaksharahasya*.

Fol. 227-246 contain a last piece. It begins: **प्रज्ञावचिह्न** ०. The original numbering of the leaves is १, २, ६-१६, १७-२१. The last colophon is: **इति जीवापरहस्य** ॥

[H. T. COLEBROOK.]

1900.

2397. Foll. 396; size 19½ in. by 5 in.; generally twelve lines in a page. The volume is bound in the Arabian fashion, the beginning of the text being at the end of the book.

Anumānāśiromaṇiṭikā, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by *Jayarāma Pañcānana*, a good copy, but not quite complete. "A fragment of a very scarce book" (Colebrooke on the title-page). See Hall's Index, p. 34, no. liv.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 198, nos. 656, 657.

It begins:

जीविनेनज्ञेयमङ्गलमुपे भूयो विवाहाद्वान्
मृदोपाय च रामदुष्टरक्षणकारिद्विद्वजम् ।
गूढाज्ञानधनपुत्रा न विषयमोक्षोपिनी दोषिणि
तस्माच्छीघ्रपराम ह्य तनुते गूढार्थविज्ञोतम् ॥ १ ॥

यज्ञाः क्षाधि गिरो गुरोरिह परं दूष्यं घरेणं वचो
दुष्टं मन्त्रिणीं पुत्रा विलुपितं नालाभिर्हृत्किम् ।
अथ स्त्रीविवाहनेकविदितं यत्किंचिदावेदितं
तदर्थेकनिवेतनं कृतविधौ तद्वीत्ये वल्लभात् ॥ २ ॥

अन्यारम्भे विप्रविधाताय विहितं शिष्टाचारपरिष्कारं मङ्गलं
शिवशिवायै आत्मानुजोद्भावनमुपकृतो मङ्गलाय च निषण्णाति ।
जोवितादि ।

Fol. 170b ends the *Vyāptivāda* (*Anumānadīdh.* Calc. ed., p. 45):

जीवना जयराज्ये आतिवादे शिरोमयेः ।
निगूढा अथ भाषायाः प्रत्यर्थे विशदोक्त्याः ॥
आतीति ॥

Fol. 222b ends the *Sāmānyalakṣaṇagrantha* (*Anumānadīdh.*, p. 64), and begins the *Upādhipūrvapaksharahasya*:

इति जीनचरानो स्त्री आययज्ञाननः कृती ।
ज्ञानात्मलक्षणवद्विधिनिर्णयः ॥

आययज्ञाननः जीनान् जयराजः ज्ञानाज्ञः ।
व्याधिवाद्वात्मानागतोति नवीरवत् ॥

Fol. 258a ends the *Upādhivāda*, and begins the *Pakṣatādīdhitivṛkhyā* (*Anum. Di.*, p. 87):

उपनिषद् आस्ताव उपरान्तः समाप्तः ।

उपनिषद्दीधितिः आस्ताव उपरान्तः समाप्तः ॥

Fol. 277b ends the *Pakṣatā* (*Anum. Di.*, p. 94); fol. 309b, the *Parāmāṣaṭṭippani* (*Anum. Di.*, p. 112); fol. 316a, the *Vyatirekṣiṭṭippani* (*Anum. Di.*, p. 118); fol. 349b, the *Avayavādīdhitī* (*Anum. Di.*, p. 127)

जीमन्ता उपरान्तः रात्रौ उपरान्तः समाप्तः ।

उपनिषद् दीधितिः उपरान्तः समाप्तः ॥

The copy ceases in the commentary on p. 158 of the *Anumānādīdhitī* (Calc. ed.), thus omitting only the last four or five pages.

Fol. 31, which has verbally the same text as fol. 30, probably belonged to the original of this copy. [H. T. COLEBROOKE.]

1901.

953. Fol. 436; size 10½ in. by 4½ in.; 11-15 lines in a page.

Anumānādīdhitivṛkhyā, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Diḍhiti*, by *Bhāvānanda Siddhāntavāgīśa*. See Hall's Index, p. 33, no. 50; Weber's Catalogue (Berlin 1853), p. 199, no. 662; Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 242a, no. 597; Burnell's Tanj. MSS., II, p. 116.

It begins: जीमन्ता उपरान्तः रात्रौ उपरान्तः समाप्तः ।

उपनिषद् दीधितिः उपरान्तः समाप्तः ॥

जीमन्ता उपरान्तः रात्रौ उपरान्तः समाप्तः ॥ १ ॥

न इति उपरान्तः रात्रौ उपरान्तः समाप्तः । उपनिषद् दीधितिः उपरान्तः समाप्तः ॥

The *Anumitiprakāśa* ends fol. 35a (see the printed text of the *Diḍhiti*, p. 7, l. 10); . . . the *Upādhivādarahasya* begins fol. 229b, and ends fol. 297a; . . . the *Avayavādīdhitivṛkhyā* begins fol. 350a, and ends fol. 380b. The next and last part of the commentary, which is

wanting in the next copy, begins: . . . उपरान्तः समाप्तः । उपनिषद् दीधितिः उपरान्तः समाप्तः ॥

The original pagination runs on from १ to ३३ and then begins again from ३१, but there is nothing wrong in the text. Foll. ११, १२, fol. ३३ (after fol. 60), foll. ५०, ५१, ५२ (after fol. 62), are lost. Foll. 160 and 161 are misplaced.

Date of the copy: संवत् ११०० शुक्लपक्षे (१९५०) गी-
रीपते: पुणे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1902, 1903.

336, 337. Fol. 439; size 11½ in. by 5½ in.; foll. 1-62 thirteen to fifteen lines, foll. 63-439 nine lines in a page. Foll. 1-62 are in another handwriting than the main bulk of this copy.

"*Śiromaṣivṛkhyā Bhāvānandī Anumānakhaṇḍa*," a second copy, incomplete, ending with the *Avayavanirūpaṇa*.

Vol. I., foll. 1-218. Fol. 137 ends the *Siddhāntarahasya*. Foll. १३७, १३८, १३९, १४०, १४१, १४२ are lost.

Vol II., foll. 219-439. Fol. 253b ends the *Sāmānyalakhaṇḍa* (sic!); fol. 313a, the *Upādhivādarahasya*. Foll. ३११, ३१२ are lost.

[H. T. COLEBROOKE.]

1904.

2597. Fol. 244; size 11½ in. by 5 in.; 12-18 lines in a page.

(*Bhāvānandī*), a third copy of *Bhāvānanda Siddhāntavāgīśa's* commentary on the *Anumānādīdhitī*, with the text of the *Ucītāmaṇi* and of the *Diḍhiti* in the middle of the page, incomplete at the end, and with many omissions.

The volume is bound with an utter neglect of the proper order of the leaves.

Foll. 1 and 132-135 = *Di.* pp. 1-2, l. 9 (of the edition); foll. 240-242 = *Di.* p. 2, l. 26 - p. 3, l. 12; foll. 136-239 = *Di.* p. 8, l. 9 - p. 34, l. 2

l. 14; foll. 2-67 = *Di.* p. 34, l. 15 - p. 61, l. 23; foll. 120-129 = *Di.* p. 61, l. 23 - p. 64, l. 17; foll. 68-84 = *Di.* p. 64, l. 18 - p. 69, l. 22; foll. 85-91 = *Di.* p. 71, l. 9 - p. 74, l. 14; foll. 92-108 = *Di.* p. 79, l. 2 - p. 85, l. 11; fol. 109a = *Di.* p. 87, ll. 17, 18; foll. 109b-119 = *Di.* p. 87, l. 19 - p. 91, l. 10; fol. 244a = *Di.* p. 91, ll. 10, 11, 12; fol. 248b = *Di.* p. 131, l. 17 - p. 131, l. 24; fol. 248a = *Di.* p. 131, l. 26 - p. 132, l. 5; foll. 130, 131 = *Di.* p. 136, l. 1 - p. 136, l. 20.

[MACK. COLL.]

1905.

2080d. Foll 6 (paged 9-14); size 9 in. by 3½ in.; nine lines in a page.

(*Bhāvānandī*), a small fragment from the beginning of the *Anumānakhaṇḍa* with the special title: *Śrī-Bhāvānanda-Bhaṭṭācārya-vraciṭam Saṃgatilakṣaṇam*. The first leaf, originally the ninth, begins . जनकं रूपनेः संगतिः ॥ The manuscript ends: आतः उपमानसकं अनुमानमि- चत्वेन उपमानं निरूपयति तदर्थं अनुमानं प्राक् निरूपित- मिति भावः (= fol. 10b, l. 10 in no. 1901).

[GAIKAWAR.]

1906-1910.

1855-1859. Size 9½ in. by 4 in. (1858 is a little smaller).

Bhāvānandīprākāśa, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Bhāvānandī*, by *Mahādeva Paṇḍita*, a Bonares Pandit, surnamed *Puṣyastambhakara* (see the last colophon), or *Puṇātānakara* (see the colophon in vol. 5, fol. 757b), son of *Mukunda Paṇḍit*, and pupil of *Śīlikanṭha* (see the introductory complets), or *Śrīkanṭha Dikṣita* (see the same author's *Sarvopakāśinī* and *Nyāyakaustubha*). See Hall's Index, p. 33, no. li.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 199, nos. 664-666.

The copy is incomplete, ending with the *Upādhivādarahasya*.

Vol. I., foll. 244; 10-12 lines in a page.

It begins :

भक्तानां वाचकानां विविधभवनहादः सदैवप्रवर्त्त
संहर्त्ता किलिपायां प्रवर्त्तदिति सुप्रमादकागधर्त्ता ।
भर्त्ता यो - - - जाया नमनसद्वदाकाङ्क्षानां मुक्तार्त्ता
धर्त्ता सदैवहायाल भवतु भगवान् भवकर्त्ता सदान् ॥ १ ॥

यो धर्त्ता कर्त्तेश्वरकर्मैरपनायु - - - - -
- - - - - वहीकरसिक्कः स्वातो (धर) मकले ।

मीनाज्ञानियुक्तो ज्ञपादकमुक्तज्ञाज्ञापारगतम्
तस्य श्रीशितिकरद्विज्ञानगुरोः पादायुक्तं संजये ॥ २ ॥

विज्ञानवागीश्वरयो गीतगूढं श्रीनन्ददेवमुनेन पुत्रा ।
तदर्थनातं च विभाष्य मुक्ता व्याख्यातो व्यासरत्नरुपि ॥ ३ ॥

जन्मीवाक्यविज्ञानां विज्ञानकैविलिखितान् ।
भवानन्दीप्रकाशो ध्वं ततोऽनु मुदमुक्ता ॥ ४ ॥

ज्ञ भवानन्दवागुक्ते मन्दस्य मन श्रीः ॥ ५ ॥
तथापि यत्तुमुक्तो हं तत्र मे शरदं शिवः ॥ ५ ॥

यत्र कैरवि दीक्षायां विप्रता नैव दीपितिः ।
आशयो यत्र न स्यहसस्यापुद्वर्जनं निह ॥ ६ ॥

जनालोच्य विज्ञानवागीश्वराणां
नृपाणां योः यक्षिणैर्गोडिवातः ।

यदुक्तापि नृपवाभासवृन्दं
तदुद्धारवायो नमोद्योगः सः ॥ ७ ॥

स्त्रीयं यो धन्यमनस्य तदीयं धाम्यकमुक्त् ।
यक्षि ज्ञो (ज्ञं तपोन)* शिखायुनी जारवातकी ॥ ८ ॥

गुरुदेवप्रसादेन सत्यम्भावनपात्रे ।
योऽप्यवायैः स्यवाशंकी देवानां प्रिय सः सः ॥ ९ ॥

यद्यप्यस्युतालोचनेभक्ति न कृती मन ।
तथापि न जित्कुहा भविष्यत्येव यक्षिणः ॥ १० ॥

Fol. 72a ends the *Saṃgatīprākāśa*; the next part begins :

नत्वा शङ्करपादात्तं भगवानक्षि (हे) हं ।
भवानन्दवचोवाद्यां कुर्वे ज्युतिरिलक्ष्ये ॥ १ ॥

* I take these *akṣharas*, which I could not read in the MS., from Weber's Catalogue.

Fol. 238b ends the *Anumānasvarūpanirūpaṇaparakāśa*, fol. 244a the *Anumānapramāṇyavādaparakāśa*.

Vol. II. Foll. 215 (1-215); foll. 1-114 eleven lines, foll. 115-215 ten lines in a page.

It begins:

नाना पदान्मोक्षमुनि शिषस्य
मूला गुह्यत्वात्तिलमुक्तिमात्रम् ।
कृता निगूढावैविभाषना च
आख्यायते आतिरहस्यम् ॥ १ ॥

Fol. 30a ends the *Pañcalakṣaṇaparakāśa*, fol. 52b the *Sīṃhavyāghralakṣaṇaparakāśa*, fol. 134b the *Oakravartīlakṣaṇa*.

Vol. III. Foll. 229 (216-430); ten lines in a page

Fol. 305b ends the *Vyādhikaranādharma-vachinnābhāvaparakāśa*, fol. 356b the *Vyāptipūrvapakṣaparakāśa*. The next part begins:

विपुलरात्रिपादाच्छान्दस्यद्वयमुद्रयाः ।
ज्ञानयः मुभयाः संतु ममाज्ञानमोभिदः ॥ १ ॥
* नाना गुरुपदद्वयं सूत्रद्वया विभाष्य च ।
अवानन्दनोपार्त्ता आतिरिक्ताक चारमे ॥ २ ॥

Vol IV. Foll. 210 (445-654); 10-12 lines in a page.

Fol. 459b ends the *Siddhāntalakṣaṇaparakāśa*, fol. 532 the *Avachēdalakṣaṇaparakāśa* with the following couplet:

आख्यायद्देशके सन्ने या मया रचिता जनाम् ।
तया भवतु संतुष्टः शिषया कश्चितः शिषः ॥ १ ॥
नानाभि इत्यरं यान धामसर्वस्य वस्तुनः ।
दुर्लभं यत्प्रसादेन सुलभं भवति चकार ॥ २ ॥

The next part begins:

यत्कृत्य यत्कृतिर(?) आख्यायनस्य कुर्वन्ति ।
प्रतिपक्ष्यकृतानाम्भाषवर्षपादो व्यवहृतः ॥ १ ॥

Fol. 547 ends the *Sāmānyābhāvaparakāśa*, fol. 612b the *Vyāptivādaparakāśa* with the couplet:

आतिपादमवानन्दीगूढार्थो विज्ञदीकृतः ।
महादेशेन सुविधा संप्रदायानुसारः ॥ १ ॥

The next part begins:

अहचारे स्तिदुर्वैषि भवानन्दीमकाज्ञये ।
अदोतु नन ज्ञानार्थे शिष्यावष्टयः शिषः ॥ १ ॥

Fol. 693b ends the *Sahacragranthaparakāśa* with the couplet:

अहचारे स्तिदुर्वैषि या आख्या यमनः कृता ।
तया गुह्यमु निगूढं मात्सर्वैरहिता युवाः ॥ १ ॥

The next part begins:

तत्रै निगूढप्रसक्तिर्भवे(road तत्रै)संप्रवक्ष्यमिहे ।
आख्या अदोति हृषिरो मरुतं तत्र मे मुहुः ॥ १ ॥

Vol. V Foll. 209 (655-863); twelve lines in a page

Fol. 672b ends the *Tarkagranthaparakāśa* with the couplet

तत्रैत्यने स्तिदुर्वैषि ताक्षिकायां युवावहा ।
या आख्या रचिता रच्यता तया गुह्यमु सज्जनाः ॥ १ ॥

Fol. 691a ends the *Vyāptyanugumaparakāśa*, fol. 757b the *Sāmānyalakṣaṇaparakāśa* with the couplet:

ज्ञानान्वलक्षणा आख्या कृताज्ञानान्वलक्षणा ।
विज्ञातः सन्तु सुप्रतीक्षाज्ञानान्वलक्षणाः ॥ १ ॥

The next part begins:

नाना शिष्य शिष्यानुक्तं महादेशेन धीमता ।
उपाधी क्रियते आख्या भवानन्दीकरो* सुता ॥ १ ॥

Fol. 799b ends the *Upādhīpūrvapakṣaparakāśa*, on the last page the *Upādhīvādarahasya* with the couplets:

दुर्लभोपाधिपादस्य या आख्या रचिता मया ।
तुहास्यतु तया सन्तो विज्ञातो निरुपाधयः ॥ १ ॥
भवानन्दीमकाज्ञे वसिष्ठाहादेशेन निर्मिते ।
विषमोपाधिपादस्य प्रकाशः पूर्यतामिहः ॥ २ ॥

इति श्रीमत्सत्यसम्भारोपमानकमुकुन्दविरचितानामनवादेशे-
रक्षितविरचिते भवानन्दीमकाज्ञे उपाधिपादस्यः ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

1911, 1912.

524, 446. Foll. 206 and 386 resp.; 5120
9½ in. by 4½ in.

* Prof. Aufrecht suggests भवानन्दीमरी.

Anumānamasiddhāntābhavānandīvyākhyāsar-vopakāriṇī, commonly called *Sarvopakāriṇī*, a shorter commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Bhāvānandī*, by *Mahādeva Paṇḍit*. It is an abridgment of the same author's larger commentary "*Bhāvānandīprakāśa*," as is stated in the introductory and the final couplets. See Hall's Index, p. 84, no. lii.; Weber's Catalogue (Berlin, 1858), p. 200, no. 667. In the final *śloka* *Mahādeva* calls the *Prakāśa* and the *Kaustubha* his two sons, and the *Upakāriṇī* his daughter, whom he has begotten by his spiritual wife *Buddhi*.

Vol. I. Foll. 1-20 eleven lines, foll. 21-206 (by another hand) ten lines in a page.

It begins:

विपुलरात्रिपादात्मनस्त्वद्वल्लभुः ।
 काक्यः मुभदः क्व मुवाहानमनोभिदः ॥ १ ॥
 यदालङ्घनो नूतैकाकिंकायां पुरःपदः ।
 पुत्रो भवति तं वन्दे गुहं श्रीकल्यदीक्षितम् ॥ २ ॥
 भवानन्दकृता व्याख्यानानमविदीप्तिः ।
 व्याख्याते निगूढापी महादेवेन तत्ततः ॥ ३ ॥
 भवानन्दीप्रकाशसु विस्तृतो रचितो मया ।
 काः संक्षेपाः कुर्वे व्याख्यां सर्वोपकारिणीम् ॥ ४ ॥

प्रारिक्तनिर्विघ्नमात्रिकामनया कृतगुरुनस्कारकं महलं
 द्विषाक्षिण्यै विपरीतचक्रोर्वितं प्रतिधानीते । नन्युमेति ।

Fol. 9b ends the *Samgatigrantha*, fol. 39a the *Anumānalakṣhaṇa*, ibid. the *Anumānasavar-panirūpaṇa*, fol. 40a the *Anumānaprāmāṇya-nirūpaṇa*, fol. 45a the *Pakṣalakṣhaṇī*, fol. 50b the *Simhavyāghralakṣhaṇa*, fol. 95a the *Vyadhikarāṇadharmāvachinnābhāvavyākhyā*, fol. 106a the *Pūrvapakṣagrantha*, fol. 125b the *Siddhāntalakṣhaṇavyākhyā*, fol. 140b the *Vyāptivāda*, fol. 206a the *Sāmānyalakṣhaṇāgrantha* (sic!).

Vol. II. Foll. 356, by the same hand as foll. 1-20 in Vol. I.; eleven lines in a page.

Fol. 62a ends the *Upādhyagrāntavyākhyā*, fol. 96b the *Pakṣatāgrantha*, fol. 168a the

Vyātirchigrāntavyākhyā, fol. 285a the *Savya-bhicāragrāntavyākhyā*, fol. 293a the *Sādhāraṇagrānta*, fol. 298b the *Asādhāraṇagrānta*, fol. 306a the *Anupasaṃhārigrāntavyākhyā*, fol. 326b the *Satpratipakṣagrānta*, fol. 352b the *Asādhigrānta*.

The final couplets are:

भवानन्दबोधाख्या महादेवेन निर्मिता ।
 सर्वोपकारिणी नाम्ना संपूर्णा वदमुच्यते ॥ १ ॥
 भवानन्दबोधाख्या समुद्भूतेः ज्ञेयैव ।
 विश्वचरी(?) र. विश्वचरी)कामात्ता प्रोवातु लक्ष्मिणा
 [भृङ्गम् ॥ २ ॥

विश्वहरे नुमुदात्तं पितरं प्रयाम्यहम् ।
 यदीय(यदीय?) सुकृतेनेव संपूर्णैषा कृतिर्मेव ॥ ३ ॥
 श्रीकल्यदीक्षितं नीमि गुहं गीतमवधियम् ।
 येन पूर्वाभ्यासस्तु विदुषां गवैषयैतः ॥ ४ ॥
 भाषानन्दीयवाचीयैकानेका यत्नं विद्वते ।
 तेनोपायसहस्रेण संसाक्ष्येयं कृतिर्मेव ॥ ५ ॥
 मदीयकृतिमुत्तमानभिनवाचीयैकानिर्गो
 पिलोक्य मुदनायाह्वदि(?) perhaps मुदनामुपाह्वदि)
 [कतां पुषानां गयः ।
 तदा भवति निन्दया किमिह बालिज्ञानं ज्ञेयं
 विपुः कुपलयेयितो न दिन(read न हि न)निम्नते
 कृतिर्मेदीया यदि चेत्सदीहिता [तान्तेः ॥ ६ ॥
 तदा किंलास्यादिरितायैव ।

कलूरिकाविहमनेयिमुका
 गुहलक्ष्मीकादयः कृतापी ॥ ७ ॥
 विहाययामि मुहूर्तो पुषात्सर्वप्रदायिनः ।
 कृतासंभृतं ह्येषा(?) बोधनीया कृतिर्मेव ॥ ८ ॥
 प्रकाशकौस्तुभी पुषात्सर्वानुपकारिणी ।
 पुत्रिपत्न्यालक्ष्मीक्या महादेवो ज्ञापयत् ॥ ९ ॥
 लीकिक्या लीकिकं यत्न्यालक्ष्मीक्यालक्ष्मीकम् ।
 यत्नाक्षयमभनमहादेवः कृतायैतान् ॥ १० ॥

इति श्रीकाशीवाचिभहाहाभ्यान्वयसंभृतपुस्तकौभकारोपनामक-
 जीनमुमुदपक्षिग्राहकमहादेवपक्षिग्राहिरिषानुमानमविदी-
 पतिभवानन्दीयाख्या सर्वोपकारिणी संपूर्णा ॥

Date: संवत् १८८८.

[H. T. COLEBROOK.]

1913.

1369b. Foll. 38; size 9½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Sarvopakāṣiṇi, a small portion of a second copy, ending with the *Anumāṇapramāṇyanirūpaṇa*. [H. T. COLEBROOKE.]

1914.

681. Foll. 204; size 9½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Bhāvānandīyākyā, a commentary on *Bhāvānanda's* commentary on the *Anumāṇakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by *Dinakara*, incomplete, explaining the commentary on scarcely the first tenth of the *Didhiti*.

This commentary is not mentioned in Hall's Index, but see Burnell's Tanj. MSS., II., p. 116.

It begins:

प्रद्योतनस्मिन्निर्वाणपायसाय

संसारविमलरात्रलक्षणादि ।

उच्यतेऽथविमललोकाविलोचनानि

भूया (sic!) तन्नो निरुक्तयः च नः शिवाय ॥ १ ॥

विमलवैपरीत्यस्य विदुः पादानुसरन् ।

भवानन्दपञ्चाशत्यां त्रयो दिनकटः मुच्यते ॥ २ ॥

अन्त्यारम्भे विमलविभागाय कृते गुरुप्रयत्निकं नमस्कृतं शिवाय शिवायै स्वकीर्तनमुच्यते खनाय च विमलेश्वरीविने प्रतिज्ञानो मे नमस्कृत्येति ।

Subscriptions: fol. 27a इति दिनकररत्नोपाख्या-
नप्रत्यक्षान्नं समाप्तम्; fol. 140b इति दिनकरकृतभवा-
नन्दोपाख्यानां प्रगल्भलक्षणात्; fol. 157b इति श्रीरघु-
नाथभट्टाचार्यैः शिरोमणिपरिष्काराधिकारपञ्चाशत्प्रमाणवि-
मललक्षणादिय्योपाख्यानां संपूर्णम्; fol. 183b कूटचरितं
समाप्तम् ॥

The last words are अनन्तस्याग्निः अग्न्यान्तस्यान-
स्यानुत्पन्नकलादिभिः (without colophon).

[H. T. COLEBROOKE.]

1915, 1916.

328 & 857. Foll. 208 and 278 resp.; size 12 in. by 4½ in.; written by different hands.

Anumāṇamāṇasiddhāntapāṭi, a commentary on the *Anumāṇakhaṇḍa* of the *Didhiti*, by *Jagadīśa Tarkhāṇakāra Bhāṭṭācārya*, and hence called *Jīṇadīśi* (in the marginal notes). See Hall's Index, p. 35, no. lvii.: Aufrecht's Catalogue, p. 242, nos. 593-596; Weber's Catalogue, p. 198, no. 654; Rajendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. ii., p. 335, no. 945, vol. iv., p. 124, no. 1542.

328. Vol. I. Foll. 208 (paged 1-200); 9-18 lines in a page.

The *Pūrvakhaṇḍa*. This MS. begins to explain the *Didhiti* from the *Vyāpti* chapter (see p. 8 of the printed text), the *Anumāṇa-pramāṇa* chapter is wanting. The first words are: स्मरामहेति ॥ स्मरामहे यदनुमानमात्मवरीकृतं तस्मात्-
खीभूतं यस्मात्प्रत्यक्षोपायप्रतिपादनं तद्विधानं आत्मलक्षणा-
दिय्यमित्यर्थः । See the same beginning in the second copy.

Colophons of single chapters are: इत्यथल्ले-
खल्लक्षणादिय्यो संपूर्णमगच्छते fol. 114b; इति ज्ञाना-
न्माभावशिरोमणिदिय्यो जगदीशः (sic!) fol. 124a;
आग्निवादः समाप्तिमगच्छत् fol. 148b; fol. 170 the
colophon is wanting (इति तद्वैवादः समाप्तः, fol.
160 of the second copy); इति आप्यनुगमः fol. 176b;
ज्ञानोऽयं पूर्वसूत्रः ॥

इति श्रीमहानन्दोपाध्यायजीनन्दनदोशतर्कालंकारभट्टाचार्यै-
रिद्विषयानुमाननखदीपितज्ञानात्मलक्षणादीय्यो (sic!)
समाप्ता ॥

857. Vol. II. Foll. 278 (paged 210-485); 10-12 lines in a page.

The *Uttarakhaṇḍa*. The first words are: प्रसङ्गादिति आग्निप्रत्यक्षपञ्चकदहनकदरविषयानि कृत्-
स्वोपायेरुपेक्षानर्हतादियर्थः ।

Subscriptions of single chapters: इति श्रीमह-
दोशतर्कालंकारभट्टाचार्यैरिद्विषयानुमाननखदीपितुपाधिपाद-
दिय्यो समाप्ता fol. 254b of the original paging;
इति श्रीमहदोशः यस्मादिय्यो ज्ञानः (sic!) fol. 291b;
इति परामर्शैरिय्यो समाप्ता fol. 330a; इति श्रीमहमहो-
पाध्यायः केवलान्तरिदिय्यो समाप्ता (sic!) fol. 356b; .

इति महाप्रहोवाधाय ° केवलव्यतिरेकव्यतिरेकानाम् fol. 361b; इति जगदीश ° अवयवव्यतिरेकानाम् fol. 398b; इति विद्वत्पुत्रव्यतिरेकानाम् fol. 468a; इति श्रीमहाप्रहोवाधाय ° मन्त्रादौ जगत्कालावधाय ° [वि] विद्वत्पुत्रव्यतिरेकानाम् - मन्त्रादौ जगत्कालावधाय ° (sic). The first of the two final couplets begins कुर्वन्ति निमग्नानाम्परेण मे °

There are many small omissions in the last quarter of this volume.

Date: संवत् १८५१

[H. T. COLEBROOKE.]

1917.

1797. Foll. 271; size 12½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

Didhitiṣṭippani, a second copy, incomplete, but well written.

a) Foll. 203. The *Pūrvakhaṇḍa*, the same as in no. 1915 (328).

b) The *Avayavāṭṭippani*, the sixth section of the *Uttarakhaṇḍa*, incomplete. Foll. 33 (204-237, orig. 1-33). It begins: नृलो-
क्यायलक्षणायां दूषयता खर्वं व्यालक्षयता ।
The last words are: अथाप्यनान्यं लक्षयलक्ष-
णाद्व्यतिरेकम् । तथा च नि . . . (see vol. ii. of the first copy, fol. 395b, l. 10).

c) The *Pakṣatāṭṭippani*, the second section of the *Uttarakhaṇḍa*. Foll. 35 (238-271, orig. 2-35). The first leaf (with one page text) is lost, the second leaf begins: ज्ञानार्थं प्रत्येकं वाचनव्यतिरेकविनाश ° (see fol. 255b, l. 2 of the first copy).

[J. TAYLOR.]

1918-1921.

1704, 1035, 1624, 1034a. Size 18½ in. by 3½ in.; written in the Bengali character.

(*Jāgādīśi*), a large portion of a third copy of *Jāgādīśa's* commentary on the *Anumānādi-
dhātūi*.

1) Vol. I. Foll. 33, paged 1-33. Eight lines in a page. The *Upādhivādagranthara-
hasya*, ends fol. 38a.

2) Vol. II. Foll. 23, originally paged 34-56 (on the left side). Nine lines in a page. The *Pakṣatāṭṭippani*, ends fol. 56b.

3) Vol. III. Foll. 27, originally paged 57-83. Nine lines in a page. The *Parāmar-
śaṭṭippani*.

4) Vol. IV. Foll. 19, originally paged 84-102. Seven or eight lines in a page. The *Kevalānvayaṭṭippani* (ends fol. 16, l. 3, but without colophon), the *Kevala-
vyatirekaṭṭippani* (ends fol. 19b) and the beginning of the *Avayavāṭṭippani*. The writing on the first leaves is nearly obliterated. [H. T. COLEBROOKE.]

1922, 1923.

1951 & 2013. Foll. 64 and 155 resp.; size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page.

Anumānāmañjūśā, a copious commentary on the *Jāgādīśi* (ज्ञा ° दी ° श ° on the margin), by *Ārḍḍapāhva Kṛishṇa Bhāṭṭa*. See Hall's Index, p. 35, no. lviii. Both volumes together contain only the commentary on a small part of the *Anumāna*-section, the *Vyadhikarāṇa-
dharmāvaccinnābhāva*, see foll. 1-51 of the *Jāgādīśi* in no. 1917.

Vol. I. begins नृलो-
क्यायलक्षणायां दूषयता खर्वं व्यालक्षयता (Didhiti, Calc. ed., p. 8, l. 13). अनुमितिद्वयलक्षणायां, see the first cue from the *Jāgādīśi* समारम्भेण on l. 5. The last cue वाच्यतादीनि occurs on fol. 11b, l. 8, of no. 1917. After the colophon इत्यनुमानसूत्रायां
पंचलक्षणी ज्ञानार्थं there are the following couplets:

अवयवद्वयतादीनां काशिका मुक्तिकाशिका ।

वचनलक्षणीयतादीनां काशिका मुक्तिकाशिका ॥ १ ॥

इति विना हरिनामा हरिनामा इति बुद्धम् ।

हरिरेव जगत्सर्वं हरिरेव भाति मे ॥ २ ॥

Vol. II. begins विषयाया विविचयस्य निरवली-
लेखि होय. The last cue वाक्यादिये occurs on
fol. 51b, 1. 2, of no. 1917. The colophon
is इत्यादोवाचमृज्जुअवधिरा चतुर्दशसर्गसमाप्तम् ॥
There are some verses on the last page the
beginning of which is हाये मायगराज ०

[J. TAYLOR.]

1924.

1303a. Foll. 38; size 12 $\frac{1}{2}$ in. by 4 $\frac{1}{2}$ in.;
10 or 11 lines in a page.

"*Nyāyāroḍapatrakhaṇḍa 2*" (sic on the first leaf), two different sets of notes on difficult passages in the *Jāgaddīśi*. They may be identical with two of the *Kroḍas* in Hall's Index, p. 85, nos. lix-lxx, but as they are without any special title, identification is impossible. That they belong to the *Jāgaddīśi*, is evident from the numerous passages of the *Jāgaddīśi* which they quote and explain.

- 1) Foll. 1-10. This *Kroḍa* begins : चरितः
सहकारि स च आनिपद्यमैत्रादिदिशि तत्रा च आनि-
पद्यमैत्रादिशिहेतु निरुध्येत्यर्थः । न च शत्रुहेतुरपि
न निरुक्ति इति वाच्यं निरुध्येत्यर्थः । निरु-
द्धिनिरुद्धस्याभावात्तेन प्राप्तत्वात् तेन हेतुना आनि-
पद्यमैत्रादिशिहिहेतुना इत्यर्थः ।
- 2) Foll. 11-19. A second copy of the same
Kroḍa, in the same handwriting.
- 3) Foll. 20-38. A second *Kroḍaprabhāṅga*,
different from the first. It begins : सच
सोऽहं (sic) इत्याह्वानं (sic) । त्वत्तुल्यभाषाप्रतिष्ठि-
करो साध्यप्रतिपोगिकाकारप्रतिष्ठिकरथे ज्ञेयसाध-
कस्तथे त्वत्तुल्यभाषाप्रतिष्ठिकरथे ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1925.

2368a. Foll. 10; size 10½ in. by 2½ in.;
ten lines in a page.

Ślokaśāṅkhyā Anumānadidhikṭiparikāśāh, by *Nyāyavācāspati*, son of *Vidyānīśa*: it is a commentary on a certain explanation of the introductory couplets of the *Didhiti*, this explanation forming part of a commentary on the whole *Didhiti* called *Anumānadidhikṭiparikāśā*. Perhaps it is the same work as no. lvi. in Hall's Index, p. 34. For *Nyāyavācāspati*, see Aufrecht's Cat. Cat., p. 528 (*Indra Nyāyavācāspati Bhaṭṭācārya*, son of *Vidyānīśa Bhaṭṭācārya* of Bengal, grandson of *Bhavananda*).

It begins: ओ नम इमादिभोक्त्र्यास्मादीवानुनाम-
दीषित्विपटीयाया वृष्ट्या । तत्र तनु मध्ये । दिङ्गाली दिङ्गाल-
यदवाणी ।

It ends :

विद्वानिवातपुत्रस्य न्यायवाचन्यतेरियम् ।

निर्मितिर्निर्गलधियानामन्दयतु नामसम् ॥

Date of the copy: संवत् १९७५ वर्षे ज्येष्ठशुद्ध द्वितीया
गुटी ५० मधुनूतनामजगंगाधरामुनरिच्छाधरेण लिखितमिदं
स्वार्थे परार्थे च ॥ [GAIKAWAR.]

1926.

1072. Foll. 173 (paged 1 and 41-212); size 18 $\frac{1}{2}$ in. by 2 $\frac{1}{2}$ in.; six lines in a page; written in the Bengali character.

Anumānamapīḍidhīti Prasūriṇi, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Didhīti*, by *Mahāmahopādhyāya Kṛṣṇadāsa Sārvabhauma Bhaṭṭācārya*, defective.

Probably it is the same commentary as the *Tattvacintāmaṇividyākhyā* in Hall's Index, p. 30, no. xxxix.

It begins: विद्यतेति न च विद्वन्ः संयोगविज्ञेयः स
बाह्याहमेव सन् नास्तीति कल्पनेतिदिति बाध्यम्. Foll. 2-40
(orig. pag.) are lost.

Date of this excellent copy : शकाब्दः १०२६.

[H. T. COLEBROOK.]

c. *The Āloka*, by Jayadeva.

1927.

687. Foll. 227; size 10½ in. by 3½ in.; eight, sometimes nine lines in a page; written by two different hands, a new hand setting in on fol. 208.

Anumānāloka, a commentary on the *Anumāna*-section of the *Tattvacintāmaṇi*, by the *Muhāmahopādhyāya Jayadeva Miśra*, who was instructed by his uncle *Hari Miśra*. Another name of the author is *Pakṣadhara*, in the first copy of the *Śabdāloka* (no. 1930). See Hall's Index, p. 38, no. lxxvii.

In *Rājendralāla Mitra's* Notices of Skr. MSS., vol. iii., p. 164, no. 1190, the *Āloka* is erroneously ascribed to *Gadādhara*.

The commentary begins:

अनुमितिज्ञानपरिचिन्तनस्यैव हेतुः
प्रसङ्गे ने यद्यप्यहपरिहारीककलः ।*
इवापि श्रीगौरीपरिवृत्तयद्वात्मोद्युगले
न भग्ना भक्तिश्चेत् कथं किमहं विवर्तते ॥ १ ॥
अनुमानपरिच्छेदे तद्विचिन्तनमेवम् ।
विदुष्वहपरिचोपदिष्टो भावः प्रकाशयते ॥ २ ॥

प्रत्यक्षानुमानपरिचिन्तनस्योद्दिष्टत्वात् (° वृत्त्यात् the second copy) तद्विचिन्तनपरिचिन्तनस्यैव हेतुः इत्याह । अथेति ।

This copy leaves a good deal of the *Anumānakhaṇḍa* unexplained, ceasing with the sentence *साधकाभावेन हि यद्वाच्यम्* ° (see the *Anumānakh.* of the *Cintāmaṇi* in no. 1870, fol. 156b, l. 3). The commentary ends: स च गौरीवाचनादी निवर्तयितुं यत्नमादिशेवादिर्न संशयः ॥

Colophon: इति श्रीमहात्महोषाध्यायकविभक्तप्रवर्धकृती तद्विचिन्तनपरिचिन्तनस्यैव हेतुः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1928.

1213a. Foll. 118; size 11½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

Anumānakhaṇḍāloka, a second copy. It

* The fragment in no. 1944 (282) has अनुमितिज्ञानपरिचिन्तनस्यैव हेतुः इत्याह । अथेति ।

explains a few lines more of the *Cintāmaṇi* than the first copy. The last words are:

तस्यातीतवाक्यभावेन अन्तर्गतवाक्यवशेन ॥

Date and name of the scribe: ईश्वर १८३९
समये वाचाह बुद्धि २ गुरौ छिन्नानिर्दिष्टात्तुमन्त्रेण प्रभाकरस्येदं
पुस्तकं मुमुक्षु ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1929.

956b. Foll. 74 (paged 1-78); size 9½-10 in. by 3½ in.; foll. 1-11 fourteen to sixteen lines, foll. 12-74 ten to twelve lines in a page.

(*Anumānāloka*), a fragment. It has the curious colophon: इति श्रीमहोषाध्यायकविभक्तप्रवर्धकृती तद्विचिन्तनपरिचिन्तनस्यैव हेतुः समाप्तः (sic!). But the text agrees verbally with the *Anumānāloka* in no. 1927. The last words are: आनितिविशिष्टेति ॥ आप्ता सन् संयुक्तजनवाचादिबुद्ध्यादिना संयोगादिवैयर्थ्यादधिकरणवैयर्थ्यादिसंयोगव्यपत्ता । See the preceding copy, fol. 76a, l. 3. Fol. 9 and foll. 37, 38 (of the original paging) are lost, for the fol. 9, which is in this copy, does not belong to this treatise, or is at least in the wrong place.

[H. T. COLEBROOKE.]

1930.

592b. Foll. 115 (paged 85-199); size 11 in. by 3½ in.; foll. 85-96 six lines, foll. 97-151 seven lines, foll. 152-199 eight lines in a page.

(*Śabdāloka*), *Jayadeva Miśra's* commentary on the *Śabdāloka* of the *Cintāmaṇi*, an incomplete copy. The title, which was apparently not written by one of the three scribes of this copy, is: इति श्रीपद्मचरितपरिचिन्तनस्यैव हेतुः समाप्तः ॥ See *Rājendralāla Mitra's* Notices of Skr. MSS., vol. iii., p. 170, no. 1196; vol. v., p. 223, no. 1907; p. 299, no. 1975.

It begins:

न जाने श्रीमाने विचरितुमिह शक्यमने
कथं नैवापेक्षितमिति विनिर्दिष्टम् ।
इवाप्येतावन्मतिरिति विवर्तयितुं यत्नमादिशेवादिर्न संशयः ॥ १ ॥

येति ॥ इहायं सप्तस्थानकस्यैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे-
नोत्तिष्ठन्त्योक्तानिदित्यस्यैव शास्त्राचार्ये विज्ञानेन पारयित्वे
(sic! विज्ञानोपस्थिते in the second copy) चैतानाचार्य-
लक्षणस्यान्तरेण चात्राचार्येणैव सप्तमिदं च विज्ञान-
अभिप्रायः परलक्षणस्य हेतुहेतुभाष्योक्तानिदित्यस्यानन्तरं
त्रयिदं च विज्ञानाचार्येणैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे ॥

The last words are: सप्तमिदं च विज्ञानाचार्येणैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे
न तु सप्तमिदं च विज्ञानाचार्येणैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे
त्रयिदं च विज्ञानाचार्येणैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे (sic!) भाषादिभिः ॥
They belong to the commentary on a passage
of the *Cintāmaṇi* beginning with चतुर्थेन त्रयं (see
this word fol. 198b, l. 6), which occurs fol. 320a,
l. 4, of the first copy of the *Cintāmaṇi* (no. 1869).

This fragment of the *Śabdāloka* is about
the first half of the whole.

[H. T. COLEBROOKE.]

1931.

1875a. Foll. 95; size 9½ in. by 4 in.;
foll. 1-37 twelve or thirteen lines, foll. 38-95
nine or ten lines in a page.

Śabdāloka, a second, not complete copy. The
colophon is: इति श्रीमहाप्रदीपाचार्यश्रीमद्वेदमित्राचार्य-
विरचितः शब्दालोकः समाप्तमगमम् ॥

After fol. 50 about forty leaves are wanting;
the last cue before the omission, एककालीना इति,
occurs on fol. 151b of the first copy (no. 1930),
and the first cue after the omission, देवदेवेति
(see the *Cintāmaṇi* in no. 1869, fol. 316b),
occurs on fol. 192b of the same copy.

A second omission was caused by the care-
lessness of the scribe, who on fol. 55a, l. 3,
left out as much as the three last leaves of the
first copy, and probably a few pages more.
The last words before this omission occur on
fol. 197b, l. 3, of no. 1930; the first cue after
the omission, मातापितादीनि, is the मातापितृव्यम् (sic!)
on fol. 320a, l. 7, of the *Cintāmaṇi* in no. 1869.

The last words of this copy are: इति निरुद्धं
चतुर्थं प्रदीपाचार्येणैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे, but it may be that

this is not the real end of the *Alloka*. The
last cues refer to fol. 405a of no. 1869.

Date of foll. 40-95: संवत् १९२३ कलह चापक
पुरी ५ । [H. T. COLEBROOKE.]

1932.

956a. Foll. 33, size 10½ in. by 4½ in.;
twelve lines in a page.

Śabdāloka (anantaśāstra, a commentary on
Jayadeva Miśra's Śabdāloka, by *Madhusūdana*,
a small fragment, being the end of the whole.
See Hall's Index, p. 39, no. lxxix.

It begins: चतुर्थं चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे . . पारयित्वे
नोत्तिष्ठन्त्योक्तानिदित्यस्यैव शास्त्राचार्ये विज्ञानेन पारयित्वे ॥

It ends:

ननु सप्तमिदं च विज्ञानाचार्येणैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे ॥

पुरी ५ । [H. T. COLEBROOKE.]

The author is called *Thakkura Madhusūdana*
in the colophons of other MSS., see *Rājendralāla*
Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 83,
no. 1764 (*Pratyakha*); p. 225, no. 1909 (*Anu-
māna*). [H. T. COLEBROOKE.]

1933.

1330. Foll. 206; size 11½ in. by 4½ in.;
nine lines in a page.

Śabdakhaṇḍamīśraśāstrādhārī, *Gadādhara's*
commentary on *Jayadeva Miśra's Śabdāloka*,
incomplete.

See Hall's Index, p. 40, no. lxxxiv.; *Rā-
jendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS.*, vol. v.,
p. 177, no. 1864.

The commentary begins:

प्रथमं गौरीशङ्करस्यैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे ॥

निरुद्धं चतुर्थं प्रदीपाचार्येणैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे ॥

सप्तमिदं च विज्ञानाचार्येणैव चतुर्थेन त्रयं पारयित्वे
नोत्तिष्ठन्त्योक्तानिदित्यस्यैव शास्त्राचार्ये विज्ञानेन पारयित्वे ॥

The last words are: **इतिप्रधाने अभिप्रायवतिः**
 यस्यैतद्विषयकज्ञात्वात्विषयवशात्तदुपवाच्यत्वंदृष्टव्यम् -
 भिन्नावेकं ज्ञानवानिति ज्ञानं स्यात् ।

Fol. 22 does not belong to this copy.

[H. T. COLEBROOK.]

1934.

737. Foll. 123; size 12½ in. by 4½ in.; twelve lines, sometimes thirteen lines in a page; written in the Bengali character.

Pratyakṣhālokarahasya, a commentary on the *Pratyakṣhākhaṇḍa* of the *Aloka*, two separate fragments. The name of the author does not occur in the manuscript itself, but according to an inscription on the first page (मन्मथालोकनायकः ० या ०), its author is *Mathurānātha*.

The manuscript begins: **निर्दिष्टं प्रतिष्ठितस्य-**
ज्ज्ञानिवाचनम् (?) ज्ञाननया see no. 1937) **कृतं सुनिर्णयं**
ज्ञेयं (प्रोक्तं or नति?) इयं नञ्जलं शिष्यशिक्षाये चादी
निष्पन्नानि यथावतीति ० The same beginning of *Mathurānātha's Pratyakṣhālokarahasya* in Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. iii., p. 111, nos. 1159 and 1191.

Fol. 20b ends the *Maṅgalavādarahasya*; this is the only subscription in the first portion of this volume, which ends fol. 36a (**विज्ञेयविषय इति**). The second portion has its own original pagination from १ to ८९. On the first leaf ends *Prathamavipratipattirahasya*; fol. 44b, *Dvītiyavipratipattirahasya*; fol. 92b, *Pramāyūrvapakṣarahasya*; fol. 97a, *Prāmānyavādarahasye pramālakṣaṇarahasyam*; fol. 113a, *Pratyakṣhālokarahasye anyathākhyātīrūrvapakṣarahasyam*; fol. 123a, *Pratyakṣhālokarahasye anyathākhyātirahasyam*. [H. T. COLEBROOK.]

1935, 1936.

3051, 3052. Foll. 78 and 155 resp.; size 11½ in. by 4 in.; ten lines in a page.

Anumāna-Pakṣadhara-Māthurānāthi, a commentary on the *Anumānāloka*, by *Mathurānātha*, incomplete. The title is only given on the second page of the first leaf (*Pakṣadharamathurānāthi*) and in the marginal notes ४० ४० न० or ४० ४० ३०. See Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 201, no. 671.

Vol. I. The *Upādhiṣṭā*, begins: **उद्देशादिनि**
सर्वसंगतिरूपं तत्त्वज्ञानमभिव्यञ्ज्यं ०

Vol. II. The *Pakṣatā* (ends fol. 7a), the *Parāmarā* (fol. 28b), the *Vyatikṛinirūpaṇa* (fol. 52a), the *Viruddhamirūpaṇa* (fol. 96b), the *Satpratipakṣa* (fol. 107a), the *Hetvābhāsa* (fol. 122a), the *Asādhakatūnirūpaṇa* (fol. 128a), fol. 147b the *Īśvaravāda*. The last words are: **जायन्तके। ज्ञार्थोपहिते। कलौपमानवचनमन्त्रात् इति श्लोकः।**

[J. R. BALLANTYNE.]

1937.

451. Foll. 238; size 9½ in. by 4½ in.; 12 or 13 lines in a page.

Śabdālokarahasya, a commentary on *Jayadeva Mīra's Śābdlōka*, by *Mathurānātha Tarkavāgīśa*. See Hall's Index, p. 40, no. lxxxv.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 202, no. 670; Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. ii., p. 379, no. 1013.

The copy is incomplete at the end.

The introductory complets and the subdivisions in the commentary are nearly the same as in *Mathurānātha's Śābdamañirahasya*.

The commentary begins:

मुञ्चितापर्युतेन वृत्तमर्थशिकां प्रचलद्भुक्तिविज्ञः* ।

मोहवशविलक्षणलोचनाः वातु को गवि नवनीरद्वयः ॥

जनिता मयुरानावातैषानीश्वरीमता ।

शब्दमविचरिहोदलोको वाक्यायते स्फुटम् ॥

निर्दिष्टप्रतिष्ठितस्यज्ज्ञानिवाचननया कृतं भगवद्विरुद्धं
नञ्जलं शिष्यशिक्षाये चादी निष्पन्नानि । न ज्ञान इति ।

* Rāj. Mitra has ०ज्ञातिनि, which suits the metre.

Fol. 85b ends the *Prāmadāyavādarakhaṣya*, fol. 85b the *Ākāṅkshāpūrvapakṣadhōkarahasya*, fol. 101b the *Ākāṅkshāgrantharahasya*, fol. 108b the *Yogyatāpūrvapakṣarahasya*, fol. 111b the *Yogyatāgrantharahasya*, fol. 120a the *Adhyāhārapūrvapakṣarahasya*, fol. 123a the *Āsattigrantharahasya*, fol. 140a the *Tālparyagrantharahasya*, fol. 157a the *Śābdānityatārakhaṣya*, fol. 167b the *Utsannayrachannavādarahasya*, fol. 218a the *Vādhivādarahasya*, fol. 238a the *Apūrvavādapūrvapakṣarahasya* (almost illegible).

Date of the copy : संवत् १८०९९ (sic!).

[H. T. COLEBROOKE.]

1938.

202. Foll. 227; size 10½ in. by 3½ in.; 10-12 lines in a page.

Anumānālokadarpaṇa, a commentary on the *Anumānāloka*, by *Thakkura Mahēśa**, a son of *Candrapati* and *Dhīrā*, and younger brother of *Mahādeva*, *Bhagirātha* and *Dāmodara*, complete.

This commentary, which is not mentioned in Hall's Index, covers also the second metaphysical part of the *Cintāmaṇi* and of the *Anumānāloka*.

The *Anumānālokadarpaṇa* begins : उद्देशादिनि (see *uddēśāt* in the second copy of the *Anumānāloka*) स्वयंभोगिकचक्रं तत्त्वज्ञानमननमिव च °

Fol. 8a ends the *Anumitilakṣaṇa*, fol. 61a the *Upādhinirūpaṇa*, fol. 66b the *Pakṣatānirūpaṇa*, fol. 108a the *Vyatirekhivāda*, fol. 122a the *Avayavanirūpaṇa*, fol. 167a the *Hetvābhāsāḥ*, fol. 172b the *Asādhakatānirūpaṇa*, and the *Satpratipakṣa*, fol. 191a the *Īvaravāda*, fol. 217b the *Kāraṇatānirūpaṇa*. Fol. 218b is the

* In the colophon of a copy of the *Pratyakṣahikṣaṇa*, in *Raj. Mitra's Notices*, vol. iv., p. 128, no. 1548, the author is called *Śrī Mahēśa Thakkura*.

colophon: तदुक्तं मोक्षचक्रः । अनुमानालोकपात्रा कलात् । A last part, which has the colophon "Mokṣhāvāda," comments on the text of the *Cintāmaṇi* itself. It begins :

निर्लेखे हृदये कपो निवास . . . ।

अथैवमनुष्योऽप्यन्यथावाच्यः ॥

इतः परं मूलपात्रा ॥ पुनरादिः पुनरुक्तान्तः आत्मने इति पुनरोद्देशः । हेतावयवोपादिष्विच्छादोपलब्ध्यानुपदेष्टव्यात्वात् । तत्त्विकमिति ।

Towards the end the author gives the opinion of the *Vedāntists* on *Mokṣha*, concluding with the remark : तदेतत्तत्त्वमेव वेदान्तिकं त्रिभिर्न द्विभिर्भुविपुत्राद्यलुक्तिविशेषाभिप्रायमिति ॥

The final couplets are :

अनवरितवचसा तत्त्वज्ञानमवाप्तं

महि ॐ - श्रीरं चन्द्रपत्यात्मनः† ।

अथचयदनुमानालोकपात्रा निव-

प्रगतिरुक्तद्वयं दर्शयं श्रीमहेशः ॥

अथैवमनुष्योऽप्यन्यथावाच्यः ॥

(४) दर्शयं निमित्तज्ञानमोपादोपलब्धौ विष्णुपरो महेशः ॥

विषयं सुविषयार्थं अनुमानालोकदर्शयन् ।

जीवोपादो महेशेन तस्याकारि कनैवम् ॥

Date of the copy : संवत् १९६३ राजानन संवत्सरे माघमासे कृष्णपक्षे १ तृती पुष्यपक्ष शुभयोगे शुभकरखे तद्विनि पुष्यर्के त्रिभिर्न ॥

d. *Vāsudeva Mītra*.

1939.

786a. Foll. 121; size 10 in. by 2½ in.; eight lines in a page.

Cintāmaṇiśikā, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of the *Cintāmaṇi*, by *Vāsudeva Mītra*, surnamed *Nyāyasiddhāntasāra*, pupil of (*Jayadeva*) *Pakṣadhara Mītra*, who was his father's brother.

In the beginning and at the end of this copy some words are nearly illegible.

† Read श्रीराचन्द्रपत्यात्मनः (Prof. Aufrecht's correction).

The commentary begins:

हृत्कीकुले निवसन्नुपनिषत्सिद्धेन
 कस्यो विरोधिचित्ताभिविज्ञायाः (?) । ८
 लक्ष्म्यां वदन्तु (?) रतिरंशुलिख्यतायां (?)
 सोलाहिका मयुरिचोः परिहासयाः ॥ १ ॥*
 जयदेवगुरोर्विधिं ये केचिद्गोपयन्ति ।
 प्रबोधाय नया तेषां दीप्तिर्भवेति अभिधीयते ॥ २ ॥
 तस्मैनपीते तपेः कति न भवन्तीह यस्मिन्तन्वाः ।
 वाचाविचारद्वया विरलाः पुनरपि विज्ञातः ॥ ३ ॥

आसीति ॥ अथ हन्तस्त्वयाः । यदायथापदेदकभेदे अथ
 तस्य साधनेन साधयमानं अथ आनिषिद्धिप्रवचनभेदे अथ
 तदुपपत्तेः ॥

The final colophon is: इति श्रीन्यायसिद्धान्त-
 काराभिज्ञमिश्रवैयस्यपरमिषाधनुष्यन्यायसिद्धान्तकाराभिज्ञवासु-
 देवमिश्रविरचित्तायां चिन्तामणिकथायां षष्ठोऽध्यायः
 सकलविधौ समाप्तमस्तु ॥ कात्यायनपरमेश्वरः (sic!) कुतेन
 मुकुन्ददेवेन लिखितमिदं पुस्तकं संपूठं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

e. *Rucidatta*.

1940.

605. Foll. 275 (originally numbered 1-44 and 52-282); size 9½ in. by 2½ in.; foll. 1-6 ten lines, foll. 7-11 eight to six lines, foll. 12-44 five lines, foll. 45-275 six lines in a page.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, a commentary on the *Tattvacintāmaṇi*, by *Rucidatta*, son of *Devadatta* and *Reṇukā*, brother of *Śaktidatta* and *Matidatta* (see the final couplets of the *Śābdapariccheda* in no. 1947), pupil of *Jayadeva*, of *Sodara-pura*.—Hall's Index, p. 30, no. xxxviii.

The *Pratyakṣhapariccheda*. The subscription is: इति श्रीचोदपुरसंभूतमहामहोपाध्यायपरमेश्वरवि-
 रचिते ब्रह्मचिन्तामणिप्रकाशे प्रत्यक्षपरिच्छेदेः समाप्तः ॥

See Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. iv., p. 126, no. 1545.

* The reading of this couplet, especially in the third and fourth *pāda*, is very doubtful.

The first fifty-one leaves of the beautiful original copy are lost, they have been replaced by forty-four leaves in a more recent handwriting.

The commentary begins †:

कृत्वाऽथ रज्ज्वदयः कृत्वाऽथ रज्ज्वदयः
 कृत्वाऽथ रज्ज्वदयः कृत्वाऽथ रज्ज्वदयः ।
 ईशे स्मृतायति विभिन्नानुक्तानामु-
 क्तानां ह्यथ रज्ज्वदयः कृत्वाऽथ रज्ज्वदयः ॥ १ ॥
 अथानि रज्ज्वदयः कृत्वाऽथ रज्ज्वदयः ।
 चिन्तामणौ सन्त्यमणौ प्रकाशौ स्य प्रकाशयते ॥ २ ॥

प्रातिष्ठान्तप्रतिषेधकविप्रतिष्ठान्तान् कृतं नमस्तस्मै लिखित-
 त्वाये निष्पत्तिं गुणातीति इति ।

Date of the ancient part: संवत् १६७९ कार्तिक-
 कृदि १० शनिवारः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

1941.

889. Foll. 158; size 10½ in. by 3½ in.; foll. 1-10 and 21-33 eight lines, foll. 11-20 and 34-158 ten or eleven lines in a page; written on yellow coloured paper.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, the *Pratyakṣha-pariccheda*, a second copy.

Evidently foll. 1-11a, l. 6, and foll. 21-33 were not written by the same writer who wrote the main bulk of this volume.

[H. T. COLEBROOKE.]

1942.

2535. Foll. 156; size 10½ in. by 4½ in.; foll. 1-109 ten lines, foll. 110-156 eleven lines in a page.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, the *Pratyakṣha-pariccheda*, a third copy.

Foll. 16-83 are much injured by insects.

Date of the copy: संवत् १६८८ चैत्र मासशुक्लपक्षे
 शुक्लपक्षे चैत्रमास शुक्लदिने लिखितं ॥

[GAIKAWAR.]

† The faults in this copy have been corrected by the help of the other copies.

1943.

1244. Foll. 205; size 10 in. by 3 in.; foll. 1-137 and 193-205 eight lines, foll. 138-192 nine lines in a page.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, the *Pratyakṣa-pariccheda*, a fourth copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1944.

282. Foll. 95; size 10½ in. by 3 in.; eight lines in a page.

(*Tattvacintāmaṇiprakāśa*), about the first half of the *Anumāna*-section. The beginning is wanting,* for the first four leaves contain the beginning of the *Anumānāloka*. The *Prakāśa* begins fol. 5, in quite the same writing and on quite the same yellow coloured paper. The first words are . ले चढानमोचरहाने तत्समूहाले चनस्य प्रतिबन्धकानामुपगमादिति । That it is the *Prakāśa* and not any other commentary, follows only from the inscription on the title-page: विज्ञानविटीकारुचिद्वि चनुमानसंबन्धस्य व्याप्तिपादरहस्य(sic!). The first four leaves bear the marginal note: च० च०, all the other leaves: वि० च० म०. The last quotation from the *Cintāmaṇi* is: इतरस्येति । and the last words of the commentary are: ननु यथा भावव्यवहारहेतुवैरो वदामाव्यवहारहेतुरपि न चे . . .

[H. T. COLEBROOKE.]

1945.

108. Foll. 232 (paged 115-846); size 9½ in. by 3 in.; six lines in a page.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, the *Anumāna-pariccheda*, incomplete. To all appearance a first volume, paged 1-114 and containing the first half of the *Anumāna-pariccheda*, is lost. The

writing is the same as in the ancient part of the preceding manuscript.

It begins: . . नमिति चेत् । न नमत् एव तत्परव-
त्सर्वभावात् । इति विदितमिति चेत् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1946, 1947.

534 & 535. Foll. 318; size 9½ in. by 2½ in.; 7 or 8 lines in a page.

Tattvacintāmaṇiprakāśa, the *Sādhya-pariccheda*.

This section begins: उपमानस्य शक्तिसाहचर्येण शब्दोपमाव्याप्तिरुपमानादं शब्दो निश्चयत इत्यादि । चचेति ।

It ends:

कनः सभावनुभवाः सुबनोपहार-

संभावनापरिहाराः कुरुकारकादौः ।

जनैरेव कृतिभिर्न कृतिनो भवतः ।

मेनस्युक्ता ननु दुःशा यद्विज्ञोत्तमनु ॥ १ ॥

चोदेदत्तमनो विनयोपगू-

चोरेयुक्तापिनलुगैपुटीपमातः ।

चोशक्तिद्वयनिदसरोदरो यः

को अं चकार रुचिद्वयद्वि प्रजातम् ॥ २ ॥

Date of the copy: संवत् १६०६० (sic!) कनवे
जानावरदि एकादशी कृष्णपक्षे कनीषादे इदं पुस्तकं लिखितं
केसरवाडे ब्राह्मण लिखायितं ।

The *Tattvapraśāsa* in Rājendralāla Mitra's Notices, vol. viii., p. 27, no. 2575, which is ascribed to Ruridatta in Aufrecht's Cat. Cat., p. 217, is a different work (perhaps the *Manyāloka* or *Cintāmaṇiprakāśa* of Jayadeva, mentioned by Rājendralāla Mitra, Notices, vol. iv., p. 126, no. 1545).

[H. T. COLEBROOKE.]

f. Mathurānātha Torkavāgīsa.

1948.

1340a. Foll. 248; size 12 in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

* See the introductory couplets in Rājendralāla Mitra's Notices, vol. iv., p. 127, no. 1546.

Anumānatattvacintāmaṣiṭṭippanī, a commentary on the *Anumānakhaṇḍa* of Gaṅgeśa's *Ōintāmaṣi*, by Māthurānātha Tarkavāgīśa, and hence called *Māthuri* (see the second copy). Some of the colophons give as the special title: *Anumānapariccheda*-(or *khaṇḍa*)*rahasya*.

See Hall's Index, p. 29, no. xxxiii.; Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 241, nos. 590-592; Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. i., p. 285, no. 495, vol. iii., p. 108, no. 1153. The introduction is not quite the same in the different copies.

The *Upādhi*-section is wanting in this copy.

The commentary begins:

म्यावाबुधिकाते हेतुं श्रीरामनखिलसंयमे ।

नामं विभुवनगीतं तर्काहंकारमादरात्तत्वा ॥ १ ॥

जीवना मनुष्यात्तत्त्वैवांगीकृतमिति ।

विशदीकृत दृश्येन द्वितीयमवधारिताः ॥ २ ॥

आत्मीयविषयविवेकमन्वयितुं उपायवैयर्थ्यं विनापि ।

मनुष्योत्पत्तिरित्येव धीरा विज्ञानमप्यपनमतनुजम् ॥ ३ ॥

यद्यपीदं बहुषु बहुविधेषु धर्मैः तत् ज्ञायते च वैध-
त्तानाम्यतो हेतुभावात् तत्रापि तत्त्वानामपि तत्रावस्थेय-
त्वात् तत्त्वमनुसन्धेयं तत्रावस्थेयमपि (० प्रदायिकं ?) आतो
आतोहायेव केवलं सर्वेषां भवतीति सर्वेषां विषयेषु यथा तत्त्वैना-
मूल्यात्मानाय च न्याय परं निश्चयः । प्रत्यक्षं निश्चित-
निर्दानमनुमानं निरूपणीयमः शिष्यावधाय प्रतिज्ञाति
प्रत्यक्षानवरतिमादिना ०

The following subdivisions are marked in this copy: *Prāmāṇyavādarahasya* (ends fol. 11b), *Anumānakhaṇḍarahasya* *Vyāptivādarahasya* (begins अनुमानावधारणं निरूप्य, ends fol. 63a), *Vyāptigrahopāyarahasya* (begins आपत्तिखण्डनं निरूप्य, ends fol. 85b), *Sāmānyalakṣaṇārahasya* (begins प्रवृत्तसंगत्या सामान्यं, ends fol. 102a)*, *Pakṣatāpūrnapakṣarahasya* (begins

* Here is the omission of the *Upādhirahasya*, it begins प्रवृत्तसंगत्या उपाधि; only a few words more are written.

आपत्तिं निरूप्य पक्षान्, ends fol. 107b), *Pakṣatā-
rahasya* (begins विषयविषया विनिर्दिष्टेति, ends fol.
110b), *Anumānaparicchedarahasya* *Parāmārta-
grantharahasya* (begins अनुनिर्दिष्टवैयर्थ्यात्, ends
fol. 139a), *Kevalānvayigranthe Pūrvapakṣara-
hasya* (begins ज्ञानात्मनः स्वरूपरामनुमानं, ends fol.
144b), *Kevalānvayigrantharahasya* (begins वृत्ति-
निरिति, ends fol. 147b), *Vyativreksiddhāntarahasya*
(begins अतएव इति, ends fol. 151b), *Savyabhī-
cārapūrvapakṣa* (begins वेवेदान्तमादिहेतुत्वं, ends
fol. 194b), *Savyabhīcārasiddhānta* (begins पूर्ववत्, ends
fol. 195a), *Sādhāraṇapūrvapakṣarahasya*
(begins ननु अनुपपत्तिहेतुभावात्, ends fol. 196a),
Sādhāraṇagranthatippaṇī (begins विषयेति, ends
fol. 195b), *Asādhāraṇapūrvapakṣarahasya* (be-
gins प्राचीनमते, ends fol. 197a), *Asādhāraṇya-
tippaṇī* (begins अर्थावबोधनं, ends fol. 198a),
Viruddhāpūrvapakṣarahasya (begins अतएव इति,
ends fol. 205a), *Viruddhagrāntharahasya* (begins
साध्यभावेति, ends fol. 208a), *Satpratipakṣa-
pūrvapakṣarahasya* (begins ज्ञानमन्वयं, ends fol.
210a), *Satpratipakṣagrāntharahasya* (begins
यद्यपि साम्यं, ends fol. 218b), *Hetvābhāsarahasya*
Asiddhigrāntharahasya (begins तथा च आपत्तिः,
ends fol. 232a), *Vādhapūrvapakṣa* (begins साम्य
इति आपत्तिरतिशयैः, ends fol. 240a), *Helvābhāsa*,
the last part (begins यथोक्तवदं, ends fol. 248b).

Fol. 148 of the original paging is lost.
Date of the copy: शके १७७९ मिति चद्म (sic) सु
१३ चार सोवार पुस्तकालये ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1949.

1615. Foll. 126 (1-129); size 9½ × 2 in.
by 4-4½ in. (the leaves are folded together);
eight lines in a page; written in the Bengali
character, on yellow coloured paper.

† The other copies have उपाधि instead of आपत्ति,
but in this copy the *Upādhi*-section is wanting.

PHILOSOPHY.

Anumānaparicchedarahasya, a second, incomplete copy of *Mathurānātha's* commentary, being only the first half of the whole. But it has the *Upādhi-vādarahasya* (fol. 80b-100b, the *Upādhi-lakṣaṇapūrvapakṣarahasya* ends fol. 91b, the *Upādhi-sāmānyalakṣaṇarahasya* fol. 103b). The last words of this volume are *হেই আনুমান্যপারিচ্ছদে বিধি . . .*, they belong to the *Parāmarāgrantharahasya*, which begins fol. 116a. After fol. 47 three leaves are lost (48-50 of the paging). Marginal notes, as *ব্যাখ্যাবৃত্তি* (i.e. *Upādhi-pūrvapakṣa-Māthuri*) etc., point out the single subdivisions.

[H. T. COLEBROOKE.]

1950-1952.

1034b, 1040, 989a. Fol. 61, 47, and 117 resp.; size 17-17½ in. by 3-3½ in. (the leaves are folded); written in the Bengali character, eight lines in a page.

(*Anumānakṣaṇḍarahasya*), a third copy, nearly complete. The right order of the single parts is entirely confused; we give them as they ought to be placed.

Fol. 9-27 of the first volume belong to a copy of *Jagadīśa's* commentary on the *Didhiti*.

Fol. 76a, l. 6-87b of the third volume belong to a copy of *Jagadīśa's* commentary on the *Ointāmaṇi*.

1) Vol. I., foll. 1-8 (orig. 1-9, fol. 7 is lost). The *Prāmāṇyavādarahasya*, the first section of the *Anumānarahasya*.

2) Vol. II., foll. 1-47 (orig. 10-56). The *Vyāptipūrvapakṣarahasya* and nearly the whole second part of the *Vyāptivāda*.

3) Vol. I., foll. 41-46 (orig. 57-63). The last five lines of the *Vyāptivādarahasya*, the whole *Vyāptigrahopāyapūrvapakṣa* and three lines of the *Vyāptigrahopāyasiddhānta*.

4) Vol. III., foll. 1-9 (orig. 64-73). The last part of the *Vyāptigrahopāyavāda*, without the beginning (see the preceding fragment) and the end (see the following fragment).

5) Vol. I., foll. 47-57 (orig. 73-82). The last line of the *Vyāptigrahopāyavāda* and the two *Sāmānya* parts. The *Sā° lakṣ° pūrvapakṣa* ends fol. 55a (orig. 81a).

6) Vol. III., foll. 10-38 (orig. 84-112). The *Upādhi*-sections. The *pūrvapakṣa* ends fol. 20a, the *Upādhisāmānyalakṣaṇarahasya*, fol. 32a.

7) Vol. III., foll. 39-68b (orig. 113-142). The two *Pakṣatā-*sections (end fol. 45a, the *pū. pa.* ends fol. 42b) and the two *Parāmarā-*sections (the *pū. pa.* ends fol. 54a).

Fol. 45 and 46 (orig. 119 and 120) are misplaced.

8) Vol. III., foll. 68b-76a (orig. 142-150). The *Kevalānvayirahasya* (the *pū. pa.* ends fol. 73b).

9) Vol. I., foll. 58-61 (orig. 150-153). The *Kevalavyatirekirahasya*.

10) Vol. III., foll. 88-103b (orig. 156-181). The two *Savyahhicāra* sections. The *pūrvapakṣa* (ends fol. 99a) is the same as in the first copy, but the *Savyahhicāragrantha* comprises also the two *Sādhārāṇa*, the two *Asādhārāṇa*-sections and the *Anuprasaṅghirahasya* of the first copy.

11) Vol. III., foll. 103b-109a (orig. 181-187). The *Viruddhagrantha*, the *pū° pa°* ends fol. 106b.

12) Vol. III., foll. 109a-117 (orig. 187-189, the last six leaves are complementary). The *Satpratipakṣahagrantharahasya*, incomplete. The *pūrvapakṣa* ends fol. 110b.

Fol. 111b, there is a note to the last but one line: *অতঃ পরে বিবর্তিত বস্তুনি*. The last

word before the omission is *हरिकृष्णचर्योनि* (see fol. 211b, l. 2 in no. 1948), the first words after the omission are *आनीति आनिपयवर्णन*, it is the beginning of the *Asiddhigrantharahaṣya* (see fol. 218b, l. 9 in no. 1948).

Foll. 112 and 113 are mere fragments, but foll. 114-117a bring in nearly the whole omission; fol. 114 begins *अनिपयवर्णन*, fol. 117a ends *अनिपयवर्णनपदेकवादिमयैः* (see fol. 216b, l. 8 in no. 1948).

13) Vol. I., foll. 28-39 (orig. 200-211). The *Hetuvāhāsagrān্থarahaṣya*, incomplete in the beginning. Fol. 28b ends the *Asiddhigrān্থarahaṣya*, to which only the first page of this fragment belongs (begins *पारिकल्पार्थ*, see fol. 231a, l. 5 in no. 1948); one line of the beginning of this section is at the end of the preceding fragment. The *Bādhapūrvapakṣarahaṣya* ends fol. 33b. Colophon: *इति महाबोधाभाष्यवीनपुटनाचर्यवर्णनश्रुतिपरिचितानुमानसूत्र-द्विपद्यो समाप्त* ॥

Date of the copy: *शकाब्दः १६२३* ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1953.

1813. Foll. 32; size 12½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

Cintāmaṇiṭṭipani Māthuri (१६० टी० ना० ४० on the margin), the *Vyāptirahaṣya*, incomplete. The *Vyāptipūrvapakṣarahaṣya* ends fol. 25a. The last words are *अनुविनमुदवार* । *नादान्वादि-पुनरिति* . .

[J. TAYLOR.]

1954.

417. Foll. 396; size 12 in. by 3½ in.; 7-10 lines in a page.

Śabdamaṇirahaṣya, a commentary on the *Śabdakhaṇḍa* of the *Tattvacintāmaṇi*, by *Ma-thurānātha Tarkavāgīśa*. See Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. i., p. 207, no. 367.

The commentary begins:

अभिज्ञानपरिचयः पूर्य

वर्णिका प्रचलद्रुतिवर्णः (op. no. 1937) ।

मोहपक्षविलोचनः

प्राप्तु को णि नपनीयद्वयः ॥ १ ॥

आयानुपपन्नतेषु हेतु औपानविलोचनः ।

नाम विमुचनगीतं त्रैलोक्यादवादात्मना ॥ २ ॥

जीवना नपुटनाचर्यवर्णनश्रुतिपरिचितानुमानसूत्र ।

विशदीकृत दशमे हेतुविलोचनः ॥ ३ ॥

आनीतिवर्णनपक्षविलोचनं कर्तव्यमिति ध्वनं विनायि

मदीयनेतवर्णनं चोदा निःशङ्कनम्यापननानुभव ॥

प्रत्यवादिप्रमाणवर्णनं निरूपितम् इदानीं चरनप्रमाणं शब्दो निरूपणीयो नः शिष्यावधानाय प्रतिजानीते । अथेवादिना ।

Fol. 81a ends *Śabdaparicchedarahaṣye Prāmāṇyavādarahaṣyam*, fol. 89b the *Ākāṅkṣhāpūrvapakṣarahaṣya* (the same title occurs fol. 116b), fol. 141b the *Yogyatāpūrvapakṣarahaṣya*, fol. 165a the *Asattigrān্থarahaṣya*, fol. 186a the *Tātparyagrān্থarahaṣya*, fol. 203b the *Śabdānityatātpūrvapakṣarahaṣya*, fol. 211a the *Śabdānityatāgrān্থarahaṣya* (the same title occurs fol. 213a), fol. 233b the *Ucchannapracchannarahaṣya*, fol. 321b the *Vidhiśāda*, fol. 338b the *Ajūrvavādapūrvapakṣarahaṣya*, fol. 355a the *Pūrvavādarahaṣya*, fol. 361a the *Kāryānvatāśaktipūrvapakṣarahaṣya*, fol. 377b the *Kāryānvatāśaktipūrvapakṣarahaṣya*, fol. 393a the *Karmadhāraya*, fol. 395b the *Najasamāsa* (r. नज०).

Date of the copy: *शकाब्दः १७५५*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1955.

1036. Foll. 55 (and one *Krodhapatra* after fol. 15); size 18 in. by 8 in.; eight lines in a page; written in the Bengali character. The leaves are folded together.

(*Śabdamaṇirahaṣya*), a second copy, incomplete. It contains the *Ākāṅkṣhāgrān্থarahaṣya* (ends fol. 17b, the *pūrvapakṣa* fol. 7a), the

Yogyatāgrantharāhasya (ends fol. 80a, the *pūrvapakṣa* fol. 22a), the *Asattigrantharāhasya* (ends fol. 39a), the *Tātparyagrantha* (ends fol. 55b). See foll. 81a-186a in the first copy.

The volume begins: प्रकल्पादाकाङ्क्षा निरूपयितुं
पुच्छति चर केति ।

The title given to this volume on the first leaf, *आयज्ञास्त्रात्पर्यवर्षिणि* (in Dev. char.), refers only to the last section.

[H. T. COLEBROOKE]

1956.

1340b. Foll. 105 (249-853); size 12 in.
by 4½ in.; foll. 1-26 eleven lines, foll. 27-47
(by another hand) ten to thirteen lines,
foll. 48-105 (by a third hand) ten lines in
a page.

Prāmāṇyavādarahasya, according to the marginal notes वि० टि० (टी०) भा० प्र० (प्रा० प्रान०) and the inscription on the verso of the last leaf विश्वामित्रमुनीनामप्राधान्यवादात्, perhaps a part of *Mathurāmītha's* commentary on the *Cintā-mani*, from the first chapter.

It begins :

मङ्गलस्य समकालं च्यवस्था मोक्षसाधनीभूतः (sic) प्र
 the second copy) तत्राज्ञानचिकीर्षायां खोद्यन्त्योपा-
 दयः (sic) ० दानक) प्रत्ये मोक्षसाधनीप्रभूतज्ञानमलपदा-
 न्नीचिकीर्षाप्रतिपादप्रतिपादकत्वेन हेतुना मोक्षसाधनीभूत-
 तत्त्वज्ञाननकतां खोद्यन्त्यस्य (प्र)तिपादयितुं तादृशहेतुनसं
 खोद्यन्त्यस्य उच्यते ॥

Fol. 279b ends *Prāmāṇyavādarahasya* *Jñapti-vādapūrvapakṣarahasyam*, fol. 308b *Jñapti-vādarahasyam*, fol. 334a *Utpattivādarahasyam*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1957.

1517e. Foll. 26; size 10½ in. by 4½ in.; 14-17 lines in a page; written in the Bengali character.

Prāmānyasiddhāntasya, a second copy, but only the two *Jñātivāda*-parts.

[H. T. COLLEBROOKE.]

g. Some fragments.

1958.

765c. Foll. 24 (numbered 27-50), size 10½ in. by 3½ in.; ten lines in a page.

(*Cintāmaṇīkā*), a fragment of a commentary on the *Anumānakhanda* of the *Cintāmaṇi*, containing the *Avayavarahasya* (see the Calo. ed. of the *Cintām.*, p. 54 sqq.).

The abbreviation of the title on the margin is मन् or मन्त्रा, once यन्त्रा and twice य or यन्.

It begins : **येषामन्यादिहेतुकां नानानिरूपयानमर्था**
न्यायादिनिरूपणे **व्यसंगतावशङ्कानिरासायै** **संगतिं** **प्रदर्शयन्**
शिव्यावधानाय **प्रतिमानोते** **तत्त्वत्वादि०**

It ends with the couplet :

किंविदत्र विरुद्धं वेदं देवशास्त्रम् ।

भ्रान्तेः पुरुषर्षित्वात्तत् घनाय्यं मनीषिभिः ॥

Note of the possessor: लिखायितं भारद्वाज-
नगसायेन. [H. T. COLLEBROOKE.]

1959.

868e. Foll. 8; size 11½ in. by 4½ in.;
15-17 lines in a page.

Pañcalakṣaṇīkroḍa, notes on the *Pañcalakṣaṇī*, a chapter in the beginning of the *Anumānakhaṇḍa* of the *Śāntānugī*, perhaps identical with no. xlv. in Hall's Index, p. 82.

It begins : वसुधैव कुटुम्बकम् । आध्या-
त्मोद्देशसंस्थेन आध्यात्मतां पुष्टिं प्रति तेन संस्थेन साधनकारकं
ज्ञानं प्रति बन्धकं तेन संस्थेन आध्यात्मप्राप्तिकरकत्वं निवे-
दितम् । [H. T. COLEBROOKE.]

1960.

989b. Foll. 76a-87b (originally 150-161.

but corrected into 154-165); size 17½ in. by 3½ in.; eight lines in a page; written in the Bengali character.

(*Anumāna-Mayūkhā*), the *Avayavamūlāṣṭapaṇī*, a commentary on the *Avayava*-section of the *Ointāmaṇi* (pp. 54-59 in the printed text), by *Jagadīśa Tarkilamkāra*. The commentary begins: *अवयवादाह तत्रेति तद्विषयमवयवानम्*.

See Hall's Index, p. 38, no. lxxiv.

[H. T. COLEBROOKE.]

5. *Nyāyasiddhāntamañjarī*.

1961.

1038b. Foll. 46; size 9 in. by 4 in.; foll. 1-8 and 10-46 ten lines, foll. 4-9 eight lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, an elementary treatise on the *pramāṇas*, in four *paricheḍas*, by *Jñānānītha Śarma*, in the colophons always called *Bhaṭṭācārya Cūḍamaṇi*. It begins:

प्रथम्य चरमात्मानं ज्ञानकोनाथशर्मया ।

द्विचते बुद्धिमुक्ताधिर्न्यायसिद्धान्तसूत्रे ॥ १ ॥

इह निश्चितलोकपिबोधयुक्तोपायं मननोपायमात्मनस्तत्त्वज्ञानमात्मनः । तच्च प्रमाणाधीनमिति प्रमाणं निश्चयते । तच्च प्रमाणाः चरमं प्रमाणम् । प्रमा च चतुर्थोऽनुभवः (read चतुर्थी-अनुभवः) ।

The second, or *anumānaparicheḍa*, begins fol. 12b:

अवयवानं निश्चयते । तद्विषयमिति चरममवयवानम् । अनु-
विनिर्णयं चावयवोन्मीलनमवयवविज्ञेयं चातिविज्ञेयः ।

The third, or *upamānaparicheḍa*, begins fol. 20a:

अवयवानं निश्चयते । तद्विषयमिति चरममवयवानम् । उप-
विनिर्णयं चोपमिनोन्मीलनमवयवविज्ञेयं चातिविज्ञेयः ।

The fourth, or *śabdāparicheḍa*, begins fol. 21b:

अथ शब्दो निश्चयते । तच्च शब्दप्रतिनिधिरर्थः शब्दः ।
शब्दार्थं च शब्दार्थान्वेनोन्मीलनमवयवविज्ञेयं चातिविज्ञेयः ।

This chapter has an appendix, which treats of the principle of knowledge in general, beginning with the question (fol. 43a): *यत्तु यदेतिदं ज्ञानविज्ञेयं स्वावदेव युक्तः सिद्धम्* ।

Authorities, quoted in the *Nyāyasiddhāntamañjarī*, are the *Ācāryaḥ*, *Śivādityamīśrāḥ*, *Nāstikāḥ*, *Bhaṭṭāḥ*, *Mīmāṃsākāḥ*, *Vaiśeṣikāḥ*, *Prābhākaraḥ*, *Guravaḥ*, *Murārimīśrāḥ*, and the *Ointāmaṇi*.

Foll. 4, 5, 6-9 and 38 are in another handwriting, they fill up defects of the original.

See Hall's Index, p. 24, no. xviii; Aufrecht's Catalogue, p. 240a, no. 581; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 207, no. 699; Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 175, no. 1862; Burnoll's Tanj. MSS., p. 119.

[H. T. COLEBROOKE.]

1962.

1724a. Foll. 41; size 8½ in. by 3½ in.; foll. 1-12 thirteen or fourteen lines, foll. 13-41 ten or eleven lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a second copy.

Date and name of the scribe: संवत् १९३०
शके ११९५ वैशाखसुद्ध ६ शनी दुर्दिनाने लिखितं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1963.

787. Foll. 36; size 10 in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a third copy.

Date and name of the scribe: संवत् १९२३ वैशाखसुद्ध
१५ ति० काशी लोहाके तुलसीदाशने जयकृष्णदासः पुनः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1964.

232a. Foll. 32; size 12½ in. by 3½ in.; nine lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a fourth copy.

Date: संवत् १९३०. [H. T. COLEBROOKE.]

1965.

2108a. Foll. 62; size 9½ in. by 4½ in.; eight lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a fifth copy. Foll. 12-26 are in a beautiful old handwriting; foll. 1-6 are in another old handwriting, the rest is by a more modern hand.

[GAIKAWAR.]

1966.

1549b. Foll. 15; size 9½ in. by 3½ in.; 9-14 lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, a sixth, incomplete copy, breaking off in the beginning of the *Śabdapariccheda*.

[H. T. COLEBROOKE.]

1967.

1894a. Foll. 9; size 12 in. by 3½ in.; seven lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, the *Anumānapariccheda* and the beginning of the *Upamāna-pariccheda*.

[J. TAYLOR.]

1968.

2798a. Foll. 15; size 10½ in. by 6½ in.; twenty-three lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, the *Pratyaksha-* and *Anumāna-khaṇḍa*. This copy is in the European book-form.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

1969.

2014. Foll. 26 (paged २-२९, the first leaf being lost); size 8½ in. by 3½ in.; 8-11 lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarī, the *Śabdakhaṇḍa*.

It begins: . . श्रीमन्मन्त्रः ॥ श्रीपति च लोकाः ॥

[J. TAYLOR.]

1970.

370. Foll. 261; size 10½ in. by 3½ in.

Nyāyasiddhāntamañjarīdīpikā, also called *Tarkaprakāśa*, a commentary on the *Nyāyasiddhāntamañjarī*, by *Dikṣita Śrīkaṇṭha Śarmaṇ*, son of *Dikṣita Viśvanātha*, of Benares. See Hall's Index, p. 24, no. xix.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 207, nos. 700-704; Burnell's Tanj. MSS., p. 119.

The *Upamāna-khaṇḍa* is wanting in this copy. The *Anumānakhaṇḍa* precedes the *Pratyaksha-khaṇḍa* in this volume.

b) The *Pratyaksha-khaṇḍa*. Foll. 57 (54-110); nine lines in a page.

The commentary begins:

संख्यायाः प्रवृत्तिश्च गिरिवरा सेषे कलाहोचितो

रोषे मानसि वा कृपास्वद्वया नाम्नास्ति यन्मा नमः ।

किं तु त्वानुमानमस्ति नवविधा आत्मा तत्रैवाकृतौ

इयं हविर्ज्ञेयलक्षणमवधारः शिवः यानु नः ॥ १ ॥

विज्ञानगुणवैकल्याभावापरिहारीतिहा ।

श्रीकृष्णमितिहा सेवे कृतिराधुना मुद्र ॥ २ ॥

सर्वकलित्वं वापके साधकवद्वयार्थविपरिवर्तने प्रवि-
वन्धकाभावापत्त्यापत्त्यपेक्षितत्वा प्रकृतवन्धकमितिप्रतिपक्ष-
दुष्टिरूपविशेषाभावात् कृतं भगवन्मात्मके मन्त्रे हिचक्षि-
क्षायादी निषमिति ॥ प्रथम्येति ।

Between foll. 95 and 96 (९२ and ९३ in the original paging), and 96 and 97 (९३ and ९४ of the original paging) some leaves are wanting.

Colophon: इति श्रीविष्णुकुण्डलामाख्यारविनीराजम-
नीराजितपदसंख्यायामागीश्वरीशिवजीशंकरजीविरचिताया
म्यासिद्धांतमंजरीदीपिकाया प्रथमः समाप्तः श्रीमहारा-
जीशंकराय नमः ॥

Date: संवत् १८१९ ॥

a) The *Anumāna-khaṇḍa*. Foll. 53 (1-53); ten lines in a page.

It begins: प्रवृत्तिवद्वयार्थविपरिवर्तने प्रवि-
वन्धकाभावापत्त्यापत्त्यपेक्षितत्वा प्रकृतवन्धकमितिप्रतिपक्ष-
दुष्टिरूपविशेषाभावात् कृतं भगवन्मात्मके मन्त्रे हिचक्षि-
क्षायादी निषमिति ॥ प्रथम्येति ।

Date: संवत् १८१९ ॥ इति मुद्र मुद्र १ वाट साधकसे ॥

c) The *Śabda-khaṇḍa*. Foll. 151 (111-261); foll. 111-218 ten lines, foll. 214-261 nine lines in a page.

See Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 176, no. 1868.

It begins:

मदाबूदकृष्णकृष्णभूषितमन्त्रः ।

पुनानु गिरिवाग्नेयवाग्नेयकननेकवा ॥

उपनीषोपनीषकभाषसंगतोपनीषनिरुपयाननरं ज्ञानं
निरुपयन् शिक्षावर्षोपाय प्रतिमानति । अथेति ।

It ends:

अतिक्रमैस्तर्कं यदुपयन् स्फुरितं मनः ।

विशेषरीचदन्तकारकां तद्विपुलकम् ॥ १ ॥

यो गौरी कात्यायनमुत्सो विद्वन्नाथात्मजीनरः ।

तस्य श्रीकृष्णकृष्णः कृतिरातनुनां मुदम् ॥ २ ॥

इति कात्यायनैवंपदीक्षितविद्वन्नाथात्मनोक्षितजीकृष्ण-
विद्विषा तत्त्वैकशास्त्राणि विद्वाननन्तरदीपिका कमाना मुनं
भूयान् ॥ संवत् १८५५ श्रावण सुदि ८ चार अतवारके ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1971.

279. Foll. 98 (paged १-९९, fol. ९५ is lost); size 10½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarīdīpikā, the *Pratyaksha-* and the *Anumāna-paricheśada*, the former ending fol. 49b. Foll. 68-71 are in another handwriting and fill up a defect of the original.

Date: विंशो अक्षरहस्तदीनेरके घोषी सनत संवत् १८०२ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1972.

1825. Foll. 43; size 12½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarīdīpikā Tarkaprakāśābhīdhā, the *Anumānaparicheśada*, a third copy.

[J. TAYLOR.]

1973.

33. Foll. 236 (paged १०१-३०३); size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page.

Tarkaprakāśābhīdhā Siddhāntamañjarīdīpikā, the *Śābdapariśeśada*, a second copy.

Date: संवत् १८०२ विंशो सुवार वदि २ अनीवार ॥

[A. C. BUEWELL.]

1974.

1929. Foll. 171; size 10½ in. by 4½ in.

Nyāyasiddhāntamañjarīdīpikā, surnamed *Bhāvādīpikā* (see the introduction) or *Bhāvārthādīpikā* (in the last subscription), a commentary on the *Nyāyasiddhāntamañjarī*, by *Kṛishṇa Nyāyavāgīśa Bhāṭṭācārya*, son of *Govinda Nyāyālamkāra Bhāṭṭācārya*.

See Hall's Index, p. 25, no. xx.; Weber's Catalogue (Berlin, 1853), p. 207, no. 699; Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. vi., p. 284, no. 2220, also vol. iv., p. 31, no. 1408.

This MS. was copied by one *Bālakṛishṇa*, in four parts:

a) The *Pratyakshakhaṇḍa*. Foll. 50; 8-10 lines in a page.

It begins:

ज्ञेयालक्षणा रूपिरे तदिच्छास्तीरे भवात्वादरल्लेख्यम् ।

इन्द्रादिनाम्ना भुवनैश्चनन्ना नां यानु धन्या गिरिराज-

[कम्पा ॥ १ ॥

प्रकल्प्य शिक्षयोः यादी जीनता नृणाञ्जनेया ।

विद्वाननन्तरदीपिकां क्रियते भाषदीपिका ॥ २ ॥

प्रारिचितप्रतिपत्त्यकोपज्ञानाय कृतं परमात्मनस्कारकं
मङ्गलं शिष्यक्रियायै प्रवृत्ततो व्यापकाभ्येत्यां मङ्गलापरभाष
यादी निषणाति ॥ प्रत्ययेनादि ।

b) The *Anumānakhaṇḍa*. Foll. 15 (51-65); 9-11 lines in a page.

It begins:

विद्वन्पुत्रविनाशाय वस्तुताय प्रभाषिने ।

आत्मवर्षोपनीताय गच्छेज्ञाय ननो नमः ॥ १ ॥

गिरिज्ञानदर्शनं नाना नाना घोषं हृदि हृदम् ।

आत्मानुमानलक्षणीः क्रियते नृणाञ्जनेया ॥ २ ॥

पूर्ववत् प्रवृत्तानुसरत्ये प्रवृत्तये शिवाद्यानिद्विवाकर-
नवीयोगव्यवहाराय चापहृद्येतावसरसंगतिं सूचयन्नुपाननिद-
वत् प्रतिबानीते ॥ अथोपानानि निरूप्यत इति ।

c) The *Upamānakhaṇḍa*. Foll. 5 (56-70);
11-13 lines in a page.

It begins :

विशेषं गुरुं नत्वा आत्मा देवीं वरदादीम् ।

आत्मोपनानमज्जरीः क्रियते कृच्छ्रशरीरा ॥ १ ॥

पूर्ववत्प्रवृत्तये प्रवृत्तानुसरत्यवत्प्रवृत्तये शिवाद्या
जीवन्मोयोगव्यवहाराय चापहृद्येतावसरसंगतिं सूचयन्नुपान-
निदवत् प्रतिबानीते ॥ अथोपनान निरूप्यत इति ।

d) The *Śābdakhaṇḍa*. Foll. 101 (71-171);
nine lines in a page.

This part of the commentary is called
Gūḍhārthadīpikā in the introduction.

It begins :

प्रवृत्त्युपगतो नाथं जीनन्ना कृच्छ्रशरीरा ।

क्रियते शब्दमज्जरी आत्मा गूढार्थदीपिका ॥ १ ॥

पूर्ववत्प्रवृत्तये प्रवृत्तानुसरत्ये प्रवृत्तये शिवाद्या जीव-
न्मोयोगव्यवहाराय चापहृद्येतावसरसंगतिं सूचयन् (शब्दनिद-
वत्)*प्रतिबानीते ॥ अथ शब्दो निरूप्यत इति ।

[J. TAYLOR]

1975.

1242. Foll. 138; size 11 in. by 8½ in.;
nine lines in a page.

Nyāyasiddhāntamañjarīśikā, a second copy.

The *Pratyakṣakhaṇḍa* ends fol. 40b, the
Anumānakhaṇḍa fol. 53a, the *Upamānakhaṇḍa*
fol. 56b.

The scribe adds :

आदिने कृच्छ्रपक्षे तु नयस्यां गंगलं दिने

लिखितं नाथरामेय विद्यानिर्णयीमुत्तमं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1976.

1724b. Foll. 90; size 8½ in. by 8½ in.;
9-14 lines in a page.

* This word has been added from the second copy.

Nyāyasiddhāntamañjarīśippaṣi, with the
surnames *Siddhāntamañjarībhūṣa* (see the
introduction) and *Bālabodhinī* (according to
the final colophon), a commentary on the
Nyāyasiddhāntamañjarī, by *Nṛsiṃha Pañcā-
nana*, son of *Govinda*, a Bengali (see the in-
troduction).

This commentary is not mentioned in Hall's
Index. It begins :

नत्वा गुरुपदं विचारितां शिवां नमः ।

विज्ञानमज्जरीभूयं अतोपि किमुच्यते ॥ १ ॥

जीनन्नाजीनन्नामज्जरीभूयं विज्ञानं

नत्वाऽं कृतिनः परं मुक्तिनो गोविन्दनामिषः ।

नत्वागुरुं विद्वत् (१.० नर०) एव मुक्तिनो भावं तु पञ्चाननो

वाल्मीकि इति वाक्यं स्मृतं विज्ञानमज्जरीभूयं

विज्ञानमज्जरीभूयं विज्ञानमज्जरीभूयं ॥ १ ॥

नार्थान्मुक्तिनोद्वेगानां (?) विरक्तये ॥

ईदृशप्रवृत्तिवत्प्रवृत्तिनिवृत्तये कृतं परमानन्दकारकं
मज्जरी शिवादिनां सन्नादी निषङ्गादि ॥ प्रवृत्त्येति । परमा-
न्मानं प्रवृत्त्युपगतं जीनन्नामज्जरीभूयं विज्ञानमज्जरीभूयं
इत्यन्वयः ।

The *Anumānapariccheda* begins (fol. 20a):
प्रवृत्तिरूपव्यापनकरनेकप्रवृत्तानामज्जरीभूयं (?) संगतिं प्र-
वृत्त्यं । शिवाद्यव्यवहाराय उपनाननिदवत् प्रतिबानीते । अथ-
वादिना ।

The *Upamānapariccheda* begins (fol. 35a):
अवसरसंगतिव्यापनं निरूपयितुमाह अतोपि ।

The *Śābdapariccheda* begins (fol. 38a):
शब्दमज्जरीभूयं विज्ञानमज्जरीभूयं विज्ञानमज्जरीभूयं
इत्यन्वयः । शिवाद्यव्यवहाराय प्रतिबानीते अथवादिना ।

Date: संवत् १३३० ज्येष्ठ वदि ६ पुनरे कलातो एवं
पुस्तकः ॥ पुनस्तु लेखकवाचकयोः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

1977.

1038a. Foll. 22; size 8½ in. by 8½ in.;
10 or 11 lines in a page.

Siddhāntamañjarīprākāśa, a commentary on
the *Siddhāntamañjarī*, by *Bhāskara*, son of

Mudgala, of the *Langākāśi-gotra*, hence called in the colophon *Langākāśihāskara*. This copy contains only the *Pratyakṣapariccheda* and three lines from the beginning of the *Anumānapariccheda*.

The commentary begins :

जीवानुदेशाद्विचरोत्तमं चानोभेदात्तुल्यत्वमाह्वयम् ।
रमाधारेणवद्विमुक्तं नमाम्यहं कावचोभयोभिः ॥ १ ॥

लोमाधिगोचरेभूतमुल्लानमभास्वतः ।

आत्माति कालोपायं व्यावहितानमस्वतीम् ॥ २ ॥

प्रारब्धितन्मयविनिर्गन्तव्यकामनया कृतमीश्वरनस्कारं
शिवशिवार्थमादी निवप्रत्यक्षेनैवपरया स्वामीनेनपुनये खनाम
अन्यनाम च निवप्राप्ति ॥ प्रत्यक्षेणादि ।

The *Anumānapariccheda* begins :

अचानुमानं निरुच्यते । प्रत्यक्षनिरुच्यमानकामनपरस्मैगमानु-
माननिरुचयं प्रतिपत्तौति ॥

See Hall's Index, p. 25, no. xxii.

[H. T. COLLABROOKE.]

6. *Nyāyamālā*.

1978.

3074. Foll 187; size 10 in. by 4 in.;
8-13 lines in a page.

Nyāyamālā, a treatise on the four kinds of
proof according to the 4th, 5th, 6th and 7th
aphorism of the *Nyāyasūtra*, by *Jayarāma*.

See Hall's Index, p. 49, no. cxxxv.

The whole *Pratyakṣa*-section and the end
of the *Śabda*-section are wanting.

The volume begins :

निराकारं शुद्धं विगलितविकारं किमवयव
नयकारं रथाविकलितविकारं ब्रह्ममुपि ।
दशाकारं किं वा अवयु भुवनकायवपि वा
मनोवारे वारे नुरभिस्तुदारे भव जले ॥ १ ॥

उल्लङ्घनहृदाकं हस्तपद्मावयवम् ।

आवयवमनोवारेवारे हरिमायने ॥ २ ॥

जीमता जयरामेय विपुलप्रवर्धनिका ।

अनुमानलक्षणाया दूषणाया विधीयते ॥ ३ ॥

प्रत्यक्षोपवीचकात्प्रत्यक्षनिरुचयवोत्तममुक्तं निरुचयवति ॥
अथ तामुपैवं विविचनमुक्तं दूषणलक्षणायायातो दूष्टं च
(Sū. I. 1, 5).

The *Anumāna*-section ends fol. 135 :

अनुमानविचारो व्ये विधीयो जलचेदपि ।

जीमता जयरामेय त्रय सेतुरिवाहितः ॥

The following part, the *Upamānapariccheda*,
begins :

अथ नमः कलालोल्लङ्घनं च लुपितलक्षणे ।

अवादिविभवावतिहारिणे नुरवेरिणे ॥

अनप्राप्तमुपमानं लक्षयति । प्रविष्टलक्षणायात्प्रत्यक्षमनुप-
मानम् (Sū. I. 1, 6).

It ends fol. 136 :

जीमता जयरामेय विपुलप्रवर्धनिका ।

उपमानपरिच्छेदः समाप्तेनैव वसितः ॥

The *Śābdapāriccheda* begins :

अथ नमः कलालोल्लङ्घनं च लुपितलक्षणे ।

विषयविषयमिनेवकारिणे नुरवेरिणे ॥ १ ॥

अनप्राप्तं शब्दं लक्षयति । आनोपदेयः शब्दः (Sū. I. 1, 7).

See Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 240a,
no. 582.

It quotes the *Dīdhiti*.

The copy of this work registered in Rājendra-
lāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. viii.,
no. 2861, seems to be complete.

[J. R. BALLANTYNE.]

7. *Nyāyakaustubha*.

1979.

677a. Foll. 90; size 10 in. by 4½ in.;
foll. 1-8 eleven lines, foll. 9-90 ten lines in
a page.

Nyāyakaustubha, a voluminous logical work,
by *Pañḍita Mahādeva Puṇatāmakara*, son of
Pañḍita Mukunda, and pupil of *Śrī-kaṇṭha*
(according to verse 3 of the introduction) or
Śrī-kaṇṭha (see the final complets and the
colophon of the *Śābdapāriccheda*).

See Hall's Index, p. 26, no. xxv.; Rājendralāla Mitra's Notices, vol. v., p. 84, no. 1765. It is not a mere gloss on the *Cintāmaṣi*, as Rājendralāla Mitra asserts.

The *Pratyakṣhapariccheda*, incomplete.

It begins:

दावावकीरमवचरकारिणं
ब्रह्मादिभिः सुरपरीरपि ज्ञेयमानम् ।
जीमीनं मुनिपरं मन्त्रिकारमुत्थान्
आन्वीक्षिकीरतपुत्रां नमानि भक्षा ॥ १ ॥

मुकुन्दं विद्वत् नीतिं बहुशास्त्रीतत्त्वदर्शिनम् ।
बालुकापरिपाकेण श्लाघ्ये गतिरभ्यस्य ॥ २ ॥

पुरुषतपुरोहितं सभायां
कथितायां किल काण्डिदासमन्यम् ।

निखिलाखिलाज्ञाविपुलीं
क्षितिकस्याभिषेकमुदं नमानि ॥ ३ ॥

मोक्षहेतुप्रमायादिप्रज्ञानाय कश्चिदाहम् ।
महादेवेन सुधिया ज्ञितये आचकीसुतः ॥ ४ ॥
आयक्षिणामनिष्कर्षं विज्ञाया हस्य विद्यते ।
संदासलोके सुधिया आचकीसुत आदरात् ॥ ५ ॥
आवाभ्योभिं समुन्मय भावनामन्दारिद्र्या ।
विष्णुनेव महादेवनायं कीसुत उभूतः ॥ ६ ॥

इह सकलशिक्षायां प्रत्याख्ये मञ्जुलपर्यायामञ्जुलकण्ठमादी
विचार्यते ।

The last words are: बाबां मानसत्वापरिच्छिन्नं प्रति-
नन्दनेन करुणाभासस्य आसक्तिर(?) संयोगात् . . .

[H. T. COLEBROOKE.]

1980.

677b. Foll. 167 (91-259); size 10 in. by 4½ in.; ten lines in a page.

(*Nyāyakaustubha*)? A large portion of an *Anumānakhaṇḍa*, incomplete at the end. On the last leaf it is called अनुमानसंज्ञवादायै, on the first leaf "A fragment, *Anumāna vādārtha*" (in Colebrooke's handwriting). As the style of this treatise is very much the same as that of the *Pratyakṣhapariccheda* of the *Nyāyaka-*

stubha in the first part of this volume, and as both parts of this volume were evidently written by the same hand, it is highly probable that this is the *Anumāna*-section of the *Nyāyakaustubha*.

It begins:

आत्मा क्षिपाक्षिपुनाहं विपुर्वैद्यवाहं
मत्वा गुटीकरवपुस्त्वनादरेण ।
भूयो विभाय सुधिया तपुदोरीतायै
विद्वन्मुदे विनयि कीदृशनाथनीमि ॥ १ ॥

अथानुमानं निरूप्यते अथार्थं न तपुदोरीतमिषुस्त्वपनात्
प्रत्यक्षार्थगतमनुमानं कथं प्रत्यक्षानकरं निरूप्यते इति च ज्ञेयम् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1981.

1866. Foll. 198; size 12½ in. by 4 in.; nine lines (foll. 167-178 ten lines) in a page.

Nyāyakaustubha, the *Śabdapariccheda* See Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS., vol. v., p. 174, no. 1861.

It begins:

मत्वा काचक्षिर्वं मुकुन्दपतिरं जीकण्ठसर्वं मुदं
भयः कृष्णधिया विभाय च तपुदोरीतं समर्थं हृदि ।
ज्ञाये मानपरे विशिष्टविधिविधुत्सर्गसंवादे
गूढार्थप्रतिपत्तये वरधियां कुर्वे प्रवर्णं वरम् ॥ १ ॥

अथ ज्ञाये निरूप्यते ॥ अथोपनीयोपजीवकाभासगतोप-
माननिरूपणानकरं ज्ञादनिरूपकमिति वदो वदामि (of the
beginning of the *Śabdakhaṇḍa* in the *Nyāya-*
siddhāntamahājaridīpikā) ।

It ends:

ज्ञायाधीनाम(म)मत्वास्वस्वत्वावधिदो मन ।
मत्वा मोक्षं प्रमेयं यद् मोक्षार्थं तपुदोरीतं ॥ १ ॥
मानानिबन्धानालोके विभाय च पुनः पुनः ।
मयाच लिखितं यत्तन्नेन तुल्यम् ताविकाः ॥ २ ॥
महाज्ञेयानो भावनातत्त्व कथम्
मत्वा संगृहीतं प्रमेयं हि यत्तम् ।
अथार्थं सुधीमिच्छदस्त्वोपनीयं
प्रमाणादुक्तं हि संज्ञोपनीयम् ॥ ३ ॥

यथा बुद्धाणां तद्विगोचराणां
निष्कर्षोपायः बहूनिमुक्तः ।
अथ महादेवपुत्रेण यन्मात्रं
ब्रह्मोद्देवातो रचितो निबन्धः ॥ ३ ॥

Authorities mentioned in the *Nyāyakaustubha* are: the *Cintāmaṇi*, *Bhāṣhya*, *Didhiti-kāramūyayino navyāḥ* (no. 1979, fol. 79b), *Khaṇḍanakāra*, *Saundaloṇpādhyāyāḥ* (*Saundaloṇ*?), *Maithilāḥ*, *Prabhākarāḥ*, *Pakṣadharamitrāḥ*, *Ālampkārīkadhurandharāḥ*, *Hari*, *Prākeṇ*, *Prācināḥ*, *Navyāḥ*, *Navināḥ*, *Bhāṭṭāḥ*, *Mīmāṃsākāḥ* (*apracinabhāṭṭāṇmūyayino Mīmāṃsākāḥ*, no. 1981 fol. 54a, *prācināmūyayino Naiyāyikāḥ* fol. 126a).

Fol. 166 is blank, but there is no omission in the text.

Colophon :

इति श्रीनन्दबालप्रणयपाचार्याणीश्वर (°पाटीश्वर° Rāj. M.)-
श्रीनन्दबालप्रणयपाचार्याणां श्रीनन्दबालप्रणयपाचार्याणां
श्रीनन्दबालप्रणयपाचार्याणां श्रीनन्दबालप्रणयपाचार्याणां
श्रीनन्दबालप्रणयपाचार्याणां श्रीनन्दबालप्रणयपाचार्याणां

Date of the copy : शके १७४९ प्रभाषीनाम संवत्सरे
शक्तिचन्द्रपीठिनावा इदं पुस्तकं कृतम् ॥

[J. TAYLOR.]

1982.

693. Foll. 183; size 9½ in. by 4 in.;
10-12 lines in a page.

Nyāyakaustubha, the *Śabdāpariccheda*, a second
complete copy. [H. T. COLEBROOKE.]

8. *Nyāyasamkṣhepa*.

1983.

2608a. Foll. 72; size 10 in. by 8½ in.;
nine lines in a page.

Nyāyasamkṣhepa, by Govinda Śarmaṇ, son
of *Nyāyavācāpati Bhāṭṭācārya*, a commentary
on the *Kārikās*, apparently a short compendium
of the *Nyāya* philosophy, by the same author.
The contents are the same as in the first

adhyāya of the *Nyāyasūtra*. The single topics
are pointed out by marginal notes in Cole-
brooke's handwriting. It quotes the *Cintā-*
maṇi and the *Kādambarī*.

It begins:

भूयो भूयो भूयस्त्रयस्त्रय विनयेन वाचनान्तः ।

कृतानि केलिनाले भवन् भवाय भूयानुः ॥

इवमुदाहरणं विवरणमन्तरैरेव ।

मुमुक्षेन कारिकायां सर्वज्ञानां यत् तनुमः ॥

न्यायशास्त्रतोः दूरीति गोविन्दज्ञानैः ।

कृतिः कृतविना भूयान्दानन्ददायिनी ॥

विशिष्टशिष्टाचारानुमितेदोषात्कारिकायां (°पाटीश्वर°)मङ्गले
शिष्टशिष्टाये विवर्तानि नीलोत्पलेनादि ।

The blanks on foll. 50 sqq. are probably
due to the illegibility of the original manu-
script. [H. T. COLEBROOKE.]

9. *Siddhāntarahasya*.

1984.

660. Foll. 345 (orig. paged १-३४५); size
13½ in. by 4½ in.; six lines in a page; well
written in the Bengali character.

Siddhāntarahasya, a large *Nyāya* treatise,
incomplete at the beginning and at the end.
The name of the author does not occur. In
Aufrecht's *Catalogus Catalogorum*, p. 720,
there are registered several *Nyāya* works
which have this title. This work is divided
into many small sections, more than sixty of
which are contained in this copy. The first
is called *Sadyaccaya* (?) *vyāvṛttitasamśaya-*
lakṣhaṇa (ends fol. 7a), the second *Niscaya-*
sāmagryāḥ samśayapratibaddhakatvakhaṇḍana
(ends fol. 8b), the last *Vyāpyavīśhyakaparā-*
marahasya kāraṇatvākāraṇatvavicāra.

The title "*Siddhāntarahasya*" is inscribed
on every leaf.

The volume begins: **यसु विद्वान् संज्ञयन् इति न**
ज्ञापकबोधीन(?) अपवादविधौ ज्ञानविज्ञेयः चाद्युक्तवा-
दिना संक्षारः [H. T. COLEBROOKE.]

1985.

1633. Foll. 88; size 19 in. by 3½ in.; the leaves are folded together; seven lines in a page; well written in the Bengali character.

Siddhāntarāhasya, a second, incomplete copy, containing only as much as foll. 1-131a of the first copy, but with one section more at the beginning (*Smṛitisamśkārarahasya* fol. 15b).

The volume begins: **ज्ञानादीनां त्रिविधव्यवहारः**
प्रत्यक्षविज्ञेयः [H. T. COLEBROOKE.]

10. *Pratyakṣadūṣhaṇoddhāra*.

1986.

786b. Foll. 71 (122-192); size 10 in. by 2½ in.; eight lines in a page.

Pratyakṣadūṣhaṇoddhāra, by *Mahāmahopādhyāya Narakhari*, son of *Mahāmahopādhyāya Yajñapati*, incomplete. It seems to be a refutation of the opinions advanced by some objector to the *Pratyakṣatattvacintāmaṇi*. According to the inscription on the first page, "*Pratyakṣadūṣhaṇoddhāra uttarakhaṇḍa-samkhyā* 3000," this copy would contain only the second half of the whole. On the margin it has the mark **अ० दू०**, but once (fol. 129b) **भा० अ०**.

It begins:

प्रतिनृपतिक्षिरोभिः काङ्क्षन्तं इ(?)गीते-*

मैनयति यद्यप्यारं राघवे लाघवेन ।

विदितमदनमनो मूलमनो यज्ञानं

ययति मनमवायः काङ्क्षो दुर्मिहायः ॥

इत्येति मानव(मानव?) अतिरेकव्याख्यानसहकृतान्वय-
मन्त्रेणः । Cp. no. 1987.

* Read **कार्यार्थोक्तौ**, as suggested by Prof. Aufrecht.

Fol. 154a the author of the *Śāntamāṇi* is mentioned, fol. 184b the *Līlāvalīprakāśa* (लीला-
वलीप्रकाशे रङ्गीमानवर्तौलिखितं). Foll. 122-191 are
१-३० in the original paging, the last leaf is ११०.

The date of the last leaf is **संवत् ११८८**, but this early date is not probable for the main bulk of the copy, which is not in the same handwriting.

See an *Anuvīṇakhaṇḍadūṣhaṇoddhāra* by the same author in Aufrecht's Cat. Cat., p. 17, quoted from Burnell's Classified Index to the Skr. MSS. in the Palace at Tanjore, p. 121.

[H. T. COLEBROOKE.]

11. *Siddhāntasamgraha*.

1987.

362. Foll. 111; size 10½ in. by 5½ in.; generally eight or nine lines in a page.

Siddhāntasamgraha, a treatise on the *Prāmāṇyas*, according to the systems of *Gautama* and *Kaṇḍa*, by *Yādava Jī Vyāsa*, son of *Nṛsiṃha* and pupil of *Rāmakṛiṣṇa*.

See Hall's Index, p. 27, no. xxviii.

It begins:

मनोनामानरखती(रामोनामरखती) नामा मन्त्रं देवं
[उदरकाशम् ।]

मण्डलं रानमूळं च चापयति चिकीर्षितम् ॥ १ ॥

न्यायनपीड यमने रानमूळकाङ्क्षगुरुः ।

कलादीनीजनमवाकुर्वे विज्ञानमर्चयन् ॥ २ ॥

कुशाद्यनुविहितेषु लुपीयो(१.०पीयो)

न मन्त्रो नापि च मन्त्रपुष्टिः ।

कृष्णोदरीकेलिकलाप्रवीचः

काली गुणी मन्त्रपुष्टयो(१.०ली) न ॥ ३ ॥

अपारयोपविमानमहाज्ञो

इव प्रवेक्षो गीतरं दुच्छः ।

इवापि मन्त्रवचनेन वेदः

उरित्तमेवेव यदुत्तरेणः ॥ ४ ॥

बृतावलिः सन् विनयं विभाव
 विद्वान्मोक्षो विदुषो करोति ।
 विभाव सन्त्य प्रवदन्तु दोषं
 विभावनादय न को विष दोषः ॥ ५ ॥
 दोषवृद्धिर्न करोषा न(च)विद्वानासंयह ।
 न दुष्टो नूनमच्छो निवर्तिष्यन्ते हि यः ॥ ६ ॥

मङ्गलस्य कारणता नाम्नयन्तिरेकसहस्रतमसङ्ख्या ।
 अति मङ्गले अति सुविवातनाम्नाभाषदक्षिणा । Cp. no. 1986
 and 1989.

The *Pratyakṣa*-section ends fol. 50a, the
Anumāna-section fol. 78a, the *Upamāna*-section
 fol. 79a. [H. T. COLEBROOKE.]

12. *Nyāyasiddhāntadīpa*.

1988.

614a. Foll. 55; size 9½ in. by 4 in.;
 fifteen lines in a page; written in the Jaina
 character.

Nyāyasiddhāntadīpa, a series of philoso-
 phical dissertations (*vāda*), by *Mahopādhyāya*
Śaśadhara. In the colophon this work is called
Nyāyaratnaṣṭakaraṇa. See Hall's Index, p. 44,
 no. cvi.

It begins:

अं । राषकश्चिदःकोटीरहीराषकश्च ५ श्रीकल्या-
 णविजयविषयखेदीयेत्यो नमः । श्रीहारादये नमः । श्रीवी-
 ररागाय नमः ।

अक्षिप्तवचिद्वान्मोक्षो गीतमन्तविसिद्वान् ।
 मन्ता निमन्तर्गो ह्यहमन्तर्गो प्रकाशयति ॥ १ ॥
 आचक्षिद्वान्मोक्षो द्वे कषातु विद्वान्मोक्षः ।
 आचक्षिदः प्रकाशय सत्यैवेत्युग्रमः ॥ २ ॥

इह प्रापदधीरकमो निविश्रुतनाम्निद्विषय बहुलः प्रवर्त-
 नाना विभावकार्थनदधिद्विदी मङ्गले प्रद्विषयो प्रेक्षावकः ।

The first *vāda* is the *Māṅgalavāda* (ends
 fol. 8a), the second treats on the question
 चक्षुष्यात्वं भाववृत्ति न वा, the third is the *Karṣa-
 vāda*, the sixth treats on *Śakti*, the seventh
 on the question ननुचक्षुष्यं चरमावृत्ति न वा, the thir-

teenth begins चातुः प्रवच इत्येवे त्रेवामयमाह्वयः, the
 seventeenth is called *Liṅgaparīmarāvāda*, the
 eighteenth answers the question ननु चेव्यं आदिः
 (fol. 28b), etc. The last *vāda*, which is marked,
 is the twenty-second (fol. 44), and then begins
 a discussion on *Abhāva*.

For a more complete list of the *vādas*, see
 Burnell's Tanj. MSS., p. 119.

[H. T. COLEBROOKE.]

13. *Dissertations on special topics*.

a. *With names of authors*.

1989.

47a. Foll. 5; size 9½ in. by 4 in.; 12 or
 13 lines in a page.

Māṅgalavāda, a treatise on the question
 whether it is necessary to begin a literary
 work with an invocation of some deity, by
Harirāma Tarkavāgīśa, a Bengal Brahman.

See Hall's Index, p. 41, no. lxxxvii.

It begins: ननु मङ्गले न क्वापिवाच्यम् । मङ्गले
 सत्यं चाद्वैवादी(र. चाद्वैवादि)* सत्यावमानेः मङ्गले वि-
 नापि प्रवचानुविश्रुतनाम्नेत्यवरो अतिरेकस्य अभिचारान् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1990.

1549a. Foll. 14; size 9½ in. by 3½ in.;
 eight lines in a page.

Vishayatāvicāra, a treatise on perceptible
 objects and their objectiveness, by *Harirāma*.

See Hall's Index, p. 42, no. xcii.

It begins: विषयता च विषयकार्यगोतिताविज्ञो
 सत्यवर्तव्यविज्ञो ज्ञानादीनां विषयेषु त्वतिरिक्ता माना-
 भावादिनि प्राचः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1991.

2532a. Foll. 12; size 9½ in. by 4½ in.;
 11 or 12 lines in a page.

* See Aufrecht's Florentine Skr. MSS., no. 488.

Vishayāśīrṣikā, a second copy of *Harirāma's* (here called *Nyāyālamkāra Tarkāṅgī*) treatise. It is in the same handwriting as the *Anumiti-parāmārśa* in the same volume, which was copied संवत् १९२०.

[GAIKAWAR.]

1992.

1549c. Foll. 16; size 10½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Sāmagrīvīcāra, by *Harirāma*.

It begins with the same words as *Raghudeva's Sāmagrīvāda*, no. 2002:

कमाने विषये लौकिकप्रत्यक्षमानीकले अनुमितिज्ञानदी-
यले च लौकिकप्रत्यक्षनेपोदयते । न अनुमितिज्ञानद्वन्द्व-
ज्ञानात्करोमीत्युच्यवसायस्त्वोदयार् । एवं कमानविषयकज्ञान-
चोधानुमितिज्ञानदीकनवधानद्वयानामपि ज्ञान्योच ह्य जायते ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1993.

47d. Foll. 24 (33-56); size 9½ in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Dharmitāvachohatāpratyaśattivīcāra, a logical treatise, by *Harirāma Tarkālamkāra*.

See Hall's Index, p. 52, no. cxlix.; Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 244, no. 610.

It begins:

अनुमितिपरामर्शयोः कार्यकारणभाववदवस्थावतिः ज्ञान-
नाधिकारत्वं तेन वैकल्युपयोगपरामर्शोदयार् न तदुच्यतेह्यज्ञान-
दीवानुमितावधिः तस्य कमानवद्वयकारणभाववद्वयवस्थेन
परामर्शोदयार् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

1994.

1517g. Foll. 29; size 10½ in. by 4 in.; ten lines in a page.

Dharmitāvādārtha, a second copy. This title, as well as a second title, "*Anumiti-parāmārtakāryakāraṇabhāṣavīcāra*," has been added by a more recent hand.

[H. T. COLEBROOKE.]

1995.

2610c. Foll. 29; size 9½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Dharmitāvachohatāpratyaśatti, a third copy.

Date of the copy: संवत् १९२०.

[GAIKAWAR.]

1996.

47h. Foll. 46 (103-148); size 9½ in. by 4½ in.; eight lines in a page.

Bādhābuddhivīcāra, a dialectic treatise on Contradiction, by *Harirāma Tarkālamkāra Vā-
gīśa*. The name of the author is not men-
tioned in this copy, but see the next one.
Hall's Index, p. 54, no. cliz.

It begins: तद्वैतविविधविज्ञेयताकतद्वयवस्था निर्वैत-
काले तद्वैतविविधविज्ञेयताकतद्विज्ञेयवस्तुद्वयवस्था ०

[H. T. COLEBROOKE.]

1997.

956a. Foll. 27; size 10½ in. by 4½ in.; generally thirteen lines in a page.

Bādhārahasya or *Bādhābuddhivīcāra*, a second copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

1998.

47e. Foll. 22 (57-78); size 9½ in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Navyamatavīcāra, a critical discussion on some points about *anumāna*, by *Tarkālamkāra Harirāma*.

See Hall's Index, p. 53, no. cli.; Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 245, no. 611; Rāj. Mitra's Notices, vol. vii., p. 140, no. 2372.

It begins:

अनुमितिं यति परवैतविविधवस्थावती वद्विज्ञेयताकतद्वयवस्था
ह्य वेदुः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

[H. T. COLLEBROOK.]

2005.

2532b. Foll. 15; size 9½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

Anumitiparāmarśa, a second copy of *Raghu-deva's* treatise.

Date: संवत् १७९०.

[GAIKAWAR.]

2006.

47c. Foll. 12 (21-32); size 9½ in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Anumitiparāmarśavicāra, a third copy of *Raghu-deva's* treatise.

[H. T. COLEBROOKE.]

2007.

1517c. Foll. 13; size 11½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

Anumitiparāmarśa, a fourth copy of *Raghu-deva Nyāyālakṣhāra's* treatise.

[H. T. COLEBROOKE.]

2008.

161f. Foll. 11 (205-215); size 11½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Sāmānyalakṣhaṇavicāra, by *Tarkālakṣhāra*.

It begins:

ज्ञानान्वयज्ञानान्तरं यावत्प्राज्ञप्रसन्नोद्भवम् ज्ञानान्वयज्ञ-
ज्ञानमात्रेण प्रसन्नहेतुजनमुपेयते का च ज्ञातृज्ञानं ज्ञानान्
ज्ञानान्वयज्ञानं वा ज्ञानं च तदिदं प्रसन्नं प्राप्तं ऊरुद्विष्टेन्द्रिय-
जन्यज्ञानान्तरं यावत्प्राज्ञप्रसन्नोद्भवम् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

2009.

695. Foll. 55; size 9½ in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Sannikarṣhavāda, a treatise on the different kinds of proximity or relation, by *Jayarāma Nyāyapañcānana*.

It begins:

जीमता जयरातेषु भाषयिष्योः कथाद्वयैः ।

पुष्पिणीकिसकीतादेवैवाकाङ्क्षा विधीयते ॥

तत्र जीमयरातोः स्त्री भाषयन्मानसः कृती ।

कथिकहेतुं निष्कर्षं निरूपयति निरुक्तम् ॥

लीलिककथिकवैः परिपुः तत्र संयोगो द्रव्यस्य संयुक्तजन-
भावो द्रव्यजननेतस्य संयुक्तजननेतजनभावो द्रव्यजननेतजननेतस्य
जनभावः ज्ञातृस्य जननेतजनभावः ज्ञातृजननेतस्य विश्लेषकता
जनभावभाषयोल्लीलिकप्रत्यये हेतुः ।

On fol. 41a a new section begins:

जीमता जयरातेषु विषयवै विचारितम् ।

विभाषयन्तु पुष्पिणीकजनस्य विचारकाः ॥

मत्ता ज्ञानोः पदात्मनोः [जी]मयरातः(ः) कथाद्वयैः ।

निष्पन्नानि निष्पन्नेन निष्पन्नान्वयदीपनम् ॥

Colophon: इति जयरातवैचाननपरिचितानां कथिकवै-
वादः संवत् १७९० समाप्तः सन्त्यः ॥

Foll. 24-31 of the original pagination are lost.

[H. T. COLEBROOKE.]

2010.

1369i. Foll. 9; size 9½ in. by 3½ in.; ten lines in a page.

Laghusannikarṣhavāda, a compendium of the preceding treatise, by the same *Jayarāma*.

It begins:

अथ जीमयरातोः स्त्री भाषयन्मानसः कृती ।

कथिकहेतुं निष्कर्षं निरूपयति भाषयिषि (ः) भाषयिषि ॥

लीलिककथिकवैः परिपुः । तत्र संयोगो द्रव्यस्य संयुक्तजन-
नेतस्य ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2011.

47m. Foll. 43 (276-318); size 9½ in. by 4 in.; eleven lines in a page.

Pakṣatāvicāra, a treatise on the nature of deliberative discussion, by *Mahāḍeva Śūri*.

See Hall's Index, p. 53, no. cliv.

thor's name is not mentioned. See Aufrecht's Cat. Cat., p. 95.

It begins:

अथ किं कारणं यद्वेदेकारणिकमुदाहः ज्ञानस्य ।
अथ ज्ञानः ॥ अनन्तवाङ्मनिसत्त्वैवविवादीयत् कारणम् ।
[J. R. BALLANTYNE.]

2026.

1555a. Foll. 30; size 11 in. by 4 in.; eight lines in a page.

Liṅgopahitaśiṅgikabhāṇavicāra, the author's name is not mentioned.

It begins:

बहिष्वाच्यमन्वात् सर्वत्र इत्यादि परामर्शान् बहिष्वाच्य-
मन्वात्पर्यतो बहिष्वाच्यमनुविनिर्वाचयति ।
[H. T. COLEBROOKE.]

2027.

1369h. Foll. 8; size 10 in. by 4 in.; eleven lines in a page.

Lawukhaviśayātāvicāra, an anonymous treatise on the same topic as no. 1990.

See Aufrecht's Oxford Cat., p. 245, no. 614; Rāj. Mitra's Notices, i., p. 77, no. cxliii.

It begins:

यदं वाचास्फोटीमाद्यनुस्यववाविषयतया लौकिकविषय-
ज्ञाना अतिरिक्त्याः विद्विषिषि नवीनाः ।

Date: संवत् १७९ (१७९९).

[H. T. COLEBROOKE.]

2028.

765b. Foll. 11 (numbered 16-26); size 10½ in. by 3½ in.; ten lines in a page.

Vāyupratyāyakahavāda, a tract on the perceptibility of Air.

It begins:

वायुवेद्यतावन्वैषय्यमद्यो न चेति विप्रतिपत्तिः । विप्र-
तिपत्तिर्लोकात्मिका विषयकोटिर्नैवाविद्यात्मा ।

It ends: अथयद्यपि च अतिरिक्तविचारानन्दे इद्विषयः ।
The same anonymous author wrote also a *Sannikarṣahavivāda*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2029.

1369 l. Foll. 5; size 9½ in. by 3½ in.; eight lines in a page.

Vegamāyākāryakāraṇabhāṇavāda, a controversial treatise on the origin and decrease of Velocity, confronting the tenets of the *Nyāya* and the *Vaiśeṣika* on this subject.

It begins:

ननु किं ज्ञानं वाच्यमात्रवेगस्य नास्तीति चेत् ॥
अथ वेगविधाः ॥ अत्रोक्तं यद्वेग इव वायुवेगस्य नास्ति ॥

In the last line the *Vegakhaṇḍana* of the *Didhikṛit* is quoted.

See Hall's Index, p. 62, no. cxi.

[H. T. COLEBROOKE.]

2030.

2100a. Foll. 47; size 10 in. by 4 in.; written by several modern hands; 8-14 lines in a page.

Fragments of different philosophical treatises and commentaries.

The MS. begins: अथ वाचावाच्यवद्विषयविषय-
विदेवानुविमुक्तयोगिनी ।

Foll. 2 seqq. are numbered 6 seqq.

Foll. 7-15 (numbered 11-19) are marked वा ० च ०; fol. 30 अ ०.

Foll. 32, 33 (numbered 1, 2) are marked अ ० न ०; beginning अतोवाच्ये । अविचारानन्दविदेव(३)वृत्तं
इत्यादिवाच्ये । अतिरिक्तः । foll. 33b and the greater
part of 34 and 35 are blank.

Fol. 36 is marked वा ० न ०; but 36b and 37b
are left almost wholly blank; and so is fol. 46a.

Fol. 1a has the pencil mark :—'Vishaya-viveka. A metaphysical treatise according to the Nyāyasūtra.'

[GAIKAWAR.]

14. Grammatical treatises.

2031.

161a. Foll. 37; size 11½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Śaktivivāra, a treatise on the names of things and meanings of words, by *Gadādhara Bhaṭṭācārya*. See Hall's Index, p. 56, no. clxvi.

It begins :

संज्ञेनो लब्धत्वा तार्थे पदवृत्तिः । वृत्त्या पदप्रतिपाद्य एष
पदार्थ इति परिधीयते इदं पदमिदमर्थं बोधयति त्विति चलाज्ज्यादय-
नर्थो बोधश्च इति चेत्तत्संज्ञेन दद्या वृत्तिः ।

This treatise is different from the "*Śaktivāda* alias *Śaktivivāra*," which Rāj. Mitra, Notices of Sansk. MSS., iv., p. 122, no. 1537, attributes to *Gadādhara*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2032.

1038a. Foll. 4; size 9 in. by 4 in.; thirteen lines in a page.

Śaktivāda, a short treatise on the same subject.

It begins :

मीमांसकैर्ज्ञातौ दारानुवृत्तौः शक्त्यो रतिरिक्तपदार्थः
स्वीक्रियते । तेषामन्याद्वयः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

2033.

972. Foll. 102; size 15½ in. by 5½ in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Śabdakāṭikaprakāśikā, a treatise on the same subject, by *Jagadīśa Tarkālakāra*.

It begins :

तद्वैतस्य विदुषा विदुषाभीष्टकारिका ।
वृत्ता श्रीमद्गीतेशेन शब्दशक्तिप्रकाशिका ॥

The work was published at Calcutta, in 1847. See Hall's Index, p. 55.

[H. T. COLEBROOKE.]

2034.

804. Foll. 178; size 15½ in. by 5½ in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Śabdakāṭikaprakāśikāṭippanī, a commentary on the above work, composed by *Krishnakānta Vidyāvāgika Bhaṭṭācārya*, in Śāka 1723 (A.D. 1802).

It begins :

योगे श्रुतान् चिरं हिमगिरेः नृज्जे कुटरे दिवे
योगार्थं विमुक्तान् को (sic) चरन्ती तथेति स्मरन्त्यम् ।
श्रुत्वा हासकमन्त्रिते (१.११) गिरिमुत्तरीरीश्वरैर्लेनका
तथास्तीति पदं ललच्छहृदयो नाम्नायु लल्लोदः ॥

It ends : इति श्रीकृष्णकान्तविद्यावागीशभट्टाचार्यविर-
चिता शब्दशक्तिप्रकाशिकादित्यन्ती समाप्ता ॥

ज्ञाते रामादिश्लेषविधिरिति चिन्ते वागि नृपे
विज्ञाते विद्यनाथाचार्यनयदुगले इयामले मोक्षयोगे ।
आयसम्भाषकानां निश्चितपदपदार्थादिभिन्नापहर्षा
तेने श्रीकृष्णकान्ताद्वय इह सुकृती दिव्यनी गूढभाषा ॥

चिरश्रीकृष्णकान्तेन विद्यावागीशकृष्णना ।

वृत्ता सुविप्रविराटा शक्तिप्रदीपनी मुदे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2035.

161g. Foll. 118 (numbered 216-328); size 11½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Padavākhyarutnākara, a philosophico-grammatical treatise, by *Gokulanātha Śarma*; a very incorrect copy.

See Hall's Index, p. 56, no. clxx.; Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 246, no. 619.

It begins :

नामवाचकौ विधिविधौ यौ विनोक्तौः ।

तस्यैवा झञ्झितचिह्नप्रचलस्य प्रकाशने ॥

विनोः संबोधनं कृते(?) द्रव्यकामात्म्यवादिभिन्नमेव चैतन्मेव चकलनवि वस्तु चानुवर्तो भगवतो भवस्य यो गुणो निमग्नवै-
विधवकलावस्थानादिना(?) जीवादिगुणव्यापुनन भोजं लो-
कोत्तरो विवदतया विधनभिधाय्य वहीते तस्य हेताप्रतिहतस्य
जगत्स्य जगत्प्रतिवचनानुसूते ज्ञानार्थम् ।

The subdivisions are not sufficiently marked: fol. 284 ends the *padavṛttitigrahaivivaraṇa*, fol. 243a the *abhedānwayavivaraṇaparakaraṇa*, fol. 249a the *paribhāṣayaprakaraṇa*, fol. 257b the *aphotanivāsa*, ... fol. 293a the *upapadadvitīyāvivaraṇa*, fol. 295b the *kāraṇatṛitīyāvivaraṇa*....

[H. T. COLEBROOKE.]

2036.

1305. Foll. 205; size 12½ in. by 4½ in.; six lines in a page; written in the Bengali character, on brown paper.

Vyutpattivāda, a logical treatise discussing the meaning of words and their relations in a sentence, by *Gadādhara Bhaṭṭācārya*, in two parts. The name of the author is given in the second copy. See Hall's Index, p. 55, no. clxv.

The *Prathamavyutpattivāda* begins :

शब्दादोषो वैकल्यादौः स्वरपदादौः संज्ञाः संज्ञमयौदवा-
भासो ह च झञ्झितपदेः झञ्झितचिह्नित एव चाधाराधेयप्रति-
शोभनानुयोगिविधिविधिविधायादिः । अन्तेदः प्रातिपदिकायै
सकलाननविभक्तिनेन साध्यवहितोत्तरवर्तिना साध्यवहितपूर्व-
वर्तिना च पदेनोपस्थापितस्यैव संज्ञमयौदवाभासो यथा यतो
नीलो नीलो यदनामयोवादी यदादी नीलोद्वेः(र.°श.) ।

The *Dvītiyavyutpattivāda* begins (fol. 86):

जगुनिमयैकधागुणो विधेयार्थं विधेयार्थं वा द्वितीयादिः ।
तेन चकलनविधिवानुमितिरस्य वञ्जितगुणोनीनादिवाक्य-
स्यापि प्रकाशनमुच्यते ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2037.

963a. Foll. 165 (116-280); size 9½ in. by 8½ in.; foll. 116-170 eleven lines, foll. 171-280 twelve lines in a page.

Vyutpattivāda, a second copy. The *Prathamakhaṇḍa* ends fol. 181a

[H. T. COLEBROOKE.]

2038.

3268. Foll. 141; size 10½ in. by 4½ in.; 11 or 12 lines in a page.

Vyutpattivāda, a third copy, incomplete at the end. The *Prathamakhaṇḍa* ends fol. 56a. The second leaf is wanting; fol. 6 was originally the eighth leaf of another copy, and is here superfluous.

[A. C. BURNELL.]

2039.

1172A. Foll. 34; size 13½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Bengali writing; eight lines in a page.

Arthamuktāvali, a treatise on the syntax of cases, apparently the first chapter of a work of that name.

It begins :

रामं प्रथमं संज्ञेयाक्षणाद्वाचकरोद्वेः ।

गुणतो कारकादीनामनैमुक्तावलिर्नया ॥

तत्र प्रथमः क्रियाविनिर्दिष्ट कारकमिति । तत्र च विभक्त्यवै-
विध्यावहितं कलत्रिधा साधयति तदेव कारकं न्यवर्तयते ।
त्रेतेनातिथ्यातिः । तद्वा क्रियावयवार्थं कारकमिति कारकलक्ष-
नं च क्रियावयवार्थं कारकमिति चेत् तर्हि कर्तुरेव कारकात्
नाम्येषां क्रियावयवः कर्तो नृणां कर्तुरेव क्रियावयवमिति त-
त्वादिति वाच्यं । साधयत्यस्य परंपरया साध्यत्वात् परंपरया तु
ज्ञानविधिविभक्त्यवयवत्वं । अथवा ज्ञानविधेयत्वात्तद्विधिव-
प्रकारात्वात् । अथवा ज्ञानविभक्त्यवयवत्वं संज्ञमयौदवा-
भासविधिविधिवयवत्वं । अत एव नामान्वितैरिति प्रातिप-
दिके । वक्तुं च इदिया साध्यदीये । कारकं हि क्रियाहेतुवैकल्यं
क्रियावयवमिति । तर्हि कारकं विभक्त्यवयवत्वात् क्रियावयव-
कारकत्वं क्रियाविधेयकारकत्वात्तत्वात्तत्वात् विभक्त्यवयवत्वेति
विशेषणीयमिति वाच्यं । अथ कर्ता । ०

Āthādhikarapam, fol. 4; *karapam*, fol. 6; *hetuśādhane tṛtīyā*, fol. 6b; *sampradānam*, fol. 7; *apādānam*, fol. 8b; *atha nirvāṇasādhakṛtā āśrayatayā śābdas tāvad vicāryate*, fol. 18b; *sambodhanam*, fol. 18; *nirūhārapam*, fol. 20b; *vipāvevīcārāḥ*, fol. 29; *karmakartā*, fol. 80b; *atha phalavārtikā*, fol. 88.

Apparently incomplete at the end. The MS. had ended **अथ विद्यामन्त्रः**; but this has been obliterated, and a different hand has supplied the colophon:

इति श्रीमद्भारविजयतार्यमुक्तावल्यां ग्रन्थः परिच्छेदः ॥

After this a different hand again has added:
 श्रीगणेशाय नमः श्रीगणेशाय नमः श्रीगणेशाय नमः; while fol. 1a
 has the title: श्रीगणेशाय नमः श्रीगणेशाय नमः श्रीगणेशाय नमः
 श्रीगणेशाय नमः [H. T. COLLEBROOKE.]

2040.

1172C. Foll. 10; size 18½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Subvādasamgraha, a treatise on the syntax of cases.

It begins : अथ मुखादस्य संवहः ॥ मञ्जरी मञ्जरी येन
 इत्यथ एकत्वविशिष्टमञ्जरीवृत्तिसंयोगजनकनानामुक्तपञ्चमीनाम-
 त्वविशिष्टस्यैव इति श्लाघ्योपः । तत्र शब्दा मञ्जरीपादार्थो
 विभाजीयप्रवाहः द्वितीयापादार्थः संयोगः गमितपादार्थो गमनं
 त्रिहृत्पादार्थः कलाचयः ॥ ०

It ends: वसु मन्त्रकौशिकस्य त्वानहं वृक्षे श्रमभिलाषः ।
 रत्नकौशिकस्य ह्य वृक्षो विधानादिनि स्मरैः तदनुशासनादिर्वहः ॥
 इति सप्तमः खण्डः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2041.

2428. Foll. 46; size 8½ in. by 4 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1782 A.D.; eight lines in a page.

Subarthatattvāloka, or *Kāraṇacakra*, a logical treatise on the function of the cases, by *Vīva-nātha Pañcānana*, son of *Vidyānivāsa*.

It begins :

सायं गोपबन्दीपद्मदुर्गतेन दत्तसंकेतः ।

हार्दयं चाक्रभरो मे कारकपत्नी मे हृदयतः ॥

अथ मुच्यते निरुद्धयते । तच्च प्रथमावस्थावर्गे प्रायः कर्तव्यः (vis.
विभक्त्यः) कारकाभिधायित्वः । श्रवणैर्निमित्तं नाशुः कर्तव्यमादौ ।
क्षिप्तत्वमपि । तथा द्वितीयादयो वक्ष्ये क्षिप्तपदविभक्त्यो न
कारकाः । ०

It ends: ज्ञाने तु कर्तृदाने कर्तृदानहान्यं सत्त्वमर्थः
तद्वृत्तिजन्यः । इत्थं दानवृत्तिं चाकर्तृदानहान्यं तदाश्रयान्
परंपरया बोध्यमिवाहः ॥

इति श्रीविष्णुनाथपंचाननदिरचितः सुवर्णतन्त्रालोकः समाप्तः ॥

For another MS. see Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 150, no. 2885; the MS. there described ends with a *śloka* giving the name of the author's father. [B. JOHNSON.]

2042.

1696b. Foll. 19 (foll. 106-124 of vol.); size 9½ in. by 4 in.; indifferent, modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Alamkārapariṣhkāra, a logical dissertation on the nature of the verb, and the meaning of its tenses and modes, by *Viśvanātha Śiḍhāntapañcānana Bhaṭṭācārya*, son of *Vidyānivāsa*.

It begins :

स्वराक्षतिकले शक्तं नामयोजितसन्नति ।

आस्थातददृष्टं धाम इयामं गमाभिर्धं नृमः ॥

आत्मातार्थमात्रज्ञाहे ॥ तत्र व्यापारमात्मातार्थं चेति दाहु-
 ष्टदाह्, संयोगस्यंदादिबाधारण्यव्याप्यस्य दुर्बलत्वात्
 तदपेक्षया लाघवात् यत्नज्ञत्वेरुचितात्वात् तयो गच्छतीमादी नु
 व्यापारे ॥

It ends: अपिस्त्वयैवाहो ('api' with the force of 'tātparya') वा वपुष्मासल्लोचयेत् स्तोत्रेदेपि चैवा-
निमादाचयेत् वपुष्मानिच व्रक्षते ननुविधिः ॥ इति महामहो-
पाध्यायविष्णुनिवासपुत्रवैशिम्भनाथविष्णुतार्क्यवामनमहापात्र-
विदितो श्रीहाराचरित्याह कणादः ॥

The same author wrote the *Padārthasāttvā-
loka*. [H. T. COLEBROOK.]

2043.

3064. Foll. 4; size 10 in. by 4 in.; twelve lines in a page.

Akhyātavāda, a short logical treatise on the meaning of the Verb, by (*Raghunātha*) *Tārkika Śiromaṣi Bhaṭṭācārya*. See Hall's Index, p. 58, no. clxxx.

It begins:

आत्मनस्य यतो वाचः । यस्मिन् वाचो करोतीति यत्ना-
यैवकरोतीति तर्थात्मनस्यैवकारः । अथवादिवाचस्यैव
(= यथावाचो the second copy) यत्ना विवरणादपि च्युतः ।

Date of the copy: संवत् १७३६ ज्येष्ठे चादिनसंयुक्त-
वृत्त्यात्मनो चंपकभट्टप्रतिष्ठानकरेण लिखितो धन्यात्मावाचः ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

2044.

2100f. Foll. 6; size 9½ in. by 3 in.; 8-10 lines in a page.

Akhyātavāda, a second copy.

[GAIKAWAR.]

2045.

2368d. Foll. 9; (paged 4-12); size 11 in. by 3 in.; seven lines in a page.

Akhyātavāda, a third copy. The author's name is not mentioned. It is preceded by a copy of the *Nākarthavivṛiti*, written by the same hand (foll. 1-3).

Date: संवत् १६६६ चर्षे चालुक्यनरते मुकुटपदे चवोदहो
तिथे लिखिते ॥

[GAIKAWAR.]

2046.

2157b. Foll. 35; size 10½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Akhyātavādaṭīppaṇi, a commentary on *Śiromaṣi's Akhyātavāda*, by *Raghudevā Bhaṭṭācārya*. See Hall's Index, p. 59, no. clxxiv.

It begins:

प्रकल्प नीत्यवसानमुक्तमनुमानादित् ।

आत्मनस्यैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥ १ ॥

नैवादिवाचः यतो वाचो यत्नायैवकारात्मनो
हन्तेति यतो वाचः

It ends:

यस्मिन्वात्मनस्यैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ।

लीलवात्मावाचं (r. = अवयव) योऽयं सुवैभवं विदितं
[[विदितं ?] यति ॥

आत्मनस्यैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ।

प्रोक्तो यत्नायैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥

Date of the copy:

आदिने मुकुटपदे मु कल्याण भूषणकरे ।

लिखितं नाथरामेणात्मनस्यैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥

संवत् १७३६ श्राव १६६१ ॥

[GAIKAWAR.]

2047.

1869f. Foll. 15; size 9½ in. by 3½ in.; 10 or 11 lines in a page; written in the Bengali character.

Akhyātavādaṭīppaṇi, a commentary on *Śiromaṣi's Akhyātavāda*, by *Rāmakrishṇa*. See *Rājendralāla Mitra's Notices of Skr. MSS.*, vol. vii., p. 151, no. 2386.

It begins:

मुकुटपदेवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ।

आत्मनस्यैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥

आत्मनस्यैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥

[H. T. COLBROOKE.]

2048.

2368b. Foll. 20; size 11 in. by 2½ in.; 8 or 9 lines in a page.

Akhyātavādagranthivimukti, a commentary on *Śiromaṣi's Akhyātavāda*, by *Nyāyālaṃkāra Rāghava Bhaṭṭa*.

It begins:

यत्नायैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥

मुकुटपदेवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥

श्रीरामेणात्मनस्यैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥

जीवन्वाचस्यैवकारात्मनो रजुदेवेन हन्ते ॥

इह कलु पिबवौपुषान् पल्लोकोपयोगि । विभवैवास्ता-
तापैविज्ञेयः ।

The colophon is: इति श्रीन्यायालंकारपरिचितास्या-
न्यादप्रतिविमुक्तिः समाप्तः ॥ [GAIKAWAR.]

2049.

2368a. Foll. 3½; size 11 in. by 8 in.;
seven lines in a page.

Nañarthavivṛiti, a dissertation on Negation,
in the second copy ascribed to Śīromanī. See
Rāj. Mitra's Notices of Skr. MSS., iii., p. 179,
no. 1211.

It begins:

संज्ञाभाषो न्योन्याभाषश्च नमो वयैः । तत्र चान्वयिता-
पक्षेदकारिप्रतिप्रतियोगिताकालं च्युत्पन्नलक्षणम् । नीलघट-
वती(sic)न घटः नीलो घटो न घट इत्याद्यवधारण इह
घोतचदयति न नीलो घट इत्यादिप्रवहाराच्च । प्रतिबोध्यभा-
षयोरन्यनी च तुल्यबोध्यवती ॥

Date of the copy: संवत् १६६८. [GAIKAWAR.]

2050.

2100a. Foll. 6; size 9½ in. by 4½ in.;
six lines in a page.

Nañvāda, a second copy, with the colophon:
इति श्रीमहालक्ष्मीभाष्यतात्त्विकशिरोलक्षिपरिचितो न्यादः
समाप्तः ॥ [GAIKAWAR.]

2051.

30a. Foll. 40; size 9½ in. by 4 in.; ten
lines in a page.

Nañvādaṭṭippani, a commentary on Śīromanī's
Nañvāda, by Gadādhara Bhaṭṭācārya. See
Hall's Index, p. 61, no. cxcv.

The first *pāda* of the introductory couplet
is very corrupt; I give it in Prof. Aufrecht's
reading:

राधानुज्ञाचानुज्ञमनुज्ञातो-
मुक्त(स्य) पादमुक्तं शिरसा प्रथमम् ।

न्यादसंगतशिरोलक्षिमुक्तभाषं

श्रीमान् महापरमहंसविष्णुदीक्षरिति ॥ १ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2052.

2645b. Foll. 9; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly written by several hands, about the
middle of last century; 10-13 lines in a page.

Fragments of some work (with a commen-
tary) on the philosophy of grammar; or on
language in its relation to proof.

It begins:

प्रत्यक्षश्च प्रागर्थास्त एवागमस्य हीति ।

विभूतं चैतानुपायां जयतीर्थेन* ॥ शब्दस्यार्थेन च संबंधः
साधारणिकः संज्ञेत एव चेति संज्ञये विज्ञातयति ॥ सत एवेति ॥
साधारणिकेनेव संबंधेनेत्यर्थः ॥ तदुक्तं वेतिनिना । चान्वयितकसु
शब्दस्यार्थेन संबंध इति ॥ ननु सति साधारणिके संबंधे च्युत्प-
न्नदच्युत्पन्नस्यापि बोधः स्यात् ॥ न अपिपरिचितज्ञातिर्न दह-
तीत्यत्र प्रत्यक्षादेः साधारणिके ध्वेप्रत्यक्षकाले सत्यपि यथेद्वि-
वक्तिवैषम्येऽप्यत्रायापि संज्ञेतदहत्विषयस्य बोधकत्वनिवाहः ॥
प्रत्यक्षश्चेति । अथापि साधारणिकः संबंधः सर्वेषां शब्दानां
सर्वेभ्यः समानास्थायित्वे कस्यापि केनचित्त्वे सत्त्वं वा ॥ नाहः ॥
शब्दार्थव्यवस्थानुषंगकः ॥ अन्त्ये ॥ चार्थज्ञेयानामनियमानाप्रसंगः ॥
तथा हि ॥ चार्था हि यश्च 'दीर्घश्लोके प्रयुजते दीर्घश्लोकेन
च युज्यते ॥ श्लोकास्तु प्रियंती प्रयुजते प्रियंनु च युज्यते इत्येवं
नियमः साधारणिकतां शक्नो न स्यात् ॥ °

Fol. 4: शास्त्रपदीयकारिकायुदागहार मूलकारः तथा
अरथाभिमानप्रमोवसंबन्धे(r. ° म)विपरते ऽप्युक्तः । °

Fol. 6b (where the *Vākya-padīya* is again
quoted) ends: तथा च शक्तिमत्तापिज्ञेयतायादिशब्दानां
आयुज(१)वक्तिरिति चेत् । अथ नैयायिकादीनां समाधि(१)ह
प्रथमाज्ञेयं ॥ अत्रातनुदानेन पाषकः ॥

Fol. 7a begins: शक्तिप्रसंगान्प्रवधाने एवातिरिक्ता
शक्तिं समर्थयते ॥

ईद्विषयां क्षयिष्येभ्यनादिवोक्तता यथा ।

अनादिरर्थैः शब्दानां संबंधो बोधतां तथा ॥

ईद्विषयां चतुर्धादीनां क्षयिष्येनु चानुप्रत्यक्षवति ॥

Fol. 7b ends: शब्दार्थयोः साधारणिक एव संबंधः ।
तथा च प्रत्यक्षाव्यवस्थानुषंगके ऽनुव्याख्याने ॥

* For this author's *Nyāyasmūdhā*, see Hall's Index,
p. 118.

Fol 8a begins चागलकुचववाहसेवे

त्रे साधुष्वनुनामेन प्रावयोत्यसिहेनवः ।

तदात्मनुपगम्येव शब्दादस्य प्रकाशनाः ॥ ०

(*Vakyap* I 151-154, in the last of which this MS has अवयवः instead of अवयवः) इति । अवयवस्य शक्तिभवादेव बोधः । *

Fol 8b ends (in the middle of the page)
 जपोश्चते । जपश्चक्षानानशेषकत्वे ततो शेष एव न स्यात् । न
 च साधुलक्षणादोपः । तद्विदुषां (!) ज्ञायमानत्वात् । तस्माद-
 ज्ञायमानत्वाच्च ॥

Fol 9a (smaller writing) contains a passage from the *Mahabhashya*, beginning (स)रसतो दशम्यां पुत्रस्य मुदयो जनिः बहूनीति ते ममुरा हेलयो हेलय इति कथंन. पराशरभष्यः । °

ending ° एवं तदिह ।

सो ज्ञन्तमाप्नोति जयं परं च वाय्बोगविद् दुष्यति चापशब्दे ।

(ed Kielhorn, 1, p 2, l 2 to last line but one)

[H T COLEBROOKE]

15 *Laul il anayasa*

2053.

582 Foll 429, size 10 1/2 in by 6 1/2 in,
in European fashion good Devanagari writing
of 1808 A.D., twenty five lines a page
From fol 93, the leaves were wrongly numbered
89 seqq but the numbers have been altered
by another hand

Irukikanyaratnakara, a collection and explanation of proverbial phrases used as illustrations in philosophical discussion, by *Raghunathavarma*, son of *Gulal raya* of the *Binduraya* family, pupil of *Ramadayalu*, of the *Udayana* sect of the *Nanak Shahu*

It begins

यस्माच्छातं निर्वहलभचमं जीयते येन शातं

यस्मिन्नास्ते व्रजति विहस्य क्षिप्रदाम्दहये ।

यस्य ज्ञासा निगमनिषया यश्च तन्मात्रमेयम्

तं प्राप्यं शिष्यशिक्षितं साधुर्गतिं गतो बलि ॥ १ ॥

ये भर्तृ हनुमान्ति ह्रीर्वाग्विहारी ये पात्ररेखायता

भावा यस्य च भावि सर्वेभ्यो नो भावाच्च द्वावभावे ।

भाने यस्य च भातमेव तिष्ठति यः वक्ष्यमानो गतिः

खान्दो वगई प्रवाशनमहं सोम शिवं वंजये ॥ २ ॥

यो वाचा न विद्याधरे न च वाच वाचापौडीवाचे

सर्पेणं उपायां न ह्यत्र विवक्ष्यः सर्वेषां प्राणैर्हितः ।

आज्ञा यो निमित्तान्तरं वरीषिदयां प्राप्तेः कथमापन्नं यो

गोविंदं नमस्कृत्य नमो नमो भगवते वासुदेवाय ॥१॥

गुरुभावा मुताख्तान् दयालुभावनस्यदा ।

लौकिकव्यायरत्नानामाकरव्यक्ते नमः ॥ १२ ॥

न्यायार्थं विषयं त्रैलोक्यादिति च यथाजतिः ।

यदिभ्यामो ऽथ संज्ञयाहिस्तदादपि कथयित ॥ १३ ॥

प्रसंगादागतानां तु म्यायानां तत्र विद्यन्ते ।

अथमात्रं यदि ध्यानः हृदि ध्यानदाहृतिः ॥ १३ ॥

प्रसंगादायाता अपि निगदयिष्यात्तद्विषया

न ते व्याख्यास्वीते पुनरक्षकद्वारा विरहः ।

पुनर्यास्यास्यते विषयव्यवहारादिप्रवृत्तताः)

पुरा प्रोक्तान्काङ्क्षितुमरथि वदिष्यामो विषये॥१५॥०१६॥

उदाहरति बदिष्यामः प्रायो वेदांशशास्त्राणां ।

मीमांसाव्यायगां काचित् काचिद्यायत्तास्त्रगां ॥ १९ ॥

[० ३० ॥

अथ निबंधपदं सर्वत्र प्रकरवाचकं ननु किमिदं सूत्रादेरुपनि-
षद्मुद्राहितं सत्त्वादिनिष्ठविचारस्य तदवधारणोपहेतुत्वमिति चेत्॥१॥

[illegible]

राजनिर्णयः । गुणाः स्वररक्षणस्यैव संस्कारादिनाद्युपपन्न-
संयोगविभागवत्प्रापयपनुविमुक्तुः सेकाद्येव प्रयत्नात् ० Cp.
Vait. sū. I. 1, 4-6.

Śrīdhara wrote the *Nyāyakanḍalī*, a commentary on *Prāśastapāda's* work, in the Śāka year 918 (= 991 A.D.), as was first pointed out by Buhler, Report, p. 76 and p. cxliv.; see also Bhandarkar, Rep. Bomb. MSS. 1883-84, p. 313.

The *Prāśastapādabhāṣya* is now being published in the Benares Sanskrit Series. "The Aphorisms of the *Vaiśeṣika* Philosophy by Kaṇāda, with the commentary of *Prāśastapāda*, and the gloss of *Udayanāchārya*," ed. by Paṇḍit Vindhyotsvari Prāsāda Dube, Fasc. I, Benares, 1885. [H. T. COLLEBROOKE.]

2060.

760a. Foll. 32; size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; large and clear writing. *Śhatpadārthasaṃgraha*, the five other sections of *Prāśastapāda's* exposition of the *Vaiśeṣika* philosophy, on the margin styled गुणभाष्य, कर्म-भाष्य, ज्ञानभाष्य, विश्वभाष्य, समवायभाष्य. On the last leaf the whole work is called प्रज्ञापदभाष्य, but all these notes are in a more modern handwriting.

The *Guṇapadārtha* begins:

रूपानां कर्षणं गुणानां गुणत्वमित्यन्यो द्रव्याभिन्नत्वं
निश्चिन्तयन् गुणवत्त्वं च । स्वररक्षणस्यैव संस्कारादिनाद्युपपन्न-
द्रव्यत्वहेतवेना नृसैगुणाः । पुत्रिमुक्तुः सेकाद्येव प्रयत्नसंयोग-
विभागमाह कर्मैगुणाः । संस्कारादिनाद्युपपन्नसंयोगविभाग
उक्तैगुणाः ।

The *Karmapadārtha* begins (fol. 28a):

संज्ञेयवादीनां कथानामपि कर्मत्वसंबन्धः स्वरूपद्रव्यत्वं
अधिकृतं नृसैद्रव्यत्वं अमुकत्वं गुरुत्वद्रव्यत्वप्रयत्नसंयोग-
जन्यत्वं अकारिपरोचितं संयोगविभागविरुद्धकारणत्वं ०

The *Simānyapadārtha* begins (fol. 29a):

ज्ञानाच्च द्विविधं यस्यैव च अविषयकवैगर्ह[ने] भेदात्मक-
ननेकपुत्रि ०

The *Vīśeṣapadārtha* begins (fol. 30a):

अन्ते(?) अन्ते) अथा अन्ताः सा अन्त(?)विश्वेयकमादिज्ञेयः ॥
विनाशारम्भरहितेन विनेत्यन्ताकाशकालदिगामननः सप्रति-
द्रव्येकज्ञो यस्मान्ना अन्तवापुत्रिमुत्रिहेतवो विश्वेयः

The *Samānyapadārtha* begins (fol. 31a):

अनुप्रतिष्ठानानावाचीधारभूतानां यः संबन्ध इह प्रत्ययेन
स समवायः

It ends:

सामान्यतत्त्ववेदानामाद्य तन्मादिह पुत्रमुनेयः । समवाय
इति ॥ समवायपदार्थैः(?) ज्ञानाः ॥ इति श्रीप्रज्ञापदार्थपरिचितद्रु-
प्यादिषट्पदार्थसंहरः समाप्तः ॥ [H. T. COLLEBROOKE.]

2061.

1714a. Foll. 79; size 9 in. by 2½ in.; 6-10 lines in a page; indifferent handwriting.

Kīranāvalī, a commentary on *Prāśastapāda's* *Padārthasaṃgraha*, by *Udayana Ācārya*. The first part, or *Dravyapadārthapraśāṣa*.

See Hall's Index, p. 65, no. v.; Burnell's Tanjore MSS, n, p. 121; Rājendralāla Mitra's Notices, v., p. 289, no 1968.

It begins:

विज्ञातं योदयोद्रेकादविज्ञातजनीयवे ।
यदुदेति नमस्तस्मै कस्मैषिद्विचरतिवये ॥ १ ॥
यतो द्रव्यं गुणाः कर्म तथा जातिः परापरा ।
विज्ञेयाः समवायो वा ततोऽन्यत्प्राप्तये ॥ २ ॥
अपीनां प्रविशेयनाय जगत्तामसकलः ज्ञानये
कलामित्य पित्रोक्तवाय गतये लोकास्य वाचाधिनिः ।
तत्त्वज्ञानकर्मतमोऽय इनां विज्ञातमोऽय मोतये
आतोये विरतापत्तीमुदयनः स्रष्टैतरेषामपीन् ॥ ३ ॥

अतिविस्मयकारं मानवातीविहीनं

प्रवित्तवद्बुधैलेप्रक्रियाभालुदुःखम् ।

उद्विग्नमनसत्वं तन्मतेऽज्ञातमि

प्रज्ञातमविधयो ये ते ध्नुकम्यन्त हते ॥ ४ ॥

ज्ञाज्ञात्वे उदात्तापरिप्राप्ततया वाच्यत्वाङ्गीरिभिः कृतं
परापरगुरुनकारं शिष्यान् शिष्यविभुनादी विषयानि प्रत्यक्षेति

It ends:

प्रयत्नादुद्विग्नहृदिनि स्मिन्प्रयत्नविरहितास्मिन्विद्वद्विद्वद्वि-

वहादिमयैः । इतिहासो द्रव्यपरिचयः ॥ इति जीनहानहोवा-
आयोद्भवमाधोदयविरचितानां विरहावस्थां द्रव्य-
पदार्थव्याख्याः ॥

Foll ६-१० are lost.

Date of the copy संवत् १६२० विजयानुसंगत
आद्यपदार्थव्याख्या चरणां समाप्तमात्रम् ॥

The *Kṛanāvah* is now being published in the Benares Sanskrit Series, together with the *Prasastapadabhashya*, see no 2059

[H T COLEBROOKE]

2062.

3103 Foll 103, size 8½ in by 3½-3¾ in, 6-11 lines in a page

Kṛanāvah, a second copy of the *Dravya-jadārtha*

It has the colophon इदं पुस्तकं गंगाधर चरणि-
नामकपादरेण लिखितम् ॥ Foll 3-10 are in a good
old handwriting, the rest is in a very irregular
handwriting

2063.

161a Foll 74, size 11½ in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page, writing clear but
ugly

Kṛanāvah, a third copy of the *Dravya-jadārtha*, dated Samvat 1857

[H T COLEBROOKE]

2064.

1646 Foll 99, size 9½ in by 3½ in, foll 1-41 ten to twelve lines, foll 42-99 (in
another handwriting) ten lines in a page,
writing indifferent

Gunakṛanāvah, *Udayana's* commentary on the second part (*Gunapadārtha*) of *Prasastapāda's* *Shatpadārthasamgraha*; incomplete, ending with the *buddhismūpana* Foll e and 90 are lost.

It begins ·

पुण्येयवतो यद्वात् न पुण्येयतः पुनः ।

कारणानि विधेयं तस्य जीन हानोवात् ॥ १ ॥

आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिः । इति जीनहानहोवा-
आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥

It ends

आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥ इति जीनहानहोवा-
आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥

[H T COLEBROOKE]

2065.

1190 Foll 116, size 12½ in by 4½ in, eight lines in a page, written on brown paper, in the Bengali character

Dravyakṛanāvalīpāka, a commentary on the first section of *Udayana's* *Kṛanāvah*, by *Mahamahopadhyaya Vardhamāna*, son of *Gangādhara*

See Hall's Index, p 65, no vi, *Rajendralala Mitra's* Notices, v, p 284, no 1963, *Pandit Vindhy Prasada Dubi's* *vijāpanam* to the Benares edition of the *Vaśeśhikadartanam*, p २

The commentary begins

द्रव्यव्याख्यानोपनिषद्वादीनां मुनिं पुराणिनः ।

विजयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥

आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥

It ends

आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥ इति जीनहानहोवा-
आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥

आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥

गुणपदार्थव्याख्या ॥

द्रव्यादिपरिचयः ॥

आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥

इति जीनहानहोवा-आयोद्भवमाधोदयविरचितानां द्रव्यादिपरिचयः ॥

[H T COLEBROOKE]

2066.

1897a. Foll. 80 (१-८२); size 9½ in. by 3½ in.; 9-14 lines in a page.

(*Dravya*) *kirāṇāvalīprakāśa*, a second copy of the first part of *Vardhamāna's* commentary on the *Kirāṇāvalī*.

Foll. ९६ and ९७ are lost.

[H. T. COLEBROOKE.]

2067.

1041. Foll. 81 (folded together); size 16½ in. by 3½ in.; eight lines in a page; written on brown paper in the Bengali character.

Guṇa (*prakāśa*) *vivṛiti*, a polemical commentary on the second section of *Vardhamāna's* *Kirāṇāvalīprakāśa*, by (*Raghunātha*) *Śīromaṇi*.

See Hall's Index, p. 66, no. ix.; *Paṇḍit Vindhy. Prasāda Dube's vijñāpanam* to the Benares edition of the *Vaiśeṣikadarśanam*, p. 8.

Another name of this work is *Guṇādīdhi* (see *Jayarāma's* commentary, no. 2070).

It begins: विनायि धर्मनिदण्डं धर्मनिदण्डं भवत्येव तद्वैयर्थ्येन निदण्डं तद्विद्वत्पापीननिदण्डनिर्दिष्टं ।

The end is: इत्यन्ते कारकाकारणविभागस्य लता चावेक्षणीयो दिग्देशो बहुमन(?) चाह जपयेति । इति महा-महोपाध्याय . . शास्त्रिकशिरोमणिकृता गुणविपुलिः समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2068.

297. Foll. 98; size 10½ in. by 4 in.; eleven lines in a page.

Guṇaśīromaṇīprakāśa, a commentary on *Śīromaṇi's* *Guṇavivṛiti*, by *Rāmakrishṇa Bhattachārya* *Utkravartin*.

See Hall's Index, p. 66, no. x.; *Paṇḍit Vindhy. Prasāda Dube's vijñāpanam* to the Benares edition of the *Vaiśeṣikadarśanam*, p. 4.

It begins:

पाणि प्रवीद कच्छानयि ते नमो वल्ल

त्वं येन देवि वृत्तवन्निव मुनिवन्नु ।

वेनोदधारि मुनिवन्मन्त्रोन्मन्त्रे

मन्त्रापादकमन्त्रवर्त निरीह ॥ १ ॥

बन्धुलमेव मुक्तानि तयोः कृतानि

आकादयः सदाश्च निमग्नदाहरति ।

तस्याश्चैव गुणविषेचनमाकलय

ब्रूते शिरोमणिगुरोरेह रामकृष्णः ॥ २ ॥

निदण्डं शास्त्रबोधानुसृतो व्यापारः । एवं च धर्मनिद-
ण्डयोर्हेतुहेतुमन्त्रयोः नास्तेष्वेवमाह्वयानाह विनायीत्यादि ।

It ends: इत्यन्ते(वे?)त्यादि (see no. 2069)

अन्वयानधीन मुचिरं मुचिरं विभाष

अन्वः कृतो व्यपत्तिमूलविधायि विधायी ।

जीरानकृष्णकृतिना कृतिना कृतो वल्लिन्

प्रोक्तुः सूक्ष्ममन्त्रो गुणदोषविभक्तः ॥

इति विषयि . . नायं दोषः इति प्रकाशकारणमुद्रा लघः ।
ननिर्वादि आरम्भकसंयोगविरोधिनिर्वाधविभागजनकं यत्कलौ
तत्कारम्भकसंयोगे विरोधि विभागजनकं इत्येव व्याप्तिमन्त्राचार्य-
कृत्वा जीरानकृष्णकृतिनिर्वादिना गुणशिरोमणिप्रकाशः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2069.

3062. Foll. 138; size 10½ in. by 4 in.; fairly written in Devanāgarī; eight lines in a page; modern.

The same commentary, here called *Guṇa-
cintāmaṇīpīkā*.

It ends: कर्मलापरिचय चाह इत्यन्ते चेत्यादि । इति
पूर्वं ॥ इति रामकृष्णमन्त्राचार्यकृत्वाविपत्तिविधायि गुणविभक्त-
विटीका समाप्ता ॥ संवत् १९५० । This was doubtless
the date of the original MS., from which the
present was copied. [J. R. BALLANTYNE.]

2070.

1898a. Foll. 105; size 9½ in. by 4½ in.; 11-13 lines in a page; fair recent writing, by three different hands.

Uddhāṣṇopariśiṣṭa, a commentary on *Śiromani's* *Gunavopariśiṣṭa*, by *Jayarama*

See Hall's Index, p 67, no XII, Page 48
Vindhy Prasada Dubi's vyākhyānam to the Benares edition of the *Vāśeśhikadarśanam*, p 4

It begins

निराकारं नराकारं जगदाकारमव्यक्तम् ।
मोक्षोद्गमनं चन्दे निरञ्जनमहो महः ॥
धीरः श्रीमत्पराशरो षष्ठी मुक्तिमुक्तिपरिनिताम् ।
मुखदीपिनिगूढाशौ विपुकोति हरस्तनीम् ॥

It ends

जीमता मयराजेश व्यापार्यविहासिना ।
अकारि विपुतिः कथम् संस्थापनामदीपिते ॥

[H T COLEBROOKE]

2071.

1077. Foll 58, size 13½ in by 2½ in, 8½ lines in a page, brownish paper, small old writing (of the 17th century?) in the Bengali character

Another commentary on *Śiromani's* *Gunavopariśiṣṭa*, incomplete at the end, without any title

It begins विनाशीति यथा धनिकस्यैव ज्ञेयं (समानतन्त्र inserted on the upper margin) निरुपिनाति प्रमा जातिः । इत्यन्त्येनेति द्रव्याविज्ञानादिना* गुणानां निरुपिनाति भावः । तद्विदपराशरोऽन्त्ये etc

[H T COLEBROOKE]

2072.

109. Foll 103, size 9½ in by 3 in eight lines (foll 2-6 seven lines) in a page

Vardhamanajika Pakshadhara, the *Dravya-padartha*, a commentary on the first section of *Vardhamana's* *Kranavalaprakāśa*, by (*Jaya-deva*) *Pakshadhara*.

It begins:

निर्दिष्टि यथा विनाशिनो विनाशेति जीवद्वैतस्य ज्ञेय-
स्त्वस्य सत्त्वानन्दविनाशो यथा विनाशो नान्नान्तरात् यथा
यथा विनाशो विनाशो विनाशो विनाशो (Kumdrasambhava I, 29) ।

It ends

यन्मयमिति । इत्यस्य द्रव्यकामिनीः स्वाधिनो यथा
यथा इति ज्ञेय इति ॥ इति जीवद्वैतानन्दोपाशो यथा
द्रव्यपदाः संपृष्टः ॥

There are many blanks in this copy, apparently owing to the illegibility of the original.

[H T COLEBROOKE]

2073.

3058 Foll 65, size 11 in by 3½ in, 13-17 lines in a page, good writing

Vardhamanendu, a commentary on *Vardhamana's* *Dravyakranavaliprakāśa* by *Paṭmanabha*, son of *Balubhadra* and *Vijayātri*, younger brother of *Vivekanātha*

Hall mentions a work of the same title and by the same author as a commentary on *Vardhamana's* *Nyāyabandhaprakāśa* (in the Index, p 21, no vi) This seems to be a mistake The *Vardhamanendu* begins

यत्तमद्रव्यान्तोरेहपु (road पु) सावित्रयत्तम् ।
यत्तमानेन्द्रपुना यत्तमानेन्द्र यत्तम् ॥ १ ॥

यत्तमद्रव्यान्त्यमुक्तिव्यवस्थापदादी ।
मुक्तिव्यवस्थापदापिवास्तु यथाहः ॥ २ ॥

यत्तमद्रव्यान्तो टीका मुक्तिव्यवस्थापदा ।

यत्तमानेन्द्रपुना यत्तमानेन्द्र यत्तमानेन्द्र यत्तमानेन्द्र ॥ ३ ॥

निर्दिष्टि नो विपुलविपुलौ कलां मुनः (:) मुनः । वि
भूतः । विपुलविपुल महदेवस्य अक्षुरव्यवस्था । अक्षुरव्यवस्था ।
पुराणो मुक्तिं विनाशः ।

The writing on the last page is partly obliterated, the legible part of the final verses is

इह विनाशो विपुलविपुलौ मालम् इति नो मुनीने अक्षुरव्यवस्था ।
यत्तमानेन्द्रपुना

* * विनाश is doubtful, as there is a hole in the MS

विदिता भावः विगुदिति नैतदुक्ति भावमात्रकले ।

कृतकृता यत्नमुना दुर्बलपत्रका न हीयते किमपि ॥

The last verse is nearly illegible.

इति श्रीगणपतिमित्राचार्यविरचितमहाभारतविश्व-
कोशमेतद्वर्णनकलशास्त्रारविन्दप्रबोधप्रकाशवैजयन्ता-
भक्तो रङ्गनाथः संवत् ॥

The last line, containing the date of the copy, has been cut off by the book-binder.

[J. R. BALLANTYNE.]

2074.

1697a. Foll. 103; size 9½ in. by 3½ in.; ten lines in a page; small writing, in the Bengali character.

Guṇavṛttivivaka or *Tātparyasaṃdarbha*, a commentary on *Vardhamāna's Guṇakīraṇāvalī-prakāśa* and *Śiromaṇi's Guṇaprakāśavivṛiti*, by *Guṇānanda Vidyāvāgīśa Bhattachārya*.

It begins:

नमो मूलकव्याय वलप्रीकृतभोगिने ।
भोगीन्द्रावकव्याय भोगिहार(वि)र्तितने ॥
गुणप्रकाशविपुली प्रकाशे च यथायथम् ।
बलासायसैतर्धो गुणानन्देन तस्यते ॥

प्रकाशे नमिदिति ° (*nāmat* is the first word of *Vardhamāna's Guṇaprakāśa*, see Rāj. Mitra's Notices, iii., p. 50, no. 1080). See fol. 2a, l. 7, the beginning of *Śiromaṇi's* commentary (विपुली विनायोति °)

Colophon: इति महाभारतविश्वकोशविद्यापीठमहा-
चार्यविरचितो गुणविपुलविशेषः समाप्तः ॥

The MS. was written in the Śaka year 1534 (वेदविद्यापीठमुद्रिते शकाब्दे .)

[H. T. COLEBROOKE.]

2. *Pramāṇamañjarī*.

2075.

1953. Foll. 31; size 10 in. by 4½ in.; thirteen lines in a page.

Pramāṇamañjarīśikā, a commentary on *Sarvadeva Sūri's* exposition of the *Vaiśeṣika* philosophy called *Pramāṇamañjarī*, by *Balabhadra Mīra*, son of *Vishṇudāsa* and *Mādhvi*. Bühler registers a MS. of the *Pramāṇamañjarī* dated "Saptarashi, 32," Report, p. xxvi.

See the beginning of the *Pramāṇamañjarī* in Peterson's Report, Bomb. MSS., 1884-86, p. 265. The *Pramāṇamañjarī* acknowledges seven *padārthas*.

The *śikā* begins:

मत्ता हरिर्दत्ता गुणोत्तरे च यत्नतः ।
प्रमाणमन्वरीटीका चलमद्वेषे तस्यते ॥ १ ॥

निर्विश्वप्रमाणपरिभाषिकाननया कृतं मन्त्रले शिष्यशिष्याये
निष्प्राप्ति । कासारति ।

Fol. 10b ends the *Dravyapadārtha*, fol. 26a the *Guṇapadārtha*, fol. 27a the *Karmapadārtha*, fol. 29a the *Sāmānyapadārtha*, fol. 29b the *Vīśhāpādārtha*, fol. 30a the *Samāvāyapadārtha*, lastly the *Abhāvapadārtha*.

It ends:

यन्निष्प्रमाणमद्वेषे निरर्तकोह विंशतः ।
तज्जोषयन्तु मुनयः सारासारविशेषकाः ॥

इति श्रीविष्णुदासपाठीश्रृङ्ग(र. ° पाठितनुक)माध्वीपुत्रनि-
जीबलभट्टकृता प्रमाणमन्वरीटीका समाप्ता ॥ सं १९०१ संख्या ॥

[J. TAYLOR.]

3 *Lakṣhaṇāvalī*.

2076.

1714b. Foll. 39; size 9 in. by 2½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1680 A.D.; 7-9 lines in a page.

Nyāyamuktāvalī, a commentary on *Udayanācārya's Lakṣhaṇāvalī*, by *Śeṣha Śārngadhara*. The *Lakṣhaṇāvalī* acknowledges seven *padārthas*.

आचार्योद्यतज्ञान नीतीकायारुचये ।

गुरुचरण गुरवे विभे स्वधने नमः ॥ २ ॥

विशिष्टहिताचारानुगतकौशलाय विद्वत्पित्रे नमः
विषयानि ॥ नाथ इति । यद्यपि पुरुषाकारुचय इत्यत्र ०

Both fragments were written by the same hand as the *Kīraṇāvalī* in no. 2063 (Sarpvat 1857). [H. T. COLLEBROOKE.]

2081.

579. Foll. 129; size 11 in. by 3 in.; eight lines in a page.

Līlāvativiveka, a commentary on the *Līlāvatiṣprakāśa*, by *Pakṣadhara*, an old complete copy. There is no subdivision throughout the whole commentary.

It begins:

यदे न देवकीपुत्रं पश्यिष्य पञ्चलोचनम् ।

यन्मीलति यतः सर्वं यच्च सर्वं निनीलति ॥ १ ॥

यद्यपीति । अयं प्रतीकः पुरुषोत्तमस्य नाम इत्यनवरं कर्तुं
मुषितः (1) दृष्टेः गतिं तद्वैवाक्येति । यद्यपि तत्रापि लो-
कात्मिकात्मका लोकोत्तमे भूतोऽभिहितम् (r. कृतम्) पुरुषाद्यामिति ।

Colophon: इति श्रीपद्मचरकृतो लीलावतीविवेकः
परिपूर्वः ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2082.

62b. Foll. 145 (45-189); size 10½ in. by 4 in.; ten lines in a page.

Līlāvativiveka, a second copy.

Date: संवत् १८११. [H. T. COLLEBROOKE.]

2083.

62a. Foll. 44; size 10½ in. by 4 in.; eleven lines in a page.

Līlāvatiṣippaṣi, notes on the *Līlāvati* and the *Līlāvatiṣprakāśa*, by (*Baḥunaṭhika*) *Śiromaṇi*. The complete title is *Nyāyalīlāvatiṣprakāśa-dīdhiti*. See Hall's Index, p. 72, no. xxxiv.;

Rāj. Mitra's Notices, iii., p. 47, no. 1076, and vi., p. 16, no. 1997.

It begins:

अथ नमः सर्वभूतानि विद्वन् करिष्यते ।

यद्यस्मान्मन्वीचाय पूर्यैव परमात्मने ॥ १ ॥

यदेव यदापि इत्यवधारकस्य भाष्यादायभाषायाश्चेदाङ्गोराह ॥
इति ॥ अथधारकरो स्वधारकप्रयोगतः । विभागो विभ-
जनम् । तदर्थैः । आध्यात्मो विभागान्तरमिति पाठस्तु युगम एव ।

Colophon: इति द्वितीयेः कृता लीलावतीविवेक-
समाप्ता ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2084.

1213b. Foll. 40 (119-158); size 11½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Līlāvativivṛitti, a second copy of *Śiromaṇi*'s notes.

Colophon: इति महाभोषाध्यायजीमद्वृत्ताध्यायैश्चिरो-
द्विषिरचिता लीलावतीवृत्तिः समाप्ता ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2085.

1670a. Foll. 58; size 9½ in. by 4½ in.; 11 or 12 lines in a page; from the end of the 18th century.

(*Līlāvatiśiromaṇīfika*), a bad copy of a commentary on *Śiromaṇi*'s notes.

The name of the author does not appear, as the copy is without any colophon. The margin is signed लो० हि० टी० म०.

It begins:

यद्यनीलापुदुहविर् चरखरखर् विंशिवीमातुः ।

ईदंगुणोत्तम(०गुणोत्तम)वीर नंदकिशोर नमस्त्यजः ॥

भाष्यस्यैव द्रव्यगुणोत्तमविभाषस्य भाष्यस्यैववैवेकाग्रम-
(r. ०भा?) तत्रार्थकावया(r. ० अर्थका) करोति यदेवेति । भाष्या-
दायिमादिकेन कृत्वाचरिष्यः । अथधारकरो etc.

[H. T. COLLEBROOKE.]

5. *Saptapadārthi*.

2086.

2082a. Foll 7; size 9½ in. by 3½ in.; ten lines in a page.

Saptapadārthi, an exposition of the seven *Vaiśeṣika* categories, by Śivāditya (Śivādi in this copy).

See Hall's Index, p. 74, no. xlii.; Oxford Catalogue, p. 353, no. 839; Rāj. Mitra's Notices, ii., p. 281, no. 875 (a copy dated Samvat 1485).

It begins:

हेतवे यगतावे संकाराद्येव हेतवे ।
प्रभवे सर्वभूतानां ह्यभवे गुरुचे नमः ॥

प्रतिनिधियथा: पदाया: ते च । द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेष-
जनकायामावास्या: सहेतव ।

Date of the copy: संवत् १६५४ वर्षे कात्थिन्यमासपक्षे
प्रतिपदि चैत्रीमासमगोविंदेन लिखितम् ॥

The writing on the first page does not belong to the *Saptapadārthi*, though it forms part of a discussion on the *dravyapadārtha*.

[GAIKAWAR.]

2087.

1038d. Foll. 7; size 8½ in. by 3½ in.; 9-12 lines in a page.

Saptapadārthi, a second copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2088.

2100d. Foll. 89 (2-40); size 9½ in. by 4 in.; thirteen lines in a page.

Mītabhāṣhīṇī, a commentary on the *Saptapadārthi*, by Mādhaba Sarasvatīmastaka Yati, a native of Gorāṣṭra.

See Hall's Index, p. 75, no. xliii.; Rāj. Mitra's Notices, viii., p. 156, no. 2702; Bhandarkar's Report, Bomb. MSS., 1883-84, p. 6 and p. 312.

The first leaf is lost. The commentary ends with the following verses:

गीतावेदो* अथछात्रावृत्ते
छात्रादौ दक्षिणमूर्तिभिः ।
पितामहे चक्षुर्गिरिवाणी†
वचसि को(र. गो)कडीनहाल्लेखः ॥ १ ॥
महेश्वर्या परिरेख्यती
छात्रादीनामवधारणः ।
को एवं हिवादिमकुंठेरकावीह
गोकारिणां पाठमुत्तरपृष्ठी ॥ २ ॥

Date of the copy: संवत् १७५५ वर्षे वैशाख शुद्ध १३
इकादशे चैत्रपुर्णमास्ये (Nudol) ॥

[GAIKAWAR.]

2089.

2062b. Foll. 39; size 9½ in. by 3½ in.; 11-13 lines in a page.

Padārthacandrikā, a commentary on the *Saptapadārthi*, by Śeṣhānanta, a pupil of Śārāgadadhara. See Hall's Index, p. 75, no. xiv.

There occurs several times the marginal note सप्त* ज्ञेयो.

The *Padārthacandrikā* begins:

अर्थोक्तिविशेषज्ञेयवचनसमुच्चयसामान्य-
मार्गचन्द्रकान्तानुगोविंदविद्यासाधने मेदिन्या ।
महेश्वर्याभिधायकमुद्रणकालेन भीमिन्दुः
सूत्रायाः सुदृशो विज्ञानं यदं ह्यवष्टाप्य पाठः ॥ १ ॥
अथाद्वयसमीक्षापरमेश्वरसंनिधौ ।
महोदयवद्वारं यथापुनरिदं विदुः ॥ २ ॥
अथाद्वयसमीक्षापरमेश्वरसंनिधौ यत् ।
महोदयवद्वारं महामरकमुद्रि(०ते?) ॥ ३ ॥

* Bhandarkar's copy has गीतावेद*, Rāj. Mitra's copy has गीतावेद. Bhandarkar, l. c. p. 6, calls the author "a native of the country of Gorāṣṭra in the south, in which is situated Gokarṇa Mahābalesa. The country referred to is thus a portion of North Kanara." Hall and Rāj. Mitra call the author a native of Gorāṣṭra.

† Bhandarkar gives चक्षुर्गिरिवाणी, which seems to be wrong.

commentary on the *Dīpikā*, by *Nilakaṇṭha*, son of *Rāma Bhaṭṭa*, of the *Kauṣṇīya-gotra*. See Hall's Index, p. 69, no. xxi. and no. xxxi.

The text of the *Tarkasamgraha* is in the middle of the page, the commentaries are above and beneath it. The whole is an incomplete copy: the first volume ends with the *pratyakṣakhaṇḍa*, and the second begins with the *śābdakhaṇḍa*, leaving out the *anumāna*- and the *upamāna*-section.

For the *Dīpikā* see Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 243, no. 605; Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 259, no. 1683. Editions: Allahabad, 1849; Bombay, 1863, 1876, 1883; by *Kāśināth Pāndurang*, third ed., Bombay, 1889 (all with an English translation).

The *Prakāśa* begins:

बन्धे गुरुं शिषं साकं दक्षिणामूर्तिनयनम् ।

ब्रह्मणेन भद्रो ऽपि पिबेदुहकामाताम् ॥ १ ॥

प्रादिष्टवचनस्य निर्विपरिवर्तनात्ते कथापरितं नृजलजी-
वरतमात्मकं शिष्यशिष्याये निपन्नम् पिबोषितं प्रतिमानाते
विषेचरमिति ।

The explanation of the *Tarkasamgraha* ends on fol. 30 of the second volume. Foll. 30b-45 treats on subjects which were omitted in the *Tarkasamgraha*.

This last part of *Annam Bhaṭṭa's Dīpikā* begins: आत्मज्ञोरेन्द्रिणापेक्षुक्षिप्तमः प्रपृष्टदोषप्रत्येकार्थकृत्यु-
चापवर्गस्तु ज्ञेयमिति प्रादक्षर्यं ज्ञेयं प्रपृष्टिषोऽस्मीं राज्ञे-
यमोहा दोषाः ° This is the *prameya-sūtra* of the *Nyāyasūtra*. Also other *Nyāya* topics (*dṛish-
tānta*, *siddhānta*, etc.) are discussed here. The *Dīpikā* ends: तस्मात्प्राप्यज्ञानात्मोऽपि ज्ञेयप्रयोजनमिति
सर्वं रचयाम् ॥

The same part of the *Dīpikāprakāśa* begins: ज्ञानवद्वानात्मकं द्रव्यं अनुमानादीनां च गुरुं ज्ञेयमप्यस्य स्यु-
त्पत्त्यज्ज्ञेयादीनां द्रव्यादिव्यक्तमप्यत्रा ज्ञानेयादिना °

The *Prakāśa* ends:

वीक्षित्यगोचरं भूतो नीलकण्ठास्वरविहाराः ।

कृतिनापिपदेनोऽपि चक्रवर्ताय नमः ॥ १ ॥

इति श्रीमत्तार्कसंग्रहटीकावर्णनप्रवचनार्थात् (र) राजा -
पञ्चात्म्यावर्णनप्रवचनार्थात् (र) राजावर्णनप्रवचनार्थात् -
जंभविदुषा विरचितः तस्मै संवत् १७३३ यावत्कृतः ०
भीमराजे ॥

Date of the copy: श्रीवत् १७३३ यावत्कृतः ०
भीमराजे ॥

A Madras edition (1870) of *Nilakaṇṭha's Prakāśa* is mentioned in Haas' Cat. Brit. Mus., p. 7. A previous edition 1867, and one of 1879. [J. R. BALLANTYNE.]

2102.

1065. Foll. 21; size 6 in. by 4½ in.; 15-18 lines in a page.

Tarkasamgrahadīpikā, a complete copy of *Annam Bhaṭṭa's* commentary. The last part begins fol. 19b.

Date of the copy: शके १७३३ पुष्यमासरे मार्गशीर्षे-
कृष्णप्रतिपदायां श्रीमत्पराकरे माध्याह्नात्काले हिनयोपस्थकृष्ण-
स्वात्मनेन गव्येनेदं पुस्तकं लिखितं साधु पराये च ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2103.

2799a. Foll. 37; size 9½ in. by 3½-3¾ in.; eight lines in a page; irregular writing.

Tarkasamgrahadīpikā, another complete copy. The second part begins fol. 32a.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2104.

3026. Foll. 10; size 13½ in. by 5½ in.; the number of the lines varies from 12-21.

Nyāyabodhinī, a commentary on the *Tarkasamgraha*, by *Govardhana*, with the text of the *Tarkasamgraha* in the middle of the page, and with marginal notes in Ballantyne's handwriting. Printed at Madras, 1867, and subsequently.

See Hall's Index, p. 71, no. xxxix.

The *Nyāyabodhinī* begins:

निश्चिन्तामनसं पारि चोक्त्यात्मकं च नमः ।

अथवा गोवर्धनमुनीनां गुरुणापि विनिर् ॥ १ ॥

विद्योपनिषद् इत्यस्य विविधपरिच्छादपरिच्छादेवमानव-
छातान्तर्गतं सङ्गठितं विचित्राचारं इत्यन्यो विचित्राचारं विचित्रो
यव यदाविचित्राचारं दृष्टोति ।

[J. R. BALLANTYNE.]

8. *Bhāshāpariccheda*.

2105.

2663d. Foll. 10; size 8½ in. by 4½ in.;
nine lines in a page.

Bhāshāpariccheda, 166 *kārikās* on the *Vaiśe-
shika* tenets, by (*Vīvanātha*) *Pañcānana Bhāṭṭa-
cārya*. Edited and translated, together with
the commentary called *Siddhānta-Muktāvali*,
by E. Roer, in the Bibl. Ind., Calcutta, 1850;
the text of the *Bhāshāpariccheda* alone in
Benfey's *Chrestomathie*, Leipzig, 1853. For
other editions see Hall's Index, p. 73, no. xxxviii.

[GAIKAWAR.]

2106.

1388c. Foll. 12; size 13 in. by 3½ in.;
six lines in a page; written in the Bengali
character.

Bhāshāpariccheda, a second copy. In the
colophon the author is called *Mahāmahopā-
dhyāya-Śrīyuta-Vīvanātha-Siddhānta-Pañcā-
nana-Bhāṭṭacārya*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2107.

1562a. Foll. 10; size 11½ in. by 5 in.;
seven lines in a page; written in the Bengali
character.

Bhāshāpariccheda, a third copy. The first
three pages are full of interlinear and marginal
notes in Colebrooke's handwriting.

Date: श्रावणे ७७७.

[H. T. COLEBROOKE.]

2108.

2610a. Foll. 62; size 9½ in. by 4½ in.;
foll. 1-84 and 48-61 ten lines, foll. 35-42b ten
or eleven lines in a page.

Siddhāntamuktāvali, *Vīvanātha's* own com-
mentary on the *Bhāshāpariccheda*. Edited and
translated by E. Roer, in the Bibl. Ind., Cal-
cutta, 1850. See Hall's Index, p. 73, no. xxxix.
This copy has many marginal notes in Sanskrit.

[GAIKAWAR.]

2109.

1900. Foll. 44; size 11½ in. by 6½ in.
(fol. 13: 9½ in. by 4 in.); seventeen lines
(fol. 13 nine lines) in a page.

Siddhāntamuktāvali, a second copy.

[J. TAYLOR.]

2110.

550. Foll. 77, size 17 in. by 11 in.;
foll. 2-4 fifteen lines, foll. 5-77 twelve lines
in a page; written in the Bengali character.

Siddhāntamuktāvali, a third copy. With
many notes in Colebrooke's handwriting. The
first leaf contains a list of *Nyāya* treatises with
notes on them in English, also in Colebrooke's
handwriting.

[H. T. COLEBROOKE.]

2111.

2779. Foll. 62; size 13 in. by 4½ in.;
ten lines in a page; written in the Bengali
character.

Siddhāntamuktāvaliraudrī, a commentary
on the *Siddhāntamuktāvali*, by *Rudra Bhāṭṭa-
cārya*. See Hall's Index, p. 74, no. xl.

It begins:

ओङ्कारप्रतिपादनाय नमः ।

इतो विवेकस्य (?) यदाविद्युतिविवेकः ।

मार्त श्रीमानपरीक्षे श्री श्रीमदुक्तम् ।
 महा (र नामा) दत्तेय विद्याभक्तानुक्तवली विषयान्ते (र वि-
 यान्ति प्रतीतिः * [सूत्रे] *
 [COLL OF FORT WILLIAM]

2112.

30b Foll 170 (41-210), size 9½ in by 4 in,
 8-12 lines in a page

Nyayasiddhantamuktavali-prakāśa, a com-
 mentary on the *Siddhantamuktavali*, by *Maha-
 diva (Bhaṭṭa Dīnakara)*, son of *Balakṛṣṇa
 Bhaṭṭa*, of the gotra of *Bharadvāja*, in four
paricchedas

It begins

लक्ष्मीवादनं प्रथमं पितरं श्रीपालकृष्णानि
 भारद्वाजमुलाशुची विदुषिष श्रीगीर्वास्याशुभात् * ।
 ज्ञानाशेषवत् भित्तं चषवा विद्याभक्तानुक्तवली-
 मुद्रापीडनुरे ययामि महादेवः परेण कृते ॥ १ ॥
 तत्र तावद्वापारिच्छेदस्यास्मात् विद्योक्तः श्रीविद्यानाथ
 चयानो निर्विशेषरिक्तमिति च वेदमतेष्वपरिच्छेदकयमल्लस्य
 शिष्या ज्ञेयं कुर्वन्ति शिष्याशिष्या विषयान् कुर्वन् ईश्वरं
 प्राप्यते । चयानोक्तमिति ।

The first *pariccheda* comments on *śl* 1-33
 (ends fol 43a) The second *pariccheda* (see the
 next number) is not marked Fol 86a ends
śl 65 इति प्रथमवच्छेदो मुक्तवलीप्रकाशः समाप्तः, the third
pariccheda ends with *śl* 84 (fol 131a)

Last verse of the commentary

आत्मानं व्यापिष्यामि मुक्तवली मया कृतम् ।
 दोषदुर्घटि विद्यायां विद्योक्तवत् सादरम् ॥

See Hall's Index, p 74, no xi, Aufrecht's
 Oxford Cat, p 289, no 580, Raj Mitra's
 Notices, II, p 273, no 868, III, p 31, no 1057,
 v, p 180, no 1821

The further particulars which Hall gives
 regarding the joint authorship of this com-
 mentary by father and son, seem to be taken

from two verses which occur at the end of the
 three MSS catalogued by Aufrecht and Ra-
 jendralāla Mitra, and which appear also in the
 fifth copy of this collection, see no 2116 (1789)

[H T COLERBROOK]

2113

3102 Foll 194, size 9½ in by 4 in,
 eight lines in a page

Muktavali-prakāśa, a second copy, well written,
 but not quite complete It ceases in the
 beginning of the commentary on *śl* 140 The
 second *pariccheda* ends (fol 83a) with the first
pada of *śl* 50 (विमुक्तवलीप्रकाशः), the other
paricchedas are not marked

[J R BALLANTYNE]

2114.

1817 Foll 155, size 11½ in by 5½ in,
 9-16 lines in a page

Muktavali-prakāśa, a third, incomplete copy,
 having the full text of *Viśvanatha's Kṛṣṇas*
 and commentary in the middle of the page,
 and *Mahadeva's* commentary above and below
 it It begins with *śl* 23, and ends with *śl* 159
 The first *pariccheda* ends with *śl* 33 (fol 7),
 the second *pariccheda* ends with the first *pada*
 of *śl* 50 (fol 42a), the third *pariccheda* is not
 marked

[J TAYLOR]

2115

1947 Foll 109, size 9½ in by 6 in,
 foll 1-30 twenty to twenty-two lines, foll 31-86
 sixteen to eighteen lines, foll 87-109 eighteen
 to twenty-three lines in a page

Muktavali-prakāśa, a fourth copy, not quite
 complete, in four parts, but all in the same
 handwriting

b) *Śl* 1-65, Foll 56 (31-86) Colophon
 इति मुक्तवलीप्रकाशे प्रथमं समाप्तम् The second

* The seventh copy (no 2118) has श्रीगीर्वास्याशुभात्
 as also no 1057 in Raj Mitra's Notices

pariccheda ends (fol. 78a) with the first *pāda* of *śl.* 50. The other *paricchedas* are not marked.

c) *śl.* 66-77; foll. 12 (87-98). Colophon:
 इति मुक्तावलीप्रकाशे वचनात् समाप्तम् ॥

d) *śl.* 78-84; foll. 11 (99-109). Colophon:
 इति ब्रह्मसूत्रार्थशास्त्रम् ॥

a) *śl.* 78-157; foll. 30 (1-30). It ceases in the middle of the commentary on *śl.* 157.

[J. TAYLOR.]

2116.

1739. Foll. 58; size 9 in. by 3½ in.; foll. 1-30 ten to twelve lines, foll. 31-58 thirteen lines in a page.

Muktāvalīprakāśa, two fragments.

a) *śl.* 1-17; foll. 30. The commentary on *śl.* 17 is not quite complete.

b) *śl.* 85-166; foll. 28 (31-58). After fol. 34 three leaves are wanting, with the commentary on *śl.* 99-104. After fol. 35 one leaf is wanting, with parts of the commentary on *śl.* 106 and 107. This copy contains at the end the two verses mentioned above, in no. 2112:

भानुं प्रथम्य परिभाष्य च साक्षात्कारं

मुक्तावलीप्रकाशे एव विनियोजितः*।

सङ्क्षिप्तमिदं करेण करेण सो ऽयं

नीतिः प्रकाशप्रदर्शो मुनिना मुने ष्णु ॥ १ ॥

मुक्तावलीप्रकाशो यः प्रकाशनिर्दिष्टः†।

तेन संतोषनायामु नीलकण्ठः सती† त्रियः ॥ २ ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

* The correct reading is विनियोजितः, as in no. 580 of the Oxford Catalogue, and in no. 868 and no. 1821 of Rāj. Mitra's Notices.

† The correct reading seems to be यः साक्षात्कारं, as in no. 868 of Rāj. Mitra's Notices. No. 1821 of R. M. gives ऽयं साक्षात्कारं, no. 580 of the Oxf. Cat. समाप्तम्.

‡ In no. 1821 of Rāj. Mitra's Notices सतीत्रियः. Hence the "Nīlakaptha, whose wife was named Sati" (Hall). Nīlakaptha was also the teacher of Gaṅgārāma, see no. 2123.

2117.

1735. Foll. 71; size 9 in. by 8½ in.; nine lines in a page.

Muktāvalīprakāśa, a fragment beginning in the middle of the commentary on *śl.* 83, and ending in the middle of the commentary on *śl.* 149.

[H. T. COLLEBROOK.]

2118.

3057. Foll. 86; size 11 in. by 4½ in.; ten lines in a page.

Nyāyasiddhāntamuktāvalīprakāśa, another, incomplete copy. Foll. 67 breaks off in the middle of the commentary on *śl.* 68, the following leaf (fol. 103 in the original numbering) begins in the middle of the commentary on *śl.* 135. This copy represents another version of the *Siddhāntamuktāvalīprakāśa*; the second *pariccheda* ends with *śl.* 51 (fol. 56b), and the text is in many places different from that of the other copies.

[J. R. BALLANTYNE.]

9. Nyāyasūtra.

2119.

1687b. Foll. 56; size 9½ in. by 8½ in.; ten lines in a page.

Nyāyasūtra, a treatise on the *Vaiśeṣika* Philosophy, by Mādhava Deva, son of Lakṣmaṇa Deva, grandson of Mādhava Deva (see also the *Tarkabhāṣāśāramanjari*, his commentary on the *Tarkabhāṣā*). Lakṣmaṇa Deva lived at Dhārāsūrapura, on the banks of the Godā, Mādhava Deva at Benares. See Hall's Index, p. 77, no. liv. This copy contains only the last portion of the whole, the section treating on *śabda*.

It begins:

अथ ब्रह्मो निरूप्यते । शाब्दप्रतिनिधिरस्य ब्रह्मः शाब्दत्वं च
ब्रह्मत्वमीति प्रतीतिवाचिको जातिविज्ञेयः ।

It ends:

प्रमाद्यप्रमेयादीनामवैवाचनोपाधिकादिभ्योऽदीनामतिरिक्त-
त्वनिराकाच सौम्य पदार्थाः ॥ इति आचार्यनिवाचितलक्षणदेवा-
त्मनमाधदेवपरिचितो व्यासाराः समाप्तः ॥

गोदातीरविभूषणं पुष्पवृक्षाः श्रीलङ्कायास्तेषु
आचार्यपुरे स्थिते स्थिते जगद्गुरु जगद्गुरु ।

तदनुलिखितपुराणनगरे श्रीव्यासारायणं
सर्वं माधदेवपरिचितं इति शास्त्राचरोदाहरणं ॥ १ ॥

श्रीव्यासदेव इतिविहितो ब्रह्मात्मब्रह्मोदे
सूतिः सूर्यमित्रः ब्रह्मसूदिनीचन्द्रप्रभाधोरभूत् ।
तस्मात् विपुलीकृताखिलमण्डलीमाधवः सूरिराद्
तस्मात् निखिलं विचार्य विदधौ श्रीव्यासाराः सुधीः ॥ २ ॥

Date of this copy: संवत् १७६९ मीना भादी सुदी १२.

[H. T. COLEBROOKE.]

2120.

1369k. Foll. 19; size 10 in. by 3½ in.;
ten lines in a page.

(*Nyāyasāra*), the *Anumāna*-section. The inscription on the first page सामान्यवादव्याख्या^० is "a misnomer" (Colebrooke). The likeness of paper and writing in this manuscript and the preceding one, the like marginal note अ^० जा^०, and the likeness of the style (compare the definitions in the beginning), make it evident that this is the copy of the *Anumāna*-section which belongs to the copy of the *Śabda*-section of the *Nyāyasāra* described in the preceding number.

It begins: अथानुमानं निरूप्यते ॥ अनुमितिपरखन-
नुमात् । अनुमितिर्न चापुनितोऽननुभवविज्ञो जातिविज्ञेयः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

10. *Tarkāmṛita*.

2121.

3091. Foll. 20; size 9½-9¾ in. by 8½ in.;
8-10 lines in a page.

Tarkāmṛita, a short exposition of the *Vaiśe-
ṣika* doctrine, by *Jagadīśa Bhaṭṭācārya*.

See Hall's Index, p. 76, no. xlv.; Rāj.
Mitra's Notices, iv., p. 103, no. 1510.

It begins:

ब्रह्माद्या निखिलापि ताद्विदस्य संदोहाः सदाभीष्टदाः
साङ्गानमज्ञनाय यत्र नलो वृत्तिः समस्ता द्युः ।
श्रीविष्णोश्चर्याद्युक्तं भवभयव्यतिरेकयोर्न परं
हृत्सखे विनिधाय तद्विरुद्धं तद्विगुणं तस्यते ॥ १ ॥

अथ भुक्तिः कृत्वते चात्मा चारे दुष्टस्यः मोक्षयो नमस्यो
निदिध्यासितस्य इति ॥ अस्यार्थः ॥ अनुकुर्यात् चात्मा दुष्टस्यः ॥
ननु योः चात्मदर्शनं इष्टवापनमिति वाच्यम् ॥ चात्मदर्शनीयायः
अ इत्याह ॥ मोक्षस्य इत्यादि ॥ तेनार्थक्रमेण शाब्दक्रमस्यको
भवति ॥ अग्निहोत्रं जुहोति यवाग् यवातीनादिवत् ॥ तथा च ॥
अथयमननिदिध्यासमानि तत्त्वज्ञानमनकानीमुक्तं भवति ॥
अथ भुक्तिः कृतात्मकव्यवस्थ मनने अविचारः ॥ मननंज्ञानम
इतरनिष्ठनानुमानम् ॥ तत्र भेदप्रतिपत्तिरितरज्ञानात्मकम् ॥
तथा चेतर एव के यत्तदर्थं यदापेक्षितवर्णं संक्षेपतः ॥ सामान्यतः
यदार्थो विविधः ॥ भाषो व्यापक ॥ भावः यद्विषयः ॥ द्रव्यगुण-
कर्मज्ञानाद्यविशेषजनपायभेदात् ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

2122.

3092. Foll. 15 (orig. 8-9); size 8½ in. by
4 in.; eight lines in a page.

Tarkāmṛita, a second, quite modern copy,
incomplete, the first three leaves being lost.

[J. R. BALLANTYNE.]

2123.

3059. Foll. 111; size 10½ in. by 4½ in.;
9-17 lines in a page.

Tarkāmṛitacāṣṭhaka, a copious commentary
on the *Tarkāmṛita*, by *Gaṅgārāma Jaḍin*, son

of *Nārāyaṇa*, and pupil of *Nīlakaṇṭha*. See Hall's Index, p. 78, no. xlviii.; Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 55, no. 1451. *Gaṅgārāma* used the *Muktāvaliprakāśa*, the author of which (*Mahādeva Bhaṭṭa Dinakara*) was also a pupil of *Nīlakaṇṭha*, see no. 2116.

The *Oashaka* begins:

आत्मकमुचमुचकारिणे शोषनाकलितप्रवृत्तिः ।
मृतनोत्रचक्षुषाधिहेतवे मीलकव्यगुरवे मनो मनः ॥ १ ॥
गुरुगन्धनायतुर्ध्वं अस्मासे सदाहाययोतनयः (र. संवहा^०) ।
कविमिषं तं कवयैर्वा तं नारायणं चमे ॥ २ ॥
मुक्तावलीप्रकाशान्तरिणे चरमे कविर्नि सुधिया ।
गङ्गारामेय मया विषयुः तदीयुर्नि सुधियः ॥ ३ ॥
यद्यपिगीतशिक्षाचारविषयमेव मङ्गलस्य ०

It ends:

चक्रमुचयैस्वर्गं दिनकरकरमुचयामहीन् ।
जगदीश्वरचक्रं विषयुः तदीयुर्नि मदाकल ॥ १ ॥
सर्वं स्वयनचक्रं मयि नैव चरितकथायि चालाकम् ।
मालाकाराकामिष ममता यद्य (read यन्म^०) सदीय-
[कीश्वरान् ॥

इति श्रीमद्भुवननामकङ्गारामविरचितं तदीयुर्निचक्रः संयुज्जम् ॥

The text of the *Tarkāmṛita* occupies the middle of each page.

[J. R. BALLANTYNE.]

2124.

1549d. Foll. 17; size 10½ in. by 4½ in.; generally fifteen lines in a page.

Tarkāmṛitataranginī, a very brief commentary on the *Tarkāmṛita*, by *Mukunda Bhaṭṭa Sūri Gāḍagila*, son of the *Mīmāṃsaka Ananta Bhaṭṭa*. See Hall's Index, p. 78, no. xlix.; Rāj. Mitra's Notices, i., p. 88, no. 164.

It begins:

लघोदपदप्रवृत्तिनामनमोदयेत् ।
अनकमर्तुं मीमांसायाम् तात्पर्यमेव ॥ १ ॥
स्वरचीकृन् विच्छेदचरौ हनतेतरात् ।
वाक्यानामवगाह्य तदीयुर्निचक्रौ ॥ २ ॥
मजाया इति ॥

Colophon: इति श्रीमद्विजयनाथकृतमुचयमुचयविर-
चितं तदीयुर्निचक्रौ विना तदीयुर्निचक्रात् कलात् ॥

[H. T. COLBROOKE.]

2125.

3031. Foll. 4; size 13½ in. by 5½ in.; 14-16 lines in a page.

Tarkāmṛitataranginī, the beginning of a second copy. The text of the *Tarkāmṛita* is written in the middle of the page.

[J. R. BALLANTYNE.]

11. *Padārthadīpikā*.

2126.

1470. Foll. 78; size 8 in. by 3½ in.; seven lines in a page.

Padārthadīpikā, a treatise on the *Vaiśeṣika* Categories, by *Kuṇḍa Bhaṭṭa*, son of *Rangoji Bhaṭṭa*. See Hall's Index, p. 78, no. lv.

Marginal notes in Colebrooke's handwriting point out the single topics.

The *Padārthadīpikā* begins:

जीवितान्त्रिकं ज्ञानं रमोनामनामकम् ।
द्वयान्त्रिं विद्वान्द्विज्ञानानुवाक्ये ॥ १ ॥

इह खलु अतुल्यद्वयान्त्रिद्वयानुवाक्येनामनामकम् । तत्र
यदायैतन्मिथ्याधीनमिति यदायैतन्मयं विविच्यते ॥ तत्र
प्रतिविचयः यदायैः च द्विधा । भावो अभावश्च ।

It ends:

वाक्यमुच्यमानायां यदायैर्वा प्रदीपिता ।
रङ्गोन्मिथ्यापुत्रेय कोकमर्तुं निमित्ता ॥ १ ॥

इति जीवितद्वयानुवाक्येनामनामकम् । वाक्यान्त्रिद्वयानुवाक्येनामनामकम् ।
महात्मनोऽन्त्रिद्वयानुवाक्येनामनामकम् ।

[H. T. COLBROOKE.]

2127.

1687a. Foll. 34 (1-30); size 9½ in. by 3½ in.; generally nine lines in a page.

Padārthadīpikā, a second copy, dated १७२३, with occasional notes in Colebrooke's handwriting. In this copy the author's name is spelt *Kuṇḍa Bhāṭṭa*.

Foll. ११-२० are lost (पुस्तकानि पचासि वरु).

[H. T. COLEBROOKE.]

12. *Tarkakārikā*.

2128.

3045. Foll. 15; size 11½ in. by 5½ in.; 12-15 lines in a page; regular writing, of the 18th century.

Tarkakārikā, an exposition of the *Vaiśeṣika* doctrine in 52 couplets, and its *vyākhyā*, called *Tarkamañjarī*, both by *Jivarāja Dikshita*, son of *Vrajarāja*. See Hall, p. 77, nos. lii. and liii. The text of the *kārikās* in the middle of every page, the commentary above and beneath it.

The *kārikās* begin :

कामान्कुम्भलोकलकुम्भलः कमनीयकः ।
कलिकायसो(?)नपचयकृतनः कृष्णार्चयः ॥ १ ॥
यदायी डी मनी भाषाभाषास्त्री नप चादिनः ।
योडा द्रुथं गुवाः कर्मेकानाम् च विशेषकाः ॥ २ ॥
कमवायक नपचा द्रुथायि पुषिषीमल ।
तेवो वापुनैमः कालो दिगालानी मनसया ॥ ३ ॥

The commentary begins :

देवो द्वाकायुषो ईदं दीप्योद्वैद्वीप्रिमान् ।
दुः कदादिदलनो द्वाको दिव्यदर्शिना ॥ १ ॥

मल्लं तावद्विनिविनवारणे कारवं न तु संयपरिहमानी
etc.

The end of the *kārikās* is :

योडज्ञानो यदायीनां प्रतिपादनमप च ।
नलास्यन यदायीः सुवैम्लेनानुसोभनं ॥ ५२ ॥

नपचयकालमेव व्यापकत्वावेदिना ।

निदिता जीवरामेन तर्कज्ञाकारिकाः ॥ १ ॥

इति तर्ककारिकाः

The commentary ends :

योडज्ञानानि प्रनाममेवद्वैतविषयविशङ्काहेत्याभास-
लुभातिनिवहत्यानानि योडज्ञानादीं इति नैवाधिकानां नतं
ते च प्रायः इदं च नपचयानवेद्वैतिकायां कन यदायीपादिना-
ननुकूलं योडज्ञानां कनमेव प्रतिपादनलाभात् इति खल्लि
जीवजीवितजीवरामनिदिता तर्कज्ञानादीं संयुता ॥

[DR. J. R. BALLANTYNE.]

13. *Kusumāñjalī*.

2129.

232e. Foll. 54 (178-226); size 12½ in. by 8½ in.; eight lines in a page.

Kusumāñjalīkārikāvyaḥkhyā, the text of *Udayana's Kusumāñjalīkārikās* and *Nārāyaṇa Tīrtha Yati's* commentary on them. See Hall's Index, p. 84, no. lxxxii. The text of the *Kārikās* with *Haridāsa's* commentary was first printed at Calcutta, Śaka 1769. The second Calcutta edition of the same commentary, with a translation and notes, was published (1864) by E. B. Cowell, assisted by *Paṇḍita Mahēsa Chandra Nyāyaratna*.* The prose parts of *Udayana's* work are fully seen in the *Nyāya-Kusumāñjalī-Prakaraṇam* published in the Bibliotheca Indica, vol. i., 1890.

Nārāyaṇa's commentary begins :

नारायणेन यतिना कुसुमाञ्जलिकारिकाः ।
व्याख्यायने कतां प्रीतिं गुरुभक्तिप्रसादतः ॥

प्रारिष्टितदन्त्यस्य निविष्टपरितनान्ते कृतं मल्लं शिष्य-
शिष्यावे दन्त्यादी निषयन्नं मेवा[म] वल्लपुत्रवे प्रयोजनाभिधेय-
वन्त्यवन्त्यकालान्ताह । कल्पवृक्ष इति ।

The first *stavaka* ends fol. 188a, the second fol. 191b, the third fol. 209a, the fourth fol. 215a.

* Cowell mentions also a Bengal reprint of the first Calcutta edition, which he says appeared in the Śaṃvat year 1918.

Colophon: इति श्रीगणेशप्रसादभाष्यभाष्यदेवकी-
माराधनश्रीकृष्ण मुमुक्षुलिङ्गकारिकाभाष्ये समाप्तम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2130.

1673. Foll. 111; size 9½ in. by 3½ in.;
13-15 lines in a page; written in the Bengali
character.

Nyāyakusumāñjalivivēka, a commentary on
the *Kusumāñjalikārikā*, by *Guṇānanda Vidyā-
vāgīśa Bhaṭṭācārya*.

See Hall's Index, p. 84, no. lxxxiii.

It begins:

नमः कर्म्मविवेकाय वेदमार्गाख्येनये ।
निरुक्ताखिलभाष्ये प्रभाषे वि(द्य)कर्मणे ॥
गुणानन्देन विदुषा विद्यायै प्रतिपादितम् ।
विषयान्ते प्रयत्नेन मुमुक्षुलिङ्गकारिकाः ॥

प्रतिपादितविषयः . . . स्फुटि मङ्गलं शिक्षाशिक्षाये वा-
स्तवबोधवृत्तानुपपन्नो मङ्गलसंग्रहये च निबन्धन् प्रयोजना-
भिषेयसुखान्नाहं हृदिनि ०

The first *stavaka* ends fol. 34b, the second
fol. 55b, the third fol. 75b, the fourth fol. 82b.

The last colophon is: *iti Śrī-Guṇānanda-
Vidyāvāgīśa-Bhaṭṭācāryavivracitaḥ Nyāyakuru-
māñjalivivēkaḥ samāptaḥ*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2131.

213b. Foll. 78 (50-127); size 10½ in. by
4 in.; twelve lines in a page.

Kusumāñjaliprakāśamakaranda, a commen-
tary on *Vardhamāna's* commentary on the
Kusumāñjali, by *Buvidatta*, of *Sodarasapura*, son
of *Devadatta*. See Hall's Index, p. 83, no. lxxvii.

Vardhamāna's work with extracts from
Buvidatta's commentary is printed in the
Nyāya-Kusumāñjali-Prakaraṇam of the Biblio-
theca Indica, vol. i, 1890.

The *Maharanda* begins:

मङ्गलमुक्तविषयविनीतिका
नामकायै नमः विदुषा विद्यायै
आलिङ्गितो निरुक्ता विरक्तमार्गे
उनेतु मङ्गलमङ्गलिङ्गिनीयम् ॥ १ ॥
मुमुक्षुलिङ्गकारिकाः श्रीविद्यायै नमः कृतिना ।
अथकोपनभाष्यानुपपन्नो विनीतारः ॥ २ ॥

The first *stavaka* ends fol. 87a, the second
fol. 99b, the third fol. 114b, the fourth fol. 117b.
The colophon of the fourth *stavaka* is: इति
श्रीविद्यायै नमः श्रीगणेशप्रसादभाष्यभाष्यदेवकीमाराधनश्रीकृष्ण-
माराधनश्रीकृष्ण मुमुक्षुलिङ्गकारिकाभाष्ये समाप्तम् ॥
[H. T. COLEBROOKE.]

14. *Ākāśakhaṇḍana*.

2132.

1369c. Foll. 4; size 9½ in. by 3½ in.;
ten lines in a page.

Ākāśakhaṇḍana, a critical treatise on the
nature of *ākāśa*.

It begins:

आकाशं नाम नातिरिक्तं द्रव्यं नामभाष्यम् । अथ द्रव्यो
द्रव्यान्तरो गुणान्तरं भावकार्यत्वात्तन्मुक्तमार्गे विद्यायै नमः
नातिरिक्तमार्गाखिलविनीतये वेदस्य मङ्गलमङ्गलिङ्गिनीयम् । Cp.
the *Vaiśeṣh. Darś.*, Bibl. Ind., p. 102.

Date of the copy: संवत् १७०९.

[H. T. COLEBROOKE.]

2133.

2126c. Foll. 8; size 9½ in. by 4½ in.;
eleven lines in a page; written early this
century.

Ākāśakhaṇḍana, a second copy. The second
page of the last leaf contains a fragment of
some other similar treatise.

Date: लिखितं तिथिः = भाद्रपद शुक्ल ६ तम वर्ष १७०९ (sic!)
वेदेना द्रव्यम् ॥ [GAIKAWAR.]

E. KARMAMIMĀMSĀ.

1. *Sūtra and Bhāṣya.*

2134.

1523. Foll. 33; size 10½ in. by 4½ in.; 12-15 lines in a page.

Karmamimāmsāśāstra, the text of *Jaimini's Mīmāṃsāsūtras*, also called *Jaiminīyasūtra-pāṣa*, in twelve *adhyāyas*.

The third, sixth and tenth *adhyāyas* have eight *pādas* each, all the other *adhyāyas* have four *pādas* each. After fol. 25 two leaves are wanting; fol. 25 ends with the fifth *sūtra* of the fourth *pāda* of the tenth *adhyāya*, and fol. 26 begins in the middle of the sixth *pāda* of the same *adhyāya*.

See Hall's Index, p. 169, no. 1; Weber's Catalogue (1853), p. 175, no. 600.

The *Mīmāṃsāsūtras* have been printed together with *Śabara Svāmīn's* commentary in the Bibliotheca Indica. [II. T. COLLEBROOKE.]

2135.

1. Foll. 41; size 14½ in. by 7½ in.; ten lines in a page.

Mīmāṃsājaiminīsūtra, a second copy.

Date: ८८१ १८०३.

2136-2138.

2, 3, 4. *Mīmāṃsābhāṣya*, the text of the *sūtras* with *Śabara Svāmīn's* commentary. See Hall's Index, p. 169, no. 2; Aufrecht's Cat. Cat., p. 456. Edited in the Bibl. Indica, by *Mahesācandra Nyāyaratna*, 1863-87 (not yet finished). The single parts of this copy are of different age.

2. Foll. 259. *Adhyāya* I.-III.

a) Foll. 22; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page; modern handwriting.

Adhy. I., *pād.* 1.

b) Foll. 10; size 9½ in. by 3½ in.; twelve lines in a page; very old handwriting.

Adhy. I., *pād.* 2.

c) Foll. 11; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page; modern handwriting.

Adhy. I., *pād.* 3.

d) Foll. 11; size 10½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page; old handwriting, different from b).

Adhy. I., *pād.* 4.

e) Foll. 58; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page; modern handwriting.

Adhy. II., complete.

f) Foll. 24; size 10½ in. by 4 in.; eight lines in a page; foll. 1-3 in a more recent, foll. 4-21 in a third old handwriting.

Adhy. III., *pād.* 1.

g) Foll. 55; size 9½ in. by 4 in.; nine lines in a page; a second very old handwriting. *Adhy.* III., *pād.* 2, 3, and nearly the whole fourth *pāda*.

h) Foll. 73; size 9½ in. by 4½ in.; seven lines in a page; modern handwriting.

Adhy. III., the rest of the fourth *pāda*, and *pād.* 5-8.

3. Foll. 253. *Adhyāya* IV.-IX.

a) Foll. 89; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page; modern handwriting.

Adhy. IV. and V., complete; *adhy.* VI., *pād.* 1, 2, and nearly the whole third *pāda*.

b) Foll. 24; size 11½ in. by 5 in.; 16-22 lines in a page; old handwriting.

Adhy. VI., the rest of the third *pāda* and *pād.* 4-8.

c) Foll. 81; size 10½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; old handwriting.

Adhy. VII., complete.

d) Foll. 109; size 14½ in. by 6½ in.; nine lines in a page.

Adhy. VIII. and IX., complete. Date: संवत् १६५२.

4. Foll. 233; size 13½ in. by 5½ in.; 9 or 10 lines in a page; modern handwriting.

Adhyāya X.-XII.

a) Foll. 136.

Adhy. X. Date: संवत् १२०३ नीति चतुस्तुल्य
५ रविवाकरे ॥

b) Foll. 58.

Adhy. XI.

c) Foll. 39.

Adhy. XII. Colophon: लिखितं नामगुनराजी.

2139, 2140.

1808, 1809. Foll. 408 and 429 resp.; size 12 in. by 4 in.; European paper; excellent Devanāgarī writing of 1829 A.D.; nine lines in a page.

Mīmāṃsā-bhāṣya, by Bhaṭṭa Śābarasvāmin

The leaves of different sections are numbered separately. [J. TAYLOR.]

2141.

1019. Foll. 164, of different size, and written by different hands.

Parts of a third copy of the *Mīmāṃsā-bhāṣya*.

a) Fol. 1; size 11 in. by 4 in.; nine lines in a page.

This leaf does not belong to Śābara Svāmin's commentary.

It begins:

प्रयोगकालेनमात्रः(?) पुराप्रयोगविधिवीनकथं कृतं ॥
तदेव वेदादि विधीयते तत्र महाचकारं यदा तु यद्विधेः ॥ कृति-
कथनानुपूर्व्यं त्रयमाचारम् (Adhy. V., pād. 1, sū. 1) ॥
चतुर्विधमाचारयोः हेतुहेतुल्लापरंगतिहातायोक्त्यन्तात्वे न-

वाचिकापुनरेवम् अनुक्तिः । It seems to belong to a commentary on *Pārthasarathi's Śāstrādiṭṭhikā*, the first word of the fifth *adhyāya* being there अनुक्तिकत्वे see no. 2169 (3047).

b) Foll. 8; size 10½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page.

The fourth *pāda* of the first *adhyāya* of Śābara's *Mīmāṃsābhāṣya*. The first two leaves are wanting. The first words कृतिस्तुः पद्यः कृतः belong to the commentary on sū. 3.

Colophon: इत्याचार्यश्रवणस्वामिनः कृती नीमांसाभाष्ये
नामधेयपरः कलाः कलाः प्रथमो व्यासः ॥

c) Foll. 12; size 10 in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

The first *pāda* of the second *adhyāya*.

d) Foll. 23; size 11½ in. by 4½ in.; nine lines in a page.

The third *pāda* (fol. 15) and the fourth *pāda* (fol. 8) of the second *adhyāya*.

Colophon of the third *pāda*: नीमांसाभाष्यपरिहारा
संपादितं शोधितं च संपादनकाले ॥ संवत् १६७७ चावामुक्त-
संपत्त्या शोधितं ॥ जीमर्त शंकरभट्टेनो नमः

Colophon of the fourth *pāda*: नरहरिका संपादितं
शोधितं च ॥ संवत् १६७७ आश्वयुज्यदि संपत्त्या ॥ जीमर्त-
भट्टेनो नमः ॥ See no. 2144 (370).

e) Foll. 68; size 11½ in. by 4 in.; 12 or 18 lines in a page.

The eight *pādas* or *caranās* of the third *adhyāya*. The first eight leaves are lost; fol. ९ begins एतत्प्रयोगकाले कृतिर्द्वयोक्तम् (iii. 1, 18). Also fol. ३३ and ३४ are lost; fol. ३५ ends च चकारत्वं ननुचरत्वा . . . (iii. 4, 11), fol. ३६ begins . . . आचार्याचार्यान्तरम् इति (iii. 4, 15).

Colophon: जीमर्तभट्टमुकुन्दरी जीमर्तभट्टरभट्टमु-
नरायणभट्टेन लिखितं पुस्तकं ॥

f) Foll. 52; size 11 in. by 4½ in.; generally twelve lines in a page; negligently written.

The seventh *adhyāya* and the ninth *adhyāya*, both incomplete. There is a gap between fol. २५ and fol. ३१; the former ends विष्णुसूक्तं विश्वामित्राचार्यवादा . . . (vii. 4, 20), the latter begins . . . विषा यद् हि न संतुष्टिर्भिरिति (ix. 2, 25).

[H. T. COLEBROOKE.]

2142.

3072. Parts of a fourth copy of *Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya*.

a) Foll. 18; size 9½ in. by 4½ in.; 12 or 13 lines in a page.

The first *pāda* of the first *adhyāya*.

• Date: श्रीनन्दनचरणे आश्रिते नृपायने प्रतिपदि शैलेश्वराक्षरे विनायकपादकेन लिखितमिदं ॥

b) Foll. 13; size 10½ in. by 3 in.; eight lines in a page.

The second *pāda* of the first *adhyāya*.

c) Foll. 19; size 10 in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

The fourth *pāda* of the first *adhyāya* and nearly the whole first *pāda* of the second *adhyāya*. The last words are: कक्षाक्षान्तये संवत्सपद्यथा वा तावति हि शब्दे . . .

d) Foll. 37; size 10 in. by 4 in.; 10 or 11 lines in a page.

The first two leaves contain the beginning of the first *pāda* of the eighth *adhyāya*, fol. 2b ending with the text of the eighth *sūtra*: न वाक्येवमात् .

The next seventeen leaves contain an incomplete copy of the first *pāda* of the third *adhyāya*. Fol. 3a begins: गुणसंस्कारेण वादति शेषमेव इति (iii. 1, 6).

Fol. 5, with the beginning of the commentary on *sū. 12*, is wanting.

The last eighteen leaves (foll. 21-38) contain a nearly complete copy of the second *pāda*

of the third *adhyāya*, fol. 38b ceasing in the middle of the commentary on the last *sūtra*. The last words are: ननु कोने नष्टं यही । अथवा नष्टं यही ननु . . .

e) Foll. 26; size 10 in. by 4 in.; 10 or 11 lines in a page.

The four *pādas* of the eighth *adhyāya*.

f) Foll. 5; size 10½ in. by 4½ in.; 14-16 lines in a page.

A fragment of some other commentary on the *Mīmāṃsāsūtras*, treating of *sū. 1-5* of the fourth *pāda* of the first *adhyāya*.

It begins: . . . प्रतीतेः । अथेतुलात्वाभावाच्च । न वैकल्पद्वाराभावात् कारणावगतीना वा स्मरणात् (?) ।

It ends: इमेनादिवाक्ये हि यथा वै इमेनो नियमादने ह्यनवयवोद्युपमा . . . Before the last leaf one leaf is wanting.

[J. R. BALLANTYNE.]

2143.

868a. Foll. 11 (२-१२); size 10½ in. by 4½ in.; ten lines in a page; large old writing, the same as in nos. 2161, 2162 (1030, 2195).

(*Śābarabhāṣya*), a fragment from the first *adhyāya*, containing *sū. 2-34* of the third *pāda*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2144.

1521h. Foll. 7; size 10 in. by 4 in.; 11 or 12 lines in a page.

The fourth *pāda* of the second *adhyāya* of *Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya*.

2145.

870. Foll. 104; size 11½ in. by 3½ in.; ten lines in a page.

The eight *pādas* of the third *adhyāya* of *Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya*.

Colophon of the first *pāda*: नीमोचकपरहरिका
संवादिनं शोषितं च खण्डनकाले ॥ संवत् १६७० चौथयादि
सकलस्य ॥ नीमोच संवत् १६७० परहरकालेभ्यो नमः ॥

Colophon of the second *pāda*: नीमोचक ०
काले ॥ संवत् १६७० वैशाखयादि संख्या ० श्री ०

Colophon of the third *pāda*: संवत् १६७० विजय-
संवादिनीमोचकपरहरिका ० काले कार्ष्णिच शुक्लपक्षात् ॥

Colophon of the eighth *pāda*: संवत् १६७० कनके
कलुषयादि संख्या ॥ नीमोचपरहरिकायां पुनः कार्ष्णिच ॥ त्रिंशति
श्रीविजयनाथकर्मका ॥ संवत् १६७० नीमोचकपरहरिका स्या-
दायै संवादिनोत्तमसुखार्थं ॥ शोषितं च खण्डनकाले कार्ष्णिच-
शुक्लपक्षात् ॥ नीमोचपरहरिकपरहरकेभ्यो नमः ॥

This copy was at one time the continuation
of no. 2141d (1019d).

[H. T. COLERBROOK.]

2146.

969. Foll. 83; size 11½ in. by 4 in.; nine
lines in a page.

The eight *pādas* of the sixth *adhyāya* of
Ācārya Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya.

Date: संवत् १७१५ चौथादि शुक्ल.

[H. T. COLERBROOK.]

2147.

1457a. Foll. 94; size 9½ in. by 4½ in.;
9 or 10 lines in a page.

The eight *pādas* of the sixth *adhyāya* of
Bhaṭṭa Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya.

[H. T. COLERBROOK.]

2148.

1456. Foll. 164; size 10½ in. by 4 in.;
generally twelve lines in a page.

The eight *pādas* of the tenth *adhyāya* of
Śābara Svāmīn's Mīmāṃsābhāṣya.

The scribe has added:

गुरुपादमार्गानि मुनिपुत्रपुरे विष्णुसुत-
मुकुलसंवादिनीमोचपरहरिकायां नमः ॥
त्रिंशतिपुत्रादयस्संवादिनीमोचपरहरिकायां
नमः ॥ नमः ॥ नमः ॥ नमः ॥ नमः ॥

[H. T. COLERBROOK.]

2. *Vārttika*, by *Kumārila Bhaṭṭa*.

2149-2160.

1449, 1450, 1451, 1452, 1453, & 1949
contain an incomplete copy of *Bhaṭṭa Kumārila
Svāmīn's* commentaries on the *Śābarabhāṣya*
and the *Mīmāṃsāśāstra*. It ends with the fourth
pāda of the tenth *adhyāya*.

2149.

1449b. Foll. 189; size 10 in. by 4 in.;
foll. 1-102 ten lines, foll. 103-140 eight to ten
lines in a page; written by different hands.

Mīmāṃsāśālokavārttika, *Bhaṭṭa Kumārila
Svāmīn's* versified commentary on the first
pāda of the first *adhyāya* of the *Śābarabhāṣya*.
See Hall's Index, p. 171, no. vii.; Aufrecht's
Oxf. Cat., p. 219, no. 520; Rāj. Mitra's Notices,
vol. vii., p. 78, no. 2296.

It begins:

विष्णुसुतमुनेः शिष्येदीक्ष्यमुनेः ॥
शेखराशिरिषिनाथ नमः शोभाशिरिषि ॥ १ ॥
अथिष्यत् गुरुनादी हिम्यवीक्षितनीरपी ॥
तत्तत्तादात्तं करिष्ये नमः नीमोचकपरहरिका ॥ २ ॥
तद्विज्ञातो मुमुक्षुषु विष्णुसुतेः प्रवादिभिः ॥
नमः प्रवचनपात्रिण गुरुनि शिष्यद्वयः ॥ ३ ॥
न पात्राश्रीव कर्तव्यं दीपदुधिरदं नमः ॥
दीपो शिष्यजगानो नमः शिष्यजगानो प्रवाहने ॥ ४ ॥
मुने वा गुरुने दीपे दूरतो नमिष्येति ॥
नमः नमः नमः नमः नमः नमः नमः ॥ ५ ॥

निर्दोषैवैवामात्रं कृत्वा लोकास्तु दुराते ।
 कावचादा वतः लेखनीयममीति प्रति ॥ ६ ॥
 चागमप्रवृत्तार्थं नापवादः स्मृत्यर्थः ।
 न हि कदाचित् न गच्छन् स्मृतिरन्वयवोचते ॥ ७ ॥
 चवाचार्थविद्वान्ना चर्वागमोनुकारिणी ।
 चानुतिरस्त्यकारादि चक्षुषानस्य ज्ञानते ॥ ८ ॥
 नीनांवाहासातेनोनिर्दिष्टेयोष्वल्लोकायते ।
 वेदादिज्ञानरत्ने मे नृत्वातीव विमुक्तते ॥ ९ ॥
 प्रायेष्टेयं हि नीनांवा लोके लोकायतीकृता ।
 तानास्तिवचने चतुर्नव यतः कृतो मया ॥ १० ॥
 चवानो श्रीमहाका चूचवाचमिदं कृतम् ।
 श्रीरत्नं विचरं वक्तुं नीनांवायाः प्रयोजनम् ॥ ११ ॥

It ends :

इति प्रमादप्रतिदं प्रविष्टं
 पुस्तके चर्चं प्रति चोदनायाः ।
 यतः चर्चं नु प्रविषत्य वेदं
 चेवा ततो चक्षति तस्य यो ऽर्थः ॥

इति जीमदुत्तरालङ्कारकृतनीमांवालोचनार्थिके प्रथमस्या-
 ञ्चवस्य प्रथमः पादः समाप्तः ॥ समाप्तो ऽयं आदिवाचरवः ॥
 ननो ननो भीमवचनद्विष्टं ननो ननो विद्वत्तुल्येवविष्टं । ननो
 ननो निमित्तकाद्विष्टं ननो ननो निमित्तकद्विष्टं ॥ ०

The end of the following topics is marked :
 fol. 6a *iti prathamam sūtram samāptam*, fol. 29a
ṣṛīṭhīkāragranthak, fol. 36b *nirālambanavādaḥ*,
 fol. 47a *tūnyavādaḥ*, fol. 54b *anumānavādaḥ*,
 fol. 58b *śabdavādaḥ*, fol. 61a *upamānam*, fol. 64a
arthāpattiḥ, fol. 66b *abhāsavādaḥ*, fol. 67a
citrākshepavādaḥ, fol. 69a *sambandhākshepa-*
vādaḥ, fol. 74a *sphoṭanavādaḥ*, fol. 77a *ākṛti-*
vādaḥ, fol. 84a *apohavādaḥ*, fol. 88a *vanavādaḥ*,
 fol. 101a *ātmavādaḥ*, fol. 124a *śabdavādaḥ*.—
 The whole treatise has about 3500 verses (the
 first 1000 is marked fol. 40b, the next 500
 fol. 60a).

The 50th leaf is wanting.

The *Śloka-vārttika* has been printed in voll.
 iii. and iv., New Series, of The *Pandit*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2150.

1449c. Foll. 37; size 10 in. by 4 in.;
 12-15 lines in a page.

Mīmāṃsālatratravārttika, by *Bhaṭṭa Kumārila*
Svāmin, the prose-continuation of the *Mi-*
māṃsāśloka-vārttika. This part contains the
 commentary on the second *pāda* of the first
adhyāya of the *Sābarabrah̥m̐ya*.

It begins :

आचारस्य क्रियावैतद° (Sū. I. 2, 1) ।
 (विद्वत्प्रमाणं) भावस्य चर्चं वेदस्य चर्चः ।
 विम्विद्वैतदन्तायानुपयोगो ऽनुपयोग्यते ॥

The third leaf belongs to the fourth *pāda*,
 the missing third leaf of this *pāda* being bound
 up with the fourth *pāda*, in no. 2152 (1450b).
 The text of the *sūtras* is marked with red
 colour. The handwriting is the same as in
 no. 2151.

The *Tantravārttika* is being published in the
 Benares Sanskrit Series, by *Pandit Gangādhara*
Śāstri Mānavalli; the first part having appeared
 in 1882. [H. T. COLEBROOKE.]

2151.

1450a. Foll. 126; size 10 in. by 4 in.;
 9 or 10 lines in a page.

Mīmāṃsā-vārttika, *Bhaṭṭa Kumārila Svāmin's*
 commentary. The third *pāda* of the first
adhyāya.

It begins :

चर्चस्य शब्दलुप्तवादहृदयनवेष्टं स्मृतं । एवं तापविज्ञा-
 वादनमानसस्य वेदस्य चर्चं प्रमुपयोगः जायते । इदानीं
 वीद्वेदीयु लवेनावाचार्थविषु ननादिप्रतीतिविषयानां कृति-
 जनिष्यन्तेषु वाचातेषु विषयाः । For the beginning
 of this and the following *pādas*, to the end of
 the third *adhyāya*, see also Burnell's *Tanj.*
 MSS., p. 81.

Name of the scribe and date of the copy :

कर्णेभुजा नु वा काशी रामवर्मा श्रीरिपुः ।

रत्नार्णवपुरी रामचन्द्रे डिङ्गिर्न मुने ॥

शीर्षक १६६३ ऊर्ध्व मावदि ७३ शीर्षके ॥ . . . नंगादे

नमः ॥ संवत्सरा ॥ २२०० ॥

This *pāda* has the special name *Smṛticaravārttika** and is divided in the commentaries into two parts, *pūrvārḍha* and *uttarārḍha*, the latter of which comprises *sūtras* 24-35. For a second copy of this *uttarārḍha*, called *Smṛticaravārttika*, see no. 2161 (2355), cp. also nos. 2162, 2163.

2152.

1450b. Foll. 30; size 10 in. by 4 in.; 12 or 13 lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. The fourth *pāda* of the first *adhyāya*.

It begins:

उक्तं उगाहवेदनम् ॥ एवं स्मृतिरहितस्य वेदस्य ज्ञानाख्ये
किञ्चैव बुद्ध्या वाक्यापेक्षात्मानावकारे तत्पारितोषाद्यैव ज्ञानाद्य-
लक्षणं केन संभवेन नामधेयविनायाः प्रस्थापः श्रियते ।

It ends :

इति कृतचतुर्नामं महाविष्णुवैषयिकः

स्मृतिपरिसमुदायं वेदशास्त्रोपगूढम् ।

जननिभयजनयं धर्मदुर्गं प्रविष्टव

प्रविभक्तिरुत्तमानवैषिकानिदानम् ॥

The third leaf belonging to this chapter is bound up with the second chapter in no. 2150 (1449c).

2153.

1451a. Foll. 62; size 10 in. by 4 in.; nine lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. The first *pāda* of the second *adhyāya*.

* The titles *Turkapādabhāṣya*, *Arthavāddacaravārttika*, *Nāmācaravārttika* in Aufrecht's Cat. Cat. have a similar meaning; they are names of the *Bhāṣya* on the first, second and fourth *pāda* of the first *adhyāya* of the *Mīmāṃsāsūtra* resp.

It begins:

भाषायाः कर्महत्याम् ॥ उच्यते तत्राद्यव्यवस्थाम् कटीति ।
तत्र नु त्रयमेव ज्ञानाद्यलक्षणं पृथगुक्तम् (sc. ज्ञानाद्यलक्षणे) ।
तदुक्तम् । नुनः ।

येषु हि त्रयमेव ज्ञानाद्ये लक्षणकारेण विभक्तम् ।

लक्षणमेव ज्ञानाद्येः खल्वनुवर्तमानम् ॥

ज्ञानाद्यलक्षणमुच्यते । येषु तत्र अतिरिक्तमज्ञानम् (?) खल्वेव
आपुत्राकारं विद्यते । न येषु ज्ञानाद्यलक्षणमुक्तं अनु-
मानादीनि तत्राद्येव विद्यन्ते । तत्राद्येव कर्म ज्ञानविज्ञाने-
नोपपन्नं न लक्षणमेवेति आख्यातम् । न च इत्येव अथ ज्ञान-
ज्ञानाद्यलक्षणम् उच्यते । अतिरिक्तमज्ञानम् तत्र लक्षणमात्र-
मात्रम् । यदपि पृथकारेण उच्यते तदपि तत्राद्येव न तत्राद्य-
वापेक्षेनोपपन्नम् उक्तम् । नृपाध्यायादीनमुक्तं ह्यत्र । तत्र च
तत्राद्यलक्षणवापेक्षारहितं तत्राद्येव नृपाद्ये विद्यते । अथ च ।

पृथकारेण नो न्युक्तः यतः प्रत्यक्षमुच्यते ।

अवतीक्ष्यतायां अथ नैव लक्षणमोच्यते ॥

लोकप्रतिष्ठापि हि तानि अवतीक्ष्यतेनोक्तानि न प्रत्या-
ख्यायितव्येनोपपन्नं ह्यत्राद्ये । तत्राद्यलक्षणेन ज्ञानेन पृथं तदा-
लोच्यते ज्ञानं केन । तत्र ।

प्रत्याद्यलक्षणं तत्राद्योदनाद्यलक्षणम् ।

विधायित्वानिर्वाहः प्रत्याक्षेपे च स्थितः ॥

जनाहो हि प्रत्यक्षः पादोदनाद्यलक्षणमुच्यते । तत्र
यस्यैव पादोदनाद्यलक्षणमुक्तम् । अतो न्यायादिनाद्यलक्षणमात्रा-
ह्यत्राद्यम् । प्रत्याक्षेपः प्रतीतिरिति तत्राद्ये न्यायस्य तत्र
आख्यायः ।

2154.

1451b. Foll. 82; size 10 in. by 4 in.; nine lines in a page.

Tantravārttika. The second *pāda* of the second *adhyāya*.

It begins:

ज्ञानाद्ये कर्महेतुः कृतानुवर्तमानम् ।

उच्यते तत्राद्यलक्षणमुच्यते तत्राद्ये नृपा ।

ज्ञानाद्यलक्षणमुच्यते तत्राद्ये नृपा ।

तत्र ज्ञानाद्ये तत्राद्यलक्षणमात्रं प्रत्यक्षमुच्यते ॥

The handwriting is the same as in no. 2153 (1451a).

2155.

1451c. Foll. 46; size 10 in. by 4 in.;
eight lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. The third *pāda* of the second *adhyāya*.

It begins :

गुणसु प्रभुसंयोगात् समीकारं० । ज्योतिर्भोगे प्रपन्नं पृथक्-
चकारे वैकल्पिके पृथक् पृथक्साधनत्वेन प्रोदिते ततः सूयते ।

The 25th and the 26th leaf are in the same handwriting as no. 2151 (1450a); they fill up an omission in this copy, which, therefore, must have been written some time before Samvat 1864. [H. T. COLEBROOKE.]

2156.

1453b. Foll. 19; size 10 in. by 4 in.;
eight lines in a page.

Tantraśākhā. The fourth *pāda* of the second *adhyāya*, in the same handwriting as no. 2155 (1451c).

It begins :

आवच्छादिको ध्यातः कर्तृवर्गीः प्रवरत्वात् ॥ बहुवचनान्नये
अवच्छिन्नान्नये वाच्यत्वं (१. वा सूत्रम्) इति मान्नायामिदित्येवम् ।
[H. T. COLEBROOKE.]

2157.

1449a. Foll. 36; size 10 in. by 4 in.;
foll. 1-14 eight lines, foll. 15-19 ten lines,
foll. 20-86 nine lines in a page.

(*Mīmāṃsātantravārttika*), the first twelve *sūtras* of the first *pāda* of the third *adhyāya*; the text of the twelfth *sūtra* is on fol. 20b.

The copy begins:

अथान्नः श्लेषकथयाम् ।

द्वितीयस्याः परं द्विष्टं यावन्निष्पन्नं लक्ष्यम् ।

तत्रार्थं बहुलादेनयात्रः शेषकथनम् ॥

अथ च प्रथमब्रूयोरुक्तप्रतिष्ठापितव्यास्याप्रदेशप्रदर्शने श्री-
प्रणासहस्रवर्णिकप्रवृत्तवार्धं पौदनालप्रवृत्तवैद्येन विधिं

पक्षीयानां कान्धस्य काचमान्द्राणि कामि काचमानाकाचन-
द्राणीनि यद्राचैवान्नरक्षैवाम्नां च पुद्गलपदानां यत्स्य च वा
पुद्गले गुह्यभूत इत्यादि वाचनीयैश्च नीजचित्तव्यं तन्मयं ज्ञेय-
लक्षणेन व्याख्यातं भवेत् कलशेरेव लक्षणेरेवैतत् ।

2158.

1452. Foll. 181; size 10 in. by 4 in.;
nine lines in a page.

The third *adhyāya* of *Bhaṭṭa Kumārila Svāmīn's Vārttika*, in four separate parts, but throughout in the same handwriting.

a) Foll. 25. *Mīmāṃsāvārttika*. The latter half of the first *pāda* of the third *adhyāya*, the continuation to no. 2157 (1449a), in the same handwriting but with a new pagination.

It begins:

एकान्युक्तमेकस्य भुतिर्भोगात् । एवं यथाभोगं ज्ञेयवि-
योगः स्थितः श्रुतार्थं तद्विज्ञेयविना किमेकस्य ग्रहस्य संगमः
तत्र प्राकटयिष्यमग्रमवस्थेति ।

The fifth leaf is wanting.

b) Foll. 27. *Mīmāṃsābhāṣyavārttika*. The second *pāda* of the third *adhyāya*.

It begins :

अथैभिधानज्ञानव्याप्त्यन्तेषु शेषभाषः स्यात् ० । इदानीं
लिङ्गविनिर्देशः प्रकृत्यते । लिङ्गं नाम मन्त्राख्यानार्थप्रतिपादन-
ज्ञानार्थं तच्च मन्त्रे गौडो च केनचित् प्रकारेणास्तीति ।

c) Foll. 57. *Tantravārttika*. The third *carana* of the third *adhyāya*.

It begins :

सुतेर्जाताधिकारः स्यात् । एवं हि द्विषिणियोगमुपपत्तौ वाक्-
शिणियोगः सम्प्राप्तिरुच्यते ।

The writing on the second page of the last leaf does not belong to the *Tantravārttika*.

d) Foll. 72. *Tantrasāhā*. The fourth *pāda* of the third *adhya*.

In the colophon *Kumārīla* is called *Bhaṭṭa-pāda Mītra*.

It begins :

निर्वाणमिति मनुष्यकर्मैः कृतस्य तत्त्वज्ञानवात् । य एव
 पुनरादिभक्तस्य प्रकरणेन सह विरोधाविरोधविषयात् । तत्र
 निर्वाणं मनुष्यादामित्येते यथा भवति ।

The writing on the first page of the first leaf seems to contain a quotation from the *Śiromaṣ*. Also the last page is covered with writing, where the *Śiromaṣ* again and the *Phaḥḥkā* are quoted. [H. T. COLMBROOKE.]

2159.

1458a. Foll. 91; size 10 in. by 4 in.;
nine lines in a page.

Mīmāṃsāvārttika. The fifth, sixth, seventh and eighth *pāda* of the third *adhyāya*, in the same handwriting as no. 2158 (1452).

At the end of the sixth *pāda* the work of *Bhaṭṭa Kumāṛa Svāmīn* is called *Vārttikatikā*.

The fifth *pāda* begins :

आत्माश्च सर्वसंयोगात् । सर्वेभ्यो वा कारकाविज्ञेयादिप्र-
त्यायवाद्भूः क्विप्ते । तमेव तावत्पूर्वैषां स्मरयति । तथा च
सर्वेभ्यो हविर्भ्य इत्यनुवाद उच्यते तत्र निःशेषहविर्विवक्ष्यता ॥
कार्त्तवाच ॥

The sixth *pāda* begins (fol. 20a).

तत्त्ववैयर्थ्यप्रकरणात् ॥ इदानीमनारम्भाधीतानीं प्रकृति-
 त्वसंयुक्तानां प्रकरणाख्येनैव सति किं प्रकृतिप्रकरणाख्येनैव उक्तं
 तत्त्ववैयर्थ्यमिति विचारकायं सुमादिदृष्टाभावे नयि अत्रप्रति-
 योक्तिरुक्तं त्वसंयुक्तो बोधविधायकः ।

The seventh *pāda* begins (fol. 51a):

प्रकरणविशेषादसंयुक्तं प्रधानस्य ॥ समाप्तसमाप्तविधाना-
विचारोत्प्रेतस्य प्रकाशने शास्त्रप्रकरणविरोधाविरोधादेव ।

The eighth *pāda* begins (fol. 69a):

स्वामिजनपरिग्रहः कर्मसङ्घर्षत्वात् ॥ इनास्यापवादत्वेनैत-
दपि विचार्यते ॥ किं परिग्रह आश्रयेवादिष्याद्यानामनास्यात्वात्तः
पुरुषैः कर्तव्य इत स्वामिनेति । [H. T. COLBROOKE.]

2160.

1349. Foll. 104; size 11½ in. by 5 in.:
foll. 1-69 twelve lines, foll. 70-104 eleven lines
in a page.

Māṃsopadeśatīkha. An incomplete copy of the last part of Bhagya Kumārila Śaśmin's commentary, comprising the six *adhyāyas* from the fourth to the ninth, and the first half of the tenth. This last part of the *Māṃsopadeśatīkha* has a special name; Hall, in the Index, p. 170, no. iii., calls it "*Ṭub-dushī, Ṭub-tīkha*." Hence, the पुस्तक in the colophons of the last part of this copy seems to be a corruption of पुस्तक, though the colophons in the first seventy leaves have पुस्तक (fol. 51a), पुस्तक (fol. 24b) and पुस्तक (foll. 28a, 36a, 39a, 43a, 48b).

See Rāj. Mitra's Notices, vol. iv., p. 181,
no. 1577.

The fourth *adhyāya* ends fol. 16a (the first *pāda* fol. 7b, the second fol. 10b, the third fol. 14a).

It begins:

अथातः क्रत्वर्थपुरुषार्थयोर्विहावा ॥ भूतविनाशपुत्रे ज्ञेयत्वे
कः क्रत्वर्थः कः पुरुषार्थ इति विश्लेषाद्व्यवहारे पूर्वपदपुत्रे
ज्ञानान्ये ।

The fifth *adhyāya* ends fol. 28a (the first *pāda* fol. 22b, the second fol. 24b, the third fol. 27a).

It begins :

बुद्धिबलवानामुपै नानाकाराः । प्रयोजकाप्रयोजकत्वसं
 वृत्तिरिति तदनुक्तम् । अत्रैवपुनरार्थविज्ञाता प्रतिज्ञाता तेषाम-
 संदर्भस्या कथ्यते प्रयोजकाप्रयोजकत्वमपि प्रतिज्ञातम् ।

The sixth *adhya*ya ends fol. 53a (the first *pāda* fol. 36a, the second fol. 39a, the third fol. 43b, the fourth fol. 48b, the fifth fol. 51a, the sixth fol. 51b, the seventh fol. 52a).

It begins :

द्रुमाणां कवीश्वरो मुच्येतानिर्दिष्टः । रवीन्द्रादिभ्यो-
 म्भ्यश्च भ्योऽन्त्येभ्यो च रवीन्द्रादिभ्यश्च इति मुञ्चो विष्वाऽऽज्यस्य
 तु विष्वाऽऽज्यस्यः यदि येष आनन्दः सत्यमिदं नो
 भावयति तदा विष्वा इति भावः । अतः रवीन्द्रादिभ्यो
 द्रुममुच्यते इति ततो रवीन्द्रा इति व्यतिरेकः । अतः रवीन्द्रा
 योऽनाज्यस्य इति विष्वाऽऽज्यस्य ।

The seventh *adhyāya* ends fol. 57b (the first *pāda* fol. 54b; the second *pāda* is wanting, for वक्षि विवाचिषाम् fol. 55a is the first, *sūtra* of the third *pāda*; the third *pāda* ends fol. 56b).

It begins :

जीमन्तकान्तद्विष्युत्तमिगुर्विहाय नमः ॥ जीमन्तकान्ते नमः ॥ सुविप्रनाथान्तेवायं मुक्तमेवे यथाधिकारं भावः स्वात् ॥ प्रत्यक्षविहितकर्मणां दर्शयुक्तवादादीनां कर्मणां विहितमेतदनुक्तं सर्वपुत्राणां चिं वदुत्तरादौ विहितकृतोप (r. ० कृतेषु?) देवं उत भवेनेति विहितं तथादुष्टि (sic) नयनीयमात्रं भवतीति दृष्टमादिनु चमत्प्रत्यक्षमेवेति विना युक्तं । अत एव पात्रं प्रकृती विप्रकृती चोपदेक्षितमिति ।

The eighth *adhyāya* ends fol. 60b (the first and second *pāda* fol. 60a, the third fol. 60b, चतुर्थः पादः कर्तव्यः).

It begins :

अथ विप्रोक्तमवयवम् । किमेकस्मिन् कर्मणि सर्वकर्मसु धर्मोक्तिदेश इति दृष्टस्मिन् कर्मणि ये धर्मोक्तमात्रावन्ते ते सर्वकर्मोक्तिदिष्यन्ते उदाहो नैकस्मात् सर्वकर्मोक्तिदेशः ।

The ninth *adhyāya* ends fol. 86a (the first *pāda* fol. 72b, the second fol. 79a, the third fol. 81a).

It begins :

वक्ष्यकर्मप्रधानं इति चोदनात् तस्य प्रत्येय संस्कारः । ननु च दक्षामात्रमहर्षिनायितुं युक्तः (r. युक्तः?) । उपकारादिदेशे कर्तुः शास्त्रादिदेशे उदाभावाः यथा प्रकृत्यागम्यत्वाभावादिनालक्षणाद्यैव सर्वकारिणं गृहीत्वा कर्मोक्तानुवचनमतीति ०

The tenth *adhyāya* begins :

विचेः प्रकरणाकरे र्गिदेशात् सर्वकर्म स्वात् ॥ कर्मोक्तानि देशकृता आख्याता दक्षमेवेदानीं किमितिदिष्यन् इति आख्याते ०

The first *pāda* ends fol. 89b, the second fol. 94a, the third fol. 98b, the fourth fol. 104a, the fragment of the fifth *pāda* terminates in the comment on the 29th *sūtra* चोदित्विनी वैकुण्ठं न च कृतविषयानात् (fol. 104b, l. 9).

[H. T. COLEBROOK.]

2161.

2355. Foll. 73 (numbered 90-158, nos. 98,

107, 120, 121 occurring twice); size 10½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Smṛticaravavārtika, the third *pāda* of the first *adhyāya* of Kumārila's *Mīmāṃsāsvārtika*, but only the *uttarārāḍha*, which comprises *sūtras* 24-35; see before, no. 2151 (1450a). The leaves are marked वा० कृ० व०. The first leaf is partly broken away at the corners.

It begins :

(प्रवो) गोपयस्व शास्त्राणां कथं न च यस्या स्वात् ॥ दृष्टत्वा त्वाद्योगनामाददर्शनादेकार्थप्रतिभावे कति विषयसदोपभावादेकादृशशक्तिरस्यप्रसङ्गाच्च गौकुल्यभावात्प्रत्यक्षव्यतिरिक्तत्वाद्योगपक्षेनाप्यव्यतिरिक्तशक्तिप्रयोगभावाच्च (r. ० प्रय०) वराहादिसंख्यानवैधर्म्यैः प्रतिपादितो यच ०

It ends :

तस्मादाकृतिपक्षे व्यावर्तनमादिर्गमवादाकृतिरेव शब्दाश्च इति चिह्नं ॥ प्रथमाध्यायस्य तृतीयः पादः ॥ कृतिपरत्वावर्तिकमिति ॥ संयसंख्या उत्तराये १२२० ॥ संवत् १५५१ वर्षे फाल्गुनमासे कृष्णपक्षे द्वादश्यां पुष्करिणी रविपारवरे मंत्रावपास्यमोक्षीनाना लिखितं ॥ The same scribe copied also the *Nyāyasūdhā* in nos. 2162, 2163.

At the end two odd leaves are appended, the first of which contains the beginning of the *Śabarabhāṣya* on *Mīmāṃsāsūtra* I, *pāda* 3, अथैव शब्दमूलत्वाद ० to दृष्टविषयवि प्रमाणं (p. 64 of the edition, l. 6 from bottom), whilst the second contains a fragment of *Kumārila's Vārttika* to I, 3, *sūtra* 10, corresponding to foll. 55b and 56a of no. 2151 (1450a). [GAIKAWAR.]

3. Commentaries on the *Vārttika*.

2162, 2163.

1080, 2195. Foll. 196 and 158 resp.; size 10½ in. by 5 in.; 9 or 10 lines in a page. The first volume is much worm-eaten.

Nyāyasūdhā, also called *Sarvopahārīṣi* and

दानकृष्णवर्णनेन कनकाकरहनीयाः ।

यो ह्यस्यः कृष्णस्तेन प्रीयतां मे यदा क्षिपः ॥

[H. T. COLNBROOKE.]

4. Śālikanātha's commentary on the Mīmāṃsā-
bhāṣya.

2168.

423. Foll. 192; size 11½ in. by 4½ in.; foll. 1-79 and 154-192 twelve to fourteen lines, foll. 80-153 eleven or twelve lines in a page; written, perhaps, by two different hands, but both of the 16th century.

Rijuvimālā Pañcikā, a commentary on Śa-
bara Svāmīn's *Mīmāṃsābhāṣya*, by Śālikanātha
Misra. The first *adhyāya*, incomplete.

In binding this MS. the first *pāda* has been cut up into two halves, the first ending fol. 79b (½ of the original numbering), and the second beginning fol. 154a (½ of the original numbering); the last *sūtra* of the first half is the sixth, **अनेहं न च दक्षिणम्** (fol. 75a, l. 8), the first *sūtra* of the second half is the fourteenth, **प्रयोगस्तु यत्** (fol. 163b, l. 8). There have been placed between those two parts the last half of the second *pāda*, the whole third and nearly the whole fourth *pāda*. This middle part bears the numbers ९ to १३; the first *sūtra* in the second *pāda* is the nineteenth, **विधिष्वेह स्वाद-पूयैवासादनार्थं क्षयवैकल्यं** (fol. 80a, l. 14), the second *pāda* ends fol. 86a, the third *pāda* ends fol. 127a, the last *sūtra* in the fourth *pāda* is the twenty-fourth, **यतिः** (fol. 153a). The first leaf of this copy is wanting, the second *sūtra* of the first *pāda* appears fol. 4a, l. 6: **सोदनाल्लक्ष्मीं स्वीं धत्ते** । कार्यं स्वी इति । न कार्योपलब्धिं विना प्रपुष्टिद्वयम् । तेन कार्योपनिषादवतिष्ठे चरन्त्य ह्यवतिष्ठतः । The commentary on the third *pāda* begins: **विधि-द्वयप्रसूतिं विधत्ते** । The commentary on the fourth

पदेनं बेगिना: ननु वेदे 'मोक्षमार्गमन्त्रादिनाम्नाः, इति
मन्त्रादिनाम्नाः ।

Colophon of the first *pāda*: इति शालिश्रवण-
विरचितायां ब्रह्मसाम्याचीकार्या ब्रह्मसाम्यावस्य ब्रह्मः वादः ॥
Colophon of the second and third *pāda*: इति
महोपाध्यायशालिश्रवणविरचितायां ब्रह्मसाम्याचीकार्या
ब्रह्मसाम्यावस्य द्वितीयः (तृतीयः) वादः ॥

Śālikanātha's guru Prabhākara is quoted by Maṅkha who lived between 1185 and 1145, and by Nāyapa, see Aufrecht's Cat. Cat., p. 355.

[H. T. COLLEBROOK.]

5. *Śāstradīpikā*, by Pārthasārathi Mītra.

2169.

3047. Eleven different manuscripts (a-n), all well written and of considerable age.

Śāstradīpikā, a commentary on the *Mīmāṃsāsūtras*, by *Pārthasārathi Mīra*, son of *Yajñātman* (see the second copy).

See Hall's Index, p. 178, no. xiii.; Weber's Cat. (Berl. 1858), p. 175, no. 601; Burnell's Tanj. MSS., p. 82.

The *Sāntradīpikā* has been published in Voll. VII.-XIV., New Series, of The Pandit (1885-1892).

a) Foll. 98; size 11½ in. by 8¼ in.; nine lines in a page.

The first *pāda* of the first *adhyāya*. In the introductory complete the author says that he will be guided by *Kumārila's* authority :

लक्ष्मीकौमुदयस्य मुद्रितं सङ्ग्राहिकीदीपिका-

हस्तं पञ्चपदाक्षराद्यनयनं श्रीगणेशं शान्तिं च ।

मेषइयामनुहारपीपरबाहुपीहु मयायापर

जीवात्माह्वनादिनीह्वयनं कथं विभु अस्मिन् ॥ १ ॥

न्यायाभासतन्त्रव्याख्यासहितेन्द्रकिरीटम् ।

कुमारिलभट्टेनाहं करिष्ये शास्त्रार्थविधानम् ॥ ६ ॥

The copy described by Burnell gives the second verse as it is in no. 2172 (1082).

The commentary begins: अनेन सूत्रेण प्रारम्भितस्य शास्त्रस्य श्रीगुरुपूजितिसङ्घे धर्मज्ञानं कथ्यते ।

It ends :

इति प्रमाणावभिर्दं प्रसिद्धनुज्ञेह धर्मं प्रति बोधनायाः ।

अतः परं तु अविभज्य वेदं चेथा ततो वक्ष्यति तस्य यो ऽर्थः॥

b) Foll. 55; size 10½ in. by 4½ in.; 8-12 lines in a page.

The second, third and fourth *pādas* of the first *adhyāya*.

The commentary begins : अथातो धर्मविज्ञास्येव
प्रमाणसङ्ग्रहायनल्लेखाभावेऽर्थानां विज्ञास्येव प्रतिज्ञाः ।
तत्प्रालिङ्ग्याये प्रमाणं निदधते । The second *pāda*
ends fol. 6a, the third fol. 82b. The fourth
pāda ends : धर्मप्रमाणविह विज्ञानतः परं तद्वैयकारविधि-
योग्यतादिप्रमाणः ॥

On foll. 25-44 the handwriting is very large and thick.

c) Foll. 53; size 10 $\frac{1}{4}$ in. by 3 $\frac{1}{4}$ in.; eight lines in a page.

The second *adhyāya*.

The commentary begins: प्रलेखे व्याख्ये धर्मैस्त्वं प्रलाक्षं निरुपिषं । प्रलेखे, यादे बोदनायाः । जनकरं त्वपेवाद्-मन्त्रान्तरेष्वन्युन्नायावाद्याम् । वाच्यमन्त्राणां व्योमोऽथ तद्विद्यया-विश्वे प्रमादस्युक्तम् । एतं समलोभाध्यायेन धर्मप्रमाद्यनिरुपणा-त्तत्त्वसुख(क)ं धर्मं इत्यवर्णनो विचारितः । The first *pāda* ends fol. 17b, the second fol. 41b, the third fol. 52b. The fourth *pāda* ends: भेदः क्रियाभाविनि कारितो ध्येयः यः तन्निर्निमित्तोपपन्ना ।

d) Foll. 67; size 10 $\frac{1}{2}$ in. by 4 in.; ten lines in a page.

The third *adhyāya*.

The commentary begins: एवं चित्ते भेदे ज्ञेयवैविध्यविधानं विवक्षते । The first *pāda* ends fol. 15b, the second fol. 25a, the third fol. 38b, the fourth fol. 49b, the fifth fol. 55b, the sixth fol. 64b, the seventh fol. 71b. The eighth *pāda* ends: यच्च ज्ञेयो हेतुसामान्यविधानेन नानं भुक्त्याचार्योपेक्षया नानं । पूर्ववत्तत्त्वप्रत्यक्षसामान्य विचारो नापेक्षते ज्ञेयसामान्य विचारो न ।

e) Foll. 26; size 10½ in. by 8½ in.; 10 or 11 lines in a page.

The fourth *adhyāya*.

The commentary begins:

प्रसिद्धे शेषशेषित्वे प्रयुक्तिरधुनोप्यते ।

शेषिष्यैव च शेषस्य प्रयुक्तिरिति हेतुता ॥

वक्ष्यति न कविः श्रेणी श्रेण्यस्य प्रयोगकः नृपोपमापादेः
 कथाकादमिप्रयोगकालभावावस्थापि श्रेण्यि च तत्र तावत् श्रेणा
 प्रयोगकार इति श्रेण्यवयवस्य प्रमुक्तिलक्ष्यं प्रति हेतुमेति ततः
 परमात्मनः । The first *pāda* ends fol. 8b, the
 second fol. 13a, the third fol. 21b. The fourth
pāda ends: प्रविष्टकपे इति बोधयोगेन दोषादीषादिभु
 वक्षते ततः । ततः च तदेव कथान्वयेन प्रधानवचने ॥ तदनुभूतः ॥

The manuscript ends with this verse :

निगमाय विलासकर्मणे मुनये जैमिनये च सूत्रियो ।

शिवराय च भाष्यकारिणे नम ईशाय कुमारिल्लालने ॥

f) Foll. 26; size 10½ in. by 8½ in.; 6 or 7 lines in a page; yellow coloured paper.

The fifth *adhyāya*.

The commentary begins :

प्रयुक्तिलक्षणे स्थितः प्रयोज्यवर्गनिर्णयः ।

प्रयोज्यगोचरः क्रमज्ञातः परं निरूप्यते ।

The first *pāda* ends fol. 11a, the second fol. 17b, the third fol. 23b. The fourth *pāda* ends: एवं निरुद्धिता सन्त्यक्त चतुर्मासानां क्रमस्थितिः ॥

g) Foll. 39; size 10½ in. by 3¼ in.; 10 or 11 lines in a page.

The sixth *adhyāya*.

The commentary begins:

भेदादिलक्ष्यस्यैरेकमनुष्ठेये निरूपिते ।

को ज्ञेनाधिक्रियेतेति साधतं संप्रधार्यते ॥

The first *pāda* ends fol. 7b, the second fol. 13a, the third fol. 18b, the fourth fol. 24c, the fifth fol. 31a, the sixth fol. 33b, the seventh fol. 36b. The eighth *pāda* ends: चषिक्वतिरिदि
 विज्ञ मेद्वेषमनुज्ञातानिषधविषयैरेता वाचिबन्धुः । सुप्रदि
 त्तोऽथो जगद्वै वाचिद्वेति चिक्वितु नृज जदो वाचतवाचन चतः ॥
 The writer begins: अक्षरानुपपन्नं चानुपपन्नं वचः ॥

A) Foll. 34; size 10½ in. by 4½ in.; ten lines in a page.

The ninth *adhyāya*.

The commentary begins: **चिद्वे मोक्षेदे शुभादि-
दिशानां यदायानां मन्त्रावर्षाणां शास्त्रावर्षाणां निमित्ता-
न्वयानाम्नायकं कथयिष्यते ।** The first *pāda* ends
fol. 16a, the second fol. 25b. Foll. 30-33 (of
the original numbering, four leaves) comprising
the end of the third and the beginning of the
fourth *pāda* are wanting. The last *sūtra*
before the gap is: **मेघवर्षात् क्षितिपद्मम् . . .** (fol.
29, last line), the first *sūtra* after it is: **प्रज्ञा-
स्वविधानम् ॥** The fourth *pāda* ends

**प्राज्ञावर्षादिशास्त्रावर्षाणां मन्त्रावर्षाणां च संक्षेपः
(० ते od.) ।**

द्वयसूत्रविधिरच विनिर्गो वाचविधानमगः करिष्यते ॥

1) Foll. 68, size 11 in. by 4½ in.; ten lines in a page

The tenth *adhyāya*

The commentary begins **अहं चिद्वे मोक्षेदिशानां
वाधानाम्नायकं कथयिष्यते ।** इत्यादि दशमे श्रुत्यां विष्णुविष्णुविधीयते ।
The first *pāda* ends fol. 8a, the second fol. 17a,
the third fol. 24a, the fourth fol. 34a, the fifth
fol. 45a, the sixth fol. 51a, the seventh fol. 58b.

The eighth *pāda* ends:

**तदेवं शुभादि यद्विषय निविष्टं विष्णुवि-
द्वय प्रमाणात् विधिनिमित्तं वाच्यं व्यवहितम् ।
अतस्तत्त्वस्यामुच्यते विधिनिमित्तं यद्विषय-
प्रयोगवर्षाणां च विधानं विना प्रकुरुते ॥**

b) Foll. 22; size 11 in. by 5 in., 11-16 lines in a page.

The eleventh *adhyāya*.

The commentary begins: **दशमे श्रुत्यां वाधानाम्ना-
यकं कथयिष्यते ।** विष्णुविष्णुविधीयते । अतस्तत्त्वस्यामुच्यते विधिनिमित्तं यद्विषय-
प्रयोगवर्षाणां च विधानं विना प्रकुरुते ॥ इत्यादि दशमे श्रुत्यां विष्णुविष्णुविधीयते ।
The first *pāda* ends fol. 5b, the second
fol. 12a, the third fol. 16b. The fourth *pāda*
ends: **प्रज्ञावाचविधानमगः करिष्यते विधीयते ॥** शास्त्र-
विधिप्रयोगे विधानमगः प्रवक्ष्यामः ॥

Date: संवत् १३३६ समवे वैशाखशुक्लपक्षे अष्टमि तृतीये ॥
भास्कराचार्यकृतो विहितं वाच्यं यद्विषयं च विधीयते ॥

1) Foll. 17; size 11 in. by 5 in.; 12-18 lines in a page.

The twelfth *adhyāya*.

The commentary begins: **अतस्तत्त्वस्यामुच्यते विधिनिमित्तं यद्विषय-
प्रयोगवर्षाणां च विधानं विना प्रकुरुते ॥** इत्यादि दशमे श्रुत्यां विष्णुविष्णुविधीयते ।
The first *pāda* ends fol. 7b, the
second fol. 11b, the third fol. 14b. The fourth
pāda ends: **यत्ने तत्त्वं यत्ने तत्त्वं विधानं तेषु श्रोत्रे
मुच्यते वाच्यम् (no. 1226 पुनः) ।** विधानात् वाच्यं (no.
no. 1226 यो यत्ने) यत्ने तत्त्वं च प्रयोगे तत्त्वविधीयते ॥

The scribe has added the following verse:

**संक्षेपं यद्विषयं यद्विषयं यत्ने तत्त्वं यत्ने तत्त्वं
संक्षेपं विधानाच्च विधानं यत्ने तत्त्वं यत्ने तत्त्वं
यत्ने यत्ने यत्ने च यत्ने च विधानं यत्ने तत्त्वं यत्ने तत्त्वं
[[संक्षेपं यत्ने तत्त्वं]]**

येन चोदितं पुनश्च किञ्च कदाचिद्विधानं यत्ने ॥

The same verse occurs at the end of a copy of the *Nyāyasūdhā*, see no. 2164 (277).

Date: संवत् १३३६ समवे वैशाखशुक्लपक्षे अष्टमि तृतीये ॥
भास्कराचार्यकृतो विहितं वाच्यं यद्विषयं च विधीयते ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

2170, 2171.

2315 & 1226. A second copy of *Pārthasārathi's Sāstrādīpikā*.

2315. Foll. 226; size 11 in. by 4½ in.;
foll. 1-64 (a) generally twelve lines, foll. 65-104
(b) eleven lines, foll. 105-146 (c) ten lines,
foll. 147-226 (d) ten lines in a page. Only
the last part is dated, but the other parts
belong to the same time, though not written
by the same hand.

a) The first *pāda* of the first *adhyāya*.
Foll. 64.

b) The second, third and fourth *pādas* of the
first *adhyāya*. Foll. 40. The second *pāda*
ends fol. 6a, l. 6 (the colophon and a few words

from the end of this *pāda* and the beginning of the third have been omitted), the third *pāda* ends fol. 24b.

c) The second *adhyāya*. Foll. 42. The first *pāda* ends fol. 13b, the second fol. 32b, the third fol. 41b.

d) The third *adhyāya*. Foll. 80. The first *pāda* ends fol. 15b, the second fol. 25b, the third fol. 39b, the fourth fol. 51a, the fifth fol. 57b, the sixth fol. 67a, the seventh fol. 74b. In the last colophon *Pārthasārathi* is called *Yajñātmasūnu*: इति श्रीमच्छास्त्रज्ञानुपायसारविमलविरचितायां श्रीमत्सुखीनांसायामभिनुकानुभूतायां शास्त्रदीपिकायां वृत्तीयाम्नायस्याहमः पादः ।

Date : संवत् १८१३ गीतिजसप्तमी (ज्येष्ठ ११) लीनं पुष्कं जयनाथका रेखयुक्तं सदाजीव काशीवासि ।

1226. Foll. 224; size 11 in. by 4½ in.

The remaining nine *adhyāyas* of *Pārthasārathi's Śāstradīpikā*.

The fourth *adhyāya* ends fol. 24a (the first *pāda* fol. 8a, the second fol. 12b, the third fol. 18b); the fifth *adhyāya* ends fol. 37b (the first *pāda* fol. 29a, the second fol. 32b, the third fol. 35b); the sixth *adhyāya* ends fol. 71a (the first *pāda* fol. 43a, the second fol. 48b, the third fol. 53a, the fourth fol. 58b, the fifth fol. 64a, the sixth fol. 66a, the seventh fol. 69a); the seventh *adhyāya* ends fol. 81a (the first and second *pāda* fol. 74a, the third fol. 78a); the eighth *adhyāya* ends fol. 88b (the first *pāda* fol. 86a, the second fol. 86b, the third fol. 88a); the ninth *adhyāya* ends fol. 119b (the first *pāda* fol. 101b, the second fol. 109a, the third fol. 113b); the tenth *adhyāya* ends fol. 185a (the first *pāda* fol. 125a, the second fol. 134a, the third fol. 140b, the fourth fol. 149b, the fifth fol. 159b, the sixth fol. 165b, the seventh fol. 174a); the eleventh *adhyāya* ends fol. 207b (the first *pāda* fol. 189b, the second fol. 196a, the third fol.

201a); the twelfth *adhyāya* ends fol. 225b (the first *pāda* fol. 214b, the second fol. 219b, the third fol. 222b).

Fol. 84 is wanting. Fol. 156b, half the page is blank, but without there being an omission. At the end of the fourth *pāda* of the tenth *adhyāya*, *Pārthasārathi* is again called *Yajñātmasūnu*.

Date :

ईश्वरेन्दु (sic) श्रीनरेन्दु i.e. Samvat 1812) मङ्गे

पदे चतुर्दश्यां शनीं चित्रे ।

लिखितेषु काशिकायां कुभा शास्त्रप्रदीपिका ॥१॥ श्रीः॥

यथास्ते भगवानीशो विमोक्षर उपायतिः ।

तस्यैवा(नु)ग्रहादेव सर्वे विमुक्तिं देहिनाम् ॥

[H. T. COLLBROOK.]

2172.

1089. Foll. 246; size 13½ in. by 9½ in.; generally twenty-eight lines in a page; written in the Bengali character.

Śāstradīpikā, a third, complete copy of *Pārthasārathi Mītra's* commentary on the *Mīmāṃsāsūtra*.

The first *adhyāya* ends p. 137 (the first *pāda* p. 95, the second p. 101, the third p. 121); the second *adhyāya* ends p. 178 (the first *pāda* p. 150, the second p. 168, the third p. 177); the third *adhyāya* ends p. 255 (the first *pāda* p. 192, the second p. 202, the third p. 216, the fourth p. 227, the fifth p. 233, the sixth p. 242, the seventh p. 250); the fourth *adhyāya* ends p. 279 (the first *pāda* p. 262, the second p. 267, the third p. 274); the fifth *adhyāya* ends p. 296 (the first *pāda* p. 286, the second p. 290, the third p. 294); the sixth *adhyāya* ends p. 333 (the first *pāda* p. 303, the second p. 308, the third p. 314, the fourth p. 319, the fifth p. 325, the sixth p. 328, the seventh p. 331); the seventh *adhyāya* ends p. 344 (the first *pāda* p. 337, the second p. 337, the third

p. 342); the eighth *adhyāya* ends p. 351 (the first *pāda* p. 348, the second p. 349, the third p. 350); the ninth *adhyāya* ends p. 384 (the first *pāda* p. 364, the second p. 372, the third p. 377); the tenth *adhyāya* ends p. 419 (the first *pāda* p. 391, the second p. 400, the third p. 406, the fourth p. 416, the fifth p. 427, the sixth p. 434, the seventh p. 440); the eleventh *adhyāya* ends p. 471 (the first *pāda* p. 451, the second p. 460, the third p. 465); the twelfth *adhyāya* ends p. 489 (the first *pāda* p. 478, the second p. 483, the third p. 486).

The introductory couplets are not quite the same as in no. 2169 (3017), the second being:

शबरस्वामिनं नत्वा भट्टाचार्यैश्च जैमिनिं ।
कुमारिलमुनेनाहं ०

[H. T. COLEBROOK.]

2173-2175.

1272 & 1273. Two large volumes of equal size, in European book form; size 9½ in by 13 in.; written in the Bengali character, on yellow paper, in the beginning of the 19th century.

1272a. Foll. 69 (paged १-१३९); 27-30 lines in a page.

Yuktianchhaprapūranī Siddhāntacandrikā, the oldest commentary on the *Śāstratūlipikā*, by *Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa*, son of *Mādhava* and *Prabhāvatī*. They descended from *Mālaru* brahmans who belonged to the *gotra* of *Parāśara*. *Mādhava* left his native country for Benares. *Rāmakṛishṇa* became a famous *paṇḍit* of Benares; he received the title of *Bhaṭṭa* from *Rājārāja Gopinātha*, and the surname *Paṇḍitaśiromaṇi* from *Balabhadra*, who was the *guru* of *Pratāparudra Gajapati*, in consequence of his composing the *Pratāpa-mārtaṇḍa*. All this and other genealogical

dates appear in the introductory verses. According to a statement in Hall's Index, p. 173, no. xiv., this work was composed "in the year 1600 of *Vikramarka*."

This MS contains only the first *pāda* of the first *adhyāya*. It begins.

बोहवद्योषाच नमः ॥

आनन्दान्नित्यवदनं वदनं रघुनन्दनं दयानुजयोः ।

सीतालक्ष्मणसहितं वन्दे गिरिजादिभिर्वन्द्यैः ॥ १ ॥

विधिपुत्रितुल्यनिष्ठारमहार्द योगिनामवि ।

वाग्निहोत्राद्यैर्प्रदं धर्मप्रणालं रामनाथये ॥ २ ॥

वाच्यं वन्दे गिरिशतनयं गोवन्द्योच नमः

वेदव्यासं मुनिवरमपी (१. ० चो) जैमिनिं नृपकारं ।

आत्माहार्दं महनयचतं भाष्यकारं चूड्यं

भट्टाचार्यं शिशुगणितज्ञं तन्मनोनाम् गुरुम् (१. गुरुम्)

चत्वारं देवोच्चरतीरशशि-

॥ ३ ॥

देशः प्रसिद्धो भुवि मालवाख्यः ।

चौकारमाहिम्नितिका (१. माहिम्न) विशाल-

नीषाद्यधिष्ठानकृतात्मनोषः (१. ० भीष्मः) ॥ ४ ॥

वशिष्ठ (१. वाशिष्ठ) पाराशरवत्सकील-

साक्षित्य (१. ज्ञा) वाग् गर्गेष (१. चत्तार्गेष) गीतमहाः ।

वंशाः प्रसिद्धा भुवि मालवानां

पुण्यविनीशेन्द्रसमर्चिताम् ॥ ५ ॥

वंशो विद्याचिन्तयविमल (छ) लेख कश्चित् प्रसिद्धः

कर्मस्रजप्रयानतयः सङ्गं रूपं द्विजमुदाः ।

गोवं वंशप्रवरकहितं यच्च पाराशराख्यं

निर्विघ्नो (?) भुवनववनो देवता वा पुरेति ॥ ६ ॥

शिवदावाभिषेकच वंशे पाराशराख्ये ।

वेदशास्त्रावैक्ययः सदाचारयरो भवेत् (१. भवत्) ॥ ७ ॥

तच्च पुत्रोन्मिश्रस्य (१. तस्मात्पुत्रो निष्) द्विजेषु

निघः साक्षाद्भक्तो नोपिज्ञेयैः ।

विद्वद्भूतेः पूजितः चण्डिशाल-

आत्माशिवः (१. ० शिवः) कौशिको मयी पूयिष्य ॥ ८ ॥

वनार्जुनकस्य सुतो नमिषो (१. नमिषो)

वनार्जुनाचार्यनिरगो (१. ० रतो) कथं च

वेदेयुः शालेयुश्च गीतकीर्ति

महीपतीन्द्राक्षितरम्यदृष्टिः ॥ ९ ॥

तस्माज्जातो वेदशास्त्रोपनिषत् (१.० ध्यपीठो)
गङ्गादेव्या नैरवात्मो (१.० मेरवा) विनोदः ।

कीर्तिर्येनोपासिता विष्णुचक्रा
पुत्रिकाया भूषतेः शेषवर्षयात् (१.० वर्षयात्) ॥ १० ॥

समुत्पत्तिलादतिविमल (क) कीर्तिविमलः
कृती पूतादेव्या (पूना ० Hall) दिशि दिशि च (१.० स ?)
[नारायण इति ।

प्रतिष्ठिः शास्त्रेण विमतिपतिनमृदाचितपदः
परमज्ञानमृदातरसनाज्ञादनपदः ॥ ११ ॥

तस्मादभूतमूर्तनूरपाथी
च (१.० श्री) माधवः पुष्पचरिचकीर्तिः ।

वेदान्तचित्तप्रमथनपुत्रिः
श्रीरामचन्द्राशितचित्तपुत्रिः ॥ १२ ॥

स्वदेशादगतः काश्या शास्त्राध्य (च) नखिष्ये ।
सकलप्रकृतिभागा स्थितिराद्य (१.० भाग्या स्थिति)
[चकार इ ॥ १३ ॥

तस्माज्जातः प्रभाषमा रामकुशाभिषः मुषीः ।
विमृशकपदः काश्या सङ्क्षिप्त [१] विशारदः ॥ १४ ॥

तथ सन्धिनिर्मायपृषा (?) प्रकटीकृता ।
कीर्तिश्च येन विपुला पूर्यापरमुद्रयोः ॥ १५ ॥

रामरामाभिषः [२] श्रीमत्परोनाथमोक्षनान (१.० भार्) ।
विष्णुचक्रपृष्ठेण प्राप्तं भट्टपदं स्थिरं ॥ १६ ॥

गजपतिवदति प्राप्ता -- बलभट्टरामपुरीः ।
पञ्चिगशिरोमिरिति प्रतापनाथैरनिर्मायात् ॥ १७ ॥

स तु शास्त्रप्रदानेन व्यापडे शास्त्रदीपिका ।
निमित्तमाचमयेवा व्याख्याता रघुनन्दनः ॥ १८ ॥

न शास्त्रदीपिकाटीका कृता केनापि कूरिणा ।
तदपूजाभ्यर्चनोपायः (ः) जलद्वयः ॥ १९ ॥

सन्धकारा (१.० कारेण) सन्ध्याकरे तस्मात्प्रतिप्रथमगमनाया
शिखाचारपरिप्राप्तं विशिष्टेष्टदेवताप्रणतिकरं मङ्गलमाचरितं
लक्ष्मीकीर्तुमिति ।

The end of this M.S. is : अतः परमिषनेनेतदाह
नेह प्रमायलक्ष्यं कर्मात् कर्षपादिप्रामाख्याप्रतिपादनात् तेनाच
विष्टे षधि चोदनाप्रामाख्ये तस्मैरवपादचयेण विध्यैवादनमा-
त्मना वेदं वेदा विमज्जतः सुतादिप्रयोगमप्रतिपादनेन कृष्णस्य
वेदस्य धर्मं प्रति प्रामाख्यं प्रतिपादयित्वा इति

नामासन्ध्यास्थितं पूषे प्रमेयं चाक्षिपाद्य ताः ।
संक्षिप्तलिखिता नाम कश्चित् लिखितं नया ॥

रवमादर एव नास्ति कृतीनां (१.० कृतिनां) शास्त्रेण तेनाम्यं
सन्धः कृत्युपपुञ्जते नवविधा (१.० वा) तस्मान्नाराम्यादिना ।

-- धर्मविचारये मुकुतिनां अष्टादरी तन्मते
सन्धो एवं रचितो गरीरमनां शास्त्रार्थकल्याणः ॥

Colophon : इति श्रीमत्पाराशर्योपसकलशास्त्रविशारद-
श्रीमत्पाराशर्यरामकृष्णभट्टविरचितायां शास्त्रदीपिकाटीकायां
मुक्तिसेहप्रपूर्यतां सिद्धान्तचन्द्रिकास्थायां प्रथमाध्यायस्य प्रथम-
पादः । समाप्तश्च अयं तर्कचरयः ॥

1272b & 1273. *Mayūkhamālikā*, a commen-
tary on the *Śāstradīpikā*, by *Romanātha*, son
of *Sāra Bhaṭṭa*, and younger brother of *Veṅka-
ṭātri Yajvan*, who was also his teacher, "*Āndhra
Brahmans of the Niffala family*," see Hall's
Index, p. 176, no. xvii. This commentary
begins with the second *pāda* of the first *adhyāya*.

1272b. Foll. 251 (71-321); foll. 188-219
and 264-321 (the best parts of the whole M.S.)
twenty-eight lines, foll. 71-128 generally twenty-
eight or twenty-seven lines, foll. 130-158 thirty
to thirty-seven lines, foll. 158-187 and 220-263
twenty-nine to thirty-three lines in a page.

This part begins with the second *pāda* of
the first *adhyāya*, and ends in the beginning
of the first *pāda* of the sixth *adhyāya*.

The introductory verses are :

अथो रामाय नमः ॥

आधिष्ण्योऽयं विपुषेरभिचन्दनीयं
वाचं* स को वधि मन वज्रभाङ्गभोगः ।

वंशो षधि वसतिर (गृहीत) तया† विभक्तिं
वाचालतां विपुषनैकविमोहविशीर्यम् ॥ १ ॥

अधिगत कलामसिलामयमथाङ्गेष्टुवधमुरीः ।

वचनेनमिप्रपुर्वैकुण्ठं शास्त्रदीपिकां विशदम् ॥ २ ॥

* Such is the reading of the second copy; the
present M.S. has वमिषीयतो वदनीयां वाचात्.

† Only वधि . . तया is legible, but the second copy
has वरीगृहीतया (sic!).

विबुधाः प्रकम्प्य मूर्च्छा बहुधा यः प्रायेवे कृतावस्थान् ।
अवेवत दुर्ज्ञे मूर्च्छा निन्दन् परतो रमिन्मन्द वा ॥ ३ ॥

परिलिखतः किञ्चिदपि प्रकृतिभेदति प्रमद इति ।

अन्विष्य मुखकलानचमिन्मन्दत पीतमलरा विबुधाः ॥ ३ ॥

आश्रयस्य विचार्य ° (I. 2, सू. 1) । ननु अवेवाददेः
प्रान्ताव्यविचारस्य धर्मेविचारालम्बनाभावात् अथ शास्त्रकृत्-
तिरिक्ताज्ञेयं शास्त्रार्थप्रदर्शनपरप्रवचनमूलावेकपदेन शास्त्रकृत्ति
तावद्दर्शयति अथात इति अथाचमन्दत ज्ञानमवेदकः अतःप्रमद-
स्वनपीतवेदो वेदावेधनं धर्मे विचारयितुं न शक्नोतीति पृष्टे-
प्रवृत्ताभ्यसनहेतुत्वस्थिरीकरार्थेऽस्मान्मूलेनाथाप्रमदस्याधीनपर-
त्वशास्त्रानिराकरार्थेऽथ अथ च कर्त्तव्येति यदम्भहर्षेभ्यस्त एव
ग्रन्थकारेण विज्ञास्यत्वेनेति °

The first *adhyāya* ends fol. 128a (the second *pāda* fol. 82a, the third fol. 101b); the second *adhyāya* ends fol. 175b (the first *pāda* fol. 143b, the second fol. 161a, the third fol. 174b); the third *adhyāya* ends fol. 262b (the first *pāda* fol. 191a, the second fol. 203a, the third fol. 219a, the fourth fol. 232b, the fifth fol. 239b, the sixth fol. 250b, the seventh fol. 257b); the fourth *adhyāya* ends fol. 300b (the first *pāda* fol. 278a, the second fol. 285a, the third fol. 295a); the fifth *adhyāya* ends fol. 321a (the first *pāda* fol. 309a, the second fol. 313a, the third fol. 318b).

Colophon of the fourth *pāda* of the first *adhyāya* :

इति श्रीनिहलकुलतिलकनूरभट्टमहोपाध्यायनृपवस्य वेङ्क-
टाद्रिपञ्चगुरुरचरानुमस्य सोमनाथसर्वज्ञोमुखायिनः कृती
शास्त्रार्थपिकायास्याया मयूकनालिकास्याया प्रथमाध्यायस्य
चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

1273. Foll. 220 (322-541); foll. 322-457 and 480-541 twenty-eight lines, foll. 458-479 thirty to thirty-six lines in a page.

The vi.-xii. *adhyāyas*.

The sixth *adhyāya* ends fol. 358a (the first *pāda* fol. 330a, the second fol. 336a, the third fol. 341b, the fourth fol. 345b, the fifth fol. 352a, the sixth fol. 353b, the seventh fol. 356b);

the seventh *adhyāya* ends fol. 375b (the first *pāda* fol. 363b, the second fol. 372b, the third fol. ?); the eighth *adhyāya* ends fol. 385b (the first *pāda* fol. 381b, the second fol. 383a, the third fol. 384a); the ninth *adhyāya* ends fol. 425a (the first *pāda* fol. 402a, the second fol. 412b, the third fol. 418a); the tenth *adhyāya* ends fol. 490a (the first *pāda* fol. 433a, the second fol. 443b, the third fol. 451a, the fourth fol. 461a, the fifth fol. 471a, the sixth fol. 477a, the seventh fol. 484b); the eleventh *adhyāya* ends fol. 521a (the first *pāda* fol. 501a, the second fol. 508b, the third fol. 515a); the twelfth *adhyāya* ends fol. 541b (the first *pāda* fol. 529a, the second fol. 534a, the third fol. 538a).

[H. T. COLCROFT.]

2176-2179.

1011, 1374, 1375, 1376. *Mayūkhamalkā*, a second copy, not quite complete. In the colophons the father of *Somanātha* is very often called *Nāru* instead of *Nāra*.

1011. Foll. 203; size 11½ in. by 6 in.; eight, sometimes nine lines in a page.

The three *pādas* of the first *adhyāya*, in a modern hand.

The second *pāda* ends fol. 36a, the third fol. 106a.

1374. Foll. 183; size 10½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

The second and third *adhyāyas* (incomplete), in two parts, but both in the same handwriting

a) The second *adhyāya*. Foll. 69. The first *pāda* ends fol. 22a, the second fol. 53b, the third fol. 67b.

Date: संवत् १११६ विनायकनवदि १९ सोमवे लिखा सोपी.

b) The third *adhyāya*. Foll. 114. The first *pāda* ends fol. 20a, the second fol. 35a,

the third fol. 57b, the fourth fol. 72b, the fifth fol. 82b, the sixth fol. 97b, the seventh fol. 107b. The eighth *pāda* is not complete, breaking off in the explanation of the thirty-third *sūtra* (अथनवमेकदेशस्य विद्वाननवयोगात्). Towards the end there are many omissions in this copy, caused, as it seems, by the illegibility of the original manuscript.

1375. Foll. 259; size 10½ in. by 4½ in.

The fourth, fifth, sixth (incomplete), seventh and ninth *adhyāyas*, in four parts, but all in nearly the same handwriting.

a) The fourth and fifth *adhyāyas*. Foll. 95; foll. 1-86 fourteen lines, foll. 37-95 nine to twelve lines in a page.

The fourth *adhyāya* ends fol. 53b (the first *pāda* fol. 19a, the second fol. 28a, the third fol. 41b); the fifth *adhyāya* ends fol. 95b (the first *pāda* fol. 61a, the second fol. 70b, the third fol. 90a).

b) The sixth *adhyāya*, incomplete. Foll. 49; generally eleven lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 7a, the second fol. 17b, the third fol. 24a, the fourth fol. 33a, the fifth fol. 45a, the sixth fol. 48b. The seventh *pāda* breaks off in the explanation of the first *sūtra*.

c) The seventh and eighth *adhyāyas*. Foll. 45; eleven lines in a page.

The seventh *adhyāya* ends fol. 29a (the first *pāda* fol. 9b, the second fol. 10b, the third fol. 24b); the eighth *adhyāya* ends fol. 45b (the first *pāda* fol. 38b, the second fol. 41a, the third fol. 43b).

In the last colophon *Somanātha's* father is called *Sūri*.

d) The ninth *adhyāya*. Foll. 70; foll. 1-14 and 29-70 eleven lines, foll. 15-28 ten lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 32a, the second fol. 49a, the third fol. 59a.

Date: संवत् १८२० चैत्रवदी ३.

1376. Foll. 199; size 10½ in. by 4½ in.

The tenth, eleventh and twelfth *adhyāyas*, in three parts. The handwriting is the same as in no. 2178 (1375).

a) The tenth *adhyāya*. Foll. 124; foll. 1-83 eleven lines, foll. 84-124 ten lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 12b, the second fol. 28b, the third fol. 39b, the fourth fol. 55a, the fifth fol. 74b, the sixth fol. 85b, the seventh fol. 102b.

Date: संवत् १८२२.

b) The eleventh *adhyāya*. Foll. 42; eleven lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 9b, the second fol. 21b, the third fol. 32b.

Date: संवत् १८२२.

c) The twelfth *adhyāya*. Foll. 33; 11 or 12 lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 14a, the second fol. 22a, the third fol. 27b.

Fol. 22a the colophon begins: दृष्टिसोमनाथ-
वचनः . . .

[H. T. COLEBROOKE.]

2180. 2181.

1218 & 1219. *Śāstradīpikāprakāśa*, Campa-
kanātha's commentary on the *Śāstradīpikā*,
beginning with the second *pāda* of the first
adhyāya. See Hall's Index, p. 178, no. xx.

1218. Foll. 186; size 11 in. by 4½ in.;
twelve lines in a page.

The three last *pādas* of the first *adhyāya*,
and the second and third *adhyāyas*.

It begins :

नमो गुरुं गङ्गाधोऽं वाको वागीश्वरिभ्यः ।

शाचीनक्षत्रिदिशा व्याचक्षे शास्त्रदीपिकां ॥

शाचीनक्षत्रिदिशादर्शनाल्लक्षणेन ॥

उपकाराय यतो नमो वाचार्थिकप्रकाशने ॥

आद्यास्य ॥ अलिङ्ग्याये करिष्याम्यास्यैवादनकृति-
नामनेवादिषिचारस्य शास्त्रार्थं गतिं नापहर्षेयितुं शास्त्रार्थप्रदर्श-
नपरमप्रयत्नकार्यं दर्शयति ।

The first *adhyāya* ends fol. 71a (the second *pāda* fol. 12a, the third fol. 44a); the second *adhyāya* ends fol. 121b (the first *pāda* fol. 87a, the second fol. 110b, the third fol. 120a); the third *adhyāya* ends fol. 186a (the first *pāda* fol. 134a, the second fol. 112b, the third fol. 152b, the fourth fol. 161a, the fifth fol. 165b, the sixth fol. 174b, the seventh fol. 181a).

The last colophon is : इति श्रीचन्यकनाथकृति
शास्त्रदीपिकाख्याने प्रकाशस्थाने कृतीयाध्यास्य अहमः
पादः ॥

1219. Foll. 172; size 10½ in. by 4½ in.

The last nine *adhyāyas*, from the fourth to the twelfth, in three different parts.

a) The fourth, fifth and sixth *adhyāya*. Foll. 74; foll. 1-17 twelve or thirteen lines, foll. 18-74 ten lines in a page.

The fourth *adhyāya* ends fol. 18b (the first *pāda* fol. 8b, the second fol. 12b, the third fol. 16a); the fifth *adhyāya* ends fol. 38b (the first *pāda* fol. 26b, the second fol. 31a, the third fol. 36a); the sixth *adhyāya* ends fol. 74a (the first *pāda* fol. 45a, the second fol. 49b, the third fol. 54a, the fourth fol. 60a, the fifth fol. 67b, the sixth fol. 69a, the seventh fol. 72a).

On fol. 18 another handwriting is setting in. The date of this latter part is संवत् १७६६. In the first part the text of the *sūtras* has been written with red ink.

b) The seventh, eighth, ninth and tenth *adhyāya*. Foll. 82; 12-15 lines in a page.

The seventh *adhyāya* ends fol. 83b (the first and second *pāda* fol. 78a, the third fol. 82b); the eighth *adhyāya* ends fol. 89a (the first *pāda* fol. 85b, the second fol. 86b, the third fol. 88a); the ninth *adhyāya* ends fol. 112b (the first *pāda* fol. 99a, the second fol. 105b, the third fol. 107b); the tenth *adhyāya* ends fol. 156a (the first *pāda* fol. 117a, the second fol. 122b, the third fol. 126b, the fourth fol. 132b, the fifth fol. 140b, the sixth fol. 144b, the seventh fol. 150a).

c) The last two *adhyāyas*. Foll. 16 (157-172); 15-17 lines in a page.

The eleventh *adhyāya* ends fol. 165a (the first *pāda* fol. 158b, the second fol. 161a, the third fol. 163a); the twelfth *adhyāya* ends fol. 172a (the first *pāda* fol. 167a, the second fol. 169b, the third fol. 171a).

[H. T. COLLINGWOOD.]

6. *Nyāyaratnamālā* by Pārthasārathi.

2182.

2128. Foll. 182; size 10 in. by 4½ in.; nine lines in a page; good old writing. Part of fol. 95 and nearly the whole of fol. 100 are left blank, which seems to indicate small lacunae.

Nyāyaratnamālā, an exposition of the *Mīmāṃsā* doctrine, in verse and prose, following *Kumārila Svāmī's Vārttika*, by *Pārthasārathi Mīra*, son of *Yajñātman*. See Hall's Index, p. 172, no. xi.

It begins :

आनन्दमूर्तं ज्ञानमर्तं सांख्यिकमीश्वरं ।

ब्रह्म सवेनसर्वं सदसददे हि हि विष्णुं ॥ १ ॥

मीमांसासर्वसंभूतः कुमारस्वामिनोदितः ।

सायनोदितं मातां संयुज्जामि मनोर्णा ॥ २ ॥

तत्र सांख्यिकविषयैः प्रथमं भाष्यमुच्यते ।

आचार्यद्विविधाश्रम परपञ्चनिराकाः ॥ ३ ॥

तत्र भाष्येन कोषितं पूर्ववत् प्रथमोऽर्थः ।

आचार्यकविभोगार्थः सांख्यिकज्ञानमुक्तिः ॥ ४ ॥

प्रचनापगतत्वेन इति युक्तं प्रयोगन ।
 न तु चाप्यार्षविज्ञानं तद्वि पञ्चास्रतीये ॥ ५ ॥
 तेनापिचक्षितार्षेत्वाद्देव्यार्षविचारः ।
 न कर्तव्यतः ज्ञात्वा नीमांसाप्यनर्षेयं ॥ ६ ॥

आचार्यैकस्मिन्पुस्तके हि साध्यायाध्ययनस्य प्रयोगनायेकायां
 पुरुषांतरागमिन्नेन बहिरंगमपि प्रचनापगतत्वेन तत्सिद्धिरित्यस्य
 प्रयोगनं युक्तं न त्वपैज्ञानं पञ्चास्रापित्वात् । तेनाप्यार्षेत्वात् ।
 वेदाध्ययनस्यापिचक्षितो ऽर्थः अविचक्षितस्य न निश्चिंतव्यः ।
 प्रयोगनाभावात् । अकर्तव्यं च निश्चये विचारो न कर्तव्य इति
 तदालोक्य नीमांसाज्ञात्वा अनर्षैकत्वादन्तर्भावोपपत्तिरिति अर्थं
 पुनराचार्यैकत्वाविधिसमुक्तं अध्ययनं न स्वविधिप्रमुक्तं । उच्यते ।
 etc. Apparently these words are an explanation
 of *śloka* 4-6.

In the first half of the work the single
 sections are not numbered. A first section
 ends (fol. 25b):

आचार्यैकतमाश्रित्य श्रीमच्छास्त्रमनुना ।
 आर्यैश्वर्यमिच्छेत् प्रमुक्तिरित्युक्तः कृतः ॥

The new section begins:

विज्ञानस्य प्रमाणात् स्वतो निर्णयिते यथा ।
 परतश्चाप्रमाणात् तत्रा न्यायो अभिधीयते ॥

तत्र स्वतः सर्वप्रमाणाभिमानस्य स्वतः प्रमाणात् परतश्चा-
 प्रमाणात् आचार्यैर्निर्णय इति etc.

It ends (fol. 34b):

आर्यैश्वर्यमिच्छेत् स्वतः प्रमाणात्निर्णयः ।
 न्यास्यापिचादसंज्ञातमोहस्यापुत्रये कृतः ॥

The new section begins:

विधिप्रज्ञे विनश्यते बहुधा वादिनो यतः ।
 अतो वार्तिककारोऽर्थः प्रियते तद्व्यतिरेकः ॥

कः पुनरर्थं विधिः । केचिदाहुः प्रमाणांतरागोचरो हिहा-
 दित्वात्प्राप्तत्वेनः कार्यत्वात् योगादिभाषायोगः स्वर्गकामादिकं
 नियोग्यमात्मनि प्रेरयितव्यो विधिरिति etc.

It ends (fol. 49a):

न्यायागमानुकारेण श्रीमच्छास्त्रमनुना ।
 आर्यैश्वर्यमिच्छेत् कृतो ऽर्थं विधिनिर्णयः ॥

The new section begins:

यद्यपि विहितवस्तुते सर्वे हिगलिगिनोः ।
 सख्यतः प्रमाणात् तत्र निश्चय उच्यते ॥

It ends (fol. 64b):

आर्यैश्वर्यमिच्छेत् वार्तिकोक्तानुसारतः ।
 यथाप्रतीतिं निश्चितो नियतः सप्रमाणात् इति ॥

The new section begins:

आचार्यैरपिदो मूलं बहुधा वादिनो विदुः ।
 तत्र वार्तिककारोऽर्थोऽर्थोऽर्थः प्रदश्यते ॥

It ends (fol. 90b):

आर्यैश्वर्यमिच्छेत् निश्चयो वरिष्ठान्वये ।
 यथागतं यथाप्रज्ञं वार्तिकोक्तः प्रदश्यते ॥

The last section of the first half begins:

दृष्ट्वा वार्तिककारस्य विज्ञेयः काम्यनित्ययोः ।
 संग्रहात्मकस्यैकस्यलक्षणः प्रतिपाद्यते ॥ १ ॥

केचित् किल नास्ति यत्र नित्यकाम्ययोर्वैदम्यमुभयवापि
 सकलांगोपसंहारादिति नम्यते । etc.

It ends (fol. 96b):

आर्यैश्वर्यमिच्छेत् काम्यनित्ययोः ।
 आचार्यैकतमाश्रित्य न्यायलेशः प्रदश्यते ॥ १३ ॥

The copy described by Rājendralāla Mitra,
 Notices, v., p. 203, no. 1887, comprises only
 this first half of the whole work.

The second half begins:

संग्रहात्मकसंवेधप्रमाणं समकारकं ।
 यदुक्तं वार्तिके साम्यं संक्षेपेणात्र कथ्यते ॥

It is divided into five *paricchedas*. The
 first *pariccheda* ends (fol. 103b): इति श्रीन्याय-
 मालायां गनिच्छेदे प्रथमः परिच्छेदः ॥

The second *pariccheda* begins:

सर्वभाष्यगता शक्तिरितिगतिरभिधीयते ।
 वार्त्तं तु पदसंज्ञातमात्रमित्युक्तिं पुरा ॥

The third *pariccheda* begins (fol. 117a): एवं च-
 तादिभिरुच्यते ऽज्ञापये ऽनुवाकयोऽप्यभावनं संज्ञाता विधीयते ।

The fourth *pariccheda* begins (fol. 141a): एवं
 तादृशोपदेशिकागसंवेधप्रकारः समनायकः पूर्वोभाष्यवद्वा प्रदर्शितः
 इदानीमादिदेशिकागसंवेधविधाः सहप्रमाणा उच्यते इतिप्रतिपाद्य
 अभिधीयते ।

The fifth *pariccheda* begins (fol. 164a): शक्ये
 तु प्रयोगपरिणामं तत्राचार्यैरुच्यते etc.

It ends: श्रीनञ्जनात्मनोः श्रीशारदाविमलस्य
कृती न्यायमालायात्मनिर्लेपः समाप्तः ।

भुवनचयविख्यातः श्रीनृत्तमानन्दनः ।
इत एव कुतः प्राप्य विभुतः शारदारविः ॥ १ ॥
मोनाब्(१) व्याकुल(१) श्रीचन्द्र-
मैदप्रभे(२)विगाह(१) विगाह ।
सहाचार्योदाह(०) शारदा(०) त्रैलोक्यरत्न-
मालायात्मनि कल्याणाय शरीः ॥

Date: संवत् १५९१ वर्षे दीपनाले कृष्णचये चतुर्थे दशमि
तिथौ शके श्रीप्रकाशकस्यानन्तवासोनी श्रीभारतनाथपाठक-
गोपधनेन लिखितं । [H. T. COLEBROOKE.]

2183.

195. Foll. 116 (१-११५, ९९ being put twice);
size 10½ in. by 4½ in.; 9-12 lines in a page;
large old writing, of the 17th century.

Nāyakaratna, a commentary on *Pārtha-
sārathi's Nyāyaratnamālā* (called *Nayaratna-
mālā*, *mālā in the introductory couplets),
by Rāmānuja Ācārya. It begins:

सम्यक्प्रयोजनसमेधितमस्तु-
भाषापरमेश्वरमुखात् विभुतः ।
नानातरानभिगतं ऋतु* रत्नतल्लं
तत्सौतरे च पुरुषोत्तमसंहितं तत् ॥ १ ॥
आज्ञायात्रिमखीमनि स्फुरति यः सहायनागोचरः
खे खे कर्मणि यः प्रज्ञाति पुरुषं योग्याधिकारकमात् ।
आपत्ते विविधोपकारनिलहेयै(यै?) श्रीरत्नोसिनी
आज्ञाद्विष्णुरिवैवै विधिरय नानावतायाचयः ॥ २ ॥
अपिमात्रविभक्तनागोचर
नतयोभिदुर्गुरुपदिश्योः ।
उभयोर्वि शारदारविः
प्रचितो न्यायने शमयोगवान् ॥ ३ ॥
अन्यथावतपरीक्षकदुःप्रवेशम्
आचार्यवचनविभक्तं दृढप्रज्ञात् ।
नञ्जना शारदारविः
समीपेयै यतिप्रकाशमाला ॥ ४ ॥
गुरुतन्निर्दिष्टो स्पष्टं बहुमानादिह शारदारवेः ।
विभुतोमि नतीराजज्ञां स्वरत्नाभां नवयत्नमालिकां ॥ ५ ॥

* In the line ऋतु, but supra scriptum ऋतु.

शारदारव्यस्य संख्य प्रमदप्रज्ञातवे अयोध्या(०?) सुविश्रित-
जनविश्रितां खेददेवतां नमस्वति ॥ आनन्दविश्रित ॥ Note
the form *Pārtharathasārathi* in the fourth
couplet.

Fol. 41^b ends a first section. इति श्रीनञ्जना-
मुखाचार्यविरचिते न्यायमालायात्मने नायकरत्ने त्रिभुजि-
मिलकथाख्यानं समाप्तं ॥

Fol. 51^a a second section: इति न्यायमाला-
यात्मने नायकरत्ने स्तनः प्रमात्यनिदपत् ॥

Fol. 76^a a third section: इति शारदारवि-
रचितन्यायमालायात्मने नायकरत्ने अभिहितानवनिर्लेप-
याख्यानं समाप्तं ॥

Fol. 98^a a fourth section: इति रामानुजाचार्य-
विरचिते न्यायमालायात्मने नायकरत्ने विधिमिलकथा-
ख्यानं ॥

Fol. 116^a the last section. इति रामानुजाचार्य-
विरचिते न्यायमालायात्मने नायकरत्ने दिव्यकाम्यविषेय-
याख्यानं समाप्तं ॥

This is exactly the first half of the whole
work, as will appear from a comparison with
the preceding complete copy of the *Nyāya-
ratnamālā*.

The Oxford *Nāyakaratna*, in Aufrecht's Cat.
Bodl., no. 527, contains the second half; the
first word of the second half of the *Nyāya-
ratnamālā* being रत्नमाला; see also Rājendralāla's
Notices, iv., no. 1557. Perhaps the Oxford
volume and the present MS. are different
parts of one old complete copy.

The erroneous title "*Nyāyākaraṇḍa*" given
to Rāmānuja Ācārya's commentary by Hall,
Index, p. 172, no. xii., was corrected by Auf-
recht, Cat. Cat., p. 307.

[H. T. COLEBROOKE.]

7. Other commentaries on the *Mīmāṃsāsūtras*.

2184.

1320. Foll. 322; size 12½ in. by 8½ in.

Mīmāṃsānayavivēka, *Bhavanātha Mītra's* commentary on the *Jaiminīsūtra*, an incomplete copy, comprising only eight books out of twelve. All the single parts are well written and of considerable age. See Hall's Index, p. 179, no. xxvi.; Burnell's Tanj. MSS., p. 84.

According to the introductory verse *Bhavanātha Mītra's* work is an abridgment of the more ample work of his *guru*.

a) The second to fourth *pāda* of the first *adhyāya*. Foll. 46 (3-48), foll. 3-13 nine lines, foll. 14-48 eight lines in a page. Foll. 3-36 are in a very old handwriting, the last twelve leaves are of a little later date. The right half of the last leaf is torn off. Some leaves are left blank on one side.

The second *pāda* ends fol. 12a, the third fol. 36b.

It begins :

त्रिषाक्षानमवर्षं यन्मत्तं चार्कं गुरोः स्मृतः ।

विस्तरं मुमुक्षुं कर्तुं भयः संक्षिप्य वक्ष्यामि ॥

आद्यावस्य त्रिषाक्षेतादानपैक्ष्यनादपौनो तस्यादनिमनुष्यते ।
उक्तं कार्यमर्थे प्रतिपादयतो वेदस्य ।

b) The second *adhyāya*. Foll. 46 (49-94); generally eight lines in a page.

The first *pāda* ends fol. 70a, the second fol. 86a, the third fol. 93a.

It begins :

द्वितीयेन द्वितीयेन विषयेन विषयते ।

वक्ष्येयं भवेनाद्य निरवर्षं निगच्छते ॥

Note of the scribe: लिखितं आद्यादावः काशीवासि ॥

c) The third *adhyāya*. Foll. 80 (95-174); foll. 95-157a eight lines, foll. 157b-158b nine lines, foll. 159a-174b ten lines in a page.

After fol. 106 and fol. 116 two leaves are wanting. Thus the end of the first *pāda* has been lost (see sū. 1, 23 on fol. 116a, and sū. 2, 3 on fol. 117b); the second *pāda* ends fol. 125a,

the third *pāda* fol. 136a, the fourth *pāda* fol. 145b, the fifth *pāda* fol. 154a, the sixth *pāda* fol. 163b, the seventh *pāda* fol. 169b.

It begins :

यथिवाहयतस्त्रार्थसंनोदविनिगृह्यते ।

उद्वाहिणी भवेनेवा वक्ष्यते शेषलक्षणे ॥

अथातः शेषलक्षणे ।

d) Foll. 66 (175-240); eight lines in a page.

The fourth and the fifth *adhyāya*. The first *pāda* of the fourth *adhyāya* ends fol. 196a, the second fol. 203a, the third fol. 213a, the fourth fol. 216b. The first *pāda* of the fifth *adhyāya* ends fol. 226b, the second fol. 230b, the third fol. 236a.

The fourth *adhyāya* begins :

अथातः क्रमवैपुल्यापेयोर्निहासा । अध्यायायै उपादानम-
न्यताकपेथोत्पत्तिशेषानुष्ठानाधिकारकः ॥

The fifth *adhyāya* begins :

वृत्तिरलक्षणे । क्रमनियमलक्षणे विकीर्तितो वृत्तकीर्तनं
तदुपायतया ।

The next three parts are in the same handwriting.

e) Foll. 51 (241-291); ten lines in a page.

The sixth *adhyāya*. The first *pāda* ends fol. 256b, the second fol. 263a, the third fol. 271b, the fourth fol. 275b, the fifth fol. 282b, the sixth fol. 285b, the seventh fol. 289b.

It begins :

द्वयाद्यां कर्तव्ययोगे गुणत्वेनानिर्लभ्यः ॥ अत्र भावे यद्वृत्तं
न कीर्तितं तत्र गुरुरभिप्रायमाह वृत्तस्य हेतुत्वाभावादिति ।

f) Foll. 18 (292-310a); ten lines in a page.

The seventh *adhyāya*. The first *pāda* ends fol. 301b, the second fol. 302b, the third fol. 308b.

It begins :

वृत्तिप्रमाणात्मा ॥ अत्र भावे पूर्वोक्तोपपत्त्यै विनायितुमिच्छत
इत्यतः यद्द्वयोरप्येवं संवत्सं बाह ।

g) Foll. 13 (310b-322a); ten lines in a page.

The eighth *adhyāya*. The first *pāda* ends fol. 317b, the second fol. 319a, the third fol. 321a.

It begins:

जीवानदीयवे नमः । अथ विश्वेयलक्ष्यम् । अथ नृपने
संपन्नाह भावे इत्येकचनमिति गुरुराह ।

Name of the scribe: रघुनाथेन लिखितः साधे
पराधे च ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2185.

1447. Foll. 54; size 11 in. by 3½ in.;
nine lines in a page.

Mīmāṃsānyavivēka, a second old copy of
the third and fourth *pāda* of the first *adhyāya*.
It begins with fol. 13, the first twelve leaves
not belonging to *Mīśra Jhavanātha's* commen-
tary. The beginning of the third *pāda* (about
one page) is wanting; the first words on fol. 13a
are: ... अविनियोग इति वाच्यम् । कार्यविधाविता मन्त्रस्य
साधिता (see in no. 2181 fol. 12b, l. 4). The third
pāda ends fol. 39a.

The first twelve leaves contain a small
fragment of a commentary on the *Śābarabhā-
ṣya*. It begins: उपमानमपि सादृश्यमवधिकृते सर्वे
बुद्धिमुत्पादयति यथा मधुपद्मैर्न गोमयस्यास्येति भाष्यम् ॥ This
quotation belongs to *Śābara's* explanation of
Mi. sū. l. 1, 5 (see p. 10, l. 16 of the edition
in the Bibl. Ind.). It then proceeds: अस्यायं
नामवैधेः । उपमानमपि न परीक्षणीयमेवं लक्ष्यकल्पेनाथ-
विचारोदिति । अथवायर्थेन एवमत्र दृश्यमानं सादृश्यं प्रतियो-
गिन्नादुपसर्गविशिष्टतया लक्षिकृते सर्वे स्यां बुद्धिमुत्पादयति इत-
त्सादृश्यविशिष्टः (read ० शिष्टः) स इति ॥ The fragment
breaks off with: प्रबोधनाकरमाह । प्रतिनिधिरिति ।
वा तेन दर्शय ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2186, 2187.

1458b & 1458c. *Mīmāṃsāsūtrādīdhitī* or
Nyāyāvalīdīdhitī, a commentary on the *Jai-
minīsūtra*, by *Rāghavaṇanda Sarasvatī*, disciple
of *Advaya*, who was the disciple of *Vīśveśvara*

Bhagavatpēda. See Hall's Index, p. 183, no.
xxxvi.; Rājendralāla Mitra's Notices, vi., p. 11,
no. 1921.

1458b 1' 29; size 9½ in. by 4 in.; ten
lines in a page.

Mīmāṃsāsūtrādīdhitī. The first *adhyāya*.

It begins:

नाना मुरारेः पदकचरेण्

महेक्षितुभैरुगणाननस्य ।

देवा गुरुणा च यत्किन्मोमि (यत्किन् ० R.M.)

न्यायचालीदीपितिवचनस्य ॥

तत्र ।

धर्मो ह्यदृशस्तथा च्युतास्तथा लक्ष्यैः ।

प्रमाद्यभेदोऽथवाप्रमुक्तिरनसंज्ञकाः ॥

अधिकारी नितदेशश्च सामान्येन विशेषतः ।

उदो वाच्यं तत्त्वं च प्रवृत्तयोदिताः क्रमात् ॥

विधिवैवादात्मनानुपेयं

चतुर्विधं नानुदीयते इव ।

यदिद्युतिर्भिन्नं निह लक्ष्यस्यैः

नृपानिर्भैः सिधिति कल्पेयम् ॥

अस्याखरसंदिग्धं कारवतिप्रमाणम् ।

अलोभनवर्धं च नृपं नृपविदो विदुरिति ॥

तत्र नीमांसाकृषसंदर्भो स्यातो धर्मनिहासेनाद्यन्वाहो च
दर्शनादिवनः । शास्त्रं शास्त्रे धर्मोऽस्य हितमननेति । नीमांसा
च युक्तिविचाररचनात्मिका वेद इव । तदुक्तं । नीमांसा-
संज्ञकस्तैः सर्वेदेवमुक्तं । मोतोपेदोऽन्यामार्गः (०) कारांमुक्तवा-
त्मपदिति ॥ तस्याः फलं संदेहविषयविचारतः धर्मं प्रतीकनाथं
हि वेदेन करालात्मना । इति कार्यव्यवहारां नीमांसा पूरविद्यतो-
मुक्तेः ॥ तत्राहुपचकोपेनं नृपविचारस्य न्याय इति च कथ्यते ॥
तदुक्तं । विषयो विषययैव (cp. no. 2209) पूर्वपक्षलोचनम् ।
संगतिरिति यथाहं शास्त्रं अधिकरसं कृतमिति (ii) तत्र विषयो
विषययोऽयं वाच्यः । विष्णुहंयु नृप इति । संशयः संदेहः
विष्णुहंयु नृप इति यागविधानकनवैवादो वाद्या (वाचाहं ?)
विधिदेवतयोः कृषयादिति पूर्वः पक्षः । उदरं त्ववैवादो अन्तरा
यवातोति यागावगतेः विद्वांसः ॥ संगतिः । शास्त्रं ध्यायेत् तदा
यादे न्यायसंगतवत् विषेयमुक्ताः तत्रावातो धर्मविचारोति मूलकर्मैः
शास्त्रं । तस्य परस्य च संगतिः शास्त्रसंगतिः (i) तत्राध्यायसंगतिः
प्रमाद्यभेदोऽथवाप्रमुक्तिरनसंज्ञकाः । अधिकारीनितदेशश्च सामा-

नेन विज्ञेयः । ऊहो वाचस तन्वं च प्रसङ्गोक्ति । वादसंगतिः ॥
 चादे वादे पश्यते । तत्रावा । विषयैवाद्युक्तिनामधेयानां पर-
 स्परसंगतयः प्रथमाध्याये । एवं द्वितीयाध्यायादिषु साकल्यनिरूपकः ।
 आवाः सूत्राणि । तेषां षट् संगतयः चाक्षेपदुष्टानामनुदाहर-
 योयोद्वाहमात्राकायवाक्येन तत्र तत्र सूत्रे प्रायशो वाच्या
 इति ॥ अनारम्भयुतं साध्यायो अन्तेत्य इत्यादि तत्राध्ययने
 षड्वर्षं ब्राह्मणुपनयीत तत्राध्ययनोत्तराधिकारनिर्देशः अन्तेत्यो
 वेदराशिः साध्यायो अन्तेत्य इति स्वतन्त्रप्रत्ययवृत्तिविशेष-
 खाद्ययनेन साध्याये वेदराशिं भाषयेत् साधीतोत्तराद्यं नयेत्
 तस्याधीतस्यापाततो आकरणादिपरिशिरोक्तनेन विदितार्थस्य
 निर्णयश्च ब्राह्मणाध्यायी नीमाकारव्यते असीदित्वा विषयैस्तान-
 धिगतार्थैश्चल्लङ्घ्यत्वेन निष्कम्पयुक्तिहेतुत्वात्तस्याध्ययनविधिव-
 खात्तस्याप्रभूतप्रसङ्गतया इदमादिमूषं प्रवर्तते साध्यायो अन्तेत्य
 इतिवत् स्वपरप्रवर्तकं . .

. . पूर्वमाध्याये यत्र चाक्षेपिकी मता ॥ १ ॥

पूर्वमाध्याये यत्र प्रमुदाहरणानि तु सा ॥ २ ॥

प्रसङ्गाध्याये यत्र तत्र प्रसङ्गिकी मता ॥ ३ ॥

बुद्धिर्त्वं चिन्तते यत्र बुद्धिसामान्यिका तु सा ॥ ४ ॥

कृत्वा यत्राधिकं ज्ञानं पूर्वमेवातिदिश्यते ॥

तत्रातिदेशिकी श्रोत्रा संगतिर्मायवेदिभिः ॥ ५ ॥

चिन्तां प्रकृतिनिष्ठार्थानुयोद्वाहं प्रवर्तते ॥ ६ ॥

अपातो धर्मनिहासोति ।

The first *pāda* (*aśhādhikarapātma*) ends fol. 8b, the second (*caturadhikaraṇa*) fol. 17b, the third (*śaśadhikaraṇa*) fol. 25a.

Colophon : इति श्रीविश्वेश्वरभगवत्पादशिष्याश्चर्यभगव-
 त्पादशिष्यश्रीराघवानन्दस्वरसोत्तरीरचिते नीमाकारसूत्रादीती
 प्रथमाध्यायविंशतिपरिकरचतुर्थः पादः समाप्तः समाप्तं प्रफो
 ल्यायः ॥

1458c. Foll. 101; size 9½ in. by 4 in.; ten lines in a page.

Mīmāṃsāsūtradīhiti. The second and third *adhyāyas*, both in the same handwriting as the first.

The second *adhyāya* begins :

प्रथमाध्यायस्याधिकरणाणि त्र्युपवीति ३२
 प्रमादलक्षणे विज्ञा विद्यादीनां प्रमाकता ।
 तद्वीर्यानि अनीति तेषु भेदो विषायेते ॥

कलं हि वाच्यमन्तारं भूतनिष्ठादिनिमित्तसूत्रे (sic!) प्राते
 विज्ञानसूत्रे ॥ भाषायाः कर्मसूत्राद्येन विद्या ०

The first *pāda* (*aśhādhāśhādhikarapātma*) ends fol. 10a, the second (*trayodaśhādhikarapāka*) fol. 17b, the third (*caturdaśhādhikaraṇa*) fol. 24a, the fourth fol. 29a.

The third *adhyāya* begins :

शब्दान्तरादिभिर्भेदो वागादीनां निरुक्तिः ।

तेषामङ्गाविधयो भेदश्चात्र निरुच्यते ॥

चक्षुः श्रुतादिभिर्भेदः स एवात्र निरुच्यते ।

चाक्षे पादे श्रुतिवृत्तो द्वितीयो लैङ्गिकः स्मृतः ॥

वृत्तयो वाच्यमनित्यवृत्तौ प्रक्रियाकृतः ।

स्यानेः समाख्यया चापि यन्मादी तथा कृतः ॥

तत्रादी चर्यमाद्यनर्थं प्रतिज्ञानीते ॥ अत्रातः श्लेषलक्षणाति ॥

The first *pāda* (*pañcodaśhādhikaraṇa*) ends fol. 35b, the second (*ekonavimśādhikaraṇa*) fol. 46b, the third fol. 57b, the fourth (*ekavimśādhikaraṇa*) fol. 67a, the fifth (*vimśatya-dhikaraṇa*) fol. 76a, the sixth (*pañcodaśhādhikaraṇa*) fol. 83b, the seventh (*trayovimśatyadhikaraṇa*) fol. 92b, the eighth (*trayovimśatyadhikaraṇapātma*) fol. 101a.

[H. T. COLEBROOKE.]

2188, 2189.

766 & 767. *Bhāṭṭī* (*adīpikā*, *Khaṇḍadeva's* commentary on the *Mīmāṃsāsūtra*. See Hall's Index, no. xxiv., p. 179; Aufrecht's Oxford Cat., p. 853, nos. 836, 837; Burnell's Tanj. MSS., p. 83. *Khaṇḍadeva* died at Benares in 1665 (Aufrecht, Cat. Cat., p. 136).

766. Foll. 225; size 11 in. by 4½ in.; foll. 1-106, 135-167 eleven lines, foll. 107-184, 168-225 twelve lines in a page.

a) The second, third and fourth *pāda* of the first *adhyāya*. Foll. 17.

The second *pāda* begins :

विशेषरं नमस्कृत्य सत्त्वदेवः यदां नुदे ।

ननुदे तत्राद्येन वीज्यां भावद्विधायक ॥

वाक्यान्त्यः । चतुर्थे कोषिका देवता वाकुपेय क्षेत्र भागधे-
नेयोवाचसि च दैवर्षं भूमिं मनवर्षावाचस्यैवादानां विधिप्रति-
पेयपदं कर्तृत्वकाभावात्परीक्षयेत्येव प्रतीतिरुच्यते किञ्चे संज्ञा
इह देव धर्माधर्मयोः प्राणात्मनश्च न चेति विचार्यते ।

See Rāj. Mitra's Notices, vii., p. 271, no. 2521
(*Adhy.* I. 2 - III. 8).

The third *pāda* begins (fol. 4b):

धर्मस्य ० ॥ शिववैश्विकवर्तित्वादीनां नन्वादिप्रकीर्णमतीनां
धर्माधर्मयोः प्राणात्मनश्च न चेति संदेहे चन्द्रकालनिष्ठायाकाभावाद्-
प्राणात्मनः । न ह्यत्र प्रत्यक्षमिदं तेषां धर्माधर्मयोः प्रपञ्चेः वेदस्य
च प्रत्यक्षवर्तित्वानुपलब्धत्वात् उपलब्धे वा कृतिप्रत्ययनवैयर्थ्यात्
प्रत्यक्षवर्तित्वेदानीमुक्तदेवस्य च वेदिवैशेष्या परिगणनं शास्त्राणां
माध्यामाचारिभागेन ध्यात्मनामत्रा कल्पयितुमशक्तेः ।

The fourth *pāda* begins (fol. 9b)

उक्तम् ० ॥ इह गुणविधित्वेन नामधेयत्वेन वा संज्ञानां
सर्वेषामेव कलपदादिरिक्तबुधकानां उल्लिखितोदादिप्रदानां प्राणात्म-
नप्राणात्मनश्च चेति संज्ञये प्रकारासंभवाद्प्राणात्मनः ।

b) The second *adhyāya* Foll. 23 (18-40),
in the same handwriting.

The first *pāda* begins

भावाधर्मः ० ॥ एवं धर्माधर्मप्रमाणेभ्यो निरूपितेषु अपुना
तत्त्वस्यैव निरूप्यते ।

The second *pāda* begins (fol. 7a)

भावनभेदकलीभूतापूर्वभेदोपयोगिभावाधैर्यकराकरोपो-
हानप्रसक्तानुप्रसक्तोदी समाने शुभा शब्दान्तराद्भेदो भविष्यति ।

The third *pāda* begins (fol. 16a):

गुणस्य ० ॥ ज्योतिषोमे यदि दण्डनरक्षणा सोमः स्यादिकृदाय-
चामात् यद्वा गृह्णीयात्तदि वृक्षसामा मुक्त्यायानि मुक्तम् ॥

The fourth *pāda* begins (fol. 22a):

वाचस्माधिकः ० ॥ वाचस्मादे दक्षैपूषीमात्राभ्यां यज्ञेयस्य
काव्यस्य स्यात्तद्वै दक्षैपूषीमात्रकर्मणि जीवन्वयस्यैवाकालपरिधिः ।

c) The third *adhyāya*, incomplete. Foll. 66
(41-106), in the same handwriting. Between
fol. 68 and 69, eight leaves (foll. २६-३३ of the
original numbering), with the end of the third
and the beginning of the fourth *pāda*, are lost.
Fol. 68 ceases in the commentary on the
thirty-second *sūtra* of the third *pāda* (संज्ञापूर्वकः),

and fol. 69 begins in the middle of the com-
mentary on the thirteenth *sūtra* of the fourth
pāda (see sū. 14 चतुर्विंशत् ० on fol. 71a). The
last leaf ceases in the middle of the commen-
tary on the twenty-first *sūtra* of the eighth
pāda (विज्ञानिपथे ०).

The first *pāda* begins:

अथातः ० ॥ तदेव यदप्रमाद्यते कर्मभेदे निरूपितं संज्ञा
शेषनिरूपितं शेषव्याप्यमप्येवमज्ञेयं निरूप्यते ।

The second *pāda* begins (fol. 50a):

अर्थाभिधानः ० ॥ एवं अनुपयोगिनिषादे वृत्ते शुभा छिन्नो-
पयोगिनिषादः प्रकृत्यते ।

The third *pāda* begins (fol. 57b):

पुनः ० ॥ एवं छिन्नविनियोग निरूपिते इह वाक्यादिविनि-
योगो निरूप्यते ।

The fifth *pāda* begins (fol. 76b).

वाक्याच्च ० ॥ उपानुयायप्रमाणानुवाक्यादिप्रमाणानां
मीहवादीनां लिङ्गकृदिवादीनां शेषकवाद्यां कर्मव्याप्त्युत्तरेति
चिन्ताया उपपत्त्यास्तदुक्तानुसन्धानं सर्वेभ्यो हविर्भ्यः प्रत्य-
क्षतीमादिवचनेभ्यो वेदां हवींवाकादिवर्तित्ववद्व्युत्पन्नप्रमाणवाचा-
रखहिरिचैवप्रतीतेः ।

The sixth *pāda* begins (fol. 86a):

सर्ववै ० ॥ अनारम्भपुनरेव यस्य यथैवमी मुहूर्तभेदातीमादिना
अव्यभि(च)रितक्रतुसंश्लिष्टमुहूर्तज्ञेयं विधीयमाना यथैवा तदुत्तरं
मुहूर्त(रात्र्य)क्रतुश्रुतिमिति स्थिते स क्रतुः किं प्रकृतिविकृतिवा-
चारख उत प्रकृतिरेवेति चिन्ताया । अपिशेषात्सर्वो वधि ।

The seventh *pāda* begins (fol. 94a):

प्रकरवाचिशेषात् ० ॥ दक्षैपूषीमात्रयोर्वैदिकवैद्वी प्रज्ञेयस्य
जननलुपनादयः किमज्ञप्रमाणवाचारखहिरिकादनाया उत
प्रधानाज्ञप्रभूतहिरिकादनामवाचा इति निषादे ०

The eighth *pāda* begins (fol. 103b):

स्वामिकर्म ० ॥ परस्य दक्षिणादानं च कनात्मन्या चमयुर्गादि-
निरूप्यते वाचै ।

d) The fourth *adhyāya*. Foll. 28 (107-184).

The first *pāda* begins:

अथातः प्रत्ययै ० ॥ एवं किञ्चे शेषनिरूपितं शेषव्ये प्रतीति-
निरूपितं प्रतीतिरूपितं निरूप्यते । See Rāj. Mitra's
Notices, iv., p. 156, no. 1588 (*Adhy.* iv.-ix.).

The second *pāda* begins (fol. 118a):

कः ० ॥ ईशे यतो ययस्य कर्त्तुं करोति कदाच ननु-
नकीति युजम् ।

The third *pāda* begins (fol. 123b):

अनात्मस्य यस्य एतन्मयी भुवनेष्विति न च पादं लोके नृलो-
कीति युजम् ।

The fourth *pāda* begins (fol. 130b):

प्रकारः ० ॥ यान्मयप्रकारे इतिप्रमुखाया यागा अवागाश्च
होमपिदेवमाययः (read ०दः) कर्त्तुं कलाकाङ्क्षन् अपि युता न
स्वाराज्येन फलेन संपद्यते ।

e) The fifth *adhyāya*. Foll. 33 (135-167).

The first *pāda* begins :

युतिः ० ॥ तदेवमङ्गप्रधानाधारत्वेन प्रयोक्तव्यं स्पष्टते शुना
प्रयोगाभिः क्रमो निरूप्यते । एकादशे हि अङ्गानां प्रधानानां
वैकल्येन प्रयोगविधिना विधानमिति वक्ष्यते ।

The second *pāda* begins (fol. 148b):

अधिपते ० ॥ यथालेखेन प्रधानानामङ्गानां वा एतेन प्रयो-
गविधनोपसंयुक्ताङ्गानां आह्वितगमस्य दशैश्वर्यमात्रमा-
पवादी किं एतेकस्य प्रधानस्य अधिपत्योपकारकाङ्क्षाकं
कृतेनरस्य कर्त्तव्यमितरे कक्षाभुवनयोः स्यवा ०

The third *pāda* begins (fol. 20b):

विपुलिः ० ॥ विपुलायेकादशप्रधानात्मनश्च ययुस्यद् इत्यादि-
वैकृती अनेकवृत्तविकल्पा युता वा प्रतिप्रधानं गुणावृत्ति-
ज्वालेन यूपदाभ्यादिषदेकैकस्मिन्मायादी प्रत्येकमभिसंयज्यत
इति ०

The fourth *pāda* begins (fol. 161b):

क्रमको यः ० ॥ तदेवं निरूपितेषु क्रमप्रमाणेषु उक्तोक्तस्य
दीर्घस्य प्रयोगाभ्यामभिरुचिपितम् । सुषोभानां न सूचकारे-
कोच्यते । शिष्टानुग्रहायै नु कर्त्तव्यमिति । युतिविरोधे पाठस्य
दीर्घस्य ।

Date of this part: संवत् १००० ॥ शुभलक्ष्मि कर्त्तव्यमिति ॥
संवत् ११२० ॥

धीने नास्त्विति यथे हादयसं सुषमादरे ।

लाक्षाभिषेन लिखितं मुदे भवतु धीमता ॥ १ ॥

f) The sixth *adhyāya*. Foll. 44 (168-211),
in the same handwriting as a-d.

The first *pāda* begins :

वृत्तात् ० ॥ एवं अत्रत्ये प्रयोक्तव्यं निरूपिते शुना
प्रवापिकारी निरूप्यते प्रवापिकारी नाम अङ्गानामुपकाराभि-
कारकं कर्त्तव्यम् ।

The second *pāda* begins (fol. 176a):

पुरुषार्थः ० ॥ अङ्गिनाः अथवाहीरिनादायनेककर्त्तव्य-
अथप्रयोगादेवं कर्त्तुं कर्त्तव्यः कर्त्तव्यप्रवचनो भुज्यते ०

The third *pāda* begins (fol. 179b):

करीशकी ० ॥ निरुत्तरेतिनामानां कर्त्तव्यां चात्मवत् कर्त्तव्यो-
पसंहारोऽयं प्रयोगः ।

The fourth *pāda* begins (fol. 187a):

शेषात् ० ॥ दशैश्वर्यं यदा अकलस्य पुरोडाशस्य अधिपत्योक्तस्य
वा अधिपः संयुक्तस्य नाशस्यदा प्रधानापुरोक्तस्य अधिपत्योक्तस्य
प्रसक्त्यायै यस्य कर्त्तव्यं हर्षोऽपि नश्येपुष्ट्येपुरोक्तस्यै चात्म-
नेता देवताः चरितस्त्वाय यथेति युतेनाज्येनैव वाग इतिवि-
वादम् ।

The fifth *pāda* begins (fol. 192b):

अनुद्वे ० ॥ दशैश्वर्यमात्रयोस्य इतिनिरुत्तं पुरुषाचन्द्रना
अनुद्वियात् ०

The sixth *pāda* begins (fol. 202b):

अधिपते ० ॥ दशैश्वर्यमात्रयोः अत्यन्तः युतः । वाशिष्ठादीनां
नारायणो द्वितीयः प्रधानाङ्गानामुपकारमात्रमादिना ।

The seventh *pāda* begins (fol. 205a):

खदाने ० ॥ विपुलिनि कर्त्तव्यं ददातीति युजम् । तत्र
विपुलादीनामपि आतिथेन सशब्दाभ्यामात्रनपदे दन्तिम् ।

The eighth *pāda* begins (fol. 208):

इतिपूर्वकत्वात् ० ॥ अत्र चतुर्होतृसंज्ञका मन्त्राः पृथिवी
होता अौरव्यपुत्रिमादयस् तेजसा होमाश्च विहिताः ।

g) The seventh *adhyāya*. Foll. 14, in the
same handwriting.

The first *pāda* begins :

युतिप्रमाणत्वात् ० ॥ एवं अधिपकारे अथदेवोऽप्यते शुना
तदधीनविशिष्टादेवो निरूप्यते ॥ अतिदेवो नाम यः यदधी-
यादुशोपकारादारा यदङ्गत्वेनापचारितस्य यदास्य तत्त्व-
व्यत्येन कथेय हादुशोपकारादारायामाङ्गतायोपसं प्रधानम् ॥

The second *pāda* begins (fol. 216b):

काः ० ॥ प्रकृती ज्योतिरोमे अविषयानुसर्गं उपरार्थं विपु-
तिविशेषे अविषयावादी अवातीनु कर्त्तव्यत्वेन भूयते ०

The third *pāda* begins (fol. 217a):

उक्तं ० ॥ इदानीं नात्रादिदेशः प्रकृत्यते । नास्मिन्निहोर्षं
मुहोरीवादी नैवविमर्शादिहोपवापिनो मन्त्रो न प्राप्य कर्त्त-
व्यप्रापकत्वम् ।

The fourth *pāda* begins (fol. 332a):

इति चतुर्थः ॥ तदेवं च प्रकृतौ जगतादिदेशो निवर्तितः ।
प्रकारो जगतादिदेशो निवर्तितः ।

767. Foll 258, size 11½ in by 5 in, fol 1-69 twelve or thirteen lines, fol 70-147 eleven lines, fol 148-227 twelve lines, fol 228-258 ten lines in a page

Bhāṭṭadīpikā, Khaṇḍadeva's commentary on the eighth, ninth, tenth, eleventh and twelfth adhyāyas

a) The eighth *adhyāya* Foll 12

The first *pāda* begins

अथ विज्ञेयः ॥ तदेवं विविचो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृति
प्रत्यक्षपक्षमनादिदेशयोः । आत्मनो विज्ञा युवा । चोदना-
दिज्ञानादिदेशस्य तु जगतादौ निवर्तितस्य प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः ।

The second *pāda* begins (fol 7a)

विज्ञेयः ॥ विज्ञानवागव्यापिज्ञानमिच्छन्वागिनप्रतिपत्ति-
कर्मणो व्यग्रपक्षयोः विज्ञेयनिवर्तितस्य जगतादौ निवर्तित इति
विज्ञेयः ॥

The third *pāda* begins (fol 9a)

इतिचोदः ॥ जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । चोदना-
दिज्ञानादिदेशस्य तु जगतादौ निवर्तितस्य प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिवर्तनादौ निवर्तितः ।
जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः । जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः ।
प्रकृतिविज्ञेयनिवर्तनादौ निवर्तितः ।

The fourth *pāda* begins (fol 11a)

इतिचोदः ॥ तदेवं विज्ञेयः नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः ।

b) The ninth *adhyāya*, incomplete Foll 57
(18-69), in the same handwriting The last
leaf ceases abruptly, but only four or five
lines are wanting

The first *pāda* begins

अथ विज्ञेयः ॥ तदेवं विज्ञेयः नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः । विज्ञेयनिवर्तनादौ निवर्तितः । जगतादौ निवर्तितः ।
प्रकृतिविज्ञेयनिवर्तनादौ निवर्तितः ।

The second *pāda* begins (fol. 37b).

जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः । जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः ।
प्रकृतिविज्ञेयनिवर्तनादौ निवर्तितः ।

The third *pāda* begins (fol. 54a):

प्रकृतिः ॥ जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः ।

The fourth *pāda* begins (fol 62a).

विज्ञेयः ॥ तदेवं विज्ञेयः नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः ।

c) The first four *pādas* of the tenth *adhyāya*.
Foll 78 (70-147)

The first *pāda* begins

विज्ञेयः ॥ तदेवं विज्ञेयः नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः ।

The second *pāda* begins (fol 85a)

विज्ञेयः ॥ जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः । जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः ।
प्रकृतिविज्ञेयनिवर्तनादौ निवर्तितः ।

The third *pāda* begins (fol 107b)

विज्ञेयः ॥ जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः । जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः ।
प्रकृतिविज्ञेयनिवर्तनादौ निवर्तितः ।

The fourth *pāda* begins (fol 120a)

प्रकृतिः ॥ जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः ।

d) The last four *pādas* of the tenth
adhyāya Foll 51 (148-198), in the same
handwriting as parts a and b of this volume,
the last three leaves, with the end of the
eighth *pāda*, are in a rude modern handwriting

The fifth *pāda* begins

जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः । जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः ।
प्रकृतिविज्ञेयनिवर्तनादौ निवर्तितः ।

The sixth *pāda* begins (fol 165a):

जगतादिदेशो नित्यदेशो निवर्तितः । प्रकृतिविज्ञेयनिव-
र्तनादौ निवर्तितः ।

The seventh *pāda* begins (fol. 172b):

सप्तोः ० ॥ अमोनीमोर्ध्वं यमुनालमेव यक्षिणं यक्षिणवाये
यक्षोदेव पुरोडाशयवेतासंयक्षिणेन दधिपुत्रतीतिः ।

The eighth *pāda* begins (fol. 182a):

प्रतिषेधः ० ॥ इदमेवैलोपासनासाधनाय बाधो निदधितः ।
प्रतिषेधादिदानीं निदधते ।

On the first page (70a) there are these verses:

उपचरित्याः सप्तो यक्षिणं यक्षयति नैकमुपदेशम् ।
याकोर्ध्वं खेरकपादा एव भवति शास्त्राणि ॥ १ ॥
यवमिह यक्षिणात्कामनीयिषिर्वा वा
यदि यक्षिणं यक्षे वा यक्षेवायः ।
उदयति दिशि यत्सो भागुनाम् तेष पुरी
न हि इदं विदुर्दत्ते दिक्ष्यंतापीनपुतिः ॥ २ ॥

e) The eleventh *adhyaṃya*. Foll. 29 (199-227). The 207th leaf brings in a piece omitted on fol. 206a, l. 10 (अथैकवचनपुतिः).

The first *pāda* begins:

प्रबोधाभिव्यक्त्या ० ॥ इदं दशभिर्ध्यायैः प्रकृती पितृनी
यामुदेवयदायैव्यक्त्यायुता तेषां प्रयोगविधिपदानुशासनकालं
निदधते ।

The second *pāda* begins (fol. 205a):

उपदेशः ० ॥ इह विद्वत्प्रयोगविधिप्रज्ञाकृत् पुरी तस्योत्पत्ति-
विधिभेदेन न भेदो ऽपि नु शास्त्रकोशं अथवाभावे विनियोगे-
नैवैवमितिमुक्तम् ।

The third *pāda* begins (fol. 218b):

अज्ञानां ० ॥ अज्ञानां प्रधातानां वैकप्रयोगविधिपरिगृही-
तानामेवदेशकालकर्तृकमितिमुक्तम् ।

The fourth *pāda* begins (fol. 220b):

चोदनेकात्म ० ॥ सर्वैककलत्राध्यायानामनेषां कर्मणां कले
काहिनायको ऽथ देशकालकर्तृभेदे प्रयोगभेदादज्ञापितिरितिमुक्तम् ।

f) The twelfth *adhyaṃya*. Foll. 81 (228-258).

The first *pāda* begins:

इति ० ॥ इदमेवनेषां प्रधामागमगुह्यमाविज्ञेयान् अज्ञा-
नता । गुह्यमाविज्ञेयान् ज्ञातुमितिमुक्तम् ।

The second *pāda* begins (fol. 241a):

विहारी ० ॥ आहवर्गिवाहीनामावनेनोपधानां प्रबोधाभा-
वेनाथं नामधेयानिनामाध्वनीरूपमसौहीतिकसाधारण्येन
काहिनाधीनम् ।

The third *pāda* begins (fol. 248b):

विधायिनी ० ॥ अहवर्गवदे अहीने विधायिनात्प्रवर्गः ।
इतो ऽभिधायः वदतः इतो ऽभिधायः ॥

The fourth *pāda* begins (fol. 255a):

अथाह ० ॥ इति अथर्ववेदाः कोषिकाः । वैकवर्गोत्प-
न्नवर्गान्ते यथाच चोदनाचोदितान्ते ये विनियुक्ताः ।

It ends:

इदं निदधति शास्त्राभिरुपदेशैर्नोपनीतम् ॥

नेमिनेर्बिल्लुक्तुं नमः मुद्रिमाय विपुलां कनकेतः ।
प्रोतिनेतु नृहटः पदपत्रे येन जन्मनिबद्धो न पुनः स्थातः ॥

Date of this copy of the twelfth *adhyaṃya*:

यदिता श्रीमदीश्वरालोचन (?) नामकोशप्रभृतां सविधे
निजगीरीदत्तेन श्रीमदानन्दारणे सं १९६९ भाद्रपदशुद्धशुक्लम् ।
[H. T. COLEBROOK.]

2190, 2191.

1017 & 1018. *Bhāṭṭadīpikā*, a second copy, incomplete.

1017. Foll. 275, in eight parts; size 11-11½ in. by 4-4½ in.

a) The second, third and fourth *pādas* of the first *adhyaṃya*. Foll. 21; 11-13 lines in a page.

b) The first *pāda* and a part of the second *pāda* of the second *adhyaṃya*. Foll. 14 (22-35); 13-15 lines in a page. The last leaf terminates in the middle of the commentary on the twenty-seventh *sūtra* of the second *pāda* (वानेतुः). See no. 2194 (1582b).

c) The first two *pādas* of the third *adhyaṃya*. Foll. 20 (36-55); twelve lines in a page. The last leaf ceases in the beginning of the third *pāda*.

d) The last six *pādas* of the third *adhyaṃya*. Foll. 89 (56-154); foll. 56-86 nine to twelve lines, foll. 67-154 nine lines in a page. On fol. 67a another large handwriting sets in.

PHILOSOPHY.

e) The fourth *adhyāya* Foll 31 (155-185); ten lines in a page.

f) The fifth *adhyāya* Foll 26 (186-211), 13-15 lines in a page.

g) The sixth *adhyāya*. Foll 47 (212-258), in the same handwriting as part f, 11-13 lines in a page

h) The seventh *adhyāya* Foll 16 (260-275), twelve lines in a page

1018 Foll 239 (276-514), in five parts, size 11 in by 4½-4¾ in

a) The eighth *adhyāya* Foll 15 (276-290), twelve lines in a page For the date, see part c

b) The ninth *adhyāya* Foll 83 (291-373), 10 or 11 lines in a page

c) The first four *śāstras* of the tenth *adhyāya* Foll 76 (374-449) foll 374-387 twelve to fourteen lines, foll 388-449 (in a new handwriting) ten to twelve lines in a page

d) The eleventh *adhyāya* Foll 37 (450-486), in the same handwriting as part a, 11 or 12 lines in a page For the date, see part c

e) The twelfth *adhyāya* Foll 28 (487-514), in the same handwriting as parts a and d, 11 or 12 lines in a page

Date संवत् १०१३ शके (?) श्रीमन्मते बुद्धचर्ये मत एकादशे गुह्यपादरे श्रीय पुस्तकं नल नाम संवत्सर-जनमान (sic!)

[H T COLEBROOKE]

2192, 2193.

1612 & 1370. *Bhāṭṭadīpikā*, the first three *adhyāyas*, incomplete

1612. Foll 156, in two parts, size 9½ in by 3½ in.

a) The first and the second *adhyāyas*. Foll. 116, 6 or 7 lines in a page.

b) The first two *pādas*, and the beginning of the third *pāda* of the third *adhyāya* Foll. 40; 6-8 lines in a page

1370 Foll 169 (41-209), size 9½ in. by 3½ in, 6-8 lines in a page

The remaining part of the third *adhyāya*, incomplete at the end, ceasing in the middle of the eighth *pāda* The last leaf contains only this colophon
इति श्रीकण्ठदेवकृति मधुसूक्ति-
चारा मधुसूक्तिमधुसूक्तिद कर्माचार्याचार्यः ॥

Nearly all leaves of these two volumes are coloured yellow [H T COLEBROOKE.]

2194.

1562b Foll 16, size 11½ in by 4½ in, 13-15 lines in a page

Bhāṭṭadīpikā, the second, third and fourth *pāda* of the first *adhyāya* The handwriting is the same as in no 2190b (1017b)

[H T COLEBROOKE]

2195.

1562c Foll 17, size 11½ in by 4½ in, foll 1-6 eleven or twelve lines, foll 7-17 ten lines in a page

Bhāṭṭadīpikā, the seventh *adhyāya* The handwriting of the first six leaves is the same as in nos 2196 (1562d) and 2191b (1018b)

[H T COLEBROOKE]

2196.

1562d Foll 14, size 11½ in by 4½ in, twelve lines in a page

Bhāṭṭadīpikā, the eighth *adhyāya*, in the same handwriting as no 2191b (1018b) and the first six leaves of no 2195 (1562c). ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

8. Other *Mīmāṃsā* works.

2197.

3039. Foll. 107; size 12½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Mīmāṃsāsūtrasaṃgraha, a commentary on *Bhaṭṭa Śaṅkara's Kārikās*, by *Āhitāgṇikotava*, son of *Bhaṭṭa Vīṇandītha*. An incomplete copy, comprising only the first four *adhyāyas*, but without the first *pāda* of the first.

The commentary explains not only the *Kārikās*, but also the *Jaiminiśūtras*.

The text of the *Kārikās* is given at the end of each *adhyāya*. Those of the first *adhyāya* are (fol. 18b): अथाध्यायविज्ञानकारिकाः ॥

नन्वा गच्छेत्तथाप्यनु (प्रीतिं) भद्रसङ्ग्रहः ।

कष्टं वक्ति विज्ञानान् कारिणीकसङ्ग्रहवान् ॥

अधीतिरप्य दृष्टाया धर्मं मानं च बोद्धा ।

धर्मो धर्मोदनाप्यो (१. ०. ०. ०) न तन्म (१) न पटीकता ॥ १ ॥

प्रत्यक्षतत्त्वोक्तिरुक्तः स्यात्प्रमाणवर्धनम् ।

सूत्राधीन्यनियमनमुपवर्धनम् ॥ २ ॥

निराकृत्यनवादे ऽप्य मूलपादस्य दृष्टव्यम् ।

अनुमानपरिच्छेदः सूत्रप्रमाणवर्धनम् ॥ ३ ॥

प्रमाणव्यनुमानस्याध्यायपरिच्छेदः पटीकम् ।

प्रमाणोक्तिरभाषस्य स्वोक्तवादिनिराक्रिया ॥ ४ ॥

आकृतिस्वायत्तं आध्यायोदवादिनिराक्रिया ।

पदवाद्वाक्यवाच्यं संव्याज्येवमुच्यते ॥ ५ ॥

विधाद्येवनिराकृत्यात्मालवादस्यः परम् ।

सूत्राधिकार्यं वाच्यं [सूत्राधिकार्यं वाच्यं] सूत्राधिकृत्य-
वाक्याधिकार्यं आध्यायवैवादादिनाम्ना । [अथा ॥ ६ ॥

अवैवादीवैवादीक नीडुष्टकलन्यः ॥ ७ ॥

नूतं हेतुविधिर्वादीक नन्वाकां च प्रमादता ।

कृतीनां च प्रमादार्थं न तदुक्तिरिदोक्तः ॥ ८ ॥

हेतुद्वैतयोः श्रेयं प्राप्तेरुक्तं च यदीकम् ।

हिताद्येव प्रमादार्थं हितापारप्रमादता ॥ ९ ॥

वशात्ता दीर्घनूताः पीकतवैवादीकः ।

कृताचारस्य वाच्यः स्यात् विप्रुष्टगीदिधिकृतम् ॥ १० ॥

विक्रमेनादिधिकृतं वक्तुं (१. ०. ०. ०) दृष्टावकाशता ।

कृतीनामवकाशव्यं अङ्गनामवकाशता ॥ ११ ॥

ज्ञानमेवाकाशवर्धनं हीताकाशपरिच्छेदः ।

प्रमाणं आकृतिरनुमाना धर्मो धर्मोदनाप्योः ॥ १२ ॥

आकृतेरेव आध्यायं मानवेवप्रमादता ।

उक्तिरिदं मानवं विवादेकादि मानता ॥ १३ ॥

प्रत्यक्षतत्त्वोक्तिरुक्तः स्यात्प्रमाणवर्धनम् ।

मानवेरेव ऽप्य मानव्यं आध्यायोदवादि मानता ॥ १४ ॥

वर्हिदाकादिमानवं प्रोक्तस्यादि नु पीकितम् ।

निराकृत्यादि प्रमादं स्वाधिकारे च मानता ॥ १५ ॥

अथाकाशवैवादादि तन्मिदं गीकता कृतिम् ।

मानां च कृतिर गीकता वाक्याच्य कृतिमता ॥ १६ ॥

प्रमादार्थं (?) कृतिरेव भूता नूतादिगीकता ।

कारिणीक (१. ०. ०. ०) नवापाच्यं नूतां हीतिरिदोक्तः ॥ १७ ॥

आनयोक्त्य दृष्टादी वः ।

The second *adhyāya* begins with the second quarter of the eighteenth *śloka*, and ends with the thirtieth (fol. 40b); the third *adhyāya* ends with the first quarter of the seventy-second *śloka* (fol. 88a); and the fourth *adhyāya* with the third quarter of the eighty-ninth *śloka* (fol. 107a).

The commentary begins :

आध्यायस्य क्रियाधीन्यादानवैवादनद्वैतानां तत्त्वादनिमित्तमुच्यते ॥

अस्याधीः । आध्यायस्य अङ्गनामवकाशक्रियाधीन्यात् प्रमाणं धर्मं हेतुं नूतं बोद्धव्यम् । तेनातद्वैवादानादानवैवादनद्वैतादेव तत्त्वादनिमित्तं धर्मं प्रमाणं अनुमानकलनमुच्यते इति । अथातो धर्मविज्ञानमेवप्रमाणवत्तत्त्वज्ञानमङ्गीकृत्यः आनामेधर्मो विज्ञानमत्येव प्रतिज्ञातः । तत्त्वान्निमित्तमप्येव प्रमादं निरुद्धमेव धर्मं प्रमादधर्मं इति । तेन श्रेयं धर्मविज्ञानमेवप्रमाणवत्तत्त्वज्ञानद्वैतादनिमित्त-
नामवेवादिगीकरी तत्त्ववेनचैव संग्रहम् । न तत्र बोद्धव्यप्रमाण-
वाच्यं लक्षणाधीनं येन नूतादेरङ्गतिः स्यात् धर्मं इति धर्म-
मादनिमित्तम् । तेन लक्षणाङ्गतिरङ्गापत्तिरिति । प्रमादङ्गतिरपि
बोद्धव्यानां प्रमाणं तद्वैवादीवैवादीधिकृत्यानेन आध्यायवेनगी-
तेनैवैवतया बोधवादिने न्ननराधिकृत्ये वेदद्वारेण तादा
धीकवेवाकाशवत्तत्त्वम् । अथिदृष्टाकाशं वेदा द्वाधीनप्रमाणं च
बोद्धव्याकाशच धीकवेवावेदेता अङ्गार्थं धीकवेवाबोद्ध-
व्येवकाशवत्तत्त्वम् वेदाधीकवेवतया तद्वयवनां बोद्धव्यानामधी-
कवेवतया प्रमाणं कतिपये तद्वयवनेनेवेविकाशानामवेवादि-
नामानामधीकवेवतयानामाप्रोदनाम् । प्रमादं प्रमाणवत्तत्त्वम्

न येति विनाश इति । तत्राधिक्येन कृते विनाशिरिक्तानामपि-
 यत्नकथनमेवापि शिवायैवानी यादवपेक्षे प्राप्ते कारिकाकृत
पाठः । अथैवादितामसीति (४. 7) ।

The commentary of the second *adhyāya* begins (fol. 20b):

ममकृतं गन्धर्वोः पादाद्वे विद्विषावने ।
विषादेवं प्रजापतिं कर्मभेदो निरूप्यते ॥

The commentary of the third *adhya*ya begins (fol. 41b):

नमस्तुभ्य गन्धर्वाः पादाब्जं किञ्चिदाचरे ।
विचर्यैषं कर्मभेदं श्रेयश्रेयिण्युच्यते ॥

The commentary of the fourth *adhyāya* begins (fol. 89b):

नमस्कृतं गन्धपत्रेः पादाङ्गुले शिशिराधने ।
विषादं श्लेष्मोदितं प्रयोजनजनयोष्यते ॥

Date of the first *adhyāya*, संवत् १८८५; date of the other three *adhyāyas*, संवत् १८८६.

Colophon : इति श्रीमद्विष्णुनाथान्ध्यागिनागिनेश्वर-
विरचिते नीलाञ्जलसंज्ञके भृङ्गशंकराचार्यविरचिते अथि-
कृत्यनाम्नादिग्रन्थसङ्ग्रहे त्रितीयाध्यायस्य अन्तः पद्यः ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

2198.

3099. Foll. 54; size 9½ in. by 4 in.; 10-12 lines in a page.

Mīmāṃsānyāyaprakāśasaṃjñakam Mīmāṃsā-prakarṇam, according to Burnell, Tanj. MSS., p. 85, "the most popular introduction to the *Mīmāṃsā*," by *Apadeva*, son of *Anantadeva*.

See Hall's Index, p. 185, no. xlix. The beginning has been printed in Aufrecht's Oxford Catalogue, p. 219b, no. 524; and in Rāj. Mitra's Notices, I., p. 167, no. 299.

The end is :

[illegible]

छान्दोग्योपनिषद् : छान्दोग्योपनिषद् ।
 ब्रह्मसूत्रसंग्रहः ॥ १ ॥
 ब्रह्मसूत्रसंग्रहः ॥ १ ॥
 ब्रह्मसूत्रसंग्रहः ॥ १ ॥

The handwriting is not everywhere the same, fol. 19b-31a and fol. 46 being apparently not as old as the main body of this manuscript.

[J. R. BALLANTYNE.]

2199.

3098. Foll. 60; size 9½ in. by 4½ in.; generally 11 or 12 lines in a page.

Nyāyaprakāśa, a second copy of *Āpadav*'s work. Foll. 21-25 and fol. 38 are in a modern handwriting, but the main body of this manuscript may belong to the end of the 17th century. There are some lines in a small handwriting on the outer side of the first leaf, which seem to belong to some other *Mīmāṃsā* work. [J. R. BALLANTYNE.]

[J. R. BALLANTYNE.]

2200.

8033. Foll. 32; size 12 $\frac{1}{4}$ in. by 6 $\frac{1}{4}$ in.;
15-21 lines in a page.

Mīmāṃsānyāyaprakāśa, a third copy, with marginal notes in a small handwriting. The following lines are on the first page :

यच्च यच्चनला भक्ष्याः) यच्च यच्चनलोत्तराः ।

शब्दार्थः शलकी गोधा लङ्गी कुर्नो ण्यः) यशः ॥

यस्य यशस्यता भव्या ब्रह्मणेन राक्षसः ।

शिक्षक: शरणी मोधा खड्गी कुर्मी एच(ः) एचएम: ॥

[J. R. BALLANTYNE.]

2201.

1458a. Foll. 59; size 9½ in. by 4 in.; ten lines in a page.

Mīmāṃsānyāyaprakāśa, a fourth copy?

[H. T. Cocksfoot.]

2202.

3272. Foll. 44; size 14½ in. by 7½ in.;
12-14 lines in a page.

Mīmāṃsānyāyaprakāśa, a fifth copy.

The scribe has added: *इति चारु चरितानुसारेण*
नान्यथा चरितानुसारेण (?) . . . [A. C. BURNELL.]

2203.

1321. Foll. 203; size 12½ in. by 4½ in.;
foll. 1-136 thirteen lines, foll. 137-203 twelve
or eleven lines in a page.

Jaiminiyanyāyamālāvistara, "the maxims of
Jaimini's philosophy, or religious institution,
in easy verses, with a commentary in prose"
(Colebrooke, on fol. 1a), by *Mādhava Ācārya*
(in the second half of the fourteenth century).
See Hall's Index, p. 168, no. li.

Copied, in ten parts, by one and the same
scribe, Śaṃvata 1847 and 1848:

- a) The first *adhyāya*, foll. 20;
- b) the second *adhyāya*, foll. 16;
- c) the third *adhyāya*, foll. 32;
- d) the fourth *adhyāya*, foll. 12;
- e) the fifth *adhyāya*, foll. 11;
- f) the sixth and seventh *adhyāyas*, foll. 23;
- g) the eighth and ninth *adhyāyas*, foll. 22;
- h) the tenth *adhyāya*, foll. 46;
- i) the eleventh *adhyāya*, foll. 12;
- k) the twelfth *adhyāya*, foll. 9.

The numbers of the verses, and other marginal notes, are in Colebrooke's handwriting.

An edition of the *Jaiminiyanyāyamālāvistara*
was begun by Th. Goldstücker (Sanskrit Text
Society, London, 1865-1869), and finished by
E. B. Cowell (1878). Another edition in the
Anandāstrana Skr. Series.

[H. T. COLEBROOKE.]

2204.

1341. Foll. 345 (and four additional leaves,
after foll. 84, 98, 204 and before fol. 217,

which supply omissions); size 11½ in. by
5½ in.; eleven lines in a page; modern hand-
writing.

Jaiminiyanyāyamālāvistara, a second complete
copy.

The first *adhyāya* ends fol. 37a, the second
fol. 64b, the third fol. 120a, the fourth fol. 144a,
the fifth fol. 164a, the sixth fol. 195a, the
seventh fol. 203b, the eighth fol. 218a, the
ninth fol. 244a, the tenth fol. 311b, the eleventh
fol. 330b, the twelfth fol. 345b.

[J. TAYLOR.]

2205.

204. Foll. 332; size 9½ in. by 4½ in.;
eight lines in a page.

Jaiminiyanyāyamālāvistara, a third, but in-
complete copy, in five parts, all in the same
handwriting, except the last twenty-two leaves.

- a) The first *adhyāya*, foll. 47;
- b) the second *adhyāya*, foll. 39;
- c) the third *adhyāya*, foll. 75;
- d) the fourth (ends fol. 33b), fifth (ends
fol. 61a) and sixth *adhyāya*, foll. 101;
- e) the seventh (ends fol. 12b), eighth (ends
fol. 25a) and ninth *adhyāya*, foll. 70.

[H. T. COLEBROOKE.]

2206.

285b. Foll. 65; size 10½ in. by 8½ in.;
legibly written, in Devanāgarī, in the early
part of the last century; ten lines in a page;
except the last eight leaves (originally paged
separately), which have been supplied by a
more recent hand, nine lines in a page. The
original pagination of the two portions (6-62,
1-8) has been obliterated, and changed to
89-153, so as to make them appear as the
continuation of MS. 285a (the *Nārāyaṇa*
vr̥ttī on the *Īśvalāyana-Gṛhyasūtra*).

A fragment of a *Mīmāṃsā* treatise, in the *śraṅgāra* metre, with a commentary.

The first leaf (the sixth of the original MS.) begins in the middle of the comment on the first *śloka*: *प्रातिभाष्येः पुनः कस्य दृष्टोपकारात्प्रमाण-संबन्धेन* °

The second *śloka* runs as follows (fol. 92b, orig. 9b):

अत्राग्निं प्रातिभाष्यमपि यदि यत्प्रमाणम् नृपेक्ष-
यापुत्रोद्देश्यमर्थः नृपति पिबतवनेनयातिदीर्घः ।
तत्प्रमाणम् लक्ष्यवचनमिति तस्मात्प्रातिभाष्ये
प्रोक्तोद्देशो नपि हन्ती (?) नियमविधिपदे लक्ष्यपूर्वा-
[पल्लोः ॥ २ ॥

यत्प्रमाणं यद्विदुः प्रातिभाष्यमत्रा नमः °

The third *śloka* (fol. 93b, orig. 10b):

युः सर्वो व्यपृष्टः सत्यमपि विधिवाच्यत्वात्प्रयोगाद्
अतिदीर्घमपि दृष्टे यद्विद्विषयम् (?) तत्र का प्रातिभाष्यः ।
तत्प्रमाणम् लक्ष्ये यत्प्रमाणम् लक्ष्यमर्थे विहाय
प्रातिभाष्यं विचार्ये अत्यन्तं तद्विधायिकातिदीर्घम्
[मुक्तिः ॥ ३ ॥

युः प्राक्तो वैकुण्ठः सर्वो नपि तत्प्रमाणम् विधिवाच्यत्वात्प्रयोगाद्
क्रियः °

The last *śloka* (fol. 145a, orig. 62a):

अत्रिवाचं निवेद्य यदि सत्तु तद्वचनमर्थे ततो न
प्रापुतेः कावेयोद्वेगुत्पन्नमपृष्टमिति प्रातिभाष्यं विचार्यः ।
स्याने कस्मिन् (?) कोऽपि क्रियत इति नतं यत्प्रमाणम् तदा
तदाप्यं प्रातिभाष्यमिति तद्विदुः किं नु वैकल्यकत्वं
[॥ १३ ॥

एवं विचक्ष्य तदापि विचक्ष्य विचक्ष्य विचक्ष्य विचक्ष्य विचक्ष्य

The *Sūtrabhāṣya* is referred to in the comment on *śl. 4*, the *Mīmāṃsāśāstram* on *śl. 7*; *ह्यत्राग्निं प्रातिभाष्यमपि* fol. 110a; *प्रवृत्तिप्रतिषेध-
कात्तस्य भगः क्रियत इति नु भट्टपादाः* fol. 147b; *कावे-
यादायाः पुनः पुनरिति यदो अत्राग्निः नृपकारस्य* fol. 152b.

The original colophon ran thus: इति श्रीमान-
कण्ठनृपतिशरणमहोपाध्यायः भट्टपादाः प्रथमस्याध्यायस्य
श्रुतिः वादः ° This has been scored out, and the following supplied by a different hand: इति श्रीमानकण्ठनृपतिशरणमहोपाध्यायः भट्टपादाः द्वितीयः
अत्राग्निं प्रातिभाष्यमपि यदि यत्प्रमाणम् नृपेक्ष-
यापुत्रोद्देश्यमर्थः नृपति पिबतवनेनयातिदीर्घः ।
तत्प्रमाणम् लक्ष्यवचनमिति तस्मात्प्रातिभाष्ये
प्रोक्तोद्देशो नपि हन्ती (?) नियमविधिपदे लक्ष्यपूर्वा-
[मुक्तिः ॥ ३ ॥

The older leaves of the MS. show the marginal mark (now painted over) वि. २; the first and last leaves of the modern portion, आनुभाष्य. [H. T. COLEBROOK.]

2207.

1366. Foll. 43; size 8½ in. by 3½ in.; 15-19 lines in a page.

Bhāṭṭābhāṣya, a controversial treatise on *Mīmāṃsā* topics, by *Jivadeva*, son of *Apadeva*, the *Dharmapramāṇapariśeḍa*, incomplete. The same chapter in *Rājendralāl Mitra's Notices*, vii., p. 126, no. 2356. See *Hall's Index*, p. 188, no. lix.

The first two leaves are lost, fol. 3 begins: ... अ दशाव्याप्त्याव्याप्तद्वयं विधिप्रमाणत्वात्तत्रेण द्वेष्ट
प्रातिभाष्ये । There are some more leaves lost after fol. 27. The *Rāṇaka* is often quoted, in opposition to the *Mūlāḥ*.

Colophon: इति श्रीमानकण्ठनृपतिशरणमहोपाध्यायः भट्ट-
पादाः प्रथमस्याध्यायस्य श्रुतिः वादः ° अत्राग्निं प्रातिभाष्यमपि यदि यत्प्रमाणम्
नृपेक्ष-यापुत्रोद्देश्यमर्थः नृपति पिबतवनेनयातिदीर्घः ।
तत्प्रमाणम् लक्ष्यवचनमिति तस्मात्प्रातिभाष्ये
प्रोक्तोद्देशो नपि हन्ती (?) नियमविधिपदे लक्ष्यपूर्वा-
[मुक्तिः ॥ ३ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2208.

1303b. Foll. 58; size 13½ in. by 4½ in.; six lines in a page; written in the Bengali character, on coloured paper.

Tattvaniddhāntu, a short treatise on the principles of the *Mīmāṃsā*, by *Vidyānidhi* ?.

It begins:

त्रिंशं कोऽत्राग्निं प्रातिभाष्यमपि यदि यत्प्रमाणम्
नृपेक्ष-यापुत्रोद्देश्यमर्थः नृपति पिबतवनेनयातिदीर्घः ।
तत्प्रमाणम् लक्ष्यवचनमिति तस्मात्प्रातिभाष्ये
प्रोक्तोद्देशो नपि हन्ती (?) नियमविधिपदे लक्ष्यपूर्वा-
[मुक्तिः ॥ ३ ॥

तत्र श्रीमानकण्ठनृपतिशरणमहोपाध्यायः भट्टपादाः प्रथमस्याध्यायस्य
श्रुतिः वादः ° इति श्रीमानकण्ठनृपतिशरणमहोपाध्यायः भट्टपादाः द्वितीयः
अत्राग्निं प्रातिभाष्यमपि यदि यत्प्रमाणम् नृपेक्ष-
यापुत्रोद्देश्यमर्थः नृपति पिबतवनेनयातिदीर्घः ।
तत्प्रमाणम् लक्ष्यवचनमिति तस्मात्प्रातिभाष्ये
प्रोक्तोद्देशो नपि हन्ती (?) नियमविधिपदे लक्ष्यपूर्वा-
[मुक्तिः ॥ ३ ॥

Date of the copy: त्रिंशत्तमश्रावणमासः श्रीकृष्ण-
चतुर्थी शुक्लपक्षः १७९३ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2209.

1322. Foll. 74; size 12½ in. by 4½ in.; yellow paper; large regular writing in the Bengali character; seven lines in a page; written about Colebrooke's time.

Adhikarapakoumudi, by *Rāmakrishṇa*. See *Rāj. Mitra's Notices*, ii., p. 67, no. 684.

It begins:

मदनुं मनकुम लैलोकेधरेकरं ।
मिदमते धिक्करं रामकुमेन विभुतं ॥

अधिकृतं श्रितो न्यायिपारो यत्ने तदधिकरत् नौनांका-
विज्ञानकलाज्ञानं यत् यथाह भट्टः

धिययो धिययत्नेयं पूर्ववत्तयोत्तरं ।
मिदंयत्नेन यथाज्ञं ज्ञात्ते धिक्करं स्मृतं ॥

The single topics of the *Mīmāṃsā* are introduced by special headings: (the first is परिचयधिकरत्, *Rāj. M.*); अथ रात्रिकथाधिकरत् fol. 2b; अथ विचयिदधिकरत् fol. 3b; अथ त्रैलोक्याधिकरत् fol. 4a; अथ होलाधिकरत् fol. 4b; अथ कलकल-
काधिकरत् and अथ त्रैलोक्याधिकरत् fol. 5a; अथ हविहमयनाधिकरत् fol. 5b; अथ गृहेक्याधिकरत् and अथ त्रैलोक्याधिकरत् fol. 6a; अथ निदाद्युपपत्तिधिकरत् and अथ रथकाराधिकरत् fol. 7a; अथ त्रयत्यायः fol. 7b; अथ प्रकृत्यायः fol. 8b; अथाहुत्यं प्रथानाहुत्यप्रयोजकत्वा-
त्वायः and अथ योगसिद्धाधिकरत् fol. 9b; अथ कर्मस्वरा-
त्ताधिकरत् fol. 10b; अथ ज्ञानधिकरत् fol. 11a; अथ देवरात्रिकाधिकरत् fol. 12a; अथ कीर्तयविनायकनाधिकरत् fol. 12b; अथ सामदानहीनाधिकरत् fol. 13a; अथ पादाहवनीयायः fol. 14a; अथ यद्विद्यायः fol. 14b; अथ स्वभावाधिकरत् fol. 15a; अथ कृत्तलत्यायः and अथ अवाह्याधिकरत् fol. 16a; अथार्थवादाधिकरत् fol. 16b; अथ विरोधाधिकरत् fol. 17a; अथ प्रतिनिध्याधिकरत् fol. 17b; अथ च (leg. च्छ) भूमा fol. 19a; अथानु-
पपत्ताधिकरत् fol. 19b; अथ देवरात्रिहोतः fol. 20a; अथ पित्राः fol. 21a; अथ यावज्जीवाधिकरत् fol. 23a; अथ मातेजाधिकरत् fol. 23b; अथ चामस्य निनायेववा
पितृजाधिकरत् fol. 24a; अथ त्रयानुपपत्तिः and अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 25a; अथ त्रयानुपपत्तिः and अथ अक्षिपनाधिकरत् fol. 27a; अथ

अथानुपपत्तिः, अथ त्रयानुपपत्तिः and अथ त्रयानुपपत्तिः
fol. 27b; अथ अक्षिपनाधिकरत् fol. 28a; अथ त्रय-
ानुपपत्तिः and अथानुपपत्तिः fol. 28b; अथानुप-
पत्तिः and अथानुपपत्तिः fol. 29a; अथ त्रयानुपपत्तिः
त्यायः and अथानुपपत्तिः fol. 29b; अथ त्रयानु-
पपत्तिः and अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 30a; अथ त्रयानुप-
पत्तिः fol. 30b; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 31a; अथ त्रयानु-
पपत्तिः fol. 32a; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 32b; अथ त्रयानु-
पपत्तिः and अथानुपपत्तिः fol. 33a; अथानुपपत्तिः
fol. 33b; अथ त्रयानुपपत्तिः and अथानुपपत्तिः fol. 34a; अथानु-
पपत्तिः fol. 35a; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 35b; अथ
तुष्टुपपत्तिः and अथानुपपत्तिः fol. 36a; अथ त्रयानु-
पपत्तिः fol. 36b; अथानुपपत्तिः fol. 37a; अथानुप-
पत्तिः fol. 37b; अथानुपपत्तिः fol. 38a; अथ
हविहमयनाधिकरत् fol. 38b; अथ त्रयानुपपत्तिः
fol. 39a; अथ विविदिष(leg. च्छ)धिकरत् fol. 39b; अथ
तुष्टुपपत्तिः fol. 40a; अथ ज्योतिरधिकरत् fol. 40b; अथ
देवानाधिकरत् fol. 41a; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 41b; अथ त्रयः
fol. 42a; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 43b; अथ विविदिषादिः
fol. 44a; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 50b; अथ त्रयानुपपत्तिः
fol. 51a; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 51b; अथ त्रयानुपपत्तिः
fol. 52a; अथ त्रयोः त्रयानुपपत्तिः fol. 52b; अथ
परिभाषाधिकरत् fol. 54b; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 55b;
अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 56a; अथ त्रयानुपपत्तिः(?)
fol. 61a; अथानुपपत्तिः fol. 61b; अथ त्रयानुपपत्तिः
fol. 62a; अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 64a; अथ त्रयानु-
पपत्तिः fol. 64b; अथ त्रयानुपपत्तिः(leg. च्छ) fol. 65a;
अथ त्रयानुपपत्तिः fol. 70b.

The last words are: भिनन्तीति त्रैलोक्याय ॥
इतिपरिकरकाशुदी वनात् ॥

[H. T. COLBROOKE.]

2210.

1464a. Foll. 127; size 8½ in. by 3½ in.; 9-18 lines in a page.

Vidhiraśāyana-Sukhopajivini, a commentary on the *Vidhiraśāyana*, composed, as was the *Vidhiraśāyana* itself, by *Apyayā Dikshita*, son

इह वक्तुं (र. वक्तुं) नमन (उत्पुन?) इति विषयकोटीविषय-
कोट्येवकोटीवचनं यत्कोट्येवकोटीवचनमेव (?) वक्तुं यदीति-
कथितं इह वक्तुं (sic!) यदीतिवचनं यदीति वचनमेव इति etc.

The colophon is: इत्युपाध्यायस्य हननिधिरुचिर्गो वं
भाष्यभाषिकेः उवाच: [H. T. COLEBROOK.]

2216.

8046. Foll. 90; size 11½ in. by 5 in.;
eight lines in a page; very large writing, of
the 17th century.

Mīmāṃsāratna, a treatise on *pramāṇa* and
prameya (*Pramāṇaprameyavidhiraṇātāmaka*), by
Raghunātha Bhāṣācārya. The MS. contains
only the second *pariccheda* called *Mīmāṃsāpra-
meyaratna*. Though the *padārthas* are similar
to those of the *Vaiśeṣika*, yet the work seems
to belong to the *Mīmāṃsā*. *Jaimini* receives
the epithet *Bhagavān*, fol. 83b (बृहस्पति उवाचो
वैमनिः). *Pārthasārathi* is quoted fol. 1b, *Val-
labhācārya* fol. 29a, *Kāṅkākṛitaka* fol. 40a, *Vā-
caspatimīrāḥ* fol. 63a, etc.

It begins:

तद्वैदिकविषयस्य प्रमाद्यदर्थं कोषितं प्रमेयतद्वैदिक-
विषयविषयमेव वा त्यादिति तदर्थं तद्वि निरुच्यते । तच्च
संक्षेपतो द्विविधं भाषो व्याख्येति । तत्राद्यो ब्रह्ममुच्यते तत्राभा-
व्यविषयताज्ञातिवैशिष्ट्यभेदेन तत्राविद्य इति श्रवः । वैदिकस्यनपि
यदातीतं यतः संवाङ्मयवीणा नीला उवाचैव विदुष्य-
च्यवहार इति नमः । ब्रह्मावि तु वैशेषिकलोकाज्ञानि नच
सर्वैकान्त्येकादशेति श्रवः । चास्मादस्मिन् नमःपुत्रिचादी-
नामन्तराद्यभेदं वा तन्मत्तं पुत्रिचोचैरिहानी नीला नीहार्य
(र. वक्तुं) तद्वक्तुं वक्तुं न तु ब्रह्मातद्विषयः ।

Single sections end: fol. 16a इति ब्रह्मवदार्थः;
fol. 48a इति गुणनिरुचयः; fol. 49b इति विषयानिरुचयः.
The other sections are not distinctly marked,
but the next *padārtha* after *विषय* is *ज्ञानम्*.
Fol. 64b, *अभाष* seems to follow on *विज्ञेय* (ज्ञानाय
संक्षेपतो द्विविधं भाषो व्याख्येति) ।

It ends:

यस्य प्रमेयतद्वैदिकस्य भूषणविषयकोटी (sic!) ।
विज्ञातुं वक्तुं वक्तुः वक्तुः वक्तुः वक्तुः वक्तुः ।

वि च ।

रघुनाथस्य वृत्तिः वृत्तिः वृत्तिः वृत्तिः ।

नीलाचार्यविज्ञातुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं ।

इति विज्ञातुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं
प्रमाद्यदर्थं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं
वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं
[Dr. J. R. BALLANTYNE.]

2217.

1950. Foll. 144; size 9½ in. by 3½ in.;
9-12 lines in a page; fair old writing, of the
17th century.

(*Tarkasāntarāṇi*?). This title does not appear
in the MS. itself, but is taken from the notes
of John Taylor, on the first and on the last
page. There is no introduction at the begin-
ning, no colophon at the end, the last leaf
breaking off abruptly.

The MS. begins:

वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं
वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं
वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं
वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं

It is a critical discussion of topics belonging
to the *Pūrvamīmāṃsā*. It very often quotes
from three works which are shortly called
Paddhati, *Māṇ* and *Sudhā*. Other authorities
are: the *Nyāyāmśa*, fol. 11a; the *Pramāṇa-
lakṣaṇatīka*, *ibid.*; the *Padamāṅkari*, fol. 180b;
the *Karmanirṇaya*, fol. 184b; the *Bhāṣa*, fol.
47b; the *Bhāṣa*, fol. 77a; the *Prabhāṅkara*,
ibid.; the *Naiyāyika*, fol. 48b; the *Sādhya*,
fol. 76b; *Udayana*, fol. 90b. The latter occurs
in the sentence "वास्तविकवैदिकवैदिकवैदिकः"
There are many such phrases in this work,
which look like *sūtras*. In the second half
the work turns on grammatical subjects, *see* f. i.
fol. 80a: एतदाह । लिङ्गवैदिकवैदिकवैदिकवैदिकः ।
fol. 124b: "वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं वक्तुं"
bahuvrīhi, p. 188b, foll. [J. Taylor.]

F. VEDĀNTA.

1. *Sūtra*.

2218.

3070. Foll. 13; size 10½ in. by 4½ in.; nine lines in a page.

Vedāntasūtra, the aphorisms of the *Vedānta* philosophy, ascribed to *Bādarāyaṇa*, in four *adhyāyas* with four *pādas* each.

See Hall's Index, p. 86, no. i.; Aufrecht's Oxford Cat., p. 220, etc.

Printed together with the commentaries of *Śaṅkara*, *Rāmānuja* and *Madhva*.

[J. R. BALLANTYNE.]

2219.

1725a. Foll. 9; size 8½ in. by 3½ in.; eleven lines in a page.

Vedāntasūtra, a second copy, dated: संवत् १७३१ भाद्रपद १३ दि ० कालात्मेन ॥

It has the inscription: इदं पुस्तकं नाटयकभट्ट-वीरसेनं पुस्तकं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2220.

1052d. Foll. 11 (folded together); size 16½ in. by 3½ in.; six lines in a page; fairly written in the Bengali character, on coloured paper.

Śārirakasūtra, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2221.

1922a. Foll. 9; size 10½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page.

Vyāsasūtra, a fourth copy of the *Vedānta* aphorisms. [J. TAYLOR.]

2222.

2222b. Foll. 7; size 7 in. by 8½ in.; 14 or 15 lines in a page; large modern writing.

Śārirakasūtra, a fifth copy, incomplete, ending with the tenth *sūtra* of the second *pāda* of the second *adhyāya*.

[SIR CHARLES WILKINS.]

2. *Śaṅkara's Bhāṣya*, and commentaries on it.

2223.

3086. Foll. 424; size 10½ in. by 3½ in.; good Devanāgarī writing of 1502-5 A.D.; eight lines in a page.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, by *Śaṅkarācārya*, son of *Śivaguru*, pupil of *Govindācārya*, who was a pupil of *Gauḍapāda* (Aufrecht, Cat. Cat., p. 626). *Śaṅkara* was a native of Kerala (Malabar), and wrote the *Śārirakabhāṣya* about A.D. 804 (see K. B. Pathak's article, "The date of *Śaṅkarācārya*, Ind. Antiqu. XI., p. 174). Other dates in *Śaṅkara's* life were pointed out by Aufrecht, Oxford Catalogue, pp. 247-252.

See Hall's Index, p. 86, no. ii.; Aufrecht's Oxford Cat., p. 221; Weber's Berlin Cat. (1853), p. 176, etc. The *Bhāṣya* is printed, with *Govindānanda's Bhāṣhyaratnaprabhā*, in the Bibliotheca Indica (1863). For other editions, see Haas' Brit. Mus. Cat., p. 10; a complete German translation by Dr. Paul Deussen, Leipzig, 1887; Part I. of Ballantyne's Aphorisms of the *Vedānta* Philosophy (Mirzapore 1851) contains the first *pāda* only. Banerjee's English translation in the Bibliotheca Indica (fasc. I., 1870) has not been continued.

Adhy. I., foll. 136 (dated: संवत् १५६२ चैत्र भाद्रपद ६ चतुर्थी सुबे १); *Adhy. II.*, foll. 130; *Adhy. III.*, foll. 118 (संवत् १५५२ चैत्र भाद्रपद १३ चतुर्थी रवे विहायामयवे १); *Adhy. IV.*, foll. 45.

[SIR CHARLES WILKINS.]

2224-2227.

2447, 2448, 2449, 2450. Foll. 110, 104, 98, 99 resp.; size 12-12½ in. by 4½-5½ in.; ten lines in a page; writing fair. Many leaves have a painted margin.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, a second copy of Śaṅkara's commentary on the *Vedāntasūtras*.

Each volume contains one *adhyāya*. Foll. 41-42 in vol. II. are misplaced after fol. 41.

[R. JOHNSON]

2228.

1922b. Foll. 500 (10-499); size 10-10½ in by 4½ in.; 10-13 lines in a page; very good writing.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, a third copy of Śaṅkara's commentary, in five parts:

Foll. 10-49. The first *pāda* of the first *adhyāya*.

Foll. 50-144. The remaining three *pādas* of the first *adhyāya*.

Foll. 145-261. The second *adhyāya*.

Foll. 262-351. The third *adhyāya*.

Foll. 352-500. Another complete copy of the third *adhyāya* (ends fol. 457a) and the fourth *adhyāya*.

[J. TAYLOR.]

2229, 2230.

928, 853. Foll. 149 and 90 resp.; size 12½ in. by 4½ and 4½ in. resp.; generally twelve lines, but in vol. II., foll. 68-90, ten lines in a page; fair, modern writing.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, a fourth copy.

Vol. I. Foll. 1-32, the first *pāda* of the first *adhyāya* (ends fol. 32a), and the beginning of the second *pāda*.

Foll. 33-84, the second, third and fourth *pādas* of the first *adhyāya*.

Foll. 85-149, the second *adhyāya*.

Vol. II. Foll. 1-62, the third *adhyāya*.

Foll. 62-90, the fourth *adhyāya*.

[H. T. COLEBROOK.]

2231.

2570. Foll. 117; size, folio 15½ in. by 9½ in.; European paper (watermark 1804); Telugu character, 42-48 lines in a page; bound in hairy deer skin.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, by Śaṅkaradeśya.

Adhy I. ends fol. 43b, II, fol. 72b, III, fol. 102b; IV, fol. 117b

[MACK. COLL.]

2232.

2799b. Foll. 114 (38-151); size 9½ in. by 3½ in.; foll. 38-60 eight to thirteen lines, foll. 61-151 ten lines in a page; fair writing.

Śārirakamīmāṃsābhāṣya, the first *pāda* of the first *adhyāya* (ends fol. 60b), and the three last *pādas* of the second *adhyāya*.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2233, 2234.

1188, 1100. Foll. 187 and 207 resp.; size 18 in. by 8 in.; vol. I. 8 or 9 lines, vol. II. 7 or 8 lines in a page; fair writing.

Bhāmāti, or *Śaṅkarabhagavatpādabhāṣya-vibhāga*, a commentary on Śaṅkara's *Bhāṣya*, by Vācaspati Mīśra, pupil of Māhātmyadātaka Svāmīn.

See Hall's Index, p. 87, no. iii.; Weber's Berlin Catalogue, p. 177, no. 608; Burnell's Tanj. MSS., p. 86. Vācaspati Mīśra lived under a king Nṛīga, and composed this commentary after the *Nyāyakaṣikā*, the *Tattvasamikhā*, the *Tattvabindu*, and other philosophical works (see the verses at the end of the edition). The *Bhāmāti* was published in the Bibliotheca Indica, Benares 1880, by Bala Śāstri.

Fol. 206a contains quotations from various *Upanishads*, beginning: **ॐ नो विदः ॥ १ ॥** **वह**
नपवतु १ कर्तव्यमयमः । ३ । **वहं वृक्षस्य देवि । ३ ।**
वृक्षस्यः वृक्षसि १

Foll. 204-261 (without original numbers).
The third *adhyāya*.

Foll. 262-286 (१-२५). The fourth *adhyāya*.
[H. T. COLEBROOKE.]

2237.

289. Foll. 198; size 10½ in. by 4½ in.; ten
lines in a page; writing large and beautiful.

Bhāmātī, the first *adhyāya* (the first *pāda*
ends fol. 108b, the second fol. 121a, the third
fol. 171b). [H. T. COLEBROOKE.]

2238.

2084. Foll. 173; size 9½ in. by 4½ in.;
seven lines in a page; writing large and clear.

Bhāmātī, the third *adhyāya* (the first *pāda*
ends fol. 20a, the second fol. 54a, the third
fol. 146a).

The colophon is :

खड्गिणीय(f)नखी६ हरिहराजीनीपुलिखाः ॥ वेदाङ्गज्ञान-
चरोपकाराय लिखिताय ज्ञानार्थेनूनं नूनार्थे लिखितं ॥
संवत् १६३२ चरमे वैशाख शुदि ११ तिथी रविवारे चण्डे काङ्गे-
ईषाख्ये उदीयमानाभिषेकं श्रीमद्विरहमुक्तपुरुषोत्तमकेन(1)
लिखितं ॥ [GAIKAWAN.]

2239, 2240.

1002, 1003. Foll. 189 and 159 resp.; size
12½ in. by 4½ in. Vol. i. and vol. ii., foll. 123-
159, ten lines, vol. ii., foll. 1-122, nine lines in
a page; fair writing.

Vedāntakalpātara, a commentary on the
Bhāmātī, by *Amalananda Vyāsātma*, pupil
of *Anubhāvānanda* and *Anandātman Yati*,
living under the reign of a king *Kṛishṇa*, son
of *Jaitradeva*.

See Hall's Index, p. 87, no. iv.

It begins:

वेदाङ्गं नो विदुषिचमनमिदं
विषयज्ञातृज्ञानाद्विषयज्ञानात् ।
ब्रह्मब्रह्मज्ञानाद्विषयज्ञानात् ।
नमस्तान् । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ॥ १ ॥

योवागीश्वरः (१. १) ज्ञातृज्ञानाद्विषयज्ञानात् ।
ज्ञातृज्ञानाद्विषयज्ञानात् । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।

नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।

नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।

नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।

नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।

नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।

नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।

नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।
नमस्त्विदं । नमस्त्विदं । नमस्त्विदं ।

कठो न्वं वेदासाधनवधिरवो भूतिज्ञासाधिवारः
 सप्तवीरनाथः समुद्रिपरमप्रबोधप्रवृत्तः ।
 साक्षात्साधनेन ददन्मूलकं श्रीपरिच्छेदवीरः
 संसारमोक्षसाधनवधनिपुणकृत्यो कृत्यपुङ्गवः ॥ १२ ॥

श्रीसाधनवधनिपुणवधनि श्रीविश्वदेवात्मने
 कृत्यो ज्ञातृनि भूतलं सह महादेवेन संविप्रति ।
 भोगीन्द्रे परिपुष्टनि क्षितिभरजोद्भूतदीर्घकल
 वेदात्मोपवनस्य मङ्गलकरं प्रक्षालि कृत्यपुङ्गवः ॥ १३ ॥

श्रीनन्दारोक्तसाध्याः प्रातिष्ठितायाः अविश्वकनाम्नादि-
 विज्ञेये शास्त्रप्रतिपादां पदां देवतां प्रकनञ्जाज्ञाविषयवादि
 दक्षैवति अनिवार्योऽपि ।

Vol. I. Foll. 1-75, the first *pāda* of the first *adhyāya*.

Foll. 76-180, the three other *pādas* of the first *adhyāya*, dated : श्रीसंनत् १७६२ शाके १७९७ ॥

Foll. 181-189, the second *adhyāya*.

Vol. II. Foll. 1-121, the third *adhyāya*, dated : श्रीसंनत् १७६२ वद्विषयनाले कृष्णपत्रे इन्द्रस्या मुमुषाकरे पोषी कृत्य ॥

Foll. 122-159 the fourth *adhyāya*.

Colophon : इति श्रीनन्दनसहस्रपरिभाषासाध्यादिश्रीमद्भु-
 वानन्दप्रवृत्तवादिश्रीभगवदमलानन्दस्य साक्षात्साधनवधनिपुणवध-
 नुनी वेदान्तकलपतरी चतुर्थो अध्यायः ॥

[H. T. COLEBROOKE]

2241.

1879. Foll. 306; size 11½ in. by 5 in.; 16-25 lines in a page; fair writing.

Bhāmātī, *Vācaspati Mītra's* commentary (standing in the middle of every page), and *Vedāntakalpataru*, *Amalananda's* commentary on the *Bhāmātī*, an old, but incomplete copy.

Foll. 1-152, the first *adhyāya*. Fol. १२२ is lost.

Foll. 153-224, the second *adhyāya*, with many defects; some of them are made up by leaves in a modern handwriting.

Foll. 225-290, the third *adhyāya*.

Foll. 291-306, the two first *pādas* of the fourth *adhyāya* and the beginning of the third *pāda*, this whole portion in the modern hand-writing.

[J. TAYLOR.]

2242.

740. Foll. 249; size 13½ in. by 5 in.; 6-16 lines in a page; middling writing.

Bhāmātī (in the middle of every page) and *Vedāntakalpataru*, the first *adhyāya*, a modern copy.

The first *pāda* ends fol. 187b, the second fol. 157b, the third fol. 214b.

[H. T. COLEBROOKE.]

2243.

2665. Foll. 83; size 10½ in. by 4 in.; 10-12 lines in a page; indifferent writing.

Vedāntakalpataru, the second *adhyāya*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2244.

210. Foll. 494; size 6½ in. by 10½ in.; twenty-five lines in a page; good writing.

Vedāntakalpataruparimala, a commentary on the *Vedāntakalpataru*, by *Appayya Dīkṣita*, son of *Vīśvajīdyājīn Ranganāja Adhvarivara*, from the *gotra* of *Bharadvāja*.

See Hall's Index, p. 88, no. v.; *Rājendralāla Mitra's Notices*, iv., no. 1766.

The author's name is spelt *Appaya* or *Appayya* in the majority of the colophons; *Appayya* occurs only twice, but see no. 2211.

The *Parimala* begins:

गुरुमिहपरिहरन् विष्णुमपि

तत्र पौर्विकं प्राप्तेः ।

अथतश्च द्विवचनीयम्

वचनानि आकरोमि कलामहम् ॥ १ ॥

कलामहमुप(१)बुध्या विनयिकनाकाद्विद्वद्वैभुवन ।

महदेवार्थिनि नमिमीरे परिष्कृतम् ॥ २ ॥

अथर्वी विधिप्रदेशे विमुक्तं आत्मनःपुनरुत्थितम् ।
अथर्वीनामि देवानामप्यवकाशं इदानीं पुन्यकर्मम् ॥ ३ ॥

इति महाविद्यालयी चिन्ताप्रकाशनेन सप्त विमुक्तम् ।
मुक्तानि इति विमुक्तः अथर्वीनामप्यवकाशेति विमुक्तः ॥ ३ ॥

वर्तिनि

The first *adhyāya* ends fol. 255a (the first *pāda* fol. 148a, the second fol. 169b, the third fol. 226b).

The second *adhyāya* ends fol. 330b (the first *pāda* fol. 275b, the second fol. 307b, the third fol. 322b).

The third *adhyāya* ends fol. 461b (the first *pāda* fol. 345a, the second fol. 356b, the third fol. 423b).

The fourth *adhyāya* ends fol. 495b (the first *pāda* fol. 477a, the second fol. 486b, the third fol. 491b).

Colophon. इति श्रीमद्भारतवर्षात्पुनरुत्थितं विमुक्तं
महाविद्यालयी चिन्ताप्रकाशनेन सप्त विमुक्तम् ।
मुक्तानि इति विमुक्तः अथर्वीनामप्यवकाशेति विमुक्तः ॥
[H. T. COLBROOKE.]

2245, 2246.

265, 266. Foll. 239 and 212 resp; size 12½ in. by 4½ in.; 10-12 lines in a page; middling writing.

Kalpataruparimala, a second copy of *Appayya Dīkṣita's* commentary.

Vol. I. Foll. 1-135 the first *pāda*

Foll. 136-154 the second *pāda*, dated: संवत् १६५९.

Foll. 155-214 the third *pāda*.

Foll. 215-239 the fourth *pāda* of the first *adhyāya*.

Vol. II. Foll. 1-61 the second *adhyāya*.

Foll. 62-181 the third *adhyāya*.

Foll. 182-212 the fourth *adhyāya*, dated: (Sampat) १६६३. [H. T. COLBROOKE.]

2247, 2248.

1594, 983. Foll. 252 and 358 resp.; size 11 in. by 4½ in.; ten lines in a page; large writing.

Vedāntakalpataruparimala, a third copy, incomplete

Vol. I The first *pāda* (ends fol. 194a), the second *pāda* (ends fol. 221a), and part of the third *pāda* of the first *adhyāya*.

Vol. II Foll. 160 (258-411) the rest of the first *adhyāya* (ends fol. 326a) and the second *adhyāya*.

Foll. 98 (413-510, fol. 427 is a "śruti-pātra") the first, second and third *pādas* of the third *adhyāya*, the latter incomplete (the second *pāda* ends fol. 443a). [H. T. COLBROOKE.]

2249.

373. Foll. 143, size 10 in. by 4½ in.; fourteen lines in a page; fair writing

Vedāntakalpatarumajjarī, a commentary on the *Vedāntakalpataru*, being an abridgment of *Appayya Dīkṣita's Vedāntakalpataruparimala*, by *Bhaṭṭa Vaidyanātha*, son of *Rāmacandra Tāṭat*.

Vaidyanātha composed his *Śāstradīpikā-prabhā* in *Sampat* 1767 (Hall's Index, p. 174, no. xv).

The *Kalpatarumajjarī* begins-

इति विमुक्तप्रकाशनेन सप्त विमुक्तम् ।

अथर्वी गम्युक्तः पुनरुत्थितः संवत् १६५९ सप्त विमुक्तम् ॥ ३ ॥

आरं आरमुत्थितं संवत् १६५९ सप्त विमुक्तम् ॥ ३ ॥

अथर्वीनामप्यवकाशेति विमुक्तम् ॥ ३ ॥

इति विमुक्तप्रकाशनेन सप्त विमुक्तम् ।
अथर्वी गम्युक्तः पुनरुत्थितः संवत् १६५९ सप्त विमुक्तम् ॥ ३ ॥

The first *adhyāya* ends fol. 67a (the first *coraga* fol. 43a, the second fol. 46b, the third fol. 50b), the second *adhyāya* fol. 84a (the first *pāda* fol. 71b, the second fol. 79b, the third

2260.

2682. Foll. 50; size 9½ in. by 5½ in.; clear modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Tattvadipana.

A fragment, extending to fol. 27a of the preceding MS, and to about one fourth of the first *varnaka*.

On the outside of fol 1, the work is called
Tattvadīpikā. [H. T. COLNBROOKE]

2261.

53. Foll. 152; size 9½ in by 3½ in; Bengali handwriting of c. 1600 A D.; nine lines in a page.

Pañcapādīkā-tīkā, another commentary on the *Pañcapādīkā*, by *Ānandapūrṇa Munindra*, surnamed *Vidyāsāgara*, pupil of *Abhayānanda*. The writing, which is difficult to read throughout, is much worn in the first few pages.

It begins :

आभिरक्ष महत्तमो गीरीशम्भाचनोदित ।

अनारायणो ह्यु नरसिंहेनाकृतिः ॥ १ ॥

विद्यारुद्रमले भृगाव्याख्या ० ॥ २ ॥

अभिज्ञानशकुन्तले (१) ।

भवाय भवसंभवाय विष्णवे नमः ॥ ३ ॥

प्रपञ्चिर्न यदाचार्यवर्येण तदिहोच्यते ।

संक्षिप्तानन्दपुराणे टीकायां सुसप्तद्वये ॥ ३ ॥

दृष्टा हि शिक्षायां सर्वकारेण नृप(त)पुषिका प्रवृत्तिरसौ
 शम्भारभे शिक्षाधारमनुविधानो ग्मन्वृत्तिरूपरक्षकं नृप(त)
 करोमनाद्यानमेति* (cf. Rāj. Mitra, Notices, v,
 p. 131, no. 1823).

The following sections are marked in the margin:

इति विद्यावागदाये प्रथमपदीयं समाप्तं n fol. 75b; इति
द्वितीयं पदीयं fol. 88b; इति तृतीयं पदीयं fol. 108b;
चतुर्थं पदीयं fol. 119b; समाप्तं पदीयं fol. 127b; प्रथम-
मध्यम प्रकाशं पदीयं (1) fol. 132b.

[illegible]

[H. T. COLLEBROOK.]

3 Other commentaries on the Sūtras.

2262.

1679. Foll 170; size 9½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page; fair writing

Vedāntasūtramuktāvalī, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Brahmānanda Sarasvatī*, pupil of *Paramahansa Parivrājaka Paramānanda Sarasvatī*.

See Hall's Index, p 93, no. xxviii.

It begins:

परसी मरसीधर्मः जीन्यारायणप्रभोः ।

अपि श्रीविष्णुनाथस्य वरदानान्तर्यामिणः ॥ १ ॥

भाष्यार्थो निरुक्त्याय यः क्षुत्तिपचव्यावाक्येः पारंगैर

विज्ञेनिर्लेयदयैवप्रभृतिषु ब्रह्मादयोद्याम्बिः ।

नं पुद्गा तनुते गुरुमयतिभिस्तज्जायचेन्नोगतिर

ब्रह्मानन्दसदस्याः पुत्रिश्चिदःसुषेणु मुञ्जावलीम् ॥ २ ॥

The first *adhyāya* ends fol. 54b, the second fol. 97a, the third fol. 150b

[H. T. COLNBROOKE.]

2263.

433a. Foll. 128; size 12½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page; fair writing.

Vedāntasūtramuktāvalī, a second copy, dated
 ब्रह्मादीमान संवत्सर आषाढ शुद्ध द्वितीया शुभपावरे क्वात्रिं
 मय (?) शन १८७२ = गी: वेद भूदी १४ = क्वात्रि: =

[H. T. COLLEBROOK.]

2284.

1396. Foll. 167; size 11½ in. by 4½ in.
(foll. 1-19 4½ in.); foll 1-19 sixteen to eighteen

lines, foll 20-167 eleven lines in a page. The first portion is a fragment of a fine old manuscript.

Brahmamṣṭavarshaṇi, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Ramananda Sarasvatī*, or *Sriramakimkaravarya*, pupil of *Mukundagovinda Acarya*

See Hall's Index, p 93, no xxix, Rajendralala Mitra's Notices, iv, p 81, no 1484

It begins

जीरानपरकहमहमहावाद्यावाद्यम् ।
मवापि यद्वचोयोगावाचो नपि मुक्तं मतः ॥ १ ॥
संगतिः संज्ञयः प्रवैचर्यवती तयोः फलम् ।
भाष्यस्याः सुप्रयः तयोः सुपाठ्यनपहेयः ॥ २ ॥
आत्म्यायमे स्तुतवावेनैतमेदो नपि मुचयितम् ।
उच्यते मुक्तवोपायं जीरानो श्रीमन्नामिदम् ॥ ३ ॥

The first *adhyaya* ends fol 57a, the second fol 95a, the third fol 150a

In the colophon of the first *adhyaya* the author is called *Sriramakimkaravarya* (cp Raj Mitra's Notices, iv p 48, no 1487) इति जीरानहंनवरीनामवाचोपयोगिमुक्तवोपायवैचर्यवती - जीरानात्मिकरवैचर्यवती प्रवचनमुच्यते प्रवचनस्या आयास्य चतुर्थे वादः ॥

Date of the copy संवत् १८३३ चहन कृदी १३ ।

[H T COLEBROOKE]

2265.

1352 Foll 71, size 11½ in by 4½ in, 10 or 11 lines in a page, fair writing

Brahmamṣṭavarshaṇi, the first *adhyaya*
Foll ३६-५२ are lost (सु 12-33 of the second *pada*) [H T COLEBROOKE]

2266.

600. Foll 240, size 9½ in by 4 in, nine lines in a page, fair writing

Sarvakasūtrasārthacandrika, or *Subodhini*, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Gangā-*

dhara Bhagavadbhaktakṣipara, son of *Sadāśiva Bhaṭṭa*, son of *Vṛkṣavara Mahādakara*, from the kula of the *Rishi Vatsa*

See Hall's Index, p 94, no xxx

It begins

नमस्कृत्य शिवं रामं लक्ष्मीकान्तं जगद्गुरुम् ।
मवापि मुक्तिरामं च हृदयार्थं च मेरुम् ॥ १ ॥
सुप्रवृत्तवाक्यादान् मुक्तवादींश्च भक्तिः ।
विश्वी भारतीं गङ्गां काश्यां मुक्तवृत्तवादीम् ॥ २ ॥
वदाशिवमनुजन्मा वल्लभिकुलसंभवः ।
गङ्गाधर इति ख्यातो भगवन्नक्षत्रिकरः ॥ ३ ॥
रम्यां मुचोपनिर्गतां मुक्तां तावदवधिनाशिनोत् ।
टीकां बालहितां मुक्तं मूलकारावैचर्यकाम् ॥ ४ ॥
सु सुप्रकारभूतो त्वैः स्नाहं वामनद्वयीः ।
गुरोः कृपाया माहात्म्यं वनेनेतत्त संज्ञय ॥ ५ ॥
जनकसमवाप्तानं मुक्तं ज्ञानं जगत्प्रभुम् ।
विश्वधारे विश्वदये अग्रे मुक्तमनुजम् ॥ ६ ॥

The first *adhyaya* ends fol 76a, the second fol 139b, the third fol 211a

Colophon इति श्रीनमोहादकरोपमानकवीरेचरानि-
होमवृत्ति (सूनु) वदाशिवभट्टानमभगवन्नक्षत्रिकरगङ्गाधरविरचि-
तायां मुचोपनिर्गतां स्नाहोत्सूचकारावैचर्यकामां चतुर्थीभाष्यस्य
चतुर्थे वादः समाप्तः ॥

See the same author's *Dhyanaavallari*

Date of the copy सं० १८३३ अ.ग.संवत्सरे शैव
सवा. मीमिक्षु चारुदी ३ वार संगरखे लोप्या जीरानहंन
जीगनेशमीहहाइ गंगावीहहाइ भवानीवीहहाइ भवरोवी-
हहाइ जनपुरनामीहहाइ । [H T COLEBROOKE]

2267.

296. Foll 119, size 10½ in by 4½ in, 11 or 12 lines in a page, fair writing

Vyasasūtravṛtti, or *Vidvajanamanoharā*, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Ranganatha*, pupil of *Anandasrama* He quotes *Vidyatirtha* (?) and *Nṛsiṃhasrama*

See Colebrooke's Misc Ess I, p 334

It begins

प्रमग्वीतिःकथं जगत्प्रमग्वीतिःकथं ।
जीवाकुपे वागङ्गां प्रमग्वीतिःकथं ॥ १ ॥

विहारकः(?) र. गीर्वाणः। जोषीः मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 संयुक्तः(?) आर्यभट्टाचार्यः। मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 आनन्दामनसादाश्रयनात्। मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

The first *adhyāya* ends fol. 29a, the second fol. 64a, the third fol. 103b, the fourth *adhyāya* ends.

मुक्त्या परमात्मनश्चर्या लिखिता नवा।
 मुक्तिः श्रीआर्यभट्टाचार्यः। मुक्तिः श्रीआर्यभट्टाचार्यः।

इति श्रीआर्यभट्टाचार्यः। मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥ [H T COLLEBROOKE]

2268.

3104. Foll 188, size 8½ in by 4 in, fair, modern Devanagari writing, 8 or 9 lines in a page

Brahmasūtrapadāyogana, or *Brahmāṃpitānashinī*, a concise commentary on the *Brahmasūtra*, by *Sādānānanda Sarasvatī*, pupil of *Svayampṛakāśānanda Sarasvatī*

It begins

ब्रह्म परमात्मनः मुक्त्या गतिर्यथाः (र. गीर्वाणः)।
 ब्रह्मपरमात्मनः मुक्तिः गतिर्यथाः ॥

लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥
 मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा। मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

I. इति श्रीआर्यभट्टाचार्यः। मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

II. इति ब्रह्मपरमात्मनः मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

इति श्रीआर्यभट्टाचार्यः। मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

III. इति श्री० मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

IV. ends fol. 184b. ब्रह्मपरमात्मनः मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

इति श्रीआर्यभट्टाचार्यः। मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

Then follow several pages of *śloka*, apparently intended as an appendix to the work, beginning *ब्रह्म*।

विद्युत् संयुक्तं योजनं नु मुक्ता विनी।
 आर्यभट्टाचार्यः। मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।

ब्रह्मपरमात्मनः मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥ [Dr J R BALLANTYNE]

2269.

1147. Foll 277, size 9 in. by 4½ in, eleven lines in a page; large writing, on some leaves blotted.

Nirmalakṛishnabhāṣya, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Nirmalakṛishna*.

It begins

श्रीकृष्ण वेदवेत्तारं वेदां वेदान्तोक्तिः।
 नाना ब्रह्मपरमात्मनः मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

ब्रह्मपरमात्मनः मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

इति श्री० मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

ब्रह्मपरमात्मनः मुक्तिहास्यप्रतिष्ठा।
 लिखिते रत्नायेन विहारकनामोदरा ॥ ३ ॥

The first *adhyāya* ends fol. 105b, the second

मुच्यन् मन्वसिं भातुं मयानां कोहयं क्षिपे ।
 प्रकल्पं व्याकथयामासुं किञ्चे न्ये मे समकथे ॥
 भाषयामासुं तथानीं खलां मात्स्यैदीपिकां ।
 इमां वृत्तिं पदान्तेषां काशीमिव द्विषिष्यामि ॥
 समुत्तानन्दस्यैवः कस्य मोक्षकारणं ।
 यस्यास्यपदान्तेषां ददाति वा परं यदं ॥
 सप्तम्यास्यानायमाने ष्व यथाज्ञात्वा यथाक्रमं ।
 यथौ विषयवाक्यानां विषयानां प्रथमये ॥

The first *adhyāya* ends fol. 44b: इति जीवेद-
 व्यालोकनचतुर्थी प्रथमे अध्याये चतुर्थेऽध्याये ॥ समाप्त्यायं
 समन्यवादिभः प्रथमो अध्यायः ॥ * The second *adhyāya*
 (चरितोपन्यासः) ends fol. 81, the third (साधनाध्यायः)
 fol. 123b. The end of the whole is:

इयं वृत्तिर्ज्ञाता दुर्दिता ॐ- * छेदनकारी
 त्रिभिर्गुणैर्भवेत्तु भवजलविषयं विगमिष्यन् ।
 हरोमीत्यादिनां सत्त्वदुरुच्यत्वात् स्मरणात्
 परमज्ञानस्याद्वयम् ॐ- * हीनपरमिः ॥

इति जीवेदव्यालोकनचतुर्थी चतुर्थे अल्पे नृत्ताध्याये
 चतुर्थेऽध्याये ॥ समाप्त्यायं चतुर्थो अध्यायः ॥

[H. T. COLLBROOKE]

4. Works of Śaṅkarācārya, and commentaries on them.

2272.

2222b. Foll. 87 (369-455); size 9 in. by
 1 in.; seven lines in a page; large, good
 writing.

Sakalopaniṣadśāstra-sūtra-saṅgraha, in two
 parts, one in prose, the other in verse, by
 Śaṅkarācārya.

See Hall's Index, p. 99, no. li.

The prose part begins:

एष मोक्षसाधनोपदेशविधिं व्याख्यास्यामि मुमुक्षुषां जगत्-
 नानामविनाशयैव त्रिदशं मोक्षसाधनं ज्ञातं *

It has three *prakaraṇas*: *tishyapratibodha-*

* The right margin of the last leaves is injured.

saṁśīdhi (ends fol. 381b), *avagati* (ends fol. 394b),
gadyasambandha (ends fol. 397a). Cp. Bur-
 nell's Tanj. MSS., p. 90, no. xiv.

The second *prakaraṇa* has the form of a
 dialogue, it begins:

मुमुक्षुसमीपं गच्छन् तत्रागच्छन् चरितुं चतुर्थी
 यथाज्ञात्वा यथाक्रमं सप्तम्यास्यानायमाने ष्व यथाज्ञात्वा यथाक्रमं
 यथौ विषयवाक्यानां विषयानां प्रथमये ॥

The metrical part begins:

येतन्मं जयन्ते नयं नयं नयं नयं नयं नयं ।
 यथाज्ञात्वा यथाक्रमं सप्तम्यास्यानायमाने ष्व यथाज्ञात्वा यथाक्रमं
 सप्तम्यास्यानायमाने ष्व यथाज्ञात्वा यथाक्रमं
 सप्तम्यास्यानायमाने ष्व यथाज्ञात्वा यथाक्रमं
 सप्तम्यास्यानायमाने ष्व यथाज्ञात्वा यथाक्रमं

The names of the sixteen chapters are:
upadghātaprakaraṇa (26 verses), *ātmanirvāṇa-*
pattīśīdhi(*pra*)*karana* (4 v.), *īśvarātmajaprak.*
 (8 v.), *ahampratyaṅgyaprak.* (5 v.), *buddhyaparā-*
dhyaprak. (5 v.), *viśvāpohaprak.* (6 v.), *bud-*
dhyārūḍhaprak. (6 v.), *citiprak.* (6 v.), *sūkṣh-*
mantāprak. (9 v.), *dṛṣṭiśvarūpaprak.* (14 v.),
īkṣitiprak. (16 v.), *prakāśaprak.* (10 v.),
arabrahmāpaprak. (27 v.), *svayamasmitiprak.*
 (50 v.), *nānyadanyataprak.* (54 v.), *pārthīya*(*sa*)*prak.*
 (74 v.), *samyammatiprak.* (89 v.), *tattvaparak.*
 (about 230 v.), *jvaranāśaprak.* (28 v.).

Cp. Weber's Cat. (1853), p. 178, no. 614.

Colophon: उदीयमानोदीयौ विषयवाक्यानां विषयानां प्रथमये ॥
 यादृशमिति न मे दोषः करकान्त(sic)वरायं चतुर्थेऽध्याये ॥
 संवत् १३३३ चर्मादिपुत्रे ३ रवी छिन्ना ॥

[GAJKAWAR.]

2273,

256b. Foll. 49; size 11-11½ in. by 3 in.;
 9-11 lines in a page; writing middling.

Sakalopaniṣadśāstra-Upadeśasāṅgraha, a second
 copy, beginning with the metrical part, and
 ending with the three prose chapters.

Colophon :

जीमवताख्यटीक्ष्णे विनोदचरनादिभिः ।

उपदेशस्य साहस्यौ रंगनाथो जलौल्लिखत् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2274.

101a. Foll. 39; size 9½ in. by 4½ in.; 10 or 11 lines in a page; writing middling.

Upadeśasahasrī, a third copy, but only the metrical part. [H. T. COLEBROOKE.]

2275, 2276.

2221, 2222a. Foll. 230 and 188 (231-368); size 9 in. by 3½ in.; seven lines in a page; large good writing.

Upadeśasahasrī and *Padayojanikā*, a commentary on the *Upadeśasahasrī* by *Rāmaśirītha*, pupil of *Kṛishṇatīrtha*: the metrical part. See Hall's Index, p. 99, no. li.; Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 74, no. 1475 (no. 1474 contains *Rāmaśirītha*'s commentary on the prose part).

The commentary begins:

यथाव्यक्तमिदं सर्वं ज्ञेयमात्राद्यविद्यया ।

मात्रं नो मात्रं यज्ज्ञानाद्यदसि तत्र चित्तुमन् ॥

तदेवं सर्वोपनिषद्वैचारसंग्रहं गद्यबन्धप्रबन्धेन संक्षेपतो मुक्तोपदिश्य पुनरपुनरेवावैवातं यद्यबन्धप्रबन्धेन सोपस्करं विशदयतोपदेष्टुमात्रो भगवत्(1) आद्यकारः यद्यबन्धप्रबन्धे ग्रन्थप्रतिपाद्यपरदेवतानमस्काररूपं मङ्गलं कृतं शिष्यशिष्यार्थं लोकनोपनिषद्भाति ॥ चैतन्यमिति ॥ चैतन्यं सर्वैर्गैः ०

It ends:

उपदेशस्यहृदीर्षं विभुता हि महात्मभिः ।

अज्ञातेशान्नायक्योपदेशोपनिषा कृता ॥ १ ॥

जगत्सर्वदापरैरहस्वगद्यप्रबन्धप्रबन्धपर्यवस्यते ।

अथं नु सादृशमिति विचिन्तः स्वादायि भगवादिहासि

[उदः ॥ २ ॥

हृज्जलराविभुज्जलान्मल्लेताया मुक्ता विपुलप्रसादात् ।

यथावर्षविभुषितेन विभुत्वेन नुयवसिहान्नायका ॥ ३ ॥

इति जीमवताख्यटीक्ष्णोपदेशस्यहस्ताः पदोपनिषा नाम टीका कृष्णतीर्थशिष्यरानाथैरुपदिष्टा जनाया ॥

सहस्रोपदेशेन हाईं ज्ञानो यः

अधिष्ठापनाया निवादाय (r. ० नु ?) मङ्गल ।

हृदात्मरूपं जगत्सर्वदापरैः

मुहं काशिरावै निवर्षं तं नमानि ॥

यदादेः स्फुरता हृदीया च जगता

तदानन्दता मय दपोपयता ।

अथं तस्यैव ज्ञातमित्यं प्रसादा-

हुरोरेव तं काशिरावै नमानि ॥

रत्नराममुनीशुष्यदे

चित्तचर्चा चित्तमार्गीहीक्षे ।

लिखिता मदनान्मन्त्रेन चेदं

भगवच्छास्त्ररक्तितोपदेशो (metre!) ॥ ३ ॥

लघितं जीमो गोपालमुनीशुष्यदीर्घावै (sic!) ॥

The third couplet gives as date of the original of this copy, Sāmpat 1736. [GAIKAWAR.]

2277.

666. Foll. 136; size 11½ in. by 4½ in.; 9-16 lines in a page; middling writing.

Upadeśasahasrī, the metrical part (in the middle of every page) and *Padayojanikā*, another copy of the second part.

[H. T. COLEBROOKE.]

2278.

151. Foll. 161; size 13½ in. by 5 in.; 7-13 lines in a page; fair writing.

Upadeśasahasrī, the metrical part (in the middle of every page) and *Padayojanikā*, a third copy, dated संवत् १८३० माघशुद्धि ॥

This copy has only the first two of the final couplets of the first copy, omitting the couplet containing the date (रत्नराम०).

[H. T. COLEBROOKE.]

2279.

2554. Foll. 74; size 18½ in. by 5 in.; 12 or 13 lines in a page; large fair writing.

Upadeśasahasri-vṛttī, a commentary on Śaṅkara's *Upadeśasahasri*, by *Anandagiri*. This name is given to the author on the first page (उपदेशसहस्रीकारिका आनन्दगिरि in the same handwriting as the copy itself); in the colophon at the end of the second copy the author is called *Anandajñāna*, pupil of *Suddhānanda*. See Rāj. Mitra's Notices, viii., p. 288, no. 2848.

This copy comprises the metrical and the prose part (begins fol 52b) of the *Upadeśasahasri*.

It begins:

प्रथमं कृत्वा प्रवृत्ताविहारिणं
गुरुमपि खान्दनायैकपिबः ।
मया सहस्रीविपुतिर्विधीयते
कृतापि मन्त्रोपकृतिरितिहये ॥ १ ॥

सकलपविषदवैकारसंदाहिकामुपदेशकाहर्षी गद्यपद्यात्मिका
प्रारम्भाद्यो भगवाम्भाष्यकारविष्णोर्विहितस्य ग्रन्थस्य अविश्रान्त
परिब्रामाणप्रचयः (० चर R. M) गमनान्तां शिष्टाचारपरिपाल-
नपरिष्ठादाहर्षिसिद्धये च विनिश्चयेदेवतातन्त्रागुल्लङ्घयैवैवं तत्त्व-
मत्कारकं मञ्जुलालचर्यं मुक्तः संवादयन्त्यस्य शारीरकमकरत्यस्य
तदीयनेषानुसन्धानात् सूचयति चैतन्मतिः ।

It ends:

आम्नातो ग्रन्थस्य गद्यपद्यात्मनः सनात्यर्थम् ।
उपदेशसाहस्रीयं गद्यपद्यमयी मया ।
आकृता आकृतायन्मैत्रेयानुग्रहसिद्धये ॥
आश्रित्या अश्रित्या तेषं कुर्वती शर्म निरैलम् ।
कृतिनां कृतिविद्यानामाश्रित्यतः (१. ० भाषिता) पुरुषोत्तमम् ॥

Date of the copy: संवत् ११३५ (i.e. 1735).

2280.

101b. Foll. 106; size 9½ in. by 4½ in.; 9-11 lines in a page; writing middling.

Upadeśasahasri-ṭīkā, a second copy, but without the three prose chapters; also the final couplets are wanting.

The colophon is: इति श्रीवरमहेश्वरिप्रज्ञावाधै-
वीनुज्ञानमयूखपादक्षिप्रमगधदानन्दानन्दविरचिता श्रीसहस्री-
पद्यमगदीका समाप्त ॥ [H. T. COLEBROOK.]

2281.

1245b. Foll. 15 (the sixth of which is wanting); size 10½ in. by 4½ in.; indifferent, modern Devanagari writing; 11-13 lines in a page.

Tattvacandrikā, a commentary, by an unknown author (pupil of *Śrīkṛishṇatīrtha* and *Jagannāthāśrama*), on *Anandagiri's* exposition (*śraṇaṇa*) of *Saṅkarācārya's Pañcikkaraṇa*. See Hall's Index, p. 139, no. cexxv.

It begins:

यथालक्ष्यमगदुष्यसंग्रहिता-
संदोषकारणानिवेषनीयप्रज्ञा ।
मक्षिमुक्ताह्वयपुष्पैर्गतो हितव
रामाभिधानुगतं भुवि तत्त्वमि ॥ १ ॥
यत्प्रामुख्यविरतमस्तत्त्वमस्तथात्
अज्ञानलक्ष्यमहायज्ञमन्त्रः (?) ।
मुक्तामु नी चतुरमस्तमोच रम्यं
श्रीकृष्णातीर्थैर्गुरुदायुगं नमामि ॥ २ ॥
मगतावात्मना ये गुरोरो ने कृपालवः ।
तानहं विधिपूजना करये तत्त्वमिदम् ॥ ३ ॥

वीरमहेश्वरमयूखपादविरचितं पञ्चीकरणाद्यं प्रकर-
मतिरक्षिप्रमनेकापैरसंग्रहणीयमतिविमलमयैः प्रवृत्तीविष्णो-
रानन्दगिर्याचार्यैः स्वधिकीरितस्य विमलपरिष्ठादाये विविध-
शिष्टाचारपरिष्ठादायिद्वेदेवतामनन्तराहर्षः ० दक्षिणति उप-
पादिति ०

It ends:

पञ्चीकृतविधिरन्यथैः प्रवृत्तीकृतं ।
यथाशुतं यथापुष्टि तेन मुच्येदुपायिः ॥ १ ॥
श्रीतामुष्यैल्लिङ्गाकारिणीतगायं
मेनारजार्द्रचर्यं मुक्तवज्राद्यं ।
श्रीरिप्रमनविरचितमगदीका
रामाभिधं जगति अत्यहं नमामि ॥ २ ॥

इति श्रीवीरमहेश्वरविष्णोरीका तत्त्वमिदम् नाम चरि-
तमाप्त ॥

The MS. was copied, for his private use, by *Rāma Brahma Yati*, pupil of *Suddhānanda Tīrtha*. [H. T. COLEBROOK.]

2282.

788. Foll. 39; size 10 in. by 2½ in.; five lines in a page; beautifully written in the Bengali character.

Siddhāntabindu, a commentary on Śaṅkara's *Dasāśloki*, by *Madhusūdana Sarasvatī*, disciple of *Vīśvekhara Sarasvatī*. The fuller title of the ten couplets is *Cidānandāśloki* or *Cidānandastavarāja*. See Hall's Index, p. 108, nos. xc. and xci., and p. 183, no. cxvii.

The text of each *śloka* is given before it is explained.

The first *śloka* of the *Dasāśloki* is :

न भूमिर्न तोयं न त्रेधा न चायुः
न च मेन्द्रं वा न त्रेधा समूहः ।

अनेकानि चानाहुमुनेर्विश्वम्

१ तदेको व्यक्षिप्तः शिवः केचनो वदन् ॥

See Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 120, no. 1535.

The commentary begins :

जीज्ञाहृताचार्येनवाचतारं

विशेषदं विश्वमुहं प्रकथ्य ।

वेदान्तज्ञानप्रकाशकानां

बोधाय कुर्वे कथयि प्रथमम् ॥

इह खलु साक्षात्परया वा सर्वानेव जीवान्मुक्तिप्राप्तये-
नयान् जीज्ञाहृतो ज्ञानात्म्यो विशेषेणात्मानं नित्यमुद्रमुद्रमुद्र-
कमायं संक्षेपेण बोधयितुं दृष्टाद्योक्तं प्रथमाय ।

It ends :

न जीवि तं व्यावर्तयेन्नयं

कथ्यन्तु तूचैरपि यो वचनम् ।

विनापि तेः संघटितास्तुल्ये

तं ह्यहं नोति तुरेयं च ॥ १ ॥

छत्रुपि यद्वैषम्यमात्रादितरिप निषम्यो व्यम् ।

मनुवृत्तेन मुनिना विहितो मुखिनी विनोदाय ॥

वदन् जीवन् विविच्यतुरेये मे न हि ।

वदन्जीवन् विविच्यन्त्येव तुरीये हि ॥

वदुवाचनवा मवाचनलो

वल्लभद्वयं कृतो कृतो निषम्यः ।

वदुवाचिहासि वच सुहं

प्रमुदाताः सुविधो विषेयवन् ॥

Cp. Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 80, no. 1468;

Weber's Cat. (1858), p. 182, no. 626.

This copy was written in the Śaka year 1539, on the banks of the Surasindhu (Gangā), as will appear from the following colophon :

महार्जिनाद्येमुनिरे ज्ञानाद्ये

नभस्यनायस्य च कृष्णवर्णे ।

अलिखि केनापि मनोहरो एवं

विज्ञानादिभुः सुप्रसिद्धादिरे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2283.

2532a. Foll. 24; size 10 in by 4½ in.; eleven lines in a page; well written.

Siddhāntabindu, a second copy.

[GAIKAWAR.]

2284.

603a. Foll. 22; size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; fair writing

Siddhāntabindu, a third copy, dated संवत् १७७८
शेवकृष्ण १३ शनी सन्धो एवं पूर्णं जातं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2285.

2782a. Foll. 20; size 10½ in. by 4½ in.; 11-13 lines in a page; indifferent writing.

Siddhāntabindu, a fourth copy, dated शके १६१७
अग्निरोनामनि संवत्सरे चैवे मासि चतुर्थी ३ शुक्ले रेवत्युदयि-
वादिजीवन्त्योपोपचर्यन्तेऽहम्भट्टमुना परीतोपनामनेन राम-
भक्तेन गोविन्दभट्टेनायं विज्ञानादिदुर्लभितः रामाय समर्पितः ॥

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2286.

1521a. Foll. 29; size 10½ in. by 4½ in.; eight lines in a page; large fair writing.

Siddhāntabindu, a fifth copy.

It has the wrong title *विज्ञानादिदुर्लभितः* on the first page.

[H. T. COLEBROOKE.]

2287.

1748a. Foll. 51; size 8½ in by 4½ in.;
nine lines in a page, large fair writing.

Siddhāntabindu, a sixth copy

[H T COLERBOCK]

2288.

327a. Foll 30, size 12 in by 4½ in, eleven lines in a page, well written

Vedantasiddhantabindu, a seventh copy, dated
संवत् १८५५ शकाद श्रावण शुद्धि ९ ॥

[H T LOIBROOK]

2289.

3037 Foll 32, size 12½ in by 1½ in,
8-11 lines in a page, large writing

Buddhantambulu, an eighth copy Dated
 संवत् १८७१ मिति मागशीवेदि ३ बुधवारे लिखित गोपाल-
 गिरिभिखुवा जीमवधन (?) गिरिस्वामिभिषेख शिरसायान
 वासिना पुष्करोपरि जीमवधनीक्षेपे । जीमवधनीक्षेपयु
 भगवन्निर्देशो नदीय. पठकानां भोग्यां च ॥

[J R BALLANTYN]

2290.

327b Foll 117, size 12 in by 4¹ in,
eleven lines in a page, writing fair

Nyagaratnavali, a commentary on the *Sil-*
dhantakhandu, by *Brahmananda Sarasvati*, pupil
of *Narayana Tirtha* and of *Paramananda*
Sarasvati, based on *Madhusūdana's* *Advaita-*
siddhi and *Brahmananda's* own commentary
on it

See Hall's Index, p 109, no xcv, Raj
Mitra's Notices, vi, p 275, no 2209

The *Nyāyaratnāvalī* begins

ममो नववमश्यामकानकानिादेहिने ।

कमलाधामसीदामकठकानुकगेहिजे ॥

अद्वैतविभेदीकायाकदीवायाच संग्रहा ।

पिबिचरचना जाविद्विजानन्तेन दध्यते ॥ २ ॥

सहपरीक्षितानामप्येवमुक्तं ।

उद्यता प्रवर्तनीयुर्मे व्यापराणावह्नीनिह ॥ ३ ॥

**ब्रह्माहिमोवसन्नवाहीनिराज्ञानन्दरूपबीजप्रसक्तद्वय-
चोरिभक्तानन्दरूपं चोक्तम् । ब्रह्माजीवादि देवान्यथावापि०**

Fol 4 is missing

The copy is dated : संपत् १९३२ त्रैमासिके जापककृत
१५ भृगुशक्रे चौकाश्वी तिथिर्नामि पृथक् संपदीयमानः ॥

[H T COLNBROOK.]

2291.

1348a. Foll 21, size 10 1/2 in by 4 1/2 in; eleven lines in a page, good writing, of about A.D. 1700

Dvandvamañjarī Upamāṣaṇa, a treatise on the single words of certain holy passages from different *Upamāṣaṇa* in twelve chapters (*siddhanta*), by *Sūrikarāya*. It is different from the *Vikhyavarāṇa* in Weber's Cat (1853), p 181, Burnell's Tanj MBS, p 91, no 1111, also from the *Mahābhāṣāsiddhanta* in Raj. Mitra's Notices, viii, p 299, no 2868

It begins

यदज्ञानप्रभाषेन दृश्यते सबलं जगत् ।

यश्चानाह्वयमाप्नोति तस्मै ज्ञानात्मने नमः ॥ ५ ॥

समक्षविषयवस्तुनाभिनिर्मुक्त' क चेष्टलं निर्दिष्टोप (cp the second copy) ब्रह्म वैतन्म्यात्मनेव तिष्ठति स परमहंसः यच्च सुखनिर्दिष्टति किं करोति। चेष्टलं ब्राह्मणशास्त्राभिप्रायं करोति। तन्म्यात्मनो कौटुम्बः। यच्च जीवमिदानीं वायानाति। जादी तदादृष्टेभ्यस्तु प्रधानमार्गं ब्रह्म। जहं ब्रह्मातीति यमुच्येदस्तु। तन्मन्वीति साम्येदस्तु। जयमात्मा तन्नेति जयवै-
ख्येदस्तु। जहं ब्रह्माति यमरं जनेति पुनः। इत्यादिब्रह्मस-
न्नाह्मात्मैक्याभिप्रायः। तदादी ज्ञेयेदस्तु प्रधानब्रह्मसामान्यं
तिष्ठति।^{१०}

Fol 2a इति श्रुतेस्तु ब्रह्मज्ञानादभिधीयः ब्रह्मनिष्ठातः
 जगत् ॥ १ ॥ अतः परं आनन्दब्रह्मनिधीयः जगत्ते ।

It ends :

ब्रह्मसूत्रनिबन्धः वेदान्तप्रकरणे अथ वेदवेदाङ्गप्रमाणम् ॥
ब्रह्मसूत्रनिबन्धो नाम ब्राह्मसूत्रार्थः समाप्तः ॥ इति श्रीकृष्ण-
पादपिपीथः ब्राह्मसूत्रप्रमाणम् समाप्तम् ॥

[H. T. COLERBROOK.]

2292.

2113. Foll. 57; size 9½ in. by 4½ in.; seven lines in a page; large good writing.

Dvādaśamahāvākyaivaraṇa, a second copy.

It begins without the *śloka* :

यथा(१) महाभाष्यविषये कथयति । समस्तविषय-
वाचनाभिनिर्मुक्तः स परमहंसः केवलमिदं ब्रह्मैव
ब्रह्मविषयमा-
वाच(२)माचरेत्। तत्र स परमहंसः यत्र कुत्रचित्पठति ।
तिष्ठ करोति । केवलं ब्रह्मज्ञानमात्रविषये करोति । विषये
नाम विचारः । तन्महाभाष्यं कीदृशं । तद्विषयविदादि
वाच्यानि । ०

Date of the copy : संवत् १७३७ चर्षे श्वेते शुदि १३
शुभदिने लिखितं ॥ [GAIKAWAR.]

2293.

1368d. Foll. 26; size 9½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page; well written.

Dvādaśamahāvākyaivaraṇa, a third copy.

It begins: समस्तविषयवाचनाभिनिर्मुक्तः स परमहंसः ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2294.

1597b. Foll. 13; size 9½ in. by 3½ in.; generally 12 or 13 lines in a page; clear writing, of about A.D. 1700.

Ātmabodhaprakaraṇa, a compendium of the *Vedānta* in 66 *śloka*s, by Śaṅkarācārya, with an anonymous *śikā*. The text occupies the middle of each page, the commentary being written above and beneath it.

The *śikā* begins :

ज्ञानस्य धित्तवाद् ज्ञानयजनको व्योमोपराकारः ।

विश्वविश्वलक्षणेनैव शोभायामात्मनो यत्नं ॥

इह ज्ञानवात् ज्ञानराशयः समस्तविचारिका वेदान्तप्रस्थानस्य
मौल्यं तद्वदलोकात्मनोनामं नन्दमुनीनामनुग्रहायै सर्ववेदान्त-
विज्ञानस्य प्रस्थानस्योपसंग्रहः सिद्धैर्युक्तैः(२)प्रतिपादयितुं
शोभितिरिति ।

The end is: इति श्रीमत्परमहंसप्रतिमानभाषाविमोर्षिद-
म्भाष्यभाषावैद्विज्जयजीश्वरभगवत्पादाचार्यविरचितमन्त्रोप-
संग्रहः टीका च समाप्तमगम् ॥

See Hall's Index, p. 105, no. lxxviii. and p. 106, no. lxxx; Weber's Berlin Cat. (1853), p. 179; Aufrecht's Oxford Cat., p. 224. In Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 252, no. 1677, the same *śikā* is ascribed to *Madhusūdana Sarasvatī*, but see the next number.

The *Ātmabodha*, with this *śikā*, was published by F. E. Hall, Mirzapore 1852, and in Haeberlin's Sanskrit Anthology; the text also in the *Bṛhatstotraratnākara*, p. 309.

[H. T. COLEBROOKE.]

2295.

603e. Foll. 20; size 9½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; large writing.

Ātmabodha, with the same commentary (*bhāṣya*), which is here ascribed to Śaṅkara himself.

[H. T. COLEBROOKE.]

2296.

201a. Foll. 16; size 8½ in. by 4½ in.; 11-13 lines in a page; fair writing.

Ātmabodhaprakaraṇam saṅkham, a third copy of the text, with the same commentary.

None of the manuscripts quite agrees with the printed text.

[J. TAYLOR.]

2297.

100a. Foll. 12; size 9½ in. by 4½ in.; ten lines in a page; large good handwriting.

Ādhyātmavidyopadeśavivṛti, or *Ajñānabodhini*, a short exposition of the *Vedānta*, in form of a dialogue between *śiṣya* and *guru*, by Śaṅkarācārya.

Hall calls it a commentary on the *Ātmabodha*, see his Index, p. 105, no. lxxix.

It begins :

यदज्ञानादिर्भाति यज्ज्ञानाद्विनिवर्तते ।

मन्त्राले विद्यामन्त्रमुपेयमानमे ॥ १ ॥

विश्वदानन्ददास सर्ववीरगिरिभाष्ये ।

मनो वेदाख्येष्टाय तन्त्रेण व्याख्यायते ॥ २ ॥

[illegible]

Colophon इति श्रीशङ्करभट्टाचार्यविरचिते श्री
मन्त्ररत्नसंग्रहस्य अष्टमोऽध्यायः ॥ (1) कृतवदितुस्तान्प्रत्यक्ष-
महानवोपनिषद् (sur.) अभ्यासविद्योत्तरेष्वपि; वसन्तः ॥ Raj
Mitra, Notices, 11, p 97, no 678, gives
० श्रीमच्छङ्करभट्टाचार्यविरचिते मन्त्ररत्नसंग्रहस्य अष्टमोऽध्यायः, but see
no 2300, fol 4a

All leaves have the marginal note म० न०

Note of the scribe लीखितं नरोत्तम ॥

[H 1 CULFBROOKE]

2298.

1348d Foll 30 size 11 in by 4 $\frac{1}{2}$ in ,
large modern Devanagari writing, nine lines
in a page

Iti nara ātma-bh īshya, 1 y Saṁśāra-cārya

It begins **सो एरिसमात्रं कलैसहायपरब्रह्मविषयवि-**
ज्ञानेनैवा कलैसो ज्ञानसहिततया गतिरुपविशानाद्वारेणोपसङ्गः॥
एतास्य ब्रह्म प्राशस्त्येनैव दृष्टो देव । एतस्यैव प्राशस्त्य सर्वं
देवा विवृतयः । एतस्य प्राशस्त्यान्तर्गते गच्छेदेवा कथ्यन्तीमुक्तं ।
सो एव दत्ताय्यल्लयः परपुरुषायैव मोक्षः । ०

It ends अथु वक्तारमिहभ्यासो श्चायपरिनाम्यसो
द्वितीयारक्षकसनाम्यस्य ॥ इति श्रीशङ्कराचार्यविरचितं
आत्मब्रह्मार्थ समाप्त ॥

[H T COLEBROOKE]

2299.

2401c Fol 8, size 7½ in by 3½ in; generally nine lines in a page, nearly the same writing as in no 2401b, which is dated Samvat 1780

Āparokhanubhūti, a treatise on the *Vidānta* doctrine in verse (by *Śaṅkara*). See Hall's Index, p 104, no lxxiv, Aufrecht's Oxford Cat, p 223, nos 544 and 545. It begins
जीवति परब्रह्मण्येवापीदम् ।

The last leaf, with the six last stanzas (189-144), is wanting. The last stanza is:

कारखानागरेकेड पुनर्माही विडोअये ।

अन्येन पनसिद्धिर्कार्ये भिन्नं प्रकथयति ॥ ३४ (i.e., 138) ॥

The nine sections of this treatise are not marked in this copy.

For editions of the *Aparokṣhaśāstrī*, see
Haas' Brit Mus Cat, p 128, Burnell's Tanj.
MSS, p 91 [GAIKAWAR]

2300.

2116c. Folio 16 (of which 13-15 are wanting) size 9 in by 11 in, indifferent Devanagari writing, 8-13 lines in a page

Tracts, by *Sant'ana arya*, on Vedānta subjects. A similar collection in Weber's Berlin Cat (1853), p 180, no 615.

I *Balubodhini*, begins

प्रथम्य परमानंदं मोक्षं धर्मिभिराप्तं ।

तद्व्यादयस्तेनैव क्रियते चाल्पोधिनी ॥ १ ॥

यस्य स्वरणमात्रेण ज्ञीयते भवभीतवः । ॥ २ ॥

॥ सर्वसाधनं यानि श्रुतं कृपणीकम् (१० वीं कम्?)

अथावनात्मा कीदृशः । सद्रूपं । सर्वथाभावद्वयं । विद्रुपं ।
महबोधद्वयं । ज्ञानद्वयं । लक्षणबुद्धद्वयं । ०

101 4a इति बहिर्मुखात्तः प्रथमः (१०) मुखात्तः प्र०, २००
no 2297) बालबोधित्या प्रथमकालः ॥

Fol 6b इति शंकराचार्येणिरचिता बालयोगिनी समाप्ता ॥

See Weber, p 180, no 2, Raj Mitra's
Notices, 1 p 98, no 175

II *Triपुरi*, in three sections (*pura*), begins
fol 66 *ब्रह्मसूत्रोपनिषद्गंगाधरो विषया. । ०*

It ends fol 96 इति विपुली कलाजा ॥

See Weber, p 180, no 4

III *Dyuvakyavṛith*, in 53 couplets, containing a dialogue between a *guru* and his pupil on *jiva*, *paramātmān*, *tattvamaśi*. It begins:

सर्गस्थितिप्रलयहेतुनर्णितप्रज्ञाति

विशेषतः विदितविद्यमानतन्त्रिणि ।

निम्नलिखित कथन पर ध्यानपूर्वक पढ़ा कि

जीवाह्वयं विमलकोषवर्णं ममामि ॥ १ ॥

It ends fol. 11b: इति वृषाव्युत्थिताः कानाः ॥

This small work is commonly called *Vākyavṛtti* (no. 2302), see Hall's Index, p. 106, no. lxxxi.; Weber, p. 180, no. 1. It has been printed in the *Bṛihatstotraratnākara*, p. 321.

IV. *Svarūpanirūpaṇam*, begins fol. 11b:

अनात्मन्ते देहाद्यात्मवुद्धिषु देहिनां ।

काश्चित्ता ह्युक्तो रथस्यार्थो नोद्य उच्यते ॥ १ ॥

It breaks off in the second half of *śloka* 17, at the bottom of fol. 12b. See Weber, p. 180, no. 5.

V. *Ātmajñānopadeśavidhi*, only the concluding portion on fol. 16. See Weber, p. 180, no. 3.

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजानकाचार्यश्रीमन्नो-
पदेष्टव्यमूल्यापादशिक्षणस्य शंकरस्य कृती आत्मज्ञानोपदेष्टविधिः
संपूर्णः ॥ ० संवत् १३४८ चर्षे आश्विनपक्षे शुक्लपक्षे ॥ १ ॥ लघोः
श्लोः रेखाद्वयमुत्तमलक्षितं च ॥ अगदिश्वरपदनाथे ॥

On fol. 1a 'somebody wrote the title *Anga-
kāvākārikā* under which the MS. appeared in
the old list.

[GAIKAWAR.]

2301.

1597c. Fol. 10; size 9 in by 4½ in.; 9
or 10 lines in a page; fair writing, of the
17th century.

Vākyavṛtti, the same 53 couplets of *Śaṅkara*,
with a commentary, also called *Vākyavṛtti*, by
Anandagiri, pupil of *Suddhānanda*. See Rā-
jendralāla Mitra's Notices, iii, p. 331, no. 1324.

It begins:

देहदेवैर्ये देवता यद्वदन्ति यदं यदं ।

तद्वदं ब्रह्म निर्देष्टं अनादिपदलक्षितं ॥ १ ॥

मुमुक्षुनामुनिपुत्रया वाक्यवृत्तिस्तत्रिकरत्नं प्रारम्भयाद्यो
विश्वीयप्रयोगश्लाघादिप्रयोगनिरुद्धये देवताप्रमाणरूपं संग्रहाचर्यं
मुक्ताः संवादन् प्रकरकसारंभाषेक्षितननुषंगधर्मं च विषयप्रयो-
जनसर्वप्रलम्बं संक्षिप्तं प्रशियादयति श्रीकृपायै नमः ॥

श्रीगोविन्दः ०

The end of the MS. is:

वाक्यवृत्तिरेवं वृत्तिरुचिता संविता मया ।

पुनस्तु क्षयिता यता कायानु पुनरोत्तमे ॥ (१)

इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजानकाचार्यश्रीमन्नोपदेष्टव्यमूल्यापाद-
वाक्यवृत्तिः समाप्ता ॥ श्रीमत्परमहंसपरिब्रजानकाचार्यश्रीमन्नोपदेष्टव्यमूल्यापाद-
शिक्षणोपदेष्टविधिः परिचिता वाक्यवृत्तिः समाप्ता ॥

निर्मलं कर्तुं परित्यज्य देहादिसंसारं विना ।

परमेश्वरसु संन्यासी यत्तत्रैव न संशयः ॥

A later scribe has added:

निर्गताज्ञेयवाधानां कश्चित् वाचते मतिः ।

यावद्यहन्नुद्योगो नृणां तद्वैतैव न रोचते ॥ १ ॥

ईश्वरानुग्रहादेव पुंश्वानर्थावाधाना ।

महामयपरिचायादि (१. ० श्रि) वाक्यमिह ज्ञायते ॥ २ ॥

ब्रह्म सत्यं जगत्त्रिधा (१. ० श्रि) योषो ब्रह्मेव नापदः ।

इत्येवं निश्चये रामः (:) कथितो रथकोटिभिः ॥ ३ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2302.

1113a. Fol. 38; size 12½ in. by 4½ in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; 5-14
lines in a page.

Vākyavṛtti, 53 couplets by *Śaṅkarācārya*,
the same as *Dvyaṅkāyaṅvṛtti* in no. 2300 (2116c),
with a commentary entitled *Vākyavṛttiprakā-
śikā*, by *Vīśveśvara*, pupil of *Mōdhava Prājñu*.
See Hall's Index, p. 106, no. lxxxii.

The commentary begins:

अज्ञाननिमित्तापन्नं ज्ञानात्मनःश्लाघया ।

चक्षुर्हृत्कीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ १ ॥

ब्रह्मात्मैतन्मयि भाति विद्य (१. ० च)

श्रीमाधवाश्लाघुः प्रकाशात् ।

अन्यैर्विद्येश्वरैर्विज्ञानात्म्यं

तस्याभिपक्षं प्रकृतौलक्षितं निर्मलं ॥ २ ॥

परमकृपाविषयः श्रीमच्छंकरभगवत्पादः तावत्पराईसंज्ञा-
मानपरिनिष्ठजननादिशंकापञ्चजनघोषितानां ० नमस्तुते ।

श्रीगोविन्दप्रलम्बहेतुनाथिनामः

विद्येश्वरं विदितविद्यमननार्थं ।

निर्गुणसंयमनवारदुर्गापुराणि

श्रीवत्सवं विमलरोषधं नमामि ॥ १ ॥

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजानकाचार्यश्रीमन्नोपदेष्टव्यमूल्यापाद-
वाक्यवृत्तिरुचिता संविता मया । पुनस्तु क्षयिता यता कायानु पुनरोत्तमे ॥ (१)

For another MS., beginning with a different introductory *śloka* (पुनर्विस्तृतायां *), see Rāj Mitra, Notices, viii., p. 287, no. 2847.

[H. T. COLEBROOKE]

2303.

1256d. Foll 22; size 8½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing, of A.D. 1788; nine lines in a page.

Vākyasūhā-(*prakaraṇa*), a treatise, in 44 couplets, by *Śaṅkarācārya*, on the *Vīdānta* doctrine (निरूपण), with a commentary.

The commentary begins— नमो रामाय देवाय शिवानन्दमूर्ते । *

Edited by Windischmann, in 1833; see also Aufrecht's Oxford Cat., p. 225, no. 531, Rājendra-lāla Mitra's Notices, iii., p. 226, no. 1247

[H. T. COLEBROOKE]

2304.

1250e. Foll 13, size 8½ in. by 3½ in., nine lines in a page, fair writing

Harṁidibhāṣya, an anonymous commentary on *Sanhita's* *Harṁid-stotra*

See Hall's Index, p. 135, no. cxxv.

In this MS the hymn has not quite 50 couplets. It is printed in the *Bṛihatstotratraṇṇā-kara*, p. 173

The commentary begins

नमो शिवाय । हरिजीवा (र *) लोचनस्य भास्व (र *) -
मुद्रितस्य समूहस्य । मुमुक्षुणा शिवात्मनोऽर्पितं प्रवचनादिभिः (?) -
ब्रह्मविद्या अर्थादिभिः अमृतानां भगवात्मात्मकाः सदैवदानसदैव
स्तुतिभ्यामेव दिदौशिविः प्रतिजानाति ॥

लोचने भस्मा चिह्नमनादि जगदादि
यल्लोकोत्पत्तिचक्रं भ्रमतीत्यम् ।
यल्लोकोत्पत्तिचक्रं भ्रमतीत्यम्
॥ संसारमात्मनोऽर्पितं हरिजीवे ॥ १ ॥

In the title this commentary is ascribed to *Śaṅkara*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2305.

968a. Foll. 21; size 8½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Mānasollāsa, a paraphrase, in 354 verses— by *Śrīśaṅkarācārya* (*Vīśvaśūpārācārya*) — of the *Dakṣiṇāmūrtistotra*, ascribed to *Śaṅkarācārya*, and intended to supply the essence of the *Vīdānta* doctrine.

It is divided into ten chapters (*ullāsa*), according to the ten verses of the original text, which is printed in the *Bṛihatstotratraṇṇā-kara*, p. 64 (beg विश्वं देव्यदुत्पन्नमनमनीयुक्तं विश्व-
तर्गतं *) see Weber's Cat. (1858), no. 616.

The present MS does not mention the author of the paraphrase

It begins

मंगलं दिव्यं मे शिवायको मंगलं दिव्यं मे सत्त्वतो ।
मंगलं दिव्यं मे महेवरो मंगलं दिव्यं मे महेवरो ॥ १ ॥

Cf. Rāj Mitra, Notices, v., p. 82, no. 1768.

[H. T. COLEBROOKE.]

2306.

1998. Foll 27, size 8½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing, nine lines in a page.

Mānasollāsa. The author's name is mentioned in the colophon of the fourth chapter.

[DR. J. TAYLOR.]

2307.

443. Foll 72 (and a *sūtrīpatra* after 22); size 10½ in. by 3½ in., Devanāgarī character, 9 or 10 lines in a page.

Mānasollāsa-vṛttāntavilāsa (*Dakṣiṇāmūrti-stotravyākhyāprabandha*), a commentary on *Śrīśaṅkara's* paraphrase, by *Bhāmatīrtha*.

Beg. प्रोक्तमात्मनोऽर्पितं देव्यदुत्पन्नमनीयुक्तं * cf. Weber, Cat. (1858), no. 616, Rāj. Mitra, Notices, v., 1768, no. 1768, and p. 102, no. 1783.

[H. T. COLEBROOKE.]

2308.

25334. Foll. 7; size 9½ in. by 4½ in.; thirteen lines in a page; well written.

Hastāmalaśāṭīkā, a commentary on *Hastāmala*'s twelve couplets, ascribed to Śaṅkara (बीहड़राचार्यजी), in the colophon).

See Hall's Index, p. 107, no. lxxxviii.; Burnell's Tanj. MSS., p. 91; the Calcutta edition (published in the Śaka year 1771, in one small volume with *Vedāntasāra* and its comm.) differs very much from this copy.

The commentary begins:

अविद्युत्तन्मयानि (२. ०. १) आदिभूतपरमेश्वरः ... जनेन
मूलनेन वरिः कृतः पिता प्रदक्षिणो भावकृतिः कलवनिनि
पुत्रः । स्नानुत्तमं प्रकटयन्त्येवामयनुत्तमो भूयान्महदिति मत्ता
नो वचामदत्तानामाचक्षते निमित्तनिमादिभिर्होदशभिः श्लोकेः ॥

This whole passage, with a few lines more, is wanting in the Calc. edition; the beginning of the latter (अवर्गं शिरो कच कृतञ्च मत्ता^०) has been added on the margin, partly by an old, partly by a more modern hand.

The first couplet of *Hastāmala* is:

निमित्तं मनश्चतुर्दशवृत्ती
निरक्षाखिलोपाधिराकाशकलः ।
रविर्लोकचोडानिनिर्गम यथा यः
स निरोपलभितुमशक्योहमात्मा ॥ १ ॥

The copy is dated: सखि संवत् १५६३ चथे
आषाढमासस्य चतुर्दश्यां श्रीशिवदिने ८ तिथी
श्रीदेवीरसने लिखितं । रा^० (sic) रघुनाथसुतहरित्य
आत्मज्ञानार्थं ॥ [GAIKAWAR.]

2309.

476b. Foll. 6; size 12½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page; fair modern writing.

Hastāmalaśāṭīkāśāṭīkā, a second copy of Śaṅkara's commentary, but differing very much from the Calcutta edition as well as from the preceding manuscript.

It begins:

अविन्नाते भवेत्तस्य विज्ञानं परमात्मनि ।
तं वन्दे निम्नविज्ञानमानन्दनमनसम् ॥ १ ॥

See p. 2 of the Calc. edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

2310.

368. Foll. 52; size 9½ in. by 4½ in.; in-different, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Triśatīnāmārthaprakāśikā, or simply *Nā-mārthaprakāśikā*, an explanation of the three hundred names of *Devī* (*Devīstotra*), by Śaṅkarācārya. It begins:

वन्दे विघ्नेश्वरं देवं सर्वैश्वर्यप्रदायिनम् ।
पानांकादवधानाच्चोकरपञ्चपूरिताम् ॥ १ ॥
पाशांकुशकुमुदपरिवित्तपञ्चालां
पाटलशालिलमुप (२. ३) नाशितगात्रवर्जितं ।
प्राचीनपाकसुविपदां परदेवतां त्वां
यथायुषाश्चित्तपदां प्रणमामि देव्यै ॥ २ ॥
लोपापुष्टावतिं मत्ता हवचोवनवीर्यम् ।
जीविष्यारामर्षिद्विकारीं यन्मनोवशः ॥ ३ ॥ ० ॥ ४ ॥

चतुर्कालं मुक्तिमहिम्ना गुरुपादावधत्तं स्थिताय मुंभयोनिमु-
नये । शिवदेवतिक्तनानामज्ञतयोक्तौ प्रेरित (२००) हयवीर्य वचाय ।
ककारद्वयेति ॥ ककारः कथयः कथं ज्ञापयतिज्ञेयं यस्याः सा
कादिपिच्छाविग्रहेत्यर्थः । ० -- the next few names
are कल्याणी । कल्याणगुहालिलनी । कल्याणशैलनिलया ।
कनयो । कलावती । कमलाक्षी । कल्पवती । कल्याणमृ-
तामरा । the last शीत्यदा ॥

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजराजआचार्यजीमनो-
विदभगवत्पद्मपादशिवजीमनोवन्द्यभगवत्पादकृष्णजी विश्वनाथ-
नाथैर्महाशिकायां तृतीयवर्षचतुर्थवर्षीयानाथैर्महाशिक्ष-
कनाथं । नामाथैर्महाशिक्षका जनाया ॥

Fol. 1a has the title वेदादिपिच्छातीभावः ।

[H. T. COLEBROOKE.]

2311.

441. Foll. 167; size 10½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

"As its title shows, it consists of an argument in opposition to ritual, and in favour of knowledge, as a means to *mukti*," i.e. p. 2.

It begins:

आमहसंभवयैः सर्वत्रादिभिः सर्वप्रकारस्यापि दुःखस्य खरज
एव विहासितत्वात् तद्विमुखयो प्रवृत्तिरसि खरज एव ।
दुःखस्य च देहोपादानेकहेतुत्वात् देहस्य च पूर्वोपचितप्रतीत्यै-
नूलात्वाद्यनुवृत्तिः । तयोश्च विहितप्रतिषिद्धकर्मनूलात्वाद्यनुवृत्तिः ।
कर्मवच्च रागद्वेषादयमात् रागद्वेषयोश्च शोभनाशोभनाभ्यास-
निर्गन्धत्वात् अभासस्य चापि कारितविरुद्धहेतुव्युत्पत्तिविहासात्
हेतुस्य च युक्तिव्यवहारादिवालवैस्यापि स्याः विहासितोपात्ता-
नयोप (sic) leg. ° न्यानयोपे) माचोपादानत्वादप्यनुवृत्तिः ।

The first *śloka* is:

आमिहास्यमरिचिर्न संखण्डोपादानं यतः ।
आमिहास्ये नमस्तस्मै हत्ये युक्तिवाचिणे ॥

End of the whole work:

संप्रतीक्षितं वाच्यं प्रतिज्ञोक्तमुदाहृतम् ।
नेच्छन्मिहास्येनामो आस्तात्साम्ना भवेदुचं ॥ ७६ ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिभाषाचार्याचार्य श्रीमत्परमहंसपरिभाषाचार्य-
श्रीमद्वेङ्कटरायाचार्यविरचिते नेच्छन्मिहास्ये संप्रतीक्षितं वाच्यं
समाप्ता चेवं नेच्छन्मिहास्यः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2318.

777b. Foll. 40; size 10½ in. by 4½ in.; written by different hands, the oldest parts in the first half of the 17th century; 9-13 lines in a page, the margin worm-eaten.

Naishkarmyasiddhi, a second copy, with marginal notes.

The last words are सनः परं कारखन्; the three other verses (73-76) which follow in no. 2317, are not found in this copy. The last two lines are in a different handwriting.

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिभाषाचार्यविरचिते (sic) नेच्छन्मिहास्ये नाम्नो रं च समाप्तं संपूर्णम् apparently corrupt. [H. T. COLEBROOKE.]

2319, 2320.

661. Foll. 289 (1-288); size 13 in. by 4½ in.; 6-11 lines in a page.

646. Foll. 225 (in three parts foll. 87, 129, 19); size 18½ in. by 4½ in.; 6-11 lines in a page.

The writing is the same in both volumes, large and clear, of the end of the 18th century; some pages were written by a different hand.

Samkhepasārīraka, an exposition of the *Vedānta* in *ślokas* following the *Vedānta Sūtra* and *Śaṅkara's Bhāṣya*, in four *adhyāyas*, by *Śrī-Sarvajñātman Mahāmuni*, pupil of *Śrī-Deveśvara*, with a *īkā*, called *Anvayārthapra-kāśikā*, by *Rāmātīrtha*, pupil of *Paramahamā-parivrajācārya Kṛishṇātīrtha*. See Hall's Index, p. 90, no. xvi. and p. 91, no. xix. *Sarvajñātman* wrote his work under the reign of a king *Śrīmat*, see the final couplets and the *īkā* (infra). Hall and Aufrecht (Cat. Cat.) give "*Manukulāditya*" as the king's name, but according to *Rāmātīrtha's* *īkā* this would be only an epithet. *Rājendralāla Mitra* wrongly makes *Madhusūdana* a contemporary of this king "*Manukulāditya*," see Notices of Skr. MSS., vol. iii., p. 90, where he describes a copy of *Madhusūdana's* commentary on the *Samkhepasārīraka*.

Rāmātīrtha made use of the *Siddhāntatīpa*, another commentary on the *Samkhepasārīraka*, by *Vīṭavavēla*, pupil of *Ānandavardha*.

The first volume contains the first *adhyāya* (उद्भववाचिणः), with 563 couplets.

The *mūla* begins:

अनृतमवशिरोभिदधमन-
यमल्लसंभवमुद्वेगविरहितं ।
अतिनिवृत्तमपिनिवृत्तं मुरारेः
यत्नस्यैव प्रवृत्तवद्विनिवृत्तिः ॥ १ ॥

The first ten *ślokas* were printed by *Rājendralāla Mitra*, l.c.

The *śikā* begins :

यस्माद्विष्णुर्देवो येन विविधं संवीक्यते लोकोत्तरे
यस्मिन् गमने यथा इह महामात्रिभ्यर्हणे षष्ठे ।
यस्मात्प्रवृत्त्यान्ते संवित्कर्मयोगस्तानुगम्यान्नि
चोदते यस्मात् नमो नमः कदा हेतुमुने ईदृक् ॥ १ ॥

After twelve introductory couplets the author of the *śikā* says एते ऋषीकारजोकाः इह हि सर्वज्ञानमिता प्रविष्टानामा महामुनिरहितमुनिनीलितज्ञावै-
विचारज्ञानस्य जीमकारोदकाभिषय्य जीवेद्व्यात्मनानुनि-
कृतवृत्तसंदर्भात्मकस्य भगवत्प्रादुर्भावाभिधानजीमईकराचारवैकृत्या-
द्यप्रतीकज्ञावैश्यायिगोत्रीयस्य संक्षेपज्ञापर्यवर्षिणिकारानुप-
लब्धं त्रयमुपहाय जीमकारोदकाज्ञानप्रवृत्तवार्षिकिकारभनाय
ज्ञावैविध्यपरिस्मार्तिप्रचयनमन्त्रिज्ञापरिपालनकृतं विशि-
ष्टज्ञापरानुमितकृतिमुक्तिप्रमादकं क्षेत्रेयज्ञानुसंधानात्मक
मन्त्रलगापरवर्षाज्ञावैविध्यप्रयोगेन दर्शयति जीमप्रवृत्ति-
विष्टये अमृतमहेत्यादिना ०

Colophon of the first *adhyāya*, *mūla* इति
जीदेवेष्टरूपन्यादाद्विष्णुजीमवैश्यात्मनहानुनेः कृती शारीर्य-
करसंक्षेपशारीर्य प्रथमोऽध्यायः ॥ *śikā* इति जीकुणा-
तीवैश्यायराजतीर्थकृतायां संक्षेपशारीर्यकटीकायामन्यथायैप्र-
काशिकायां समन्ययामिषः प्रथमोऽध्यायः समाप्तः

The second volume contains *adhyāyana* 2-4

The *śikā* of the second *adhyāya* begins
तदेवं समन्यलक्षणमर्हं विश्लेषं व्यासो निरुद्धिं उपपुन्य
यद्यपि क्षुत्तिगतिपयोलीचनार्थं तथैवेदं विदोषेनाह
प्रज्ञात्मनि प्रजायमिति व्यासो निरुद्धिं तथापि प्रज्ञादिप्र
माणाद्विदोषे प्रतिभात्मनो न तथैवेति प्रागुक्ते समन्ये
मतिज्ञानं नमः वक्षते इति समन्यः शिष्यो नानातरमात्रिणीकं
समन्यमाक्षिपति एवं समन्य इति ।

The first verse of the *mūla* is

एवं समन्यमिदमव्यायवचोपो
मातो व्यसंरुद्धिपयो ननु वाक्यमन्यः ।
मानात्रेह चरिरीतिर्य एव मातो
भेदप्रकाशनकृता व्यसिर्वचनेन ॥ १ ॥

The second *adhyāya* of the *mūla* (अविरोधानिषः)
contains 248 couplets

The *śikā* of the third *adhyāya* begins तदेवं
सर्ववेदोक्तानां प्रत्येककारे परे तत्रापि समन्यं विदोषपरिहारेण

दुर्दीकुलेदानीं यवीज्ञानज्ञानकारणविचारणं दुर्दीकान्तर-
यशाद्विचारादी निष्पन्नज्ञानकारणमिति ॥ युक्तमविरोधानिषः ॥

The first couplet of the *mūla* is :

युक्ता यवीर्यमुपवर्तमानवैश्या-
यज्ञानाभातिरर्हं पुनरुपुनय ।
प्रज्ञात्मनाच्छिरस्मानिति प्रज्ञे
यज्ञापरं तद्विदुः प्रतिविष्णुनायः ॥ १ ॥

The third *adhyāya* of the *mūla* (उपवर्तमानः)
contains 364 couplets

The *śikā* of the fourth *adhyāya* begins : उक्ते
समन्येः साधनेः संक्षेपज्ञानायामस्य महामात्रोपज्ञानस्य जीमकारो
कृतनिष्पत्तिरिति शिष्यः युजति उपस्थापनेति ॥

The first verse of the *mūla* is

उक्तसाधनमुपज्ञा सती चिं प्रयजति यत्तं मुमुक्षवे ।
प्रज्ञात्मनातिर्यच मे मनस्यपिना क्षुद्रमात्रोपपुना ॥ १ ॥

The fourth *adhyāya* of the *mūla* (कल्लकल्लं)
contains 63 couplets

The last couplets are

जीदेवेष्टरूपन्यादाद्विष्णुजीमवैश्यात्मनहानुनेः कृती
सर्वज्ञानमिताक्षितो मुनिपदः संक्षेपशारीर्यः ।
यत्तं सञ्चनमुद्रिपथमिदं रायमर्थये नृपे
जीममवाज्ञातने मनुकुलादिने भुवं शाकति ॥ ६१ ॥

भुवंगमागमादिने विहंगमागमादिने ।
तुरंगमागमादिने नमो रक्षागमादिने ॥ ६३ ॥

इति जीमवैश्यात्मनहानुनिविदोषे संक्षेपशारीर्ये कल-
लकल्लं ० (स्ल) चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥

The second half of the 62nd couplet is thus
explained in the *śikā* कदा यत्तं इत्यवेद्यानामाह ।
रायमर्थये इति : अथिव इत्यर्थः । नृपे राजनीतिं यावत् तस्य
नाम निर्दिशति जीमनीतिं जीमवाक्षि (slo) read जीमवा-
नाक्षि) किलकल्लं अक्षरज्ञानेन चमत्तज्ञाने इत्यर्थः । तस्य
राज्ञो रक्षातस्य जीमनाह मनुकुलादिना इति मनुवेदज्ञानाह
इत्यर्थः त्वंभूते जीमवाक्षि नृपे भुवं शाकति इति सर्वज्ञानमिता-
क्षितो मुनिपदः संक्षेपशारीर्यं यत्तं इत्यन्यः ॥

The *śikā* ends

विज्ञातव्यं पुनरो र्निवाय वेदोक्तानांमुद्रिपथि ॥
संक्षेपशारीर्यकल्लकल्लं : प्राकाशनादाय यतो विमिश्रः ६५

सर्वज्ञानमुनिप्रदीपनमस्तु संक्षेपज्ञादीरचं
 पूजितविभवं पुरस्कृतमहाविद्याश्रीपाणिना ।
 उदीपायैऽभिभागः प्रतिपदं संक्षेपविद्योत्तरी
 व्याख्यास्य ततो मनःप्रियकरो व्याख्यादृष्टिरीकृतः ॥
 मनोभ्यु तस्मै रामाय दुर्वाग्रज्योतिषे नमः ।
 सायनेषु तृणं येन विचिन्तेषु (र. विचिन्तेषु) प्रमाथियः ॥
 मनस्सेभ्यो गुरुभ्योभ्यु येषां कश्चिदभिवाचनः ।
 मनांश्रद्धाभिर्दं ज्यस्तं पाशं ज्योतं रवेरिव ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकाचार्यैकमुखाश्रीवैश्वदेवराज्योतिष-
 विरचितायां संक्षेपज्ञादीरकटीकायामन्यार्यैः (प्र.) काशिकायां च-
 त्सुर्गो ध्यायः समाप्तः ॥

The *Saṃkṣepajñāpārīka* with *Madhusūdana's* commentary was printed in The *Pandit*, New Series, voll. iv. -x. [H. T. COLEBROOKI.]

2321.

2594. Foll. 119; size 11½ in. by 4½ in, eleven lines in a page, fair writing, of the 18th century.

Laghunāyasaṃdāhā, a *tīkā* on a work called *Śataśloki* and *Laghunārtika*, by Uttamaśīlā-tīrtha, "kṣṇaka" of Śuddhānanda. See Hall's Index, p. 97, no xli. The *mūla* is an epitome of *Bādarāyaṇa's* *Vedāntasūtras*, treating separately on each single *adhikaraṇa*. Each *pāda* is divided into a certain number of sections according to the number of *adhikaraṇas* which it contains in the *Vedāntadarśana*. Of the *sūtras*, always the first of each *adhikaraṇa* is quoted in this MS. In the final complete the author says that his work was founded on both *tantras*, on the *tantra* of *Jaimini* and on the *tantra* of *Bādarāyaṇa*. The present volume is pure *Vedānta*. Hence we may conclude that it represents only the second part of a larger work, the first part of which will be an epitome of *Jaimini's* *Pūrvamīmāṃsā*. This explains also the designation "*uttaratantra*" in some of the colophons, see the end of the first *adhyaḥya* (it occurs also at the end of the third

pāda of the third *adhyaḥya*, and at the end of the third *pāda* of the fourth *adhyaḥya*).

This volume begins:

वक्ष्यिष्यामि सुमुखं चेतनाचेतनं जगत् ।
 तं (च) देवि चक्षुषाक्षरं कश्चिदामनस्यो (र. ० च) ॥ १ ॥
 गुरुत्वयोर्गं देवो न नाना वैश्यासिके नये ।
 रचितां तां ज्ञानकोशं व्याख्यास्ये शिष्यगुह्ये ॥ २ ॥

अथातो ब्रह्मविद्यायां । इदं आदीरकतन्त्रमनीनांशाज्ञात्
 नारंभनीयं । विषयप्रयोजनरहितज्ञात् । जीवब्रह्मालेखनज्ञात्
 विषयः । ज्ञातं प्रयोजनमिति क्षमिन्तं ।

Colophon of the first *adhyaḥya*, fol. 51a: इति श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकाचार्यैकमुखाश्रीवैश्वदेवराज्योतिष-
 विरचितायां संक्षेपज्ञादीरकटीकायामन्यार्यैः (प्र.) काशिकायां च-
 त्सुर्गो ध्यायः समाप्तः ॥

The second *adhyaḥya* has 27 leaves, begins with the text of the first *sūtra*: स्मृतमवकाशः . . . ० ब्रह्मज्ञात् । प्रथमेध्याये सर्वेदे सर्वैश्चक्रिन् जगदनिव-
 निमिशोपादने ब्रह्मवि वेदाज्ञातां समन्वयः प्रतिपादितः । स
 इहाक्षिप्यते ।

The third *adhyaḥya* has 30 leaves, begins: नदंर . . . ब्रह्मनिरूपकायां (Ved. Sū. iii. 1, 1) ।
 अथाध्याये प्रायो ज्ञानसाधनानि निरूप्यते । प्रथमं तावत्सं-
 गिनविद्यामात्रात् जीवस्य गतागतनिरूपणं क्रियते विदाम्यात् ।

The fourth *adhyaḥya* has 11 leaves, begins: चादृष्टिरसकदुष्टदेशात् (Ved. Sū. iv. 1, 1) । अथ साध-
 नविचारानंतरं कलविचारः क्रियते । The last *sūtra* quoted is जगत्प्रापारवर्गै etc., the first of the seventh *adhikaraṇa* of the fourth *pāda* (Ved. Sū. iv. 4, 17).

The whole work ends: सकृतां लघुपाणिनाख्या (र. ०)
 ज्ञानकोशो (र. ०) मुखात्वेन रूपयनं सोपबद्धं शिष्याय निवेदयति ॥

इत्यनुक्तं वेदात्मनीनांकारुण्यमागतात् ।

ज्ञानकोशोपाकारचंद्रमौली समविहः ॥ १ ॥

अथेत इति वक्ष्येति इति वचनं आरंभाज्ञानेव तद्वेष-
 पुष्टा इत्ये इति क्षोभितं ॥

इत्थं वैमिनिपादरावकृते तं ब्रह्मे ये नयाः

पृथक्पादवैरुक्तं ब्रह्मविषयैः स्थायीकृता विचारं ।

ते वैदिक्य वचनामोहं मुनयोः ब्रह्मैः कवीनां कृताः

जीवविषयविज्ञानरूपयनायस्य हुन्ये ज्ञा ॥ १ ॥

कुरुवाकिदीर्घे अनुवाकनुवात्वा ।

इषववाविता जीमिद्वचनाये कविता ॥ २ ॥

अनवा भानवत् (१ भन^१)जीमो नायिकीनायकीविदा ।

अनेदोवादेदेवाकुरुवाः यतिनायेव ॥ २ (sic) ॥

विद्येवरोरितेन विप्रविद्येकमुचिता ।

उपनयोकायेन प्रतीति विविता कुरु ॥ ३ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतासहितेन श्रीमद्भगवद्गीताये-
यतिना विरचितानां कुरुवाकिदीकायां चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ॥

[MACK COLL.]

2322.

2516 Foll 275, size 11½ in by 5½ in, 8-12 lines in a page, large good handwriting

Pañcadasi, an exposition of the *Vedānt* philosophy in fifteen *prakaraṇas*, divided into three *adhyāyas*, by *Bharatīrtha Vidyaranya*, and *Pudādīśa*, a commentary on the *Pañcadasi*, by *Ramakrishna*

See Hall's Index p 94 nos xlv and xlv, Oxford Catalogue, p 222, n. 541 p 223, nos 541 and 542 Berlin Catalogue, p 182, no 625, pp 183 and 184, nos 629, 630, 631

The text and commentary were published at Bombay in the Śaka year 1785 There is also a Calcutta and a Poona edition An English translation with the text of the *Pañcadasi* appeared in the *Pandit*, New Series, vol v-viii, not complete (on the authorship of this work, see vol viii, p 603)

[GAIKAWAR]

2323.

2310 Foll 203, size 13½ in by 6½ in, 9-14 lines in a page, large good handwriting, ornamented margin On the last page there is a picture representing *Rama*, *Sita*, *Hanumat*, and five other figures

Pañcadasi and *Padadīpikā*, a second copy
Foll १, ७१, ७२, ७३, ११६ are missing

[SIR JOSEPH BANKS]

2324.

1794 Foll 239, size 14½ in by 5½ in, 9-18 lines in a page, large good handwriting.

Pañcadasi and *Padadīpikā*, a third copy.

[J TAYLOR]

2325.

3034 Foll 230, size 12½ in by 4½ in, 9-18 lines in a page, indifferent writing.

Pañcadasi and *Padadīpikā*, a fourth copy

[J R BALLANTYNE]

2326.

242 Foll 209 size 12½ in by 4½ in, 7-12 lines in a page fair writing

Pañcadasi and *Padadīpikā*, a fifth copy.

Colebrooke's remark on fol 80, that the sections were bound up in wrong order, does not refer to the present condition of the copy

Two leaves are missing, one after fol 22 (११ of the second *prak*), and one after fol 112 (३३ of the seventh *prak*) [H T COLEBROOK]

2327

1113b Foll 192 (39-230), size 12½ in by 4½ in, 10-16 lines in a page, fair writing

Pañcadasi and *Padadīpikā*, a sixth copy

It begins with the second chapter, the first having been placed at the end

[H T COLEBROOK]

2328.

872 Foll 133, size 10½ in by 4½ in, 8-16 lines in a page, fair writing

Pañcadasi and *Padadīpikā*, a seventh copy, dated संवत् १७१९ समवर्षावधि १३ हेरती तिथि मोषिद्वयावत् ।

[H T COLEBROOK]

2329.

3041. Foll 131, size 12½ in by 5½ in, 12-21 lines in a page, fair writing

Pañcadasi and *Padadīpikā*, an eighth copy.

[J R BALLANTYNE]

2330.

2082b. Foll. 42: size 9½ in. by 4 in.; 11 or 12 lines in a page; middling writing.

Pañcadāsī, a fragment. The first two leaves contain the first twenty-six couplets of the first *prakaraṇa*, foll. 3-42 nearly the whole second *pañcaka* (the first thirty-seven couplets are missing). [GAIKAWAR.]

2331.

2670b. Foll. 89; size 10½ in. by 3½ in.; 10-13 lines in a page; good writing.

Siddhāntamuktāvalī, a commentary on a small metrical *Vedānta* treatise, by *Prakāśānanda*, pupil of *Jñānānanda*. See Hall's Index, p. 99, no. xlix. The work was edited and translated into English by Arthur Venis, Benares 1890 (reprint from The Pandit). It is referred to by *Appayya Dikshita* in his *Siddhāntaleśa*, and has been assigned to the last quarter of the 16th century.

It begins:

चतुष्टयमनन्दानाम् ज्योतिरव्ययं ।
विनिश्चितं मुनेः साक्षादुक्लिष्टाभिधीयते ॥

तत्रादी नञ्जलं तन्मानुल्लेख्यत्वं नृपवचनभेदप्रयोगने
साक्षाद्विपाद्यं कथं प्रतिमानेन चतुष्टयादिना

[H. T. COLEBROOKE.]

2332.

2226. Foll. 38; size 9½ in. by 4½ in.; 10-15 lines in a page; fair modern writing.

Siddhāntamuktāvalī, a second copy of *Prakāśānanda's* work. [R. JOHNSON.]

2333.

2773b. Foll. 101; size 12 in. by 5 in.; 12-16 lines in a page; fair writing.

Siddhāntamuktāvalīkā, the text of *Prakāśānanda's* work, here called *Siddhāntamuktī-*

katropī, and a commentary on it, by *Nānā-dīkshita*, pupil of *Prakāśānanda*.

See Hall's Index, p. 99, no. 1.; A. Venis' edition of the *Siddhāntamuktāvalī*, p. iii.

It begins:

विशेषं बुद्धिरानं वगदुदयकृत् ज्ञारदा वृषकारं
आरं वाचादेवयै विभुवनविदितं ज्ञानं भाषकारम् ।
आनन्दानमसाधुभयवदयं वहुं जीवितं
वन्दे विज्ञानिधानं ज्ञाननिरातं राघवम् यतीन्द्रम् ॥ १ ॥
यत्किञ्चिच्चिदोद्भव्यात् भारतभूयः ।
वन्दे नं यत्किञ्चिदं प्रकाशानन्दनीचरम् ॥ २ ॥
विज्ञाननीलिकज्योतीप्रकाशाय प्रदीपिका ।
क्रियते वरपदीयमानाख्यं वरपदीयिनी ॥ ३ ॥

शिवाचारमोक्षमङ्गलमाचारविदुषोऽयं प्रतिमानेन चतुष्टय-
व्यतिथिः ०

It ends:

मानादीधितल्लेन विदुषेयं विनिश्चिता ।
विज्ञाननीलिकज्योतीप्रकाशाय प्रदीपिका ॥ १ ॥
विदितवत्तल्लेन प्रज्ञानं लोकं
यत्किञ्चिदपि महतिः किं पुनर्मादुष्टेन ।
इति विश्वकसेन वल्लभायुये इदं प्रवृत्तः
खनितिविज्ञानायै ज्ञानुर्गहीनं समाः ॥ २ ॥
यद्विज्ञानादिं भाति यन्मानाद्यं प्रलीयते ।
मम स्यात्तदहं निदं निमग्नं पितुसाह्वयम् ॥ ३ ॥

Colophon: इति जीनन्तराहं वरपदीयानाकाचार्यजीम-
काशानन्दपुत्रपादशिष्यजीमानादीधितल्लेन विदुषोऽयं वेदान्त-
ज्ञानमुक्तावलीटीका समाप्ता ॥

Date of the copy: कीर्तिवर् १६३३ कार्तिक शुक्ल ५
मृगशिरा ॥ [COLL. OF FORT WILLIAM.]

2334.

860. Foll. 79; size 11 in. by 5½ in.; 8-16 lines in a page; fair writing.

Siddhāntamuktāvalīkā, text and commen-
tary, a second copy, incomplete, containing
only as much as foll. 1-60 in the first copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2335.

1348a. Foll. 28 (१-१८); size 11½ in. by 5½ in.; 18-21 lines in a page; good writing, on brown paper.

Siddhāntamuktāvalīkī, text and commentary, incomplete, but beginning at the very point where the second copy breaks off.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2336.

2317. Foll. 67; size 13 in. by 5½ in.; 14-18 lines in a page; large modern writing.

Vedāntasiddhāntamuktāvalīkī, the commentary without the text, an incomplete copy. From fol. 40 to the end the original numbering is wrong and all leaves are misplaced. The right order would be: foll. 40 (orig. 80), 42 (84), 44 (82), 46 (82), 49 (88), 64 (84), 51 (84), 54-56 (89-90), 41 (80), 43 (84), 45 (82), 47, 48 (82, 82), 50 (84), 52 (84), 53 (89), 66 (82), 57-63 (89-94), 65 (94), 67.

The continuous text of this copy ends fol. 65a, l. 8 (विज्ञेयवादिनो व्यास *sic*, see fol. 74b, l. 6 of the first copy). The next nine lines continue the text, but they are full of omissions; with the fourth line of the verso of the same leaf begins the end of the whole commentary (पादं नूनं see fol. 100b, l. 5 of the first copy).

[R. JOHNSON.]

2337.

1763. Foll. 64; size 7½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of c. 1750 A.D.; 12-14 lines in a page.

Vivekasindhu, a treatise on the *Vedānta* tenets (by *Mukunda Muni*, or *Mukundarāja*?).

It begins:

कवेरे कप्रिदावे ववावी वव ठीवने ।

ववा ववववावे वेदावि वर नः ॥ १ ॥

ववववेदि ववाववा वववेदि ववाववा ।

ववा ववेदि ववेदि ववाववा ववेदि ववेदि ॥ २ ॥

ववाववेदि ववेदि ववेदि ववाववा ववेदि ववेदि ।

ववेदि ववेदि ववेदि ववाववा ववेदि ववेदि ।

विवेदि ववेदि ववेदि ववाववा ववेदि ववेदि । [३ ॥ ॥ ॥ ॥

विवेदि ववेदि ववेदि ववाववा ववेदि ववेदि ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

इह ववेदि विवेदि विवेदि ववाववा ववेदि ववेदि ।

इति विवेदि ववेदि ववेदि ववाववा ववेदि ववेदि ॥
fol. 11b; ॥ ववेदि ववेदि ववेदि fol. 20b; ववेदि
ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि fol. 27a; ववेदि
ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि fol. 31b; ववेदि ववेदि
fol. 30a; ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि fol. 48b;
ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि fol. 57a.

It ends:

ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ।

वी ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ॥ १ ॥

इति ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ।
ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ॥ २ ॥
ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ॥ ३ ॥
ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ववेदि ॥ ४ ॥

The author's name is not given in this MS.; cf. Weber's Cat., p. 375, no. 1865, and Rāj. Mitra's Notices, iii., p. 348, no. 1846 (apparently a larger work); Hall's Index, p. 100, no. liii.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2338.

3087. Foll. 39; size 9½ in. by 3½ in.; ten lines in a page; fair writing.

Vedāntaparibhāṣā, an exposition of the *Vedānta* philosophy, in eight *pariśeḍas*, by *Dharmarāja Dikṣita*.

See Hall's Index, p. 100, no. hv.

The *Vedāntaparibhāṣā* was printed at Calcutta in the Śaka years 1769 and 1777 (see Haas' Cat., p. 81). There are also *Kāśī* editions.

The *pratyakṣaparīśeḍa* ends fol. 11b, the *anumānaparīśeḍa* fol. 18b, the *upamānaparīśeḍa*

2345.

2018. Foll. 18; size 9½ in. by 4½ in.;
ten lines in a page; well written.

Vedāntasāra, a second copy.

[J. TAYLOR.]

2346.

2371. Foll. 16; size 11½ in. by 4½ in.;
9 or 10 lines in a page; large good writing.

Vedāntasāra, a third copy. [GAIKAWAR.]

2347.

2773a. Foll. 15; size 12 in. by 4½ in.;
nine lines in a page; well written.

Vedāntasāra, a fourth copy, dated संवत् १८५८
वाषाढे मासि शुक्ले ५ ॥

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2348.

2833a. Foll. 23; size 7 in. by 9 in.;
13-15 lines in a page; large modern writing.

Vedāntasāra, a fifth copy, with pencil notes
on the margin. [SIR CHARLES WILKINS.]

2349.

1338a. Foll. 19; size 11½ in. by 4½ in.;
eight lines in a page; large modern writing.

Vedāntasāra, a sixth copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2350.

2459. Foll. 86; size 11½ in. by 5½ in.;
8-10 lines in a page; large beautiful writing.

Vedāntasāra, the text, and *Subodhini*, a
commentary on it, by *Nṛsiṃha Sarasvatī*,
pupil of *Kṛishṇānanda*. In the final couplets
the author is called *Narasimha* and *Narahari*.

See Hall's Index, p. 101, no. lviii.

The *Subodhini* was published at Calcutta
in the Śaka year 1771, by *Anandacandra-
vedāntasāgīta*, in Beng. char., also in the Śaka
year 1782 (see Haas' Cat., p. 125).

It begins:

रत्नामयं मुहं भवा परमानन्दमयम् ।

यस्य वेदाङ्गारत्न टीका भवा सुयोगिनि ॥ १ ॥

That the *Subodhini* was composed at Be-
nares in the Śaka year 1510, appears from the
following final couplet:

गोपबन्धनेरवध विमुक्तिमेवेति यद्यपि नरसिंहेवमी ।

वेदाङ्गारत्न चकार टीका सुयोगिनि विद्यमानः

[पुष्पाङ्ग ॥

भाते यद्यङ्गारविभेद दक्षिणे संवत्सराकां पुनः

संभाते दक्षिणतरे प्रमुखाङ्गीकृत्यारम्भम् ।

भाते दुर्गवत्सरे पुनपुनी भाते गुरुमात्रिणी

मात्रामैववाचरे नरहरिटीका चकारोष्णहस्तम् ॥

[GAIKAWAR.]

2351.

2082a. Foll. 41; size 8½ in. by 3½ in.;
11-15 lines in a page; small fair writing, on
some pages nearly obliterated.

Vedāntasāraśikā, a second copy of *Nṛsiṃha's*
commentary, dated संवत् १७३३ चालुक्यवर्षे ० गुरी
भद्रपदा (?) रावणनाशनेन खपनार्थं वा उर्वेदां द्वितीयो ज्ये
शदीकवेदीनकारः शुभे भवतु ॥ [GAIKAWAR.]

2352.

1645. Foll. 74; size 9½ in. by 8½ in.;
eight lines in a page; large good handwriting.

Vedāntasāraśikā, a third copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2353.

894a. Foll. 56; size 10½ in. by 4 in.;
nine lines in a page; well written.

Vedāntasāraśikā, a fourth copy of *Nṛsiṃha's*
commentary, dated संवत् १८५८.

[H. T. COLEBROOKE.]

2356.

476a. Foll 220, size 12½ in by 4½ in, between eight and fifteen lines in a page, fair modern writing

Pratyakṣatvaśāntamāni and *Svaprabhā*, a second copy of text and commentary

[H T COLEBROOKE]

2357.

1395c. Foll 35, size 13½ in by 4½ in, eight lines in a page, on yellow paper, written in the Bengali character, in the 18th century

Advaitamakaranda, 28 śloka on *Brahma* which is *advaita*, by *Lakṣmīdhara Kavi*, with a *tika* by the same See Hall's Index, p 102, no 1211, for the *mūla* compare Raj Mitra's Notices, 11, p 105, no 689

It begins

सम्भारणे मङ्गलाय गुरुदेवानन्दार्द्र करोति ।

कदाचिद्विरचायापानमनोहास्ये नमः ।

अननादम्बुजाय जगन्मङ्गलमस्तुते (first śloka
[of the *mūla*])

It ends उल्लसं जगद्योगं निगमयति

उपशान्तमगच्छोपशियायावैश्वर्यम् ।

सतः चिन्तनाद्यनं परिपूर्वमहं नहं (27th śloka
[of the *mūla*])

इति ॥ सत्यं परिक्रम्य तस्य अञ्जनमात्मनाशास्त्रे ॥

लक्ष्मीधरकवेः कृत्स्नरत्नोपनिषत्सु ।

अष्टैक्यकरद्वये स्वं चिद्वस्तुवैविध्यावतामिति (28th
[śloka of the *mūla*])

इति श्रीलक्ष्मीधरपरिचिता अष्टैक्यकरद्वयीका परिपूर्वोऽहं
चैवैक्यकरद्वयेभ्योऽहं चिद्विधिः ॥

[H T COLEBROOKE]

2358.

1268b. Foll. 51, size 7 in by 3½ in, 9-11 lines in a page, large good writing

Advaitamakaranda, the 28 śloka of *Lakṣmīdhara Kavindra*, with a *śikṣā* called *Rasāśikṣā*, by *Soṅyampṛakāśa Yati*, who was a pupil of *Śūlhinanda*, and who says in the final couplets that he wrote his *śikṣā* at the bidding of *Purushottama*. See Hall's Index, p 102, no lxiv, Raj. Mitra's Notices, 11, p 105, no 689.

It begins

अथ अष्टैक्यकरद्वयः ॥ अविद्यानन्दगुरुदेवकृष्णलेखो मयः ॥

निर्मलं निरंतराजदधिष्ठितं त्रयं निवेद्ये ।

मुना त्रयीगुणविभक्त्यामहमन्वयं कदा ॥ १ ॥

अंशगुणीयतामहं वंदे चंद्रकलाधरं ।

कृपास्वनमुदाकारं काहस्वरजवारिणि ॥ २ ॥

चैवस्थानंदयोगींद्रापादकंभरजोदधिः ।

रागते मे कदाकाशे मोहमात्रांशवरीकः ॥ ३ ॥

मुञ्जानंदपादोन्मोहं हरे चतुर्वर्ध ।

निर्वाणरत्नालास्य दुराः शिष्याद्विभवः ॥ ४ ॥

अविद्यानंदयोगींद्रा वचो मुनि केचन ।

यन्मुपास्यतस्मादौ नया संसारवारिणिः ॥ ५ ॥

इह कलु लक्ष्मीधरो नाम अविष्णुपत्नी निरंतरनिवास-
मुशानुसृज्योक्तया संभारविषेकवैराग्यमहमदवादिमुखायतः
आत्मविधिदिमुखा संलक्ष्मीकवेदधर्मान् गुरुपरचरोकवैश्व-
मुत्तरं विधिब्रह्मन्वयं मुनवेदात्मनिधि संभारनया त्रिचन्द्रका-
नयाव्यारिमुखाः अविष्णुपत्नीरेवागुपलभ्य संभारकाकचकोर्ण
करतुषितलकलपास्तुं वेदांशप्रतिपाद्यं त्रय अविद्यानंदकृष्णं
सर्वं कर्वापादानं निर्मलं चैक्यमहं वेदेन्द्रिप्रभावनमोमुञ्जंका-
रवाचिप्रमगमिप्रभा त्रयोः संभारविष् विधिब्रह्मकरतुषितल-
करदात्मनारम्भाकचिद्विषय तस्यापित्रपरिक्रमावे क्लेश-
वशाद्यनन्दमहं कल्पमुखा शिष्याद्विधवे संभारो निवर्तति ॥

In the remarks on the last śloka (see no. 2357) the *Brahmagiṇī* and *Bhārati* are quoted

End of the *śikṣā*

अष्टैक्यकरद्वय रत्नाभिर्निधिका मुना ।

अर्धमकाहवतिना मुहुरीकमज्ञातमाहं ॥

मज्जानंदर(१००)आनुमिप्रविधि(१००)कोकैः ।

रत्नाभिर्निधिका केवा परिचिता कल्पदाम् ॥

इति प्रवर्णितः। अथाह। कृति(1) पैतृवप्रवर्णितः।
अति। कायं वा वरायें सं १३२ क गु व दि ११(?) रवी
परिपूर्णे गंगाये नमः ॥

In the colophon of the copy described by
Rāj. Mitra the guru of the author is called
Paramahansa-parivrajahādārya Kaivalyānanda
Yogindra. *Kaivalyānanda* will be the same
as *Śuddhānanda*. [H. T. COLLEBROOKE.]

2359.

1975. Foll. 16; size 8½ in. by 4½ in.;
fair, modern Devanāgarī writing; 13 or 14
lines in a page.

Prabodhasudhākara, a metrical summary of
Vedānta doctrines, by *Sūrya Paṇḍita*.

It begins:

निमानदिहव्यवस्थितं परं ज्योतिः।
पुरुषोत्तमवर्णितं येन बोधाद्वर्णितं ॥ १ ॥
यं वक्ष्येति साक्षात्कृतिरपि नूतने मीमांसवर्ति।
को व्याख्यं ननुवाचा किंवाचा गोचरो(र. किं वा
वागोचरो) भविता ॥ २ ॥
वक्ष्येति विहितं तत्रापि परिभाषितो भवेदेव।
अध्यात्मज्ञानान्नं हरिर्षितं(र. १०) कीर्तनावाकः ॥ ३ ॥

Iti dehanindāprakarāṇam fol. 2b; *viśaya-*
nindāpr. fol. 3b; *manonindāpr.* fol. 4a; *brah-*
mandiriyānigrahapr. fol. 4b; *manonigrahapr.* fol.
5a; *vairāgyapr.* fol. 6a; *ātmasiddhīpr.* fol. 6b;
māyāsiddhīpr. fol. 7b; *lingadārśādīpr.* ib.; *ad-*
vaitapr. fol. 8b; *kārtirivāhokārtirivādānirūpaṇam*
ib.; *svaprakāśānirūpaṇam* fol. 9a; *nāḍapr.* fol.
9b; *manolayapr.* ib.; *bodhapr.* fol. 10a; *pra-*
bodhe dśedhābhaktīpr. fol. 11b; *dhyānavidhīpr.*
fol. 12a; *sāgūṇānirūpaṇayor atīkhyānirūpaṇam*
fol. 13b; *anugrahapr.* fol. 14a.

It ends:

ईद्राक्षापरिवृत्ते बुद्धकरिज्ज्वालोदकटे(र. १०) रसदे(?)
जात्राहेन सुदिहयेति विनकुत्रा अनावाकः।
भवितामपरिणामवर्तिनपरानन्दामुक्तिः कृत्वा
जीवात्म्यव्यापकः क यन्ता निःशेषे क यन्ता ॥ ३० ॥

परोपकारोपेयुदाहृत्ये व्यापिकर्तव्यं रसोदकहेन।
अनावाकं नमः वरायें क जीवातं वात्पदवर्णितः

[H. २१]

इति श्रीमत्पैतृवप्रवर्णितो प्रवोपेयुदाहरे विहितं प्रवर्णितं ॥

In Hall's Index, p. 108, no. lxvi., and in a
MS. in Rāj. Mitra's Notices, viii., p. 286, the
treatise is ascribed to *Śaṅkarācārya*; whilst
in Buhler, Cat. of MSS. in Gujārāt, etc., iv.,
70, the author is called *Dinakara* (i.e. *Sūrya*).
The final *śloka* of Rāj. Mitra's MS. occurs at
the end of the 19th, or last but one, chapter
of the present MS. [Dr. J. TAYLOR.]

2360.

1689. Foll. 286; size 9½ in. by 3½ in.;
indifferent, modern Devanāgarī writing; 9 or
10 lines in a page.

Svarājya-siddhi, a versified summary of the
Vedānta doctrine, by *Gaṅgādhara Sarasvatī*,
pupil of *Rāmacandra Sarasvatī*, with a com-
mentary, called *Kaivalyakalpādruma*, by the
same author, composed in 1692 A.D.

The treatise begins:

गंगाधरप्रवृत्तिवदाल्लभोगोद्भूतोद्भूतः
आलिङ्गनीयचलनयां जलिनं योजयामः।
छोलापानिः प्रवृत्तमनसा नद्वेषं दुर्गातिरु
मोहज्वालां हरतु परमानन्दमूर्तिः शिरो नः ॥ १ ॥
कारं कारं प्रतिगृहीतं वागनिर्देशपूर्व
ध्यायं ध्यायं यनुपनिषदाकारनित्यवर्णितं।
यावं यावं क्वचित् परमानन्दोपवृत्तः
भूयो भूयो निवगुरुदयाभोगोद्भूतं गवाभि ॥ २ ॥

The commentary begins:

प्रवृत्तमनसं कवीछोलापवृत्त-
प्रवर्णितं यनुपनिषदाकारनित्यवर्णितं।
अनवरतारोहोद्भूतपादाकारनः
स्फुरतु इतिप्रतिष्ठं दीपिच्छं नमो नः ॥ १ ॥
गुणाच्छिन्नवर्णितं निवगुरुदयाभोगोद्भूतं
ज्ञातव्यचलनोद्भूतं शान्तिप्रोत्साहनवर्णितं।
अरोमु किमपि स्फुरतमनोद्विषयवृत्त-
वदुपनिषदाकारनोद्भूतं नमो नमः ॥ २ ॥

[illegible]

प्रादिकान्तव्य संवत्स्य निर्धिन्नपरिक्रान्तिप्रचयगमनादिकिञ्चये ०
भक्तिजन्माप्रविष्टात्पुनरुत्तरं त्रयेष्वर्धं प्रायेयमानो विस्मयविचय-
प्रयोजनसंबंधाधिकारिहृदयमनुबंधचतुष्टयनैवाह्वयति गंगेमा-
दिना ॥

According to Hall, Index, p 108, no 111a, the treatise consists of 183 verses. In the present MS Chap I (*adhyāropaprakāraṇam*, ending fol 129a) consists of 54 verses, II (*apavandyaśāraṇam*, fol 240a) 58 verses, III (*kavalāyaśāraṇam*) 45 verses. The last verses with their comment run thus

शास्त्रादिदिष्यन्तिभूषणमङ्गलानां
वेदाङ्गवारिधिसुधारतलालुषानां ।

वैयस्यकस्यतद्वहन्मुन्याभिताना

स्वाराज्यसिद्धिरियमस्तु मुदे कुधाना ॥

Comm ० अतः एव वैयस्यकलाश्रमोर्ध्वकलानुवृत्त्य
 क्रोदुरीः वानुवृत्त्युपाधिशानां जयवाधितया विधिमुद्रकानां
 युगानां ० -- यंत्रणे वैयस्यकलाश्रमोर्ध्वकलानुवृत्त्युपाधिशानां
 नृत्तं वास्तव्येनियमयोर्यं योष्यः । अस्तं यंत्रणं जगदीश्वरवादा-
 यन्वावाधितोपाधिशानां नृवृत्त्युपाधिशानं वाधितं यंत्रणं
 अमुनिवेयस्यकलानुवृत्त्युपाधिशानं जगदीश्वरवादा-
 यन्वावाधितोपाधिशानां

वाक्यपुष्पाञ्जलिः श्रेयं भक्त्या यत्कृता कदाचनयोः ।
दिव्यः श्रेष्ठवदोऽयं शिष्योः श्रीशिवशिष्ये ॥

येवै चापाम्बुधिः ॥

अपरोक्षीकृतो ज्ञानो वाक्यादायै(?) मन्त्रो(r.१)ते अथ वा ।

श्रीपद्मनाभस्य धनस्य श्रीपद्मनाभः श्रीशिवः ॥

मित्रं दिक्षु बुद्धिमान्निर्वाणं विद्यायाम्
विद्यायाम् विद्यायाम् विद्यायाम् (१.० विद्या ०) ।

आनंदमंदनबने मित्रा मित्रः

नैऋत्यवर्षात्तरुणं शुद्धं पुष्यामी ॥

पञ्चमिन्द्रियवर्णनादौ उपाख्य-

परमेश्वर मायशक्तिप्राप्तियुक्तवर्तनी ।

गंगाधरेन्द्रवर्तिना क्षिपयोः यदाप्ते

भक्त्यापिता (१० पिता) मुकुतिरसु यता क्षिप्याय ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजकाचार्यश्रीराजचंद्रसरस्वतीपु-
त्र्यवादाक्षिण्ये श्रीवैद्यसरस्वतीपुत्र्यवादाक्षिण्ये गंगाधरकर-
स्वाम्याभिबुक्ता विरचितायां सांतात्यक्षिप्रियाख्यायां श्रीवल्क-
लसुनुनाख्यायां श्रीवल्कलकरत्रयं संश्लेषः ॥

The above Saka date is correct for Vikrama 1748 (expired), the date, according to Prof Kuhlhorn, corresponding to Thursday, 14th January, 1692 A D [H T COLEBROOKE]

2361.

1089. Foll 77, size 13 in by 4½ in, legibly written, in Devanagari, in 1782 A D, by two or three different hands, 7-13 lines in a page, foll 50-77 are numbered separately

The same treatise, here called *Ātmasāmrā-
jyasiddhi*, or simply *Samrajyasiddhi* (in margin),
with the commentary.

Section I (54 verses)

Colophon इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजसंघातसंस्कृत-
रामचंद्रसरस्वतीपूज्यपादशिष्येण गंगाधरकरनाथमिश्रमुखा
विरचित्तायामात्मसाक्षात्कारविधिशास्त्रायां श्रीवत्सलसंस्कृतसं-
यामध्यायोपरमकरकाव्यं पर्याप्तं संपूर्णं ॥ अंश ५३१ ॥ ०

[H T COLEBROOK]

2362

924. Foll 302, size 12½ in by 6 in; fair modern Devanāgarī writing; 13-15 lines in a page.

Ātmapurāṣa or *Upanishadratna*, a versified summary of the contents of the *Upanishads*, in eighteen chapters, by Śaṅkarānanda, disciple of Anandān. See Hall's Index, p. 116, no. cxxii.; Rāj. Mitra's Not., i., p. 98, no. 182.

It begins:

ईशानेशादिभेदेन व्याकुलं कलहं जगत् ।
निरीक्ष्य शोधयः कश्चिदुक्तार्थोपनिषदः ॥ १ ॥
एकदा कश्चात्कालेन पितृ दत्तार्थितम् ।
अहो संसारमूलेन ज्ञेयताः सर्वदेहिनः ।
आनादिकाकालेन मारीच्यविमोहिना (?) ॥ २ ॥
अचनस्यवेदेव भीतिः सर्वेषामिह ।
इति संशयं नशित्वा खगुहं परिपुञ्जितं ॥ ३ ॥
अचनज्ञानलोहोर्गं गीर्णं संसारमूलकं ।
गुह्यवर्तितासाक्षात्पतिरूपं प्रवेष्टुमात् ॥ ४ ॥
एवमुक्ते गुरुः प्राह क्षत्रियं कश्चादिति ।
ज्ञानमज्ञानाज्ञानं नियतं ज्ञानं विनि ॥ ५ ॥

I. *Āitareyasārārthaprakāśa*, fol. 21b; II. *Kauśhītakisārārthaprakāśa* *indrataradanākhyānam*, fol. 34a; III. *Kauśhītakisārārthaprakāśa* *gārgyājātakāśrasampāda*, fol. 42a; IV. *Bṛihadāranyakamaadhukāṇḍasārārthaprakāśa* *kaśhīyāvāsīsampāda*, fol. 66a; V. *Bṛihadāranyake yājñavalkyakāṇḍasārārthaprakāśa* *ṛishiyājñavalkyasampāda*, fol. 83b; VI. *Bṛihadāranyake yājñavalkyakāṇḍasārārthaprakāśa* - *yājñavalkyajanakasampāda*, fol. 132b; VII. *Bṛihadāranyake yājñavalkyamastreyīsampāda*, fol. 147b; VIII. *Śvetāśvataraopaniṣhatsārārthaprakāśa* *śvetāśvataraśaśmāsasampāda*, fol. 173a; IX. *Kāṭhākopaniṣhatsārārthaprakāśa* *yamanaciketasampāda*, fol. 194b; X. *Taittirīyasārārthaprakāśa*, fol. 216b; XI. *Garbhādyupaniṣhatsārārthaprakāśa*, fol. 247a; XII. *Chāndogyaśārārthaprakāśa*, fol. 256b; XIII. *Chāndogyaśārārthaprakāśa* *śaṅkumārānandāśasampāda*, fol. 162a; XIV. *Chāndogyaś. prajāpatindravivocana*, fol. 271b; XV. *Talavakūropaniṣhatsārārthaprakāśa*, fol. 276b; XVI. *Muṇḍakāsārārthaprakāśa* *śigirāśamukasampāda*, fol. 282b;

XVII. *Pratnasārārthaprakāśa* *pippalāśīrūktasampāda*, fol. 286b; XVIII. (?) *ātharvavāsī* *proktam brahmēvabodhānam*) ends:

अथैव चापरे विविचयत एतत्परं पुनः ।
मृकम् एव विचानने मुक्ते भवत्तदा ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिभाषाचार्यश्रीमद्वाङ्मयपूज्यपदसिद्धेश्वर
श्रीकान्तदम्भगवता विरचितं उपनिषद्भाष्यं आत्मपुराणे अष्टादशो
अध्यायः ॥ [H. T. COLMBROOKE.]

2363.

3069. Foll. 14; size 10½ in. by 6 in.; 11 or 12 lines in a page; large good handwriting.

Avadhūtānubhūti, a metrical exposition of the *Vidānta* doctrine, in twenty-one *prakaraṇas* (containing 301 ślokas, cp. p. 755, l. 1). In the *Adhyātmapradīpikā* (see no. 2365) this treatise is ascribed to *Muni Aśhāvakra*, and hence called *Aśhāvakra-prakaraṇa* or *-sūktā*.

See Hall's Index, p. 125, no. clx.; Oxford Catalogue, p. 227, no. 558; Burnell's Tanj. MSS., p. 96. For editions (Calcutta, 1854; Bombay, 1864; Firenze, 1868) see Haas' Cat., pp. 8 and 9.

This copy begins:

मुक्तिमिच्छति चेत्तत्र विचिन्तयिष्यत् ।
अनाद्यवदातोपलब्धं यमुपपन्नम् ॥

The last chapter is a metrical index of contents:

एष एव चोपदेशः सुः कोकाश्च उपविज्ञातिः ।
अनात्मनोपरोक्षश्च उपदेशः चतुर्दश ॥ १ ॥
मनुष्यान् हरे वेदमुपदेशं चतुर्दशः ।
एकं व्याप्तुमेषे बन्धनो वेदमुपदेशः (१. १४५) ॥ २ ॥
निर्बोधेयमेतद् ज्ञानं एतदेवाद्यं भवेत् ।
एवानुमे ज्ञानं च ज्ञानी व्याच चतुर्दशम् (१. १४५) ॥ ३ ॥
ज्ञानोपदेशे विज्ञेय एष ज्ञानोपदेशः ।
ज्ञानवद्वे विज्ञेय एष ज्ञानं भवेत् ॥ ४ ॥
अथ च आत्मविद्यायां श्रीचतुर्दशं चतुर्दशं ।
एतदेवात्मविद्यायां एतदेवात्मविद्यायां ॥ ५ ॥

विज्ञानेकमिः सतिः सौविदात्मिकमन्त्रः ।
अथवागुपुत्रेण सौविः सौविदात्मिका सति ॥ ६ ॥

The different copies vary very much, especially in the beginning

Date of the copy संवत् १६६८ ॥ वर्षे भाद्रपद-
पुष्यतिथि सती चार मंगलवार सोनी छोवीने सेहबदास
देरानी ॥ [J R BALLANTYNE]

2364.

1617b Foll 24, size 7½ in by 5½ in, 8-18 lines in a page

Avadhūtānubhūti, a second copy

It begins

मुनो धनवाच मुनः प्रयातः

किमसि मुनेभ्युत को धर्मसि ।

मानव मानसि यदीवाचवा (० माना)-

विमः स मुनिं दिशतां निशामान् ॥

मुक्तिनिष्ठासि ०

The copy is dated शके १६२२ विक्रममान संवत्सरे
आलुनपदि दशमी वरह द्वादश्यां तिथौ शुक्रवाक्रे तद्विने
विनायकेन ईश्वरमात्मनं लिखितं ।

[H T COLLEBROOK]

2365.

2202. Foll 88, size 11 in by 5 in, 6-10 lines in a page, beautifully written

Adhyatmapradīpikā, a commentary on the
Ādadhūtānubhūti (in this copy called *Aśhāvakra*
or *Aśhāvakra prakaraṇa*), by *Viveśvara*. See
Hall's Index, p 125, no cxi, Raj Mitra's
Notices, vii, p 246, no 2493

The *mūla*, which occupies the middle of
every page, begins मुक्तिनिष्ठासि ०

The commentary begins

यद्वाक्यमज्ञातं यद्विज्ञानाद्विज्ञाते ।

तं नामा तद्विदामन्दं मुनेषु व्याख्यातदीपिकाम् ॥

इह ज्ञापयामानन्दमुनयपरिपूर्वैः(१)परिपूर्वैः विज्ञानेकमि-
मः यद्वाक्यमज्ञातं यद्विज्ञानाद्विज्ञाते तद्विदामन्दं मुनेषु व्याख्यातदीपिकाम् ॥ मु-
क्तिनिष्ठासि ॥

Date of the copy : संवत् १७०१ वर्षे भाद्रपदपुष्य-
तिथि(१)सोनी चार मंगलवारः ॥ [GILLWAB.]

2366.

1250a. Foll 85, size 8½ in by 8½ in, nine lines in a page, fair writing

Adhyatmapradīpikā, text of the *Aśhāvakra-
prakaraṇa* and *Viveśvara's* commentary, a second copy

The beginning is different from that of the first copy

यमक उवाच ।

यद्वाक्यमज्ञातं यद्विज्ञानाद्विज्ञाते ।

तं नामा तद्विदामन्दं मुनेषु व्याख्यातदीपिकाम् ॥ १ ॥

यमक उवाच ।

यस्य ज्ञानमवाप्नोति यस्य मुक्तिर्निश्चितम् ।

देवार्थं च यस्य ज्ञानेनैकं ब्रूहि मे प्रभो ॥ २ ॥

इह ज्ञाप ०

[H T COLLEBROOK]

2367.

2629. Foll 52, size 10 in by 5½ in, twelve lines in a page, well written

Aśhāvakra-sūktadīpikā, text of the *Aśhāvakra-
prakaraṇa* and a *śloka*, which is apparently different from *Viveśvara's Pradīpikā* From the second copy it would appear that the author's name was *Gopalacastanya*

It begins

तद्विदामन्दमज्ञातं यद्विज्ञानाद्विज्ञाते ।

तन्मात्रावज्ञानमन्त्रं दीपिका तन्मते परा ॥ १ ॥

मुक्तिनिष्ठासि ० (first *śloka*) इह ज्ञाप ज्ञानविज्ञानेकमः
यद्विदामन्दमज्ञातं यद्विज्ञानाद्विज्ञाते तद्विदामन्दं मुनेषु व्याख्यातदीपिकाम् ॥ मु-
क्तिनिष्ठासि ॥

Date of the copy शके १६७७ सोमवसान संवत्सरे
शकेवदि सप्तम्यां राधिकावरे तद्विने कनापिः ॥

For this copy see Wilson's Cat. of Mackenzie Collection, 1, p 11, no. 11.

[MACKENZIE]

2368.

100b. Foll. 50 (18-62); size 9½ in. by 4½ in.; 6-11 lines in a page; well written. *Ashāvakraśūlādīpikā*, text and commentary, another copy.

The text begins :

कथं ज्ञानवशातोति कथं मुक्तिर्भविष्यति ।
 वैराग्यं च कथं प्राप्तयेतत्तं ब्रूहि मे प्रभो ॥
 अथावन्न उवाच ।
 मुक्तिमिच्छसि ०

The commentary begins :

अधिदानन्दमष्टौ कथाधिष्ठानमुच्यते ।
 तन्वाशावन्नमुक्तस्य दीपिका इत्येतं परा ॥ १ ॥

जीवन्मोक्षालुचेत्यम्(मा?)मरचितेन मया दीपिका टीका विस्तारं क्रियते । सकलविद्वज्जनकृपाकटाक्षस्तुल्यचेतसा मया विस्तारं टीका क्रियते * । इत्याहार इह सल्लु ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2369.

884a. Foll. 110; size 10½ in. by 4 in.; eight lines in a page; fair writing.

Jīvanmuktī-prakaraṇa (or *viveka*), a treatise on liberation in life, in five *prakaraṇas*, by *Vidyāraṇya Svāmīn* (*Sāyana*). The name of the author is not mentioned in this copy.

See Hall's Index, p. 133, no. cxvii., and p. 205; Weber's Catalogue (1859), p. 195, no. 645; Rāj. Mitra's Notices, iv., p. 82, no. 1486, also i., p. 32, no. 573.

It begins :

बल्ल नि(ः)श्चितं वेदा मायया यो विलीनं जगत् ।
 निमित्ते जगद् बल्ले पिच्छातोपैवमहेतवत् ॥ १ ॥
 बल्ले विविदिद्यायास्तं विद्वज्जालं च भेदतः ।
 हेतुं विदेहमुक्तेषु जीवन्मुक्तेषु ती क्रमात् ॥ २ ॥
 संन्यासहेतुवैराग्यं यदर्थविरजेतदा ।
 प्रसवेदिति वेदोक्तेस्तत्रेदमु पुरातनः ॥ ३ ॥

* The whole remark is meant as an explanation of the preceding *śloka*.

विद्वज्जालं विद्या प्रोक्ता तीर्था तीर्थादेति च ।

कथामेव तु तीर्थायां ज्योतेर्मयी मुदीपके ॥ ४ ॥

अल्लो बहून्ने तीर्थातरायां ह्यवहिते ।

मुमुक्षुः परमे हेते साक्षाद्विज्ञानसाधने ॥ ५ ॥

पुत्रदारपनादीनां नास्ते तात्कालिकी मतिः ।

यिक् संसारमतीदृक् स्वाद्विरजेन्मदा हि वा ॥ ६ ॥

अलिङ्ग्यमानि वा भूयन्मुच्यदादयो मनः ।

इति वा सुस्थिरा बुद्धिः सा वैराग्यस्य तीर्था ॥ ७ ॥

पुनरावृत्तिवहितो लोको ने नास्तु कश्चन ।

इति तीर्थातरायां स्वात्मने न्याको न को अपि हि ॥ ८ ॥

वाचावज्ञातिज्ञातिनां तीर्था न्यावद्वयं भवेत् ।

मुदीपको बहूदकचेमुभाषतो विद्वद्विनी ॥ ९ ॥

इयं तीर्थाते अल्लोकोनोदयिभेदतः ।

तल्लोके तल्लविष्टं लोके विलम्बहृदयः ॥ १० ॥

हेतोषां तु कथनातराः प्रोक्ताः पाराशरस्यूता ।

आख्यातो (आख्याने the second copy) इत्याभिर-

[पादे परं लोको विविच्यते ॥ ११ ॥

विज्ञानमुक्त्यापि परं लोको विद्या मतः ।

प्राहुर्ज्ञानाय विज्ञानोन्मात्तं वागवमेतिनः ॥ १२ ॥

प्रमाणिनो लोकोनमिच्छन्तः प्रमनति हि ।

एतस्यायं तु मण्डनं बल्ले मन्दिबुद्धये ॥ १३ ॥

लोको हि द्विविधः ०

The first or *jīvanmuktīpramāṇaparakaraṇa* ends fol. 22b, the second or *vāsanāśayakāyānirūpaṇa* fol. 53a, the third or *jīvanmuktīśādhana-manonāśuparakaraṇa* fol. 81b, the fourth chapter begins : कथं जीवन्मुक्तिः किं वा तत्र प्रमाणां कथं वा तल्लिखितेनैतस्य प्रसन्नबल्लोत्तरं निदधितं किं वा किं प्रयोगनमिषस्य चतुष्टयप्रसन्नोत्तरविद्वान्मिषाविते, it ends fol. 94a : इति जीवन्मुक्तिप्रकरणे सप्तमप्रमाणा-वनेजीवन्मुक्तिविद्वद्विषया प्रकरणं(1); the last chapter begins : अथ तदुपकारितं विद्वज्जालं निदधयामः ।

This treatise leans strongly to the *Yoga*. Amongst the numerous quotations from the *upaniṣads*, *smṛitis* and the philosophical *sūtras* (especially from the *Pātañjala*), there are also some from the *Bhagavadgītā* (f.i. fol. 87a).

The *śikā* begins :

प्रतिष्ठास्य यथेष्टाभिनेन परिक्रान्तिप्रचयमनकानः
शिष्टाचारविप्रान्नया कृतिरद्वेषताननस्तारमाचारशिक्षा
प्रतिपाद्यन् प्रकरकल्याभिषेकसंघमयोजनानि दृष्टवति ।
यथासेवादिना कोचने ।

The two leaves lost between foll. 54 and 55 cover fol. 75b, l. 5 to fol. 78a, l. 7 in the second copy (no. 1938). The verso of fol. 42 is partly left free, but nothing of the text is wanting; compare fol. 59a, l. 1 of the second copy.

It ends : इत्यहं चाहानंदहेतुरिति अकलंकधिया संदे-
हविषयाकाश्यादिकलंकरहितपुत्रानां भृंगयथायानानानंदहे-
तुमिषयगतं लोके नकरंदस्य अनरानंदहेतुत्वादकलंकधिया-
नानंदहेतुमदंशनेन च यथस्य सिद्धिना प्रतिपादितेति नतथं
दुष्टस्य तदानंदहेतुत्वाभावात् ॥

Colophon : इति श्रीनारदसंहस्यपरिब्राजकाचार्यज्ञानोत्त-
मपुत्र्यादक्षिण्ये श्रीनक्षिमुत्तमनिना विरचिता व्याख्यानकरं-
टीका समाप्ता ॥ शुभं भवतु ॥

शके त्रयोशान्तिरक्षाभिधुते

अये नभःपूरीषिणी कदंबके ।

शानुदोयोष(र. ३)रत्नामवाचकृद्

मदाधरिमुक्तमुक्तमालिकात् ॥

This MS. is not older than the 16th century, the date Śaka 1368 etc. probably belonging to the original MS. from which it was copied.

[H. T. COLEBROOKE.]

2374.

1938. Foll. 147; size 10½ in. by 4 in.; 7 or 8 lines in a page; large, clear writing, of the 18th century.

Nyāyamakaraṇaṭīkā, a second copy.

[J. TAYLOR.]

2375.

1710. Foll. 131, the first of which is partly torn away; size 9½ in. by 3½ in.; good, small Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Tattvapradīpikā, properly *Pratyaktattvapra-
adīpikā*, an exposition of the *Vedānta*, being a refutation of the *Nyāya* doctrine, in four chapters, by *Ōṣukha Muni*, pupil of *Gauḍēś-
varācārya*, also called *Jīṇottama*. See Hall's Index, p. 154, no. colxxix.; Rāj. Mitra's Notices, iii., p. 86, no. 1134.

It begins :

संभाव्यतरगर्भावागम्यस्यास्तत्रैवो

यः पावननयाचयन्यपुत्रा (आदिह विप्रान्नयः) ।

(प्रज्ञादाभि)हितायैतत्त्वयितुवृत्तमनां हरिः

को ऽप्याः शरदितुदुर्गनुः सिंहादिप्रचुडानयः ॥

ज्योतिर्वैशिष्ट्यादौ व्याज(शंकराश्रितम्) ।

ज्ञानोत्तमस्य तद्वदे सत्त्वानन्दयदोदितम् ॥ २ ॥

विमतिपतिमत्तव्यातव्यलग्नकथापाठा ।

क्रियते विशुद्धनिना प्रमत्तस्यदीपिका वि(दुवा)॥३॥

..... हामराये ।

नमस्तुतो नृसिंहाय सप्रकाशविदात्मने ॥ ४ ॥

अथ को एवं सप्रकाशस्यार्थः । ०

It ends : अथ नमो ज्योतो भवन्तत्र तत्र तदनुत इति
मुनेषु । तदेवं श्रुतिस्मृतिपुराणादिप्रामाण्या जीवन्मुक्तिः
प्रवृत्तयैव नापलपितुं शक्यत इति सिद्धं ॥

इति श्रीगीतेश्वराचार्यसंहस्यपरिब्राजकाचार्यज्ञानोत्त-
मपुत्र्यादक्षिण्ये श्रीनक्षिमुत्तमनिना विरचिता व्याख्यानकरं-
टीका समाप्ता ॥ शुभं भवतु ॥

श्रीभोधिहीननृधविप्रलहायनीयान्

मूलं विषयनयनं भवतीह योगः ।

ततो न ह्य भवतीदुर्भवेतदूनं

बायोक्षिपिस्तदगम(र. ० ग)रत्नाम(र. ० ग)वाटः ॥ १ ॥

वारयोगसंयुतिर्वावतीह तावती ।

इहहमेवंयुतिर्ज्ञानं वास्त्यानिनः ॥ २ ॥

रत्नसिन्धवे संयुतौ वृत्ताकधिसुतः ।

नक्षत्रदीपिकानेतामलिकानुक्त्यादिविप्र ॥ ३ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2376.

1506. Foll. 302 (numbered 2-133, 9-178); size 11½ in. by 2½ in.; good Devanāgarī writing of 1489 A.D.; eight lines in a page.

Nayanamodini, or *Tattvapradīpikā-ikā*, a commentary on the preceding work, by *Pratyakṣavarūpa*, disciple of *Pratyakṣaprakāśa*. See *Rāj. Mitra's Notices*, iii., p. 86, no. 1134, and *Aufrecht's Oxford Cat.*, p. 245, no. 615, where this commentary is called *Mānasayanayanaprasādini-ikā*.

The first leaf being lost, a line added at the commencement of fol. 2 supplies the following beginning: (प्रारिक्तस्य संक्षेपे तत्त्वप्रदीपिका-सम्प्रदायस्य निरंतरावधारितानि परिचयद्वारा परंपरापरिचय-स्य शिष्योपशिक्षकात्म-) च प्रवर्तमानः । संक्षेप-मतेति ०

At the foot of fol. 133b a different hand has supplied the colophon इति ० प्रथमः परिच्छेदः ॥

Ch. ii. is incomplete at the beginning; it ends fol. 139b of the second section; ch. iii. ends fol. 150b. Between this and fol. 151 ten leaves (marked 18-19, 22, 32, 33), apparently belonging to some other work, have been inserted.

It ends:

विबुधव्यतिरेकिः संतरोक्षितोप(1)-
स्यदकमललज्जालस्यवा(२.०)नुभावं ।
महिनपरमहतेः सादरं लेखयिष्वा-
विमलकलिलपूर(२.०)मानसं नीतिं तपि ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजानकाचार्यप्रवक्तव्यकाशमुखपाद-
शिष्यस्य प्रमत्तरूपभगवतः कृती तत्त्वप्रदीपिकाटीकायां
मयनमोदिनां चतुर्थः परिच्छेदः ॥

संवत् १५४६, कन्ये माघशुद्ध ३ रवौ । चक्रनादाख्ये ०
विषयविहृदावलिप्रिभाजनमानोन्नतहायावाधिप्रायश्चित्तोपा-
रिधिहनुज्ज्वाननाख्ये मोरचपुरे ० लिखायति ॥ चेलवारिचुप-
स्थाने पंडितगोस्वामिणे ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2377.

106. Foll. 204 (55, 21, 51, 77); size 10 in. by 4½ in.; 13-16 lines in a page; clear writing, of the 18th century.

Advaitadīpikā, a work on the non-dualistic *Vedānta* doctrine, by *Nṛsiṃhāśrama*, pupil of *Jagannāthāśrama*, also of *Girvanāndra Sarasvatī*, in f. 10-*parichhedas*, a complete copy. The volume ends with the third *parichheda*, the fourth *parichheda* being wrongly placed after the first *parichheda*. See *Hall's Index*, p. 157, no. ccxcii., *Rājendralāla Mitra's Notices*, vol. v., p. 292, nos. 1970-1972, where he gives extracts from the second, third and fourth *parichhedas*. The first *parichheda* begins:

यत्नादभ्युपगमनामुपमानुभावे
विषयं तदोचितरुचायितं पुरातनैः ।
तस्यालसो निजिललोचनगुणलानां
पुण्यं यदुः प्रकटनसु नमोर्द्ध्वं ॥ १ ॥
यस्याहावन(२)वर्तिनोऽनुदिष्यं तत्रादिलोकाधिवा
यस्यानंदज्ञाज्ञानागिज्ञे ज्ञायादयो निवृत्ताः ।
तं ज्ञानावधिप्रयोचयुषं भूमानाज्ञाकण्डे
स्वाति श्रीनरसिंहमहर्षतां दूरं सतापैरिहं ॥ २ ॥
यत्नादेत्युक्तिलं कलिलं निषीव
नूकोनपि नूचयति पंडितमहर्षतां ।
तत्रागधेयमिहस्यप्रदप्रयोषं
मिद्वैतमोहाभिषं गुरुनामतोऽगि ॥ ३ ॥
कस्याद्युक्तंयुर्वै निषीवाधिपतात्तयं ।
गोपीयैर्द्वयस्यमाधरं शरदं भजे ॥ ४ ॥
श्रीमदुपदंष्ट्रभ्यामिद्वैतकल्यः ।
कुर्वे तदाज्ञवाज्ञेदोपिकां भेदमिदानीं ॥ ५ ॥

तत्र

मेवात्मनो विगुणोपि यत्नाद
इत्यत्राव(१)पैनुहपुरेः ।
तत्तादहं काचित्पिरेकमादी
गुरुप्रकाशप्रदीपकटीकायामि ॥ ६ ॥

अथाधीतसंगत्याध्यायस्य साधनचतुष्टयसंयमस्यापानप्रतिषेध-
तत्रालोक्यविज्ञातोक्तप्रतिपादकानि यद्वैतं पात्राणि पुरातनैः
तत्त्वमस्यै तत्रालोकेयमादीनि तत्र संयदापै देहेद्रुपमोपुष्टि-
प्राप्त्यतिरिक्तं कर्तुमीदृशभावं मन्मानाकाशितुल्यतत्रालोका-
त्मानां स्वभावेतद्वैतिकादयो पात्रमपिपदितापैनुहपुरे
वा यवति तत्र संयदापैनामानं पुष्टिवाद्यामानमनुपमोप-
पात्रयुक् तत्राधिज्ञावा प्रदीप्यामि etc.

The work is incomplete, the colophon of the third chapter occurring on fol. 312b :

इति श्रीमत्परमहंसपरिज्ञानकाचार्यवैद्यकीभगवत्पुंसिंहात्मन-
पुत्रपदाद्विचारायकावलीपरिचिते चतुर्थोपनिषदपरिचये
श्रीविचरपदाद्विचारायकावलीः परिच्छेदः ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

2379, 2380.

447 a & b. Fol. 120; size 10 in. by 4½ in.; 12-18 lines in a page; small writing, of the 18th century; both parts of this volume were written by the same scribe Kṛishṇadēva, at Kāśī.

a) Fol. 28.

Tattvavivṛka, a disquisition on the *advayātman*, in two *paricheḍas*, by Nṛsiṃhāśrama, pupil of *Paramahansa Parivrājāśārṅya Jagannāthāśrama*. See Hall's Index, p. 155, no. cclxxxiii.; Rajendralāla Mitra's Notices, vol. viii., no. 2862. The author wrote this work in Śaṃvat 1604, at Purushottamapura.

It begins :

विद्यस्य योनिं विच्छेदं विज्ञानानन्दविग्रहं ।

नरकेवरिचं वंदे प्रत्यक्षं पुरुषोत्तमं ॥ १ ॥

बाबात्पुत्रप्रभवा प्रहसन्मुखं कर्म ।

महोपासकं वंदे गरीयसं जगत्पतिं ॥ २ ॥

गुरुया कुरुयापुर्वमुपदिष्टाष्टात्मनः ।

सुखं तस्माद्विषयेन तं वीक्ष्यतां नरकेवरी ॥ ३ ॥

इह तनु कश्चिदुक्तविज्ञानोदयाविषयीकृतं निष्ठादिभिरा-
राधिताराभ्यामप्यवदनुग्रहप्रादुर्भासितमिच्छानात्मनः स्वमेवेत्यं
मग्नप्रज्ञालोचयति । ननु कर्मणां कर्तव्यकलुषाधनानां कथं
मनोवैमल्यहेतुत्वं । तथा च संस्कारकर्मतापविरिति चेत् । न
तत्तदवैचिरीयः । etc.

The first *paricheḍa* ends fol. 19a. The second begins : अथ तत्त्वार्थो मत्र निदध्यते । यदापै-
तत्त्वार्थप्रतिपक्षद्वयान् । तदाहोविचिदिति लज्ज-
प्रनाशार्थं निदध्यते । तत्राप्यथ च भगवान् ब्रूयकार आह
जगत्कालस्य तत्र इति । etc.

It ends :

विज्ञानविचयनवस्तुमयैवैतत् ।

ब्रह्माकुलं जगद्विज्ञानवस्तुमयैवैतत् ।

ज्ञानेन च हस्तकलेपरिचयेनैवैतत् ।

येनैव ननु नो नरकमाकुलमिच्छानात्मनः ॥

पुरुषायकलपयन्तु पुरुषस्य विज्ञानो न तु ।

नन त्वानीये भूवाह्यादीं नरकेवरिचम् ॥

ज्ञानं नहीयता ज्ञानं वास्तव्यं न तु गरीरिदं ।

अपि बांहालकलने ज्ञानेन तनु भास्वतः ॥

अविच्छेदकामयः कृतिमग्नबाबात्मनो गरीरिदं तस्माद्वि-
चयनात्मन इति श्रीमत्पुंसिंहात्मनः ॥ अथ वेदविचरपुत्रेणुक्तिर्ये
(र. गतिर्ये) वीचास्ति श्रीदिने रवोनामनि पुरुषोत्तमपुत्रे सं-
मुदासीकरत् ॥ ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिज्ञानकाचार्यवैद्यकीभ-
गवात्पुत्रपदाद्विचारायकावलीपरिचिते द्वितीयः परि-
च्छेदः । समाप्तिर्ये(गन)द्वयं संघः ॥ श्रीगजाननाय नमिस्तु ।
श्रीगुरुये नमः ॥ लिखितोऽयं संघः कृष्णदेवेन ॥

b) Fol. 55 and 36

Tattvavivṛkadipana, a commentary on the *Tattvavivṛka*, written by the same author in Śaṃvat 1605, one year after the *mūla*, at Īśvrapurā. See Hall's Index, p. 156, no. cclxxxiv.; Weber's Catalogue (1853), p. 182.

It begins :

यदाहोम्य(र. यदहोम्य) प्रमाद्यानि योषयैवात्मनः स्फुटं ।

प्रमेयं प्रचुरानन्दं तं वंदे गुरुदिं गुरुं ॥ १ ॥

प्रेषावत्पुरुषंगमविषयादि प्रद्वैयवेन निर्भिन्नमात्मिकानमवा-
कृतं मंगलं शिष्यशिष्याये विप्रप्राप्तिः ॥ विप्रत्येति ॥

The second *paricheḍa* begins : एवं तस्मान्निर-
नहावात्म्यत्वात्तदार्थो नैवकारिस्तद्वयता प्रथमं विज्ञानिती
निदधितः । इदानीं तत्त्वार्थवाच्यनैविकप्रकाय परिच्छेदोत्तर-
मारम्भा इत्याह अथेति ।

The final couplets of the *mūla* are explained in this way : विज्ञानविचयनिः । अनेन मुमुक्षोर्भिन्ना-
कर्मिण्या विषयवस्तुमयत्वात्तदार्थो दर्शितः । ब्रह्माकुलं निमलितं
येतत्त्वं । अनेन खड्गप्रकाशः । समविज्ञा खड्गपात्रचुम्बा । अ-
न्यथेवमस्य निदधितस्य योनिरिति । विप्रवीचिज्ञानार्थं च दृष्टव्यं
द्वितीयवृत्तार्थं संगृह्यति । अथप्रमेयेननेन । वेदव्यापि तस्माद्वि-
चरैर्द्वैयैव गुरोवस्तुमयत्वात्तदार्थो दर्शितः । ज्ञानस्य दृष्टव्येन

ब्राह्मणोक्तः न त्वनुमानादिगोचर इति तृतीयब्रह्मसिद्धी-
वर्षीयस्य सनन्ययत्नप्रथमवर्षीयस्यार्षवर्षयः । अक्षेपादा
यज्ञादिविषयेषां विज्ञायादिद्वारेणाभिधेयत्वया तत्र क्षेत्र-५ न
तु तत्र कस्यापि क्षेत्रमिति तद्विज्ञावर्षीयवर्षयः । शेषः ।
परमानन्दः । नरो जीवः । मृत्यवेऽनित्यत्वे मुमुक्षुरिति मृतः
परमात्मा । तदाकृतिः । प्रत्यगभिन्नब्रह्मात्मनो जीनृसिंहाकारमि-
त्यर्थः । मंगलाभिः । स्वयं ज्येष्ठोऽप्यनपि ज्येष्ठः साधनानामपि
परा कावेर्यर्थः । सकृन्मि परमेष्ठराव निवेदयति । तुल्यंतीति
सत्येदं ज्ञानं गुरोवर्त्तमिति दक्षेयम् गुरुं महोक्तरीतिः । छह-
मिति ।

यदीक्ष्येन संसुहं (र. संसु०) मायाविज्ञातिज्ञं जगत् ।

जीनृसिंहस्य तस्यैवा कृतिः कस्याप्यदालु वः ॥

अक्षिपिह न काया साधयः साध्यापु

प्रकटनपदुपेतो मत्तरं यो यदि स्यात् ।

न हि कुशलपरीक्षा दक्षविज्ञाः कर्षयिष्य

ज्ञतमखनयिनालां काचपुञ्जोत्सृजति ॥ Cf. no. 2383.

Colophon: इति श्रीमद्भेदांतविज्ञानसारविष्णुजीनृसिंहा-
चमनुनिप्रणीते तत्त्वविषेकदीपने द्वितीयः परिच्छेदः । अंतिमं
अध्यायः कृतिमगलायाचनजीगुरोर्मैत्रा तत्त्वविषेकदीपनमिति
जीनृसिंहाचमः । अद्ये पाठयिष्यसेदुगणिते चौथे दशम्यां
तिथौ शीतोशी मल्लानमोचपुरे संयमुदाचोकरत् ॥

Date of the MS.: संवत् १७७९ विष्णुनाथि संवत्सरे
भाद्रपद कृष्ण ५ भूमी कायगामिंद सुलक्षं अलेखि कृष्णारधेन ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2381, 2382.

32 a & b. Foll. 206; size 9½ in. by 1½ in.;
generally ten lines in a page; fine old writing,
of the 17th century; the whole volume written
by the same hand.

a) Foll. 58.

Tattvasaiveka, a second copy. It is older
than the first copy, but has many blunders.

Colophon: इति श्रीतत्त्वविषेके द्वितीयः परिच्छेदः ॥

b) Foll. 153 (१-१५५, ५८ and ६६ being put
twice).

Tattvasaivekadipana, a second copy.

Colophon: इति श्रीमद्भेदांतविज्ञानसारविष्णुजीनृसिंहा-
चमनुनिप्रणीते तत्त्वविषेकदीपने द्वितीयपरिच्छेदः अन्तः ॥

The date of the work etc. is not given here.

[H. T. COLEBROOKE.]

2383.

1311a. Foll. 15; size 12½ in. by 4½ in.;
fair Devanāgarī writing of 1818 A.D.; eleven
lines in a page.

Bhedādihikkāra, a defence of the non-dualistic
Vedānta doctrine against the dualistic view of
the Nyāya, by Nṛsiṃhāśrama, pupil of Jagan-
nāthāśrama. See Hall's Index, p. 158, no.
ccxciii.; Rāj. Mitra's Notices, iii., p. 94, no.
1138. It begins:

वेदांतचर्मचारि नीलाचलगुहाशयं ।

ज्योतिर्विद्याने व्यस्तनायाप(?)र्यवारय ॥ १ ॥ ० ॥ २ ॥

ब्रह्मालयमालंघ्य कद्वारचमुदरं ।

गुरुणा चरकाभोर्षं कुर्वे भेदस्य पितृकृति ॥ ३ ॥

अंतः(ः)करणातिरिक्तोऽहमिति प्रतीयमानो जीवः परमात्मा
विद्यते ०

It ends:

गुरुचरखकाशाख्यं तं (र. ० शास्त्रिकृतं ?) निगते तद्

विमुच्यन्मुमुक्षुं वा बोधतो तत्त्वमात्मा ।

अपि विविचति (र. विमु०) कश्चित्पाचमालाचनमा

ज्ञतमखनयिनालां शारदाकाशकस्या ॥ Cf. no. 2380.

इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजमाकाशविष्णुजीनृसिंहाचमनु-
यादिसिखजीभेदांतविज्ञानसारविष्णुजीनृसिंहाचमनुनिप्रणीते तत्त्व-
विषेकदीपने द्वितीयः परिच्छेदः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2384.

1311b. Foll. 65; size and writing as last MS.

Bhedādihikkārasaṅkhyā, a commentary on
Nṛsiṃhāśrama's work, by his pupil Nārā-
yaṇāśrama.

It begins:

मृगनायाशङ्कया वृत्तमहिनि तत्राक्षि यदे

मगच्छात् तान् स्फुरति विपत्तीमोहनगरं ।

विचिचिचोऽक्षेक्षदक्षानरतिवेगमभिदा

कुतोऽहो भयाहं निरवधिकादभेदमपि ॥ १ ॥

काको चलिं वल च वैदिकमन्त्रैः ।
मन्त्रुन्ने कनीहं नं पुनिहं मुहं मने ॥ २ ॥
मनीरामाचारेण पुनिहं मीरणी वृत्तिः ।
नचापि भेदविज्ञानकालिका चक्रकारे ॥ ३ ॥

It ends :

वेदांश्चुद्विधिने विनां विमुक्तम्
अद्वैतमार्गमवगच्छादिरोहं ।
अननुद्विक्तमनुवक्तव्यमज्ञं
आत्माय चातु चदनुवक्तव्यमज्ञायाः ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमद्विनायकमन्त्रीचर-
चरिचरानन्दनारायणकामविधिना भेदविज्ञानकालिका च-
क्रकारे ॥ [H. T. COLLEBROOKE.]

2385.

1521e. Foll. 24; size 10½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 16-19 lines in a page.

Bhedaadhikārasāthriya, incomplete. It extends to fol. 40u of no. 2361.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2386.

1548e. Foll. 27 (without original numbering); size 10½ in. by 5 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Bhedaadhikārasāthriyā, incomplete at the beginning. It commences at fol. 48a of no. 2384.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2387.

595. Foll. 116; size 9½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vātanukshatramālikā, also called *Nakshatrapāddāvalī* (fol. 1a), a vindication of the *Vedānta* against *Mīmāṃsā* theories, by *Appayya Dikshita*, son of *Baṅgarāja*. See Hall's Index, p. 159, no. ccxviii.

The first two leaves have been supplied by a different hand, and do not commence at the beginning. According to Burnell, Tanjore MSS., p. 91, the work begins :

नचाचरेणमुपसादिभनवेदां
वलिहयज्ञपद्वतं ज्ञानिं न चाभे ।
नस्य प्रसादनविहं ज्ञानं नवोक्ता
वालमिमेकं मुद्रादकचापयेन ॥

The present MS. begins : चाहं ह्यहंनुमानम-
योमहं । प्रवृत्तिनिमित्तावयस्य तदराज्याभावीवचनेति
वचनी । ०

It ends : नवे वैचयिकानंदलेताः परमज्ञानंदस्वेति चिह्नं ॥
इति प्रज्ञानंदवैचयिकानंदभेदकमर्षनपादः ॥

इति श्रीमत्प्राज्ञकुलमलधिकीशुभचोमद्वैतविद्याचार्यश्री-
विद्याविद्यामिचोदंगराजाचार्यपरमपुण्यदिशितकृतिपादनक्ष-
मालिका संपूर्णा ॥ संवत् १६३२ शुभकृत्तिकाचरे चापिपमुदी
१९ मुक्ते लिखिता ॥ [H. T. COLLEBROOKE.]

2388.

519b. Foll. 37; size 9½ in. by 4 in.; 9-12 lines in a page; indifferent writing.

Tattvānusandhāna, a disquisition on existence and liberation from it, introduced by an elucidation of the *ādvāitika* "tat tvam asi," by *Mahādeva* (or *Mahādevānanda*) *Sarasvatī*, pupil of *Svayampṛakāśānanda* (or *Svayampṛakāśa*) *Sarasvatī*.

See Hall's Index, p. 139, no. ccxxiii.

It begins :

महाहं ब्रह्मदेन नवि चिहं प्रकालिहम् ।
अनित्यवप्रकाशात्वं प्रकीर्ति जगतां मुक्तम् ॥ १ ॥
देहो माहं चोचवागादिकानि
माहं बुद्धिनाहंनभ्याकूलम् ।
माहं ब्रह्मानन्दवर्षिदाता
मावाचावी कृष्ण एवाहमस्मि ॥ २ ॥

अथ नोक्ष्य वाक्नावैद्यानापीनमाहं ब्रह्म च ब्रह्मवैद्या-
नीनमाहं तदर्थं ब्रह्मवैद्यं निवचयामः । ब्रह्मवैद्यस्य कृष्णं
विचिह्नम् । तद्वत्त्वत्वं च ब्रह्मवैद्यं वेति । बुद्धिबुद्धि-
कारकाहं तद्वत्त्वत्वं चो वा इत्यादि कृष्णं वाक्को वेति
5 9

भाषाणि श्रीविक्रम चन्द्रवर्माभिरुचिताम् इति श्रुतेः प्रपुङ्गवः
भगवता कृपयाः । यन्मात्रेण वा इति कार्यं ज्ञानानन्दः
खण्डकृत्यं च यं ज्ञानमनं प्रथमं जानन्ती प्रथमं व्यासजी-
त्यादि श्रुतेः ॥

The first *pariccheda* ends fol. ११०, the second fol. ११७, the third fol. १२७.

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजकाचार्यजीन-
त्त्वप्रकाशानन्दसरस्वतीपूज्यपादशिष्यभगवन्महादेवसरस्वता-
विरचितं ब्रह्मानुष्ठानसम्प्रदाय(१)ग्रन्थः संस्कृतैः समाप्तः ।

Mahādeva wrote his *ṭīkā* on the *Vishvasa-
hasranāma* in the Śaṃvat year 1750; see A. Venis, *Vedānta Siddhāntamuktāvali*, p. vi.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2389.

796a. Foll. 45; size 10½ in. by 4½ in; eight lines in a page; large writing.

Tattvānusandhāna, a second copy.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2390.

1448a. Foll. 89; size 12 in. by 6 in.; eighteen lines in a page; indifferent writing.

Advaitacintākaustubha, a commentary on the *Tattvānusandhāna*, by the same *Mahādevānanda Sarasvatī*, pupil of *Śvayampṛakāśānanda Sarasvatī*.

It begins:

यः परमात्मा भगवद्वा प्रतिवेशं पुनः स्वयम् ।
तं कृत्वा प्रत्यगात्मातं यदेव मोक्षमनोहरम् ॥ १ ॥

यस्य ब्रह्मादहम्ब्रह्मात्मा

विश्वं समस्तं यदि क्षितिः च ।

तं कर्तुं शक्यं गुह्यं वदामि श्री-

खण्डकृत्यं गुरुमात्रो गच्छ ॥ २ ॥

गुरुणा परमात्मातं प्रथमं (२. प्रथिमम्) निरूपयम् ।

तत्कृत्यं श्रुत्वा श्रीविक्रमजीनन्दनारम् ॥ ३ ॥

The second *pariccheda* begins (fol. 28b):

ब्रह्मादहम् । ब्रह्मन्मादिदाम्ब्रह्मन्मादिकादयोऽप्युक्तानिपु-
रान्मादापि च भवन्तीति उक्तं तत्र खण्डकृत्यं: त्रिं वा तत्र

ब्रह्मं कथं वा ब्रह्मन्मि: पुष्ता वा त्रिं प्रतीकमभिज्ञाताङ्गु-
ब्रह्मन्मात्रेण द्विचिन्तां कृत्वा निरूपयितुं ब्रह्मं (२. ० वा) कृत्वा
उक्तयति ।

The third *pariccheda* begins (fol. 57a):
यदापरं कृत्वा द्विचिन्तां ब्रह्मन्मात्रेण द्विचिन्तां
ब्रह्मन्मिचिन्तां (० यन्मात्रा: the second copy) ब्रह्मा
ब्रह्मन्मिचिन्तां ब्रह्मन्मिचिन्तां द्विचिन्तां द्विचिन्तां तत्रा-
संभाषणादि: प्रतिपद्यते ।

The fourth *pariccheda* begins (fol. 76a):
यद्यप्युक्तं: तत्र ब्रह्मात्मात्मादित्येव भवति न श्री-
विक्रमः तत्र ब्रह्मात्मात्मात्मा न च विदुः कृत्यं विदुः कृत्यं तत्र
श्रीविक्रम उच्यते ॥

Colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिब्रजकाचार्यजीन-
त्त्वप्रकाशानन्दसरस्वतीपूज्यपादशिष्यभगवन्महादेवसरस्वता-
नुष्ठानमिचिन्तां ब्रह्मन्मात्रेण द्विचिन्तां ब्रह्मन्मात्रेण द्विचिन्तां
मात्रेण कृत्यं: चरिते: ॥ [H. T. COLLEBROOKE.]

2391.

523. Foll. 171; size 9½ in. by 4½ in; twelve lines in a page; fair writing.

Advaitacintākaustubha, a second copy. For the missing second chapter, see the next number.

Foll. 1-74 the first *pariccheda*; foll. 76-121 (१-३२) the third *pariccheda*; foll. 125-171 the fourth *pariccheda*.

Date: संवत् १७९३ मार्गशीर्षे (१) कृष्णपक्षे एकादशी
शिववारः । गुरु श्रीन (१) परमहंसपरिब्रजकाचार्यजीन-
त्त्वप्रकाशानन्दसरस्वतीनेन द्विचिन्तां खण्डे वा यदापरं
श्रीविक्रमजीनन्दनारम्ब्रह्मादित्येव भवति न श्री-
विक्रम उच्यते ॥ [H. T. COLLEBROOKE.]

2392.

796b. Foll. 56; size 10½ in. by 4½ in.; ten lines in a page; indifferent writing.

Advaitacintākaustubha, the second *pariccheda*.

It begins: ब्रह्मादहम् । ब्रह्मन्मादिदाम्ब्रह्मन्मादिकादयोऽप्युक्तानिपु-
रान्मादापि च भवन्तीति उक्तं तत्र खण्डकृत्यं: त्रिं वा तत्र

Date: **सम्राट् पदविष्णुपदवत्सलसिद्धिः** विः **सै-
मराकाशवत्सलसिद्धिः** कार्यं वा पदार्थं वा संव ७० (sic! see
the preceding manuscript).

[H. T. COLEBROOKE.]

2393.

1189. Foll. 214; size 18 in. by 4½ in.;
twelve lines in a page; large writing, from
the end of the 18th century. The original
fol. २२ is misplaced, see after fol. २२.

Advaitasiddhi, a very ample *Vedānta* treatise,
by *Madhusūdana Sarasvatī*, pupil of *Vīśvekhara
Sarasvatī* (see no. 2365), wherein the author
refutes the *Dvaita* doctrine and establishes the
truth of the *Advaita* doctrine, in four *pari-
chedas* of unequal length. See Hall's Index,
p. 157, no. cclxxxix. The copy described by
Rājendralāla Mitra, Notices, vol. iv., p. 98,
no. 1503, contains only the first *paricheda*.
According to the last *śloka* of the final couplets
the author wrote this work as the fourth *Siddhi*
after the study of the *Ish'a*-, *Naishkarmya*-
and *Brahma-Siddhi* (the last two works were
composed by *Surekhara*).

The *Advaitasiddhi* begins:

मावाकस्त्रिमात्रानुसन्धानेन तत्रार्थपात्रयः

समन्वयानुसन्धानः सुनिश्चितोपपत्तिरधीगोचरः ।

विष्णुवर्धनपुत्रेण परमाण्वेकतात्मात्वं

मोक्षं प्राप्त इव सर्वं विभवते विष्णुवर्धनोन्मिश्रः ॥ १ ॥

जीवादिष्वेकस्वभावानुसन्धानेन साक्षात्समन्वयानुसन्धानं ।

स्वर्गोत्थं निर्वृत्तमनोरजोऽयं वादोपनिषदोन्मुखो नमो रजोऽयः ।

बहुविधिर्हिमा पुनः पदार्थं

विभवते निर्विषयता निर्वर्थाः ।

ननु पुन एव मूलमालं-

भरिणो भावयितुं भविष्यतीह ॥ ३ ॥

अज्ञातमेव मुनिना अनुसन्धानेन

संयुक्तं साक्षात्निर्वर्धं रचितान्वितमालं ।

वोपायं प्रादिष्विषयवत् च स्वरासा-

नवीनवर्धित्वमनु पुनो पुनार्थाः ॥ ४ ॥

अवाहीनविष्णुवर्धनसिद्धिः विष्णुवर्धनसिद्धिः
अनुसन्धानेन तत्रार्थपात्रयः समन्वयानुसन्धानः
सुनिश्चितोपपत्तिरधीगोचरः ।
विष्णुवर्धनपुत्रेण परमाण्वेकतात्मात्वं
मोक्षं प्राप्त इव सर्वं विभवते विष्णुवर्धनोन्मिश्रः ॥ १ ॥

The first section of the first *paricheda* ends
fol. 6a: **इति त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः**, the second
section ends fol. 6b: **इति त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः**,
the third section ends fol. 8a: **इति त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः**,
etc. The last but one section ends fol. 117a:
अस्य त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः ॥ ५३ ॥ The first *paricheda*
ends fol. 118b, the last number of sections in
this MS. is 54: **सप्तविंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः** । The end of
the first *paricheda* is:

अविद्या तत्त्वबालकनिर्विषयत्वमने

अविद्येन सर्वं प्रवृत्तचरमानन्दमूर्तं ।

अविद्येन भूतानं भवभयान्दं भवभयतो

मनसात्मेति त्रिंशं निश्चितान्वितमज्ञेय इत्ये ॥ १ ॥

अवादिष्वेकस्वभावानुसन्धानेन साक्षात्समन्वयानुसन्धानं ।

स्वर्गोत्थं निर्वृत्तमनोरजोऽयं वादोपनिषदोन्मुखो नमो रजोऽयः ।

बहुविधिर्हिमा पुनः पदार्थं

विभवते निर्विषयता निर्वर्थाः ।

ननु पुन एव मूलमालं-

भरिणो भावयितुं भविष्यतीह ॥ ३ ॥

इति त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः
अनुसन्धानेन तत्रार्थपात्रयः समन्वयानुसन्धानः
सुनिश्चितोपपत्तिरधीगोचरः ।
विष्णुवर्धनपुत्रेण परमाण्वेकतात्मात्वं
मोक्षं प्राप्त इव सर्वं विभवते विष्णुवर्धनोन्मिश्रः ॥ १ ॥

The second *paricheda* begins:

इति त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः

अनुसन्धानेन तत्रार्थपात्रयः समन्वयानुसन्धानः

सुनिश्चितोपपत्तिरधीगोचरः ।

त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः
अनुसन्धानेन तत्रार्थपात्रयः समन्वयानुसन्धानः
सुनिश्चितोपपत्तिरधीगोचरः ।
विष्णुवर्धनपुत्रेण परमाण्वेकतात्मात्वं
मोक्षं प्राप्त इव सर्वं विभवते विष्णुवर्धनोन्मिश्रः ॥ १ ॥

The first section of the second *paricheda*
ends fol. 120b: **इति त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः** ॥ The
last section ends fol. 199a: **इति त्रिंशत्तन्त्रादिनिष्ठायाः**
॥ ३३ ॥

अविद्या तत्त्वबालकनिर्विषयत्वमने

अविद्येन सर्वं प्रवृत्तचरमानन्दमूर्तं ।

अविद्येन भूतानं भवभयान्दं भवभयतो

मनसात्मेति त्रिंशं निश्चितान्वितमज्ञेय इत्ये ॥ १ ॥

यत् त्वमित्थं जनकमिदं वचिवाचिवा
मुनीनां मुनीनामकलिं मुदवाचां च विषयः ॥

इति चतुर्दशोऽध्यायः समाप्तः इति चतुर्दशः परिच्छेदः
संपूर्णः ॥

The third *paricheda* begins: तदेवमेवायं च-
रित्वेन तत्तात्पर्यायं प्रवचनं मननिदिध्यासेन तदंगतया
मुमुक्षुमिदमुद्ये इदं विचरेत् प्रवचनं प्रमादस्य प्रमेयाधर्मा
प्रत्यक्षधर्मा इति etc. The last section ends fol. 208a:
इति शब्दादयरोपपत्तिः ॥ २ ॥

विषयेष्वप्यस्य गुरोः प्रसादाद्वैतसिद्धिर्मुमुक्षुस्य ॥

अथवाचिः* सल्लुप्यमानां गुणैरमेवैरवगुणितानि ॥

वर्तमानमेवया परगुणैरितिः सहा

निर्वातममेवया निजगुणैरितिः परा ।

अतः सुमनसो यथानुपपत्त्यै दुर्लभं

प्रयोजनमज्ञानाः कदाचित् (र. कु.)† मत्स्योऽस्मत् ॥

इति चतुर्दशोऽध्यायः समाप्तः इति चतुर्दशः परिच्छेदः ॥

The fourth *paricheda* begins: ननु मुक्त्वावद-
विज्ञानमिदं विषयः ॥ इति हि सा किमात्मिका तद्विज्ञा-
या । नाहः अज्ञानात्मात्रेः । इति चेत्तु विज्ञां विज्ञाया ।
etc. It ends fol. 214a, with the sixth section:
इति मुक्ती तारतम्यार्थः ॥

The final couplets of the whole work :

यो लक्ष्या निश्चिन्तामुपेक्ष्य विमुक्तो ब्रह्मः स्वेष्ट्या

यः सर्वान्मुक्तमात्रं दयं कदाचित् सर्वान्मात्रं रक्षति ।

यद्यप्येव निर्गुणं नान्यदप्युक्तं महाकुंतरे
इत्येवमपि ददाति यो निजपदं तले मनो विद्याये ॥ १ ॥

जीवावसरसतो मयंति यमिनां पराः ।

यत् वेदां प्रसादेन ज्ञात्वायं परिनिर्वाताः ॥ २ ॥

तद्वद्वराणां प्रेक्षा दीपे सत्त्वविज्ञानिनिर्वा

सकृदपि कृपादृष्टिं संतो दिक्षु भवतिष्ठाः ।

अथवापि कदा पृथा संवत्सरा विषयोक्तता

अथ कतिचित् दिवा दोषात् भवतिष्ठतुया ॥ ३ ॥

गुरुणा महात्माविषयविषयविषयविषय

मुनेर्वैले कथं कथं नपरिनिष्पन्नमभवत् ।

परमार्थदत्तस्य ज्ञानविज्ञानविज्ञानं

तदेवमित्येव निश्चिन्तित्वेन निश्चितं ॥ ४ ॥

* The second copy has अथवाचिः.

† This कदाचित् is also in the second copy.

इह कुर्वन्ति तस्यै तत्त्ववादी पराः

प्रत्यक्षं यद्यपि संवत्सरात्मकैः ।

प्रतिपक्षमप्युक्तं तस्य यो वक्तुं विद्यात्

न हि ह्यनमुरीतिं शान्तिं ह्यस्य तिष्ठः ॥ ५ ॥

मुक्तस्यैव तत्त्वमुक्तं निश्चिन्तुं मनोदुर्लभा

मवाच्युक्तिं मुदा विषयविचारित्वो महत् ।

अनेन सकलापदा विषयनेन वल्लभं भवत्

यत् मुक्तमपि तद्विलेखे जीयते ॥ ६ ॥

संस्थेयस्य यः कदाचित् कदाचित् वा न निश्चिन्ता ।

ययि नास्तेष्वं कदाचित् कदाचित् कदाचित् ॥ ७ ॥

जीवावसरसत्त्वमुक्तं मुक्तस्यैव विद्यात्

वेदां तत्त्वज्ञानं निश्चिन्तुं कदाचित् कदाचित् ।

विद्याप्रदानं यत्तिप्रदानं दयालुम्

सर्वान् मुक्तस्यैव विद्यात् नानाभिः ॥ ८ ॥

निश्चिन्तित्वेनैव विद्याप्रदानं विचारत् ।

चतुर्दशोऽध्यायः समाप्तः इति चतुर्दशः परिच्छेदः ॥ २ ॥

इति जीवावसरसत्त्वमुक्तं कदाचित् विषयविचारसत्त्वमुक्तं
वादविषयमप्युक्तं कदाचित् विचारविषयमप्युक्तं मुक्तिनि-
श्चयं नाम चातुर्थः (sic!) परिच्छेदः समाप्तः समाप्तः च-
तुर्दशोऽध्यायः समाप्तः इति चतुर्दशः परिच्छेदः ॥ [H. T. COLEBROOK.]

2394.

560. Foll. 465 (9-244 and 9-240); size 12½ in. by 4½ in.; nine lines in a page; the main bulk a MS. of the 17th century, the first 11 leaves were written about the end of the 18th century.

Advaitasiddhi, a second copy of *Mailkū-
dāna Sarasvatī's* work. The first *paricheda*
ends fol. 255a, the second fol. 432a, the third
fol. 451a. This copy has more blunders than
the first. [H. T. COLEBROOK.]

2395.

583. Foll. 314 (9-242); size 11½ in. by 4½ in.; twelve lines in a page; a MS. written about the end of the 18th century, by different hands (see 1-75, 70-116, etc.).

Laghucandrikā, a *śikṣā* on *Madhvasūdana
Sarasvatī's Advaitasiddhi*, by *Brahmananda*

2398.

1364a. Foll. 38; size 10½ in. by 4½ in.; twenty lines in a page; small Bengali character, from the second half of the 18th century.

Advaitaratnarakhaṇa, a second copy.

[H. T. COLEBROOKE.]

2399.

539a. Foll. 40 (numbered १-८, ११-४३); size 9½ in. by 3½ in.; nine lines in a page; fair writing, of the 17th century.

Vedāntakālpalakāṣā, a treatise on *muksha*, by *Madhusūdana Sarasvatī*, wherein the author refutes the views of *Jaimini*, *Kuṣīla*, *Kaṇāda*, *Akṣhapāda*, and others, and follows those of *Vyāsa*, *Śaṅkara* and *Sureśvara*. See Hall's Index, p. 132, no. exxii. This MS. contains only the first *śabaka*, just as the MSS. described by Weber, Berl. Cat. (1853), p. 132, no. 627, and by Bājendralāla Mitra, Notices, vol. iv., p. 34, no. 1414.

It begins:

मीमांसया कथ्यते भुवर्गावयेव

साधीनानुपनिषद्भिन्नमेव नीता ।

येनोद्भूतानुसङ्गत्वेन गहनमतेष

तस्मै यतो भयवत्पुनराज्ञाकारः ॥ १ ॥

दुष्टादः शास्त्राणां नियतव्यवहारेणैव पुनै

न संज्ञातुं शक्नोति नित्यव्यवहारेणैव यथा ।

तथापि श्रीपिण्डेष्टरपरण्येष्टेष्टदुष्टा-

धुषाभिः विष्णोः (इ?) न कथयति रिक्तोऽपि भविता

कथयैषुष्यनिवर्तः परमात्मनोऽपि

[॥ २ ॥

निष्ठाकलेन दधती परतो विभूति ।

शरीरकार्येष्टरत्नात्मिना धुषीभिर्

वेदांतकल्लुकिभेदेषुवाचनीया ॥ ३ ॥

निर्गुणं वैनिर्गुणमिच्छन्तीत्योक्तोः

कावाद्वापिलक्षणादिनामि चाह ।

जीवाद्यज्ञाकरपुरेष्टरत्नात्मिभ्युक्तिं

अन्यत्र विद्महे निम्नव्यतिरेक ॥ ४ ॥

मुमुक्षुत्वमनुभवेदपिज्ञेयमिदमुच्यते ।

मोक्षं कथापरीं यत्किं यत्परमार्थवत्ततः ॥ ५ ॥

अथ मोक्षे तत्तात्पर्यं च विप्रविचरन्ते विप्रविहताः । तत्र लोकावर्तितात्तात्पर्यमात्रलोकाधुनादिभिर्यो ननुचवादिपक्षि-
भूतचतुष्टयवर्षात् एव वैतर्क्यं नम्यमाना नानागमपुराणानुमाना-
दिनामोक्तप्रमाणानि देहादिभ्योतिरिक्तं चेत्तत्र वैषम्योक्तमिति न-
नुचतुष्टयोऽप्युच्यते न तत्रैव तत्रावतिरिक्तं यद्वै तत्र कस्य
मोक्षप्रसादा ।

It ends: तद्विज्ञानालिपाविज्ञानिपुण्युपलक्षितो मोक्षः

तत्तात्पर्यं च वेदांतपात्रपरण्येष्टोऽन्यानुपलक्षणात्मिभ्योवा-
त्कार एव अथवाअपरीप्रतिपक्षः कश्चित् तस्यै तर्कवत् ॥

आवेर्निर्गुणं मुद्रानिह कथिलकथादावादादिवादान्

चादावाद्भुवनं सुतिमितमनुभवात्म्येष्टवत् ॥

वेदांतकल्लुकिं परममुच्यते ज्ञानमज्ञानमन्यं

मोक्षं व्याचक्षते यं कथयि मुद्रानिहः सौम्येवालि पक्षैः ॥

इति श्रीवेदांतकल्लुकितायां परमार्थपरिज्ञानकमपुन-
रलक्ष्योक्ततायां कथापनापरीनिर्णयं नाम प्रथमस्तवकः ॥
After this the line, which seems to contain the date, has been blackened; I can only read:

ज्ञाते (?)

मोषिभ्योऽपिलिखत्तावैषमे भाद्रे षष्ठे तिथौ ॥

चतुर्थी त्वया तेन प्रणीतु रमापतिः ।

नमः विधे

Somebody has added in Bengali characters:

बोक्खअभावापुचगोवाळभावावेष्टे पुसकं . . या . .
मुद्रया गृहीतम् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2400.

1435b. Foll. 26; size 12 in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; 10-12 lines in a page.

Ātmaprakāśhaka, on the nature of the supreme spirit, by *Nandarāma Tarkavāgīśa*; with a commentary, by *Kāśīrāma*, son of *Nyāyālan-kāra*.

It begins:

प्रथम्यं अमहाकारं मनमाकारमीकृतं ।

नन्दारामः अकथनीं इमोऽमलमहाकारम् ॥

The first section, called *हृदयविज्ञेयः*, ends fol. 87b (92 of the original numbering).

[H. T. COLEBROOK]

2404.

2637. Foll. 307 (two of which, 20 and 289 were wanting when the vol was bound); fairly written, in Devanāgarī, about 1750 A.D., by two different hands; 11 and 12 lines in a page; the first five leaves are slightly injured in the middle.

The second section of a commentary on some *Vedānta* work, marked *Ātmabodhani* (? i.e. *Ātmabodhanī*) on the outer page of the first leaf.

It begins:

अस्ति ब्रह्मगुणाधिकनैविपुरं मुञ्चं परं भास्वरं
 पृथ्वीनन्दनवासभेदविभवं ब्रह्मेति निश्चीयते ।
 तल्लक्षणं सदा निषकथिषको धीशब्दयोर्न पदे
 वेदातिरेधिगम्यमानमहिमव्यालापकोपे नवि ॥

पूर्वाध्याये छन्दानन्दप्रवृत्तश्च निर्वैषाध्यायान्तराभ्यन्तरो
वृत्तानन्दुप(श्र)ानन्दमिति संभाव्यशब्दो बुद्ध्यादित्यर्थः ।
संभाव्यशानमिषयो वा ज्ञानान्येन चतुर्गे निर्वैषे मयपदान् -
- न्यायेनेति यावत् । उक्तप्राधान्यात्तन्महत् । सांप्रतिमिति ।
साक्षाच्छिष्याधीन्यप्यादिदेवतासु ब्रह्मद्विहारे - - - पांच-
निकस्य ब्रह्मः साक्षादित्यस्येत्यर्थः । °

It ends - चर्च विरोधकयोर्विनाशक्याह कर्मीति । ययो-
 न्निविरोधकोद्योगार्थं कर्मज्ञानं कृतकृत्यत्वोक्तं निगमयन्त इति ।
 काङ्क्षवन्तावयवैरनुसंहारमेवमिति । तन्नाम्नं कार्यकारणार्थं दक्ष-
 यमेतावानिति । ययोपदेशकानामपि युगतादिभिर्बुधैः ते तत्राह-
 वेद इति । यैस्त्वपेक्षादिहृदयेषोऽपि द्वेकाप्रवादाः पुनश्चापवादोऽपि
 भवतीति । न पुनरुपेक्ष (१. ३१) विरोधात् पुनरुपेक्षाविनाह येषोधि-
 नातिष्ठेत् वेदाग्राहकज्ञानमकलाहाङ्कृतकृत्य इति । तत्र हेतु-
 त्तरेयैरेवैवं सूचयति क्षिप्रमिति ॥ इति - here a leaf,
 apparently containing the colophon, has been
 lost.

Most of the leaves written by the first hand (except foll. 1-36), viz. 37-205, 233-279, are marked w¹ in the margin.

[? Genl. no. 108.]

2405.

518. *Foll. 183 (94 is omitted, 99 is put twice); size 9 1/2 in. by 3 1/2 in.; foll. 1-12 nine lines, foll. 13 183 eight lines in a page; fol. 18 a second hand sets in, the writing of both parts indicates the 17th century.*

Advaitāmpita, a Vedānta treatise by Śrī Brahmeṇdra Sarasvatī or Vānigīr, pupil of Śrī Devendra. This MS contains only the first parvacheda called *brahmalakṣaṇanirūpaṇa*.

It begins.

यथाशक्तं मुमुक्षोर्निमित्तकमुत्पादायकप्रेक्षितोप-
 ङ्गानामादिदिव्यं मुक्तिवृत्तिविरुध्निष्ठाधि वेदादिवेद्यम् ॥
 विधिं योपयत् मुने वराधिपतिरिषाभुक्तिः ज्योतिर्-
 टकाय ह्युपायानां स्फुरति मुखतो नृपवैष्णवादाय ॥
 तत्रादोन्मथिषाद्याः संमदायावप्रीत्याम् । [११]
 संदे वेद्यस्योन्मथः संवदायावैर्मादा ॥ १२ ॥
 मुनिहृदिषाद्यानिर्धिं यथा गद्ययानिं मुमुक्षु-
 यथाज्ञानं तत्राज्ञानोपेक्षितोपेक्षितो यथा ॥ १३ ॥

इह खलु महाप्रपारे संसारकाण्डे निगममुक्तिमार्गमन्त्रमन्त्रि
 मन्त्रातरेषु वा कृतमन्त्रैः चेनापि त्रयेण संसारतापवशमुत्त-
 रं संवसन्तिभिः चरन्कृपायैवमवाप्तादयः श्रीसत्कारोदयमा-
 नयेवं वेदात्मनींसाक्षात् प्रविशाय ॥ तत्रापिहकारि प्रमुक्तै-
 र्प्रत्यं त्रायदधिकारि विषयप्रत्ययवर्णनं चरन्मुक्तैश्च प्रवि-
 शायवेच साक्षात्तं प्रविशते ॥ जगतां प्रविशतिहासो ॥
 पत्तयः ॥ etc.

It ends:

चङ्गेनामृगनामधोय(१.०)येव मुनिना ब्रह्मेन्द्रपादोनिता-
 स्वातेनाहमिदं मन्देदिमिदं बाष्पस्वयंय(१.०)येव इति ।
 स्वाहामन्त्रादिभिस्ते नमि दुह्नी विषयस्य दधिमुखा-
 न्तेतत्तन्मृगयेत्येवा जनकनामोद्गमने पश्चिन्ना ॥ १ ॥

इति श्रीदेवेन्द्रभगवत्पुत्रपादशिवपरमहंसपरिज्ञानकाव्या-
मीनशेखरसत्तामीकृतापष्टैत्रामृतं ब्रह्मसंनिधयं नाम त्रयमः
परिच्छेदः समाप्तः ॥ [H. T. COLEBROOK.]

2406.

1521a. Foll. 4 (numbered 2-5); size 10 in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; nine lines in a page.

A fragment of some elementary *Vedānta* treatise in *śloka*s. The MS. contains the following sections :

1. *Ātmānubhavopadēśa* (19 *śloka*s), in the 10th *śloka* of which the MS. begins; 2. *śiśhyoktam ātmānubhavollāsa* (25); 3. *ākṣhṛpadvāropadēśa* (14); 4. *śiśhyānubhavollāsa* (6); 5. *gurūktālaya* (4); 6. *śiśhyaproktaṃ uttaram* (4); 7. *anubhavapañcakavivaraṇa* (5); 8. *gurūktabandhamokṣa* (4).

The MS. breaks off in the fourth *śloka* of the next section. [H. T. COLEBROOKE.]

2407-2414.

302-309. Size 16 in. by 6 in.; 6-16 lines in a page; fair modern writing.

Yogavāsishṭha and *Vāsishṭhatātparyaprakāśa*, the latter by *Anantabodhendra Sarasvatī Bhikṣu*, disciple of *Gaṅgādharendra Sarasvatī Bhikṣu*, who was the disciple of *Rāmacandra Sarasvatī*, who was the disciple of *Sarvajña Sarasvatī*.

The *Yogavāsishṭha* has the form of a dialogue between *Vāsishṭha* and *Rāma*; it is ascribed to *Valmiki*.

See Hall's Index, p. 121, nos. cxlii. and cxliii.; Aufrecht's Oxford Cat., pp. 353-355 (no. 840); Weber's Berlin Cat., p. 187, no. 642. The beginning is printed in Rāj. Mitra's Notices, vi., p. 112, no. 2049. A complete edition of the whole, with the commentary, appeared at Bombay.

The whole work is divided into six *prakaraṇa*s. There is also a division into *āhnika*s, each of them concluding with the couplet :

इमुक्त्वमपि मुनी दिवसो जगाम
 वायव्याय विषये व्यभिक्तो जगाम ।
 जातु सदा कुतलमकारा जगाम
 श्रवानाद्ये रक्षितैश्च महात्मनाम् ॥

See the end of the following *sargas* : *Mukṣhaprak.* 5 (no. 302, fol. 125b); *Utpattiprak.* 14, 22, 41, 70, 102 (no. 303, foll. 54b, 80a, 142b, 227a, 292b); *Sthūtiprak.* 13, 45 (no. 304, foll. 23b, 118a); *Upakamaprak.* 16, 46, 71 (no. 305, foll. 46a, 129b, 198b); *Nirvāṇaprak.* 79 (no. 306, fol. 206, *divasa* 18).

In the last three volumes (nos. 307, 308, 309), which contain the *uttarārḍha* of the *Nirvāṇaparakaraṇa*, this division into *āhnika*s does not appear.

The text of the *Yogavāsishṭha* agrees in some passages with the Bombay edition of the *Rāmāyaṇa*, though not literally. Compare f.i. *Vairāgyaparak. sargg.* 6-9 with *Rām. I.* 19-22.

The *Yogavāsishṭha* is variously styled in the colophons : इति श्रीमद्वाल्मीकिविरचिते नृहरामायणे देवदूतोक्ते ब्राह्मिणसाहस्यं संहितायां मोक्षोपाये वैराग्यप्रकरणे० no. 302, fol. 107; इत्यार्षे श्रीमन्नारायण देवो ब्रा० सं० वासिष्ठे वाल्मी० मो० मुमुक्षुस्यप्रहारप्रकरणे० no. 302, fol. 173; इत्यार्षे रा० देवो ब्रा० सं० वासिष्ठप्रकरणे वाल्मी० स्थितिप्रकरणम् no. 304; इति श्रीमन्नारायण ब्रा० सं० वाल्मी० काव्ये वासिष्ठो मो० उपनिषत्प्रकरणे० no. 305; इत्यार्षोविरचिते रा० देवो ब्रा० सं० वाल्मीकाव्ये मो० निर्वैराग्यप्रकरणे वासिष्ठो ब्रह्मदर्शने० no. 306; इति श्रीमन्नारायण निर्वैराग्यप्रकरणे वाल्मी० मो० देवो ब्रह्मसाहस्यो सं० वासिष्ठो ब्रह्मदर्शने० उत्तरार्धे० no. 309. At the end of the single *sargas* often simply मोक्षोपाये or मोक्षोपायम्.

302a. Foll. 107.

Vairāgyaparakaraṇa, in 33 *sargas* with about 1130 couplets.

This first chapter of the *Yogavāsishṭha* has been printed with the commentary, and with a Bengali translation, by *Venimādhava De Dāsak*, Calcutta, 1869.

List of the *sargas* : 1. *sūtrapātānikāḥ* ends fol. 10b; 2. *sūtrapātānikāḥ*, fol. 15a; 3. *tīrthayātrākaraṇam*, fol. 19a; 4. *divyaśāmyavahāra nirūpaṇam*, fol. 20a; 5. *kārttyanivedanam*, fol.

21b; 6. *Śrī-Viśvāmītrābhyaṅgalam*, fol. 25b; 7. *Viśvāmītravākyaṃ*, fol. 28a; 8. *Dśāraṭhavad-kyam*, fol. 31a; 9. *Varishkhasamāśvāsanam*, fol. 33a; 10. *Rāghavavishādaḥ*, fol. 37a; 11. *Rāghavasamāśvāsanam*; 12. *prathamaparilāpāḥ*, fol. 44a; 13. *Lakṣmīnīrākaraṇam*, fol. 45b; 14. *jivita-garhā*, fol. 47a; 15. *ahamkūrajugupsā*, fol. 89a; 16. *cittadaurāṭmyam*, fol. 51b; 17. *trishṇābhagaḥ*, fol. 55b; 18. *kāyajugupsā*, fol. 60a; 19. *bāyajugupsā*, fol. 62b; 20. *yauvanu-garhā*, fol. 66a; 21. *strijugupsā*, fol. 69b; 22. *jarājugupsā*, fol. 72b; 23. *kālāpavādaḥ*, fol. 77b; 24. *kīlavilāsaḥ*, fol. 79a; 25. *kṛtāntavilasitam*, fol. 82a; 26. *daivadurvilāsavaraṇam*, fol. 86a; 27. *anīyatāpratipādanam*, fol. 92a; 28. *avira-taviparyāsa-pratipādanam*, fol. 95a; 29. *śakala-pādārthānāthāpratipādanam*, fol. 97a; 30. *prayojanavargaḥ*, fol. 99b; 31. *Rāghava-prabāḥ*, fol. 101b; 32. *nabhaścārasādhuvādaḥ*, fol. 103b; 33. *nabhaścāramahicarasammelanam*, fol. 107a.

302b. Foll. 66 (108-173).

Mumukshuvyavahāra-prakaraṇam, in 20 *sargas* with about 800 couplets.

List of the *sargas*: 1. *Sūhaniryaṇam* ends fol. 6b; 2. *Vivāmītravākyaṃ*, fol. 10a; 3. *bhuyobhūyaḥ sargānuvaraṇam*, fol. 13b; 4. *pauruṣa-prakaraṇam*, fol. 16a; 5. *pauruṣa-ethāpanam*, fol. 18b; 6. *daivānīrākaraṇam*, fol. 22b; 7. (*pauruṣa-pratipādanam*), fol. 25a; 8. *daivānī(rā)karaṇam*, fol. 27a; 9. *karnavīcāḥ*, fol. 30b; 10. *jñānavataraṇam*; 11. *vaktipri-chakalakhaṇam*, fol. 37a; 12. *tattvajñāmāhāt-mya-varaṇam*, fol. 40b; 13. *śamanirūpaṇam*, fol. 45b; 14. *mumukshuvicāranirūpaṇam*, fol. 50a; 15. *samśāhanirūpaṇam*, fol. 51b; 16. *saddācāranirūpaṇam*, fol. 53a; 17. (*nīrvacanam*), fol. 55b; 18. *dṛṣṭāntānīrūpaṇam*, fol. 61a; 19. *pramāṇanirūpaṇam*, fol. 64b; 20. *saddācāra-nirūpaṇam*, fol. 66a.

303. Foll. 336.

Utpattiprakaraṇam, in 122 *sargas* with nearly 6000 couplets.

List of the *sargas*: 1. *bāndhaśetuvāraṇam* ends fol. 9b; 2. *ādyasāṅkīrti-varaṇam*, fol. 13b; 3. *bāndhaśetuvāraṇam*, fol. 16a; 4. *prakaraṇārthakulpanam*, fol. 21b; 5. *mūlakha-ranulavasa-vāraṇam*, fol. 24a; 6. *mumukshu-prayātno-pudeśaḥ*, fol. 25b; 7. *jagadādi-dṛṣṭyāntāpratijñā*, fol. 29b; 8. *śacchāstrānīrū-panam*, fol. 30b; 9. *paramukhāraṇavaraṇam*, fol. 35a; 10. *mahakulmūlāvāśikāparamābhā-sa-varaṇam*, fol. 39b; 11. *paramārthavaraṇam*, fol. 42a; 12. *jagadulpattivarāṇam*, fol. 45a; 13. *svayambhūtpativaraṇam*, fol. 49a; 14. *brahmapratipādanam*, fol. 54b; 15. *Maṇḍapa-pākhyāne rājāvīraṇam*, fol. 57b; 16. *Maṇḍa-pākhyāne rājāparivēdanam*, fol. 60b; 17. *Līlo-pākhyāne saṃdharāśikāvaraṇam*, fol. 64b; 18. *Līlopākhyāne sakalajagadbhāntipratipāda-nam*, fol. 67b; 19. *Līlopākhyāne brāhmaṇama-raṇam*, fol. 69b; 20. *Līlopākhyāne paramārtha-pratipādanam*, fol. 72a; 21. *vīrānti-yu-padeśaḥ*, fol. 77b; 22. *vijñānābhīyāsa-varaṇam*, fol. 80a; 23. *Līlopākhyāne Līlāprajñādevor jñānādehā-kūśāgamanam*, fol. 81a; 24. *Līlopākhyāne gaganavaraṇam*, fol. 85b; 25. *Līlopākhyāne bhūtalohavaraṇam*, fol. 87b; 26. *Līlopākhyāne siddhādarsanukhetukathanam*, fol. 91b; 27. *jan-māntaravaraṇam*, fol. 95b; 28. *gīrigṛāma-sa-varaṇam*, fol. 100a; 29. *paramākāśavaraṇam*, fol. 104b; 30., fol. 108a; 31. *gaganavaraṇa-yudha-prakṣhikāśitāvavaraṇam*, fol. 110b; 32. *āhāvārambhaṇam*, fol. 111b; 33. *śaṇayoh pra-thamapātavaraṇam*, fol. 115a; 34. *raṇa-prakṣhakajanoktivarāṇam*, fol. 118b; 35. *raṇa-sa-varaṇam*, fol. 120b; 36. *janapada-sa-varaṇam*, fol. 123b; 37. *Līlopākhyāne janapada-sa-varaṇam*, fol. 127a; 38. *Līlopākhyāne āhāvavaraṇam*, fol. 130; 39. *nīśācarakulārthīraśikā-sa-vara-*

ṣaṇam, fol. 132b; 40. *Lilopākhyāṇe samarasamanam* (no. 2442a has *samarasamanantasmṛityanubhavaḥ*), fol. 137b; 41. *Lilopākhyāṇe bhrāntivācāvarṇanam*, fol. 141b; 42. *Lilopākhyāṇe svapnāyurūhasatyatvanirūpaṇam*, fol. 144b; 43. *Lilopākhyāṇe agnidāhavarṇanam*, fol. 149a; 44. *Lilopākhyāṇe agnidāharātriyuddhe 'agadbrahmavarṇanam*, fol. 153a; 45. *Lilopākhyāṇe satyakāmasatyasamkalpāstīṭā*, fol. 154b; 46. *Lilopākhyāṇe Viḍurathanirūpaṇa(m)*, fol. 156a; 47. *Lilopākhyāṇe Viḍurathasindhvasamāgamaḥ*, fol. 158b; 48. *Lilopākhyāṇe āyudhavarṇanam*, fol. 163a; 49. *Lilopākhyāṇe tṛtīyāstrayuddham*, fol. 165a; 50. *Lilopākhyāṇe Viḍurathamaraṇavarṇanam*, fol. 168a; 51. *Sindhurāśhṭravarnanam*, fol. 169b; 52. *marasasamanantarādīhāpratibhāvarṇanam*, fol. 173a; 53. *sameritavidāvedyā*, fol. 175b; 54. *Lilopākhyāṇe maranavācārāḥ*, fol. 181a; 55. *samāśramanānuvāsthāvarṇanam*, fol. 187a; 56. *marasāśayānāntarāram*, fol. 190a; 57. *Lilopākhyāṇe svapnārthasya vācārāḥ*, fol. 193b; 58. (*Padmajīvanam*), fol. 196a; 59. *Padmanirvāṇam*, *Lilopākhyāṇam samāptam*, fol. 197a; 60. *prayojanavarṇanam*, fol. 201b; 61. *jagatēvarūpacarnanam*, fol. 204b; 62. *daivaśabdārthavācārāḥ*, fol. 207a; 63. *cittāvikārāḥ*, fol. 207b; 64. *bijāṅkuranirṇayaḥ*, fol. 210a; 65. *jīvanivācārāḥ*, fol. 210b; 66. *sameritiparamāyogaḥ*, fol. 212a; 67. *satyopadeśaḥ*, fol. 218a; 68. *rākṣasavarṇanam*, fol. 219a; 69. *Sūciyupākhyāṇe viśākhāikāmantrakathanam*, fol. 220b; 70. *Sūciyavahāravarṇanam*, fol. 226a; 71. *Sūcīkāparīdevanam*, fol. 228a; 72. *Sūcitapathprabhāva(varṇanam)*, fol. 229b; 73. *Sūcīkāpavarṇanam*, fol. 232b; 74. *Sūcītapathparipāka-varṇanam*, fol. 234a; 75. *Sūciyupākhyāṇe Sūcīśarīrālābhāḥ*, fol. 235a; 76. *vādhikānyāyāḥ (?)*, fol. 236a; 77. *rākṣasavācārāḥ*, fol. 237b; 78. *rākṣasavarṇanam*, fol. 239b; 79. *rākṣasipratīkṣāḥ*, fol. 241b; 80. *rāśhābhodanam*, fol. 245b;

81. *paramārthapīṇḍikarāṣam*, fol. 251b; 82. *rākṣasavācārāḥ*, fol. 254a; 83. *Sūciyupākhyāṇe Kandarāpūjanam*, *Sūciyupākhyāṇam sampūrṇam*, fol. 254b; 84. *manō'ākurotpattikathanam*, fol. 257a; 85. *brahmādītyasamāgamaḥ*, fol. 259a; 86. *aśindavasamādhānam*, fol. 261a; 87. *jagaddāśavarṇanam*, fol. 261b; 88. *aśindavanirūpaṇam*, fol. 262b; 89. *Kṛitrimendravākyam*, fol. 264b; 90. *Kṛitrimendravālyānūrūgaḥ*, fol. 265a; 91. *jīvavātarāṇakramopadeśaḥ*, fol. 268a; 92. *manomāhātmyavarṇanam*, fol. 270a; 93. (*utpattidārśanāḥ*, MS. no. 2442a, fol. 171b), fol. 271a; 94. *brahmanāḥ sarvaṃ samutpadyata iti kathanam*, fol. 273a; 95. *karmapuruṣāyoraikātmīyapratipīḍanam*, fol. 276a; 96. *manāḥ-samjñāvivācārāḥ*, fol. 280b; 97. *viśākhāikātmīyam*, fol. 282a; 98. *cittopākhyāṇam*, fol. 283b; 99. *cittopākhyāṇam sampūrṇam*, fol. 285b; 100. *cittāśikṣitāpūrvvakam cīttopattiavarṇanam*, fol. 288a; 101. *Bālākāḥkhyāyikā*, fol. 289b; 102. *upadeśakaranam*, fol. 291b; 103. *cittamāhātmyam*, fol. 293a; 104. *andrajālopākhyāṇe nṛpavyāsmohaḥ*, fol. 295a; 105. *indrajālopākhyāṇe rājā-vabodhaḥ*, fol. 296a; 106. *indrajālopākhyāṇe cāṇḍālīvivāhaḥ*, fol. 299a; 107. *indr. āpadvarṇanam*, fol. 301a; 108. *indr. akāṇḍavarṇanam*, fol. 302b; 109. *caṇḍālopākhyāṇe caṇḍālatvatvāyapagamaḥ*, fol. 303b; 110. *cīttavarṇanam*, fol. 306b; 111. *cīttāśikṣitā*, fol. 309a; 112. *mukharavenopadeśāṇṣṭakathanam*, fol. 310a; 113. *avidyāvarṇanam*, fol. 313a; 114. *yathābhāṣitādoṣhaparīhāropadeśaḥ*, fol. 316b; 115. *sukhaduḥkhabhoktṛivopadeśaḥ*, fol. 318a; 116. *sādhakajanmāvāśārāḥ*, fol. 320b; 117. *ājñānābhūmikavarṇanam*, fol. 322a; 118. *jñānābhūmikopadeśaḥ*, fol. 324a; 119. *hemormyupadeśaḥ*, fol. 326a; 120. *caṇḍālīśocanam*, fol. 328b; 121. *cīttābhāva-pratīpīḍanam*, fol. 331b; 122. *svatūpanirūpaṇam*, fol. 335a.

Compare Weber's Cat., p. 187, no. 642.

* 304. Foll. 160.

Śhūdraprakaraṇam, in 62 *sargas* with about 2400 couplets.

List of the *sargas* : 1. *janyaṇīrākaraṇam* ends fol. 4a; 2. *bijopanyāśaḥ*, fol. 6b; 3. *jagadanantavarṇanam*, fol. 8a; 4. *sthityankurakalanam*, fol. 8b; 5. *Bhārgavopākhyāne Bhārgavaśa(ṃ)valanam*, fol. 9b; 6. *Bhārgavamanorājyāne* (vi)vidhajanmānubhavaḥ, fol. 12b; 7. fol. 11b; 8. *Bhārgavopākhyāne* (vi)vidhajanmānubhavaḥ, fol. 12b; 9. *Bhārgavakalevaravarṇanam*, fol. 13b; 10. *Bhārgavopākhyāne Kālavacanam*, fol. 17b; 11. *Bhārg. saṃsārapravṛttidārṣanam*, fol. 21b; 12. *Bhārg. saṃsārotpattivistāraṇam*, fol. 22b; 13. *Bhṛṅgusamāhvāsanam*, fol. 23b; 14. *Bhārgavajanmāntaramaṇam*, fol. 25b; 15. *Bhārgavaparidevanaprasaṅgopadśāp prakaraṇam*, fol. 28b; 16. *Śūktasya punarjīvanam*, fol. 30a; 17. *manorājyasamāntalanam*, fol. 32b; 18. *jīvanakhaṇḍavatārah*, fol. 37b; 19. *jāgratsvapnasmṛtaturyasavarūpavicitrah*, fol. 40a; 20. *manorūpavarṇanam*, fol. 40b; 21. *vijñānavādaḥ*, fol. 44b; 22. *anuttamapadaḥvīrantivarṇanam*, fol. 46b; 23. *śarīranagaravilūṭiyogaḥ*, fol. 50a; 24. *manasasattājpratipādanam*, fol. 51a; 25. *Dāmayālakaṭotpatih*, fol. 54a; 26. *Dāmayālakaṭa*, fol. 57a; 27. *pītāmahavākyam*, fol. 58b; 28. *Dāmayālakaṭapunar्यuddhavarṇanam*, fol. 61b; 29. *Dāmayālakaṭopākhyāne asurapari-bhṛaṣaḥ*, fol. 63b; 30. *Dāmayālakaṭāntara-citravarṇanam*, fol. 64b; 31. *sadasannirākaraṇam*, fol. 68a; 32. *Dāmayālakaṭopākhyāne sadāśāntanirūpaṇam*, fol. 72a; 33. *Dāmayālakaṭopākhyāne 'kaṃkāraṇavicitrah*, fol. 79a; 34. *Dāmayālakaṭopākhyānam samāptam*, fol. 81b; 35. *upaśamasavarṇanam*, fol. 87b; 36. *cidāḍīyasavarūpavarṇanam*, fol. 90a; 37. *upaśamasavarūpavarṇanam*, fol. 92a; 38. *upaśamasavarṇanam*, fol. 96a; 39. *sarvaśatvapratipādanam*, fol. 101a; 40. *brahmaivedaṃ sarvaṃ jagad īti*

pratipādanam, fol. 104a; 41. *avidyābhaṭhanam*, fol. 106b; 42. *jīvaśāntaraṇam*, fol. 109b; 43. *jīvanīyasasthānopadeśaḥ*, fol. 111b; 44. *saṃsāraśāntaraṇam*, fol. 114b; 45. *yathābhūtarthasya yopadeśaḥ*, fol. 118a; 46. fol. 119b; 47. *jagadrāsanānirayayogopadeśaḥ*, fol. 124b; 48. *Dāśūropākhyāne Dāśūravaraṇam*, fol. 127a; 49. *Dāśūrakadambavarṇanam*, fol. 129b; 50. *Dāśūradigavalūkanam*, fol. 130a; 51. *Dāśūranūtanubodhanam*, fol. 131b; 52. *vibhavarṇanam*, fol. 133a; 53. *saṃsāra-nagaravikalpayogavicitrah*, fol. 136a; 54. *Dāśūropākhyāne saṃkalpavikṛtāḥ*, fol. 138a; 55. *Dāśūramālanam*, fol. 141a; 56. *(kartṛitva)vicitrayogopadeśakaraṇam*, fol. 144b; 57. *pūrṇāśaya-savarūpavarṇanam*, fol. 149a; 58. *kaśyapāthā*, fol. 150a; 59. *śrīkamalajayavahāravarṇanam*, fol. 154a; 60. *vicitrayamurṣhanīrāyaprasaṅgopadeśajīvāvatārah*, fol. 156a; 61. *jananamurāṇasamāptih*, fol. 158a; 62. fol. 159.

The scribe has added :

यदि हृदयनिर्गोमाज्ञेनैव शान्तिनाम्ना
नयनचन्द्रनिर्गोमाज्ञेनैव शान्तिनाम्ना ।
लिखितमनुनृत्ता यन्मया पुनश्चेति
करकृतमपराधं क्षमयन्मया ॥ १ ॥
बादुश

हस्ताक्षरज्ञेनैव शान्तिनाम्ना

305. Foll. 261.

Upāśamaṃprakaraṇam, in 93 *sargas* with about 4270 couplets.

List of the *sargas* : 1. *prathamam āhnikavarṇanam* ends fol. 3b; 2. *upadeśānnavarṇanam*, fol. 6a; 3. *sabhāsamāsthānam*, fol. 8a; 4. *Rāghavaprāśaṇaḥ*, fol. 10a; 5. *prathamopadeśaḥ*, fol. 13b; 6. *prathamam upadeśaḥ*, fol. 15a; 7. *ākāśaphalaprapñītojjīvanāsamprāptikramasūcānam*,* fol. 15b; 8. *siddhagītā*, fol. 19a; 9.

* No. 2205 has *ākāśaphalaprapñītojjīvanāsamprāptikramasūcānam*.

janakavitarkaḥ, fol. 24a; 10. nīcayāḥ, fol. 25b; 11. cīttānuśāsanam, fol. 26b; 12. prajñā-māhātmyam, fol. 29a; 13. manonivāraṇam, fol. 37b; 14. svacītanirūpaṇam, fol. 42b; 15. triśhṇāvārṇanam, fol. 44b; 16. triśhṇācīkīśā, fol. 46a; 17. triśhṇāvicchedopadeśaḥ, fol. 48b; 18. jīvanmuktavarṇanam, fol. 53a; 19. pāvanabodhanam, fol. 55a; 20. pāvanavijñānaprāptiḥ, fol. 57b; 21. triśhṇācīkīśayogotpattiḥ, fol. 60a; 22. Virocana-samarṇanam, fol. 63b; 23. Virocana-varṇanam, fol. 65a; 24. cīttāvicīkīśayogopadeśaḥ, fol. 70a; 25. Balicīntāśiddhāntayogaḥ, fol. 71b; 26. Balyupadeśayogaḥ, fol. 72b; 27. Balivī-śrāntiḥ, fol. 75a; 28. Balisamādhānavarṇanam, fol. 76b; 29. Daler vijñānaprāptiḥ, fol. 80a; 30. Prahrāḍa-parivīśrāntau Hiraṇyakāśipuvadhāḥ, fol. 82a; 31. Prahrāḍanirvāṇe Nārāyaṇakara-ṇam, fol. 85b; 32. Vibudhaviṇyū, fol. 87a; 33. Nārāyaṇagaganam, fol. 89a; 34. Prahrā-ḍātmayogaḥ, fol. 96a; 35. bra(h)matātmalābha-śīlā, fol. 102a; 36. prātma(r. ātma)śāvanam, fol. 107b; 37. asuranayalalavyākūlahāṇaḥ, fol. 108b; 38. paramēśvaravitarkaḥ, fol. 110b; 39. Nārāyaṇavacanopanyāśaḥ, fol. 119b; 40. Prahlā-ḍabodhanam, fol. 116a; 41. Prahlāḍābhīśekhāḥ, fol. 118a; 42. Prahrāḍasya vyavasthā, fol. 120a; 43. Prahrāḍavīśrāntiḥ, fol. 122b; 44. Gādhivi-nāśanam, fol. 124b; 45. Gādhivīśrāntāntē śvapa-śarjyālābhāḥ, fol. 127a; 46. Gādhivīśrāntāntē rājyābhīśrāntiḥ, fol. 129b; 47. Gādhivīśrāntāntē pratyakṣahvalokanam, fol. 133a; 48. Gādhivīśrāntāntē māyamaḥkāthānam, fol. 136b; 49. Gādhivīśrāntāntāḥ, fol. 139b; 50. Rāghavāśaya-viniyogaḥ, fol. 146b; 51. Uddālakamanorathāḥ, fol. 148b; 52. Uddālakavīśrāntāḥ, fol. 153b; 53. Uddālakanirvāṇaḥ, fol. 159b; 54. Uddālakavī-śrāntiḥ, fol. 165b; 55. Uddālakanirvāṇam, fol. 168a; 56. dhyānācārāḥ, fol. 172a; 57. bheda-nirvāṇaḥ, fol. 173b; 58. Su(raghu)vīśrāntāntē Māṇ-ḍavyopadeśaḥ, fol. 176b; 59. Suraghuvīśrāntiḥ,

fol. 178a; 60. Suraghuvīśrāntāntē Suraghunirvā-ṇam, fol. 179b; 61. Suraghuparīghasamāgamaḥ, fol. 180a; 62. samādhīnīcayāḥ, fol. 181a; 63. Suraghuparīghānīcayāḥ, fol. 182a; 64. upadeśaḥ, fol. 184a; 65. Dhāśavilāśavīśrāntāntē Sahyagiri-varṇanam, fol. 185a; 66. anityapratipādanam, fol. 186b; 67. antāśāśa-sargavīśrāntāḥ, fol. 188b; 68. saṅgavīśrāntayogopadeśaḥ, fol. 191a; 69. śāntasamāyātayogopadeśaḥ, fol. 192a; 70. asaṅ-śāṅganīkīśayopadeśaḥ, fol. 194a; 71. saṅśāro-padeśaḥ(?) fol. 198b; 72. mokṣasvarūpadeśaḥ, fol. 200b; 73. svātmavīśrāntāḥ, fol. 202b; 74. vairāgyopadeśaḥ, fol. 207a; 75. muktānmukta-vīśrāntāḥ, fol. 209b; 76. saṅśāśa-sargavīśrāntāntē vyapra-tipādanam, fol. 210b; 77. jīvanmuktasvarūpa-varṇanam, fol. 213a; 78. yogavarṇanam, fol. 216b; 79. samyakjñānalakṣaṇanirūpanam, fol. 217b; 80. dṛīśyadarśanasambandhāḥ, fol. 220a; 81. cīttāntāntē protipādanam, fol. 221a; 82. indriyānuśāsanayogopadeśaḥ, fol. 225b; 83. cīttasāntāntē vicārayogopadeśaḥ, fol. 228a; 84. Vītahavyamanojyogdevavarṇanam, fol. 230b; 85. Vītahavyasamādhīyogopadeśaḥ, fol. 232a; 86. indriyavarganirākaraṇopadeśaḥ, fol. 234b; 87. Vītahavyanirvāṇopadeśaḥ, fol. 236a; 88. Vīta-havyavīśrāntiḥ, fol. 237b; 89. sadvilāśavīśrā-nyogopadeśaḥ, fol. 240b; 90. cīttopadeśavīśra-nyogaḥ, fol. 242a; 91. saṅśāśāntāntē vijavīśrāntayogopa-deśaḥ, fol. 250a; 92. saṅśāśāntāntē nirākaraṇakrama-yogopadeśaḥ, fol. 254a; 93. samadarśanam, fol. 261a.

Date of this volume: ११११ ११११.

306. Foll. 298.

Nirvāṇaparakaraṇasya pūrvārdham, in 129 sargas with about 5460 couplets. As the 111th sarga has no number, the MS. seems to have only 128 sargas.

List of the sargas: 1. divasavyavahāravara-ṇanam ends fol. 4a; 2. vīśrāntāntē dīkṣakaraṇam,

fol. 7a; 3. *brahmaikyapratipādanam*, fol. 8b; 4. *cittābhāṣapratipādanam*, fol. 9a; 5. *Rāghava-vīrāntavarṇanam*, fol. 10a; 6. *mohanāhātmyam*, fol. 14a; 7. *ajāntamāhātmyapratāpanam*, fol. 18b; 8. *avidyālatāvirūḍhopadeśaḥ*, fol. 20a; 9. *avidyānirākaraṇam*, fol. 22b; 10. *avidyāvikṛtā*, fol. 25a; 11. *jīvanmuktasāmyayogopadeśaḥ*, fol. 30b; 12. *jīvanmuktasāmyanirūpanam*, fol. 32a; 13. *jñānayogopadeśaḥ*, fol. 33a; 14. *Bhukunḍopākhyāne Merusīkharavarṇanam*, fol. 34b; 15. *Bhukunḍadarśanam*, fol. 36b; 16. *Bhukunḍasamāyogah*, fol. 37b; 17. *Bhukunda-svarūpavarṇanam*, fol. 38a; 18. *mātrivyaśahā-ravarṇanam*, fol. 40b; 19. *ālayalābhaḥ*, fol. 42b; 20. *Bhukunḍasvarūpanam* (!), fol. 44b; 21. *cirajī-vitavṛttāntakathanam*, fol. 47b; 22. *cirajīvitavarṇanam*, fol. 50a; 23. *Bhukunḍopākhyāne sāmādhīnasamkulpanirākaraṇam*, fol. 52a; 24. *prajñavivāḍanam*, fol. 54b; 25. *sāmādhīnavarṇanam*, fol. 58a; 26. *Bhukunḍopākhyāne cirajīvitakṛt-kathanam*, fol. 59b; 27. *Bhukunḍopākhyānam*, fol. 60b; 28. *paramārthayogopadeśaḥ*, fol. 64b; 29. *jagataḥ paramātmamayavivarṇanam*, fol. 71b; 30. *mukhopākhyāne c(r.cai)tyomukha-cittavicāraḥ*, fol. 77a; 31. *manuḥprānuikyapratipādanam*, fol. 80b; 32. *dhapātavicāraḥ*, fol. 83b; 33. *dvaitaikyapratipādanam*, fol. 87a; 34. *śrī-parameśvaropadeśaḥ*, fol. 89b; 35. *devatāmayaḥ*, fol. 91b; 36. *paramēśvaravarṇanam*, fol. 92b; 37. *niyatirīṭyam*, fol. 95a; 38. *bhāṣapūjanam*, fol. 97a; 39. *devārcanavīdhīḥ*, fol. 100b; 40. *devatātattvavicāraḥ*, fol. 101a; 41. *jagunmī-thyāvapratiḍḍādanam*, fol. 105a; 42. *paramātmābhīdhānam*, fol. 107a; 43. *vīhṛāntavarṇanam*, fol. 109a; 44. *cittasāttvīcanam*, fol. 111a; 45. *mahācittivikalpapakhyānam*, fol. 113a; 46. *Śilākośopadeśaḥ*, fol. 115a; 47. *cidghaṇopadeśaḥ*, fol. 117b; 48. *brahmaikāmapratipādanam*, fol. 118b; 49. *saṃpṛāśvicārayogah*, fol. 120b; 50. *akṣarasamavedavicārayogopadeśaḥ*, fol. 124b;

51. *śūdrīyārthopalambhavicāraḥ*, fol. 130b; 52. *Nārāyaṇāvatāraḥ*, fol. 132b; 53. *Arjunopākhyāne Arjunopadeśaḥ*, fol. 137b; 54. *Arjunopākhyāne ātmajñānopadeśaḥ*, fol. 140a; 55. *Arjunopākhyāne jīvātīnirṇayaḥ*, fol. 142a; 56., fol. 145b; 57. *Arjunavīrāntavarṇanam*, fol. 146b; 58. *Arjunopākhyānam samāptam*, fol. 147b; 59. *pratyagutmaśvabodhaḥ*, fol. 150b; 60. *vīhṛānti-yogopadeśaḥ*, fol. 151b; 61. *jyāśanapnakathanam*, fol. 153b; 62. *svapnasātarudriyo bhikṣusampe-rodāharaṇam*, fol. 155b; 63. *svapnasātarudriyo-pākhyānam*, fol. 159b; 64. *ganatānirjāptīḥ, svapnarudriyam samāptam*, fol. 161b; 65. *vīdyottaravīmayavarṇanam*, fol. 162b; 66. *bhikṣusamspṛīkathanam*, fol. 164a; 67., fol. 166a; 68. *mahāmanuṣāṭhopadeśaḥ*, fol. 167b; 69. *prāṇamanasasāmyagūcivarṇanam*, fol. 171a; 70. *Vetālaprasūnah*, fol. 172a; 71. *manuḥparavarṇanam*, fol. 172b; 72. *Vetālaprasūnah*, fol. 173b; 73. *Vetālopākhyānam*, fol. 174a; 74. *Bhagīrathopadeśaḥ*, fol. 176a; 75. *Bhagīrathā-nīrvaṇam*, fol. 176b; 76. *Gargīrataraṇam*, fol. 177b; 77. *Śikhidhvojanīlāsakathanam*, fol. 179b; 78. *Cūḍālāprabodhā*, fol. 181b; 79. *Cūḍālātmā-lābhaḥ*, fol. 182b; 80. *pañcākavīlāḥ*, fol. 187b; 81. *agnīśomavīdhāraṇam*, fol. 194a; 82. *aṇi-mūḍulābhayogopadeśaḥ*, fol. 195b; 83., fol. 196b; 84. *Śikhidhvojavāraṇajyā*, fol. 198b; 85. *sukha-vicārayogopadeśaḥ*, fol. 204b; 86. *Kumbhaja-janakathanam*, fol. 206a; 87. *Śikhidhvojavābo-dhanam*, fol. 108b; 88. *Śikhidhvojavopākhyāne cintāmanjyupākhyānam*, fol. 209b; 89. *gaṇendro-pākhyānam*, fol. 211a; 90. *cintāmanasādhika-vṛttāntavivarṇanam*, fol. 213a; 91. *vāraṇavṛt-tāntanirūpanam*, fol. 214a; 92. *sarvatyāgaḥ*, fol. 216b; 93. *Śikhidhvojavābodhanam*, fol. 220a; 94. *Śikhidhvojavābodhanam*, fol. 225a; 95. *Śikhidhvojavāntīṭṭi*, fol. 227a; 96. *Śikhidhvo-jāvābodhanam*, fol. 230b; 97. *Śikhidhvojavā-bodhanam*, fol. 232b; 98. *Śikhidhvojavābodhanam*,

fol. 234b; 99., fol. 236a; 100. *Śikhidhva-japaramavibodhanam*, fol. 237b; 101. *Śikhidhva-jabodhanam*, fol. 241a; 102. *Śikhidhvasamādhāna(m)*, fol. 242a; 103. *Kumbhāpunarāgama-yogopadeśaḥ*, fol. 244b; 104. *jīvanmuktivyavahārapratipādanam*, fol. 247a; 105. *Śikhidhva-jopākhyāne strīvalābhah*, fol. 249b; 106. *Līlāvivāhaḥ*, fol. 252a; 107. *Śakragamanam*, fol. 253b; 108., fol. 255b; 109. *Ōḍālāprakaṣikaraṇam*, fol. 258b; 110., fol. 259b; 111., fol. 260b; 112. *Kaccaprabodhaḥ*, fol. 262b; 113. *mithyāpuruṣhopākhyāne ākāśarakṣaṇam*, fol. 268b; 114. *mithyāpuruṣhopākhyānam*, fol. 265a; 115. *yogopadeśaḥ*, fol. 266b; 116. *vratatraya-nirūpaṇam*, fol. 268a; 117., fol. 269a; 118., fol. 269b; 119., fol. 270b; 120., fol. 271b; 121., fol. 273a; 122., fol. 274a; 123. *Ikṣvākuprabodhanam*, fol. 275a; 124., fol. 275b; 125. *mṛigavyādhiyam*, fol. 277b; 126., fol. 278a; 127. *paramārthasavarūpavarṇanam*, fol. 285a; 128. *Bharaḍvājñānūśānaṇam*, fol. 290a; 129. *Rāmamyūthānaṇam*, fol. 298a.

307. Foll. 230.

Nirvāṇaparakaraṇasya uttarārduham, sargas 1-76, śl. 9, with about 2870 couplets.

List of the *sargas*: 1. *icchārikitsāyogopadeśaḥ*, fol. 4a; 2. *karmabijadāhayaogopadeśaḥ*, fol. 8a; 3. *drīṣyopadeśamayogopadeśaḥ*, fol. 10b; 4. *aṇātānīrāsaḥ*, fol. 14b; 5. *vidyādharaṇpruṣṇaḥ*, fol. 15b; 6. *vairāgyavarṇanam*, fol. 20a; 7. *jagadvākha(r. jagajjālā?)bījavarṇanam*, fol. 22a; 8. *māyamaṇḍapavarṇanam*, fol. 24a; 9. *cikācana(?)yogopadeśaḥ*, fol. 25b; 10. *sargāpavargapratipattiyogopadeśaḥ*, fol. 27b; 11. *yathābhūtiarthavedanam*, fol. 29a; 12. *saṃkalpasargayor aikyapratipattiḥ*, fol. 33a; 13. *Indropākhyāne trasareṇvanītarasāṅghavarṇanam*, fol. 35a; 14. *sargasaṃkalpayor aikyapratipādanam*, fol. 37a; 15. *vidyādharaṇnirvāṇam*, fol. 38b;

16. *vidyādharaṇpākhyāne vidyādharaṇnirvāṇam*, fol. 39b; 17. *ahamkāśattāyogopadeśaḥ*, fol. 41a; 18. *jagajjālākośasādharmyayogopadeśaḥ*, fol. 45b; 19. *virāḍātmaavarṇanam*, fol. 49b; 20. *jīvanirṇayayogopadeśaḥ*, fol. 51a; 21. *jñānavijñānavicāraḥ*, fol. 53a; 22. *sukhayogopadeśaḥ*, fol. 58b; 23. *Mañkinirvāṇam*, fol. 62a; 24. *Mañkivairāgyavarṇanam*, fol. 64a; 25. *Mañkibodhanam*, fol. 66b; 26. *Mañkinirvāṇasamāptiḥ*, fol. 69b; 27., fol. 71a; 28. *tattvasiddhāntapratipādanam*, fol. 73b; 29. *bhūvanāprati-pādanam*, fol. 80a; 30. *paramārthopanyāsayogaḥ*, fol. 82b; 31. *nirvāṇayuktiyupadeśavarṇanam*, fol. 85; 32. *natyāvabodhanopadeśaḥ*, fol. 88a; 33. *satyārthopanyāsayogaḥ*, fol. 91a; 34., fol. 94a; 35. *parabrahmasavarūpavarṇanam*, fol. 97a; 36. *anṇasūtrabījakathanam*, fol. 100a; 37. *drīṣyādrīṣyopayogaḥ*, fol. 106b; 38. *nirvāṇavarṇanam*, fol. 110a; 39. *Vasiṣṭhāgītīṣu svabhūtavaiśrānti-yogopadeśaḥ*, fol. 113; 40. *Vasiṣṭhāgītīṣu ātmavaiśrāntikathanam*, fol. 114b; 41. *svatūpavaiśrāntiyartham upadeśakaraṇam*, fol. 115a; 42. *nirvāṇopadeśaḥ*, fol. 120a; 43. *brahmaikatātmatopadeśaḥ(?)*, fol. 124b; 44. *manovipadavarṇanam*, fol. 128b; 45. *Harīṇakopākhyāne*, fol. 138b; 46. *sāmyāvabodhana(m)*, fol. 135a; 47. *mumukṣuprathamopakramah*, fol. 139a; 48. *viśvamañātmyam*, fol. 142a; 49. *sarvūpaśāntiḥ*, fol. 146b; 50. *jīvasatyākāpaprakāśavarṇanam*, fol. 148b; 51. *vaiśrāntiyogopadeśaḥ*, fol. 152a; 52. *brahmasavarūpavarṇanam*, fol. 156b; 53. *nirvāṇavarṇanam*, fol. 158a; 54. *advaitaikyapratipādanam*, fol. 161a; 55. *jagataḥ paramārthamayavarṇanam*, fol. 162b; 56. *ākāśamandiravasiṣṭhāsamādhānavarṇanam*, fol. 165a; 57. *viditavedyāhamkāśaravicāraḥ*, fol. 167a; 58. *sargabrahmatvapratipādanam*, fol. 169a; 59. *jagajjālavarṇanam*, fol. 178b; 60. *jagajjālavarṇanam*, fol. 179a; 61. *jagadvākhaṇīkabodhaḥ*, fol. 188a; 62. *śāśvadvākhyam*, fol. 186b; 63.

jagattattvaśiṣyapratipādanam, fol. 190a; 64. *pāśāṅgopākhyāne vidyādharivyaśanavarṇanam*, fol. 194b; 65. *vidyādharijanmayavahāravarṇanam*, fol. 197a; 66. *śilāntaravarṇanam*, fol. 199a; 67. *abhyāsaprasaṅgānāmaḥ*, fol. 202a; 68. *pramāṇapratiseśdhyaḍṛiṣṭiśūnupapattir*, fol. 205b; 69. *sargapṛāptih*, fol. 207b; 70. *śilāntar-jagatpīṭāmahavākyaṇi*, 210a; 71. *kalpakabhobhāḥ*, fol. 214b; 72. *nirvāṇam*, fol. 217a; 73. *virāḍātmavavarṇanam*, fol. 221a; 74. *virāḍātmav*, fol. 224b; 75. *mahākālpāntāgni*, fol. 230a; 76. *śl.* 1-9, fol. 230b.

308. Fol. 231 (231-461).

Nirvāṇaprakaraṇasya uttarārdham, *sarga* 76, *śl.* 10 to *sarga* 138, *śl.* 9, with about 2760 couplets.

List of the *sargas*: 76. *pushkarāvarttaḍaṃbharāḥ* ends fol. 232b; 77. *pushkarāvarttaṣṭiśiśivamahātulaḥ jagadvārṇanam*, fol. 235b; 78. *śākhānavavarṇanam*, fol. 237a; 79. *vāśanābhūvapratiṣṭādanam*, fol. 242b; 80. *bhṛāntimātratva-pratiṣṭādanam*, fol. 248a; 81. *pāśāṅgopākhyāne kālārātrivarṇanam*, fol. 256b; 82. *pāśāṅgopākhyāne Śiva(eva)rūpavarṇanam*, fol. 259b; 83. *Vīśvarūpaśarṇanam*, fol. 261b; 84. *Śiva-śāntivarṇanam*, fol. 260b; 85. *pāśāṅgopākhyāne prakṛitīpuruṣaśarṇanam*, fol. 268a; 86. *jagadvārṇanam*, fol. 272a; 87. *pārthi-vojjagadvārṇanam*, fol. 277a; 88. *bhūmaṇḍalāśayavarṇanam*, fol. 279a; 89. *ḍṛiṣṭyaprakāśapratipādanam*, fol. 280b; 90. *jālajagadvārṇanam*, fol. 283a; 91. *(taijasa)-jagattīś(śi)varṇanam*, fol. 288b; 92. *paramārthasargayor aīkya-pratiṣṭādanam*, fol. 293b; 93. *ākāśamaṇḍaprasiddhasamāgamagūṭhāvarṇanam*, fol. 300a; 94. *pīśācavarṇanaprasaṅga-jagadvārṇanam*, fol. 306b; 95. *pāśāṅgopākhyāne Vasīṣṭhaśarīravārṇanam*,

fol. 308b; 96. *amarāśvapratiṣṭādanam*, fol. 311b; 97. *śiśuvīralāṭapratipādanam*, fol. 316a; 98. *śajjanasamāgamapratipādanam*, fol. 317b; 99. *paramārthanirūpaṇam*, fol. 321b; 100. *nīśikyaśarīraśarṇanam*, fol. 327a; 101. *paramo-padeśaḥ*, fol. 329b; 102. *marasādyabhāvopa-śiṣāḥ*, fol. 333b; 103. *sakalabhāvābhāvopade-śaḥ*, fol. 333b; 104. *jagadāśa(t)āpratiṣṭādanam*, fol. 342b; 105. *jāgratsvapnaśūnyam*, fol. 347b; 106. *kāryakāraṇanirāṇavarṇanam*, fol. 352a; 107. *avidyābhūvapratiṣṭādanam*, fol. 353a; 108. *avidyopākhyāne avidyākṣepane pārthivaśarṇanam*, fol. 356b; 109. *agnipravēśād de-halābhāḥ*, fol. 358b; 110. *samgrāmaavarṇanam*, fol. 361b; 111. *caturdiggatabalāḍavārṇanam*, fol. 364b; 112. *balaparibhṛāṇaḥ*, fol. 367a; 113. *samudravārṇanam*, fol. 369b; 114. *digdarśanam*, fol. 372b; 115. *vipaścidunucara(kṛitapadārtha)vaḥ*, fol. 379a; 116. *śvākakokilavarṇanam*, fol. 391a; 117. *padmaśarṇanam*, fol. 397a; 118. *hariṇamayaśarṇanam*, fol. 400b; 119. *pūthikavirāṇavarṇanam*, fol. 405a; 120. *digantārākhyānam*, fol. 407b; 121. *vipaścinmīrṇayaḥ*, fol. 409a; 122. *arṇa-vaparīkramavarṇanam*, fol. 411a; 123. *vipaści-dupākhyāne digviharāṇam*, fol. 412b; 124. *dvīpāntaravarṇanam*, fol. 414b; 125. *jīvan-muktakalānam*, fol. 420b; 126. *vipaścijñānāntarācāraṇam*, fol. 425a; 127. *bhūgolakāśirāya* 'vidyopākhyāne bhūgolaḥ', fol. 427b; 128. *brahmagītāśu brahmākāśavipāścijjagaccandra(da)-śarṇanam*, fol. 431a; 129. *(vipaścinmīrṇalābhāḥ)*, fol. 435a; 130. *mṛigavahni-pravēśaḥ*, fol. 437b; 131. *Bhāśasamāśarṇanam*, fol. 443b; 132. *(Bhāśa-varṇitasvajanmaparamparā)*, fol. 445a; 133. *mahāśavavarṇanam*, fol. 448a; 134. *śavopākhyāne devapariśevanav*, fol. 452b; 135. *śavopāśamaḥ*, fol. 453b; 136. *maśakavyādhābhāṇam*, fol. 456b; 137. *jāgratsvapnaśūnyatūryav*, fol. 461a.

309. Foll. 236 (462-697).

Nirvāṇaprakaraṇasya uttarārddham, sarga
138, fl. 10 to *sarga* 216, with about 3250 couplets.

List of the *sargas* : 138. (*ṛitta*) *sarvāmakaṭā-pratipādanam* ends fol. 463b; 139. *jagannāśav*°, fol. 469a; 140. *hṛdayakalpanav*°, fol. 473a; 141. (*kalpāntarav*°), fol. 473b; 142. *karmanirṇayaḥ*, fol. 476a; 143. *vipaścidupākhyāne nirvāṇabodhopaśeṣaḥ*, fol. 481b; 144. *padārthavicāraḥ*, fol. 485b; 145. *jāgratsushuptavarṇanam*, fol. 490a; 146. *śavopākhyāne sushuptavicāraḥ*, fol. 492a; 147. *svapnopalambhanam*, fol. 494a; 148. *svapnanirṇayaḥ*, fol. 497b; 149. *kāranavicāraḥ*, fol. 501a; 150. *paramopadeśaḥ*, fol. 504b; 151. *abhāvadārśanam*, fol. 505b; 152. *mūnirā-trisampkathāvarṇanam*, fol. 507a; 153. *sarvai-kātmayapratipādanam*, fol. 508b; 154. *yathābhū-tārthavarṇanam*, fol. 510a; 155. *bhāvisampatti-varṇanam*, fol. 514a; 156. *Sindhusambodhanam*, fol. 515b; 157. *Sindhu(nirvāṇam)*, fol. 518b; 158. *śavanirṇayaḥ*, fol. 519b; 159. *vipaścit-saṃ-nārabhramavarṇanam*, fol. 524a; 160. *svarganarakopalambhavarṇanam*, fol. 527b; 161. *nirvāṇavarṇanam*, fol. 531a; 162. *avidyānirāśanaḥ*, fol. 533b; 163. *īndriyāśāstravarṇanam*, fol. 538a; 164. *jagatparamātmanor aikya-yogopadeśaḥ*, fol. 539b; 165. *jāgratsvapnaikyopadeśaḥ*, fol. 541a; 166. *śilopākhyānam*, fol. 544a; 167. *jāgratsvapna-sushuptyabhāva-pratipādanam*, fol. 547a; 168. *śālabhāṣṭikopadeśaḥ*, fol. 552b; 169. *viśrāntacitta-varṇanam*, fol. 555b; 170. *tattvajñānyavahāra-varṇanam*, fol. 558a; 171. *dvaitaikya nirāma-yayogopadeśaḥ*, fol. 561b; 172. *jagato brahmatvapratipādanam*, fol. 566a; 173. *brahmagītāsu paramārthopadeśaḥ*, fol. 569a; 174. *brahmagītāsu nirvāṇopadeśaḥ*, fol. 571b; 175. *paramārthagītāsu advaitayuktiḥ*, fol. 577a; 176. *brahmagītāsu brahmāṇḍopākhyānam*, fol. 579a;

177. *brahmagītāsu satyavarṇanam*, fol. 583a; 178. *brahmagītāsu aindavopākhyānam*, fol. 587b; 179. *brahmanamayatvapratipādanam*, fol. 589a; 180. *brahmagītāsu tāpasopākhyānam*, fol. 591b; 181. *brahmagītāsu Gauṛyāstramavarṇanam*, fol. 594a; 182. *brahmagītāsu saptaadvipeśvaropākhyānam*, fol. 596b; 183. *dvīpasaptakāśhaka-varṇanam*, fol. 601a; 184. *Kundadantopadeśaḥ*, fol. 604a; 185. *Kundadantaprabodhaḥ*, fol. 605b; 186. *brahmagītāsu sarvaṃ khalu idaṃ brahmeti pratipādanam*, fol. 612a; 187. *jīvatvasaṃgrāhi-pratipādanam*, fol. 617a; 188. *jīvarūpavarṇanam*, fol. 619a; 189. *brahmaikāṭṭhapratipādanam*, fol. 620b; 190. *Rāmaviśrāntiḥ*, fol. 628b; 191. *mahāvādabodhanam*, fol. 630a; 192. *viśrānti-yugamavarṇanam*, fol. 631b; 193. *viśrāntika-thanam*, fol. 633a; 194. *Rāmaviśrāntiyugamaḥ*, fol. 636b; 195. *bodhayaprakāśīkaraṇayogopadeśaḥ*, fol. 641b; 196. *vaivadhikopākhyāne cintāmaṇi-lābhāḥ*, fol. 643a; 197. *śāstramāhātmyam*, fol. 645b; 198. *samādṛṣṭīprāśaṃsā*, fol. 648b; 199. *muktapurushasthānavarṇanam*, fol. 651b; 200. *sādhuvāda(sa)pariyādivarṇanam*, fol. 655b; 201. *viśrāntīprakaśīkaraṇayogopadeśaḥ*, fol. 657b; 202. *ātma-viśrāmāṅgikaraṇam*, fol. 658b; 203. *nirvāṇavarṇanam*, fol. 661a; 204. *cidākūśai-kaṭāpratipādanam*, fol. 663a; 205. *sarvakāra-ṇanirāśaḥ*, fol. 665b; 206. *mahāprāśnaḥ*, fol. 668b; 207. (*mahā*)*prāśna(ottaram)*, fol. 671a; 208. *mahā-prāśnamokheśaṇam*, fol. 673b; 209. *sarvāstīti-vānubhūtidārśanam*, fol. 676b; 210. *dvaitaikyo-palambhanirāśaḥ*, fol. 679b; 211. *paramārtho-padeśaḥ*, fol. 681b; 212. *paramārthanirūpaṇam*; 213. *prāktanarāmāśāśhyatvapākhyānam*, fol. 687b; 214. *mahotsavavarṇanam*, fol. 692a; 215. *Va-sīṣṭhabrahmadārśanam*, fol. 694; 216., fol. 696b.

Date : ईश्वर १५५१ । डिजितं ग्राह्य नन्दनम वा-
स्या . . .

[H. T. COLLEBROOKE.]

2415.

2341. Foll. 873; size 13½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 8-14 lines in a page.

Yogavāsishtā, with *Anandabodhendra's Tālparyaparakāśa*, incomplete.

I. *Mumukshuvyavahāraprakaraṇa*, foll. 92.

II. *Upaśamaparakaraṇa*, foll. 302.

III. *Nirvāṇaparakaraṇa*, *pūrvārḍha*, foll. 401.

IV. *Nirvāṇaparakaraṇa*, *uttarārḍha*, foll. 78; incomplete, the MS. extending to *sarga* 29, sl. 75. [DR. JOHN TAYLOR.]

2416-2420.

2352, 2156, 2442a, 2174, 2205. Size 11 in. by 6½ in.; 10-12 lines in a page; good old writing.

Yogavāsishtā, a third copy, without the commentary. The *Nirvāṇaparakaraṇa* is wanting. The colophons are nearly the same as in the first copy, but they all have *śatasāhasryaṃ saṃhitāyām*.

Many leaves are very much injured on the left side.

2352. Foll. 49.

Vairāgyaparakaraṇa.

2156. Foll. 35.

Mumukshuvyavahāraprakaraṇa. This part was dated, but the figures marking the century have been torn off: . . २२ (1622?) चर्च नाच मुदि ३ दिन जीविषेचरत्तावावा । बाह जीवाहचनेन संघो वं छि . . व तिबुत उदाचरत्तावे दः ॥

2442a. Foll. 221.

Utpattiparakaraṇa, with 122 *sargas*.

2174. Foll. 114.

Sthitiparakaraṇa.

2205. Foll. 182.

Upaśamaparakaraṇa. The last leaf is wanting (with the last couplet of the 93rd *sarga*). Foll. 176 and 177 are misplaced.

[GAIKAWAR.]

2421.

3168. Foll. 82; size 18 in. by 8½ in.; 11-17 lines in a page; fair writing.

Nirvāṇaparakaraṇasya Pūrvārḍham, the same part of the *Yogavāsishtā* as no. 2111 (306), but incomplete and without the commentary.

The last leaf but one ends with the 31st verse of the 108th *sarga*; the last leaf contains the first twenty-one verses of the *Mokṣhopāyaśāra*, see no. 2424.

[GAIKAWAR.]

2422.

2766. Foll. 144; size 12½ in. by 8½ in.; 26-40 lines in a page; fairly written in the Bengali character.

Nirvāṇaparakaraṇasya uttarārḍham, a fragment, which contains the same part of this chapter of the *Yogavāsishtā* (*harimāyana*) as no. 2413 (308): both copies begin and end with the same words and have the same blunders.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2423.

2442b. Foll. 30; size 11 in. by 6½ in.; 10 or 11 lines in a page; good old writing.

Nānāprastāmakāḥ Khilā Mokṣhopāyāḥ, a supplement to the *Nirvāṇaparakaraṇa*, in 14 *sargas* of about 550 couplets.

List of the *sargas*: 1. *mahāpralayavicāraḥ* ends fol. 4b; 2. *ativāhikātibhāntikaikyāśvaḥ dhanapūrvakaṃ bandhābhāvapratipādanam*, fol. 7a; 3. *brahmatāpratipādanam*, fol. 9a; 4. *prā-*

kṛtamarāṇavicārah, fol. 12a; 5. *marāṇajīvitaikeyabodhanam*, fol. 13a; 6. *jīvasvabhāveshu paramārthavarānam*, fol. 16a; 7. *jīvasvabhāveshu paramapādāvbodhanam*, fol. 18a; 8. *jīvanmuktasvabhāvarānam*, fol. 20b; 9. *śaśāhādehamuktavarānam*, fol. 22b; 10. *lokadvayānubhāvayuktyupadeśah*, fol. 24a; 11. *sargādāv upādānakāraṇanirākaraṇam*, fol. 25a; 12. *prākṛitajanmaprīṭikāryavarānam*, fol. 26a; 13., fol. 28b; 14., fol. 29b.

The MS. begins :

जीरनुनायाय नमः ॥ अतः परं खिला मोक्षोपाया भवि-
ष्यति । येनायं प्रतिबंधः ॥ श्रीचरणीकविवाच ॥

निर्वाणायैतदुदात्तार्थोदात्तप्रकरणाय ।

श्रीचरणायाः श्रुत्या मोक्षोपायाः खिला इमे ॥ १ ॥

निर्वाणायैव प्रकरणं चरणीयता सुचिह्नम् ।

येष्वेव महतां चरणीं चरितः प्रोक्तवानिदम् ॥ २ ॥

Colophon (fol. 29b): इति श्रीचरणीकविवाचिने
देवदूतके महाराजायै ज्ञानरत्न(?)हस्तां संहितायां मोक्षोपाये
चालकायै निर्वाणप्रकरणं समाप्तम् ।

The last two pages contain a list of the
upākhyaṇas of the whole work. At the end
this part is called नामप्रज्ञात्मकाः खिला मोक्षोपायाः.

[GAIKAWAR.]

2424.

2120. Foll. 287; size 9½ in. by 5½ in.;
generally 9 or 10 lines in a page; large
writing.

Mokhopāyaśāra, or *Laghuyogavāśiṣṭha*, an
abridgment of the voluminous *Yogavāśiṣṭha*,
by Paṇḍit Abhinanda, a native of Bengal.

See Hall's Index, p. 121, no. cxliv. (*Yoga-
vāśiṣṭhaśāra*); Berlin Catalogue, p. 191, no.
643. It has forty-eight *sargas*, the first
twenty-eight of which were printed at Calcutta
in 1851 (the *Yoga-Vāśiṣṭha-Rāmāyaṇa* with a
Bengali translation executed by Śrīpati Bhāṭṭā-
cārya, under the patronage of Baboo Satya
Churn Ghoshal Bahadoor). A complete

edition of the *Laghuyogavāśiṣṭha* was printed
in the *Nirvāṇasāgara Press*, Bombay, *Samvat*
1944, the first three *prakaraṇas* with *Āma-
śukha's Vāśiṣṭha-candrikā*, the last three with
Mummaḍideva's Saṃsārataraṇi. It begins :

दिशि भूमी तयाकाशे चरितराज मे विभुः ।

यो विशालवभासाला तले सवालने नमः ॥ १ ॥

अहं बहो विभुः स्वामिनि यस्यासि निधयः ।

नामनामो मो तवः (१. तवः) को शक्तिहास्ये भि-

[कारवाण ॥ २ ॥

The same verses occur at the beginning of
the second chapter in the *Vairāgyaprakaraṇa*
of the *Yogavāśiṣṭha*, see also the beginning
of the *Yogavāśiṣṭhaśāra*, verse 2.

Colophon of the last chapter: इति श्रीचर-
णीकविवाचिनाचार्यैर्विद्विषेकाचार्यैवाचरितगीतमन्त्राल-
कारचक्रितश्रीचरिनिन्दसमुद्भूते चालीकायै रामायणे चाल-
कायमोक्षोपायायै निर्वाणप्रकरणं समाप्तम् ॥

The leaves of this copy belong to three
different ages, the last leaf with the date
belongs to the second age: संवत् ॥ १७३१ ॥ वर्षे
शाके ॥ ११०६ ॥ प्रथममाने श्रीचरुदि ॥ ७ ॥ गुरी कृषिर् १
च० गोविन्दयुत श्रीभगवानिदमने केचरिजिता खान(१.०ल)-
पटनायै कृषिर् ॥ [GAIKAWAR.]

2425.

1942. Foll. 198; size 12 in. by 5 in.;
generally 9 or 10 lines in a page; fair writing.

Mokhopāyaśāra, a second copy.

Colophon of the *Nirvāṇaprakaraṇa*: इति श्री-
चालीकायै रामायणे मोक्षोपायायै चरणीकविवाचो निर्वाणप्र-
करणं समाप्तम् ॥

Date of the copy: संवत् १६६६ सनवे ज्येष्ठशुद्धिदशमी
पुनर्वसुदे पुनर्वसुर्दि कृषिर् श्रीचरानुज्ञेन चैव(१)जगद्विजिता ॥
[H. T. COLLEBROOKE.]

2426.

25321. Foll. 19; size 10 in. by 6 in.;
eight lines in a page; large good writing.

Yogavāśiṣṭhaśāstra, a short compendium of the *Yogavāśiṣṭhaśāstramāyasa*, in ten *prakaraṇas* with about 220 couplets.

See Hall's Index, p. 122, no. cxlvi.; Aufrecht's Oxford Cat., p. 232, no. 563; Weber's Berlin Cat., p. 186, no. 640; Rāj. Mitra's Notices, i, p. 193; ix., p. 283 (*Nirvāṇasthiti*).

It begins: दिक्षाज्ञानपरिच्छिन्नाननविज्ञानमनैवे ।

[GAIKAWAR.]

2427.

1521f. Foll. 22; size 10½ in. by 4½ in.; 9-14 lines in a page; fair writing.

Yogavāśiṣṭhaśāstravivṛiti, the same work, with a commentary composed by *Mahidhura*, at Benares, in Samvat 1654.

See Hall's Index, p. 122; Aufrecht's Oxford Cat., p. 233, no. 564; Weber's Berlin Cat., p. 186, no. 640; Aufrecht's Florentine MSS., p. 81, no. 254. Printed at Calcutta.

The MS. ends:

वेदेमुपोष्य निवे जयते तु मुने

मासे (६) सिंहे गण(६)वासर इमुवाखरे (१० वारे) ।*

पाराशरीयमुनये महिभागलेखी-

ज्ञातिवृत्तारविभूतिं प्रविष्टायै पुञ्जा ॥ १ ॥

काश्यां वासिष्ठचारस्य विभूतिर्यै नया कृता ।

तया प्रवृत्तकथो य्वा प्रीयतां नरकेन्द्रये ॥ २ ॥

जीमद्वन्वसन्ता ज्ञानवापिकविज्ञातिज्ञोक्तकंसुता ।

वलिः साक्षं विष्टायै नया विनिर्मिता नाम्ना मुन(१)-

निना ॥ १ ॥

इति श्रीयोगवासिष्ठटीकेन संश्रानेति भाद्रपुष्यशुक्लमासीं श्री-
प्रभादीसंवाखरे संवत् १९६६ । [H. T. COLEBROOKE.]

2428.

1364c. Foll. 45 (२-२९); size 10½ in. by 5½ in.; generally seven lines in a page; large good writing.

* According to Prof. Kielhorn this date corresponds to Monday, 25th April (Old Style), A.D. 1597.

Yogavāśiṣṭhaśāstravivaraṇa, text and commentary, a second copy. Note of the scribe: द्विषिं स्थानमपि देवीसिंहान्नलेखकानुवाचारात् नुमनसु ।

The first leaf is wanting.

[H. T. COLEBROOKE.]

2429.

2636. Foll. 30; size 10½ in. by 4½ in.; generally nine lines in a page; fair writing.

Yogavāśiṣṭhaśāstravivaraṇa, a third copy, dated चावतमुदि कोनवार ग्वाहिरमये द्विषिं वैरागी-
चावतम् । The verses containing the date of this commentary are wanting here.

See Mackenzie Cat., vol. i., p. 11, no. iii.

[MACA. COLL.]

2430.

2609b. Foll. 33; size 10½ in. by 6 in.; 8-13 lines in a page; fair writing.

Yogavāśiṣṭhaśāstravivaraṇa, a fourth copy, but differing in the introductory verses:

यः कवैति भूतानि प्रतिभाति स्थितानि च ।

तत्रैवोपज्ञं यनि हस्ते सत्त्वानने नमः ॥

यसिनेन यतीन्द्रेयोपदिशद्वाचं प्रति ।

सारमुक्तवान् कश्चिद्वचविज्ञानहास्यवात् ॥

तत्रादी वासिष्ठचारस्य *

The verses containing the date of the commentary are wanting.

Colophon: लक्ष्मं नानी श्रीनारमोपदिशौ ॥

[GAIKAWAR.]

2431.

433b. Foll. 24; size 12½ in. by 4½ in.; generally eleven lines in a page; middling writing.

Yogavāśiṣṭhaśāstravivaraṇa, a fifth copy. The first of the final verses is wanting. In the introduction it agrees with no. 2430 (2609b).

[H. T. COLEBROOKE.]

2432.

2609a. Foll. 80; size 10½ in. by 5½ in.; eight lines in a page; good writing.

Vāsiṣṭhahyagakāṇḍa, a dialogue between *Vasiṣṭha* and his son *Śakti*, see Rāj. Mitra's Notices, i., p. 256, no. 453. It is identical with the *Vasiṣṭhasaṃhitā* of the Oxford Cat., p. 233, no. 565. But this copy has eight *adhyāyas*, whilst the Oxford copy has only four; the introduction being also more complete in this copy.

It begins:

चरिषं चाविषदां जेहं विचालङ्घनमुच्यते ।
 सर्वज्ञास्त्वापैतस्त्वं योगेभ्यु चरिनिश्चिन्त ॥ १ ॥
 नितेन्द्रियं चित्तकोषं ब्रह्मं मातृकप्रियम् ।
 ब्रह्मचर्यगतं सौम्यं सदाभ्यस्यताम्यम् ॥ २ ॥
 ब्रह्मविज्ञानैराभ्यस्यताम्येषां मुनेष्वितम् ।
 सर्वभूतस्य ज्ञानं सत्यस्य गतात्मनः ॥ ३ ॥
 मुखात् सर्वभूतेषु परार्थैकप्रयोजनम् ।
 निश्चयैरात्मानं कृतवीर्यैर्हिक्रियम् ॥ ४ ॥
 ब्रह्मस्य दक्षप्रभूनी महाकाण्डिकं मुनिम् ।
 यमस्य पितां हस्तिः प्राज्ञः अश्वपान्तिः ॥ ५ ॥
 शक्तिरुपायः ॥
 भगवन् सर्वज्ञास्त्वं सर्वभूतहिते रतः ।
 ज्ञेयोपायेन संसाराद्बहुदुःखसमाप्तयाम् ॥ ६ ॥
 नानाविधभयोपेतास्त्वन्मुखात्प्रवृत्ताः ।
 सर्वज्ञानमवाप्स्यस्यस्यो ह्येतां सदा मुखा ॥ ७ ॥

The contents of this work, as given in the Oxford Catalogue, refer only to the first four *adhyāyas*.

The fifth chapter is introduced by new questions of *Śakti* (fol. 17a):

इत्युक्तो योगिना योगी चरितेन महात्मना ।
 हस्तिः पुत्रो महाभागं यमस्य पितां पुनः ॥
 ब्रह्मात्मा निर्गुणः शुद्धः सदानयो ज्योतिः ॥
 संवृत्तिस्तान् कस्य स्यात् क्षेत्रमात्रे कथं स्थितिः ॥
 महाकाण्डं कथं हस्य ज्ञापये भगवन्मया ।
 यथावत्प्रवक्ष्यामि वक्तुमर्हसि चाग्रतः ॥

The answer and the expositions of *Vasiṣṭha* take the fifth, sixth and seventh *adhyāyas* (end fol. 26b). Then again at the beginning of the eighth chapter *Śakti* asks:

ज्ञेयोपायेन भगवन् काष्ठविच्छालनमुच्यते ।
 ब्रह्मं चोतुमिच्छामि यथावद्ब्रूहि मे प्रभो ॥
 एवं ब्रूयः स भगवान् शक्तिना वेदवादिना ।
 चात्मनं कृपयालोभ्य विप्रयोपायमब्रवीत् ॥

Date of the copy: संवत् १७०१ चापराज्य १३ श्रीने
 लिखितमिदं पुस्तकं ॥

[GAIKAWAR.]

2433.

1464b. Foll. 68; size 8½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; 8-13 lines in a page.

Mokṣhalakṣmivilāsa, an exposition of *Vedānta* doctrines in the form of a commentary, on the *Jñānabrahmaśāstra*; by *Vallabhendra Sarasvatī*, pupil of *Vāsudevendra Sarasvatī*.

It begins: श्रीशिवप्रियनाथकाय नमः । ब्रह्मस्यतिरुपाय [see above, no. 491, 4; *Atharvanga Upanishads* (Bibl. Ind.), p. 437] यावत्प्रत्यक्षं यदनु कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं सर्वेषां भूतानां ब्रह्मचर्यम् । अविमुक्तं वै कुरुक्षेत्रं देवानां देवयजनं सर्वेषां भूतानां ब्रह्मचर्यम् तस्मात्तत्र कुरुक्षेत्रं गच्छति तदेव नमोऽस्तेति । अथ हि ज्ञेयोः प्राप्तेः कुरुक्षेत्रं कुरुक्षेत्रं ब्रह्म व्यापते येनावापन्मूर्तीभूता मोक्षोभवति तस्मादविमुक्तमेव निवेष्टेतामिमुक्तं न मुचेदविमुक्तं न विमुचेदनेवेदब्रह्मचर्यम् ॥ ० ॥

श्रीगोपेशाय नमः । श्रीवापेशाय नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

विज्ञानज्ञेयानभिज्ञा (१. ०) निश्चिन्तावादेनकाया ।
 विज्ञानात्तः सदा यावत् विमुक्त्यामिपूतिः ॥ १ ॥
 उपायहायनोभयैकमगाधवापिनि ।
 अक्षरं महतो हेतुं धीमुदं शिवनाथये ॥ २ ॥
 यथावत्प्रत्यक्षं कुरुक्षेत्रं कुरुक्षेत्रं निधिः ।
 नरो भवति ब्रह्मदेव पादुकेष्वेददेहिनाम् ॥ ३ ॥
 गुरोरनुग्रहात्तावापनमेवमेव मुखा ।
 अन्यकृत्यमप्येवमिदं पुनरुपेतिनमः च ॥ ४ ॥

वीरकलेन विनये काङ्क्षीं नमोवर्षयते ।

मोक्षलक्ष्मीविलासना चत्सना वाचावबुधुते ॥

पुरुषार्थिदेवाचार्ये उवाच प्रवक्ष्यामिह वत्सलैः । स्वयं । वदनु-
विष्टं मुह्येयं मुनिभिर् दीर्घाणि मुहुः पारं कथं तस्य ज्ञेयका-
व्यनकारकत्वान्तेरे ०

It ends : अथवा स्वैभूनापि देवार्थिनमुच्चत्वाधितलि-
गानां कल्याण्यविशिगस्य संनिधीं यथायं प्राप्ता इति वा
संनिधुकिरिति । अतो न वनमुनारोचपुराकथनविरोधः ॥

इति श्रीपरमहंसपरिब्राजकाचार्यजीशामुदेवैन्द्रसरस्वतीवि-
रचितश्रीपरमहंसैन्द्रसरस्वतीपरिब्राजमोक्षलक्ष्मीविलासे चतुर्थः
परिच्छेदः ॥ मोक्षलक्ष्मीविलासः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2434.

790b. Foll. 27; size 9½ in. by 4 in.;
legibly written in Devanāgarī, in the latter
part of last century; ten lines in a page.

Yājñavalkya-gītā, a (*Paurāṇik*) treatise on
Yoga, in the form of a dialogue between
Yājñavalkya and *Gārgi Mastrīyī*. In twelve
adhyāyas.

It begins :

वाङ्मनस्सुविच्छेदं सर्वज्ञं ज्ञाननिर्गलं ।
सर्वशास्त्रार्थतत्त्वं तदा ध्यानपरायणं ॥ १ ॥
वेदवेदांगतत्त्वं योगेन चरितमिति ।
जितेन्द्रियं जितक्रोधं जितहारे जितानयं ॥ २ ॥
प्रयत्नं जितानिष्टं प्रकल्पं प्राक्कथितं ।
प्रयोजनार्थं सीम्यं संशोषात्मकतत्त्वं ॥ ३ ० ॥ ४ ॥
तत्त्वं गुणसंयुक्तं नारीयामुच्यते ययुः ।
नेत्रेण च महामाया मार्गी च प्रविष्टा ॥ ५ ॥
अनामकता ज्ञेयसुखीकानुयतेनका ।
प्रकल्पं देवचक्षुर्गी गार्गीतद्वात्मनस्त्रयीम् ॥ ७ ॥
अगच्छ सर्वशास्त्रं सर्वभूतहिते रत ।
योगतत्त्वं मयं ब्रूहि क्षांतीक्ष्णं विशामतः ॥ ८ ॥
एवं युतः स अगवाचब्रह्मण्ये क्षिप्वा तदा ।
चूरीनालोच्य नेत्राणां प्राक्कलेन्द्रभाषत ॥ ९ ॥
उत्तिष्ठोक्तिं भद्रं ते मार्गी प्रकथिषीं वरे ।
पञ्चानि योग्यवर्षेणं प्रकथा कीर्तिं पुरा ॥ १० ॥ ०

The first *adhyāya* ends fol. 5 : इति वाङ्मनस्सु-
वीरकलेन विनये काङ्क्षीं नमोवर्षयते
प्रकथो व्यासः ।

The MS. ends : इति श्रीवाङ्मनस्सुवीरकलेन
वाङ्मनो व्यासः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2435.

818. Foll. 48; size 16 in. by 5 in.; written
in a clear, modern Bengali hand; seven lines
in a page.

Yogi-Yājñavalkya, a treatise in twelve
adhyāyas, after the manner of the *Purāṇas* or
Mahātmyas, on various subjects connected with
devotion.

It begins :

निषिद्वात्म्यं महात्मानं सर्वयोगीश्वरेण ।
भगवन् वाङ्मनस्सुविच्छेदः समाप्तः ॥ १ ॥
वनकाशेनैव परैः शिष्येणान्येनैव मुनिभिः ।
योगविच्छेदस्यैव संतुष्टं प्रकथादिभिः ॥ २ ॥
मुखात्कीर्तं मुनिवरं ध्यानयोगपरायणं ।
सर्वैश्वर्ययुक्तेन प्रकथयन् महागतिं ॥ ३ ॥
तं पूजयति महात्मानमुच्यः संशितव्रताः ।
संसारसारकारणं मुक्तं प्रकथयन्तं ॥ ४ ॥
अगच्छ सर्वयोगीश्वरं हृदि नः संशयो महान् ।
यः काटः सर्ववेदानां वेदाङ्गानां तथैव च ॥ ५ ॥
विज्ञानानां च सर्वेषां क्षुद्राणां च महामते ।
चतुर्दशानां विज्ञानां यत्तु काटः प्रकीर्तितः ॥ ६ ॥
आत्मज्ञानं यत् यच्च यत् सुखानुभवमुते ।
तदायत्तं महाभाग सर्वयोगविदां वरं ॥ ७ ॥
जोकारो(१. ०८) व्याहृतीक्षेप गावर्षो(१. ०९) च शि-
[रकथा] ।
प्राचापानं तथा ध्यानं तन्मोपासकमेव च ॥ ८ ॥
मार्गनाथमने ज्ञानं तथैवामर्गैलं विभो ।
गावर्षाक्षेपं माहात्म्यं जयवर्द्धिप्राज्ञया ॥ ९ ॥ १० ॥
एतद् सुखा नु यच्च न मुनीनां भाषितमात्मनः ।
तथा रामचर्यायां च संशितायां तथैव च ॥ ११ ॥
प्राज्ञायां हितायैव सर्वयोगविदां वरः ।
आधिष्ठातृभवाः प्रकथं विच्छेदं महागतिः ॥ १२ ॥

- भगवान् ब्राह्मणस्युः प्रभुवाच मुनीन्वाच ।
 चूयतां संन्यस्तानि यत्तारं ज्ञानमुत्तमं ॥ २३ ॥
 इति योगी(१. ०१)ब्राह्मणस्ये प्रथमो अध्यायः (45½ *śloka*)
 fol. 4.
 इति योगिब्राह्मणस्ये चोक्तारनिर्णयो नाम द्वितीयो अध्यायः
 (161 *śl.*) fol. 12b.
 इति योगिब्राह्मणस्ये व्याहृतिनिर्णयस्तृतीयो अध्यायः (31 *śl.*)
 fol. 14.
 इति योगिब्राह्मणस्ये मायवीनिर्णयो नाम चतुर्थो अध्यायः
 (93 *śl.*) fol. 19.
 इति योगिब्राह्मणस्ये सन्ध्यावासननिर्णयः पञ्चमो अध्यायः
 (30 *śl.*) fol. 21.
 इति योगिब्राह्मणस्ये षष्ठो अध्यायः (on ज्ञान 131 *śl.*)
 fol. 27b.
 इति योगिब्राह्मणस्ये सन्ध्यावासननिर्णयः (1) सप्तमो अध्यायः
 (69 *śl.*) fol. 30b.
 इति योगिब्राह्मणस्ये प्राणायामप्रमाहारादिरोधो नामाष्टमो
 अध्यायः (58 *śl.*) fol. 33b.
 इति योगिब्राह्मणस्ये आत्मनिर्णयो नाम नवमो अध्यायः
 (180½ *śl.*) fol. 43.
 इति योगिब्राह्मणस्ये उपस्थानविधिनिर्णयो नाम दशमो
 अध्यायः (17 *śl.*) fol. 43b.
 इति योगिब्राह्मणस्ये द्वादशो अध्यायः (on योग 91 *śl.*)
 fol. 48b.

इति संक्षिप्तं मनुना योगचार्येण धीमता ।
 ब्राह्मणस्ये विप्रार्थां चवीमार्गीः) प्रदर्शितः ॥ १ ॥
 येन गच्छति विद्वांसः कल्पया ब्रह्मणो मन्त्रं ।
 अक्षय्येन विप्रस्य गमनं हि न विद्यते ॥ २ ॥
 वेदज्ञानां तु सर्वेषां या निदाः समुदाहृताः ।
 तस्य यादृशी चैव मुनिना संप्रदर्शिता ॥ ३ ॥
 जोक्तारस्य तु मायया व्याहृतेः स्मरणं कथा ।
 ज्ञानस्य चैव सन्ध्यायोः प्राणायामस्य चैव हि ॥ ४ ॥
 प्रमाहारास्य ध्यानस्य मार्गानामवैलस्य च ।
 उपस्थानस्य ज्ञानस्य आत्मज्ञानस्य यो विधिः ॥ ५ ॥
 विद्याविद्याविचारं च वैविद्याय विद्मन्त्रं ।
 तस्यैव मुनिना प्रोक्ता(१. ०३) विप्रार्थां हितकाम्यया ॥ ६ ॥
 य इदं चारवेष्टिः अर्पते (!) नृमुखाय यः ।
 उपास्ये चतुर्विधं (?) प्रोक्तं सोऽङ्गमाय कल्यते ॥ ७ ॥
 इति योगी(१. ०१)ब्राह्मणस्ये द्वादशो अध्यायः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2436.

1725d. Foll. 14; size 8 in. by 3½ in.;
 fairly written in Devanāgarī, about 1750 A.D.;
 eleven lines in a page.
Svayambodha, on the knowledge of one's
 own self as a means of emancipation; by an
 unknown author.

It begins:

प्रसव्यं शिरसा देवं चामदेवः कृतांशुलिः ।

जीवन्मुक्तिपदोपायं कथयतीति पुच्छति ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच ॥ परं ज्ञानमर्हं यत्किं येन त्वत् प्रकाशते ।
 येन विच्छिन्नाते सर्वमाज्ञापाशादिवर्धनं ॥ २ ॥

आधारादिषु चतस्रेषु सुमुखादिषु नादिषु ।

प्राणादिषु समीरेषु परं त्वत् न तिष्ठति ॥ ३ ॥ ० ६५ ॥

इति श्रीचमनस्ये कल्यणेश राघवयोगो नाम प्रथमो अध्यायः ॥
 fol. 6b.

चामदेव उवाच ॥ भगवन्मद्देवं देवेश परमार्थदुन्दर ।

त्वत्प्राणात्मन्या लज्जः पूर्वयोगः सविस्तारः ॥ १ ॥ ० ११५ ॥

एतत्पराचरपिदो यदिति तपस्विनो ज्ञानरत्नाधिपुङ्गवः ।

अनादिविज्ञानमनं पुरातं यो ज्ञे परं ब्रह्म जगत्तमलं

[॥ ११६ ॥

इति श्रीईश्वरप्रोक्तः स्वयंयोगः संपूर्णः ॥ लिखितं विष्णुनाथेन
 स्वयंयोगस्य पुच्छं । श्रीराममोक्षने ज्ञे रामो रक्षतु मां वदा ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2437.

1245a. Foll. 86 (the first of which is
 wanting); size 10½ in. by 4½ in.; well written,
 in Devanāgarī, about 1650 A.D.; eight lines in
 a page.

Vishnu-naivedyāmrīta, a *Vedānta* treatise in
paurāṇik form, in two chapters (*prakaraṇa*), by
Santoshānanda, disciple of *Haripādananda* (?).

The MS. begins in the sixth *śloka*: हेतुनामेति
 स्त्री मायामलं यः ॥ ६ ॥

Ch. I. consists of 372, II. of 403 verses.

2442.

2678a. Foll. 14; 8vo. size, 8 in. by 6 in.; good small, modern Telugu writing; 26-32 lines in a page.

Sarvasiddhāntasamgraha, an elementary review of the philosophical systems (wrongly) ascribed to Śaṅkarācārya.

It begins:

वादिभिर्द्वैतैः सर्वैरुच्यते यत्तत्तत्तत्तत् ।

वेदान्तैश्च न ह्युच्यते यत्तत्तत्तत्तत् ॥ १ ॥

अज्ञोपाज्ञोपवेदाः स्युर्देवैर्योयकारकाः ।

अज्ञावेदान्तोद्योक्तानां प्रत्यक्षं अनुदृष्टं ॥ २ ॥

वेदाङ्गानि यदेतानि शिक्षा व्याकरणां तथा ।

निरुक्तं ज्योतिषं कस्यश्चन्दोषिचितिरित्यपि ॥ ३ ॥

गोर्वाणां व्यायशास्त्रं च पुराणं स्मृतिरित्यपि ।

अत्रार्थोक्तानुपाङ्गानि बहिरङ्गानि तानि वै ॥ ४ ॥

आयुर्वेदो वैष्वेदेद्यः धनुर्वेदस्तथैव च ।

गान्धर्ववेद इत्येवमुपवेदाश्चतुर्विधाः ॥ ५ ॥

शिक्षा शिष्ययति चत्वारो वेदोच्चारणलक्षण्यः ।

व्याक्ति (r. वक्ति) व्याकरणं तस्य संहितापदलक्षण्यं ॥ ६ ॥

वक्ति तस्य निरुक्तं तु पदनिर्वाचनं स्मृतं ।

ज्योतिःशास्त्रं यदस्य कालं वेदिककर्मणां ॥ ७ ॥

क्रमं क्रमेणयोगाणां कस्यश्च प्रपञ्चते (!) ।

मन्त्राद्युपाणां संख्योक्ता चन्दोषिचितिरित्यपि ॥ ८ ॥

25 *slokas* of introduction. Then follows the account of the several systems, viz.—

1. *Lokāyatikapakṣa* :

लोकायतिकपक्षो नृपस्य भूतचतुष्टयः ।

पृथिव्यायस्य तत्रो वायुमिथेयं नाथः ॥

प्रलयश्चान्येनास्ति नास्त्वहं ह्यहं ह्यहं ।

चतुष्टयविभिन्नाणि नादृष्टं दुष्टमुच्यते ॥ 15 *slokas*.

2. *Ārhatapakṣa* :

लोकायतिकपक्षो व्याख्यायः सर्ववादिना ।

अपक्षेणाधिपत्येन तस्यैव चतुष्टयं शुभम् ॥

अनेनैवास्मिन् ज्ञेयं चोक्तं ननुपलब्धम् ।

इत्याद्येवमकारः स्यात् स्यादो नाथः क्षत्रियः ॥

[16 *slokas*.

3. *Mādhyaṃikapakṣa*, 17 *slokas*; 4. *Yogācāryapakṣa*, 9 *slokas*; 5. *Bauddhāpakṣa*, 37 *slokas*; 6. *Vaiśeṣika*, *alokṣa*, 40 *slokas*; 7. *Naiyāyika*-*pakṣa* (r. *Naiyāyika*), 44 *slokas*; 8. *Prābhākara*-*pakṣa*, 13 *slokas*; 9. *Īhāṭṭapakṣa*, 40 *slokas*; 10. *Kapilavāsudevapakṣa*, 40 *slokas*; 11. *Paṭaṅjali*-*pakṣa*, 68 *slokas*; 12. *Tedanyānāṭṭa*-*bhāratapakṣa*, 64 *slokas*; 13. *Tedāntapakṣa*, 104 *slokas*. It ends:

यत्तु व्युत्पन्नार्थं कुञ्जनेपोद्भवं प्रति ।

अभिमतस्यैव नु पुराणं दुष्टमेतं हि नः ॥

सर्वैरज्ञेयमिदं वेदान्तोक्तानिनाम्नाम् ।

अत्रार्थानि सन्निहितानि सन्निहितानि भवेत् ॥

इति श्रीशंकराचार्यविरचिते सर्वैरज्ञेयमिदं वेदान्तस्य
रत्नाय यत्तन्मयाः प्रतिनिहिताः । सर्वैरज्ञेयमिदं रत्नायः ॥

[MACK. Coll.]

2443.

1341. Foll. 114; size 12 in. by 4½ in.; foll. 1-84 eleven lines, foll. 85-114 twelve lines in a page; fair modern writing.

Khaṇḍanakhaṇḍakhāḍya, a critical treatise on the different philosophical systems, in four *paricheḍas*, by Śrīharṣa.

See Hall's Index, p. 160, no. ccciii.; Aufrecht's Oxford Cat., p. 246, no. 620. It begins: अविच्छेदविषयः सः ॥

The first chapter, or *pramāṇatādābhāṣa-khaṇḍanam*, ends fol. 73b; the second, or *nigrahānirukti*, fol. 80a; the third, or *sarvaśā-mārthanirukti*, fol. 81b.

Colophon at the end: इति श्रीहर्षकृष्णविरचितो-
यत्तन्मयाः सख्योक्तं (sic!) संकीर्णपरिच्छेदः समाप्तः ॥

The *Khaṇḍanakhaṇḍakhāḍya* has been printed at Calcutta in Sampvat 1905, with *Śaṅkara Mīra's vyākhyā*, and an *upavṛtti* by *Mohana Lāla* at Kāśī in Sampvat 1944, = 1888 A.D. (from the *Pandit*, N.S., vol. vi.-xiii.).

[H. T. COLLEGE LIBRARY.]

2453.

1103d. Foll. 13 (foll. 61-73 of the vol.); size 12½ in. by 4½ in.; fair, but small writing; 19-23 lines in a page.

Vedāntasiddhāntasūktimañjarī, a versification of the contents of the *Siddhāntaleśa*, by *Gaṅgādharendra Sarasvatī Bhikṣu*, pupil of *Rāmacandra Sarasvatī*, with the same author's commentary called *Vedāntasiddhāntasūktimañjariprakāśa*; the text in the middle of every page, the commentary above and beneath it.

See Hall's Index, p. 153, nos. cclxxv. and cclxxvi.; Rāj. Mitra's Notices, ii., p. 3, no. 524.

The text begins:

तद्विज्ञानसर्वं कथयौचित्येनैव
चलितकपोलान्दानाभिरामं ।
मिरिहामिरिगुणानां लालितं नित्यं
खननभयशीलं शीलये विप्रराजं ॥
जीमनुरुपदोमोहं हनन्त्य भक्तिः ।
विज्ञानज्ञानाद्वैतान् कारिकाभिर्निर्दिशे ॥

The commentary begins:

तारानापकलापरस्मिन्मतां नात्यन्तविशदः
कारुण्येनानिर्दिष्टोऽनुसुतेदेवविनिर्दिष्टः ।
यानां कश्चित्शैलनां कश्चित् विज्ञाधिपं लालयन्
खनयः मुभदः सदात्त भगवान्प्रारिच्छते गच्छन् शिवः ॥१॥

विततर (विततर the second copy) दुरधगाहपेदा-
शास्त्राद्यप्रपञ्चेन बहुविधमिज्ञानरत्नसंकलनात्मनो गुरुतरो-
पायप्रयत्नाल्लानानायासेन सर्वमिज्ञानपरिज्ञानलालसानां
मुमुक्षुभिर्ज्ञेयानामुपकाराय वेदांतविज्ञानकृत्स्ननरैर् प्रारिच्छतः ।
प्रसूतयूतप्रज्ञानाय प्रथमं सोपनिषत्पूरुषोऽयुगलद्वयं (कदं
the second copy) हेतुननुसंचये तद्विज्ञानसर्वमिति etc.

The first *paricheda* ends fol. 6a, the second fol. 9b, the third fol. 12a.

The text ends:

सुतिकस्यलताभुवनेवाता नृत्तिनरौ ।
रम्या रात्रौरत्नाब्जा रमयन्ति ललान्पुनः ॥ २५ ॥

इति जीमनरमहंशपरिज्ञानकार्यावलीरामचंद्ररखापूज्य-
पादशिष्येण गंगाधरदेवकसमाख्यानमुखा विरचिता वेदांत-
विज्ञानसूक्तिनरौ समाप्तः ॥

The commentary ends:

जीमिषचकननादिछिद्ये संखल विशिष्टमूलगुह्यनानवेकादि
दशैववाहोर्वचनलक्ष्यं संगलान्नरमाचरति सुतिकस्यलतेति
स्यार्थं पदं ॥ २५ ॥ इति जीमनरमहंशपरिज्ञानकार्यावली-
रामचंद्ररखापूज्यशिष्येण गंगाधरदेवकसमाख्यानमुखा विर-
चिता वेदांतविज्ञानसूक्तिनरौ समाप्तेः अन्त्येः अन्त्येः समाप्तः ॥

Date of the MS.: निर्वाणसिद्धिचंद्र* जीव मुने
ज्ञानी निश्चितं गृहीतवान् विलम्बे षट् वाराणसीपुरि विज्ञानुपन-
संतुल्ये बुद्धिनात्मलालिखत् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2454.

1597a. Foll. 35; size 9½ in. by 3½ in.; 8-11 lines in a page; small, clear writing, of the middle of the 18th century.

Vedāntasiddhāntasūktimañjarī, with its explanation, both by *Gaṅgādharendra Sarasvatī Bhikṣu*; a second copy, incomplete. The first *paricheda* ends fol. 24, which is fol. २२ of the original numbering. The next leaf contains *śloka* 8-11 of the second *paricheda*, the beginning and the end of this chapter are wanting. The leaves which contain the third and the fourth *paricheda* were numbered १-१५, but foll. १, ६, ८, ९, ११ are lost.

The explanation of the last *śloka* and the colophon of the *Praśāsa* are wanting.

[H. T. COLEBROOKE.]

2455.

2098b. Foll. 13; size 10 in. by 3½ in.; good Devanāgarī writing of 1652 A.D.; 7-9 lines in a page.

Prasthānabheda, a classificatory sketch of orthodox Brāhmanical writings, from a *Vedānta* point of view.

* *Siddhi* does not appear in the list of significant words given by Burnell, South-Indian Palaeography, p. 58. It is, however, given by L. Rice, Mysore Inscrip., p. xxi., as meaning 'eight' (cp. *Sāmkhyakār.* v. 51, '*siddhaye*' *śhāśu*). This gives the (Sapvat) year 1819.

पेलहादः पिशाचः । श्रीमन्नमिहादः कनपीहनेयं पात्रं वेदः ।
 च च नमनाचालकः । चमनुः कानाचरीः यद्विपिहितना-
 चमुपादनीतो यतुः संकलं हापरे हापरे विष्णुदीव्यकर्मिहाप
 चतुर्षु कुरुते ॥ इवालिनेयसतो नमनारे चाचकः । प्रपलः
 कल्पेयः मन्ना । हितोयो मनुः ॥

Chapter i., which concludes with an account of the divisions and recensions of the *R̥ic*, ends fol. 4; ii. treating of the *Yajus*, fol. 6; iii. of the *Sāman*, fol. 7; iv. of the *Atharvan*, fol. 8; v.-vii. *Āyurveda*, *Kāmasūtram*, *Dhanurveda*, *Gāndhārvam*, *Kāvya*, *Alaṅkāra*, *Nāṭyam*, *Prākṛitavyākaraṇam*, *Svarāḥ*, fol. 154; viii. *Arthasūtram*, fol. 180b; ix. *Śikshā*, fol. 188b; x. *Kalpa*, fol. 189; xi. *Vyākaraṇam*, fol. 238; xii. *Niruktam*, fol. 152b; xiii. *Chandaḥ*, fol. 300b; xiv. *Jyotiṣham*, fol. 318b; xv. *Purāṇāni*, fol. 438b; *Bhāratam*, 455b; *Rāmāyaṇam*, 458; *Yoga-Vāisikhāṇam*, fol. 462b; xvi. *Nyāya*, fol. 505; *Vaiśeṣika*, fol. 520b; xvii. *Pūrva*, 570b; *Uttara-Mīmāṃsā*, *Śaṅkarācāryamatam*, fol. 644; *Rāmānujamatam*, 655b; *Madhvācārya*, fol. 662b; *Vallabhācārya*, 671; *Bauddhamatam*, *Digambara*, *Cārvāka*, fol. 688; xviii. *Dharmasūtram*, 728b; *Tantram*, fol. 740; *Śāktamatam*, *Maheśvaramatam*, *Pāsupatamatam*, fol. 752; *Vaiṣṇava*, *Saura*, *Gāṇḍa*, etc., *Devārcaṇavidhī*, fol. 758; *Vaiśvadevam*, 764; *Pātrabuddhī*, 768; *Bhākṣyābhāṅkhyavidhī*, 770b; *Sāyanavidhī*, etc., *Āhnikavidhī*, 771b; *Tithinirṇaya*, fol. 785b; *Kapilamatam*, *Nirīśvarasāṅkhyam*, fol. 801b; *Śekvara-Yogasūtram*.

The work is of little use.

It ends (fol. 830b): इति श्रीमत्स्वरमंथपरिज्ञानका-
 चायैवालोपाध्यायीवैद्योपादक्षिब्धसंज्ञापरिज्ञानमुद्रादुप-
 नमतिद्विपिहितो विद्याभ्यासकाले निर्वये स्वादृशकालः ॥
 Then follows an *anukramanīkā*.

[H. T. COLEBROOK.]

6. *Rāmānuja's Viśiṣṭādvaita*.

2460.

567. Foll. 248; size 12½ in. by 4¼ in.; eleven lines in a page; writing middling.

Śārīrakamīmāṃsābhāṣya or *Śrībhāṣya*, a commentary on the *Vedāntasūtra*, by *Rāmānuja*, who followed the *Brahmasūtravṛtti* of *Boḍhāyana*.

See Hall's Index, p. 92, no. xxiii. It was printed, together with *Sudarāṣa Acārya's* commentary, at Madras in 1868 (4th Telugu char.); and is being published again in the Bibl. Ind. Another edition, by *Rāma Mītra Śāstri*, was begun in vol. vii., New Series, of the *Pandit*; a reprint from the *Pandit*, containing the first *pāda* of the first *adhyāya*, appeared in 1889 (vol. i.). For a legendary *Rāmānuja-carita* see Rāj. Mitra, Notices, v., p. 9, no. 1781. The chief date of his life is the erection of an image of *Nārāyaṇa* on the *Yādava Hill* in the Śaka year 1012. For an account of his system see Bhandarkar, Report, 1883-84, pp. 68-74; Vienna I.O.C., Ar. S., p. 100.

Rāmānuja's Bhāṣya begins:

अखिलमुपनमन्त्ये प्रसङ्गादिलोके
 विनाशविधिभूतज्ञातस्त्वैकरीये ।

सुनिश्चितं विदोते त्रयं चोपनिषते
 भवतु मम परात्मन् ज्ञेयमी भक्तिरुपा ॥

याराज्ञैवः सुभाषयिषुगान्निभोऽनुतां
 संसारिनिषिधनव्यग्राज्ञात्तन्वीविनीत ।

पूजापात्रीनुरक्षितां बहुनिष्ठायातदूरस्त्रिज्ञम्
 जानोतां नु निषादरेखुमनो ओमा(?) विषमन्वहम् ॥

अपञ्चोपायनद्वतां विक्षीर्तां त्रयसुवर्षं पूजापात्रील-
 विधिमुक्तज्ञातुगारेते तृषाचराणि चात्मात्यन्ते । श्री ॥
 यथातो त्रयविज्ञाता ।

The first *adhyāya* ends fol. 126b, the second fol. 186a, the third fol. 232b.

Fol. 219 is a leaf from another copy.
The copy was transcribed in १८१८.

[H. T. COLEBROOK.]

2461, 2462.

3262, 3263. Foll. 215 and 183; size 11½ in. by 5½ in.; good modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Śārirakamimāmsābhāṣya, or *Śrībhāṣya*, by *Rāmānujācārya*.

Vol. i. contains *pāda* 1; vol. ii. *pādas* 2-4 (of foll. 82, 70 and 31 resp.).

2463.

7. Foll. 396; size 13½ in. by 4½ in.; seven lines in a page; beautifully written.

Mīmāṃsābhāṣya, an incomplete copy of *Rāmānuja's* commentary, the fourth *adhyāya* being wanting.

The first *adhyāya* ends fol. 225b, the second fol. 317a, the third fol. 396b

[J. R. BALLANTYNE]

2464.

3274. Foll. 81; size 10½ in. by 5½ in.; 19 or 20 lines in a page; good modern writing.

Śārirakamimāmsābhāṣya, an incomplete copy of *Rāmānuja's* commentary, containing the second (ends fol. 35), third (ends fol. 67) and fourth *adhyāyas*.

[A. C. BURNELL.]

2465.

2797. Foll. 46 (the leaves are put in the wrong way; one page of each leaf is left blank, every two leaves, as the original numbering shows, being intended to be pasted together; there is a double numbering in

Sanskrit figures, one running from ३ to २६, the other, probably the original one, from २६ to ३२); size 11 in. by 4½ in.; 11-14 lines in a page; good old writing, of the sixteenth century.

Śrībhāṣyavivṛiti, a fragment of a short commentary on the *Śrībhāṣya*. The beginning is lost. The second page, being 27a of the original numbering, contains *sūtra* 24 (अतोऽहम्) of the first *pāda* of the first *adhyāya*. This first *pāda* ends fol. 31a of the original numbering: इति श्रीशारदापिपरी प्रथमः पादः ॥ The second *pāda* begins: अहम्—अहम्बुद्धिः। वाक्यभेदोऽहोहमेवे न होयः (अहम् is the beginning of the first *sūtra* of the second *pāda*). The last page contains the end of the third *pāda* of the first *adhyāya*.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2466.

332a. Foll. 89; size 12½ in. by 4½ in.; eleven lines in a page.

Vedāntadīpa, an exposition of the *Vedānta* according to the *Brahmasūtras*, by *Rāmānuja*. See Hall's Index, p. 95, no. xxxvi., Aufrecht's Oxford Cat., p. 221b, no. 886, Bāj. Mitra's Notices, ix., p. 221, no. 8141.

It begins:

विषयः श्रीशारदापिपरी प्रथमः पादः ॥
इति श्रीशारदापिपरी प्रथमः पादः ॥
अहम्बुद्धिर्भूयो न तत्र ननु शान्तिरिति चेत्
न तत्र तत्रादौ परिचर्यते चेत् ननु ने १ ॥

प्रथमः श्रिरुद्राचार्यः तदादिदेवः श्रीशारदापिपरी
प्रथमः पादः (ः) स्वपदोऽहम् तदादिदेवः ॥ १ ॥

अहम् वेदविदां श्रित्तिना त्रिपिबुद्धिः अहम् तदादिदेवः श्रीशारदापिपरी प्रथमः पादः ॥ १ ॥

The first *pāda* ends fol. 28a, the second fol. 48b, the third fol. 77b.

Colophon: इति श्रीमद्विष्णुनाम्नाचार्यविरचिते वेदान्त-
दीपे चतुर्वेत्ताचार्यस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

Date: अथ १७५० समेतात् कारितः । यदि १३ विंश-
शुब्दर etc.

[H. T. COLBROOK.]

2467.

1779. Foll. 28; size 12½ in. by 4 in.;
excellent, modern Devanāgarī writing; Euro-
pean paper (water-mark 1859); five lines in
a page.

Vedāntatattvasāra, by Rāmānuja.

It begins: श्रीमते रामानुजाय नमः ॥ सद्यः श्रीमद्भगवत्
आख्येयकवेदादिप्रतीये ब्रह्मोपाधिप्रतीयेन समाप्तीयादिभेद-
ज्ञानाङ्गीकारे कथं प्रादुर्भूतस्य ब्रह्मावाप्तः । मायाङ्गीकारेणेति
येन किं तदानीं निर्विशेषब्रह्मणाचक्षयः तत्र माया तिष्ठतीति
मायाति न वा । मायाति चेत् ज्ञानमात्रस्य कथं प्रादुर्भूतं । न
मायाति चेत् अज्ञाना कथनङ्गीकरोति । अपि च यत्किं-
चिच्छक्तिबोधो मायाङ्गीकारार्थतरामुपेयते भवतिः । तस्यैव मा-
याङ्गीकारानुसङ्गब्रह्ममुपगमे निर्विशेषत्वहातिः किं च तदानीं
किं मायाविशेषश्च तत्र उपाधिविशेषेन मायात्मकः । यदि
विशेषश्च बहुतः परिकल्पनादन्तर्गतं ब्रह्मो न स्यात् अपि
मायात्मकं तदङ्गीकारवचनं निरर्थकं ॥ ०

It ends :

बहुको विमुक्तो विमुक्तोऽनन्तो ज्ञाती कृतः ।

न हि तस्य मुक्ताः सर्वे सर्वैर्मुक्तिरित्येति ।

बहुं ज्ञाना विमुक्तस्य ब्रह्मादौचित्येति ॥

एव आत्मा अपहृतवात्मा परात्य हाकिमिधिवेष कृतो
तत्र मायावत्तः पर इत्यादिमुक्तिः कृतिः मायावत्तस्य परतत्वं
दिव्यब्रह्माद्युपयोगेन समुत्पन्नं प्रादुर्भवेत्पुत्रादिभेदेन विमुक्त-
त्वमिति विषयभेदवशेनेन दकत्वोपायगत्वा ब्रह्महेतुत्वं दुर्बलं
इति दिक् ॥ इति श्रीरामानुजाचार्यविरचितं वेदान्तसूत्रकार-
वैश्वीर्यं ॥ मुमक्षुः ॥

The first few pages contain interlineary
renderings by Ballantyne's hand.

This work is different from the *Vedāntasāra*
described by Rāj. Mitra, Notices, i., p. 222,
no. 3142. [J. B. BALLANTYNE.]

2468.

3264. Foll. 16; size 11½ in. by 5½ in.;
good modern Devanāgarī writing; eleven
lines in a page.

Vedāntatattvasāra, by Rāmānujācārya; a
second copy.

2469.

2011b. Foll. 10; size 8½ in. by 4½ in.;
12-14 lines in a page; indifferent writing.

Tattvamuktivālī Māyāvādāsatadūṣhaṇī, a
refutation of the *advaita* theory, in a hundred
and twenty verses, by Gauḍa Pūrṇānanda
Kaviśakravartin.

See Hall's Index, p. 160, no. ccci. The
Tattvamuktivālī is quoted in the *Rāmānuja-
darśana* of the *Sarvadāśanasamgraha*, p. 51
(Bibl. Ind.), cp. Aufrecht's Oxford Cat., p.
247a.

It begins :

अनु(ग)मनपाठः स्वरूपाद्युपायः

तद्व्यतिरिक्तमात्राद्युपायः ।

बहुविरुद्धविज्ञातः सर्वज्ञानमात्रः

न जयति भूतमात्रः पुण्यकोशादिमात्रः ॥ १ ॥

पौराणिकोऽप्येव समाप्तानुसारि

ज्ञातः पुण्यं यदति प्रमाणम् ।

मुक्तोऽति भक्तः प्रथिधानपूर्व

ग्रन्थाद्वैताचार्यविरचितः ॥ २ ॥

श्रीपालनोदयस्य विहाय भेदं

तयोः स्वायत्तिरस्य मुक्ता ।

मुक्तिं कृतिं तत्र बहुमानस्य

कृत्वापुनरपि बहुधा ततोऽति ॥ ३ ॥

श्रीयोऽप्येव ब्रह्मो भिन्नः परिक्रियो यतः कदा ।

इत्यादिबहुधा हेवा अनुमानेनु हेतवः ॥ ४ ॥

The copy is dated : अथ १७५९ प्रमोदे ज्येष्ठशुक्ल-
तयां भात्री कर्मादिमन्त्रम् । [J. TAYLOR.]

7. *Madhvacārya's Dvaitavidyā.*

2470.

539b. Foll. 18; size 9½ in. by 3½ in.; seven lines in a page.

Kṛiṣṇaṁpīṭamahārpaṇa, a poem of 235 śloka in praise of *Kṛiṣṇa*, by *Anandatīrtha*, disciple of *Śuddhānanda*.

Anandatīrtha is also called *Anandagiri*, *Anandajñāna* (for other variations of this name see Aufrecht's Cat. Cat., p. 46), and *Madhva*. His name before initiation was *Vāsudevācārya*. He died in the Śaka year 1119. Other particulars, a sketch of his system, and the Succession list of the High-priests of the *Mādhva* Sect, will be found in Bhandarkar's Report, 1882-83, pp. 16-19, and 202-208. Commentaries by *Anandagiri*, on works of *Śaṅkara*, have been already noticed in nos. 2279, 2301.

It begins :

जीवेद्वैत्ताद्य नमः ॥ जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः ॥
 कश्चित् संसृजो ध्यातः कोटिभिः कश्चित्(ः) सुतः ।
 यो दद्यान्मन्त्रं हि स नो रक्षतु कोशयः ॥ १ ॥
 तावन्ने पाशेभ्यः यदेतद्विद्धं भगवत् ।
 वक्ष्यामि ज्ञातव्यं तस्य कृष्णानुमन्त्रादीन् ॥ २ ॥
 ते नराः पद्मवो लोके किं तेन जीवैर्(० ने) क्लृप्ताः ।
 येनै लब्धा हरेर्देव्या नाथिना वा ननादेनः ॥ ३ ॥

The end is (cp. no. 2478) :

वस्य श्रीकृष्णानि वेदवचने कृपाय दिव्यान्तं
 यद् ब्रह्मक्षेत्रज्ञत्वेन निहितं देवस्य भगो महत् ।
 बाधो रामचन्द्रोऽयं प्रथमः पञ्चो द्वितीयः चतुर्
 षष्ठो षण्णो नृनाम्नेतदनुना संघः कृतः कोशये ॥ २३३ ॥
 जीमदानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिता ।
 गोमतिः (१०. गोमती) ब्रह्म लेखा गोपीयो (१० गी)
 [चिद्विदा भवेत् ॥ २३३ ॥

वः सर्वगुणसंपूर्णैः सर्वदोषविपरिहितः ।
 जीवतां जीव दृष्टां विष्णुर्न परममुत्तमः ॥ २३४ ॥

हृदि जीमदानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिताः कृष्णानु-
 मन्त्रादयः कलाः ॥ जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो
 कलायः जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः ॥ जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः ॥

बाहुरो(ः) नमः ॥ २३३ ॥

कश्चित्(ः) कश्चित्(०) कश्चित्(ः) कश्चित्(ः) कश्चित्(ः) ॥

कश्चित्(ः) कश्चित्(०) कश्चित्(ः) कश्चित्(ः) कश्चित्(ः) ॥

पदोपराधकालेन चोपराधकालेन = १ दि ०
 उपराधकालेन चोपराधकालेन = १ दि ०

[H. T. COLLINGSBROOK.]

2471.

1935. Foll. 167; size 10½ in. by 4 in.; 11-14 lines in a page; clear old writing, of the 17th century.

Tattvapraśāhikā, a commentary on *Ananda-
 tīrtha's Brahmasūtrabhāṣya*, by *Jayatīrtha
 Bhikṣu*, disciple of *Akṣobhayaśīrtha*, the first
 and the second *adhyaya*. *Jayatīrtha* was the
 sixth in the list of the high-priests of the
Mādhva sect; he died in the Śaka year 1190,
 see Bhandarkar's Report, 1882-83, p. 208.

The commentary begins : जीवेद्वैत्ताद्य नमः ॥
 जीमदानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिताः कलाः ॥ निहितम् ॥

मुद्रानन्दो (१ दीर्घ) जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः ॥
 जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः ॥ जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः ॥
 जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः ॥ जीहनुमन्मन्त्रेभ्यो नमः ॥
 गम्यं बंदे मुद्रानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिताः ॥ १ ॥

In the next verses some words are illegible, the writing being partly obliterated on the right side of the page. The 4th verse begins :

जीमदानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिताः कलाः ॥
 जीमदानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिताः कलाः ॥
 जीमदानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिताः कलाः ॥
 जीमदानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिताः कलाः ॥
 जीमदानन्दोऽप्यैकहृदयिकरोदिताः कलाः ॥

वः सर्वगुणसंपूर्णैः सर्वदोषविपरिहितः ।
 जीवतां जीव दृष्टां विष्णुर्न परममुत्तमः ॥ २३४ ॥

मंगलमेव वैमलं रम्याद्विहृतं यथा ।

यानो विभुस्त्रिमुक्तयै संगम्यते . . . ॥ ७ ॥

यथाविद्यापदछाविहृतमयैरमैरनया आस्तात्तामिह
कृपायै यथा(हं च)विस्माद्वैभगवानाचार्यवैः प्रातिष्ठित-
भाष्यस्य वैषयाज्ञातिलककृपायनशास्त्रिकस्यै निरतनाथ(r. निर-
त्राय?)परिक्रमाप्याहयै च मारायकननकारं यथयति ॥
संपारंभे च प्रतिज्ञानात्रे । मारायकमिति ॥

The first *adhyāya* ends fol. 71a.

Colophon : इति श्रीमदानंदतीर्थभगवत्पादाचार्यविरचि-
तस्य श्रीमद्ब्रह्मसूत्रभाष्यस्य टीकायां यथातीर्थैभिस्तुतिरचितायां
तत्त्वप्रकाशिकायां द्वितीयाध्यायस्य अष्टौः पादः ॥

[Dr. J. TAYLOR.]

2472.

1662. Foll. 69; size 8½ in. by 3½ in.;
8-10 lines in a page; fair writing, of the
first half of the 17th century.

Tattvodyotavivaraṇa, a commentary on
Anandāśīrtha's (ie *Madhva's*) *Tattvodyota*,
by *Jayāśīrtha Bhikṣu*. The *Tattvodyota* is
a treatise on *Brahman*, soul and world, against
the *māyā-vādins* and *tūṅya-vādins*.

The *vivaraṇa* begins :

विद्योत्तरितरिं श्वंकारार्थं रम्यं त्रियः ।

अभिवंश यथापौर्यं इत्योद्योतं विपुलहं ॥ १ ॥

इहाविद्याप्रतिनिर्दिष्टे संसारकांतरे परिक्रमानामत्या-
स्त्रिभुक्तलोकानि कायु क्षोभनास्यधि मनःप्रसादननासादयमान-
धिकारिख्याननानंदनिदानस्य परमपुरुषतत्त्वोद्योतस्य छिद्रवे
कमीहमानो भगवानाचार्यवैभवांतरायविपुलमेधि निरंतरायप्राति-
ष्ठितपरिक्रमाप्याहैरंगमिहदेवताभिपूजनं क्षिप्यान् साहचर्यं प्र-
करवादी निपप्राति ॥

सर्वेषां तिलककृतिः सांप्रदोपदेशनः ।

निष्ठातादुस्तुतिचोमपदेशो यो रमापतिः ॥ १ ॥

This *śloka* is the introductory verse of the
mūla. The final *śloka* of the *mūla*, written
by the author himself, is :

कलचिचोमपदेशे मुक्तानुलोचनाय ते ।

ननो मारायकावैभवंविद्वद्वयै(sic) ॥

विचोमपदेशोपदानं कमेति । मुक्तानुलोचनायै च ।
यार्थमादि तु मारायकलैव नम्यतोपपादनायैमिहाहोमपति-
मंगलं ॥

But *Anandāśīrtha* allowed some *ślokas*
composed by his pupils to be added to his
work. See the story, fol. 67b, l. 6 : इतः परं
भगवदाचार्यैश्चिप्रवीताः श्लोकाः । एवमपि कथां यथयति ।
पुंडरीकचमभिधानेन नादिना सह भगवतः आचार्यस्य कथा-
प्रवृत्तौ कथां कल्पयामासिमासिमेतु मीक्षितेनु आचार्यैर्द्वीन-
नाथेय भीतः प्रतिपादी तूष्णीं बभूव । तदाचार्येण तस्याकलैवतः
सतः नावात्मनःकृतमोक्ष(त्वा)शोभ्यं निर्मितः । इत्युच्येनास्त-
संक्षुद्रहृदयोऽप्यायपठायत । तदा आचार्यैश्चिप्राः प्रतिपादि-
भयंकरं भगवतनाथायै तदभीष्टदेवतां निर्दिष्टं चोपशोभयां
बभूवुः । ते च श्लोका अपिश्चिप्रवृत्तये क्षिप्यैरचितेन भगवता
प्रकरयति निवेक्षिताः । अत एव ते आहृषोबलागुगतयानुनोद-
कचमनाकरयान्तीता एव । अना(r. अनेक)कतृकनाथ तेवा-
नन्योऽनंगतिः ।

आनंदतीर्थैर्निर्दिष्टो मायावादिरितेः सुत्राणि* ।

विदायै मुक्तिनखैरप्रतीतोऽभिमानो ॥

पठायन् पठायन् त्वया नायिदानवाः ।

सर्वैश्चरित्वापि तत्कौमदपरिपुष्टं ॥

द्वयत द्वयतानु नायिनः प्रविशन्मनोद्विष्टा गुहाः ।

कमलारम्योपराजयः समुदेवसिद्धिभारुहः ॥

नृहतिः सकलनामकः (1) समुपैति हि नायिदानवान् ।

प्रपठायनमपि तत्त्वमै त्वया वा (sic) वसतिगुहायु च† ॥

मयमानंदतीर्थैर्देवता नरकेवरी ।

विचारिताज्ञानतनः कपादासुहृदुः ॥

मयमभिपरीहयः खननहेर्षितामयिः ।

अनेकमुक्तयैरितो गुणगतायैः श्रीपतिः ॥

यजता यमसूनुः । इष्टिद्वौ चित्तानादिते चित्तानयिः ॥

सर्वैः समुर्गोद्योतः (2) खननः पंचकालयः ।

अभितो ययति श्रीहो रमाबाहुलताययः ॥

रमाबाहुलतययोराजयो रमाबाहुलताययः ॥

* The commentator says : नायावादिरितेः सुत्राणि
यथा आतोह (Pā. vi. 8, 21) इत्युक्तं ।

† No explanation of this passage is given in the
commentary.

चिन्तानन्दबोधैव दुर्लभोक्तमिति ।

कल्याणैरुपैकः श्रीवत् नः पुष्ट पुमान् ॥

इति श्रीनन्दबोधैवमगवादाधैरिचित्रज्ञोद्योतविपरदं
मयवीरैरिमुखा विरचितं कृतम् ॥

कुक्षे भाद्रपदे मासि वषट्वा भृगुषाकरे ।

गिरिजा पुष्पकमिदं लिखितं राममुदये ॥ १ ॥

कवेन पुष्पकमिदं लिखितमेवायु कृतम् ।

कल्याणैरुपैकः यत्नेन परिपालयेत् ॥

॥ विरोचकृतसंवाकरे ॥

[H T COLEBROOKE]

2473.

1725b Foll 19, size 8 in by 3½ in, fair Devanagari writing of c 1750 A.D., nine lines in a page

Prapañcamūthyatānumanakhandana vivaraṇa, a commentary, by *Jayatīrtha Bhikṣu*, on *Anandatīrtha's Prapañcamūthyatānumanakhandana*, the text of which is also given. It begins

नन्वा विद्योदयस्येनलघेर्तुं यतिं श्रिय ।

कुक्षे प्रपञ्चमिथ्यात्वानुसंधनधीचका (११ चीडिका) ॥

मन्वाद्यस्य यत् इति सूत्रेण जगदुपादिनिमित्तकारणत्वं परस्य ब्रह्मणो लक्ष्यमभिहितं । न च जगत्समस्तान्तरेण तद्वाक्यं संभवति । नापि न यतोदीप्तिप्रपञ्चमिथ्यात्वप्रमाद्य स्याभावाच्च्युत्पादनेन विनोपपन्न इति तद्वैमिदं प्रकरय नारभते भगवानाचार्यः । ननु कथं स्वपक्षसाधनेन विना निर्वीय । कथं । तथापि शास्त्रार्थकदेशवर्षधित्वाप्रकरयत्य न दोषः । पिडावते च कात्यायनमुत्पादनेन स्वपक्षसाधनप्रकारो ऽपि अस्मिन्निर्दिष्टाचार्यार्यपर्यादिप्राप्तः प्रारिष्टिपरिहाराया दिप्रयोगनं किमपि मंगलाचरत्वं प्रकरयादी कल्याणाचार्यो नानुष्ठितप्राप्ति चेत् । कथमेतद्वगतं । अनुसंधानादिनि चेत् । न । शास्त्रालोक्य च्युत्पादकमुनक्षयत्वात् । संवे निवेक्षणमात्राप्रमाद्य इति चेत् । किमतः । न हि संवे निवेक्षणमेव तदनुष्ठानं । नापि तद्वाक्यं । कायकपाक्षिपानामनेकैरेव भावात् । संघातरनिवेक्षणदेव शिष्या अयमभिधीति । अत एव न तदनुष्ठाने संदेहो ऽस्तीति । तत्र तादृश्यावादिनोदिनं प्रपञ्चमिथ्यात्वानुमाननमुच्यते । किमनं मिथ्यादुह्यत्वात् । यदित्यं ब्रह्मवा यथा संश्रितवत् । सर्वं निष्केशुक्ते ब्रह्मणि प्रमा-
कालावः । नुक्तिरन्वादी विद्यावैद्य च स्वादिनि विमतमिच्छुः ।^०

It ends

ब्रह्मचर्यादयत्तं त्रिभिर्भवेति ।

यत्तदाद्यात्मनिवेदं ब्रह्मत्वं ॥

युतं ज्ञेयाचार्यो ज्ञेयं सुप्रतिपादयामासी श्रीवचसि ।

यो दूरयातं कल्याणैरुपैकः लिखितमिथ्यात्वान् ।

निर्दिष्टाविलकल्याणकृतं यदे रत्नावर्तम् ॥

दूरयातं इत्यनेन दूरयाते स्वका पुत्रेणादियुतिं मुच्यते । त्रेयं यत्तुल्यात्मनो ऽपि दूरयातादिनि तदुच्यते च भवति ।^{०-१}

उत्पत्तिस्थितिर्भवेति विषयं यत्तदाद्यात्मनि पुत्रयात् ।

न च गतिं जगद्वैद्योक्तं भव रत्नावर्तम् ॥

इति श्रीनन्दबोधैवमगवादाधैरिचित्रज्ञोद्योतविपरदं-
मुमानसंधनविपरदं मयवीरैरिमुखा विरचितं कृतम् ॥

For the text of the original treatise see
Burnell, Tanjore MS., p 105a

[H T COLEBROOKE]

2474

1932 Foll 41 size 9½ in by 4 in, careless, modern Devanagari writing, 9 or 10 lines in a page

Dvaidantika, or Dvaidantika, a treatise on the dualistic doctrine of the Vedānta, by *Nirmalacarya*, pupil of *Śrīmadva*

It begins

निःश्रीमदुदरं यत्तं शक्तिवैगुणाकरं ।

अथैव ब्रह्मवादीनां गोचरैव हरि भवे ॥ १ ॥

हेतुहेतुमते कथम् । ज्ञाता नन्वा गुणो यदं ।

प्रकाशमेव हेतुविद्या हेतुविद्यातन्त्रमनो ॥ २ ॥

नन्वेतदुक्तं । द्विषिषि वि वेदांतरावत् । एतं यदावैमिदं । यथा कथं ज्ञानमनं तत्र योर्वं विज्ञानमनः प्राप्तेषु दुर्लभत्वा-
तिरिमादि तत्त्वं यदावैमिदं देवकल्याणवैमिदं । यथा
तत्त्वमसीति । इत्यन्यथावैमिदं । ब्रह्मविद्यामोति यद-
मादी विं तदुक्तं यो ज्ञानमात्रो यो ज्ञानमोति प्रसुतकल्या-
माविद्यायां कल्याणाव्यवृत्तौ वैमिदं ज्ञानमनमन-
हात् ।^०

It ends

यवैव यदुदयाव्यो/यमनमनमनमनः ।

विमतां योयतेः यादुक्तं तदुच्यते ॥

उपपन्नः उपायः तावदेवार्थोक्तः ।

निर्दिष्टाचारवत्ता वचनावैविध्यं नृदा ॥

इति श्रीमच्छ्रीनिवासाचार्यवैदिकनिर्दिष्टाचारवैविध्य-
विधिः समाप्तः ॥ [Dr. JOHN TAYLOR.]

2475.

1669. Foll. 81; size 9 in. by 3½ in.;
indifferent modern Devanāgarī writing; nine
lines in a page.

Paratattva-prakāśikā, an exposition of the
Vedānta system according to the views of
Anandatīrtha, by *Vijayindra*, pupil of *Surendra*.
See Hall's Index, p. 113, no. cxiii.

It begins :

श्रीपदवच्छाद्यैः क्षिपितमिगलकारकाहारहारी
मक्षचक्षुःक्षयपतिः [ॐ] विक्षयक्षयकायः ।
दशोपशोपनिषद्विज्ञानविभुनृदावैवतावलयः
शो व्यासो व्याससिंहो निहितमयरो श्रीगुणा-
[पारो ॥ १ ॥

वत्सावगुणपूर्वाय वक्ष्यामि विनः उदा ।
श्रीमद्वेदविशेषाय श्रीगुणेश्वर ते नमः ॥ २ ॥ ० ५ ॥
नृको नपि पादद्वन्द्वो जायते वदनुग्रहात् ।
श्रीगुरुद्वन्द्वोऽस्त्यप्यपि नाना गिरं भवे ॥ ६ ॥
विषयीद्वन्द्वोऽस्त्यपि विद्वद्वन्द्वोऽपि ।
तन्मते वक्ष्यामि नाना परममहाशक्तिः ॥ ७ ॥

इह निमित्तदोषव्यापकविधिः (१) श्रीगुरुनानावैविध्यं उदये
जीव्ये ०

It ends : अयमवस्थायापुर्वेक्षित इति सर्वमवस्थानि
विद्वत्सर्वेषु इति ॥

श्रीगुरुनानावैविध्यं विषयीद्वन्द्वोऽपि ।
गुणेश्वरते नमः परममहाशक्तिः ॥
ये श्रीगुरुनानावैविध्यं विद्वद्वन्द्वोऽपि ।
तन्मते वक्ष्यामि नाना गिरं भवे ॥ ६ ॥
विषयीद्वन्द्वोऽस्त्यपि विद्वद्वन्द्वोऽपि ।
तन्मते वक्ष्यामि नाना परममहाशक्तिः ॥ ७ ॥
इति श्रीपरममहाशक्तिः समाप्तः ॥ [आदिना ॥ २ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2476.

2022. Foll. 93; size 9½ in. by 3½ in.;
indifferent, modern Devanāgarī writing; ten
lines in a page.

Tarkatāṇḍava, a treatise on the dualistic
Vedānta theory, by *Vyāsa-yati*, pupil of *Brah-
ma-yatīrtha*, the *Anumānapariśeḍha*. *Vyāsa-
yati* died in 1339, see Aufrecht, Cat. Cat., p. 619.

It begins : एवं तन्मते ज्ञानस्यैवैरिति अनुग्रहोऽनु-
वेदयः शब्दः प्रमादमित्युक्तावदनुग्रहकननुग्रहोऽनु-
निर्दिष्टोपपत्तिरनुना । उपपत्तिर्यथा । निर्दिष्टमेव विश्वेवा-
वादिज्ञादाविति व्यासः । उक्तं हि पञ्चमी । उपपत्तिरिति व्या-
सिनि पञ्चमी इति । ०

परोक्षव्याप्तिरुक्तव्ययः fol. 11a; अहंनोक्षव्याप्तिरुक्त-
व्याप्यव्ययः fol. 16a; अनेयव्याप्तिरुक्तव्ययः अहं-
नोक्षव्याप्तिरुक्तव्ययः fol. 18b; परोक्षव्ययः fol.
21a; उदयनाशुक्लोपाधिः fol. 26a; ननुक्लोपा-
धिः fol. 30b; प्राचीनोक्तमृग्यज्ञाननियमः
fol. 34a; प्राभाकरोक्तज्ञानवैविध्यः fol. 37b; ननु-
क्षयराशौःविश्वयः fol. 38b; व्यापकव्याप्यव्ययः
हेतुव्ययः fol. 39a; वेदव्याप्तिरुक्तव्ययः fol. 53b; अत-
एव विष्णुस्त्वानिर्वैदिकीयाः fol. 56a; वेषाव्ययः
विश्वयः fol. 60b; अविश्वविश्वेयव्ययः दोषव्ययः
73a; अविश्वविश्वेयव्ययः दोषव्ययः fol. 75a; गौतमोक्त-
व्याप्यव्ययः fol. 79a; ननुक्लोपाधिः
86b; अविश्वविश्वेयव्ययः fol. 90b; लोकाव्ययः
क्लोपाधिः fol. 92a; भाववैविध्यः
व्याप्यव्ययः fol. 92b

It ends : एतदेवाभिप्रेत्योक्तं प्रमादव्ययः । अविश्व-
व्याप्तिरिति हेतुविरोध इति ॥ अनाम्येन परोक्षव्याप्यव्ययः
व्ययः - - - इति श्रीमत्परममहाशक्तिः समाप्तः । श्री-
मत्परममहाशक्तिः समाप्तः । [Dr. J. TAYLOR.]

2477.

539c. Foll. 80; size 9½ in. by 3½ in.;
10-14 lines in a page; clumsy writing of the
beginning of the 19th century.

Tattvasāra, a *pañcāṣṭhi* poem on spirit and matter of beings, in 12 *adhyāya*, by a follower of *Mādhva*. Foll. 4b, 25b, and in the last colophon, it has the epithet, "*Śrī-Śaṅkara-saṃvāda*."

It begins :

अलङ्कारदेहस्वभावाग्नित्वायुम् ।
 क्षीणावयवहं वदे राम मेष्मिन्दावयवम् ॥ १ ॥
 नैमिषे निमिषक्षेत्रे पृथ्वः क्षीनकायः ।
 क्षीणा(१) वैष्णवे वदे हूतं यत्तुपुष्टयाम् ॥ २ ॥
 पृथ्वः कपः ।

सूत्र सूत्रनशाभाग चद नो चदतां चर ।
 व्यासप्रसादात् सवे हि त्वं नु जानासि तत्त्वतः ॥

नारायणो योगनिद्री कृष्णोद्भूतः परः पुमान् ।
इन्द्रादारभ्य पाञ्चामृतज्ञा नृशिं कलापयत् ॥ ३ ॥

इमेतर्दं वाक्मेतु पुराखानां कृषिा कृषिा ।

सर्वे विचार्ये निशीथ व्यासानुग्रहतः सदा ।

यत्तदन्य(च) वक्तव्यं यदपहस्यं प्रतीयते ।

तासर्वै र्देव वद नः सूत जुगुप्सवो वयं ॥ ६ ॥
इत्युक्तः कथयामास व्यासशिष्यो हि सर्वविद् ।

सूत. सनत्कुमारनिघ्नैश्च विष्णुनिघ्नैश्च कीर्तीताः।

हरेर्याग्व्यानीत्या या च सेवा प्रकीर्तिता ॥ ८

सर्वविघ्नहर्त्रा नमः ॥ १ ॥
सर्वविघ्नहर्त्रा नमः ॥ २ ॥

हरिर्गभीप्रवेक्षेन मुक्कनिद्रा प्रचीतिता ।
 नृसमीपान् कमारब्ध स्था गंधर्वीसु मानुषान् ॥

मुक्तियोग्या निर्दशास्तु प्रतीकालम्बनाः स्मृताः ।
तेषां स्वर्गिणं ध्याने न स्थलदेहद्वन्द्वगं ॥ ११ ॥

It ends :

ध्यानप्रसादः कथितः मनोनिर्मुक्ततापदः ।
 इमेवैतं कथितं सर्वं यन्मातृसंभवविषये ॥ ५० ॥

न चक्षन्तं तु सर्वेषां पुराणो नाभिर्ना ह्यभिः ।
न नाभिराभय अभयैः नाभिराभय अभयैः ॥

अभिज्ञानसाधनाय न च धीमतामिने ।

संविधानसभा के अध्यक्ष

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

कक्षपुत्रादुपपन्नं पुनः वापि विद्यायाः ॥ १ ॥

इति श्रीमच्छास्त्रादी ज्ञेयं श्रीविद्यानाथस्यः ।

भूषाद् यत्रां सुषुषदः मनीषादृष्टिस्तः यदा ॥

अलाङ्गतेपस्वभादनीमापावगः ।

की जायसकनेजाया(१)यमी ने हीयनी क्या ॥

1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808

2478.

603b. Fol. 30, size 9½ in by 4½ in; careless Devanagari handwriting of about the beginning of the 17th century, 11 or 12 lines in a page.

Vaṣuṭuṣṭotra, a hymn in praise of Anandavīrṭha treated as an incarnation of Vāyu (Viṣṇu), by Trivikramācārya, with a commentary by Viḍaṅgavīrṭhabhikṣu

The commentary begins .

निष्पीनोन्नोन्नपिष्पीय(?) अन्नं भक्ष्यीष्यो इति: ।

निम्नो निरुद्धोपायां भग्नभोजनवार्त्तः ॥ १ ॥

विद्वान्महर्षिः पदे सदा यन्मालयाभिः ।

बंदाबंद(?) च लक्षावधी यदा निजमगण्ये ॥ २ ॥ ० ॥ ॥

प्राप्तान्वापन्ना कुलप्राप्तान्वापन्ना ।

करोम्यालोच्य पूर्वेषां व्याख्यानं बुद्धिपुत्रये ॥ ५ ॥

अस्य पात्रसुतेर्गैडभाषाया यथावति ।

वेदान्त(वेदाङ्ग)वर्तिना च्यात्या श्रितो ज्येष्ठवात्मना
[(?पायवात्मना) ॥ ६ ॥

[illegible]

Nimbāditya (*Nimbārka*, *Niyamānanda*) was a disciple of *Nārada*; and his followers are called *Sanakādi-sampradāyins*, or (popularly) *Nimāvais*; see also *Rāj. Mitra*, Notices, iii, p. 181.

It begins:

उनकादिब्रह्मचार्य नारदाय महामने ।

मनाई भास्कराचार्यः सूत्रभाष्ये च निवेने ॥ १ ॥

ब्रह्मवन्द्यविनिपुत्रिकारणं ब्रह्मसूत्रमिदमुक्तमी चतः ।

ओङ्कारश्चिन्महोक्तभास्करं वादरायणमुचिं नमामि तन् ॥ २ ॥

सूत्राभिप्रायसंबन्धा आभिप्रायप्रकाशनात् ।

आत्म्यानां वैरिदं शङ्कं आत्म्येवं तद्विपुत्रये ॥ ३ ॥

अध्यातो ब्रह्मविज्ञाता ।

The first *adhyāya* ends fol. 38a, the second fol. 66b, the third fol. 93b.

Date of the copy: संवत् १८२२ बीश्वनृक्षयंबन्ध्या चन्द्रे शबरे ।
[H. T. COLLEBOOKS]

2481.

3273. Foll. 112, size 13 in by 61 in. fourteen lines in a page, good modern writing.

Nīrirakamimāmsūbhāshya, a second copy of *Bhāskara's* commentary.

It begins ब्रह्मवन्द्य, omitting the preceding couplet.

The colophon is श्रीमद्विष्णुसूत्राचार्यः श्री श्री श्री श्रीमद् नृगाराचार्यः यदनाथे इदं पुस्तकं श्रीवृंदावने दिव्यदेहमये लिखितं दासगुदासस्य च दासदासः पुरुषोत्तम-रामानुजदास इदं पुस्तकं ॥ बनर् १८११ वैश्वनृक्षयंबे तिथी उब्बा ६ गुरुवाचरे पुष्यमकरे चौरसु शुभं भूषात् ।

[A. C. BURNELL]

2482.

1639a. Foll. 27; size 10½ in by 4½ in, fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Nimbādityabhāshyasya vyākhyānam, glosses on *Nimbāditya's* commentary on the *Vedānta-sūtra*.

It begins: इह ब्रह्म ब्रह्मविद्यायाः पुण्यार्थं जगतीति सुविष्णुविपुत्राचार्यिणः । तत्र सर्वं चरितमपरो यद्वि उक्त-विद्वत्सं यज्जाननवः । तत्रोक्तं यदनाथोक्तं भगवानिति इत्येक इति यावत् ॥

Fol. 46 अध्यातो ब्रह्मविज्ञाता ॥ अथ ब्रह्मवन्द्येन वन्द्यं विवेकं च । अत एवावे जातः ॥

The second *sūtra* ends fol. 12b, the last *sūtra* commented upon corresponding to i. 2, 29, अभिषाहेरिमात्रमयः । whilst the first *sūtra* of the third *carana* corresponds to i. 3, 19, उक्तवाचोदायिभूतसद्वपुः ।

Adhy iii ends fol. 26b

The MS ends: इति ब्रह्मविनि भाष्यं अनेयोव-दपुनमुक्तं ॥

इति श्रीमद्विष्णुसूत्राचार्येण (1) शास्त्रीरकभाष्येणादिदोषेण आत्म्यानां वेदान्तोक्तमङ्कराचार्येणाभ्यसंगमत् ॥ अथ १० संपत् २५० इति संस्कृतं ॥ [H. T. COLLEBOOKS]

2483.

3043. Foll. 57, size 11½ in. by 5½ in.; thirteen lines in a page; written in the middle of the 18th century

Vedāntaratnamahājūshā, a commentary on *Niyamānanda's* *Datāśloki*, by *Purushottama Ācārya*. See Hall's Index, p. 114, nos. cxvi. and cxvii. Some of the dates given by Hall, and by Bhandarkar, Report, 1882-83, p. 20, appear in the introduction of the commentary. *Niyamānanda* (or *Nimbārka*, *Nimbāditya*) was a Talinga Brahman. He wrote also a work called *Vedāntapārijātasaurabha*. He was the guru of *Śrīnivāsa*, who again was the guru of *Purushottama*. *Niyamānanda* is represented as an *avatāra* of *Vishnu's* *Diak*, and *Śrīnivāsa* as an *avatāra* of *Vishnu's* *Shell*.

The work begins:

यो ब्रह्मेष्टुर्विदितवदो वेदान्तवेदो हरिश्
इं वेदे वनका गिरा च शिरसा श्रीश्रीमिष्यः ॥
अने वल्ल चवाक्षि श्रीसुनविद्वैदोक्तमङ्कराचार्यो
अने श्रीवृंदे हरिश्चक्रावतोः वादवाचिंशु गुप्ता ॥ १ ॥

इह सकलप्रकटप्रादिकारोऽर्चोऽर्चिर्देहितादयानांशाधि-
 मन्नाभाधिकसकृद्विज्ञेयमेव ज्ञानयते सर्वविद्यादस्वभाव-
 उदयानातिशयानंतकलायगुहायमेव मगजम्यादिहेतुना किं-
 नुतिश्रोतमवेदोतवेदप्रत्ययेन रमानिवासेन भगवता श्रीवा-
 देयेन विष्णुनामस्यापित्रवेदमार्गसंरक्षाय विमुक्तो निरतिशया-
 लमित्र चाल्महात्म्यपुर्णिहानांशः सहस्राधारको निरामुषः
 कोदितुल्यमग्राहो भगवान् नुदशीनो ध्यातिशयातीत्यौलि-
 गतिप्रचालना त्रिभिरेव देहे नियमान्दामिधो भगवद्वि-
 ज्ञानात् कलौ नशो वेदांतसंज्ञि प्रवैविध्यं शारीरकानो-
 नाकापायैरुपवेदांतपारिजातौ रभास्यादिचरचनभासेन
 सर्ववेदांतपिंसहेतु संदेयनामात्रं । तस्य च विधिप्राप्तोपनयना-
 दिसंस्तुतापीतवर्गमुत्तिश्रितिश्रितभेदीनांनिमित्तकमैकल्लादि-
 विषयसंदेहकल्लानिर्दिष्टभगवद्विदुःशालं परगुरुभक्तिं पश्यन्तु -
 ल्लधिकारिकत्वेनांताधिनापरिमितसकृद्विज्ञेयभयप्रस-
 भ्रतकीचातुदेविषयकत्वेन श्रीभगवत्प्रापयितलक्ष्यमोक्षप्रयो-
 जनकत्वेनाधिप्रापारान्तर्भावातिशयनामकल्लयं भेदजातीनां
 सर्वज्ञाज्ञाधैविज्ञाज्ञानां शिष्टकृपयानां श्लाघार्थविचारार-
 मयानां मुमुक्षुनामुपकारार्थवेदांतप्रत्ययानां श्लाघार्थकामयेनं दृश-
 योकीर्तिमि ज्ञेये । तया च त्रैलोक्यं स्वयमेव ज्ञापीतवर्ग-
 वेदेन कर्मलक्षिवयकक्षयायत्योभयप्रकारात्मन्यसंशयापिहेन
 तत्र एव विज्ञातिप्रत्ययानांसांनिहितकर्मलक्ष्यविषयकज्ञानवता
 कर्मप्रज्ञज्ञानकल्लयोः सांतत्वानंतत्वमात्रिशयत्वनिर्दिष्टयत्वविष-
 यकत्वयथावतातनिर्देन भगवत्प्रसादेषुका(१) त्रह्मैनेकालंये-
 नाचारिकदेवेन गुरुभक्त्येवार्देन मुमुक्षुनांताधिनासाधिविक-
 सकलमुक्तश्लाघादिभिर्गृह्यमो यो रमाकांतः पुरुषोत्तमो ब्रह्म-
 ज्ञाध्यामिषेयसहिषयका निहाका कतां संपादनीयेति धाम्येन
 तया च श्लाघं साध्यावोभ्येत्यः (१) सगुरुनेवाधिज्ञेयमित्यादिः
 श्रीधरि ब्रह्मनिर् (१) यदेव कर्मैततो लोकः श्रीयते एषेवामुष
 पुस्तकितो लोकः श्रीयते (१) परीत्य लोकान् कर्मैतान्
 ब्रह्मो निर्देयनाचारं नास्त्वयुक्तः कृतेन (१) मुहं यदा यत्नम-
 न्मनीहं (१) यदा ययः पययो हकयवै कर्त्तारनीहं पुरुषं
 ब्रह्मयोनौ (१) यस्य हेवे परा भक्तिरैवा हेवे तया गुरौ तस्यैव
 कपिता कर्त्ताः प्रकाशते महालयः (१) तन्मन्त्रुः यययति
 पीतल्लोकः धातुः प्रकादात्महिमाननात्मनः (१) कर्मैव ब्रह्मते तेन
 ल्म्यः (१) कर्म वेदा यत्नमनमनी (१) तं लीयनिषट् पुरुषं
 यज्ञानः (१) नागानि सर्वैरिह यमाविर्ज्ञानं श्लाघ्योनिमात्रं वेदेह
 कर्मैर्यमेव वेदः (१) निर्यनः (१) यरं ज्ञानमुपेति ह्महिना-
 नमिति पीतल्लोकः चहरो ज्ञानवक्ता ब्रह्मा ब्रह्मचर्याताः नम
 ज्ञाचर्मनागता त्रिहिरस मोक्षयपेक्षां तनु जननवात् नमानि

सर्वेष्वपि त्रिहिरा यव ज्ञाचर्मनादि भाषितं चेदे वाक्यं
 श्रीज्ञाचर्यातः श्रीनिवाचाचार्यचर्यैः उक्तं च विज्ञाचर्यातः

ज्ञाचर्यातः पुरुषोत्तमस्य

यस्य ध्यातिशयानर्थितज्ञाः ।

यत्नज्ञाचर्यातः नृप चात्रकानम्

तं श्रीनिवाचं शरत् प्रपद्ये ॥

इति तस्याश्च मित्रादयैः कोट्यनुष्ठयात्मका वेदांतप्रत्ययनृपाय
 निर्यात्मा यथामति विचोयते तत्र प्रत्यये पदार्थे रजसंयसः
 द्वितीये संप्रदायनिर्देयपूर्वकतात्मातयात्मावेदप्रत्ययः तृतीये
 साधनकदंबरजसंयसः चतुर्थे पूर्वोक्तज्ञाचर्यातयैरुपवेदकल्लय-
 संयसः इति विवेकः ॥

The first section ends fol. 29a. इति श्रीभ-
 गवत्पुरुषोत्तमाचार्येतिप्रतिपाद्यो वेदांतप्रत्ययनृपाय विज्ञांतप्र-
 तियुक्ती पदार्थसंयसहारा नाम प्रथमा कोटिका ॥

The second section ends fol. 36a °साध्याधै-
 संयसहारा नाम द्वितीया कोटिका समाप्ता ॥

The third section ends fol. 50b: °साधनसंयस-
 हारा नाम तृतीया कोटिका ॥

The end is :

भेदानामुपकाराय मुहये तत्त्वदर्शिनौ ।

श्रीकृष्णोत्तमैवेवं मे कृतो वेदांतसंयसः ॥ १ ॥

प्रसीदतु रमाकांतो गोपीजननरोदः ।

करोतु मगतां ज्ञेयो मंगलावतरो हतिः ॥ २ ॥

यः श्रीनिवाचो ऽक्षिलवेदगोयो

न यत्सकृपं प्रविष्टः(१) त तर्काः ।

यो ध्यानयोगेन विमुक्तपक्षेद्

दृष्टो मुमुक्षुं सुप्रयति सं(१) तं गृहं ॥ ३ ॥

इति को त्रस्तदिति श्रीपुरुषोत्तमाचार्येतिप्रतिपाद्यो वेदांत-
 प्रत्ययनृपाय विज्ञांतप्रत्ययनृपौ कल्लादिप्रत्ययसंयसः कोट्यनुष्ठयः
 समाप्तोऽयं यः ॥

[Dr. J. R. BALLANTYNE]

2484.

8100. Fol. 81; size 9½ in. by 5 in; modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Laghu-Vedāntasaratnamajñāhā, an abridgment of the preceding commentary.

The next chapter (7 II. 4) begins:

यत्तन्मन्त्रा भवन्तिमुपाय
नाथो यथा यत्तन्मन्त्राभवन्तः(?)० वहीतः ।
* भक्तानुक्तं गुरुवचनैषां च
नं वातुदेवं श्रवणं प्रपद्ये ॥ ०

इति श्रीसुखलोकचोपे सम्पूर्णश्रवणचंद्रेण विरचिते ज्ञान-
निर्देशो नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥

Chapter II 5 begins fol 15a

श्रीराधिकाकांतपदारविंदविमलवर्णयूपरामरेखुन ।
संभाषणः समुद्रपदिशांविभाषैनाथैकनुव्रजानः ॥ ०

This chapter, which might be expected to
have concluded the work, ends with three *ślokas*
श्रीदुर्वाचैः* ॥ एवं हि निभाषे उवादिश्रव ॥

भाषयामे विज्जानां न दुश्मते बहिर्मुखैः ।
निभादिशो ॥ ॥
नमस्तस्मै भगवते निभादिश्याय श्रीमते ।
शास्त्राचारोद्धारणे यो मंत्रं विशदोषकारः(१) ॥

इति श्रीसुखलोकचोपे द्वितीयपंचके मंत्रनिर्देशो नाम पंचमो
अध्यायः ॥

Ch II 6 begins fol 36a

श्रीराधिकाकांतपदारविंदयुगलवर्णं निरुद्धं प्रपद्ये ।
श्रीविद्यहो विष्णुतमी ययोरै सतेत्य संवाचि परानुरागं ॥

It ends

एवं श्रीनिषादिश्रवपदं हृदयान्नः ।
येन श्रीवोपकाराय संविधा विशदोक्तः ॥

इति श्रीसुखलोकचोपे द्वितीयपंचके सम्पूर्णश्रवणचंद्रेण विरचिते
द्वितीयपंचके श्रीनिषादाचारविनिषादसंवादे यागनिर्देशो नाम
षष्ठोऽध्यायः समाप्तः(१) द्वितीयपंचके संवत् १६३३ आधि-
त्यासे शिने पक्षे पंचम्यामां गुरुवाक्रे रामकृष्णदासेन लिखितं
कादवां मन्त्रे पुगलकेशोरपठनार्थं संयुज्जं ॥

For a complete MS of the first *pañcaka*,
see Bāj Mitra, Notices, in, p 183

[H T. COLEBROOKE]

* Neither the three *ślokas* that follow, nor the pre-
ceding one, are found in the MS. of the *Audumbari*
Samhitā.

2487.

556b Foll 89, same size; fair Devanā-
gari writing of the earlier part of last century,
ten lines in a page

Audumbari Samhitā (*Vratapāṣāṇasamraya*),
another *Vaiṣṇava* treatise, of the same sect,
by *Audumbara Rishi*, disciple of *Nimbārka*

It begins श्री श्रीदुर्वाचैः संविता लिख्यते ॥

श्रीमती राधिकाकृष्णौ कांक्षितौ प्रथमावस्थे ।
याथास्मिन् गदिश्यामि ज्ञापयंकमिनीयं ॥

चतुर्नारदनिषादोत्पारंपरीय गुरुविद्याम् ।
नत्वा तन्मन्त्रादुक्तं ज्ञापयंकमुपाये ॥

श्रीनिषादाचारविषयं निषादियुक्तानुवाचम् ।
निमकृतं निश्यान्ना नैमिषिकं सुपुत्रवान् ॥

निमकृतमनपरीयो वृद्धिर्निभागपंचके ।
पञ्चादिचरैष्येत नैमिषिकं वद प्रभो ॥

द्वयमार्गचिंतो हृदं निषादिन उवाच तं ।
श्रीनिषादानुग सत्यमयुं ते सकलोचितं ॥

संवादिपिमुनिं ते प्रपद्ये ज्ञापयंकं ।
पञ्चादिचरैष्येत काले निर्देशो यतः ।
नैमिषिकं करुणायं पंचमत्तपरायणैः ॥

एकादशीकृष्णमहोत्सवगतं स्त्रियसंस्कारविधितं तथा ।
अंशप्रसादगतमेकभाषतः श्रीराधिकाकृष्णयुगाचैवगतं ॥
अर्वागुद्वागविहंसनगतं संतो वदंति ज्ञापयंकं निहं ।
एकादशीकृष्णमहोत्सवगतं त्रैलोक्यादुक्तं समन्ययगतं ॥ ०

This treatise, like the preceding one, has
chiefly been compiled from *Purāṇas*

इति श्रीपरमहंसवैष्णवाचारविनीतिभाषभगवतूजवादिश्वे-
शीदुर्वाचैः कृत एकादशीकृष्णमहोत्सवगतनिर्देशः ॥ fol 79.

It ends

मनो नादायथावादी कुमापय ततो नमः ।
नारदाय नमस्तस्मादुत्तरे यत्नात्मने ॥

नुरितानकृष्टंकाकाराभितुमुदो

हरिदिरि विषयभक्तिं ज्ञानविद्यामुत्तारम् ।

हृदयविषयसंज्ञाने विद्याव्यादिश्रवः

प्रथमगुरुद्वयं तं हृदयं प्रपद्ये ॥

समुत्पन्नसोऽहो वैष्णवाः संनदावाह
 इह च परमहंसाः संनदा ब्रह्मनामाः ।
 विश्वरुद्रदत्तयो राघवमुकुंदौ भवते
 निजमनननिदानं हंसरूपं भवेत् ॥

शिवविधिवनहस्तोऽसुरोऽसादिशिवः
 प्रलम्बमनरुचोऽय (r. ० छायाः) समयावधारो ।
 सचलमुद्रासं नं मुक्तदेवं सदासं
 परमुद्रासोऽहं हंसरूपं प्रपद्ये ॥

समुत्पन्नसोऽहो वैष्णवाः संनदावाह
 इह च परमहंसाः संनदा ब्रह्मनामाः ।
 विश्वरुद्रदत्तयो राघवमुकुंदौ भवते
 निजमनननिदानं हंसरूपं भवेत् ॥

इति हंसचतुःश्लोकोऽपठतां पापनाशिनोः ।
 विश्वं यः पठेत् स्यात्परमहंसवैष्णवः ॥

एवं ब्रह्मचर्यं सन् श्रीनिवासानुगाय यः ।
 आदिशिवसमस्तस्यै शिवादिशिवश्च मनो ॥

इति श्रीपरमहंसवैष्णवाचार्यश्रीनिवासेभगवात्पद्मपादशिवे-
 शीतुषरिण्या कृतः सदानुहृद्भागविहिंसनब्रह्मनिर्णयः ॥

[H. T. COLEBROOK.]

9. Doctrine of Faith (Bhakti).

2488.

8. Foll. 67; size 13½ in. by 4 in.; Euro-
 pean paper; good Devanāgarī writing; five
 lines in a page.

Sāṅḍīya-sūtra, a century of aphorisms
 inculcating the doctrine of faith as the sole
 means of attaining final emancipation; with
Śvapneśvara's commentary, entitled *Satasūtriya*
Bhāṣya.

The authorship of the *sūtras* is wrongly
 ascribed to *Sāṅḍīya*, probably on the ground
 that his tenet as to the efficacy of devotional
 meditation on the Brahman is (apparently
 approvingly) referred to by the author.

Text and commentary have been edited by
 J. R. Ballantyne (1861), and translated by
 Prof. E. B. Cowell (1878), for the Bibliotheca
 Indica.

This seems to have been Ballantyne's hand-
 copy from which the edition was prepared;
 there being numerous interlineary notes and
 readings, apparently added by himself

[J. R. BALLANTYNE.]

2489.

2937. Fol. 1; size 10½ in. by 5½ in.; fair,
 modern Devanāgarī writing; seventeen lines
 in a page.

Sāṅḍīya-sūtra, without the commentary.

[J. R. BALLANTYNE.]

2490.

2116b. Fol. 1; size 9½ in. by 4 in.; in-
 different Devanāgarī writing of about A.D. 1650;
 21 lines in all.

Puaktipravāhamaryādāgrantha (or *-bheda*), a
 treatise, in twenty-five couplets, on the three-
 fold path to faith (*bhakti*), indicated in the
 title; by Vallabha Dikshita, the founder of
 the *Vaishnava* sect of the *Gokulastha-Gosvāmīna*
 (*Gosvāmīna*) or *Rudra-sampradāyīna*.

It begins:

पुष्टिप्रवाहमर्थादाविशेषेण वृषत् वृषत् ।
 श्रीपदेष्टेऽभिप्रायेः प्रवाहेण फलेन च ॥ १ ॥
 यस्यायि सर्वदेहा न भविष्यति वक्तुः ।
 भक्तिमार्गेणैव कथमापुष्टिरस्तीति निश्चयः ॥ २ ॥
 इति भूतवर्गीयमुक्तेः प्रवाहोऽपि व्यवस्थितः ।
 वेदस्य विद्यमानात्मनोऽपि व्यवस्थितः ॥ ३ ॥

It ends:

पुष्टौ सौ भगवत्प्रेक्षा सदासा ननु ये पुनः ।
 प्रवाहेऽपि सनातन पुष्टित्वेन पुन्यते ॥ २५ ॥
 योऽपि तैस्तान्मुक्तेः प्राप्तः कर्मका शान्तेः यतः ॥
 इति श्रीपुष्टिप्रवाहमर्थादाविशेषेण पुष्टिप्रवाहमर्थादाविशेषेण कथनः ॥
 [GAIKAWADE.]

2491.

2126b. Foll. 27; size 9½ in. by 4½ in., indifferent Devanāgarī handwriting; 8-11 lines in a page.

Pushṭipravāhamaryāśādivivaraṇa, a commentary on the preceding treatise, by *Pitāmbara*, son of *Śrī Yadupati*, and pupil of *Vallabha's* son.

It begins:

नमः श्रीवल्लभाचार्यवरदात्मनो देवे ।
पुष्टिप्रवाहमरीदात्कारका येन शोभिताः ॥ १ ॥
न भेदले कुत्राप्यतिरूपि र किं नु मिततया
विभेदो ज्ञः स्वामिन् कृपय मयि दासे मतिविपुले ।
विभेदः केन स्वात्मकज्ञानमिन्द्रियैरन्तराया
प्रवाहादेः श्रीवल्लभवरदात्मनो देवेन नुपुस्य ।
श्रीवल्लभवरदात्मोद्भवमकरंदनजनपुस्य ।
नमति निगूढविस्तरविमलात्मो तस्य ईकाटः ॥ ३ ॥

इह हि विरुद्धत्वेन भगवद्भक्त्येन तुल्येन जीवेन केवाचित्तु-
ह्यसौमनसाभिः केवाचिद्वदस्य केवाचिद्वदगोदेः केवाचिद्वदभ-
वनामृतो इति कुतः फलभेदः कुतो वा स्वभावभेदः कथं वा
केवाचित्स्वभावविरुद्धं देहस्थिते इत्येवं च तदनुकूप इत्यादि-
प्रकारेण नेषाकलविषयत्वादिसंभवप्रवादमन्तश्च संदिहानानां च
संदेहवारणाय तदुपायभूतमार्गतात्पर्यं निरूपयितुं बहूनां भेद-
ज्ञावादेन निवृत्तिं इदिकृत्य मार्गव्यभेदमिच्छयं प्रतिमानते ॥
पुष्टीभाति । इत्यस्मात्सर्वं विश्लेषेद्योक्त्यादिरूपव्यापनोक्तयर्थेण
श्रीवादिभेदः तदीयवदयाया अपिच्छेदेन फलेन च पृथक् पृथक्
मिथं मिथं यथा स्वात्मनो यस्यामीश्वरैः ०

It ends:

इति श्रीवल्लभाचार्यवरदात्मनो देवता ।
शोभितात्कारका यास्तः खड्गजा विशदोक्तताः ॥ १ ॥
विपुलं विभाव्य ज्ञानं फलसह-
रवर्तिपुष्पद्रुमवर्गमूर्तं ।
विपुलं मयास्य ब्रह्मनेत्रदहो
हरहस्यमस्ति विपुलैकमुत्तं ॥ २ ॥

श्रीवल्लभमन्दनचरणरेखैकज्ञानश्रीपुष्टिप्रवर्तनवर्षातांवरवि-
त्तं पुष्टिप्रवाहमरीदात्परवत् जगत् ॥ सर्वत्र १०५६ जायत-
पुष्टि २ वृष्टिपुरे जगदीश्वरेण चरितेचरामर्षे[न] गोपीपुर मन्म-
स्तिहरितोर्षिद्विदाकण्डे छिन्नं ॥

Of F. Hall, Index, p. 147, where a *Pushṭi-pravāhamaryāśādivivaraṇa* is ascribed to *Vallabhācārya* himself. [GAIKAWAR.]

2492.

2366a. Foll. 3; size 7½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of the early part of last century; thirteen lines in a page.

Paṭṭrāvalambana, a short treatise on the conduct of life, by *Vallabha Dikshita*.

It begins: श्रीगोपीजनपद्मनाथ नमः ॥

लौकिको वैदिकश्चैव व्यवहारो हि वा नमः ।
लौकिकं चैव पुरस्कृत्य वैदिको बोधते यथा ॥ १ ॥
लोकं शब्दावैतन्मो कथं तेन च वादुः ।
न विवादस्तत्र कार्यो लोकोच्छिन्नस्तथा भवेत् ॥ २ ॥
ब्रह्मवादे निरुक्तिस्तु न वक्तव्यं कुचक्षितः ।
वस्तुतो तत्र सर्वं हि व्यवहारस्तु लोकतः ॥ ३ ॥
ये भागुशब्दा यथायै उपदेशे प्रकीर्तिताः ।
तथैवाप्यो वेदराशेः कर्तव्यो नामन्या छिन्नः ॥ ४ ॥

It ends:

[partly in prose.]

स्वाचितो ब्रह्मवादो हि सर्ववेदांतगोचरः ।
काशीयतिस्त्रिलोकेशो महादेवस्तु गुह्यतु ॥
वस्तुविज्ञाय संदेहः स नो पृच्छतु सर्वथा ।
न भवेत् तेन गतं यत्र ब्रह्मज्ञानमिव गतिः ॥ [नवाय हि ।
विहितस्तु(?) किं हि comm.) वादितो ज्ञाति विवेकस्तु
विज्ञातिः सर्वथा ज्ञानं ते हि ज्ञानागौरवतः ॥

इति श्रीवल्लभदीक्षितानां पद्मावलम्बनं संपूर्णं ॥

See Hall's Index, p. 160.

Vallabhācārya was born in 1478, and died in 1530; see Aufrecht's Cat. Cat., p. 555.

[GAIKAWAR.]

2493.

2080a. Foll. 18; size 8½ in. by 4 in.; eight lines in a page; large Devanāgarī writing.

Brahmavādārtha, a commentary on *Kṛishṇa-vallabha's* (i.e. *Vallabhācārya's*) *Paṭṭrāvalambana*, by *Tāpisa*, his pupil. It begins:

मया शारदपुर्वोक्तं श्रीकृष्णवर्णनं मुकुटम् ।
यथावच्छिन्नव्याख्यां शारीरकमुने स्मृतम् ॥ १ ॥

It begins :

अथ श्रीवज्रभाष्येभ्यः श्रुतम् ।
निर्वाणं सर्वसिद्धिदायकम् । १ ॥
ब्रह्मसिद्धिं यत्तु विद्वद्भिरुच्यते ।
ब्रह्मसिद्धिं यत्तु विद्वद्भिरुच्यते । २ ॥
नामगुह्यता लक्ष्मीसदृशा अपि नैव हि ।
अपिहानं विधिनिर्देशं कृत्वा तत्र विभाषयेत् ॥ ३ ॥
भाषाभाष्यं तत्र तत्राप्यवस्य विधिनिर्देशम् ।
साकारं को हि ब्रह्मसिद्धिं कृत्वा लक्ष्मीम् ॥ ४ ॥
सर्वतः पाश्चात्तानि गीतावचोबलात् ।
नैव तत्राप्यवस्य विधिनिर्देशं कृत्वा लक्ष्मीम् ॥ ५ ॥ १३ ॥
यथा भगवतो वाक्यं विचारीतरे पुनः ।
तथा ब्रह्मसिद्धिदायकायां यत्तु ॥ १४ ॥
तस्माच्छ्रीवज्रभाष्येभ्यः श्रुतम् हि विधिना ।
सर्वलोकानामपि सर्वलोकभोगाय तदा ॥ १५ ॥ ०

It ends :

अथ श्रीवज्रभाष्येभ्यः श्रुतम् ।
निर्वाणं सर्वसिद्धिदायकम् । २१ ॥
ब्रह्मसिद्धिं यत्तु विद्वद्भिरुच्यते ।
ब्रह्मसिद्धिं यत्तु विद्वद्भिरुच्यते । २२ ॥

इति श्रीवज्रभाष्येभ्यः श्रुतम् ।
[GAIKAWAR.]

2497.

1368a. Foll. 26; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of the latter part of last century; ten lines in a page.

Avatāravādāvalī, a series of polemical essays in defence of incarnation, and the doctrine of non-duality, by *Purushottama Dāsa*, son of *Pitāmbara*, and disciple of *Vijñānaka* (son of *Vallabhācārya*). Chapters viii., x. and xi.

VIII. *Pratibimbavāda*, begins :

श्रीवज्रभाष्येभ्यः श्रुतम् ।
निर्वाणं सर्वसिद्धिदायकम् । १ ॥
ब्रह्मसिद्धिं यत्तु विद्वद्भिरुच्यते ।

It ends :

श्रीवज्रभाष्येभ्यः श्रुतम् ।
निर्वाणं सर्वसिद्धिदायकम् । २ ॥

X. *Brāhmaṇavajratīkhaṇḍanavāda*, begins fol. 8a :

यथावदनुशास्यते ब्रह्मसिद्धिदायकम् ।
देहे तिष्ठति लोकास्तत्र हि सर्वदायमे ॥
ब्रह्मसिद्धिं यत्तु विद्वद्भिरुच्यते । १ ॥

It ends :

यथावदनुशास्यते ब्रह्मसिद्धिदायकम् ।
देहे तिष्ठति लोकास्तत्र हि सर्वदायमे ॥

XI. *Jivavyāpakatvakhaṇḍanavāda*, begins fol. 13a :

आत्मा निराकारः सर्वत्र
यथावदनुशास्यते ब्रह्मसिद्धिदायकम् ।
आत्मा निराकारः सर्वत्र
यथावदनुशास्यते ब्रह्मसिद्धिदायकम् । १ ॥

It ends :

यथावदनुशास्यते ब्रह्मसिद्धिदायकम् ।
देहे तिष्ठति लोकास्तत्र हि सर्वदायमे ॥
इति श्रीवज्रभाष्येभ्यः श्रुतम् ।
निर्वाणं सर्वसिद्धिदायकम् । २ ॥

For a MS. of chapter i. (*Frahaslavāda*, beg. अथवदतिरसात्^० fol. 325) see Raj. Mitra, Notices, ix. p. 120, no. 8019; for ch. xiii. (*Śrībhāgavata-svarūpaviśayakakāṇikānirāsavāda*), Aufrecht, Cat. Bodl., no. 94. [H. T. COLEBROOK.]

2498.

1459c. Foll. 11; size 8½ in. by 4½ in.; Devanāgarī writing of 1722 A.D.; 11-16 lines in a page.

Chapter xi. of the same work.

[H. T. COLEBROOK.]

2499.

1395a. Foll. 25; size 13½ in. by 4½ in.; 8 lines in a page; on yellow paper, written in the Bengali character, in the 18th century.

Tattvasaṅgraha, an exposition of the Vedānta theory, by Rādhāmohana Garvāṁśa Bhāṭṭācārya, of the family of Advaitācārya (Advaitānanda), the coadjutor of Caitanya. Apparently only the first part of the work, without subdivisions.

For a complete copy, see Raj. Mitra's Notices, ii. p. 104, no. 688. It begins :

जीनद्वैतपक्षेण राधानोहनशर्माया ।

प्रत्यक्ष राधिकाकान्तं क्रियते तत्त्वसंग्रहः ।

अथ ब्रह्मनिर्णयः तत्परापरभेदेन द्विविधं त्रयाक्षनाह त्रितीये ।

वदन्ति ब्रह्मविदस्तान् यज्ज्ञानमव्ययम् ।

नष्टेति परमात्मेति भगवानिति शब्दते ॥

अन्यैः (१. अक्षर) कथाप्रोक्तभिन्नेदाप्रतिबोधि । ज्ञानं सत्त्व-
काशकृतं तत्त्वं परमावैक्यसु । तन्मयोतितां ज्योतिस्तस्य भासा
कर्मिणं विभातीति ज्ञानेः ०

It ends :

[illegible]

[H. T. COLEBROOKE.]

2500.

2177C. Foll. 35; size 10½ in. by 5 in.; indifferent Devanāgarī writing; 13-17 lines in a page.

Śrūtisārasamuccaya, another exposition of the *Vedānta* doctrine, from a *Vaiṣṇava* point of view ; in eighteen chapters (*parikaraṇa* !) ; by *Jñānaśrīgṛha*. Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected):

गुरुदेवः) परं ब्रह्म सच्चिदानन्दसदाशिवः† ।

परमात्मा परं नाम ब्रह्मादहं भगव्यहं (!) ॥ १ ॥

* On *Suddhādevaṇita*, see Bhandarkar, Report 1883-1884, p. 75.

† The author seems to have a certain predilection for the hypercatalectic *anapaestic stichs*.

જાળાવાળાપિરીયે ૩ ચક્રોજ(1) સુધીને ગ્રહી ।

जीवेष्टरकं तद्धं च ह्य वरं यं ॥ २ ॥

विद्यार्थी य को ग्रंथ(1) विहित को(2) विद्वत्तः ।

मुद्रावकाशमुद्रादेकः पृष्ठे: चारं च (१. चारक) संवत्: ॥ ३ ॥

अद्याप्यनन्दे अद्य अहं अद्याप्यनन्दयम् ।

तत्त्वमसि मेति मेति ज्ञेयवशात् (१. ज्ञेयो ज्ञातव्यः)
[तत्त्वमसि ॥ १ ॥]

अकर्म क्रियते कर्म अहङ्कारवि लक्षणे ।

जमहलं भवते योगी कृतिहासस्य संवत्: ॥ ५ ॥

पंचभक्तादिहंवाचा (११ व्या वर्ष ?) एलोपिथकवादिहं ।

मनो बुद्धिरहंकारचित्तमजीवादिपञ्चकम् ॥ ६ ॥

पंथिबुद्ध (१० वीं) राजादेवराजकी

पश्चिमको महापिप्लः मोक्षकपिपां न नृप ॥ १ ॥

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ: ਜਦ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੇ

प्राचीनं ब्रह्मसूत्रम् (५ भागः) ब्रह्मसूत्रम् ५.१.१

... ..

नदयः प्रवृत्ताः प्राक्का तस्यापानः पुनर्वाहः ।

1. *Tattvabodhani*, fol. 2; 2. *ātmānādmavivṛka*, fol. 2b; 3. *śiṣāhāhikāra vivarṇapadarśana*, fol. 8; 4. *brahmaiva-kurmayayavahārūpāsādhanaṃ*, fol. 4; 5. *mahāvākyaopadeśa*, fol. 4b; 6. *prabodhāvṣṭya*, fol. 5b; 7. *paramārthanirṇaya (?)*; 8. *jīvan-muktalākṣaṇa*, fol. 7b; 9. *vaiṣṭvī (?) -aiṣya-nirūpaṇa*, fol. 9; 10. *yajñāgnihotraṃ*, fol. 10; 11. *prāṇahamsaśabḍa*, fol. 11; 12. *brahmasūtra*, fol. 12b; 13. *kaivalya*, fol. 13b; 14. *yogāhīśāṅga-siddhi*, fol. 15b; 15. *brahmanavṛṇavivēka*, fol. 21; 16. *āśramatrayavivēka*, fol. 25; 17. *āśrama-samyāsa*, fol. 28b.

It ends :

नय्येष सखलं ज्ञातं नयि कथं प्रविष्टिम् ।

नयि सर्वं लयं याति ननुवाङ्मनसाह ॥ ४ ॥

प्रतिशास्त्रम् च ज्ञानमगरेयं यथितं ।

संहिता परमहंसानां योगिनां मुक्तिपथः ॥ ५ ॥

इति श्रीपरमहंसपरिभाषकाचार्यज्ञानकाशरेखोक्तं चालीस-
पाद मुद्रिकादस्तुत्यय उवाच ॥ संवत् १९२६ वर्षे भाद्रपदी शुद्ध २

A Śrutisārasamuccaya, by Pūrṇanda, is given in Aufrecht's Cat. Cat. [GARDNER]

2501.

820. Foll. 117; size 15½ in. by 5 in.; fair, modern Bengali writing, by two different hands; eight lines in a page.

Bhaktirasāmṛtasindhu, or *Bhagavadbhaktirasāmṛtasindhu*, an elaborate treatise on the nature of *Kṛishṇa-Caitanya*, and devotional belief in his all-pervading power; composed in 1541 A.D.

Having thus been composed only some fifteen years after *Caitanya's* death, it must have been the work of one of the immediate followers of the *Vaiṣṇava* reformer. The introductory verses seem, indeed, to ascribe its composition to *Sanātana*; though some scholars (perhaps finding an allusion to the author's name in the second introductory, and the final verses) rather make it the work of *Bāṇa Gosvāmin*.*

The work consists of four sections (*vibhāga*) denominated after the four points of the compass, each section consisting again of a number of subdivisions (*lahari*). It begins:

अक्षिरहात्मनः प्रवृत्तश्चिह्नमात्रकावालिः ।
कलिरावामाकलितो राधासेवात् पिबुष्यति ॥ १ ॥
हुदि यत् प्रेरयता प्रवर्तिता इह पराकटो हवि ।
इत्थं हटो यदकलत् यद्वै चैतन्यदेवस्य ॥ २ ॥
विज्ञानमिन्द्रियाण्यस्य ज्ञानात्मनोर्गोदायस्य ।
अक्षिरहात्मनश्चिह्नमेषु कदाचै प्रगोदाय ॥ ३ ॥
अक्षिरहात्मनश्चिह्नं चरतः चरित्प्रकाशेनाकलितयः ।
अकलकयमहाक्षिरहात्मनोर्गोदायस्य ॥ ४ ॥
निर्गोदायकयमहाक्षिरहात्मनोर्गोदायस्य ।
इत्थं ज्ञानात्मनोर्गोदायस्य अक्षिरहात्मनोर्गोदायः ॥ ५ ॥
अक्षिरहात्मनोर्गोदायस्य अक्षिरहात्मनोर्गोदायः ।
अक्षिरहात्मनोर्गोदायस्य अक्षिरहात्मनोर्गोदायः ॥ ६ ॥

* Bāṇ. Mitra, Notices, ii, no. 579, on the other hand, assigns the work to *Jīva Gosvāmin*.

† On the technical meaning of *bhaktirasā*, see Wilson, *Select Works*, i, p. 168.

इत्थं भगवत्प्रवृत्तश्चिह्नमेषु निवेदिताः ।

यथाऽयं यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ७ ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ८ ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ९ ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ १० ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ११ ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ १२ ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ १३ ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ १४ ॥

यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ १५ ॥

यथा नादप्यवराधे । ° one śloka; जीवात्मनस्य
नृतीये स्तुत्ये च । ° three ślohas.

ज्ञेयानी मुमुदा मोक्षलुपुतामृतामृतं ।

आत्मनश्चिह्नमात्रं जीवमात्रमिह च ज्ञा ॥

ज्ञेयस्याः ज्ञेयमात्रं । ज्ञेयास्तु यावत् ज्ञेयमवधिना चेति ते
विधा ॥ चय यावत् । चयारजं भवेत्तु चयारजं चेति तद्विधा ॥

I. *Rasopayogisthāyibhāvopapādano nāma pūrvavibhāgaḥ*:—1. *bhaktiśāmanyalahari*, fol. 8a; 2. *sādhanaabhakti-lahari*, fol. 15b; 3. *ratibhakti-lahari*, fol. 18a; 4. *premaabhakti-lahari*, fol. 19a.

II. *Bhaktirasasāmānyanirūpaṇo nāma dakṣiṇa vibhāgaḥ*, begins:

प्रवृत्तमनाक्षयिणा निवेदिताः सहचरस्य ।

अथनवनो मधुरायां वदा ज्ञानात्मनोर्गोदायः ॥

1. *vibhāvalahari*, fol. 35b; 2. *anubhāvalahari*, fol. 37a; 3. *sāttvikalahari*, fol. 41b; 4. *vya-bhīcāralahari*, fol. 55b; 5. *sthāyibhāvalahari*, fol. 61b.

III. *Mukhyabhaktirasasapañcakanirūpaṇo nāma pāñcavibhāgaḥ*, begins:

पुनरुपपन्नमयो भागवताधितपुत्रेता ।

च नवि ज्ञानात्मनोर्गोदायो पुनरुपपन्नमयो ॥

1. *śāntabhaktirasalahari*, fol. 64a; 2. *prīta-bhaktirasalahari*, fol. 74b; 3. *preyabhaktirasalahari*, fol. 82a; 4. *vācālaśāntabhaktirasalahari*, fol. 87a; 5. *mādhurāśāntabhaktirasalahari*, fol. 89a.

Bhāṣārthadīpikā, fol. 3a (बालबालुववाचोपी विहरणो नहलुदः । कुर्वीत कृतिनः सोपिचतुर्वेदी हुकोचं ॥); *Brahmayāmala* (?); *Māghakāvya*, foll. 28b, 24b; *Mukundamālā*, fol. 57a (द्विषि वा मुषि वा मनामु वाचो ॥ चरणी ते नरखे णि पिचवाणि ॥ Hæberlin, p. 516); *Mukundāśhaka*, fol. 33b (चनकनिषहो-भाविदिगोत्रे निगळे तदुपरि नवरके वल्लभित्वं द्वातः । प्रियाणि चित्तं चरं रागयुक्तं प्रियावाः प्रययु नम नेषामीह-वृत्तिं मुमुक्षुः ॥); *Yāmunaśāryastotra*, fol. 11a (यु-रपिचो यो णि को णि वा मुचतो ज्ञानि नवा तत्पापिकः । तद्वं त्व पादपल्लवोरहमखेच नवा समर्पितः ॥), 28b (रघुवर वधमृत्यं तादृशो पावसत्य प्रवत इति द्यालुवैच वैखल्य कृत् । प्रतिभयनयप्राप्तुर्गुणसाधुज्योदोभ्यैद किनपदनामकस्य ते वक्षि जनायाः ॥), 27a (वदकनकाकरगोचरं च ॥); *Rasa-sudhākara*, fol. 43a (चरित्रप्रवलेन रत्नाततापा कृच्छेन त्राकाद्वरोपिता वा । चाल्छ तलेव करं करेण ज्योत्सा कृता नन्दनिन्दनाय ॥); *Lalitāmādhava*, foll. 25a (इदोदकगोपीकनवरितरजेकनवात् करोगु जम्बादीवचलति चित्तं गोवर्धनगिरी । ०), 25b, 26b, 28b, 84b, 86b, 87a; *Vidagdhamādhava*, foll. 28a (हन्वत्तुभूतचनकृतिपरं सुवैन्दुमुमुक्षुदं आनादकरत्नं चनदन्मुक्तान् पिछेरत्नं रेवतं । ०), 48b, 67b, 84b, 86b, 95b, 96b, 102a; *Vishṇuśāryamālā* (?); *Vishṇurahasya*, foll. 7b (चा-लित्तनं वरं मने चाल्छात्रमलीकसो । न वल्लः शल्ययुक्तानां नातादेवैकलेपिनो ॥), 8b (जीपिच्छोरपैतं ये तु प्रकुर्वीत नरा मुषि । ते पाणि ज्ञाचतं पिच्छोरानन्दं परमं यदं ॥); *Vaiṣṇavatantra*, fol. 29b (चहादज्ञानहादोषे रहिता भगवत्तु । सर्ववैतनवी ज्ञाप्रज्ञानानन्दद्विषो ॥); *Harṇasūtra*, fol. 46b (उदापिच्छोदार्णि Hæberlin, p. 374, fl. 3), 72a (पुराज्ञाधीरो ० । च जगुषो ० ib., p. 388, fl. 50b, 51b), 95a (पिराचके ib., fl. 54); *Haribhaktiśīlāsa*, fol. 11b (वृषाक्रीति वदं वाचा तवैच मनका । पिद्वं । तत्त्वानमलितकन्या मोदते ज्ञाचागतः ॥); *Haribhaktisudhodaya*, fol. 2b (नलाचाकन्याहाद-पिमुक्षामितिविचल्य ने । मुक्षामि गोमदायको त्राचास्वपि जग-दुरो ॥), 8b (प्रविज्ञाचलं विचोदोक्षेणार्थं मुचिज्जान् । ०), 12b, 17a, 65b, 70b; *Harisudhodaya*, fol. 98b (ज्वाभाविचालकवधि चित्तो वदं ० ।).

[H. T. COLEBROOK.]

2502.

1547E. Foll. 49; size 10 in. by 4½ in.; modern Devanāgarī writing; 10 or 11 lines in a page.

A fragment of the *Bhaktirasāmṛtāśindhu*, extending as far as fol. 33b of the preceding MS.

An additional leaf, marked ५. २. ५०, merely gives the following colophon, written in a different hand: इति श्रीचखेदाक्षिरचित्तो भक्तिराम-तसिंयुनामको रचः समाप्तः ॥ ०

[H. T. COLEBROOK.]

2503.

806b. Foll. 110; size 15½ in. by 5 in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in

Durgamasamgamani, a commentary on the *Bhaktirasāmṛtāśindhu*, annotating the text and enlarging upon the doctrines propounded therein. Apparently by Rūpa (? or Jīva)^a Govāmin; though in the colophon ascribed to *Sanātana*.

It begins:

सनातनस्य यस्य श्वायान् श्रीमान् सनातनः ।

श्रीपद्मवींशुः को श्री श्रीको श्रीपद्मवतिः (उद्धृतिः

[B, orig. A.] ॥

अथ श्रीमान् ग्रन्थकारः सकलभागवतलोकादिशाभिलाष-वज्ञता प्रकाशितेः सद्बुद्धिचकलकोषविज्ञाविनिः श्री-मन्नामचरितरेव भक्तिरामतसिंयुनामार्थं ग्रन्थपूर्ववचनना-पिज्जानकपूर्वविज्ञास्त्वैव च सर्वोत्तमां निजिज्जानकज्ञानवैच नम्रल्लभाचक्षवति । एवं तवै दय ज्ञानो एवं नम्रल्लभ इति च विज्ञापयति ॥ अविज्ञोति ॥ पिपुः श्रीपद्मो वयति सर्वोत्तमैव वतिने । ० २ ॥

अथ निवर्तनविज्ञावतिनेन कलिमुगवाचनाचारं पिछेरतः ज्ञात्रपरचकलं श्रीपद्मवैचवैचवैचं भगवत्तं नम्रल्लोति हृदीति ॥ इतिचखेदेवचा प्रवातिं चरितं चखे इति ज्ञेयः । चरकोति चरं दैवेनीकं । चरकोति तु दक्षदनावा चरं चैव

अथ प्रकरात् न किञ्चन कृष्णभक्तिरोचते । इवा पातु-
कृष्णेन कृष्णानुशीलनं कृष्णभक्तिरिति ज्ञानात्मकः अहमन्तर्यामि
a lengthy discussion; यतु मन्त्रे किं प्रयोगनिर्वाहः
श्रेयसी मुद्रा ० p. 812b ॥ इति श्रेयः अ मूलपाद ० in the
comment on this the author remarks: अथ
ज्ञानं मूलपादे (भक्तिरानुशीलनी) ननु कृष्णभक्तिमुपासीते
य विज्ञानमव्ययं पातुमन्त्रे ०

The *Durgamasāṅgamaṇi* is quoted at fol. 8b.

The work consists of ten chapters (*ullāsa*), viz.: 1. fol. 10b; 2. *nāḍhyabhaktinirūpaṇam*, fol. 15b; 3. *bhaktirasānirūpaṇam*, fol. 25a; 4. *vibhāsādinir.*, fol. 39a; 5. *bāntabhaktirasānir.*, fol. 44a; 6. *prītibhaktirasānirūpaṇam*, fol. 48b; 7. *sakhyabhaktirasānir.*, fol. 50b; 8. *vateala-bhaktirasānir.*, fol. 51a; 9. *ujjvalabhaktirasānir.*, fol. 54b; 10. (*maītrivairāgīvacanam*) ends fol. 60b: अत्राहुनिमायुः । रत्नाभावा जनीषिमाप्रतिज्ञा इति ।
रत्नमयसूत्रं इति कल्लिमुपायनाभावात् ॥ जीमद्वैतप्रज्ञाजी-
राभागेहमोक्षाभिधिरिति कृष्णभक्तिरोदये इत्यत्र उक्ताः ।
ऊनातो एवं ज्ञः ॥ Cp. Rāj. Mitra, Notices, iii., no. 1192. [H. T. COLEBROOK.]

2506.

2496. Foll. 249 (five of which, 124-128, are wanting), and two *buddhapattras* (after 62 and 82 resp.); size 11½ in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about 1550 A.D. (fol. 61 supplied by a later hand); 8-11 lines in a page.

Vishṇubhaktianāṇḍodaya, another work on the same subject, in sixteen chapters (*kalā*), by *Nṛsiṃhācārya Muni*.

It begins:

यन्मे [एवं] जीमद्वैतं पुस्तकं मुक्तम् ।
जीवानमवराजं (!) य वैराग्याद्वाहिं (० पाद्वार) विज्ञये ॥
जातिवैश्वर्यं लोके विलम्बं यज्जगद्वादायकः ।
जीमद्वैतमिच्छते इति विष्णुमेवाविरचयः ॥
यस्य (इत्य R. M.) सुन्दरेककालावस्य
हृत्पाद (हृत्पाद R. M.) श्रेयसात्मकः प्रथमः ।

श्रीविष्णुमेवाविरचयतां (इत्याका R. M.)

नामान्तरात्मना इत्यर्थः ॥

यस्य विष्णुपादोदयवैराग्यकारणवैराग्यः ।

ऊना प्रथमं पादो मुदं जीमद्वैतमिच्छते ॥

ईकादशमिच्छते नवीनी जातिवैराग्यः ।

ईकादशकारतां ज्ञाना मुदं हृत्पादमविरचयः ॥

मुदमेवाविरचयः शिवः कृष्णः प्रथममेवकः ।

मुदमोदमेवाविरचय ईकादशमविरचयः ॥

अत्रमोदमः शिवमुदमोदं शिवता मुदा ।

मुदमोदमविरचयतामविरचयतामविरचयः ॥

इवा जीमद्वैतं जीमद्वैतमविरचयतां अत्रमोदं ज्ञानं
शिवलक्षणम् ॥

No authorities, except *Purāṇas*, *Bhagavad-gītā*, *Vishṇurahasya*, *Vaiṣṇavatantra* (fol. 98b), and such-like works have been met with.

For the contents of the work, cp. Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 279.

The MS. is not quite complete, the 16th *kalā* beginning on fol. 146b; and the last leaf breaking off at ॥ अथ ज्ञानमेव नानि जीमद्वैतः—

[GAIKAWAR.]

2507.

735. Foll. 158; size 13 in. by 4½ in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Vishṇubhaktidāraṇa, or *Vishṇudarpaṇa*, another compendium of devotional worship, in fifteen chapters, by *Upendracārya*.

I. वासुदेवादिना भूतविषयं यत्ने यत् ।

नारायणं हाहावेति नमानि हरिनीचरं ॥

मुदं प्रथमं जीमद्वैतं पुनर्न यत्नेयम् ॥

अष्टादशमिच्छते नवीनी जातिवैराग्यः ॥

दुष्टा हृत्पादमविरचयतां नानि भागवतम् ॥

नारायणमविरचयतां लक्षणमविरचयतां ॥

यनाथ विष्णुमेवाविरचयतां प्रथममेवकः ।

ज्ञानाविरचयतां यत्नेयम् अत्रमोदमविरचयतां ॥

अत्रमोदमविरचयतां यत्नेयम् अत्रमोदमविरचयतां ॥

अत्रमोदमविरचयतां यत्नेयम् अत्रमोदमविरचयतां ॥

- वर्हिंका कलमलेनककुले हीरकचक्रः ।
 वाहिकलं प्रवर्धयै य नीनं लैवै चनावेरै ॥
 शीर्षं वक्त्रायो होमः अज्ञानिन् नरैर्यै (१) नृद° = गो-
 शीर्षादन परावेरैः नृदिपुत्रावेवेन ॥ [चैतन्यिका] ।
 एते यनाः कलिकला उभयोहीदस कृताः ।
 वाहनं कलिकास्थं स्वाहीराकननचापि वा ॥°
- II अथ दीक्षां लिखिष्यामि सर्वज्ञानं कलाचर्यं ।
 दीक्षां पिना वस्तुनं हि विप्रस्य न विप्रते ॥ fol 10b
- III अक्षेणान्वय वक्ष्यामि भक्तानां यैव लक्षणं ।
 नैकमेव वापमुनिं य विष्णुमन्त्रेण विप्रतां ॥ 20b
- IV अथ साधनयोगस्य साहाय्यं लिख्यते श्रुता ।
 यथा दृष्टं पुराणेन बुद्ध्या जननमुत्तमं ॥ 30b
- V अथ प्रत्यक्ष विप्रोक्तं विधानं कार्यनिराक्षरं ।
 प्राज्ञं प्रभृतिं ज्ञातारं लिखिष्यामि यथान्तरि ॥ 43a
- VI चीट्यान्तं विधायेवं इयं विष्णु स्मृतेश्रुतं ।
 साधितान्तरमुत्तमनादेन प्रवचामना ॥ 56b
- VII अथ विज्ञानमात्रं ब्रह्म तस्या नष्टेष्टरं ।
 बुद्ध्या तस्य नन्वासी प्रकाशाद्यै कथ्यते ॥
 एको नारायणो देवः सर्वैः सर्वेष्वतो विभुः ।
 भक्तानां कार्यनिराक्षरं चतुर्भिर्निर्हीयते ॥ 68a
- VIII कथं ज्ञानमनं यन्मन्त्रादस्य यतो भवेत् ।
 न विष्णुमन्त्रं दृष्टं प्रत्यक्षं जगदीश्वरं ॥
 ब्राह्मण्यधरमन्त्रस्य वक्ष्यामि विधिमुत्तमं ।
 भक्तमुद्यत्वापीयं वासुदेवेति य विभुः ॥
 वेदादिहैव त्रेष्णो भगवान्ब्राह्मण्यधरः ।
 नारायणविष्णुश्री कलमुत्तमं संयुतं (१) ॥ 78b
- IX अथ प्रत्यक्ष विप्रोक्तं भवप्रवचनमुत्तमं ।
 विधानं तस्य बुद्ध्या यथोक्तं लिख्यते श्रुता ॥ 89b
- X अथ अज्ञानमन्त्रं ब्रह्म तस्या नष्टेष्टरं ।
 लिख्यते तस्य बुद्ध्या विधानं कलिप्राप्तं ॥ 97a
- XI जेनी * यं कृष्णगीतमिदं नन्वासी भगवाद्यः ।
 अष्टादशशतौ यन्तो भक्तानां नृपाद्यः ॥ 108b

* The guttural nasal here may possibly be intended for the nasal sound which occurs in many of the formulas in this and several other chapters, eg - नृमुत्तमं । नं कलिप्राप्तं यन्तः । निं निने यन्तः ४ ई कोन-
 न्नादाय यन्तः ॥

- XII अथ अविष्णुश्रीको विचारं सर्वैर्यथैव ॥
 यथान्तरि लिखिष्यामि कलाकुर्वेत् पुरस्कृतं ॥ 114a
- XIII अथ चीटादिदेवीदेवतापरिधिं द्रुपे ॥
 कदाचूपापिनायेन मुहूर्तापरिधिं द्रुपे ॥ 128a.
- XIV अतः परं लिखिष्यामि कृष्णगीतपरिधिं विधिं ।
 श्रीहरेवीर्यं पुनर् विष्णुपतिं ज्ञातारि य ॥ 161a.
- XV अथ श्रीभागवतोक्तप्रयोगप्रवृत्तिरिक्तवते । इयं कलमु-
 नानापास्यानां ज्ञाते मुहूर्ते उचितः कृतवैधादिः चीट्यको
 ज्ञानवैकल्यं बुद्ध्या fol 157a
- It ends इतो यथानां जापार्थादिनो यथाज्ञानि
 विप्रज्ञातं सर्वैर्यथा दक्षिणां पुनर् इत्येवं वा य दक्ष
 ज्ञानान्तरि ज्ञातारान् कथुमेन भोक्तेन भोक्तेन । यथाज्ञानि
 य चात्माज्ञादिनो अपि भोक्तेन दक्षः । इतो अविष्णुमन्त्रपर्य
 वन्मुनिः इह भुञ्जीत । ज्ञानानेन भगवत्कलापान् कल-
 यज्ञप्रवृत्तौ विद्विनाय भगवत्कलापान्तरं ॥ इति श्रीभा-
 गवतोक्तप्रयोगप्रवृत्तिः समाप्तः ॥ इति श्रीभागवतोक्तप्रवृत्तिः
 श्रीविष्णुदेवैव समाप्तः ॥

The other colophons run इति विष्णुमन्त्रपर्य
 (प्रवचः) परिकरे (corrected everywhere for ori-
 ginal परिकर.) [H T COLERBROOKS]

2508.

823a Foll 38, size 12½ in by 4½ in, fair, modern Bengali handwritng, six lines in a page

Haribhaktikālpalāṭhikā, a treatise, by *Kṛṣṇas* *Sarasvatī*, on the nature of 'bhākt' and the various grades of it through which the votaries of *Kṛṣṇas* have to pass before attaining perfection of faith

It begins

अधीमानमज्ञेयलोकाधिपतं सर्वेश्वरं ज्ञातारं
 यो नो वेति जगत्प्राप्तमनुं यथावस्थं जगत् ।
 यं ज्ञात्वा कृत्विनो विज्ञानं यत्मानमन्त्रोप-
 नं भक्तिवचनाम्बरं हरदयं यन्ते मुमुक्षुर्नि ॥ १ ॥

जगत्प्राप्तौ ज्ञेयप्रवचनद्वये वा किमवश
 कृपापुनो भक्त्येवमुत्तमप्रवचनविधयः ।
 चापि ज्ञातारानो य इह विधिहीनैककला
 अष्टादशं यन्ते यद्यत्कलापलोकादिभिः ॥ ४ ॥

उत्तमविषयार्थं यत्किञ्च जगत् नये ।
 गोपीनां उदयानन्दं प्रमत्तमुपाकरोते ॥ ३ ॥
 सुखान्धोपिभवा ज्ञोविषयिनी कलङ्कल्लोचना
 यथावत्प्रविनी विपिकिकलिकात्रेनप्रबुधोपकरोते ।
 ज्ञानानन्दराजं च परमज्ञानं चतुर्विधं
 तेनैव जीवितमिदंललितंवा भूयाधत्तां प्रीतिरे ॥ ४ ॥

The work is divided into fourteen *stavakas*, viz.: I. (verses 46) on the nature of the god; II. (vv. 78) on the kinds of worshippers; III. (vv. 17) on the nine grades of *bhakti*, to each of which is devoted one of the succeeding chapters; IV. (vv. 21) on *brāhmana*, the recital of *Harī's* actions and sayings; V. (vv. 60) on *kīrtana*, invocation of his names and eulogizing of his qualities; VI. (vv. 34) on *smarana*, or conception of *Kṛishṇa* as the aggregate of all that delights the human heart; VII. (vv. 27) on *pāda-sevana*, or paying tribute of admiration by meditating on his acts and offering magnificent presents; VIII. (vv. 48) on *arcana*, or worshipping him by sixteen different kinds of offerings, such as *tulasī*, etc.; IX. (vv. 12) on *vandana*, or prostration before the deity; X. (vv. 19) on *dāsyā*, or complete absorption of soul and mind in the divine being; XI. (vv. 5) on *sakhyā*, or love for the deity; XII. (vv. 10) on *ātmanivedana*, or annihilation of one's individuality and becoming one with *Kṛishṇa*; XIII. (vv. 18) on knowledge of the divine; XIV. (vv. 19) on the atonement for transgressions and relapses of the soul.

Occasionally explanatory remarks are inserted between the verses, in which the author speaks of himself in the third person, as to what the succeeding verses are intended to show.

It ends :

ये नृपस्य कश्चिदपि विद्वन्मते भक्तिरूपवान्
 ये वा साधु विद्वत्पतिः प्रपन्नोऽपि निरीक्ष्यतः ।

ते निरूप्य भवान्प्रकारेणैकं भक्तिरूपवान्
 साध्वान्मनानुभूतिं प्रपन्नं विद्वत्पि विद्वत्पि ॥ १२ ॥
 इति श्रीहरिभक्तिविलासललितिकायां चतुर्दशस्तवः ॥ १४ ॥
 श्रीकृष्णरसगीतारिपुत्रो यत्नः संयुक्तः ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

2509.

827b. Foll. 18; size 12½ in. by 5 in.; good, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Bhaktilahari, apparently a work of a similar nature, by *Maṣīrūma*. This MS. contains only the fourth chapter (*vīṭasamuddeha-taraṅga*), explaining the evolution of the universe, with the heaven of *Vishṇu* as the crowning of the edifice. It begins :

गुरुं विषयार्थं कृष्णं प्रथमम् प्रकीर्तये ।
 मधिरात्रेण विषयस्य समुद्देशो यथावति ॥ १ ॥
 नित्यस्मरणललादीनां तेजसा यन्मनस्य च ।
 बुभान्मन्निना साधं ज्योतिरुपकरोते महत् ॥ २ ॥
 उभाभ्यां मङ्गिनीभूय व्याप विष्टो दिशो दृश्य ।
 विष्टेने मूलरूपेण विदाह तेन निगच्छते ॥ ३ ॥
 शब्दरूपं प्रकृतिज्योतिरुपकरोते मूलम् ।
 प्रकृतेः समवायादे तेनमनोवपकरोते ॥ ४ ॥
 तेनोयोगाद्विभिन्नः सन् प्राज्ञः साक्षी निरञ्जनः ।
 अथाहतामप्रकृतिराज्ञां कृतिविधायिनी ॥ ५ ॥
 निश्चारात्मयोगात्ता गुणाः (१२. गुणान्) कल्पं रमन्तः ।
 यन्मनानोविष्टवापि संभूतायन्मनसुः ॥ ६ ॥
 गुणारम्भायकहितेः यन्मनोः समकतः ।
 इत्याहानक्रियाभिज्ञे ब्रह्मार्थं प्रकृता अद्यः (१) ॥ ७ ॥

It ends :

मङ्गलोकं वैकुण्ठः शिवलोकस्ततः परः ।
 शक्तिरूपं गोलीको महानावाभिः परः ॥ १३ ॥
 गुरुलोकः सत्प्रतिभः जगत्लोकः प्रकीर्तितः ।
 गोलीकागुरुलोकानां यथाज्ञानेतिवोचनं ॥ १४ ॥
 इति विषयमुद्देशः संक्षेपात्मकितो नवा ।
 विष्टरेण महान्तो यत्नं तेन यत्नो भवेत् ॥ १५ ॥
 इति भक्तिविलासं विषयमुद्देशो यत्नं यत्नोऽपि ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

2510.

989b. Foll. 10; size 12½ in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Gaurāṅgāṇḍeśadīpikā, or *Gaurāṅgaganodeśadīpikā*, an account of the chief disciples of *Caitanya* (*Gaura*, *Gaurāṅga*), and the reformer's own mythic succession; composed, in 1544 A.D., by *Paramānandadāsa*, usually called *Kavikarṇapūra*, son of *Śivānanda Sena*; and pupil of *Śrinātha*.

It begins: श्रीचैतन्यचन्द्राय नमः ॥

यः श्रीवृन्दावनभुवि पुरा कश्चिदानन्दसाम्प्रो

गौराङ्गोभिः सद्गुरुशशिभिः श्यामपादा ननति ।

तासां शब्ददुःखतरपरीरम्भसंभेदतः किं

गौराङ्गः सन् भवति स नवहृदयमालम्बनः ॥ १ ॥

नमस्तानोऽस्यैव प्रियपरिजनान् चत्तल्लुदः

प्रभोरुज्जैतादीनि सगदधीशब्दयुक्तः ।

समानमेवायः सम्यगुक्तगतास्तुत्यकहवाः

सकृपाज्ञा ये स्मो सरसमधुरास्त्रानपि मुनः ॥ २ ॥

गुरुं तं श्रीनाथाभिषमननिदेशाग्रयणुं

मुनो भूषात्तं भुव इव विभोरस्य दधितः ।

यदा स्यादुन्मीलितरचकरवृन्दावनरहः

कचासादं लज्जा नगति न मनः क्षापि रजते ॥ ३ ॥

पितरं श्रीशिवानन्दं सेनवंशप्रदीपकं ।

चन्द्रेऽहं परया भक्ता धारैदान् महामयोः ॥ ४ ॥

ये विस्मृताः परीषादाः श्रीचैतन्यमहाप्रभोः ।

निवानन्दोऽज्ञेयश्च तेजानपि महीयसां ॥

गोपालानां च पूर्वैषि यानि नामानि कानिचित् ।

सख्यस्ये सकृपाज्ञैर्देहिताव्यादिसूरिभिः ॥

पिलोत्पानानि साधूनां नमुदीरुनिपादिनां ।

गीरीषानामपि मुखाभिज्ञस्य सनमोदया ॥

विषिष्यासेतिहाः सौमित्रं कश्चिन्नानि लिखाम्यहं ।

तासां श्रीचैतन्यमहाप्रभोः सेतिहासतनः ॥

बल्लमुदा कृष्णचन्द्रः पञ्चतन्त्रालोको अपि हन् ।

ग्रामः प्रकटतां हज्जरीः प्रकटतामियात् ॥

क्षामिनेन पुनं हस्तं पञ्चतन्त्रमिहोच्यते ।

चमया तदर्थं चमयावच्छेदं स्यादुत्तमं ॥

त्रिभिर्बल्लदेवाय तद्विनिर्दिष्टा विनायकी (१ तं Tub.) ।

यतः सकललोचनया (करोकया हज्जरा T.) कृष्णसाधु-

सकृदपरवैहङ्गं पञ्चतन्त्रमिहोच्यते । [ज्ञातां गतः ॥

उपाधिभेदात्पञ्चतन्त्रस्येह प्रदर्शिते ॥

पञ्चतन्त्रालोकं कृष्णं भक्तपञ्चसकृदपि ।

भक्तापहारं भक्तास्यं नवानि भक्तशक्तिर्भक्तं ॥

अस्य विपुललोचनैः च तं विदुषि पिलिम्बते ।

भक्तदयो गौरपदो यतोऽस्मी नन्दनन्दनः ॥

भक्तपञ्चपनिमानन्दः (१) विपञ्चकच मुत्तकः ।

भक्तापहारं आपायाहितां यः श्रीचैतन्यः ॥

भक्ताव्याः श्रीनिवासाश्च यतोऽस्मी भक्तशक्तिः ॥

भक्तशक्तिर्भक्ताव्यासः श्रीगदाधरमुत्तमः ॥

श्रीनिर्द्वैतभक्ताव्यासनिमानन्दपञ्चतन्त्रः ।

अथ ययः कमुत्तया विपहाः प्रभवश्च तं ॥

एको महामनुजैः श्रीचैतन्यो द्यामनुषिः ।

प्रभुः श्री श्रीयुक्ती निमानन्दोऽज्ञेयो महाशरी ॥

गोखानिनश्च विज्ञेयाको द्विजश्च गदाधरः ।

पञ्चतन्त्रालोका एते श्रीनिवासाश्च चक्षितः ॥

यदुत्तमश्च गोखानी श्रीसकृदपरदाम्पत्युक्तीः ।

अथोऽथ विपहाः ज्ञेयाः प्रभवश्चाथ ते च यः ॥

एको महामनुजैः श्री प्रभुः संतती सतां ।

गोखानिनश्च चत्वारो बाध्याः प्रभवपुत्रश्च ॥

एतां धारैद्वयी ये महानाः परिकीर्तिताः ।

निवानन्दगताः सर्वे गोपालाक्षोयोगकाः ॥

एतां संवन्धसंबन्धौदुस्संगोपालचरणाः ।

तत्र श्रीनिवाश्चोपे विमर्भरत्नोपासः ॥

पिलमनि सन् ते ज्ञेया वैजया हि महत्तनाः ।

नीलाचले च ये स्वाताको हि ज्ञेया महत्तनाः ॥

दक्षिणादिदिशां यानि वैरैः बह्वो महामयोः ।

ते ते महानो नमस्याः परे ज्ञेयाः सखीयतः ॥

अतः सकृदपरवैहङ्गं गौरमिहोच्यते ।

पञ्चतन्त्रस्य संपत्तौ ये ये स्वाता महत्तनाः ।

ते ते महानो गोपालाः स्वाताक्षोभ्यादिपायकाः ॥

रत्नज्ञाः श्रीवृन्दावनमिति यनाद्वैतुविदो

यनेतं गोलोचं कतिपयवचनाः प्रादुरपरं ।

चैतन्योऽपि प्रादुः परमपि परं श्रीन नमदुर

नवहृदयः कोऽपि भवति परमाकर्षणीयः ॥

तल्लिभासमुदीचकार नृहरिविष्णुधरात्मं दधत्
 तच्छेषावशातः सन्तानमहतां पालो ऽपि तत्राभवत् ।
 तैः साधं महती हरेरनु मुखाकाराणि लीलाभवत्
 तत्रावलीकृतां ननो ऽपि परमानन्दाय मन्दं यतः ॥
 यः सत्त (५) तितपयौनादपदवी श्रीहंसनामाभवत्
 चेतायां मनभुगमास्य उचितो भृङ्गस्तथैव दधत् ।
 यः इवानो दधदासपयौक्यं इयानं युगे ड्यापरे
 सो ऽयं गीरविपुर्विभाति कलपमानावतारं कलौ ॥
 प्रादुर्भूताः कलियुगे चत्वारः संप्रदायिकाः ।
 श्रीमाध्वीरुद्रसनका भवाः पास्ते यथा स्मृताः ॥
 अतः कलौ भविष्यति चत्वारः संप्रदायिनः ।
 श्रीमाध्वीरुद्रसनका वैष्णवाः क्षितिपायनाः ॥
 तत्र माध्वीसंप्रदायः प्रस्तावापरिलिख्यते ।
 परमोत्तमस्वाभूच्छब्दो ब्रह्मा जगत्पतिः ॥
 तस्य शिष्यो नारदो भूद् व्यासस्तस्याप शिष्यतां ।
 मुक्तो व्यासस्य शिष्यत्वं प्राप्नो ज्ञानावबोधनात् ॥
 तस्य शिष्याः प्रशिष्याश्च बहवो भून्ते स्थिताः ।
 व्यासार्जुनकृष्णादीषो मन्त्रार्थो महायज्ञाः ॥
 चक्रे वेदान् विभज्यासौ संहितां ज्ञातृद्वयार्थौ ।
 निर्गुणाद् ब्रह्मणो यत्र सगुणस्य परिभ्रम्या ॥
 तस्य शिष्यो भवत्, यन्ननाभाचार्यो महाशयः ।
 तस्य शिष्यो नरहरिलिख्यो नाथो द्विजः ॥
 यन्ननाभस्तस्य शिष्यो भूत् (१) तच्छिष्यो नयतीर्थकः ।
 तस्य शिष्यो ज्ञानविभुस्तस्य शिष्यो महानिधिः ॥
 विद्यानिधितस्य शिष्यो रामेन्द्रस्तस्य सेवकः ।
 नयधर्मो मुनिस्तस्य शिष्यो भूद् गयमन्थः ॥
 श्रीनट्टिमुपुरी यस्य भक्तिरत्नाचलौ कृतिः ।
 नयधर्मस्य शिष्यो भूद् ब्रह्मणः पुरुषोत्तमः ॥
 व्यासहोयस्तस्य शिष्यो यच्छक्तं विष्णुसंहितां ।
 श्रीमोक्षज्ञोपनिस्तस्य शिष्यो भक्तिराजस्य ॥
 तस्य शिष्यो नाथवेणुो यद्धर्मो ऽयं प्रवर्तितः ।
 कल्पवृक्षस्यावतारो ब्रजपालनि तिष्ठतः ॥
 प्रोक्तश्चेकलतोऽम्बलास्यकलपादिभिः ।
 तस्य शिष्यो भवच्छ्रीमानोऽपराधमुदी यतिः ॥
 कलपानात् नृज्ज्वारं च नृज्ज्वारकलात्मकः ।
 जज्ञैः कलपानात् दातव्यं कलौ उभे ॥

जीवान् रङ्गपुरीति उक्तास्तस्ये वास्तवनिधयः ।
 ईश्वराख्यपुरी गीर उररीकृष्ण गीरये ॥
 जगदाज्ञावधानात् प्राकृताप्राकृतान्तरं ।
 स्त्रीकृष्ण राषिका भावकावी पूर्वैस्तदुत्तरे ॥
 जननीश्वरसाम्भोषी जीवनन्दनो ऽपि वत् ।
 आद्यो चहो ऽपि वैद्यनाथशिष्यः कानरे पुरा ॥
 विष्णुको भवनस्तस्य दृष्ट्वा गन्धर्वनैतनं ।
 ज्ञात्वास्त्यो ऽपि भगवानविश्वकृष्णोऽप्युक्तं (१) ॥
 नानावतारः सुतरमेककालप्रभावनः ।
 यथा इयानो ऽविश्वकृष्णं भगवन् पुरा खर्व ॥
 योगान्नायालदेते तिष्ठतो ज्यैष्ठ्य यद्यपि ।
 तत्रापि प्राप्तिशून्यं गीरे ऽभिनवल्लवकलङ्कतः ॥
 यथोक्तं व्यासचरयेः प्रभासवत्प्रमथ्यतः ।
 अचिन्त्याः खलु ये भाषा न तत्सर्वेण योजयेदिति ॥
 रघुनार्थं प्रविश्यापि यथा तिष्ठति भागवतः ।
 एवं श्रीनारदमुखातिष्ठन्तो ज्येष्ठं धामसु ॥
 It ends :

श्रीगीरान्तराङ्गोद्देशदीपिका रचिता नवा ।
 दीप्यतां परमानन्दसंदोहभक्तप्रेमनि ॥
 शाके रत्नारत्नानि मनुजैव मुक्ते
 यन्तो नवाधिरभवत् ज्ञानस्य यज्ञात् ।
 चैत्रस्यचन्द्रचरितामृतमनविभोः
 शोधः समाकलितागीरगदाख्य एवः ॥
 इति श्रीकविकवीपूरपरिचिता श्रीगीरगोद्देशदीपिका समाप्ता ॥
 श्रीभैरवचन्द्रदेवज्ञानो लिखितिर्ये ॥

For another MS. see Roth, Tübingen MSS.,
 p. 9. [H. T. COLLEBROOKE.]

2511.

199. Foll. 29; size 11 in. by 5 in.; in-
 different Devanāgarī writing of about 1750 A.D.;
 10-14 lines in a page.

Brahmasaṃhitā (or *Bhagavatsiddhāntasaṃ-
 graha*), *Adhyāya* V., consisting of a (*Paurāṇik*)
 account of the origin and divinity of *Kṛishṇa*,
 followed by a hymn to the same deity; with
 a commentary, entitled *Digdarśanī*, by *Rūpa*,
 younger brother of *Sanātana*, and elder bro-
 ther of *Vallabha*.

The entire work is stated to consist of a hundred *adhvāyas*.

A. The text contained in the present MS. runs as follows:

१५८: परमः कृष्णः सविदानन्दविग्रहः ।
 जगदिदारादिगोविन्दः सर्वकारककारणः ॥ १ ॥
 सहस्रस्य कमलं गोकुलाब्जं महत्तमं ।
 तात्कालिकारं तद्वान्न तदनन्ताज्ञसम्भवं ॥ २ ॥
 कालिकारं महत्तमं यदुच्छं पञ्चकालाब्जं ।
 यद्वत्तं बह्मदीप्त्यान्नं प्रकृत्वा पुरुषस्य च ॥ ३ ॥
 ज्ञेयानन्दमहानन्दरसेनापचितं हि यत् ।
 ज्योतीरुचये ननुना कामबाजेन संततं ॥ ४ ॥
 तत्किञ्चलं तदज्ञानां तत्पञ्चायि क्षियायपि ।
 यत्तुलं तत्परितः श्वेतद्रोपास्यमद्भुतं ॥ ५ ॥
 यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं ।
 यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं ॥ ६ ॥
 मूलैर्दशभिरानन्दमूलैर्धौर्दिग्विपरिदक्षिणः ।
 जगत्तन्निर्दिधिमिमुक्तनहामिः सविद्विभक्त्या ।
 यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं यत्तुलं ॥ ७ ॥
 श्यामिर्गौरुचै रक्षै र्मुञ्जै र्पावैर्यथैः ।
 शोभितं शक्तिविभक्त्याभिरुताभिः समन्ततः ॥ ८ ॥
 एवं ज्योतिर्यथैः देवः सदानन्दधारात्परः ।
 आत्मानानन्दस्य तस्यासि प्रकृत्वा न जगन्मग्नः ॥ ९ ॥
 नायया रत्नमाश्रय्य न विभोगक्षया सह ।
 आत्माना रमया रमे सत्कालार्त्तं * त्रिभुव्वया ॥ १० ॥
 निरयतिः सा रता देवो तत्रिषया ब्रह्मशब्दः ।
 तद्विभक्त्यं भगवांश्चिन्मूर्त्योतीरुचयः सनातनः ॥ ११ ॥
 या योनिः सा धरा शक्तिः कालो धौलं महदेतः ।
 लिङ्गयोन्मात्मिका जाता इना माहेच्छातिप्रजाः ॥ १२ ॥
 शक्तिमानुसुखः सो वं लिङ्गस्यै सहेच्छः ।
 तस्मिन्नातिप्रजाः सहाविभक्त्याभिरुताभिः ॥ १३ ॥
 सहस्रशीरो युरवः सहस्रवः सहस्रपादः ।
 सहस्राहविभक्त्या सहस्रशः सहस्रतः ॥ १४ ॥

* बहुमिच्छया मरुः सुख्यं ग्रहितः काष्ठो बलाद्रुमयात्
तादृशं यथा स्यात्तथा रेने ।

† माहेश्वरी माहेश्वर्यः ।

‡ सहस्रं सन्ने युजति ।

श्रावयत्तः स भगवानावस्थान्मनसितान् ॥ १३ ॥
 चापिराजन् कारकाश्विनिधिरक्षयैकालयः ॥ १४ ॥
 योगनिद्रा गजस्त्रिभुवः सहस्रानिः स्वयं महान् ।
 तद्गुणधितपात्रेणुं शीघ्रं संकषेयस्य च ॥ १५ ॥
 हेवान्मन्त्रानि ज्ञानानि महाम्नापुमानि तु ।
 मयस्मन्यमेकाज्ञादेकाज्ञातिष्ठति स्वयं ॥ १६ ॥
 सहस्रगुणैः विशाला महाविष्णुः सनातनः ।
 यामाज्ञादभुवश्चिन्तुं दक्षिणाश्रान् प्रजापतिं ॥ १७ ॥
 श्रुतिर्लिङ्गव्ययं शम्भुं कूपेदेसादभुवश्च ॥
 अहंकारालम्बं विश्वं तस्मादेतद्विधायत ॥ १८ ॥
 अथ तेऽस्मिन्निधिरैतेऽङ्गुलिभुवः किल ।
 योगनिद्रा भगवतो तस्य चोदेव संगता ॥ २० ॥
 तिमृच्छया ततो नामैकस्य यथं विनिर्दिष्टी ।
 तद्वात्तं हेमनलिनं ब्रह्मणो लोकगुह्यं ॥ २१ ॥
 तस्मान्निधिरैकैकाश्विनिधिराणि यत्परैः ।
 समवायैर् प्रयोगाच्च विनिर्भाणि पृथक् पृथक् ॥ २२ ॥
 विशङ्कसा सज्जनातो ऽथ भगवानादिपुरुषः ।
 योगमन्त्रायाव द्यौः योगनिद्रान्मयस्य ॥ २३ ॥
 योगविज्ञाय तानेव प्रविशति स्वयं गुह्यं ।
 गुह्यं प्रविष्टं तस्मिन्नु योगात्मा प्रतिपुञ्जते ॥ २४ ॥
 स निमो निमलसंन्यः प्रकृतिश्च परैव सा ।
 दृष्टं सैवात्मसंन्यं नाथ्यं यथं हरेरभूत् ॥ २५ ॥
 तच्च ब्रह्माभयमुपयुज्यते श्रुतैः ।
 स वातो भगवच्छब्दा तस्मात्तं किल चोदितः ॥ २६ ॥
 तिमृच्छया मांति चाम्भे पृथं संस्कारसंस्तुता ।
 ददतीं केवलं ज्ञानं नात्यन्मनवि सैवतः ॥ २७ ॥
 उवाच पुरतस्तस्मै तस्य दिव्या चरत्सती ।
 ज्ञानः कृष्णाय गोविन्द ज्ञो गोवीर्यम इमयि ॥ २८ ॥
 वज्रभाय श्रिया बह्मरयं ते दास्यति श्रियं ।
 तप त्वं तप श्तेन तप सन्निधिरैविषयि ॥ २९ ॥
 अथ तेपे स सुषिरं प्रीत्यगोविन्दनन्दयं ।
 चेतस्तीव्रपतिं कृष्णं गोलोकस्थं परात्परं ॥ ३० ॥
 प्रकृता गुणकविषया कविषया पशुवासिनि ।
 सहस्रलक्षसंख्ये चोदितिक्रान्तसंस्थिते ॥ ३१ ॥

§ आपो वै नरसमयः ।

॥ सुषोमिध्याह् ।

भूमिज्जलामधिरूप कश्चिकारे महाकने ।
 कलातीर्षिदानम् ज्योतीरुषं कलाज्ञम् ॥ ३२ ॥
 शब्दप्रज्ञम् वेत्तुं वादयन् मुलाकुले ।
 पितामहीनोऽयम् खेः खेऽज्ञैरभिभूतं ॥ ३३ ॥
 अथ वेत्तुनिनादस्य तयो मूर्तिमयी गतिः ।
 स्फुरन्ती ग्रथितेशोनी (r. शानु marg.) मुलाब्जानि*
 [स्वयंभुवः ॥ ३४ ॥

गायत्रीं गायत्र्यस्यादधिगम्य चरोषमः ।
 संलुप्तश्चादिगुरुका द्विजानगम्यदा ॥ ३५ ॥
 तन्मा प्रपुष्टो ऽथ विविचिन्नात्रज्ञसागः ।
 गुराव वेदवारेण सोपेयानेन केशव† ॥ ३६ ॥

चिनामधिरूपकरकस्य कल्युष-
 लक्ष्मणनेत्रे दुरभीरधिवालयम् ।
 लक्ष्मीसहस्रज्ञानधनसेव्यमानं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १ ॥
 वेत्तुल्लभकामरविन्ददलावतां
 वहीवर्षकमितादुदुन्दराङ्गं ।
 कन्दर्पोदिकमनोयविज्ञेशोभं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ २ ॥
 आलोलचन्द्रकलशमन्यस्यवशी-
 रत्नाङ्गद्वययकेलिकलाविलासं ।
 श्यामं विभङ्गललितं निपात्रकाङ्क्षं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ३ ॥
 अङ्गानि यस्य सकलैर्दिव्यपुष्पिनि
 द्ययनि धानि कलयनि चिरं जगति ।
 आनन्दचिन्मयकमुज्ज्वलाविग्रहस्य
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ४ ॥
 अद्वैतमधुमनादिमनकल्प-
 चाङ्गं पुराणपुरुषं त्वयौघनं च ।
 वेदेण दुर्लभमदुर्लभमात्मको
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ५ ॥

* मुलाब्जानि ग्रथितेशोनीः कथैः ग्रथितेशोनीः ।

† The text makes this last *śloka* consist of three hemistichs, the number of the verses, 7-35, being removed back to the end of the preceding hemistich. In the commentary this is different, though there too the numbering is irregular, several *ślokas* being sometimes treated together under the same number, and the two sections being numbered consecutively.

तन्मासु कोटिज्ञानाभारतममयो
 चायोरपाधि भक्तो मुनिपुङ्गवानां ।
 सो ऽप्यसि यज्ञप्रदोऽसि विविक्तं ज्ञं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ६ ॥
 दको ऽप्यवीः रचयितुं जगदक्षकोटि-
 यक्षाक्षरसि जगदक्षयवा वदः ॥
 यक्षाक्षरस्य परमाद्युचयान्नरस्यं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ७ ॥
 यज्ञावभाषितधियो मनुष्यात्मैव
 संप्राप्य रूपमहिमाजनवागुभूषाः (?) ।
 ब्रह्मैवेव निगमग्रथितैः सुपथि
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ८ ॥
 आनन्दचिन्मयरत्नमतिभाषितामिह
 ज्ञानिषे एव निरुक्तयथा कलाभिः ।
 गोलोक एव निरुक्तमसिद्धालम्भो
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ९ ॥
 मेनास्त्रनक्षत्रिभक्तिविज्ञोपनेन
 सताः सदैव हृदये ऽपि पिठोक्तयानि ।
 तं (r. वं) श्यामसुन्दरमधिरूपमगुणप्रकाशं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १० ॥
 रत्नादिमूर्तिषु कलानियमेन तिष्ठन्
 मानावगात्रारणकरोऽमुषनेषु किञ्चु ।
 ब्रूयाः स्वयं समभवन् परमः पुनात्यो
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ ११ ॥
 यस्य प्रभावप्रभवतो जगदक्षकोटि-
 कोटिश्च (r. म्) श्लेषचतुषादिविभूतिभिः ।
 तद्भुज निष्कलमननमनस्यभूषं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १२ ॥
 नाया हि यस्य जगदक्षज्ञानानि सूते
 वैगुह्यतामिहचवेदविद्यावदानां ।
 लक्ष्मणलक्ष्मिपदलक्ष्मिपुङ्गवस्यं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १३ ॥
 आनन्दचिन्मयरत्नात्मतया मनःसु
 यः प्रापितो मतिक्लृप्तं स्मरानुपेयम् ।
 लीलाविभेन भुवनाणि जगत्तमं
 गोविन्दनादिपुरुषं त्वम् भवामि ॥ १४ ॥

‡ Thus comm., * चक्षुः text.

§ जगदक्षयवा इति न जानामि वदित्वेति चेत् ।

गोळोकनाथि निवर्तनाथि तले च तस्य
 देवीमहेकहरिचानु त्रेतु त्रेतु ।
 ते ते त्रभाषनिचया पिहृत्तासु येन
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ १५ ॥
 मुनिस्त्रिभिर्गुरुषु त्रयैव त्रयैव त्रयैव
 त्रयैव तस्य भुवनानि विभक्तिं दुर्गा ।
 इच्छानुदयनाथि यस्य च येन ते सा
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ १६ ॥
 श्रीरं यथा दधिपिक्कारपिज्ञेययोगात्
 संवाचते न तु त्रयः पृथगस्ति हेतोः ।
 यः संभु(r. हंभु)ज्ञानाथि* तया वसुधैवि कायैद्
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ १७ ॥
 दीपाधिदेव हि दशानारमभुयेव
 दीपावते विपुत्रहेतुसमानधर्मा ।
 यस्मादुगेव हि च पिच्छुतया विभाति
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ १८ ॥
 यः कारकाद्यैवजले भवति स योम-
 निद्रानमनमगदकसरोजकुपः ।
 चाधारस्तस्मिन्मलच्छ यदा स्मृतिं
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ १९ ॥
 यस्तेकमिः यस्मिन्मलच्छाचलच्छ
 श्रीवनि लोमविलसा नगदकनाथाः ।
 पिच्छुनैहान्म इह यस्य कलापिज्ञेयो
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ २० ॥
 आकाशं यथाग्निमलच्छेनु निजेतु तेजः
 स्त्रीयं कियत्तकदयसि तद्वद्वच ।
 त्रया य एव त्रगदकविधानकरी
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ २१ ॥
 यत्माद्यव्यवस्तुने विनिधाय कुम्भ-
 हन्ते प्रकामकमेव स गद्याधिराजः ।
 पित्राधिहनुमलक्ष्मि जगच्चयस्य
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ २२ ॥
 जगिन्मैहरी गगनमसु महुडिस्तत्र
 कालस्तथात्मनवकीर्ति जगच्चयसि ।
 यत्माज्ञवाति विभवं विज्ञानि यं च
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ २३ ॥

* हंभोटीय कायवं गुणवैचक्यनाथ ।

यच्चक्षुदेव शरिता(r. शरिता) यच्चक्षुदेवशरी
 राया यच्चक्षुदेवशरीरादेवशरीराः ।
 यत्माज्ञवा भवति संभुतकालचक्षे
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ २४ ॥
 श्रीवैकान्ताधिराजः पुत्रयत्नाधीति
 त्रयादिदीपतगावचयच्छ श्रीवः ।
 यच्चक्षुनाचविभक्तकद्वयभावा
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ २५ ॥
 यद्विन्दुगोपमचपेन्द्रमहो(?) स्वकर्म-
 यत्मानुदयचलमात्मनामनामोति ।
 कर्मणि निहृति विन्दु च भक्तिभाजं
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ २६ ॥
 यं श्रीवकामचक्षुः प्रत्ययनि भीति-
 पातस्यमोहगुणीरचलेभभावेः ।
 संचित्य तस्य कदुर्ज्ञां तनुनापुटे
 गोविन्दनादिपुरुषं तमहं भवामि ॥ २७ ॥
 श्रियः† आकाः आकाः परमपुरुषः कल्याणो
 दुता भूमिश्चिन्ताविद्यमानयो ज्ञेयममृतं ।
 कथा गानं नास्ति गगनमथि यं श्रीवियसली
 विद्वान्मन्त्रोतिः परमथि तदास्त्राक्षमथि च ॥ २८ ॥
 स यच्च श्रीराष्ट्री शरति सुरभीमचक्षुः पुनहात्
 निनेवाधैव्यो वा प्रवति न हि यथातिस्मयः ।
 भवे चेत्येव तमहनिह गोळोकमिति यं
 विद्वान्ते कमाः श्रितिपिरलपाराः क्षतिचये ॥ २९ ॥
 जयोवाच भगवान् भगवत् कल्लयोर्नि ॥
 त्रयन् महत्प्रियज्ञाने प्रकाशे च येनतिः ।
 एवञ्चोकीर्तिना विज्ञां यत्मा तदा निचोय मे ॥ ३० ॥
 प्रपुत्रे ज्ञानभक्तिमात्मनामनामन्त्रिण्यय ।
 यदेतनुजना भक्तिमैवमल्लक्षणा ॥ ३१ ॥
 प्रमाद्येकास्तदाचारैस्तदात्मनैर्निर्माद ।
 योयमात्मनामनामनामनामन्त्रिण्यय ॥ ३२ ॥
 यत्माः येवच्छरं नास्ति यथा निवृत्तिनामुपात्त ।
 या काचवति नातेव भक्तिं तलेव काचवेत् ॥ ३३ ॥
 श्रीवामनाम्बरीमन्त्र नातेव भक्त विच्छन् ।
 यादुक्षी यादुक्षी जडा विच्छिन्नवति तादुक्षी ॥ ३४ ॥

† त्रयमुददीकवाः

‡ सुरभीमः शरतीति तदीयवैकान्ताधिराजोपेक्षिति भावः ।

इति श्रीब्रह्मोपनिषत् (thus in all three colophons)
अथराममुद्र- शारदायोगसंभव- दक्षिणामूर्तिप्रियापराच-
काशीनाथविष्णवायां शिवाज्ञेयप्रकाशिकायां श्रीवीरभावाः ॥
संवा १०५५ श्लो ५०२३ दुर्गासप्तशतिकादौ वैष्णवकृष्ण अथायां(?)
मीने भस्मीयकषे नेवस्थिते पत्रे पुनस्थिते रवी कक्षस्थिते
देवगुटी कायां दक्षाक्षनेपस्थितानगरकरात्मप्रसिद्धः पद्मोपनिष-
नकेन काकुलनेरपुनीकरेण पुनदेवप्रवीचेण(?) श्रीलक्ष्मणवीचेण
विष्णुनामकेन बालगोपीनामकेन पंचमप्रदानितेन पुन्यनामे ० इदं
पुन्यसं नयदानमनैवा खट्वेन लिखितं । तस्येदं दक्षिणामूर्ति-
विष्णेश्वरः प्रवक्षो मयु ॥

Of non-purāṇic authorities may be men-
tioned : *Purushārthaprabodha*, fol. 12b, 16a, b;
Paiṇpālādopaniṣad, fol. 12b; *Vidyāśvarasam-
hitā* (? of some purāṇa), fol. 17a; *Śrāḍā*, fol.
15a. [MACK. COLL.]

2514.

1547C. Foll. 20; size 10 in. by 4½ in.;
clear, modern Devanāgarī writing; five lines
in a page.

Catuhṣṭayasaṃpradāyikā-paddhati(?) and *Sitā-
rāmapaddhati*, two short manuals of prayers,
with directions for their use (? by Rāmānuja
or one of his followers). Partly in *bhāṣā*.

I (in four sections) begins : श्रीमते रामानुजाय
नमः ॥ श्रीं

पुन्यं तवा पूजा लोका देवि त्वं विष्णुना पूजा ।
त्वं च शारदा मां देवि वधिषं पाह्मनं (र. पाह्मनं) मुद्र ॥

इति चातुर्गण्यः ॥

अमुद्रनेकले देवि यथैतत्तुल्यमहते ।

विष्णुनाम नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं वनस मे ॥

इति चादपूर्ययः ॥

श्रीं इत्य इत्य देवानां भूतप्रेतादिप्राणिना ।

मलमूलमनुजायां नम दोषो य दोषते ॥

इति मलनयः ॥

Follow *pātraśuddhimantra*, *ṃpittikāmantra*,
danīdhāvanamantra, *bīkhabandhanamantra*,
bīkhamuktimantra, *ācamanamanta*, *śnānaman-*

tra, *aghamarshaṣaṣa*, *karanyāsa*, *hṛīdayānyāsa*,
aṅganyāsa, *hṛīdayanyāsa*, *dhyanāsa*, *śhaḍaśahara-
nmantra*.

It ends :

विष्णुनाथवीचे कनकायावी ॥ ३ ॥ इति चतुर्दशश्री-
पञ्च(1) संपूर्णे ॥

II. beg. (fol. 9a) : अगस्त उवाच ॥ श्रीं ब्राह्मण्य
श्रीपञ्चानं कृत्वा मलनयं विचारं यदित्ता ।

पुत्रे तु पञ्चानां च विचे दानोदरं ज्येष्ठे ।

श्रीकारण्ये च गुहं श्रीरामपदं आत्मा सो षष्ठं हृदयं शत्रु-
वीर्यं मोक्षदायकं वरे ॥ चापमुद्रं विज्ञेयवे ॥ ०

Follow *tilakamantra*, *prāṇapratishṭhā*, *deva-
nyāsa*, *śhaḍaṅganyāsa*, *śiṃhāśanamanta*, *śāna-
mantra*, *pādyamantra*, *śnānamanta*, *ācamana-
mantra* (different from above), *candanamantra*,
vastramantra, *pushpamantra*, *dūpamantra*,
dīpamantra, *naivedyamanta*, *tāmbūlamanta*,
atyārtimantra, *pradākṣiṇāmanta*, *aparādha-
kṣhamāmantra*, *namaskāramanta*, *dhyanaman-
tra*, *caranāśevanamanta*, *jalaḡyatri*, *kara-
nyāsa*, *prayogaśaṃkalpa*.

It ends : अमुद्रपथे अमुद्रगात्रे अमुद्रपथे अमुद्राग्रीं
अमुद्रपात्रे अमुद्रनयने योगकरील्लग्नमुद्रौ । अमुद्राग्रीं ॥
श्रीवीरारामपद्मति ॥ पदले संपूर्णे ॥

The leaves are marked पदल or लुद.

For a *Śrīrāmapaddhati*, by Rāmānuja, see
Anfrecht, Cat. Bodl., no. 733; for a *Rāma-
paṭala* by the same Author, Burnell, Tanjore
MSS., p. 202b. [H. T. COLLEBROOK.]

2515.

1068. Foll. 149; size, oblong, 6½ in. by
5 in.; large, clear Devanāgarī writing of
about 1750 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

A collection of hymns, and theological or
devotional tracts, by Vallabhācārya (A), his
son Viṭṭhalācārya (B) and others; with extracts
from *Purāṇas*, etc.

इति विचारतो नूनं प्रभुतो न्दं न चान्यथा ।

अत्रापि एव ह्यर्थं नमः सर्वार्थमिच्छते ॥ ३ ॥

श्रीनिवाधपुत्रः श्रीनृपाचार्यकान्हालीकिकनानामि प्रकट-
पितृनाचार्याः स्वर्गं तन्मात्रकालेभुं च वक्तुनाचार्यकप्रकटित-
भक्तिनामप्रतिपाद्यं सर्वभुतिजीवागमगतीतादनेकाहीकिकप्र-
मादितं पूर्वाक्रमेणनूलभतं चाचार्यपुत्रोक्तमन्यं सर्वैकलक्षण
मंगलायै सुधीति । प्राकृतश्रीनामात्रयमिति ।

The *stotra* here consists of 36 stanzas
(whilst Hall, Index, p. 151, makes it 25).

The commentary ends :

एवमाचार्यनानामि विपुत्रानि यथासि ।

पितृपादाक्षरकृपया नामसाधनतो मया ॥ १ ॥

यद्यपि बुद्धिदेवो विपुत्रावप्यथा कृतं ।

अनन्ताचार्यचरणा मद्रुतो व्यभिचि स्तः ॥ २ ॥

आचार्यनानामि ज्ञाताहकनीकिकानि

श्रीविदुलोक्तिरवसागरनिर्गतानि ।

श्रीवल्लभोक्तिविभूतेर्गुरुमूर्तिनामि

निकुर्वन्तु (!) संभूयि भक्तमना मयायै ॥

इति श्रीनृपाचार्यकान्हालीकिकनानामि विपुत्रानि सर्वोक्तमन्यो-
विभूतिः ॥ [GAIKAWAH.]

2517.

2611b. Fol. 22; size 10½ in. by 4½ in.;
good Devanāgarī writing of about 1750 A.D.;
eleven lines in a page.

Tracts connected with the sects of *Valla-
bhācārya* and *Rāmānuja*.

I. *Vivekadhairyāśānyanirūpaṇa*, by *Valla-
bhācārya*; 17 ślokaś, beg.:

विवेकधैर्यं सततं रक्षणीये तत्रात्रयः ।

विवेकमु हरितवैनिवेद्यातः करिष्यति ॥

This is followed by a commentary (*tika*)
thereon, beg.:

स्वगोचुलपरिचायसंभवेकोद्वेगाच्छलं ।

श्रीश्रीश्रीवाङ्मनाप्राप्तविभूतिगोपालनामये ॥ १ ॥

II. [*Ananya*]-*Bhaktiviveka* (? by *Lakṣmaṇa-
cārya*). It begins, fol. 4a :

रामानुजजीवपदाच्छरीरं रामानुजजीवमनामुजात् ।

बुधादिसंवादुर्ध्वं प्रपन्नमन्यभवेन विवेकनीहे ॥ १ ॥

तत्रास्तु मे नृपराजस्य गुरुः

श्रीवैष्णवाचार्यकृपावहासः (:) ।

चक्रुःपादाच्छेदनातो हि नाराद्

अथो ज्ञानो दुर्गममार्गवार् ॥ २ ॥

इह खलु देशमन्येन संभ्रम्यमानेन चार्थेन शिष्यकोटं स्थापि
नां त्वां प्रयत्नमिति प्राथितयाचैकारिणः ०

It ends :

श्रीरामानुजकारुण्यवत्तदीयानां मुदावहः ।

विवेको नन्यमन्येन चक्रुःको मयापुना ॥

श्रीरामानुजारः (?) न। श्रीलक्ष्मणाचार्यभक्तिविवेकः कनातः ॥

III. *Siddhāntavivṛiti*, or rather a gloss
thereon; by *Vallabha*. It begins, fol. 7b :

यद्वाक्येन मोक्षार्थाः पुनरपि लघ्वरीकृताः ।

स को अर्थ विपुत्रपादाक्षर (r. २) कुमलं प्रवीर्यतु ॥

अथे वक्ष्यमाद्यीरिति । ०

It ends :

इति श्रीविपुत्रपादाक्षरपादाक्षरकृतेन ।

श्रीवल्लभेन सिद्धांतविभूतेर्विभूतिः कृता ॥

IV. *Yamunāśhṭapādivivaraṇa*, by *Raghunātha*
(? pupil, or son, of *Vīṭhala*). It begins, fol. 10a :

यो गिर्योद्भूतपद्मस्य स्थितो भक्तिरक्षया ।

सत्ताहमन्यमहेतुं तं वंदे वल्लभात्मजं ॥ १ ॥

या कलिंदाच्छले चारु चरती संगता भुवि ।

स्वभर्तृमन्त्रोदाय कलिंदां प्रथममि तां ॥ २ ॥

अष्टपदीगोतेन यमुनां प्रापैषितुं स्नानं वादी नमस्त्यति ।
ननो देवि यमुन इति ० ॥

Colophon : इति श्रीनृपराजस्यनन्दनचरणीकक्षरवत्पुनाय-
कृती यमुनाष्टपदीविवरणी संस्कृतं ॥

V. A commentary on the *Siddhāntamuktā-
valī* (see p. 827a, no. 4). It begins, fol. 14a :

प्रथम्य विपुत्रपादाक्षरपादाक्षरपादाक्षरः ।

कृपया विशदोक्तमहाकृपाकाश्यावर्तं ॥ १ ॥

सिद्धिर्जातिनि अथे वक्ष्यमाद्यैर्विभूतिगो विरुद्धैः ०

VI. *Yamunāśhṭakavivṛiti*, by *Vīṭhala*. It
begins, fol. 19a :

विश्वोद्धारार्थमेवाविभूतमुदावतप्रियाः (:) ।

कृपयन्तु सदा तावच्छरणा मयि विरुद्धे ॥ ० ॥

नमामीति ० ।

Colophon : इति श्रीगीर्वाणपद्मनभरत्नेयकृतगीर्वाण-
लघुविरचिता सुभाषितवृत्तिरत्नमाला ॥

[GAIKAWAR.]

2518.

2611a. Foll. 20 (and a *buddhapattra* to 10);
size 8½ in. by 3½ in.; indifferent, modern
Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Vallabhāśhṭakavṛitiprakāśa, a gloss on a
commentary on *Viṭṭhalāśvara's Vallabhāśhṭaka*,
by *Purushottama*, son of *Pitāmbara*.

It begins :

मत्वा श्रीवल्लभाचार्यवरदात्मनोऽहम् ।

तद्वक्तृविवृतेभ्यं वक्ष्ये कृपावलात् ॥ १ ॥

तत्र पूर्वमुपोद्घातमपेक्ष्यते । सर्वमुक्तिशिरस्सु परब्रह्मण एव
परमत्वं लघिविदानंदकण्ठे वैवाचकशब्दे लिखे । ०

It ends :

इति श्रीवल्लभाचार्यदासेन कृपया मया ।

तद्वर्जितेन मार्गेण विवृतिः संप्रकाशिता ॥

इति श्रीवल्लभाचार्यदासानुदासेन श्रीनारायणमुकुन्दयोगेन
विरचितां स्वं श्रीवल्लभाचार्यवृत्तिप्रकाशः ॥

[GAIKAWAR.]

2519.

2611d. Foll. 5; size 8½ in. by 4 in.; fairly
written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.; 10
or 11 lines in a page.

Bhaktivardhinivivaraṇa, a versified exposi-
tion of *Vallabhācārya's Bhaktivardhinī*; by
Haridāsa.

It begins :

श्रीवल्लभाचार्यवदानुबंधवाचनेन किंपितरिचिंत्य चित्ते ।

निरुच्यते भक्तिवृत्तुपायनिरूपणसंघनिकवित्तोऽर्थः ॥ १ ॥

प्रकृतिप्रत्ययाद्योनां भक्तिसमेतमेवम् ।

प्रेमसाधनत्वं तत्र ननु चित्तप्रकाशितं ॥ २ ॥

तत्र मूलं हरेर्गोकारोऽयं श्रवणागतिः ।

तत्रः समर्थयाज्ञीयदेहसंविधियुक्ता (?) ॥ ३ ॥

It ends :

इति श्रीवल्लभाचार्यवद्वाल्मजीकृतः ।

अर्वातोपाय भाषण्य चोपवर्ति प्रवक्तव्यः ॥ ७५ ॥

चोपवदनेन कर्तव्यं विप्रुक्तं भक्तिवर्तिनी ।

यथावति विवाचावैपरिवाचकवादि ॥ ७६ ॥

एतेनात्ममुक्तयतिः प्रभुः श्रीविष्णुलोकः ।

प्रतीक्षुः कदा दासे हरिदासे कर्षणम् ॥ ७७ ॥

टीका भक्तिवर्तिनी (!) श्रीहरिदासीकृतम् ॥

[GAIKAWAR.]

2520.

2663b. Foll. 3; size 9 in. by 4 in.; fair,
modern Devanāgarī writing; nine lines in a
page.

A fragment, consisting of thirteen verses
in praise of *Viṣṇu*. Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected) :

यथा जीवते सत्त्वभार्यहिताभा

यथा पुज्यते रामभिरैवनादि (?) ।

यथा प्राच्यते ब्रह्मलोको दुरागः

करोत्येव सा गीः सहस्रं द्रुतं मे ॥ १ ॥

स्वर्गते यदंते हरे त्वां ननुया

लभते यदं ते विभो शक्तिपुङ्गव ।

जानोऽहं भजे लघिविदानंदकर्म

यशोदादिशोरे हरिं हृत्तयोजे (?) ॥ २ ॥

भगवतीविप्राजीतमानंदकर्म

कदा रज्यं चिच्छेद गोपीप्रिय त्वं ।

तद्वत्तः स्मृतः किं विभो चाति नां

यथा चारिदासेन श्रीमानुंद हि ॥ ३ ॥

The first leaf is marked *ज्ञानदे* ० in one margin,
and *रामः* in the other. [GAIKAWAR.]

2521.

1635e. Foll. 10; size 8½ in. by 4 in.;
legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.;
ten lines in a page.

Bhaktisāta, consisting of 101 verses in praise
of *Kṛishṇa*, by *Anantadeva*.

It begins :

भगवत्प्रवक्तारोऽयं संनयनं कर्ति नम ।

अवादाचार्यकायिकायाव तदेव यः ॥ १ ॥

It ends :

वनिता मुक्ता बुधोविता
बुधती खलारी च ताम्बूति ।
अथ खलारी इती खिता
कविताकलले विनाति भूरि ॥ १०१ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2522.

823b. Foll. 24; size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Susiddhāntapūṣhpāvalī, a eulogium of *bhakti* as the highest form of *Viṣṇu* worship, by *Dhāgavatānanda Gosvāmīn*.

It begins :

यानन्दैकसकृदा हरिमुपसङ्गरी किङ्कपूजामणिरौ
सा कृष्णप्रेमभक्तिः प्रभवति यतिशानां च येषां प्रकादात् ।
येषां पादाङ्गरेणुः क्षिरसि विनिहिता याति चिन्तामण्यं
नत्वा भक्तान्तस्तान्हरिचरखरा(न्) कोमधि वल्लीशकीर्ति
ईशकीर्तिचयनप्रयोगननाह ।

[॥ १ ॥

संसारदुःखकलधिं प्रदण्डिस्तारोचैः

संकीर्तनं भवतो गुरुकर्मनासां ।

मुनेस्वम्युपगुणलक्षणकल्य

नीचो धर्मि कश्चि चरितं नमुनूनस्य ॥ २ ॥

ननु ब्रह्मादिदुःखाभे कथं नीचस्य वृत्तिरित्याह । °

It ends :

कुक्षिहानमुष्मावलीं सुरारे

यदाचार्येन सञ्जनप्रीतये ष्णु ।

भयोपाहता आत्मतोषानां वा

विना वैष्णवानां प्रकादाथ लम्बा ॥

इति भागवतानन्दोक्तानिचरिचिता कुक्षिहानमुष्मावली
कलाता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2523.

2599. Foll. 11; size 12 in. by 5 in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Kāśmīritimokṣaśaśinirṇaya, or *Kāśmīkṣa-
nirṇaya*, a treatise on the efficacy of dying at
Kāśī as insuring final emancipation to a devout
Hindu; by *Suresvarācārya*.

It begins : श्रीविष्णुनामाय नमः (see Aufr., Cat.
Cat., काशीनोद्यनिर्ययः) ॥

नमस्कृत्य मगधायै नायया चंद्रहरेर्दर ।

गंगाधरं गरुडानागोलकंरनुपालये ॥ १ ॥

पारावर्त्तौ पुरीं पुनो ये अपिनिर्दति संतपः ।

आचरे तारकं तत्र रुद्रलेपां दयानिधिः ॥ २ ॥

प्राथम्यपावसने प्राथ ज्ञानं महेश्वरात् ।

मुच्यते संतपः सर्वे पद्माक्षानाक्षविषया ॥ ३ ॥

नोक्षन्ते तेषां तादात्म्यं चटे तत्त्वयोरिष(?) ।

पुनर्देहांतारंभे कारयं नास्ति किंचन ॥ ४ ॥

सालोक्यार्देने विद्वद्भिः साक्षात्प्रोक्तमनित्ये ।

उपाखेः पर(कल marg.)रूपानामारतम्यपदस्थितेः ॥ ५ ॥

ज्ञानाग्निना विनश्यतीतिज्ञायां पूर्वकर्मणां ।

उत्तरेणां न विद्यते भवेन्मुक्तस्य जीवतः ॥ ६ ॥

प्राप्त्यै कर्मभोगेन क्षीयते ज्ञानकारणं ।

ततो विदेहकैवल्यं भवतीति मुनिश्रुतं ॥ ७ ॥

काश्मीरं विदेहकैवल्यप्राप्तेरुत्तरकर्मणां ।

असंभवाच्च विद्यते वेदितव्यो विषयस्यैः ॥ ८ ॥

किमयं प्रमाणं । ज्ञायते हि । तत्राद्या ईषिकागुलमगनी प्रोतं
ग्रहयते स्वमिहास्य सर्वं पाप्मानं ग्रहयंत इति । ° तर्हि पाप-
कर्मणामेव चिदायः ज्ञायते न पुण्यकर्मणांमिति चेत्तेनाह । ब्रह्मा-
दीनां शरीराणि ज्ञानमूकराशरीरवत् । यतो मिहासितव्यानि
तस्याहर्ने धर्मि पाप्मनोरिति वचनात् । पुण्यकर्मणांत्वानां ब्रह्मेष्टा-
दिशरीराणां पापकर्मणांजन्ममूकरादिशरीरवत्किहासितव्याधि-
शेषानुस्यस्याधि कर्मैवः पाप्मलेन कीर्तनं मुक्तं ॥ तथा च
भगवद्गीतासु ज्ञायते । ° further on the opening para-
graphs of the *Jābālopamśad* are cited.

It ends : किं बहुमेन ॥

येन केनापि यः कश्चित्प्रियेन परियत्येत् ।

काश्मीरं प्रायाच्यैवंमुक्तं इत्यवगम्यतां ॥

नोक्षस्य निर्वयः काश्मीरामिष्येनेन ज्ञमना ।

सर्वेयानेव जंहुनां प्रमाणीः प्रतिपादितः ॥

विशेषतो यथा विचारितुमर्हते:

आहोमिवावर्तिकाः कदाचान्मुद्रः ।

यथाद्वयमुक्तोरवधारितस्य

संतीत्येवमुक्तस्य शिबसागरस्य ॥

इति श्रीसुरेश्वरपादविरचितः कलकमुक्तिमुद्रपञ्चसप्त-
विधैरितः आहोमिवावर्तिकाभिधैः समाप्तः ॥

On fol. 1a the treatise is called *Kāsimukti-
prakāśikā*, cf. Wilson, Mack. Coll. (second ed.),
p. 125.

This work, as well as the succeeding one,
should perhaps rather have been given under
Sacred Law than under *Bhakti*.

[MACK. COLL.]

2524.

1991. Foll. 55; size 8½ in. by 4 in.;
clear, correct, modern Devanāgarī writing
(European paper); nine lines in a page.

Prapañcasāraṇīka, or *Bhavasāraṇīka*, a
course of moral and religious instruction for
pious *Vaiṣṇavas*, in eight chapters; by Gaṅ-
gādhara, son of Sadāśiva-sūri Mahāḍakara,
and pupil of Advaitānanda.

It begins:

नमस्कृत्य शिवायै लक्ष्मीकांतं जगद्गुरुं ।

भवानां दुर्दिशानं च दंडपाणिं च मेरुं ॥ १ ॥

गंगा सरस्वतीं रामं चायुधं चित्तेश्वरं ।

देवदेवमुक्तं नृपं बाल्योक्तिं चाहोमिवावर्तिकां ॥ २ ॥

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

देवानामुक्तं चित्तेश्वरं च मेरुं च मेरुं ॥ ३ ॥

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

गंगाधरो गङ्गाधरो गङ्गाधरो गङ्गाधरो ॥ ४ ॥

गंगाधरो गङ्गाधरो गङ्गाधरो गङ्गाधरो ॥ ५ ॥

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

अहोमिवावर्तिकां चित्तेश्वरं च मेरुं ।

I. (śl. 17) *upodghāta*; II. (śl. 60) *gūḍhārtha-
prāśnottaranirūpaṇa*; III. (śl. 146) *nītimārya-
nirūpaṇa*; IV. (śl. 55) *karmavipākānirūpaṇa*,
on sins and punishments; V. (śl. 78) *deva-
svarūpanirūpaṇa*, on God (*Viṣṇu*); VI. (śl. 115)
viśvadevapūjānirūpaṇa, on the modes of wor-
shipping *Viṣṇu*; VII. (śl. 105) *bhāgavatā-
dharmanirūpaṇa*, on the duties of a *Vaiṣṇava*,
and the reward accruing therefrom; VIII.
(śl. 267) *ahorātrakṛtynirūpaṇa*, on religious
rites generally.

The verses seem to be partly the author's
own, and partly culled from various sources.

The *bhakti*-element, though not too ob-
trusive, is by no means absent. While a
devout adherent of *Viṣṇu*, the author is not
bigoted, and allows to *Śiva* a certain share

of religious sentiment. We extract a few passages :

हवी देवो ऋषयः कुक्षो बाहुदेवो निरंजनः ।
 सर्वपापः सर्वकामो वेत्ता सर्वपापभासकः ॥
 सर्वभूषापी निर्मता च भूतानां सर्वदेहिना ।
 मायावी निर्गुणः भुवः कर्ता पार्श्वतो गुरुः ॥
 यस्याऽहःस्थानि भूतानि येन सर्वनिर्दे ततः ।
 सर्वज्ञो गन्तव्यज्ञश्च विश्वरूपो भुक्तालकः ॥
 कस्य भूतहितो कस्यो देवदेवो महेश्वरः ।
 भोक्ता च यज्ञतपसां पथिवो संगलं परं ॥
 भूतानां पापिनां शास्त्रा भक्षणानामर्चकः ।
 यस्याधीनाश्च देवाश्च गंधर्वाः पितरो यराः ॥ fol. 20b.
 दुर्लभं भारते यथै ज्ञानं तस्मान्मुमुक्षुता ।
 मनुष्याङ्गावयवार्थं च दुर्लभं सुतरां मतं ॥
 लब्ध्वा भक्तिं न कुर्वन्ति बाहुदेवे महात्मनि ।
 श्रीचन्द्राक्षु ते मेवा न संभाष्याः कदाचन ॥
 तच्चित्तसङ्गतः प्रायः श्रेयभावेन तपयः ।
 भक्त इत्युच्यते सन्नित्थीचन्द्रादनादौः ॥
 अथ को वा तिर्य्यंति गतिर्य्यंति यमालयः ।
 हरिं यदि स्मरिष्यन्ति तिर्य्यंति भवार्थं ॥
 अनिमलमुल लोके सन्मनुष्यवराकुलं ।
 मया तु कृतं धीरो नारायणपरो भवेत् ॥
 विविक्तदेशं चास्यो न विरागो विमित्रोद्विग्नः ।
 प्रवचनितः सततं ध्यायेद्बुद्धिं हरिं परं ० fol 22b.
 शालग्रामशिलाभिर्ब्रं कोटिहमापिनाह्ननं ।
 संकृतं पूजितं श्रान्तं कीर्तितं च नमस्कृतं ॥
 शालग्रामशिलाकवी यच्च तिष्ठति ज्ञेयः ।
 तच्च देवानुरवचमुपनामि चतुर्दश ॥
 यस्यार्थं तु गतं स्थावराधिं लिङ्गमुच्यते ।
 शिवनाम इति प्रोक्तं त्रिषु लोकेषु दुर्लभं ॥
 बाहुदेवस्यै चैवं लिङ्गं शिवस्यै स्मृतं ।
 तस्माद्विहरन्नेवे पूजयेज्जकाराकुतो ॥ ०
 शालग्रामशिला यस्यां शारदाचक्रसंयुता ।
 तुलसीजंघवंदातोः पूजिता मुक्तिदायिनी ॥
 तस्यां तु शङ्करो निवर्तं पिबालो भिक्षुः भुञ्जिः ।
 शालग्रामशिलायां हि पूजयेद्भक्तिमयः ॥ fol. 26b.

शालग्रामशिलायाश्च गंगाया मुक्तयन्त्रिणे ।
 तुलस्याश्च विज्ञेयेषु न कन्यैः प्रभावतिः ॥
 तुलस्यमृगवत्यानि वदा त्वं चेल्लवप्रिया ।
 चेल्लवार्थं विचिन्तामि(?) कानि वरदा शोभने भव ॥
 एवं संताप्ये तुलसीं गृह्णीयातां हरिप्रिया ।
 पूजयित्वा रत्नाकारं कृत्वाकुलो भवेत्तपः ॥ fol. 29b.
 श्रानं परं कृत्युने वेत्तायां वासनं तथा ।
 शारपरे विष्णुपुत्रा च कली चेल्लवकीर्तिनं ॥
 श्रावयन्तु येनमज्ञेयतायां शारपरे शैवम् ।
 यदागतिं तदागतिं कली संकीर्त्तये चेल्लव ॥ fol. 34a.

It ends :

य इदं स्मृतिनारायणं महर्षिणा च संमतं ।
 भक्त्या पठेत्पाठयेद्वा स विज्ञानमुक्तिमाप्नुयात् ॥ २३५ ॥
 शालग्रामशिलायाश्चो देवो यथै पारिजातकः ।
 पुष्पाणां कामदो भूयान्मृगानां भवतामर्षिः ॥ २३६ ॥
 बहवो यज्ञपि यथाः पादपाः संति भूतले ।
 तथाप्यर्थं विमयतो हरिनामकलेः भुञ्जिः ॥ २३७ ॥

इति श्रीनमःशारदोपनामकदाज्ञिचन्द्रितनुभगवत्प्रकाश-
 चरंगार्थपरिवरिते प्रवचनार्चवने चहोराधकृमिनिकुसलं
 नाम अष्टमोऽध्यायः समाप्तः ॥

For another MS. of this work, see Rāj.
 Mitra, Notices of Sanskrit MSS., x., p. 162.

[DR. JOHN TAYLOR.]

G. KĀSMĪR ŚAIVISM
 (Spanda and Pratyabhijñā.)

2525.

66a. Foll. 48; size 11 in. by 6 in.; good,
 thick (Kāsmīr) Devanāgarī writing of about
 1750 A.D.; thirteen lines in a page.

Spandavivṛiti (or Spandakārikāvivarāṇa), a
 commentary, by Rājānaka Rāma, on Bhaṭṭa
 Kallaṣa's Spandakārikā (or Spandārthasūtrā-
 valī), or metrical paraphrase of Vasugupta's
 Spandasūtra (or Śivasūtra).

The commentary also includes the text of the *kārikās* as well as that of *Kallata's* own brief explanation (*vṛitti*) of his verses, and is thus an exposition of the whole of the *Spanda-sarvasva*, as *Kallata's Kārikās* and *Vṛitti* are also called.

It begins :

दशादिक्कालाद्यैरकलिप्रतिदालोक्यपुनः
तदा तादृक्कालानुभविपुनरा विष्णुरति यः ।
निष्ठा यतः शोभोऽनुपमचमकारतरलः
परं शास्त्रं तस्यं यथाति श्रुति स्वं इति तत् ॥
तत्कोरदशितदिशः स्वभाविश्रुतः
येष्विद्विगीहगहनं विषयं श्रुतम् ।
तेनैव यानुनरणी हतवर्त्मनाया
नाकाररति गमनाय महामयो व्यक्त ॥
नानावादानिलीयाननसरकृताम्योन्मत्तवृद्धोरो-
ह्वातानापातयतिः स्वययदिलनोद्गमशब्दप्रबंधम् ।
शास्त्राभिः क्षोभितं वैषिंवरत्नभसादुद्धदायतीभ-
क्षितिभृतामार्थप्रवचिपुरतस्तिस्तरातिरौपी जनसैः ॥
कश्चिन्निरूपिद्विद्वति परं तस्यं विषयेत्यति
द्वेषम्यातपिरुद्धविद्वतिरौ पीत्येव चाम्यो नष्टः ।
इत्यं दुर्लभं एव तवैहदयमाहो गिरौ संग्रहः
किं त्वेते व्यक्त विरचिनः कतिपये संलग्नं धारं कृतम् ॥
केनापि यथितो प्रसारयतिधा कश्चिन्नं सूत्रे कृतम्
दकीकृतं यथागमं विरचितं स्वंदायैतथावलीम् ।
ईशानुपहृशक्तिप्रशिक्षया विद्वेष्यविद्वन्मो-
नायिक्तेन निपेक्षायाम्यहमिनां कर्तुं कृतायै (१. यो)

[इत्येव ॥

यो नमः शिवाय सशिवाय ॥ यो

[*Kārikā*] यस्मिन्नेवनिनेषाम्नां जगतः प्रलयोदयी ।

तं शक्तिप्रवचिप्रवचयं शंकरं सुतः ॥ १ ॥

[*Vṛitti*] जनेन सख्यभावेन शिवात्मकस्य संकल्पनायेव
जगदुत्पत्तिर्लहारयोः कारकात् विज्ञानदेशात्मकस्य शक्तिप्रवचिप्रव-
च्योपनिषद्गुणं नमस्कारहेतुत्वं प्रतिपाद्यते ॥

[*Vṛitti*] तं शंकरं जेयकः शंकरं सुतः प्रह्लादः ॥ तं
च । यस्मिन्नेवनिनेषाम्नां शक्तिप्रवचिप्रवच्यं जगतो पित्रस्य
प्रलयोदयी विनाशप्रदुलोदी । अथ यथासंस्कं न विरचितमिति
वक्तव्यः ॥ तं श्रीकृष्णं । शक्तिप्रवचिप्रवचयं । शक्तिनां वक्त-

नायकवचनं यत्तु कर्तुः । अथ विभव देवैर्देवैः तस्य प्रभवः ॥
(fol. 4b) कविभाषावस्य शास्त्रस्य स्यात् इति यतः स्वंदप्रव-
चिप्रवच इत्यादिप्रवचं चकारः । स्वंदप्रवचयं सख्यभावे-
रामज्ञानावस्य शक्तिप्रवच्यम्यावतिरेकप्रकारकवक्तव्यं तावन्मा-
संरभात्मनः प्रवचयदाभिधानस्य चालोचयस्य चैत्यं चिचिचल-
नाम्येदं इत्यर्थानुगमाद्वचनत्वेन व्यपदिष्टः । तस्याविषयानुस-
त्वाच्छास्त्रमयोर्देव स्वंदप्रवचनाभिधीयते । विषयश्चास्य विष्णुप्रव-
चमिदं कर्तुं विष्णुमिति (१) चलोचयदाभिधानात्प्रवच्योत्पत्तिनामक्या -
चालोचयिरकृतसकलभेदोपकारत्वात्पुनः कल्पनप्रतदीक्षा-
दित्येवमो गुरुवचनभेदनामाचारप्रवच्येवमालिभयोपलक्षित्वाकृ-
तस्येवोपदेशत्वेन पुरस्तात्परिगृहीतत्वादिप्रवचिप्रवचयवच-
यताम्बु ॥ चालोचयदाभिधानादियोः । कलकचरकायोपलक्षे-
यम् ॥ १ ॥

We subjoin the text of the remaining *kārikās*, slightly emended with the help of the commentaries and a careful collation kindly supplied by Professor Bhandarkar (B):

यथं स्थितिर्देवैर्देवैः यथा यत्नात् निर्मातुम् ।
तस्यानापुनरवस्थायां विदोषो गतिं कुर्वन् ॥ १ ॥ 5a.
जायदादिभिरेवैव प्रवचिप्रवचयति ।
निर्वाते निवाद्यैव सभावाद्युपलभ्यते ॥ ३ ॥ fol. 6a.
अहं बुद्धी च बुद्धी च एकमेवाद्वितीयः ।
मुक्तावस्थानुस्यूते वस्तेन स्यात् ततः स्फुटम् ॥ ४ ॥ 8a.
न दुःखं न सुखं यथं न यावत् यावत् न च ।
न चालि नृदभायो गतिं प्रदति यतः पार्थ ॥ ५ ॥ 8b.
यतः कल्याणो गतिं विदोषो स्यादवस्थायम् ।
सहानरेव चक्रेण प्रवृत्तिस्थितिरुदयोः ॥ ६ ॥ 9a.
लभते तत्रावस्थेन यतोर्ध्वं तत्त्वानादरात् ।
यतः सत्त्वानां तस्य लवेरेवमवस्थितिना ॥ ७ ॥ fol. 9b.
न हीक्षा नोदन्त्यायं प्रेरकत्वेन वस्ते ।
अपि त्वाल्लयलक्ष्यज्ञानुपलक्ष्यो भवेत् ॥ ८ ॥ fol. 10b.
निनामुक्तानमस्यैव कतिचेष्वभिधापितः ।
यदा क्षोभः प्रलोपेन तदा स्यात्परं वदन् ॥ ९ ॥ 11b.
तदा स्यात्प्रवचिप्रवचं कर्तुं इत्यवस्थितवचनम् ।
यत्प्रवचिप्रवचं कर्तुं यतः पार्थ ॥ १० ॥ 12a.
तत्राभिधानुभावेन सभावनपलोकवचम् ।
कलकचरकायोपलक्षेयं बुद्धिः कुतः ॥ ११ ॥ 12b.

नामासौ भावि (r. भाव) तानाति न च तत्रात्मनूहता ।
 यतो जिनयोगेन स्यात्तदादीदिदि विवक्ष्यः ॥ १२ ॥ 13a.
 चक्रात्मनि हरे वीजप्रदपास्तदा ।
 न त्वेव लयैवाद्यात् तत्रात् प्रतिपद्यते ॥ १३ ॥ fol. 13b.
 चक्रस्याकुलं पात्र कार्यकौतुहलदिहत् ।
 कार्यता व्यथिता तत्र कर्तृत्वं पुनरुच्यते ॥ १४ ॥ 14b.
 कार्योक्तुः प्रयतो यः चेष्टते सो वच लुप्यते ।
 तस्मिन्ने विस्तृतो व्यतीतपुत्रः प्रतिपद्यते ॥ १५ ॥ 15a.
 न तु यो ज्ञानुक्तो भावः सर्वज्ञत्वमुक्तमर्थ ।
 तस्य लोपः कदापि स्यादस्यानुपलभ्यमानात् ॥ १६ ॥ 15b.
 इति ° चरित्तोयपरिनिर्देशः प्रथमो निम्नः ॥ fol. 16a.
 तस्योपलम्भिः सततं विषदाव्यभिचारिणी ।
 निम्नं स्यात्प्रमुखास्य तदाज्ञेयं परस्य तु ॥ १७ ॥ 16a.
 ज्ञानज्ञेयस्य विषया ज्ञाना परमा युतः ।
 पदद्वये विभुभक्तिं तद्वच न विनाम्यः ॥ १८ ॥ fol. 17b.
 गुणादित्यन्तनिम्नः सावात्म्यस्य संज्ञया ।
 लब्ध्या लब्ध्याः सततं स्फुटस्यापरिपन्थिनः ॥ १९ ॥
 चक्रपुत्रविषयते स्वास्तिस्त्वग्नोक्तः ।
 पातयति दुःखतरे चोरे संसारपार्श्वे ॥ २० ॥
 ज्ञातः सततमुक्तः स्यादज्ञातविषये ।
 ज्ञातदेव निम्नं भावनिषेधाधिगच्छति ॥ २१ ॥ fol. 18b.
 चरित्तुः प्रहृतो कार्य (r. वा किं) करोतीति वा नृजन् ।
 पातयन् यत्तदं गच्छेत्तत्र स्यात् प्रतिपद्यते ॥ २२ ॥ 20b.
 वातयन्तो वनालच्छ यदयं नन चरयति ।
 तद्वचं करिष्ये इति संक्षेपं तिष्ठति ॥ २३ ॥
 ज्ञानविमोक्षमार्गो ज्ञानमूलाध्यासः ।
 जीवुष्येभ्यस्तन्मित्रो हिता तदाज्ञोचरन् ॥ २४ ॥ 22a.
 तदा तस्मिन्नाध्यासि प्रलीनज्ञानिभास्ते ।
 जीवुष्यद्वचूतः प्रमुक्तः स्यादनामृतः ॥ २५ ॥ fol. 23a.
 तदाक्रम्य यत् नानाः सर्वज्ञचलज्ञानिनः ।
 प्रवर्तते वधिकाराय चरयानोप देहिनाम् ॥ २६ ॥
 तत्रैव संश्लेषको ज्ञानरूपा निरञ्जनाः ।
 चकारावकाशेन तेन ते शिवपरिचितः ॥ २७ ॥ fol. 23b.
 इति ° चरित्तुः सभाषोपलम्भिः विविधो निम्नः ॥ fol. 25a.
 यत्तात्पर्येण यो वीचः सर्वभाषयुग्राह ।
 तदाज्ञेयनद्वये तदाज्ञेयपरिचितः ॥ २८ ॥ fol. 25b.

तेन ज्ञानार्थविभाषा न चापत्या न च द्विवः ।
 भोक्तृ भोक्तृभावेन तदा सर्वैव संविद्यतः ॥ २९ ॥
 इति वा यत् संविद्यतः (r. संविद्यतः) तदाज्ञेयानि कलं वग्राह ।
 च यद्वचनं तुल्यं जीवयुक्तो न संक्षेपः ॥ ३० ॥ 25b.
 इति ° विवक्ष्य सखभाषज्ञानिभाषोपचरितः द्वितीयो नि-
 म्नः ॥ fol. 27b.
 चक्रमेवोदयस्य ज्ञे [यस्य भाविचेति B.] ।
 तदाज्ञातकमापि रित्तुः साधकस्य वा ॥ ३१ ॥ 27b.
 इत्यनेनानुज्ञातिरूपनेषान्नो यतः ।
 इयं निर्वाहदीक्षा च शिवचक्रावधारिणी ॥ ३२ ॥ 28a.
 यथेष्टाव्यभिक्तो भाता तदाज्ञो ध्यान्दि स्थितान् ।
 सोममूर्त्योदयं कृत्वा संपादयति देहिनाम् ॥ ३३ ॥
 तथा सन्ने व्यधीताध्यायस्यानुपलभ्यमानात् ।
 निम्नं स्फुटतरं नये स्थितोपचर्य प्रकल्पयेत् ॥ ३४ ॥ 29a.
 अन्यथा तु सतताना स्याद्विस्तृतं चक्रमन्तः ।
 सततं लौकिकस्यैव ज्ञानात्सप्रपद्यते ॥ ३५ ॥ fol. 30b.
 यथा ज्ञातं स्फुटो दृष्टः साधकाने गपि चेति ।
 भूयः स्फुटतरं भाति खलोलोचनभातिः ॥ ३६ ॥
 एवं (r. l. तथा B.) वाच्यमर्थेन वच (r. येन) यत्र यथा
 [स्थितम्] ।
 तत्र वा चक्रमाक्रम्य न चिरात्संप्रवर्तते ॥ ३७ ॥ fol. 31a.
 दुर्वैलो गपि तदाक्रम्य यतः कार्ये प्रवर्तते ।
 चाक्राद्वेदुभुवा च तत्रा यो गतिमुपविशति ॥ ३८ ॥ 32a.
 जनेनाभिहितं देहे यथा सर्वज्ञादायः ।
 तत्रा ज्ञानमधिगानात्सर्वैषं भविष्यति ॥ ३९ ॥ 33a.
 ज्ञानिर्विस्तुतिता (r. °कात्) देहे तस्याच्चाज्ञानः कृतिः ।
 त्रुप्तेपितुर्न चेत्तुः कम्पाद (r. वा स्याद) देहिनाम् ॥ ४० ॥
 वचनिकाप्रकल्प यतः स्यादपरोदयः । [fol. 33b.
 उन्मेषः स तु विज्ञेयः सर्वं त्रुप्तेपितुर्न ॥ ४१ ॥ 34a.

* Here, as in other instances where several *śloka*s are taken together for comment, the *prattī* for the whole is given after the *kārikās*, but at the end of the commentary the commentator remarks that the *prattī* has taken them separately, as in the case of these three verses: चात्तात्पर्येणानुपचर्य सभाषस्य ज्ञानेनादिना तेन तदापिचेनेनादिना एवं सभाषस्येनादिना संवेन ॥

† इति रित्तुः विस्तृता वाच्यमर्थेनः ज्ञानार्थोदये इति ॥

चतुर्दशतुल्ये वः सवित्रेति तत्ततः ।

व विद्विमान् भवेति च योगी च व दीक्षितः ॥

[fol. 68b.

चनेन ज्ञानमात्रेण ज्ञानेन सर्वज्ञः ॥ fol. 69a.

ज्ञातृनिमुक्तकामान् भवेन्नो विनापि हि ।

अपिपिबो विधानो जायते यमनं प्रति ॥

आलाग्निरादिनः कृत्वा नायातं ब्रह्मदेहम् ।

क्षिप्रं विद्याजननञ्च परस्मैकृत्यं नतं ॥ fol. 69b.

तद्वैतं यो यो विदुः स तस्यैव सत्त्वम् ॥

अक्षुण्णमुक्तमिदं तस्यैव ज्ञानमसुते ॥

ततोदकः क्षिप्रं हेतुः सैवैव परमेष्ठिनः ।

सैवो निर्मलः सत्त्वज्ञः सायातनः मुनिः ॥

यथा व्योमधीनस्यः शक्तिर्यो महादुमः ।

तथा हृदयधीनस्यं जगदेतच्चपाचरं ॥

एवं यो वेत्ति तत्त्वेन तस्य निर्वोक्तमिति ।

दोषा भवन्त्येवमादिना विद्याभ्यासविरहिता ॥ fol. 70a.

मूर्तिं यत्ने च हृदये गुणे मूर्तेर् नैवैव च ।

न्यासं कृत्वा शिक्षां यथा यथा विज्ञातिमिति ॥

एतेषां तु दिक्षां एवं दक्षानामपि योजयेत् ।

तत्त्वचरं पुनरु दत्त्वा यथापि विज्ञातव्ये ॥

शिक्षासंख्याभिन्नेन त्रयो नामुच्यतेततः ।

पुन्यादिषु क्रमास्तुर्लिंगे वा त्र्यङ्गले च वा ॥

अनुवैज्ञानिकेन पुन्येणासनकल्याणम् ।

ततः कृतिं यथेष्टीः पुनरेवाचनं ततः ॥

कृतिं तु संयुदीकृत्य पञ्चाक्षरमनारम्भेत् ।

सर्वज्ञसुखं सैवैव सर्वज्ञसुखम् ॥

यथेष्टं महेश्वरं सविज्ञानं सविज्ञानम् ॥

ततः सुगंधिपुष्पेभ्यः यथाशक्त्वा सन्धेयेत् ॥

युग्मेभ्यः वा शङ्खा आत्मानं च विवेदेत् ।

एवं यवनमास्त्रातनमिति कार्यं व्यर्थं विधिः ॥ fol. 71b.

कृतपूर्वाविधिः सत्यं सारस्वतीं प्रतिभति ॥ 73b

आर्चनं तद्विधिं यो विदुः सविज्ञानम् ॥

हृदयार्चनं भ्यासेनोक्तं निश्चयमेव ॥ fol. 75a.

यथाशक्त्या यथा शक्त्या शक्त्या यथाशक्त्या ।

तथाशक्त्या यथाशक्त्या सैवैव न संज्ञः ॥

एवं संज्ञाप्रतिभेनोक्तं पुनरुच्यते ।

एतद्व्याख्यानं विधिः सर्वज्ञसुखम् ॥

Whether any other verses occurring in the MS. belong to the original treatise, it is difficult to make out.

Abhinavagupta's exposition concludes with the following genealogical account :

इदं प्रथममनंतोदरचक्रम्-

जीनन्धेयचक्रम्-पुनर्वचरीकः ।

पुनर्वचरीकः विचारस्वामिनीम्

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १ ॥

एतावदेति चक्रम्-पुनर्वचरीकः ।

जीनन्धेयचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २ ॥

एतन्नु तावद्विचारस्वामिनीम् ॥ ३ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ ४ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ ५ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ ६ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ ७ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ ८ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ ९ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १० ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ ११ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १२ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १३ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १४ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १५ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १६ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १७ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १८ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ १९ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २० ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २१ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २२ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २३ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २४ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २५ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २६ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २७ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २८ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ २९ ॥

आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः ॥ ३० ॥

* Prof. Bühler's Report has आनन्दोदरचक्रम्-पुनर्वचरीकः-पुनर्वचरीकः.

ज्ञानविद्यायां मुक्तामुक्तोपादिषां हरविद्यायां नानाशिक्षा ईश्वरी
ईशना चेति तस्या आदिदेवेभ्य आदिनामोत्रकादिदेवयोगीश्वरी
ब्रह्मज्ञानविभागस्योपनिषद्गणनार्थपर्यायानि चेत् । ततो गतेषु
वेदान्तिनाम् विश्वकोशस्य गुरुः परमि । अथ च वेदान्ताच्च
निष्कलनात् । तिस्रः शक्तौः चावतीति विश्विका । न तु विश्व-
कोशयोगादिशिक्षा । एतावतो नपि विश्विकावैवात् ॥ इति
हि श्रीतन्त्रकार ० (p. 840a, l. 28).

The leaves are marked श्री ० परा ० (fol. 1 परादि ०).

Regarding the author (c. 1000 A.D.), see
Bühler, Detailed Rep. on Kāśmīr MSS., p. 80.
[H. T. COLEBROOKE]

2527.

2235. Foll. 61; size 7 in. by 5½ in.; in
European manner; fairly good, modern Deva-
nāgarī writing; twenty-two lines in a page.

Paramārthasārasaṃgraha, a summary of the
Śaiva doctrine, by *Abhinavagupta*; with a
commentary (*vivṛiti*) by *Rājānaka Yogarāja*,
of *Vitastāpuri*.

The commentary begins:

विद्वतो नपि जगत्स्यैवायानो यः स जगत्स्यः ।

ज्ञानमज्ञानेन ज्ञातव्यमिदं परमेश्वरः ॥

यो एवं व्यथापि गुरुया मुक्ता परमावैकारसंश्लेषः ।

विपुलिं करोमि तृपुलिमलिनविद्वज्ज्ञानादिभ्यो योगः ॥

इह शिष्यावस्थावने देहादिप्रमादुपमाध्यात्मवत्सत्यमुक्तोपा-
न्यासकृत्यसंज्ञादिपथित्रीधमप्रत्यक्षवपुषिं ज्ञानानिधयिं
मन्वानः परमिद्विप्रमनामुपास्यहीकारेण विद्वान्दीक्षनस्वात्मदे-
वतात्मनोपेक्षाशक्तिर्मां समस्तज्ञाज्ञावैश्वेययोगीं प्रपन्नस्वाध्याय-
मेधप्रवचनार्तां यदनुव्रति ।

यत् परस्व महनादनादिनेषु निषिद्धं बहुधा मुह्यतु ।

कवौतव्यं त्ववैचर्याचरस्व त्वमेव ज्ञं तु ज्ञातं प्रपद्ये ॥ १ ॥

The last *śloka* of the text runs thus:

आध्यात्मज्ञेन तदिदं संक्षिप्तं ज्ञाज्ञाकारात्मिगूढम् ।

आधिमकमुत्तरेन नवा शिष्यचरकलरुद्धदीपेन ॥ १० ॥

The commentary ends:

श्रीमन्ः ज्ञेयप्रत्यक्ष (योगप्रत्यक्ष Oxf.) बहुधात्मवज्ञा-
ज्ञाध्यात्मज्ञेयस्य ब्रह्मविद्याया नवा ॥ [लिङ्गः ।

श्रीविद्वत्सा (r. विद्वत्सा) पुत्रीयता विद्वत्सेन इत्यदिना ।

विपुलिं योनिनामेवं मुक्तावैक्यवी मुक्ता ॥

इति श्रीचरकलरुद्धदीपाज्ञानकवीरप्रत्यक्ष कृतिः परमावै-
कारसंश्लेषविपुलिं विद्वत्संश्लेषः ॥

The author would seem to have been a
pupil of *Abhinavagupta*, as well as of the
latter's pupil *Kshemarāja*. For the same
works, see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 575, where
a list of the works quoted by the commentator
is given.
[R. JOHNSON.]

2528.

1256c. Foll. 23; size 8½ in. by 4 in.;
fairly written, in Devanāgarī, towards the end
of last century; nine lines in a page.

Īvarapratyabhiññāhṛdaya, a string of twenty
aphorisms, embodying the essence of the
doctrine of 'recognition'; with a commentary,
by (*Rājānaka*) *Kshemarāja* (pupil of *Abhinava-
gupta*).

It begins:

मन्ः शिष्याय सतां पंचकृत्यविद्यायिने ।

विद्वान्दीक्षनस्वात्मपरमाध्यात्मविद्यायिने ॥

ज्ञातव्योपनिषदात्मविद्वज्ज्ञानादिभ्यो योगः ।

वद्वत्सति यत् कारं संसारविपक्षानिदम् ॥

इह ये मुमुक्षुनामो यो मुकुतरीयवर्तवैज्ञाज्ञापरिचयः ज्ञानि-
यावस्थानिधयिपत्येवचरकलरुद्धदीपाज्ञानादिभ्यः कतिचित्प्रतिज्ञा-
ज्ञेयानोपदेशप्रतिज्ञोपदेशज्ञेयं मनामुत्पत्त्यते । तच्च ज्ञान-
देवताया इव कारकात् मुक्तोपाध्यात्म्यं च महाकलरुद्ध-
विद्वत्साह ।

विधिः सतां विद्वद्विद्वद्देवः ॥ [१] ॥ विद्वत्स्य सतां-
वादे भूयस्वत्य विद्वती निधयती प्रकाशने ज्ञेयानात्मि यद्वेनात्
विद्यानात्मि संहादे । यदा ज्ञातव्यता विधिरेव । भगवतो
मुक्तविपक्षो शिष्यवर्तव्यताविद्या हेतुः कारकं ॥ जलं हि
प्रवर्तनां जगत्पुलिं विधिं व्यतिष्ठते च विपुलप्रत्यक्षो च निधि-
यतीति ज्ञानुपाध्याय ज्ञातुः ॥ जलस्य तु नायाप्रवृत्तादिज्ञानका-
ज्ञानिद्वत्साप्रकाशनेनावकाशादि य ज्ञानिद्वत्सा । प्रकाशनामने
तु प्रकाशकाल्यात् प्रकाशकता विधिरेव हेतुः । न त्वती कतिञ्च ।
अथ इह देवताज्ञाकारा एतावता एतद्विद्वत्साविद्या विद्वत्साह

मेतुलमिति चारुमिनीदिना चरितुं कवेयमिदमन्वयेत् ॥
ननु कदापि चितो भिन्नं नैव भविष्यत् । अनेदे च कवे
हेतुहेतुमत्ताय उच्यते । विदेव भगवती कदाचनका तद्वदं-
नगदालना विश्वरूपेण स्युर्वातेनापनयन्मावीं न्वं कावेकार-
कथायः । वक्ष्येव प्रमातृप्रमादप्रमेयवस्य विश्वस्य विद्वी
प्रकाशने हेतुवृत्तौ स्याः । सांघाविश्वरूपकाशकथायाः
विद्वी प्रकाशने । अभिनवाथैवकाशकत्वं न प्रमात्तं यदाकमुच-
नुक्तमुचयं वा ।^०

ननु यदि विश्वस्य चितिरहेतुवृत्ताया उपादिनाकवेयया
भेदादापरिभागाः स्यादित्याशङ्क्याह ।

खेच्छया खमित्री विश्वमुन्नीलपति ॥ [१] ॥ खेच्छया न
तु प्रकादिपदमेच्छा तमेव चाहृदादानाखपेक्षाया एवं हि
प्रागुक्तसांख्यस्यापित्वमेव न चतेर खमित्री न त्वन्यथ ।
कूपि प्राक् विधीति विश्वं दैवधनगरपदभिन्नमपि भिन्नवि-
षोन्नीलपति । उन्नीलनं चापस्त्यस्तत्रैक प्रकटीकरखमिन्नेन
नगतः प्रकाशैकात्म्येनापनयनुक्तं । अथ विश्वस्य सखं
विभागेन प्रतिपादयितुमाह ।

तत्रानानुपपन्नाहृदभेदात् ॥ [२] ॥ तद्विभं नानानेक-
प्रकारं^०

The last two aphorisms run thus :

कथापिस्वैच्छारपतिं क्षुत्माने भूयो भूयस्विद्वान्नातिमोदि-
तत्तमाधिष्ठानः ॥ १२ ॥ [इदानीन्त्य सनाधिष्ठानस्य षष्ठमाह ।]
तदा प्रकाशानंदवारुणहर्षवीर्यालक्ष्मणद्वैतान्तात् । स्वैतमैत-
द्वारुणारिजितसंविदेवताप्रमेयप्रमाप्रतिभेदातिरिक्तं शिवं ॥ [२०] ॥

The following authorities are quoted : *U-*
ṣṇadeva, fol. 14b ; *Kakehyastotram*, fol. 17b ;
Rhaffa Kallata, fol. 17b ; *Jānagarbha*, fol. 18a ;
Trikaśāstra, fol. 2b ; *Pratyabhijñā*, foll. 18b, 17a ;
Pratyabhijñāśikṣā, fol. 8b ; *Vijñānabhāṭṭārakam*,
toll. 2b, 18a ; *Vijñānabhairavam*, fol. 18b ; *Sar-*
vavirabhāṭṭārakam, fol. 11b ; *Spandaśāstram*,
fol. 5a. It ends :

देवप्रामुखादिभिः प्रतिफलं संख्यमानो जनः
पूरीतं वचनमिनां न चिनुते माहेश्वर्यं सां चितिं ।
नमे चोपबुधाभिचिन्तयितुं तज्ज्ञेन पिठोपनं
यः पश्यत्युपदेशतु कथितात्मावाहकः शिवः ॥
येषां वृत्तः शोकः शक्तिपातो
वेनात्म्यावातीच्छुक्तुकिष्णयोग्याः ।

कृष्णं शङ्खं मेघप्रमथिताम्
उज्ज्वलपतेव तज्ज्ञेयदेशः ॥

उनात्राभिनीचरामनिकाहृदम् ॥ कृतिः श्रीमाधेनराय-
स्तेति शिवम् ॥

Cf. *Raj. Mitra, Notices*, viii., p. 48.

[H. T. COLEBROOK.]

2529.

196. Foll. 367 (numbered 1-366, two leaves
marked 27); size 10½ in. by 5 in.; legibly
written, in Devanāgarī, about the middle of
last century; thirteen lines in a page.

Svacchandoddyota, a commentary, by *Kṣhe-*
marāja, on the *Svacchandānaya*, a treatise on
Śaiva faith and conduct, by the commentator's
teacher *Abhinavabodhāditya* (? i.e. *Abhinava-*
guptārāya).

The treatise, the text of which is likewise
given, is divided into fifteen chapters.

It begins (with the numbers supplied):

विश्वैकवृत्तिचालविश्वरूपेण विचारयन् ।
परमकाशपुरुषं क्षुत्तः सखंदमेरुम् ॥ १ ॥
प्रसरत्किङ्करोलम् -- हरिमेलेये ।
सर्वसंपादिनाय मेरुचोभोपये नमः ॥ २ ॥
एतेषु चोपमलेः शक्तिरुक्तिरवयवी ।
यद्वचनितं भाति मुक्तामयमिदं नगम् ॥ ३ ॥
क्षुत्तिनाचपिनिर्गुतः श्लेषाज्ञानचित्तवः ।
गुरुतुल्यपरम्या (?) विमये चगच्छये ॥ ४ ॥
तत्त्वोपाविश्वरूपमहामाहेश्वरज्ञः ।
खेपराको विपुलुते श्रीसखंदनं ननाम् ॥ ५ ॥
अभिनवोपादिमधुतिविश्वरूपेण विचारयन् (?) ।
रमयतं वरदाः परमलभकार्यकारवाक्याह्वये ॥ ६ ॥ १२ ॥

"इहानुमिषुवाकरकहृदवचनवीर्यानुकीकृतमुक्तप्रसार-
यितुं कश्चिदेवोक्तिगु (!) चाह ।

केलाशक्तिपातोर्ध्वं मेरुं विगतामयम् ।
चंदनदिनहावालुगेश्वरपुष्पश्रुतिभिः ॥ १* ॥
क्षुत्तारैर्द्रव्यादिमधुतिविश्वरूपेण विचारयन् ।
क्षुत्तारानं महेश्वरं गद्यानुमिषेयितम् ॥ २ ॥

* The MS. only gives the numbers from I. v. 10
to II. v. 58.

सुविहंसारकरीरे विहयस्वित्तिकारकम् ।

चतुसहस्रं देवं प्रकाशतिविनाशकम् ॥ ३ ॥

सुदिनं (१२.५०) मेरवं दृष्ट्वा देवी वचनमब्रवीत् ।

इह परमेस्वरस्य पिदानं [६] वनस्य प्रकाशेनोक्तस्वातिहा-
यनोक्तमेरवस्युरात्मामरणाथे इति भगवतः शास्त्रस्य
तदेवाभिधानं वा च सामैककल्पवचनकारितमिवाज्ञेयं
नृत्वादिपंचमकल्पं देवं मेरवं सुदिनं (१) दृष्ट्वा देवी वचनम-
ब्रवीदमुक्तं । तत्र देवः शिवादिशिवंताज्ञेयनृत्वादिप्रोक्तोपरला-
पदज्ञेयोक्तैतया विनिगीयुक्तदभिव्यक्तिव्यस्य जगत्प्रवहारक-
तयापि ज्ञोतवान् । शिवमचनहेच्छादिभिः स्तुत्याभिः सर्वभग-
वतानां गतिः प्राप्यो भिन्नोपमात्तत्त्व यथोक्तं दिव्यक्रीडापिति (१)
मेरवो विश्वमरुतवयवसमरूपो भीक्षुत्वमभ्यसिति सुवस्त्रा
संवादिखामभवदः । भवं भोः संसारवासः । तया जनितो
रयः सुभेदः भोरयः । ततो जातः ० तस्मिन्तन्निर्गतरं तवासीनं
तदुत्तरीयं प्रकाशैकचनं तदज्ञेयव्याप्ता च विश्वकल्पं तत्र एव
विगतताम्यं प्रकाशानां साधकानां यथाभिलषितसंपादनेनातिवि-
नाशनं । एवंभूतं देवं मेरवं सुदिनं (२.५०) यथोक्तदेवकल्पे देवी
सातंभ्यशक्तिर्दृष्ट्वा साक्षात्कृत्य वचनमब्रवीत् । ०

मीदेयुषाच ॥

यस्यया कथितं मर्त्तं खच्छं परमेस्वर ॥ ४ ॥

ज्ञातकोटिप्रविलीयं भेदानंभविनचित्तम् ।

चासुप्पीठं महातं चतुस्रयमल्लोदयम् ॥ ५ ॥

न शक्तिप्रतिमनुनाः सत्यपरीषयरात्रनाः ।

अस्यायुषो मय्यविश्राज् अत्यसत्ताज् शंकर ॥ ६ ॥

तदर्थं संयतं तस्य सत्यशास्त्रार्थविराजम् ।

भुक्तिमुक्तिप्रदातारं कथयस्य प्रकाशः ॥ ७ ॥

हे शंकर चतुस्रयपरतया ज्ञेयस्वर आत्मकल्पपरमेस्वर यस्या
मर्त्तं ख एव छंद इच्छा यस्य तादृगनर्गलमेरवकथाभिधा-
व्याख्यच्छंदः ० ॥

कौटुशं च मुहं विद्यासाधकं च महेश्वर ।

भवाभयप्रदातारं शिष्यं भूमि (१) च कौटुशम् ॥ ८ ॥

सदाशिवं ज्ञानेन काष्ठं वैष समागतः ।

यमनं हवनं वैष कविवासं रथापि च ॥ ९ ॥

पंचगव्यं च इ (१) वैष दत्ताकाष्ठं च मंत्रलम् ।

दीक्षां चाब्जाभिषेकी च समया मां यनामि च ॥ १० ॥

कलिनासाज् विभीतिं तया हूहि महेश्वर ।

गुपीदिभूयंतीं कौटुशं विद्याम् ०

I. (41. 86) इति श्रीमहाभादेकरच्येनराजविरचिते खच्छं-
दोक्तोत्तरे mantroddhārah प्रथमः पटलः ॥ fol. 18a; II.
arcanādhikāra, fol. 46b; III. adhiśaśapaśala,
fol. 65a; IV. Jñānādhikārahaprakāśanam, fol.
125b; V. tattvōlīdikāhāprakāśanam, fol. 147a;
VI. pranavādhikāra, fol. 160a; VII. Kālādhī-
kāra, fol. 197a; VIII. fol. 203b; IX. fol. 218b;
X. bhuvanādhādhikāhāvidhi, fol. 306b; XI. fol.
329b; XII. fol. 355a; XIII. fol. 357a, XIV.
fol. 362b.

XV. The text ends:

एवं संक्षेपतः प्रोक्तं सकलं तु वरात्मने ।

यस्य संज्ञाज्ञानादेषां चोदज्ञानदुष्टो भवेत् ॥

तस्याच्छानाचैतो (१० ने) होतं यथे च परपरीषि ।

मुपैति भाषितात्मानसत्तिर्धर्ति सर्वधियः ॥

संपूर्णैकचित्तोविदधसच्छंदो जयति प्रभुः ॥

सर्वेष्वेव स्फुरति सततं सर्ववैशाल्यमूर्तिर्

योसौ खच्छकलितचलितोपौषेधियः कर्त्तव्यः ।

खच्छंदोप्यं जयति भगवात्सर्वसंपादनाः (१)

स्यात्तस्फुरैविहसर्वसंपादनाकारस्यशक्ति (१) ॥

इति श्रीखच्छंदोक्तोत्तरे (१) पंचपटलः पटलः ॥ १५ ॥

Then follow some more explanatory remarks,
after which the commentary ends:

श्रीमतेति (१२. श्रीमतो विनि) नवाकास्त्रनामन्य गुरोरि-
[६] ।

आयुषोकोषराजसायादपूलिचरिषिज्ञ (१० यु चरितः) ॥

यस्यो [६] यं सकलं भवो हि गलितः कर्माक्षनायामलः

ज्ञानानन्दधना स्थितिः किमपरं लभ्यः प्रकाशः वरः ।

श्रीमन्तनमेखरस्तुतिरसंपादेन लक्ष्मीदेव (१)

अस्माभिर्विमलं बुद्धसरालं (१) निर्वैषयं स्वीयते ॥

सतं च सत्तात्मा स्फुरति सततं चेतनश्चिपः

यदा शक्तिर्येषं करकचराक्षिप्रतनुदिता ।

तदाभोगेकालमनर . . . यथोपनीधि . . . यथोपनी-
धिकृतः क्षेमराजकृतः श्रीमत्खच्छंदोक्तोत्तरे संपूर्णः । ० संयत् ११
आलुमिदृशोदत्तां युषकावरायां संपूर्णं कर्मा ॥

[H. T. COLEBROOK.]

VIII. Mysticism (Tantra).

2530.

147. Foll. 741 (numbered 753; nos. 389-398, 439, 534 and 733 having been passed over, and 731 being double); size 13½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1740 A.D.; seven lines in a page.

Paramāgamaśūṣāmaṇi, of the *Nārada-parāśara-ūtra*; in 95 paṭalas.

It begins: **ओं नमो महनीयगुह्योपदेशे विप्रबन्धोपि-
श्वसनमुपराय गयानां पतये श्रीपरदाय ॥**

चातुर्विंशहिरस्वगर्भरचनासिंहासनध्यासिनी
सर्वे वागधिदेवता वितरन्ते श्रेयोसि भूयोसि नः ।
यवादात्मलकोनलोगुलिनखमोक्षाभिरुहेतिः
शब्दप्रवक्तुर्भाषुभिर्भुवनस्युक्तं खलति ॥ १ ॥

श्रीब्रह्मादपुरातनादिगणनापुस्तकभावोद्भव-
स्युद्येनाहुर्बहेतुना समन्विन खलौट्टिप्रवर्तिनः ।
दासोपीतैरुपयैवसैरनुवात् संयुक्तीभ्यस्त्वान्
विस्तीर्यो भियमाददातु स विभुलैस्त्रोमूर्तिहो नमः ॥ २ ॥

ब्रह्माहैतरेखावयव जगतो बीजस्य संवापने
सर्वैर्गण(?) ख)विधिर्विशिष्टवदनात् सुम्यहवेदाष्टः ।
श्रीरोदाहृतनुप्रसंगवराधिज्जानहर्गावली-
विस्त्योक्तवत्प्रवोभमुदिः श्रीविदुलः पातु नः ॥ ३ ॥

चङ्गेतामृत[वा]हिनोपरिलक्ष्मणोल्लूरोमिषु
स्फारं स्फारयित्वासवात्सुशुलः श्रीराजहंकोयमः ।
यो ष्ठी विदुलभिरस्य कमला चिच्छमसुत्री मुदा
खादं खादमन्त्रमुक्तिमुपादं भुक्ते रत्नं नारदः ॥ ४ ॥

वेदाष्टस्य विधेर्विधेयविधिमार्गोद्भवः केवलं
विष्णोर्भक्तिरतः प्रशस्तपुरुषः प्रेम्हः प्रसंगोत्पद्ये ।
मुष्टो वेदहर्षिभागरचनाकर्षेयतासोम स
श्रीमत्कृष्णरतिप्रसंगजननं श्रोवाच शालं मुनिः ॥ ५ ॥

धंवानां प्रचुरस्त्रेयुगिनां गीतप्रसंगेन वा
ब्रह्मेकज्जया निरुक्तिरपचये राधिरिदृक्ता यतः ।
शानंदाभयेन वासवविधौ विध्यानिशान्येययात्
शानार्नदक्षशंकरावदनात् श्रीशंकराय नमः ॥ ६ ॥

नारं बीजकनूह हव विधियो नारं च ब्रह्मवहो
नारं निवसनात्रनानुभविनां स्वीयेदिदुहितः ।
श्रीनेताम् ब्रह्मादि समकह्मादुरेख शिष्याय वः
ओ श्यात् श्रीगुरुनृतिपालयज्ञका श्रीनारदो नारदः
[॥ ७ ॥

हस्ताद् हस्तादं महच महत्तस्मिन् च शिष्यं च यत्
सर्वैषास्ति सर्वं गणे च नमस्ते रंकेषु भूयेष्वपि ।
तादात्म्येन तदेवैव तदिदं तेजोमयं तन्मयं
सर्वैषापि तदंशरंगिनलये निर्मलं सर्वं धरिनिह ॥ ८ ॥

सादात्म्यरतं विचार्य विशदं कौत्समात्मोक्तं च
कृत्वा भारवभावनाभिरभितः सिद्धांतरावापलीः ।
मुष्टा वैदिकृतिभागभवनविधाधिकारात् ज्ञानात्
स्याते शुद्धमना नमोगमुदिनं दधी विधातुं मुक्तं ॥ ९ ॥

प्राचीनप्रचुरप्रवाहविज्ञादानार्नदंशोक्तं
संभ्राण्याय सरस्वतीं मुक्तिरतं तत्रावगाह्याय च ।
तीरे संनयनेकसमुत्तिमुत्तं श्रीनारदं नारदं
नारामन्दनये यरोपकृतये संयुक्तवान् वस्तुतः ॥ १० ॥

स्वामिन् विधिविदां यरेखगुरवे तुभ्यं नमः श्रोतं
संतुष्टिर्नैको नमस्ति न किल प्रोहानमर्गं विना ।
तस्मै पिशुगुणानुवादिनबहादुराहंस्वर्पाक्षीयां
संयक्तोर्षिपुरुष्य तद्वद विनो विच्छेकनाय प्रिय ॥ ११ ॥

मुत्वा मुष्टिपरिक्रमिक्रिस्मिन्मन्त्रभाभातुरं
वात्स्य व्यासनिवेदिनं मुनिपदः श्रीनारदं सर्वज्ञाय ।
जेहाद्रीकृतचेतनो निरवाधिमेनानुसंगेन तं
श्रोवाचानुवगच्छेनम्रययातो नेपातिगंभीरवाक् ॥ १२ ॥

पाराशर्ये त्रयविमानरहितं मुत्वा वचः संगति
मन्त्रकोरपयः ययोदिनवहैः सिद्धं नमोगं मुदुः ।
संतुष्टिर्नैको नमस्ति समभूर वाक्सीयमास्त्राक्ष मे
चक्षुषीक्युलका भवति भगवन् शोभा ज्ञानी साक्षियः
[॥ १३ ॥

नैसर्ग्यं भवतो भवतिनिमगं सेवां मुदुः कुर्वतः
कृष्णे कृष्णकपायुवाह्रसिक्तमूर्तिं विनानुयायं ।
लक्ष्मीकाशमुवायुतं त्रिषवतो श्यानदंशदादिषु
मुक्तायान् परिपश्यते विमलधौर्वैश्यानुवादान् पितः ॥
[१४ ॥

हवं दत्तविमानवर्जितानुविधौपकाराद्यः
पुंशुलुङ्गराव गीरिन् भवान् संसारसंशोभुदुः ।
भुम्भारं चक्षुष्यविश्ववज्ञातुर्गुरोरे खयर
वायो वायु यनातु वरिदत्तये(!) नानेव संयुक्तसि ॥ १५ ॥

विद्वान्, विश्वविदुः, पुराणपुरुषस्यानंदसंदर्भितः

जीवीवत्स्यं यत्प्राप्यतादनुपानं संश्राव्यज्जा यथा ।

आर्त्तायुद्धराय[आर्त्तायुद्ध^०] पायहत्तये नारायणैकाग्रिनः

जीमान् यत्तन्मूर्तिरस्ति निहरी जगन्नि सध्या जगती ॥५६॥

उद्यद्भिन्नकररुचिमान् श्रीमान् विद्याभिराजतां वत्से ।

हरिपदतिग्मगर्भसिद्धाशब्दगुणान्गणे विषटे ॥ ५७ ॥ ०

[from v. 37 in *anushṭubh śloka*.

Some idea of the contents of the work will be obtained from the following list of chapters:

1-10. Philosophical. — 1. (śl. 126) parama-
brahmaprasaṅgavarṇanam; 2. (125 śārdūlav.)
śrīṣṭhīyādīviritravarṇanam; 3. (133 ditto) śrīṣṭhī-
niropapāṇantatākarasacatusthāyayantranirūpaṇe
svātmāwabodha; 4. (119 anuśt. śl.) yantranirū-
pane vyaktivarṇane subuddhivarṇanam; 5. (śl.
127) advaitaprasaṅge gatimahimāvarṇanam; 6.
(śl. 125) buddhivibhāvavarṇane śrutyarthasāra-
nirṇaya; 7. (śl. 147) rasavarṇanam; 8. (śl. 147)
buddhivibhāvavivēkaṭāraṇane prapṛtṭinivṛtṭinirū-
paṇam; 9. (śl. 125) vyasasakabhidaprasaṅgā-
vṛṇ bhaktivarṇāḥ; 10. (śl. 140) vyasasakā-
bhāvaṇe bhāgavadbhaktivarṇanam; —

11. (śl. 126) *nijōyuhānṛthakākarāṇi brāhma-
mūhūrtapratāḥasamayāvadhīvaishnavajayapūrti-
nirṇaya*; 12. (śl. 126) *bhaktivarnane rinutrayū-
ṇīkarāyopprasange pañcayājñanirūpanādīvilitra-
varṇane bhaktiyuktatādṛśmāyanirūpanam*; 13. (śl.
192) *pañcōyatananirūpaṇe brahmajāknānāṣṭikīr-
ṇaya*; 14. (śl. 131) * *mahālayaśīkhīkīrtitvopra-
saṅga*; 15. (śl. 158) *karmāikarmavīkarmaprastāve*
* *nijādīkhīrasthīvarṇanam*; 16. (śl. 125) *yogān-
tarāyanirūkarāpanirūpaṇe karāṇapurushavarṇa-
ne nāmamahimā*; 17. (śl. 125) *pañcōyatanapra-
karāṇe hetupurushasahajapurushasvarūpavarṇa-
nam*; 18. (śl. 115) *svādīkhīrāmayaabhaktivācītri-
bhedaśīkṣadavībhavasādāśīvarūpasaṃgīta*; 19. (śl.
186) * *brahmarudrādīnī bhagavadāṣṭasāmyavar-
ṇanam*; 20. (śl. 131) *gotravedaśīpūjādāśīkhīra*;
21. (śl. 138) *dvāḍaśapurāṇanirūpanam*; 22. (śl. 137)
pīrvavācīprasāṅga; 23. (śl. 124); 24. (śl. 186)

tulanāprasāda; 25. (śl. 152) grīhasthaprasāda-
 sūryam anuvaharabrahmacaryanirūpaṇam; 26.
 (śl. 135) grīhasthāstramavarṇane mantrādikāh-
 prasāda; 27. (śl. 142); 28. (śl. 136) dīkṣā-
 mantragrāhapaṇamahotsava; 29. (śl. 120) dīkṣā-
 grahanam; 30. (śl. 153) purāicarapaṇavidhīśūdra-
 rānādhikīravarṇanam; 31. (śl. 141) bhāgavad-
 bhaktivīlāsamahotsava; 32. (śl. 127) damana-
 kumahotsava-kīlāmahotsavanirūpaṇam; 33. (śl.
 189) śayanyukṭava; 34. (śl. 131) puvitrāvropa-
 namahotsava; 35. (śl. 146) kaṭīlīnamahotsava-
 vijayotsava; 36. (śl. 202) rathamahotsava-dhva-
 jāvropaṇamahotsava; 37. (śl. 167) dipalikāma-
 hotsava-kūrttikamahotsava-tripurotsava; 38.
 (śl. 133) vībhūtiṣradamahotsava; 39. (śl. 158)
 dailhyodanāśīstīkānamahotsava; 40. (śl. 147)
 hutālikamahotsava; 41. (śl. 239) puruṣottama-
 mahotsava; 42. (śl. 127) cūḍāsvaidhī; 43. (śl.
 135); 44. (śl. 125); 45. (śl. 147); 46. (śl. 126);
 47. (śl. 133); 48. (śl. 125) mahānūsaravarṇanam;
 49. (śl. 143) rāmanuvāmīmahotsavavratavidhī;
 50 and 51 (some omission, śl. 1-119, then 99-
 131) kṛishṇajūnmaśhāmīvarāmahotsavavūthī;
 52. (śl. 106) śivarātrivarātanirṇaya; 53. (śl. 111)
 śivāligaiśvāśūddhābhayajananirṇaya; 54. (śl.
 153) śūlīrāmagallukīmanīkavaraṇanam; —

55-95. Astrological observations, and mystic prayers and performances. 55. *fol.* 159; 56. *fol.* 152; 57. *fol.* 147; 58. *fol.* 163; 59. *fol.* 121; 60. *fol.* 123; 61. *fol.* 132; 62. *fol.* 145; 63. *fol.* 214; 64. *fol.* 99; 65. *fol.* 105; 66. *fol.* 101; 67. *fol.* 108; 68. *fol.* 102; 69. *fol.* 65; 70. *fol.* 62; 71. *fol.* 62; 72. *fol.* 51; 73. *fol.* 39; 74. *fol.* 65; 75. *fol.* 50; 76. *fol.* 46; 77. *fol.* 36; 78. *fol.* 62; 79. *fol.* 60; 80. *fol.* 48; 81. *fol.* 54; 82. *fol.* 67; 83. *fol.* 83; 84. *fol.* 63; 85. *fol.* 63; 86. *fol.* 55; 87. *fol.* 54; 88. *fol.* 66; 89. *fol.* 55; 90. *fol.* 72; 91. *fol.* 63; 92. *fol.* 62; 93. *fol.* 72; 94. *fol.* 102; 95. *fol.* 52.

Foll. 698-703 have been inserted in inverse order between foll. 704 and 705.

It ends:

चविष्ठापरिहारेण विष्ठा चतुर्विधा (1) ।
 ज्ञानमनसा नाज्ञो ब्रह्मविज्ञानमाप्नुय ॥ ५१ ॥
 प्रतीतवैश्वदेवापि तत्त्वज्ञविषेचनात् ।
 ज्ञानैव परमं ब्रह्म व्यावधिकोपकारकम् ॥ ५२ ॥

इति श्रीपरमानन्दचूडामयी श्रीनारदपंचरात्रे सर्वज्ञाज्ञेय-
 बाष्पनिष्ठस्य नाम पंचनमस्त्रयः षटलः समाप्तः ॥ नारदपंच-
 रात्रस्य समाप्तः ॥ ० संवत् १७२७ शके १६६२ क्रमोदनामसंवत्सरे
 आश्विनपक्षपंचमी दशवासरे हस्तनक्षत्रे ज्येष्ठतृतिवर्गयोगशेलायां ०
 वर्षे १३२५ ॥

According to Prof. Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 8, the *Nāradapañcarātra* includes the following six works: 1. *Lakṣmīsaṃhitā*; 2. *Jñānāmṛitasārasaṃhitā* (ed. by K. M. Banerjee, in Bibl. Ind.); 3. *Paramāgamacūḍāmaṇisaṃhitā*; 4. *Paṇḍikarasaṃhitā*; 5. *Pādmasaṃhitā*; 6. *Vṛiddha-Brahmasaṃhitā*; whilst quotations are also met with (ib. p. 72) from 7. *Sātvatasaṃhitā*, and 8. *Paramasaṃhitā* (perhaps identical with 3). [H. T. COLLIERBROOKE.]

2531.

1193a. Foll. 200; size 12½ in. by 6 in.; careless, modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Paṇḍikarasaṃhitā, of the *Nāradapañcarātra*, consisting of 43 *adhyāyas* in which *Paṇḍikara* is instructed by *Bhagavat* in matters chiefly connected with sacrificial rites.

Rather incorrect; with lacunæ in places.

It begins:

मुञ्जीवरपरं पिबुं क्षतिपयं चतुर्भुजं ।
 प्रसन्नवदनं आये सर्वविघ्नोपशान्ति ॥ १ ॥
 अथ श्रीकूर्मसंहिताप्रारम्भः ॥

यदा तीर्थपूतक्षेत्रे गुरोरेव हितैषिणः ।
 यदा प्राज्ञापर्यवेक्ष्य संज्ञां कल्लोलयः ॥ १ ॥
 त्रुणु(?) ननु मद्रायेव काले प्राप्ते गुणगान्तिने ।
 यदाज्ञापयेत्तं वै मुखं पुत्रं यतः ॥ २ ॥

वागोपकटाक्षं तु येन ज्ञातिमवाप्स्यति ।
 यथात्मनं तु तत्रैवाद् गुरोरे विप्रियेक्ष ॥ ३ ॥
 तत्त्वज्ञानेन भगवत्पदं प्राप्ते गृहाक्ष मे ।
 दयां कुरु त्वनापस्य निगमस्य भगवत्पदे ॥ ४ ॥
 दध्नादिगता (1) ब्रूयात् कर्तव्यं प्राप्तेनैव ।
 प्रपतेत तदर्थं तु गुरुमर्हत्पुत्रमेव ॥ ५ ॥
 कृषयिना विधानेन पूरयित्वा जनैः पुत्रैः ।
 छिन्नित्वा च क्रमादेषां त्वादिभ्यः षट्छादिकैः ॥ ६ ॥
 भूमी ईशज्ञाताकाक्षेविनाभावात् प्रयत्नः ॥ ६ (?) ॥
 पूजयेत्कलपुष्पाक्षरारक्ष्यैर्निर्मलभवेः ।
 पूजितं दक्षिणेनस्य तं तु विधिं चतुर्विधं ॥ ७ ॥
 चाक्षं यथोद्गारस्य तु तत्त्वसंस्कारपठति ।
 अग्नेः कथनार्थं (1) तु द्वितीयं परिष्कारितं ॥ ८ ॥
 तदनेकप्रकारं च प्राज्ञाक्षं स्यात्प्रतीत्यं ।
 यस्य भेदो व्यपेक्ष्य च कालाक्षाक्षसंभवः ॥ ९ ॥
 निधं प्राज्ञाभिधानं तु संदलं बहुभेदयुक्तं ।
 तच्चतुर्वै कालाक्षात् यच्च दक्षो विमुच्यते ॥ १० ॥
 महास्य नवनाभं तु विप्रभेदेन वीर्यतः ।
 दृष्टेन पूजितेनाथ त्रिपद्मनी कलितेन च ॥ ११ ॥
 मोक्षो येन भवतामु भक्तानां ज्वलेन च ।
 भेदयुक्तेन कालेन दृष्टेनेवेन वै ज्ञाता ॥ १२ ॥
 ज्ञादश्यां प्रतिपद्यं तु चतस्रान्ते ततो द्विन ।
 समध्याक्षं भवेन्नक्षत्रं पुत्रकं चापरेण तु ॥ १३ ॥
 दृष्टेन पूजितेनाथ कलुष्यात्नेन वै हृदि ।
 त्रिपद्विधेन कालेन योग्यता तस्य प्रापते ॥ १४ ॥

- (1. (śl. 53) इति श्रीनारदपंचरात्रसारे श्रीकूर्मसंहितायां śaṅkhyaparīkṣhālākṣhaṇam; 2. (śl. 44) इति श्रीनारदपंचरात्रे (thus always subsequently) श्रीकूर्मसंहितायां bhūmīparīkṣhā; 3. (śl. 117) dīksiddhīlākṣhaṇam; 4. (śl. 206) maṇḍapalākṣhaṇam; 5 (?) 6. (śl. 404) padmalākṣhaṇam; 7. (śl. 171) r̥yūhālākṣhaṇam; 8. (śl. 234, ? wanting 183-200) cakralākṣhaṇam; 9. (śl. 164) mīṣṭhalākṣhaṇam; 10. (?) wanting; 11. (śl. 104) vṛittabimbālākṣhaṇam; 12. (śl. 28) pañcapadmaśaṅkhalākṣhaṇam; 13. (śl. 13) śūryabimbālākṣhaṇam; 14. (śl. 15) candraśimbālākṣhaṇam; 15. (śl. 33) trikṣhaṇabimbālākṣhaṇam; 16. (śl. 48) kūrmaśimbālākṣhaṇam; 17. (śl. 47)

śaṅkhābimbakalakṣaṇam; 18. (śl. 58) *navanābhakalakṣaṇam*; 19. (śl. 140) *natābhycārcanam*; 20. (śl. 128) *viśvakṣenārcanam*; 21. (śl. 22) *parivāralakṣaṇam*; 22. (śl. 77) *ādhārāsanalakṣaṇam*; 23. (śl. 69) *āsanadevatānyāsa*; 24. (śl. 58) *ādhārāsanadevatālakṣaṇam*; 25. (śl. 40) *vṛtivicāra*; 26. (śl. 59); 27. (śl. 728) *śrāddhākhyānam*; 28. (śl. 51) *kuṭāsanayonivibhāga*; 29. (śl. 161); 30. (śl. 224) *pavitārōhaṇam*; 31. (śl. 307) *lokadharmā*; 32. (śl. 158) *ārādhanaopavicāra*; 33. (śl. 175) *tattvasamādhi*; 34. (śl. 89) *dhūpagaṇaṭṭhalakṣaṇam*; 35. (śl. 67) *dhūpāṭṭhāralakṣaṇam*; 36. (śl. 455) *āntaravicāra* (!); 37. (śl. 66) *atanuvicāra*; 38. (śl. 318) *adhikāraṇirūpanam*; 39. (śl. 38) *āgamanirṇaya*; 40. (śl. 108) *bhādrapāṭṭhalakṣaṇam*; 41. (śl. 224) *nānādharmapratishāṭhāpanam*; 42. (śl. 187) *pādāpratishāṭhā*; 43. (śl. 194) ends :

पिचासूनां (!) गतासूनाम्येषां वा करोति यः ।

वैष्णवं च प्रतिष्ठानं सङ्गच्छा विभवेन वा ॥ १९१ ॥

अचिरादेव ते यति शब्ददेवातास्यदः ।

वैष्णवं च परं स्थानं ततः कालांतरेण तु ॥ १९२ ॥

विश्वं न भुक्त्वा साधु कुलशैलादिकैः सह ।

आचरेति भुजं येन ब्राह्मणेति पुनर्भुजं ॥ १९३ ॥

कृपयाभवे तावत् प्रतिष्ठां यः समाचरेत् ॥ १९४ ॥

इति श्रीनारदचर्याये योग्यदर्शहितायां विचित्रार्तिज्ञो
ध्यायः ॥ ४३ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2532.

736. Foll. 327; size 12½ in. by 6½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Pādmātānta, or *Pādmāsaphilā*, of the *Nārada-pañcarātra*, in four sections. Fairly correct.

I. *Jhānapāda*, in 11 *adhyāyas*, begins:

आजीनमाचरे यत्नं तदाचमनविधानिनः ।

दिक्षेयवच्छरे कर्म ब्रह्मणेभ्यो नृपि ॥ १ ॥

अथ यः कुरुः ॥

आधीतः सकल भगवन् कर्मोपांगाः कविजराः ।

वेदात्मकः सदैवैति शास्त्राति च यथाशयं ॥ २ ॥

इतेन सदैवैतेन चैव स्वायं न कल्यते ।

काचैर् इत्यथ स्वतः श्रोतव्यं नाप्यथा गतिः ॥ ३ ॥

यत्न उपाय ॥

भूयतां नृपयः सर्वे यथा पूर्वं यथा क्षुत् ।

उपसंगम्य संघते नृपिनिगमिवापरं ॥ ४ ॥

प्रदीपमेतरेषां पुत्रदानमिवाद्यं ॥ ५ ॥

नृपतां न महर्षीणां संघतः सर्वैरिच्छते ॥ ५ ॥

मर्त्यं नृपुत्रपायाय प्रमुखाय यथाशयं ।

संघतेन उपाय ॥

आधीतः सकला वेदाः कर्मोपांगाः कविजराः ॥ ६ ॥

इतिहासपुराणां पात्रोपायमुत्तमं च ।

मुत्तमं तेन सर्वेन दृश्यते सर्वदेवताः ॥ ७ ॥

स्वर्गपाः कलमयेन स्वर्गादत्यन्तं दृश्यते ।

विधिधानि च शास्त्राणि न तत्रैव प्रतिष्ठिताः ॥ ८ ॥

अथयग्यलोपायं न च यस्यामि मुच्यते ।

मुत्तिरेव च तस्यामि प्रमादमिति मुमुक्षु ॥ ९ ॥

निश्चयं नाधिगच्छामि मनसा किमुश्रुयि ।

ततो वः भृशमिच्छिः संतमद्ददस्वदा ॥ १० ॥

विज्ञाज्जनं समासाधु दुष्टिद्यं समपूज्यं ।

आत्यं तप आतिष्ठं ततः प्रीतः प्रजापतिः ॥ ११ ॥

अधिभिर्देवैः सार्धं स्वयमागमद्विज्ञं ।

ब्रह्मोपाय ॥

वरं वृक्षेभ्य भर्तुं ते यज्ञे नमसि चरेते ॥ १२ ॥

यरादिनं विज्ञं श्रेष्ठेभ्यो वरदं नमः ।

संघतेन उपाय ॥

इत्युक्तो वः भगवता ब्रह्मर्षोर् कृतांमतिः ॥ १३ ॥

ज्ञानं भवतु मे मुञ्चं निःसंशयमनाकुलं ।

येन सांसारिकं दुःखं तस्मात् ज्ञानमवाप्नुयात् ॥ १४ ॥

इत्युक्तो देवदेवस्तु ब्रह्मसिद्धिदमवाप्नुयात् ।

नृपु विप्र ब्रह्मज्ञानि विष्णुपावनमाचरे ॥ १५ ॥

मुत्तिरेव विज्ञादीनां निःश्रेयसकरो यदा ।

यतो वै मुत्तिर्न चैव निमग्नाराचयं हरिः ॥ १६ ॥

शैवस्य चरनं प्राप्नो न भूयः संखेदिह ।

संघतेन उपाय ॥

भगवन्नेन ज्ञाज्ञेण देव आराध्यते यतः ॥ १७ ॥

कीदृशस्तु यतो देवो विधिः की वा तदर्थमे ।

ब्रह्मोवाच ॥

वेत्तांश्च ज्ञातान् भुवनविद्वं पावनाशनं ॥ १८ ॥

हिताय सर्वभूतानामादिदेवेन चोदितं ।

चतुष्पादकन्यायुक्तं चतुर्वैगुह्यप्रदं ॥ १९ ॥

तेन ज्ञाक्षाविधानेन सनारायण केशवं ।

तज्ज्ञातं चतुर्वाक्यतः कथितो मुनिपुंगवः ॥ २० ॥ ०

In this way this 'mahat śāstram' is represented as being successively communicated by *Kṛiṣṇa* to *Brahmā*, by *Brahmā* to *Kapila*, by *Kapila* to *Paṇḍanaḍḍa* (or *Padma*, whence its name), and by *Paṇḍa* to *Samvartaka*, who finally transmitted it to *Kaṇva*

संघर्षक उवाच ॥

इत्युक्तो ब्रह्मणा देवः शंखचक्रमगाधतः ।

पादोत्थं रुद्रनालोचनं आनहार स्वयं हरिः ॥ ४७ ॥

श्रीभगवानुवाच ॥

बद्धप्रकाराणि तंवाणि त्वहैवमानि शंकर ।

परम्वरविहङ्गानि कुरुष्व त्वं यथावत् ॥ ४८ ॥

अथतारिष्ये बहुभिर्भस्त्रादिभिरहं मुने ।

त्वाम्प्रणोतानि ज्ञाक्षाणि स्वाध्यायानि महोत्तले ॥ ४९ ॥

अत्यायातेन मुक्तं भूयिष्ठं फलमनुजितं ।

पद्मकारे च ज्ञाक्षं शस्त्रं दर्शय स्वेनकारद्वयं ॥ ५० ॥

योगज्ञाक्षम्य कर्तृत्वे विरिंचो वधि करिच्यते ।

नात्स्यस्य चापि निनैषो कथितो अधिकरिच्यति ॥ ५१ ॥

बुद्धमूर्तिं सनास्याय बुद्धज्ञातं नृनाम्प्यहं ।

ज्ञानापाह्नपनिष्ठातं ज्ञानुत्प्रेयफलानि च ॥ ५२ ॥

आहर्तुं मूर्तिनास्याय ज्ञाक्षं ज्ञास्त्रि तपाहर्तुं ।

ज्ञाक्षाणि कृष्णोक्तानि भवन्ति शोकानि च ॥ ५३ ॥

आभूतः संज्ञावातोको स्यान्वर्ति मन ज्ञास्त्रनाम् ।

पादविमेषे ते सर्वे प्रथियमातुषवन् हरि ॥ ५४ ॥

नृत्तकृत्तकदा ब्रह्मा वापि देवैः सनालोच्य ।

जगान विहृत्तपर्वचारवादिभिरर्चितः ॥ ५५ ॥

संघर्षक उवाच ॥

संघर्षक उवाच ॥

श्रेष्ठादीन्विष ज्ञाक्षाणि प्रपते शास्त्रनाष्टके ॥ ५६ ॥

वेत्ताया नायया लोके प्रचरति निरनुज्ञाः ।

श्रेष्ठादयो वधि समपाक्षय तथ प्रतिविज्ञाः ॥ ५७ ॥

संघर्षके संघर्षकमद्विपत्तिनाथं ।

दुष्यमेव नृनामाचतुर्विधुनीचरः ॥ ५८ ॥ ०

संघर्षकमनास्यायी कथं नृना प्रचरते ।

संघर्षक उवाच ।

संघर्षकराणि ज्ञाक्षाणि राक्षसीने महामयि ॥ ५९ ॥

यासंविषी सनास्यायी तेन लोके प्रचरते ।

संघर्षकराण्यं यद्विज्ञोभते नैव वातरे ॥ ६० ॥

तपेतराणि शोभते संघर्षकस्य संनिधी ।

संघर्षकमयया यद्विज्ञोभते दिवाकरे ॥ ६१ ॥ ०

तंवायां नैव सर्वेषां यज्ञा नारायणः स्वयं ।

चतुर्वाह्यै भक्तानां आध्यामात च स्वयं ॥ ६२ ॥ ०

कक्ष उवाच ॥

कति भेदास्तु तंवायां नामधेयानि काविचिन्ति ।

श्रोतुमिच्छामि विभेदं परं कीदृशं हि मे ॥ ६३ ॥

संघर्षक उवाच ।

ज्ञानमेकमपात्री च पुरा हे कक्ष मुमुक्षु ।

नामधेयानि चैतेषां नृपयां कथ्यते नया ॥ ६४ ॥

यासं यज्ञोत्सवं नायवेभ्यं मल्लकूर ।

चैलोत्समोहनं विष्णुं तिलकं यत्नाद्वयं ॥ ६५ ॥

नारदीयं धनदीयं वासिष्ठं वीष्मद्वारद्वयं ।

समस्तुनां समकं सनास्यं कक्षसंहिता ।

सनास्यं महोदधः श्रीमद्वः पुरुषोत्तमं (?) ॥ ६६ ॥

मार्हेद्रुसंहिता संघर्षकस्य तज्ज्ञासागर ।

वागीशं वासतं तेनो द्रुविषं श्रीकराद्वयं ॥ ६७ ॥

सांघर्षं विष्णुजज्ञावं विज्ञातं विष्णुपुर्वकं ।

विष्णुवैभक्तिं शीरं श्रीम्यनीश्वरसंहिता ॥ ६८ ॥

पुष्टिं तं श्रीमकोयं नारदीयं दक्षसंहिता ।

श्रीवेष्टं योगद्वयं हारीतं सारमेधरं ॥ ६९ ॥

आचये मंदरं विष्णुमेकमेवौज्जनाद्वयं ।

वैशाखं विहृत्तं भागीयं परपूरुषं ॥ ७० ॥

वाक्त्रयस्यं गीतनायं वीळकं शास्त्रनाद्वयं ।

ज्ञानादीयं नामद्वयं नामं नारायणात्मकं ॥ ७१ ॥

पाराद्वयं च वापाळं काचित् पावनाद्वयं ।

जयोत्तरं वाईत्यं वैविनं वावनाद्वयं ॥ ७२ ॥

कात्यायनकं पास्त्रीकनीयनायनसंहिता ।

हेरत्स्यमेवात्मकं काष्ठीयं शोषायाद्वयं ॥ ७३ ॥

भारद्वाजं नारदीयं भास्वीमुत्तरपूर्विकं ।

ज्ञानाभ्यासागिरसं आश्वयं वैगुहाद्वयं ॥ ७४ ॥

वैलोन्निवन्धं येन विनास्यं चैव वासवं ।

मुक्ताचामरमाग्नेयं मातृदेवस्य संवत् ॥ १०३ ॥

महात्मनामुपास्यं आचारस्य विष्णुसंहिता ।

संहिता आदिर्गुप्तस्य ब्रह्मन् राघवसंहिता ॥ १०४ ॥

संवादे मुक्ताचामरमाग्न्याहोचक्रादयः ।

दत्ताचयेन ज्ञातव्यं [च] वाटाहमिह्यादयः (1) ॥ १०६ ॥

संवादेनास्यं प्रबुधसंहिता कलिस्संहिता ।

प्राचेष्टनास्यमिमेने ज्ञानमोचरे कृतं ॥ १०७ ॥

इति तं तं चनास्यं ज्ञानमेव नमोविधिः ।

तंवाचयेन चोध्यते मुक्त्युपायाः पृथक् पृथक् ॥ १०८ ॥

इति तं तं चनास्यं ज्ञानमेव नमोविधिः ।

तंवाचं नामधेयानि यो नित्यं यन्मते (1) नरः ॥ १०९ ॥

नरपादयिनिर्मुक्तो याति ब्रह्म ज्ञानमनं ॥

1. (śl. 110) इति श्रीनारदवैष्णवाय नमोविधिर्वाचं
तंच (thus generally) ज्ञानपादे *śāstrāvatārah*; 2.
(śl. 49) वासवं च *mūrtiyutpattikathanam*; 3. (śl.
27) *brahmādisṛiṣṭhikathanam*; 4. (śl. 41) *puru-
ṣhaviṣṭhikā*; 5. (śl. 40) *brahmalakṣaṇanāpraty-
pāyākathanam*; 6. (śl. 52) *brahmanāṣṭa sarvataḥ-
pāpāpādaṭṭavanarnanam*; 7. (śl. 69) *jñānotpatti-
kāraṇakathanam*; 8. (śl. 47) *muktilleḥitatattva-
nirṇayaḥ*; 9. (śl. 65) *bhūgolavarnanam*; 10.
(śl. 25) *bhūlokalakṣaṇam*; 11. (called 12; śl.
92) *bhūvarlokaḍivistārah*.

II. *Yogapāda* (concentration of mind) of 5
adhyāyas : 1. (śl. 22) *āsanabhedavidhiḥ*; 2. (śl.
40) *nāḍisvarūpakathanam*; 3. (śl. 36) *prāṇāyā-
malakṣaṇam*; 4. (śl. 23) *pañcābhūtasthānabhu-
dānirṇayaḥ*; 5. (śl. 31) *yogalakṣaṇam*.

III. *Kriyapāda* (on the ceremonies connected
with the construction of houses, villages,
temples, idols, altars, etc.), in 32 *adhyāyas* :
1. (śl. 55) *bhūparikṣhāpravachnāli*; 2. (śl. 66)
grāmādivinyāsa; 3. (śl. 48) *karṣhṇādividhi*; 4.
(śl. 43) *bālālayakālpnam*; 5. (śl. 90) *pra-
thamaśṭhādividhi*; 6. (śl. 51) *prāsāḍasya garbha-
nyāsaḍvidhi*; 7. (śl. 72) *upapādādividhi*; 8. (śl. 93)
prāsāḍabhedalakṣaṇam;

9. (śl. 77) *mūrdhaśṭhādividhi*; 10. (śl. 139) *parivāradevatākālpnam*;
11. (śl. 105) *śilānūsaṅgraha*; 12. (śl. 54) *dhru-
vavaraṇapramāṇa*; 13. (śl. 116) *śūlāsthāpanavidhi*; 14. (śl. 108) *varnavidhānam*;
15. (śl. 99) *nṭhityāsaṇādividhi*; 16. (śl. 77) *caturvīṣṭy-
aśṭamūrtilakṣaṇam*; 17. (śl. 111) *daśāvātāralakṣaṇam*; 18. (śl. 67) *mūrtibheda-
kathanam*; 19. (śl. 64) *śhaḍvraṇanirṇaya*; 20.
(śl. 120) *pratimāmāna-pratimālakṣaṇa-bhūṣa-
malakṣaṇam*; 21. (śl. 82) *śrīgūḍilakṣaṇam*;
22. (śl. 70) *parivāradevatālakṣaṇam*; 23. (śl. 62)
pūjopakaranavidhi; 24. (śl. 94) *śācāryalakṣaṇ-
am*; 25. (śl. 111) *pratiśṭhānopakaranam*; 26.
(śl. 83) *jalāḍhivinyāsanam*; 27. (śl. 210) *adhivī-
śanādi*; 28. (śl. 124) *pratiśṭhādividhi*; 29. (śl.
54) *mūnāḍipratīśṭhādividhānam*; 30. (śl. 190)
lakṣmīyāḍilagrāhanam; 31. (śl. 53) *akṣhamālu-
pratiśṭhādividhi*; 32. (śl. 138) इति च त्रिपापादे संवत्-
करोष्यां संहितायां *grahārcāsthāpanavulhiḥ*.

IV. *Oryāpāda* (on practical worship, esp.
at the celebration of the *Vaiṣṇava* festival),
33 *adhyāyas* : 1. (śl. 55) *jītinirṇaya*; 2. (śl. 92)
dīkṣhādividhi; 3. (śl. 185) *nityayāgavidhi*; 4.
(śl. 70) *agnikāryavidhi*; 5. (śl. 82) *nityotsava-
samārāḍhanakālavidhānam*; 6. (śl. 70) *nṛisūkto-
pūcāranirṇājanavidhi*; 7. (śl. 120) *maṣṭhālarā-
dhanācāryāḍilakṣhādividhi*; 8. (śl. 222) *śaṇājanā-
bhūḍavidhi*; 9. (śl. 137) *śiḥṣarakalāḍhādividhi*;
10. (śl. 155) *dhrvājārohaṇavidhānam*; 11.
(śl. 290) *maḥotsavavidhi*; 12. (śl. 91) *pūṣṭhā-
hāvīrvidhānam*; 13. (śl. 80) *pañcākālavidhi*; 14.
(śl. 195) *pavitradīpotsavaḍvidhi*; 15. (śl. 185)
vratānūṣṭhānakathanam; 16. (śl. 91) *śaṇmā-
janāḍiliphaladevadīravyayāpāhāraduṣṭhārtanam*;
17. (śl. 59) *jīrṇodhārasaṅyārokaṇavidhi*; 18.
(śl. 152) *prāyāścittaḍvidhi*; 19. (śl. 166) *utsava-
prāyāścitta-nāryāṣṭhāli*; 20. (śl. 104) *hiraṇya-
garbhādividhi*; 21. (śl. 84) *adhikāryāṣṭhāli*;
22. (śl. 71) *mudrāvidhi*; 23. (śl. 183) *mantra-*

kādyarthavarṇanam; 24. (fl. 192) dvādaśāśekhara-
rakalpa; 25. (fl. 272) śrīmadāśāśekharaman-
tram; 26. (fl. 84) viśvāgūḍyātryādimantrod-
dhāra; 27. (fl. 365) māṣyādīmūrtimantrod-dhāra;
28. (fl. 254) annādhipatimantrod-dhāra; 29. (fl.
190) śrīyādhiparivāramantrakalpanam; 30. (fl.
203) mantrod-dhāra; 31. (fl. 436) gaṇeśotpatti-
kathanamantrod-dhāra; 32. (fl. 299) mantrod-
dhāra; 33. (fl. 208) onds:

येन वा कथितं ज्ञानं श्रुतयः कल्पवापराः ।
इमां महोपनिषदं ब्रह्मानः नृकोति यः ॥ २०५ ॥
त वाति ज्ञासते ब्रह्म दुष्कापनकृतात्मभिः ।
येन न प्रथमानां तथा यद्युदोगैः ॥ २०६ ॥
तेनेदं विद्यते मुख्यतमोत्पत्तिर्नहिता ।
श्रुतयस्तं भवतो व्यं भवन्तु पुरुषोत्तमं ॥ २०७ ॥
प्रदास्यति तं मुख्यमपचने तपोनं ।
इत्यध्यायजालिज्ञास्यैवापादः प्रकीर्तितः ॥ २०८ ॥
इति श्रीनारदप्रचाराय महोपनिषदि पाञ्च तन्त्रे त्र्ययापदे
मनाराधनामंत्रोद्धारो नाम त्रयविंशोऽध्यायः ३३ ॥

[II. T. COLABROOKE.]

2533.

1193b. Foll. 120; size 12½ in. by 6 in.;
fairly good, modern Devanāgarī writing; 13
lines in a page.

Lakṣmītantra, or Nāradapañcarātrasāra, a
work in fifty *adhyaṅgas*, devoted to the praise
and worship of *Lakṣmī*, as the female *śakti*
of *Nārāyaṇa-Viṣṇu*, and the ultimate cause
of the world; and representing itself as having
been revealed by the goddess herself, under
the name of *Śrī*, to *Śakra-Indra*.

It begins:

नमो निजानवद्याय वगतः सर्वहेतवे ।
ज्ञानाय निरर्गय लक्ष्मीनारायणानने ॥ १ ॥
खगावनाहवाधारमोद्गूः कोनमवर्ध ।
चक्रलंकेदुर्मुखीगिललक्ष्मीरुपयुपासने ॥ २ ॥
वेदवेदांगतत्त्वज्ञं सर्वज्ञाज्ञविशारदं ।
सर्वैश्वर्यतत्त्वज्ञं श्रीवासानामात्मनं ॥ ३ ॥

विमोर्ध्वं विशाखारं रागवेवाचक्षीकृतं ।
चतुर्दशयोगेन सर्वस्वानवपराय ॥ ४ ॥
विष्टे क्षेमोपना भावी पुत्रा तपमतां गतं ।
निदानं त्रयदामाज्ञं तेषोराज्ञमनामं ॥ ५ ॥
अधिमधिगुणोन्मेधविषयैस्त्वमव्ययं ।
प्रातःसंध्यानुषासीनमुनिं दुष्टदुष्टाज्ञं ॥ ६ ॥
अग्निज्ञानां परमव्ययमो यज्ञविजानी ।
ब्रह्मविष्णुमहेशानां जगनी कारुणारी ॥ ७ ॥
देवैरभीष्टिता (? ०) चिन्तां शब्दम् शक्तिनिवत्तयस्त्रिनी ।
विदुषो सर्वव्येष्टा निमं पतिमनुजता ॥ ८ ॥
प्रमुष्टिस्तपनी तात्वा (? तत्त्वो) विविधमनैर्हिता ।
प्रथिपातपुरस्कारजनसूया वाचो जगती ॥ ९ ॥

जननया उवाच ।

भगवत्सर्वव्येष्टं मम नाथ जगत्यते ।
त्वत् एव मुक्ता भवैस्ते ते बहुविधालकाः ॥ १० ॥
ज्ञानानि च विविधाणि कलुरुपादिभेदतः ।
इत्येवो भगवन्मोर्ध्वं विविधो विदुषो मया ॥ ११ ॥
त्वया कथयता तास्मा भगवन्मनैर्हिताः ।
कथितं तच्च तत्रैव लक्ष्मीनाहात्मनुजम् ॥ १२ ॥
रहस्यत्वादमुद्रात्वा त्वया प्रकटीकृतं ।
तदहं कोनुमिच्छामि लक्ष्मीनाहात्मनुजम् ॥ १३ ॥
यत्प्रभाषा हि सा देवी यत्कुरुया यदुद्रा ।
यत्प्रभाषा यदाप्राता यदुपाया च यत्कला ॥ १४ ॥
तदहं कोनुमिच्छामि त्वत्तो ब्रह्मविदां परं ।
भवेयं कृतकृताहं यत्तु विज्ञानयोगतः ॥ १५ ॥
तन्मे दक्षय यंपानमुद्रयत्प्रभाष्यपीहि हो ।
इति तस्या वचः शुभा भगवानभिप्रेतवीत् ॥ १६ ॥
तामु संवोधितो मन्मथ भवैस्ते भवैर्वादिधि ।
मया मूढो न वक्तव्यमिति नो ज्ञादितं (?) पुत्रा ॥ १७ ॥
अहो त्वमपि कत्याधि लक्ष्मीनाहात्मनुजम् ।
कोनुं कुतश्चिरेणोद्दमस्यं वनाशनं ॥ १८ ॥
नारदब्रह्मर्षकाज्ञं भगवन्मनैर्दिनं ।

श्रुतयः कुरुः ।

भगवन् तच्छ्रुतो व्याधिः कास्ततः कस्तत्तव्यः ॥ १९ ॥
मुक्तो भागवतो धर्मो मोक्षैवकलुषव्ययः ।
तच्च तत्त्वार्थकथने लक्ष्मीनाहात्मनुजम् ॥ २० ॥

मुद्रपैदिकमार्गेण शिवनामधनम् ॥

त्रिवेदोन्मी विमये श्रीमान् (१. श्रीमान् २) श्रीमान्

[मुनी ॥ २ ॥

तस्य श्रीमन्निवस्य मुद्रपञ्चाभासाः ।

श्रीतये श्रीचराचारेधिकारी निवसते ॥ ३ ॥

श्रीचराचारीनां श्रान्तये अथधिकारिपिज्ञेयविता मुद्रते ।
तदेव तु दुर्लभं । तथा हि श्रीं रक्षाद्विधायाः ।

कापालं श्रीचराचारी च यत्नं बान्धवैः ।

श्रीचराचारी चाम्नामि मोहनापीति श्रानि तु ॥

ये मुद्राकाभिधेयेन मोहनीयं नामवान् ।

मया कृताणि श्राद्धाणि मोहनीयं भवन्ते ॥

इति श्रीचराचारीनां मोहकमुद्राः । तथा चाधिष्ठितेभ्यः ॥

श्रीचराचारी अथिचारी देवतायुधलाङ्गनेः ।

नराकां नान्दपायां युगाने कमुचिन्ते ॥

श्रीचराचारी प्रज्ञेयं श्रीचराचारी मुने ।

श्रीचराचारी मुने श्रीचराचारी मुने ॥

श्रीचराचारी प्रज्ञेयं श्रीचराचारी मुने ।

श्रीचराचारी प्रज्ञेयं श्रीचराचारी मुने ॥

Especial importance is attached by the followers of this sect to the practice of burning in the mark of *Vishnu's* disc on the forehead and other parts of the body (*cakrāṅkana*); this being represented as the one ceremony through which a man becomes entirely regenerated; and those who object to it, or substitute the *Linga* for the *Cakra*, being styled the lowest of mankind.

Of authorities quoted, besides numerous *Parāṇas*, may be mentioned: *Nārādīya-pāñcārātra*, fol. 12b; *Brahmagītā*, fol. 13a; *Bhāṭṭa-tantrāṅgi*, fol. 15b; *Muntrarājānuśubhidhāna*, fol. 17a; *Mādhava*, fol. 4a (on whose connection with this sect see Aufrecht, Cat. Bodl., p. 248a); *Pāñcārātram bhāgavatam tantram Vaikhāṇasābhidhāna*, fol. 9b; *Hemādri*.

It ends:

श्रीचराचारी मुद्राचाराचारीनां भावकाङ्क्षीः ।

श्रीचराचारी मुद्राचाराचारीनां भावकाङ्क्षीः ॥ १ ॥

पिण्डाद्वैतविज्ञानश्रीचराचारीनां भावकाङ्क्षीः ॥

भद्रोक्तिः श्रीचराचारीनां भावकाङ्क्षीः ॥ २ ॥

इति श्रीचराचारीनां भावकाचराचारीनां भावकाङ्क्षीः
श्रीचराचारीनां भावकाचराचारीनां भावकाङ्क्षीः ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2535.

32451. Foll. 30-39 of vol.; size 15½ in. by 9½ in., folio; European paper; minute, neat Telugu handwriting; 42-44 lines in a page.

Bhāradvājasamhitā (or *Bhāradvājasamhitā*), in four *adhyāyas*, and a supplement of other four chapters.

The first leaf (or leaves) of the original MS. from which this MS. was transcribed seems to have been worm-eaten, blanks being left in several places. The same work is described in *Rāj. Mitra's Notices*, viii., p. 262, from which the lacunae are supplied in the following extracts.

It begins: भारद्वाजसंहिता ॥

[मुद्रा] तु ब्रह्मन् यन्मन्त्रं विज्ञेयं च ज्ञातव्यं ।

भूय एव मुद्रिष्येदन्मन्त्रं पुनरेवैव ॥

केनोपायेन [अथविज्ञेयं सर्वं श्रीचराचारीः ।

श्रीचराचारी] परमं विज्ञेयं न देवा (१. ब्रह्म) विगतकल्पाः ॥

तेषां तद्वचनं मुद्रा भद्राचारी महामनाः ।

समाप्तं परमं मुद्रं पुनर्चेदन्मन्त्रं ॥ ०

इति प्रथमधिकारः fol. 2a; द्वितीयधिकारः ib.; तृतीय-
पायप्रश्ननाथिकारः fol. 2b; चतुर्थधिकारः fol. 3a; पञ्चम-
धिकारः ib.; षष्ठ्यनाथिकारः fol. 3b; इति अधिकारः
fol. 4a; सप्तमधिकारः ib.; अष्टमधिकारः ib.; नवम-
धिकारः fol. 5a; दशमधिकारः ib.; अष्टमधिकारः fol. 5a; इति भारद्वाजसंहितायां परिशिष्टे प्रथमोऽध्यायः fol. 6b;

इति भारद्वाजसंहितायां परिशिष्टे प्रथमोऽध्यायः fol. 6b;
० द्वितीयोऽध्यायः fol. 7b; ० तृतीयोऽध्यायः fol. 9.

It ends:

इदं विज्ञातव्यं श्रीचराचारीनां भावकाङ्क्षीः ।

श्रीचराचारी भावकाङ्क्षी (१) श्रीचराचारी भावकाङ्क्षी ॥

सुबुद्धिवायुकायान्दसतीरपक्षि ।
मयायं यतो यः शोकः स्थिते पुनः पुनः ॥
इति भट्टाचार्यहोत्रायं चरित्तरे चतुर्थोऽध्यायः ॥

[MACK. COLL.]

2536.

2931. Foll. 40; size 12 in. by 6 in.; large, thick, modern Devanāgarī writing; five lines in a page.

Gopālasahasranāma, professing to form part of the *Sammohanatantra*.

It begins:

कैलाशक्षितरे रम्ये गीरी पृथ्वी ईश्वर ।
ब्रह्मांडावलितायकं कृतिहाराकारकः ॥ १ ॥
जनेषु पूज्ये लोकोत्तरेषु विष्णुमुखादिभिः ।
निर्गुणैश्च देवेश सत्यं चोक्तं महेश्वर ॥ २ ॥
आद्यैर्महात्म्यां मायैः सवि ईश्वर ।
तन्मायैश्च महाप्राज्ञ संशयं क्षिपि ईश्वर ॥ ३ ॥

जीमहादेव उवाच ॥

धन्वादि कृतपुष्पादि पार्वीति प्रायवज्जने ।
रहस्यातिरहस्यं यं यत्कृतिं यतानने ॥ ४ ॥
स्त्रीलभायाम्हादेवि पुनस्तं परिपूजयि ।
गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं प्रयत्नतः ॥ ५ ॥
इत्थं च सिद्धिहासिः स्यात् तस्माच्छलेन गोपयेत् ।
इदं रहस्यं परमं पुरुषार्थप्रदायकं ॥ ६ ॥
धनरत्नीयमायिष्मत्पुत्रगणगादिभ्यः ।
इदानीं स्मरन्नादेव महामोक्षप्रदायकं ॥ ७ ॥
तस्मै नमः संभवत्तानि नृपुण्यपहिता श्रिये ।
यो स्त्री निर्दमनो देवधित्करो यनादेनः ॥ ८ ॥
संसारसागरतोतीरैकरायाय मुखां वदा ।
जीमगाधूयकपेयं कैलाशं व्याप्य तिष्ठति ॥ ९ ॥

It ends:

यमुदं पुनस्तं देवि पूजितं यच्च तिष्ठति ।
न मारी न च दुर्मित्रं गोपयन्मयं कृषिम् ॥ १० ॥
कथं विभूयकाया मह्यंति नाच संशयः ।
जीमोपायो महादेवि यथेष्टस्य गृहे वदा ।
यस्य मेहे कष्टं च पात्रं तिष्ठति पूजितं ॥ ११ ॥

इति जीमोहनामं पार्वतीहोत्रं वादे गोपालकहृदयमं
चतुर्थं ॥ [P]

2537.

1412a. Foll. 31; size 13½ in. by 5 in.; indifferent Devanāgarī writing of 1793 A.D.; 12 or 13 lines in a page.

Sākhyaśāmatantra, or *Śaṅkhyāśāmatantra*, a series of directions, given by *Īśvara* to *Kṛāucabhedana* (*Kumara*), regarding the means of obtaining supernatural power in warfare; in 34 *paṭalas*.

It begins:

मन्त्रे युवाग्निनिर्गन्धवत्पलेष्टं
सिंहावनोपरि गतां चरिषीतपत्नी ।
पीतांबरभारयमास्यविभूषणांगीं
देवीं नमामि धूम्रमुद्रायेतिपिडा ॥ १ ॥
कैलाशक्षितराचीनं गीरी चानांगरीस्थितं ।
भारतीयतिपात्तीकक्षिपातं मुनिवर्द्ध ॥ २ ॥
अष्टदिक्पालसंयुक्तं त्रिशूलाश्चकरोति ।
भैरवाद्युक्तं देवं मातृवंशलपेक्षितं ॥ ३ ॥
महापापुषात्कीर्तं प्रकरोतुर्गुरुं ।
नन्वा सुता कुमारश्च इदं वचनमब्रवीत् ॥ ४ ॥
आयचक्षुः निपुणैर्भूषयाम्यंभवेत् ।
नानामायाभिर्न वैव जेतुमिच्छामि राक्षसं ॥ ५ ॥
तत्त्वोपायं च तद्विद्यां वद मे ककुदाकार ।
पुत्रो नमः तप शिष्यो नमः कृपापात्रो वन्द्येव च ॥ ६ ॥

इत्थं उवाच । साधु साधु महाप्राज्ञ जीमभेदन जीविद ।
ब्रह्माज्ञेयं प्रयोगेन च संहारो भवेच्छरी ।
तद्विद्यां च प्रपश्यामि विपु लोकेषु दुर्लभं ॥ ७ ॥
पुत्रो देवः शिरो देवं न देवं यस्य कस्यापि ।
ब्रह्मास्त्रसंभितं (?) गी विद्यां कृत्वा यामाप्नु (?) मन्त्र-
[सप्त ॥ ८ ॥

अनुष्ठितोपिनी विद्या वगल(?) च कुमारश्च ।
मन्त्रोपनिषदि च प्राक्प्रज्ञापहारिकी ॥ ९ ॥
मन्त्रोपायविद्या च एते पश्येयवाचकाः ।
यद्भययोगा च वा विद्या यन्निष्ठागमपूजिता ॥ १० ॥
तिरस्कृताविद्या विद्या विद्वज्जिज्ञेयवत् ।
संभवेन विना ज्ञातिवैद्यं वैव तु तद्विद्या ॥ ११ ॥
मोहना कर्तव्यं याति विद्येनो पादं तदा ।
मारुतं शक्तिहृदयेकारुतं च कुमारश्च ॥ १२ ॥

विद्या च वगदा नाम मुनिगुणा वृषाविनी ।
 विद्या वासुकिनी विद्या खविद्या च न भावते ॥ १३ ॥
 तत्त्वदेवताया विद्या वगदावननीविनी ।
 वगदा नादो विद्या वासुवानमुनि प्रति ॥ १४ ॥
 वगदेवतादेव पोद्गवानेहनेदिरे ।
 तेन देवी वगदाव वृषवानामं मुनि ॥ १५ ॥
 मूलनरोविद्याय जगविद्याय विद्याराम ।
 प्रयोगं पोद्गदेव तदाराधनमेव च ॥ १६ ॥
 विद्यारोविद्यानस्मिन् वगदे तत्त्ववैनादराम ।
 खविद्या रविद्या विद्या खननवगदाविनी ॥ १७ ॥ ०

P. 1. *mantramāhātmya*; 2. *dikṣā*; 3. *abhi-
 sheka*; 4. *brahmāstrayantram*; 5. *ekākeharima-
 hāmantravaibhavam*; 6. *ekikṣharimahāmantra-
 prayoga*; 7. *vagalāyāḥ śhaṭtriṃśadakeharividya*;
 8. *vagalāmantrarājasya prayogaḥ*; 9. *yantrasā-
 dhanam*; 10. *yantralepanam*; 11. *yantratartapan-
 vidhi*; 12. *mantrōddhāra (gāyatrī vagalākhyā)*;
 13. *vagalā(devī)pūjā*; 14. *vagalādevavidhi*; 15.
pañcāstravidyā; 16. *vedamukhyālavidyā (pañ-
 cāstraprayoga)*; 17. *bagalāyāḥ śatākeharimahā-
 mantrah*; 18. *bagalāyāḥ prayogaḥ*; 19. *ditto*;
 20. *vagalāyāḥ paravidyābhāḍanam*; 21. *para-
 viyābhākehaṇam*; 22. *vagalāstrum*; 23. *vagalā-
 stramahāmantraprayoga*; 24. *vagalāmālikālak-
 śhaṇam*; 25. *vagalāyāḥ caturakṣharamahātmyam*;
 26. *caturakṣhariprayoga*; 27. *bagalāhomapra-
 yoga*; 28. *stambhinividyaiprayoga*; 29. *bagalā-
 hṛidayā-mantraprayoga*; 30. *bagalāśhṭakṣhara-
 mantravidhi*; 31. *pañcāstraphalam (trāḷokya-
 vijaya)*; 32. *vijāheda*; 33. *śarvakaṛmanāśanam
 (kavacaprayoga)*; 34. *rahasyaśyātirahasyam*.

It ends:

गोपनीयं प्रत्यक्षः रहस्यातिरहस्यं च ।
 [गोपनीयं गोपनीयं] रहस्यातिरहस्यं ॥ ३३ ॥
 इति संक्षेपः शोके शोकेष्वेद्विधादिना ।
 प्रयोगस्योपदेष्टारः कविः विद्विज्जिता ॥ ३५ ॥
 इति वद्विज्जिते वासुवानमेव चतुर्विंशः पठतः ॥

The colophons also have the spellings *ज्ञा-
 स्वायन* and *ज्ञास्वायन*.

Cf. Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 15; and Aufrecht, Cat. Cat. under the entries *Sāṅkhyā-
 yanatantra*, *Shaḍvidyāgama*, and *Shaḍvidyāga-
 masāṅkhyāyanatantra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2538.

2788a. Foll. 99; size 12 in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing, by several hands; 14-16 lines in a page.

Kādimata(tantra), a work treating of the *Shoḍaśanīyātuntraṇi*, or mystic doctrines of the sixteen constant (forms of *Śakti*). It is divided into 36 chapters (*paśāla*) of 100 *śloka*s each.

It begins:

अनाद्यतो व्याधीनः स्थायीनभुवनवयः ।
 अयमपिरो व्याधिविधिः कालो विनायकः ॥ १ ॥
 वार्यमुपाय ।
 भगवत्कर्तृवाचि अमृतोक्तानि मे पुरा ।
 निशानां शोडशानां च नव तंवाचि कृत्स्नः ॥ २ ॥
 तेवानमोन्मयापेक्षास्वायते मतिविभक्तः ।
 तस्मान्मु निरेवेयं मे तं तं तासां वद प्रभो ॥ ३ ॥

इत्थर उपाय ।

मृगु कादिनतं तं पूर्वैकन्यापेक्षया ।
 गोयं सर्वप्रत्येन गोपनं तंवाचिदितं ॥ ४ ॥

वार्यमुपाय ।

कयं कादिनतं नाम्ना तन्मे हृदि महेष्टर ।

इत्थर उपाय ।

कादिकालीति शक्ती सः पुरा तत्त्वमताम्बया ॥ ५ ॥
 शोके तंवे कादिकालीनतास्ये तेन नाम्नः ।
 मृगु तत्त्ववैतथां राजानं सर्वैकविद् ॥ ६ ॥
 कादिसंज्ञा भवदूया सा शक्तिः सर्वैकविदे ।
 तं तं मदुक्तं मुपने मयनावैरकस्ययम् ॥ ७ ॥

The subjects treated of in the several chapters, according to the commentary, are as follows (cf. Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 71, where, however, some of the names are given wrongly):

1. *tantrāvalāraprakāśanam*; 2. *navanātha-*

vaibhavaopūjā; 3. *śoḍaśānityāvidyāśvarūpa*; 4. (*prathamā*) *Lalitānityā-nityaśāparyākrama*; 5. *Lalitānityārānam*; 6. *śoḍaśānityānaimittikakāmyapūjā*; 7. *Kāmeśvarinītyāyā vidhānam*; 8. *Bhagamālīnīnityāvidyāvidhānam*; 9. *Nityaklinnā* (thus always) *nityāvidyā*; 10. *Bheruṇḍānityāvidyā*; 11. *Vahnivāsīnīnityāvidyā*; 12. *Mahāvajresvarinīnityāvidyā*; 13. *Śivādūtīnityāvidyā*; 14. *Tvaritānityāvidyā*; 15. *Kulasundarīnityāvidyā*; 16. *Nityānityāvidyā*; 17. *Nīlapatākānityāvidyā*; 18. *Vijayānityāvidyā*; 19. *Sarvamāṅgalānityāvidyā*; 20. *Jvālāmālīnīnityāvidyā*; 21. (*śoḍaśī*) *Utrānīnityāvidyā*; 22. *sarvāṅgāṃ nityānām balidevatā-Kurukullāvidhānam*; 23. *śoḍaśānityāṅgabhūtāyā Pañcamyā Vārūhā vidyā*; 24. *śoḍaśānityādhyānaprapañca*; 25. *śoḍaśānityātmātrikāhīlānyāpti*; 26. *śoḍaśānityāvyūptivaibhavaoprakāśakamantrasya vyūptiprakāśanam*; 27. *śoḍaśānityāhīlātmakaprapaṇavyūpti*; 28. *śoḍaśānityānām lokahīlātādūtiyam*; 29. *śoḍaśānityānām homārthamandapakuṇḍādinirmāyam*; 30. *vāstudevatāpūjā*; 31. *śoḍaśānityābhaktiniśīḥa-arimardanavidhānam*; 32. *śaunyahomavidhānam*; 33. *lalitāvidyāyā svarūpabhedavidhānam*; 34. *vidhasārasavatālvīdyā*; 35. *nityānām svātmavavāsanātattvavidyā*; 36. *paramārthasvarūpaprakāśanam*.

It ends :

यज्ञंयनेतलकलं निभाविद्यासु बोद्धम् ।

शब्दा संगुण विविचरन्ते च नदंशः ॥ १०० ॥

शिवसत्त्वमो यातिरिति उच्यते स्मरितम् ।

कस्या निजालम्बाचे तद्वत् खालसाकृतं ॥ १०१ ॥

इति बोद्धनिभावेण श्रीकाशिते वदंशः पठतः ०
वदं १०११ वदंशो १०११ वदंशाने लिखितं नयेन कस्यायेन
आलार्थे ० नितो माहसुदि २ गुरो लिखितं ॥

Cf. Burnell, Tanjore MSS., p. 206.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2539.

93. Foll. 229 (numbered 1-232; nos. 107, 207, 208 having been omitted); size 10 in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

The same work. This MS. is apparently of Kashmir origin. [H. T. COLEBROOK.]

2540.

1016. Foll. 201 + 134; size 11½ in. by 4 in.; carelessly written, in Devanāgarī, by two different hands; ten lines in a page.

Manoranmā, a commentary on the *Kādamatāntara*; composed—in the year 1660 (? 1603 A.D.)—by *Subhagānandanātha*, surnamed *Prapañcasārasīṃharājapratīna* (?). The author's real name seems to have been *Srikanthasa*; having been in the employ of the king of Kashmir, he wrote this commentary in the Deccan, whilst staying with a certain *Nṛsiṃha Rāja*, during a pilgrimage to Rāmasetu (Ceylon). He, however, carried the work only as far as the twenty-second *paṭala* under the name of *Subhagānandanātha*, and left the other 14 *paṭalas* to be completed by his pupil *Prakāśananda Deśika*.

Rather incorrect. It begins (somewhat corrected):

आद्यलोकेन प्रवर्धयामासैवमिदंविनायककुतिः क्रियते । तत्र
यनाद्यंतः काष्ठस्याद्यंतद्विहारात् । अथवापीनः इतरेत्येता-
द्विभुटः । साधनमुपनयनः सावयवज्ञानज्ञानेयानुपनयनः ।
नयति विद्योक्तो भवतीत्यर्थः । अथितः काष्ठस्य संतत्यनान-
त्वात् । आतविषः काष्ठरूपाभ्यामनवच्छिन्नत्वात् । काष्ठ इति
विशेषयस्य नाम । विनायकः विप्रश्चरो विगतनायक इति च ।
इतदुक्तं भवति । इत्युक्तः काष्ठरूपो विनायकः सर्वोक्तो
भवतीति तत्राविषो विगतनायकः काष्ठो विद्योक्तो भव-
तीति ० ॥ तत्र सर्वतथावि निभाबोद्ध(र. शि)काशितोद्धृत-
नभाविद्युःचरितुस्मान् तत्राविष नव तत्राविष बुद्धिबुद्धवि-
त्ताबोद्धकाशितोद्धृतनानागुणांतर्गतना(र. नौ)हर्तातत्रावकाश-
बुद्धिबुद्धकाशितोद्धृतनानाविधेद्विज्ञानावकाशित(१) इति ॥ अथो-

रतने संक्षेपं देव चंद्रवर्द्धनस्यैवतः ।

कानेचर वपाच ॥

मुमुक्षु देवि मुमुक्षु तन्मे मुमुक्षु कचयामि मे ॥ ९ ॥

यः परमवदनी कतिपयः परमवदः ।

सर्वदेवशरीरादीनि विधीयमानानि ॥ १० ॥

सर्वैव वीर्यामो र्ध्वं सर्वै स्वधर्मनामः ।

जानंदद्वयी यः शोकासाधनं लिङ्गमुच्यते ॥ ११ ॥

य जानंदरको द्वयो रको रेत इति स्मृतं ।

रको वै य रक्तवर्णः (?) लज्जानंदी भवेदिति ॥ १२ ॥

P. i. 47 ślokas, colophon : इति हार्दिशलोदिपि-
कौर्त्ति निरापोरक्षिकाकौर्त्ति तन्मे भगवन्निर्वाहविज्ञानं शतकाह-
विषयानंदनेत्रे प्रथमः पटलः ॥ ii. 60 śl.; iii. 60 śl.;
iv. 49 śl.; v. 73 śl.; vi. 84 śl.; vii. 180 śl.;
viii. 94 śl.; ix. 90 śl.; x. 97 śl.; xi. 66 śl.;
xii. 178 śl.; xiii. 34 śl.; xiv. 64 śl.; xv. 93 śl.;
xvi. 132 śl.; xvii. 165 śl.; xviii. 112 śl.; xix.
125 śl.; xx. 110 śl. (together 1913 ślokas).

It ends :

महिम्नप्रतिभां कृत्वा सर्वभूतस्यनादिभिः ।

सर्वभूतार्थलिङ्गं च तथा स्मृतिर्लिङ्गं ॥ १०३ ॥

रत्नलिङ्गं च विष्णुलिङ्गं श्रीवैष्णवलिङ्गं ।

पार्थिवं लिङ्गमोक्षानि तदा राजतलिङ्गं ॥ १०४ ॥

रत्नमेव प्रकरेण महिम्नप्रतिभायाः ।

समस्तैः पूज्यते देवि सर्वैर्वाभ्युक्तमूर्ध्वैः ॥ १०५ ॥

रतने सर्वैवास्मान्मोक्षतः पठति श्रिये ।

रतनस्य मुक्तोर्ध्वं रतनस्यैव नंदति ॥ १०६ ॥

रतनः पूज्यमर्थः पुत्रकं लिखिताक्षरं ।

रतनं वस्तु व्याख्याति विविधव्यत्ययः यः ज्ञानं ॥ १०७ ॥

सर्वैर्वाभ्युक्तमर्थः लिखिताक्षरं विधेयं ।

महिम्नप्रतिभां पूज्यते देवि पुनः कुलेष्वपि ॥ १०८ ॥

य नवा विज्ञातः शोकाः किं भूयः शोचिष्यति ॥ ११० ॥

इति हार्दिशलोदिपिकौर्त्ति विष्णुसंक्षेपं नाम विज्ञानतन्त्रः
पटलः ॥ जानंदनेत्रं संपूर्णे ॥

According to a note, in the hand of Mr. C. P. Brown, this work "is exceedingly popular in the South of India"; though it seems to be unknown in Northern India.

[C. P. BROWN.]

2542.

1508a. Foll. 131 (and an additional leaf, 83); size 11½ in. by 4½ in.; indifferent, modern Devanāgarī writing, by three different hands; ten lines in a page.

Śāradātīlaka, in 25 chapters (paśāla); by Lakshmana Dīkendra, son of Śrī-Kṛṣṇa, and grandson of Vijayāditya Paṇḍita.

For an analysis of the work (for which the present MS. was collated) see Aufrecht, Cat. Bodl., no. 160. For the author's genealogical account at the end of the work, which is very corrupt in this and the Oxford MSS., see Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 146.

[H. T. COLEBROOKE.]

2543.

2945. Foll. 166; size 11½ in. by 5½ in.; modern Nepalese writing; nine lines in a page.

Śāradātīlaka, with marginal glosses, and diagrams illustrating the text.

A more correct MS. than the preceding one. The last leaf, however, is wanting.

[B. H. HODGSON.]

2544.

1617a. Foll. 6; size 7 in. by 5½ in.; very careless, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Śāradātīlaka, chapter 24, here called Dhūma-vatīyāntṛapaśāla.

[H. T. COLEBROOKE.]

2545.

518. Foll. 6 size 9½ in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Śāradātīlaka)śikā, or Gūḍhārthapṛakāśikā, annotations on the Śāradātīlaka, by a writer

ईश्वर उपास्य ॥

देवीरहस्यनीशानि शृणु त्वं भक्तिपूर्वकम् ।

येन जयलगायेत कोटिपूजाफलं भवेत् ॥ ६ ॥

अथाहं निर्णयं ब्रूते परमं गुरुक्षिप्ययोः ।

विचार्य विधिवद्भाजान् दीक्षाकर्म समाचरेत् ॥ ७ ॥

The work consists of sixty chapters (*paśala*) in two parts (*pūrvārḍha* and *uttarārḍha*), the first of which treats of the general practices of *śakti* worship; whilst the second is concerned with the worship of particular deities:

I. 1. (śl. 88) इति श्रीब्रह्मसंहितायाम् श्रीवैद्यनाथकृत्याम्
(thus mostly) śikhāśāvidhiḥ; 2. (śl. 75) इति श्री
परमादेवीरहस्ये śāktamantroddhārāvidhiḥ; 3. (śl. 34)
śivāmantroddhārāvidhiḥ; 4. (śl. 13) vaiṣṇava-
mantravīdhiḥ; 5. (śl. 45+21) mantrōtkilānavīdhiḥ;
6. (śl. 58) saṃjyāvanavīdhiḥ; 7. (śl. 61) śāpa-
rūpivyāvoddhārāvidhiḥ; 8. (śl. 31) japa-vīdhiḥ; 9.
(śl. 56) samputra-vīdhiḥ; 10 (śl. 36) pūrvaścaryā-
vīdhiḥ; 11. (śl. 42) pūrvaścaraṇahomavīdhiḥ; 12.
(śl. 81) yantrōddhārāvidhiḥ; 13. (śl. 36) yantra-
udhārāṇavīdhiḥ; 14. (śl. 20) rāśicchandaniśmṛaya-
vīdhiḥ; 15. (śl. 14) śmaśānārcanavīdhiḥ; 16. (śl.
75) ditto; 17. (śl. 18); 18. (śl. 10 and prose)
śonapādadhāivāraṇānakhyānam; 19. (śl. 35) su-
rotpattivīdhiḥ; 20. (śl. 14 and prose) yātravan-
danavīdhiḥ; 21. (śl. 10 and prose) śāntistotra-
nārvandanākhyanam; 22. (śl. 156) surāśodha-
navīdhiḥ; 23. (śl. 65) śaktiśodhanavīdhiḥ; 24.
(śl. 69) mālaśodhanavīdhiḥ; 25. (śl. 43) ends:
इति श्रीवैद्यनाथकृत्याम् परमादेवीरहस्ये वैद्यनाथपवित्रिनाम्
वैद्यनाथः पदलः ॥

II. beg.: श्रीभैरव उवाच (r. श्रीदेशुवाच) ॥

भगवन् भवभूतीश कुलधर्मप्रकाशक ।

कुलेश ओतुमिच्छामि तं प्रत्यास्योत्तरार्धम् ॥ १ ॥

जीभिरय उवाच ॥

अधुना देवि कीलेहि कीलिकानां हितेन्द्रया ।

ब्रह्मोत्तरार्धं वक्ष्यामि रहस्यं विनयाभिधं ॥ २ ॥

दुर्गा देवी यरा देवी यरा शक्ति बरायिका ।

देशदेवीति वा ह्यसता गायत्रीति जुता लुता ॥ ३ ॥

26. (śl. 62.) mahāgaṇapāṭimantrodhātāvīdhi; 27. (rules and mantras) mahāgaṇapāṭivarada-
gaṇpāṇinīyapūjāpaddhātivarṇanam; 28. (śl. 24)
mahāgaṇapāṭikavacāḥkhyānam; 29. (śl. 137)
mahāgaṇapāṭimantrodhātamaśaśtrakāḥkhyānam;
30. (śl. 21) इति महादेवीरहस्ये त्वे mahāgaṇapāṭi-
stotrāḥkhyānam ॥ इति श्रीदेवीरहस्ये त्रयवर्गसप्तविंशत्य-
ष्टाध्याये महागणपतिरहस्यवर्णनं चतुर्थं ॥; 31.
(śl. 92) sūryapaśalāḥkhyānam; 32. (rules and
formulas) sūryapūjāpaddhātivarṇanam; 33. (śl.
50) vajrapāñjurakavacāḥkhyānam; 34. (śl. 190)
sūryamāmasahasrakhyānam; 35. (śl. 23) para-
mārthasatvāḥkhyānam śrībhagavatsūryapaśalāḥkhyā-
nam; 36. (śl. 85) lakṣmīnārāyaṇapaśalāḥkhyā-
nam; 37. (rules and formulas) lakṣmīnārā-
yananīyapūjāpaddhātivarṇanam; 38. (śl. 42)
lakṣmīnārāyaṇakavacāḥkhyānam; 39. (śl. 171)
lakṣmīnārāyaṇasaśaśtranāmāḥkhyānam; 40.
(śl. 25) lakṣmīnārāyaṇastavāḥkhyānam, śaṇḍi-
tapa ca lakṣmīnārāyaṇapaśalāḥkhyānam; 41. (śl. 65)
śrīmṛṭyūñjaya; 42. (rules and formulas)
śrīmṛṭyūñjayapaddhātivarṇanam; 43. (śl. 27)
śrīmṛṭyūñjayakavaca; 44. (śl. 124) mahāmṛ-
tyūñjayasaśaśtranāmastotrāḥkhyānam; 45. (śl. 28)
mahāmṛtyūñjayastotrāḥkhyānam śrīmahāmṛtyūñ-
jayapaśalāḥkhyānam; 46. (śl. 53) durgāśaśyavidhi;
47. (rules and formulas) nīyapūjāvidhi; 48.
(śl. 43) durgākavacāḥkhyānam; 49. (śl. 138)
durgānāmāsahasraṇavarṇanam; 50. (śl. 21) durgā-
stotrāḥkhyānam iti durgāpaśalāḥkhyānam; 51. (śl. 44)
mantravidyāprakāśa; 52. (śl. 7); 53. (śl. 17);
54. (śl. 28); 55. (śl. 29); 56. (śl. 18); 57. (śl.
31); 58. (śl. 27); 59. (śl. 20); 60. (śl. 34),
ends: श्रीदेव्यष्टाध्याय ॥

इमं देवीरहस्याख्यं तंत्रराजं महेश्वरि ।

सर्वसिद्धिप्रदं गोप्यं गोपनीयं महेश्वरि ॥ ३२ ॥

अदाहप्यनभस्तेषो हृतामभ्यो महेन्द्रि ।

सपुत्रेभ्यो ऽन्वाशिष्येभ्यो न देयं ह पुत्रपुत्रभिः ॥ ६६ ॥

इदं चारं हि तंभायाः तस्य सर्वसमुच्चयम् ।

‘एहं देवि पुनश्च गोवर्गं समीपम् ॥ २० ॥

इति श्रीहनुमानले तरे देवीरहस्ये परिश्रमः परलुः समाप्तः ॥
पूर्वो न्ये देवीरहस्यपरिभाषेति शिष्यम् ॥

With the endings of chapters op. the entries
under *Rudrayāmala*, Aufrecht, Cat. Cat.

[H. T. COLEBROOKE.]

2547.

581a. Foll. 53 and 96; size 12½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing, of 1800 A.D.; nine lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

2548.

1573b. Foll. 18; size 10½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 13 lines in a page.

Kalpāvalī (?) of the *Rudrayāmala*; a treatise of *tantric* medicine or pharmacopy, describing, in separate paragraphs (*kalpa*), the preparation of a number of nostrums and elixirs, the principal ingredient of which is water drawn from certain mountain-rivers, in different parts of India, connected by legend with the sweat dropping from *Vishṇu*, when, in the form of a boar, he carried the earth on his back.

It begins:

कौलाकशिखरे रम्ये देवदेवं वगवतुहं ॥

यमस्य परया भक्ष्या पार्वती परमेश्वर ॥

पार्वतुपाय ॥

नामाद्याधिकमुद्रा पीडा संश्राम्य नानवाः ।

कथं ज्ञातं विनिर्मुक्त भवेद्युक्त कली युगे ॥

ईश्वर उवाच ॥

रजायनं परं दिव्यं नामाश्लोदकं तथा ।

मृगु देवि परं त्वत् पवित्रं परमं प्रिये ॥

पिच्छना कोष्ठकनेत्र भाराक्षणा यदा मुवं (!) ।

तदा देहात्ममुक्तः प्रलोदो भूतिं पश्यति ॥

प्रलोदे वसिते भूमी नामानेदो मयवत्तदा ।

श्लोदकानिनां स्वार्तं चंद्रोदक (?) विप्रोदकं ॥

कुक्षोदकं ततो मातं त्रैलोक्यनरः परं ।

पुत्रोदकं ततो मातं रत्नोदकनरः परं ॥

कोक्षोदकं परं दिव्यं मातं हनुमदं तथा ।

करीरौकल्यमुत्तमं मातं दुषोदकं तथा ॥

पीतोदकममुदकं मातमुक्षोदकं बहु ।

यदेवं मुखनेदां प्रवक्ष्यामि मुभावनने ॥

श्लोदेने च पिच्छातामिषु लोकेषु मातरः ।

आमरेपिषतपिषेवं मातिकां तु विषययैः ॥ ०

It ends: ईश्वर उवाच ॥

मृगु देवि प्रवक्ष्यामि यथोत्तमं मुगंधकम् ।

तदहं संव्रज्यामि मृगुज्जायतलोचने ॥

करीरौदकानरे देवि नम्यमाने सुदृष्टे पुत्रा ।

उत्तमकनूतं देवि दिव्ययोगमहापनम् ॥

तस्य गंधेन मुक्षोधि मोदिनाः सर्वदेवताः ।

गंधकं नाम पिच्छातं वरादा [रि] ज्ञानाज्ञानम् ॥

तस्य पयै तथा पार्ष्णं वल्ल्यायं निषोष मे ।

पीतं चैव तथा चोतं कपोतं च वृतीरकम् ॥

क्षमाक्षमातरं देवि भवेत्तत्पैत्रादि च ।

वननं रेचनं क्षता मुद्गदेहः समारमेत ।

मुगुहूतं मुगुक्षये चर्चयित्वा कदाशिवः ॥

इति श्रीहनुमानले कल्याणचली (!) समाप्तः ॥

The colophon seems to have been added by a different hand, the treatise itself being apparently incomplete.

Below the colophon another hand has written the title *हनुमानले कल्याणचली*; and the leaves are marked कल्य ०.

For a *Kalpavallistotram* assigned to the *Rudrayāmala*, see Burnell, Tanjore MSS., p. 200a. [H. T. COLEBROOKE.]

2549.

2257. Foll. 42; size 6½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī; 13 or 14 lines in a page; modern.

Śārikābhagavatīpañcāṅga, and *Jvālāmukhīpañcāṅga* (?), of the *Rudrayāmala Tantra*.

I. begins : अथ श्रीहार्दिकभगवतीसंवाते लिख्यते ।

तथादी पठत् लिख्यते । श्रीमेर उवाच ।

मृतु देवि प्रवक्ष्यामि पठत् देवदुर्लभम् ।
सर्वैश्वर्यदं दिव्यं सर्वैश्वर्यदायकम् ॥

या देवदेवी यदा हार्दिका भुजनेष्टरी ।
चैतन्यमनो दुर्गा विद्या व्रताश्चरा यदा ॥
सप्तविंशत्यरी तेष व्रतलोकावराजया ।
सप्तद्वीपमयी पृथ्वी भूवन्दया मुलेष्टरी ॥

पक्ष्यामि पठत् देवि संघोहारप्रकाशम् ।
संघोहारं लोकागारं यथापश्यस्यसि ते ॥
संघोहारं महोम्नं सर्वैश्वर्यदं कली ।
लोकानां विमलाचार्यं तथादी मृतु पावैति ॥

तारं परावर्तयत्पुनराहः
हं इमे तन्मध्यस्थं च नाम ।
यत स्मरे पावैति हार्दिकावाल्
यथोदशायां मनुस्व गोप्यः ॥

संख्यास्य महादेवि न विप्रो नापि ब्रूयन् ।
न विषयैर्योर्लोके विविक्षाध्यासिरेवमः ॥
साक्षात्सिद्धिदो मंत्रः सर्वैश्वर्यप्रहारकः ।
ब्रह्महत्यापराधानमहापातकमं मलम् ॥

प्रचालयति संघो ज्यमभयभयं भूतम् ।
संघमुक्तीलयेदादी मूर्तं संघीययोगिनः ॥

विद्धं मंत्रं जपेन्मन्त्रं दध्यादते च संपुटम् ।
ततः सिद्धिमनुः सिद्धो नाकाधो भवति भुवनम् ॥

अस्य संख्या देवेति प्रभावाद्देवो ज्यमहम् ।
विष्णुनैरायणो देवि ब्रह्मा लोकाधिपतमहः ॥

न देवः परशिवाय भक्तिहीनाय पावैति ।
अन्यथा सिद्धिदानः स्यात्पुनर्योः शिवज्ञापकः ॥

संख्यास्य चापि प्रोक्तो महादेवो महेष्टरि ।
विदुषु हंदाः समाख्यां हार्दिका देवता जुता ॥

इमे चीनं रत्ना ज्ञातिः सिंदुरं कीलकं जुताम् ।
अनीयैकामोक्षायां विनियोग इतीरितः ॥

तारं यदा रत्ना चीनैः सहोपाचारकपथिः ।
मार्तं सुवै[?] रंदागदि येन देवीमयो भवेत् ॥

आनमस्याः प्रवक्ष्यामि जगज्जेतमाकारकम् ।
येन आनेन देवेति परानन्दः प्रजायते ॥

पाठादीवोदिपुनरिमुपुता

पराविषयज्ञानव्यापुनायम् ।

सिंहारिद्वी शिवनाम्ने-.

लीनो भवे चेति हार्दिकेन ॥

संघोहारं प्रवक्ष्यामि ०

इति श्रीहार्दिकभगवतीसंवातेः समाप्तः fol. 4a.

अथ श्रीहार्दिकभगवतीसंवातेः लिख्यते श्री ।

श्रीहार्दिकां भगवतोद्धारयैकश्रीलां

वदे यथेष्टकलां मुलदेवतां ज्ञान् ।

आ ब्रह्मकौटिल्यगुणि गिरी ब्रह्मे
लोकेनेता भवति या परमावैरीयम् ॥

श्रीं ब्रह्मे मुहूर्ते जयनतलुगुवाच करपरवी प्रवात्य
निमात्रने अनुपायस्य निमात्ररिचि चेतस्यीधोमुकवहल्लक-
मलकविर्कात्रगीतर्पद्रुनल्लिहावनोपरिचलं जगुहं मुक्तपर्व
मुक्तालंकारभूषितं ज्ञानानन्दमुदितमानसं जडिदानंदविषहं वि-
नयनं चतुर्भुजं ज्ञानमुद्रायुक्तवचनमयकरं चामनं चामल्लभ-
कमलया रत्नवचनाभरुदया खमिपया दम्बमुनेगीर्तिगतिं सर्वै-
देवाभिदेवं परमेशिवरूपं ज्ञातं ज्ञानसर्वं भूतानां तत्परमकम-
लपुगलविगलदमुतपादया स्वात्मानं मुक्तं विभाव्य मानसैरुपचरि-
कमाप्य चो दे ह्रीं श्रीं हस्त ये हस्तजलपत्रं तं वहाय तं
हस्तजलपत्रं तं श्रीः स्त्रीः श्रीमच्छ्रीभुवनानन्दनाथजीवायुकां
पूजयामि त्रैव्यामि नम इति दक्षया विमृश्य मन्त्रा दंष्ट्रामन्त्रानं
सुवैत् ०

इति श्रीहार्दिकावधितिः ॥ fol. 24b.

श्रीमेर उवाच । श्रीं

अधुना देवि पक्ष्यामि हार्दिकावधं मुभम् ।

चैतन्यमोहनं नाम मूलनयनं मृतु ॥

अस्य अवयवानेष सर्वैश्वर्यकलं कुम्भम् ।

सर्वैश्वर्यदं दिव्यं सर्वैश्वर्यदं कली ॥ ०

इति श्रीहार्दिकभगवतीसंवातेः समाप्तः संपुटम्
fol. 27a.

अथ श्रीहार्दिकावधनाम लिख्यते ० श्रीमेर उवाच ।

अथयामि यदा विद्यां ब्रह्माख्यामिथि किंचे ।

शिवायाः हार्दिकाख्यायाः परं सर्वैश्वर्यकम् ॥

विना निमात्रिणी देवि विना मार्तं विनामैकम् ।

विना मुद्राज्जनां ज्यमोहोनावैनादितवैकम् ॥ ०

इति श्रीहार्दिकभगवतीसंवातेः समाप्तः संपुटम् ॥ fol. 28b.

श्रीमेर उवाच ।

अस्य श्रीशारिकाखण्डनामस्य श्रीमहादेव ऋषिः । विदुषः
ब्रह्मः । श्रीशारिका भगवती देवता । इति श्री श्री शक्तिः च
श्रीलक्ष्मी सर्वविघ्नार्थे नमो यते विनिर्गमः । ओं

अथ अथैव इव ननुश्रीरोमीतिनायकमन्त्रं
आये विश्वे शशपरचलाधिपतिपापतर्तसं ।
यो नमोस्तं भवति नमसा माननीयो महतिर्
धन्यः पुण्यैः स भवति महतीरज्यमाने महत्मान् ॥ ०

इति ० दशविद्याग्रहस्य श्रीशारिकाखण्डनामः संपूर्णः ॥ ०
कनाकमिदं श्रीशारिकाभगवतीरूपमन्त्रं ॥ fol. 35a.

II. अथ श्रीशारिकाभगवतीकवचं लिख्यते ॥ श्रीमेरु उवाच ।

देवि देवि जगन्माताश्रीलालमुल्लं त्रयोन्महम् ।
कवचं मंगल्यै च वैलोकित्यविद्याभिधम् ॥ ०

इति ० श्रीलालमुलीकवचं संपूर्णम् ॥ fol. 37a.

अथ मयविधिः ॥ चादौ आचमनमुद्धिं कृत्वा ततो गायत्री-
मन्त्रं ततः प्राद्यायामः । ओं अस्य श्रीशालालमुलीकवचस्य श्री-
भगवाम्मेरु ऋषिः । ० श्रीशालालमुलीदेवतायै नमः । इति
ह्रीं श्रीवाय नमो नामी श्रीशक्त्यै नमः ० . . इति श्रीलालमुली-
कवचविधिः fol. 37b.

अथ श्रीलालमुलीकोषं लिख्यते । ओं
मानासुतिपरास्वर्गं स्यात्स्वर्गं दिव्यकनः ।
ततो हन्वा शंकरस्य भूमि भूवासदाशिवः ॥ ०

इति श्रीलालमुलीकोषं संपूर्णम् ॥

इति मयविधिमयविधिः fol. 39a; इति सूत्रमयविधिः
fol. 39b; इति लक्ष्मीनारायणमयविधिः fol. 40b; इति
महादेवमयविधिः fol. 41b; after which some lines
of formulas, ending:

पञ्चाधिकशतं सुवितां विनयेत्
शुद्धाक्षणात् कलं च कर्त्तुं ।
करिदुर्गुणिः कर्ता चर्त्तुं
वरदातां विदित्कर्त्तुं नमानि ॥

इति ध्यानम् । अथ मंत्रः । ओं ह्रीं ऐं ह्रीं ओं वरदायै
नमः । गुणातिप्रदादायस्मरेत् ॥ इति वरदायैमयविधानं
कर्त्तव्यम् ॥ [R. JOHNSON.]

2550.

452a. Foll. 76; size 9½ in. by 5 in.; clear
Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Dhātukaṣṭha, lessons of alchemy, in form of
a dialogue between *Mahādeva* and *Pārvatī*;
professing to form part of the *Rudrayāmala*.
Rather incorrect.

It begins: श्रीपार्वतीवाच ॥

अचान्तं देवेश इति धातोश्च संस्कृतिः ।
येन विज्ञानमात्रेण साधये धातुर्नमति ॥ १ ॥

श्रीमहादेव उवाच ॥

धातुसुर्वेधः प्रोक्तुर्वेदुर्वेदस्यधराः ।
सर्वं रम्यसमौषधं धातुर्वेदुः निरामयः ॥ २ ॥
रामसे रामसौ विदित्ज्ञानमे तानसौ तथा ।
सर्वविदित्ज्ञाना सत्त्वे चातोरे सर्वसाधनं ॥ ३ ॥

पार्वतीवाच ॥

अध्यातां देव देवेश सत्त्वराजं यतान्तं ।
चातोरे गुरुता धातोः कार्यलक्ष्यलक्षिता ॥ ४ ॥
उपधातुक्रमेणैव तेषां लक्ष्यसाधनं ।
विदित्कर्त्तुमनुष्ठानानं तेषां कर्मप्रसाधनं ॥ ५ ॥ ० ॥

महादेव उवाच ॥

तिष्ठति धुविधोगर्भे धातवो विविधानकाः ।
विषयाकाले न विगता धातवो ये मयोदिताः ॥ ६ ॥
गुणलक्ष्यसंयुक्ताः क्षात्रां न स्मरति ह ।
अथ ते कथयाम्यस्य यद् गच्छाविति ॥ ७ ॥

पार्वतीवाच ॥

ये केचित् स्मरन्तीशं यत्नं कथय क्षात्रां ।
साधनामपैतिष्ठयैप्रभावः श्रीमतां स्मृतः ॥ १० ॥

महादेव उवाच ॥

नृषु देवि प्रवक्ष्यामि धातवो विविधाः स्थितीन् ।
गुणलक्ष्यसंयुक्ताः त्रि[या]युक्ता निबोध ताः ॥ ११ ॥ ०

इति तावत् अथ शीतं fol. 3b; अथ लोहनाम fol. 4a;
इति कांस्यं fol. 4b; अथ चतुर्नाम fol. 6b; इति लोह-
विधानं fol. 28a; इति माचनं (thus repeatedly;
आनयेत् कर्त्तुं मुद्धं विधापलक्ष्यमुद्धं । ०) fol. 34a; इति
मागविधिः fol. 36b; इति तावत् fol. 41b; इति माच-
विधानं fol. 72a; इति रजतविधा । [अथ हाटकविधा] fol. 74b.

There appears little of the mystic element
of the *Tantras* in the treatise, but a good
deal of experimental knowledge gained by the
older pursuits of medicine and cognate arts.

The MS. marks every 100 *ślokas*, counting altogether 1811 couplets; but the numbering in some parts may not be quite accurate.

It ends :

मारुतं भल्लं चैव धातुसंसारं तथा ।
 कथितं पारदे कले* पुनं ते कथितं नवा ॥
 इमेका उच्यता पातोः सर्वज्ञानम्येदायकः (1) ।
 कार्ष्णिहिकरा विद्या ज्ञेयकर्मविहारदा ॥
 संयोगं पारदं दिव्ये खेदेन नदीनं तथा ।
 संगीतं तु तालेन मारुतं मन्त्रालोदितं (!) ॥
 भल्लं नागमे प्रोक्तं तावे रत्नं कदा (1) ।
 पर्वदं श्रीमधीकले संयोगे कथितं नवा ॥
 मारुतं पारदे प्रोक्तं खेदेन द (1) लदेव हि ।
 शीघ्रं सर्वधातुनु नायते केन केनपिह ॥
 जन्मेष्टुगुणालं कथितं शिल्पमे तथा ।
 पाणिज्जे परदानं हि पुत्रैश्चैव कलान्तरे ॥ [१] ८०० ॥
 सुभगराजनीतो हि दानेन मन्त्र (वि)मुप्यति ।
 कमेहं तालके कले जयदेनैव होतव्यः (1) ॥
 निम्बुहं सगमे प्रोक्तं उच्यता कलिनभ्यने ।
 कले पंचदशे चैव शोभोन्मुखिचर्यता (1) ॥
 गंभीरं कामदं दिव्यं वैश्यं चैव मनोहरं ।
 रत्ना निनखते चैव ज्ञाने येनलतोऽननः (1) ॥ ० (3 al.)
 प्रातस्त्यापने पुनः कौतयेहिकिनामकान ।
 प्रोक्ता ये पारदे कले सर्वैहिकिकराद्य ये ॥
 कौतये (? ० ने) लभते वीर्यं लक्ष्मीप्रार्थयही (!) कदा ।
 प्रतिपाति महालक्ष्मीं मायते नाथ संज्ञयः ॥ ८११ ॥

इति श्रीरुद्रनामले वनामहेष्टरत्नदे पातुक्तले सुवर्षप्रशंसा
 कनामा ॥ संवत् १८६१ समयनामकार्षिकं सु रक्षादश्यां शीघ्रं
 मंगलपारदे ॥ [H. T. COLEBROOK.]

2551.

2798. Foll. 59; size 9½ in. by 4½ in.; fairly written in Devanāgarī; nine lines in a page.

* Whether these references refer to special treatises (see Aufrecht, Cat. Cat., s.v. *Pārada-kalpa*, *Aushaiha-kalpa*) or to certain portions of the present treatise, does not appear.

Three Tantric treatises. Rather incorrect.

I. *Bhūtaśāma Mahātantrārāja*, fifteen chapters.

It begins (somewhat corrected):

श्रीपारिषं नमस्कृत्य चोत्तरं सुरात्मकं ।
 ज्ञेयमेतदं श्रीमि भूतशामनायकं ॥
 चेलोपाधिपतिं रीष्टं सुराभिजनमनृतं ।
 उन्मत्तमेरुं नवा पुच्छतुन्मत्तमेरुं ॥

उन्मत्तमेरुपाद्य ॥

कथं यथाश्रया (?) शरा)मागाः किंमराः प्रमदाद्यः ।
 संपुत्राये कली किञ्चि यथाज्ञेयं परागनाः ॥

ये स्तुः पापरागा दिव्यापादिनः शीलपवित्राः ।
 कालम्या ये मरालेभ्यः काहायं कुह न खयं ॥

जेनोपायेन नश्यति कली दुष्टाचराक्षयः (1) ।
 लब्धते विजयः सर्वो मोक्षयद्भवः पुनः ॥

विजयो व्यथिनाद्याज महापातकनाशनः ।
 जनाद्यक्षाक्षनतः पापमन्त्राङ्गनादिनः ॥

कथं ति[क्ति] देवेश हेतवा मारुतं तनः ।
 पंद्रसूत्रेभ्यो भूमा स्थितौ (?) ० प्रभा ० स्थितौ रुद्रपुत्रे
 सुराभिजागा[न] भूतयक्षगुहकनायिका[न] । [चिरं ॥
 दुरादागम्य कामाक्षी रक्षादालिभ्य मंत्रिणं ॥

मन्त्रेशशस्त्रमुखा[ः] कथं स्तुमैरिता प्रभो ।
 पुनः केन प्रकाशेन नृणा शीर्षेति निर्वेदाः ॥

पुनोति वल्लभाभाजनमुन्मत्तमेरुं वल्लभ ॥
 संतुष्टो मेरुर्न प्राह सर्वविषयपूषकं ॥

उन्मत्तमेरु उपाद्य ॥

श्रीपारिषं चोत्तरं यथायुधिं सुरात्मकं ।
 यत्ने नवा ततस्त्वं भूयति भूतशामनं ॥

सर्वपापक्षयकरं दुःखदात्रिशातकं ।
 सर्वदोग्धयकरं सर्वविघ्नविनाशनं ॥

महाप्रभापवनं दनं दुष्टवेष्टनं ।
 महाप्रभाकरं स्विमुद्रुतिहतात्मकं ॥

ज्ञाननाथेय देवेशि भुक्तिमुक्तिहृदयं ।
 तव सेहाम्नाहदेयि कथ्यते वल्लभमनृतं ॥

यानुरेष्टुल्लेभं खनं मत्तं मन्त्रैरुपबुधिः ।
 नागलोके तथा मनेरुक्षयु चमद्विषे (1) ॥

चक्रादीनि चिं नाम संज्ञयो मे हृदि स्थिताः ।
ज्ञायातीति यदं ज्ञा ज्ञप्तेषु परमात्मनि ॥ २ ॥

चक्रादीनि चिं नाम संज्ञयो मे हृदि स्थिताः ।
ज्ञायातीति यदं ज्ञा ज्ञप्तेषु परमात्मनि ॥ २ ॥

चक्रादीनि चक्रादीना नाम्ना यदीदृश्याः ।

चतुर्दशखरोवता विंशत्यवधिभूतिता ॥ ३ ॥

P. i. ends fol. 3a; ii. *bālānyāśavidhi*, fol. 7a; iii. *bālādhyānakathana*, fol. 8b; iv. *bālāpūjāvidhi*, fol. 12b; v. *kṛitripurābālāyogajanavidhi*, fol. 15a; vi. *pūrvasimphāsanaśanavidhi*, fol. 16b; vii. *dvitīya-simphāsane rūdrabhairāvidhi*, fol. 17b; viii. *pañcasimphāsanaśanavidhi*, fol. 18a; ix. *pañcasimphāsanaśanavidhi*, fol. 21a; x. *tripurasundarīdvāḍakavivarāṇa*, fol. 27a; xi. *śhodāśivivarāṇa*, fol. 29b; xii. *śrīvidyānyāśamudrāvivivarāṇa*, fol. 38a; xiii. *śrīvidyānyājanavidhi*, fol. 45b; xiv. *prayogavidhi*, fol. 50b; xv. *ratnapūshpavidhi*, fol. 51b; xvi. *bṛjāsūlhanavidhi*, fol. 53b; xvii. *tripurānjāpāhomavidhi*, fol. 59b; xviii. *jñānahomavivarāṇa*, fol. 61a; xix. *dūtiyāgavidhi*, fol. 63b; xx. *jñāna-dūtiyājana*, fol. 65a; xxi. *dīkṣāvidhi*, fol. 68b; xxii. *ḍamanaropāṇa*, fol. 70a; xxiii ends:

योगिनोयोगिनश्चैव ज्ञायान्निविधान् गयान् ।
पूज्यानि परमेशानि यदीच्छेत्तद्विद्यात्मनः ॥

इति श्रीज्ञानादीने निजातने साङ्गिहसहस्रने पवित्रारोपणं
नाम चतुर्विंशतिः पटलः ॥ २३ ॥

[H. T. COLEBROOKE]

2553.

425. Foll. 54; size 12 in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī, about A.D. 1700; twelve lines in a page.

The same work. [B.]

The colophon runs: इति श्रीज्ञानादीने निजातने
पवित्रारोपणविधानं चतुर्विंशतिः पटलः संपूर्णाः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2554.

973. Foll. 135 (wrongly numbered 126, in consequence of several blunders); size 14 in. by 2½ in.; well written, in the Bengali character; five lines in a page. Fol. 1 has been supplied by a different, less readable, hand.

Gautamīya-tantra, a systematic, and highly popular, manual of Viṣṇu (*Kṛishṇa*) worship, based on the ritual forms of Śākta mysticism.

It begins: ओं नमः श्रीगुरवे ॥ ओं नमः परमेश्वराय ॥

मिथ्यामे वक्तुं श्रीमान् कदाचित्प्रोक्तो मुनिः ।
तयः स्वाध्यायिनामो भक्तिमायुहयोजने ॥

नमस्त्यं शिरसा विष्णुं सुवचनं रामनामैर्न ।
चक्रं करान्नां यजेत् (?) हृदा ज्ञायन् हृदा हृदि ॥

समस्तपुत्रितस्तु इतिहासपुराणानि ।
मन्त्रीयविज्ञायापययोगविज्ञानात्मकानि ॥

धर्मैकान्तोपायैर्नारदं प्रविशत ॥
विनयाचरन्तो भूत्वा परैर्पूज्यं हिमोत्तमः ॥

भगवन् कामदा नमः शृङ्खलावीनयान्धवाः ।
विभिन्नकलदासु तु नैव च कलदा मताः ॥

According to this MS., the work consists of 33 *adhyāyas*, the last three of which were, however, numbered 30-32 in the colophons, the numbers being afterwards corrected (apparently by the same hand) in the margin. See also Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 99, where the work is stated to consist of 31 chapters, the contents of which are given.

The MS. ends (fol. 134b):

यद्येते विज्ञाने यन्त्रं लिखितं तस्य वेदमणि ।
समस्तपुत्रितस्तु इतिहासपुराणानि ॥

इत्येवं लिखितं यन्त्रं मया ते मुनिवचनम् ।
सत्सङ्गोत्तमनाथेन मूढात्मा संप्रकीर्तितम् ॥

इति श्रीगीतानोने महात्मने सङ्गोत्तमोत्तमने चरितं
ज्ञातेशो व्यासः ॥ १३५ ॥

Then follows another full page, apparently a *buddhipātra*. [H. T. COLEBROOKE.]

2555.

2405. Foll. 137; size 16 in. by 4 in., the leaves being folded to half their length; good modern Bengali handwriting; 7 or 8 lines in a page.

Yogini-tantra. Two sections, viz.—

I. Foll. 1-47. Apparently the first part of the *Tantra*, in 19 *patalas*:

बेलाक्षिकाकाकं शंकरं परमेश्वरं ।
पद्मस्य गिरिजाकाकं गीरी तं वृषभध्वजं ॥
जीवेनुवाच ॥
मगधन् सर्वमैह सर्वज्ञानमयं प्रभो ।
सूचितं योगिनीतन्त्रं तन्मे वद भगवतुरे ॥
माहात्म्यं कीर्तितं तस्य पुरा श्रीशैलनदिरे ।
चारावस्थां कामरूपे नेपाळे मन्दरापले ॥

जीर्द्धिचर उवाच ॥
मृत्युं देवि प्रपश्यामि योगिनीतन्त्रमुत्तमं ।
चाचनं परमं चमं बोधैकचक्रदायकं ॥०

It ends:

इति ते योगिनीतन्त्रं सर्वज्ञं कथितं मया ।
गोचनीयं सदा भद्रे योगिनः परमरे वषा ॥

इति श्रीयोगिनीतन्त्रे देवीचरसंवादे द्वाविंशतिवाह्ये
(चतुर्विंशतिवाह्ये MS. 955) कनविंशतिः पटलः ॥

The 16th chapter of this part is identical with that noticed in Aufrecht's Cat Bodl., p. 100b; see also Rāj. Mitra, Notices, vi., p. 278.

II. Foll. 48-137, marked 34-123. *Kāma-rūpādihikāra*, or *Kāmarūpanirṇaya*.

It begins:

प्रधानमाचारविषयसंज्ञा-
समाधमाभा भुवनवत्स ।
सा विज्ञया व्यक्तमदीह माय
ज्योतिः परं वायुं जगति निधं ॥
जीवेनुवाच ।

उद्गीयानादिषु वीरं सुतो ह्यारोपीहयं(?) ।
इदानीं श्रीयोगिनीतन्त्रं कामरूपस्य निरुक्तं ॥

यदुक्तं तन्मया नाच योत्सावनिमाह्वयं ॥
कानाव्यासं वीरं वीरं वीरं नु कली गतं ॥
कलिहरीप्रहारां विविधानां विविधतन्त्रं ।
मेवमं परमं देव विंशत्यं कथ्यतां विभो ॥

जीमगवानुवाच ।

उद्गीयानस्य देवेशि श्रुतमोचः कृते युगे ।
पूर्वशैलस्य संभूतिज्ञानादुगमने अभवत् ॥०

Incomplete. The MS. ends abruptly in the middle of a couplet.

There are 14 complete chapters; fol. 135b: इति श्रीयोगिनीतन्त्रे कथितोक्तान्ते द्वाविंशतिवाह्ये प्रथमतमे द्वितीयभागे कामरूपाधिकारे चतुर्दशः पटलः ॥

[F. BUCHANAN.]

2556.

955. Foll. 80; size 10½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1794 A.D.; nine lines in a page.

The first part of the *Yoginī-tantra*, in 19 *patalas*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2557, 2558.

185, 186. Foll. 221 and 159; size 12½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī; 10 (at first 11) lines in a page.

Dāśarathīya-tantra, so called as professing to have been proclaimed by *Rāma*, the son of *Dāśaratha*, who, as the personification of *Nārāyaṇa* and *Brahman*, is also the chief object of adoration in the work.

The MS., whilst fairly correct in the early part, is very far from being so later on.

I. The *pūrvārdha*, consisting of 59 *adhyāyas*, begins:

वागीशान्ताः सुमन्त्राः सर्वोपायानुपमन्त्रे ।
वै नन्वा कृतकृताः सुखं नयति गन्तव्यं ॥ १ ॥
जीमानाश्रीवादाचारद्वयमन्त्रं विवेचिषे ।
विषादचक्रं ज्ञातमगौरं त्रयसं विधिं ॥ २ ॥

इमा दुष्टं दुष्टाये रायं रमणीयम् ।
 गुप्तं राक्षसकोटीनिमित्तमनन्तवशम् ॥ ८४ ॥
 राज्याभिषिक्तः सहितो भ्रातृभिर्युद्धादिभिः ।
 बलिहादिनृपैर्वा संनिधावपि राक्षसैः ॥ ८५ ॥
 वेदाधैर्यं नास्ति तत्र सकलकामम् ।
 सन्ध्याविहारमार्गो रहस्यप्रतिपाद्यः ॥ ८६ ॥
 अनुव्रतजगत्सर्वस्यं भुक्तिर्निमित्तम् ।
 कथयामास रुद्राय वृक्षते मुनिपुंगवः ॥ ८७ ॥
 हिताय सर्वलोकानां धर्मसंस्थापनाय च ।
 सारभूतमिदं वेदवेदांगपरहस्यम् ॥ ८८ ॥
 मुक्तिरसं महाकाशमुक्त्वास्मात्ततोऽपि ।
 यत्प्रेत जलकलासरहस्यं भुक्तिर्लब्धम् ॥ ८९ ॥
 जलविहारपथोदिपिधानं सांगमुत्तमम् ।
 रहस्यमपि यत्कोक्तं भोगसमापयनेन ॥ ९० ॥
 तत्रं दाक्षरपीयास्वमिदं तस्माद् द्विगोचराः ।
 भगवद्भगवतोऽपि साक्षादपि प्रोक्तम् ॥ ९१ ॥
 शास्त्रं सकलवेदानां सारभूताधैर्यम् ।
 साक्षादपि वदामोऽपि साक्षादपि नाम्ना विज्ञाः ॥ ९२ ॥ ०

In the fourth chapter the gods, *Lokapālas* and *Rishis*, repair to Ayodhyā, to render homage to Rāma :

विषिहृद्गादो देवा साक्षीना चासनेषु ते ।
 हनुमुपैषी चर्चं रानं रानीचलोचनम् ॥ ९२ ॥
 अहो भाम्यनहो भाम्यनस्मात्माकं भगवते ।
 यत्तद्वक्ष्यमन्यत्कं पश्यामस्तु भगवति ॥ ९३ ॥
 तवः कलितमल्लोकं बहुमन्त्राभिरं विभो ।
 कञ्च नः सकला यथा बहुशो दक्षिणान्निताः ॥ ९४ ॥
 देवं नारायणं साक्षात्पश्यामस्तु नराकृतिम् ।
 वेदा अपि च वेदांगानामेव जलदक्षिणम् ॥ ९५ ॥
 संकुर्वति यथा निर्मलं वदितः पश्येच्छरं ।
 यतो यतो निवर्तते व्यग्रायननका लहं ॥ ९६ ॥ ०

Solicited by Śiṣa, he then instructs them in the *brahmasūdyā* :

गीरीपते प्रवक्ष्यामि त्वत्वं भगवतो नमः ।
 रहस्यमपि वेदांगसाराभूताधैर्यम् ॥ ९७ ॥
 कर्म विज्ञानमार्गं कथयामासमुत्तमम् ।
 मुहूर्ता निश्चितं ज्योतिर्यच्छं शास्त्रं पुष्टं ।
 त्रैलोक्ये च त्रैलोक्यं सारभूताधैर्यम् ॥ ९८ ॥

वेद(र. वेदांग)वेदो जीव जवैव वेदः
 सुतो जीव निर्मलं यद्विद्वत्कामः ।
 ज्यो जीव योगीश्वरविद्वत्तैः
 पूज्यो जीव निर्मलं भुवनेषु सर्वैः ॥ ९९ ॥ ० १० ॥
 नमः शक्तिरनिशं यामनी जीविदात्मिका ।
 निशं भगवति लोके शक्तिरनमः भावा दुरात्मका ॥ १०० ॥
 कला दवास्त(र. स्व)संभूता यथा विभं विनोदितम् ।
 भुक्तिरिदमादाविभूता सांगा जगत्तमो ॥ १०१ ॥
 सर्वं मे दक्षिणो बाहुः कृतिर्यतो विज्ञानमहः ।
 बाहवाहुर्देवीयस्यं विष्णुर्देवलोचने मे ॥ १०२ ॥ ०

In chapter 5, king Janaka is introduced as a pious reverer of his *ācārya* Gautama, special reverence being shown by him to the holy man's shoes (*pādūkā*). The king's piety eventually gains for him the *pratyakṣhadarśanam* of Nārāyaṇa, who then divulges to him the mystic science as now proclaimed by Rāma; viz.: ch. 6-8. *brautācāra*; 9. *dattātreya-māhātmyam*; 10, 11. *brahmasūdyāmāhātmyam*. In this way the exposition of the Tantric science is assigned partly to Rāma and partly to Nārāyaṇa.

The first part ends:

अनुव्रतजगत्सर्वस्यं भुक्तिर्लब्धम् ।
 तत्रं दाक्षरपीयास्वै पूषाभिः समुदीरितः ॥ १०३ ॥
 अथावायैमुखाभोगा[क्त]कमेवं यद्वक्ष्यति ।
 भुक्त्यनपि विष्णो जीव महापातकदाक्षिणः ।
 ज्ञातोपि यत्तं यामं दुर्लभं देवतेरपि ॥ १०४ ॥

This volume is dated Śaṃvat 1857.

II. The *uttarārḍha* (also called *Saubhāgya-rītyodaya*), consisting of 45 *adhyāyas*, begins:

अथ यः कुरुः ।

अथर्जुन महाभाग सर्वज्ञानमार्गं यत् ।
 जनिद्वर्जनाहस्यं पुनः सांगरहस्यम् ॥ १ ॥
 जीविता च यथा लक्ष्मीनिहालक्ष्मीजिज्ञासिका ।
 साक्षात्तलक्ष्मीः संनेति साक्षात्तलक्ष्मि ईरिताः ॥ २ ॥
 तत्रासा साक्षात्तलक्ष्मीः जीविता कथिता तया ।
 तस्या माहात्म्यमखिलं यद् नः कथयामिहे ॥ ३ ॥

चक्षुर्न उवाच ।

श्रुत्वा तं नृपतिं तत्तं विमतापीति ।

आह जीतापीति ह्रस्वो गीता वह जगत्पतिः ॥ ३ ॥

जीह्व उवाच ।

अज्ञादात्मसंविद्धिरेतुभूतं जगत्पति ।

प्रजापदोद्योगिज्ञानं रहस्यं मुक्तिमुक्तिदं ॥ ४ ॥

शुभं त्वं मुखाभोवाचकः पातकमेवम् ।

जीमदन्ताक्षरीनामहात्म्यमखिलं शुभं ॥ ५ ॥

जीविज्ञा जगतां धात्री कृपिता न प्रकाशिता ।

माहात्म्यमखिलं तस्या वद नमो जगत्पते ॥ ७ ॥

जीमवागुवाच ।

यज्ञक्षारायणेनोक्तं जनकाय महात्मने ।

माहात्म्यमखिलं त्वंनो जीविज्ञाया वदाम्यहं ॥ ८ ॥

जीमराय उवाच ।

नृपु रात्मन्महोपास्य जीमायोदयनामकं ।

तंनो मायायोनौ वसिष्ठाहात्म्यं तदेवित्तिदं ॥ ९ ॥

अहं दाक्षरविभूता पुरो ह्रस्वाय धीमते ।

पुनर्दाक्षरपीयास्वं तंनो वदामि सादरं ॥ १० ॥

This chapter subsequently treats of the three kinds of initiation (*pāśupati*, *vaishṇavi*, and *traiśuri dīkṣā*). Ch. 2-27 deal with the arcana of the science, as revealed by *Dakṣiṇāmūrti* to his consort *Devī*. At the beginning of ch. 2 the usual 64 *Tantras* are enumerated by *Devī*, though not in as correct a form as one might wish.

The section from ch. 28 to the end is also called *Rājaraṇja* (or *Rājaraṇjavarī*)-*vidyāmāhātmya*, consisting first (ch. 28-33) of conversations between *Sumati Jaga* and his father, on *Vaiṣṇava* and *Tantric* rites, and subsequently of a further course of instruction on the part of *Nārāyaṇa*.

It ends :

तंनो दाक्षरपीयास्वं वेदक्षारपीत्यहं ।

अवेकमपि बाधायनवेदान्तपुरःसरं ॥ ३७ ॥

पदेनः भुवुवाहापि विमुक्तः पापराक्षसिभिः ।

प्रवापि परमं धाम जगत्पतनमुत्तमं ॥ ३८ ॥

चक्षुर्नृमुखाभोवाचुर्नैतत्परमैव ।

मत्तान्मत्तं परं त्वं तत्तं पापराक्षं विमुक्तं ॥ ३९ ॥

चक्षुर्नृनो जनाभाय ज्ञानां कौरवस्य ।

नृपुत्तमाज्ञातो हन्तुः क्षात्रमासुरिज्ञानमः ॥ ४० ॥

इदं तंनो वदतु तंनो त्वं त्वं त्वं त्वं ।

जानकीपीतिना प्रोक्तं जगत्पतयेवम् ॥ ४१ ॥

इति श्रीमद्गुरुवरप्रकाशरहस्ये दाक्षरपीने तंनो वेदक्षारपी-
त्यहं उक्तमने जीमायविद्योदेनं रात्रावपिज्ञानाहात्म्ये ज्ञान-
रहस्यकथनं नाम पंचमोऽध्यायः ॥

The copyist has added (? from the original MS.) five partly corrupt *śloka*s, the first and last of which run thus :

जीविज्ञाररणीमुद्ररीपानामदोहो(?)

यस्यासीद्विपुषः पित्रागह(रि)मिषिः श्रीरत्नमुद्वैषि ।

माता कूर्मगिरिच जन्मधरणी नानापि वंशीधरी

भारतानुलोभ(?) कुले कदारमुपतिः श्रीमुद्ररी-

[पञ्चमः ॥ १ ॥

शङ्केगाद्यभ्योक्तिने(1676 = A.D. 1754) आपत्ते ना-

ति कृच्छे च पदे तिथी यथिकायां

गुरी वेदक्षरं तंनो

लिखेदे वंशीधरः श्रीरत्नमुद्रै ॥ ५ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2559, 2560.

1204, 1004. Foll. 271 and 174; size 12½ in. by 4½ in.; fairly written in Devanāgarī, by two different hands (one of which wrote vol. i., foll. 1-154); 8-10 lines in a page; modern.

Dāśarathīya-tantra, complete; each volume containing one part. [H. T. COLEBROOK.]

2561.

1442a. Foll. 134 (numbered 133; no. 108 being double); size 12½ in. by 4½ in.; indifferent, careless, modern writing; ten lines in a page.

Prapañcasāra, a work on the arcana of *Tantric* science and worship, in 86 *pañcāśā*s by a writer who signs himself *Āśrya*.

Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected):

अथपरमप्राज्ञः सः ॥ शिवैश्वर्यम्
विदितव्यमुक्ताहा पादम्याह्वयम् (?) ।
सकलमदधीशा शास्त्राणां विद्योनिर्
वितरन् परिमुक्तिं चेतसः शारदा सः ॥ १ ॥
अथामयन्महारीचराज्ञाः
पुत्रा प्रथानात्मलयावसाने ।
गुणप्रभिता जगतो ह्यस्य वृद्धि-
स्थितिश्चक्यस्वस्वनिविष्टचेष्टाः ॥ २ ॥
अनिर्वर्ति च कूर्मं च ते विविधं समाविदन् ।
वक्त्रारमनमचकनहर्षं मायिनं विभुं ॥ ३ ॥
मूर्ध्ना भालेन दुग्धाम्नीं रूपशङ्कलमाकुले ।
महत्संभट्टमोक्षोत्थैलहरिकण्ठाश्रीतले ॥ ४ ॥
उज्ज्वलादिवकिरणप्रशान्तशिखिरोदये ।
पूर्वैर्भट्टकरामर्शप्रतिबुद्धमनाश्रये ॥ ५ ॥ ७ ॥
नीलोत्पलदलप्रभं नीलकुण्डलमूर्धना ।
अहनीर्षदूषिणमललादानायतनधुम् ॥ ६ ॥
रत्नारविन्दमयानुचलानरुणाधरं ।
मंदस्मितापरमुखं ललङ्कनकरमुदङ्गलं ॥ ७ ॥

It ends:

प्रतिर्वच्य च नो बहो गुणिकान्
अनरेरपि दर्शनस्य भवन् ।
इह विदित्वाप्यस्य भवन्मिलिता
वदन्मनुष्यमुन्मत्तमानुता ॥ ७० ॥
इति सिद्धमूर्तीपूजकविद्या-
धरानर्षापुराणचरोमिः ।
प्रतिभाषितमनुजं विधानं
मदितं पुरुषोत्तमस्य विष्णोः ॥ ७१ ॥
इति अष्टाष्टपदाध्यानकैः श्रीधरं यो
भजति स तु सदा संयमैश्वर्यलक्ष्णं ।
अथकृतिविषयं प्राप्य लोकेकैवलो
प्रजतिं यद्वनतं लोकव्यवस्य विष्णोः ॥ ७२ ॥

इत्याचार्यविदितो ग्रन्थकारे पुरुषोत्तमवचनं नाम
वदतिष्ठः पदलः ॥

Only in a few colophons the contents of the respective chapters are indicated.

[H. T. COLERBROOK.]

2562.

2783a. Foll. 77; size 11 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Prapañcasāraṇavivaraṇa, a commentary on the foregoing work, by *Jñānasavarūpa*.

Paṭalas 1-16.

The first leaf, written in a different hand, contains a page (not the first) of a commentary on some other work.

Fol. 2 commences in the comment on *śloka* 8: नीलोत्पलदलमुत्पलं । नीला पद्मा केसा यस्याक्षाः । अर्ध-
चन्द्रमुत्पलालं । दीर्घमुत्पलं ॥ ६ ॥

Colophon: इति ज्ञानसाराविवरिते प्रपञ्चसारविषयके
योऽङ्कः पदलः ॥ संवत् १७६५ आश्विनमासे शुक्लपक्षे चतुर्ष्वि-
ंशतमरे ली० काश्यां नम्ये ॥

[COLL. OF FORT WILLIAM]

2563.

1442a. Foll. 11; size 12½ in. by 4 in.; careless, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Mahācīnākrāmārā, or *Cīnācārasāratānta*—also called *Ācārasāratānta*, or simply *Ācāra-*
tānta—a treatise, in 7 *paṭalas*, on a form of (*kaula*) *Śakti* worship, represented as being derived from *Vishṇu-Buddha*, and from China; the illusion of the Chinese origin being kept up by the worshipper being invested during his devotions with twigs of the *mahācīnādruma*.

Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected): देवुवाच ।

महाचीनक्रमाचारः सुविधो न प्रकाशितः ।

इदानीं अथवेक्षणं यदि कोहो भक्तिं नो प्रति ॥ १ ॥

इति गुरुः पुत्र देवा केलावशिष्टरे हटः ।

विश्रयामात्रं मनसा विविधावुल्लेखकः ॥ २ ॥

इत्यवच्छिन्ना मूर्ध्ना मूर्ध्ना यन्मा मेरविधिं विधा ।

चीनाचारार्जनं बहु तत्त्वार्थं अर्थं नया ॥ ३ ॥

इति मुनयः सो व्यनाचारः सिद्धिदायकः ।
 स्त्रीयां चंचलया पुत्रा कथं गेनुं हि शक्यते ॥ ३ ॥
 इति शंखित मनसा पुनराह महेश्वरी ।
 महाचीनक्रमाचारं ब्रूहि मे परमेश्वर ॥ ५ ॥

शिव उवाच ।

कलं यमैरलं यमैरलं (!) न[हे]ष्वरि ।
 चीनाचारकर्म चीतुं पिरक्त भव चारेति ॥ ६ ॥
 स एव पर[ना]पारो न प्रकाश्यः कदाचन ।
 गुह्यानुज्ञातः वाचाश्रयज्ञानमयः शिवे ॥ ७ ॥
 स्त्रीलभाषेन भवति शृङ्गलां परिपुञ्जति ।
 लक्ष्यवारं रिपाति (!) इवाधि चीतु[मि]च्छति ॥ ८ ॥

श्रीपार्ष्णमुवाच ।

यदि चीनक्रमाचारं न मे कथयसि प्रभो ।
 प्राख्यानं करिष्यामि पुरातने न संशयः ॥ ९ ॥
 इमुक्तः स तदा बोधो लुप्तः कारुणिको महान् ।
 महाचीनक्रमाचारं गदिनुं संप्रचक्षते ॥ १० ॥
 सर्वदा गोच्य दवायमाचारः सिद्धिदायकः ।
 त्रयानुरोधेदाहं कथयामि कमासतः ॥ ११ ॥
 ब्रह्मणो मानसः पुनो वक्षिष्ये ग्रीव संवयी ।
 तारामाराधयामास पुरा नीलाचले मुनिः ॥ १२ ॥
 मयस्य तारिखी विष्ठां कामाख्यायोगिनडले ।
 रामयामास रवीश्यामपुतं ध्यानतापयः ॥ १३ ॥
 सर्वे ध्यानेन ब्रह्मैव चिरमापद्ये (१०)ने सति ।
 नानुग्रहं चकारासी तारा संसारतारिखी ॥ १४ ॥
 चपासी पितरं गत्वा ब्रह्मलं परमेश्वरिनं ।^०

Brahman then eulogizes the power of Tara which alone enabled him and his divine coadjutors to create, rule and destroy the world Vasishtha subsequently tries to conciliate her, and not being successful, he becomes enraged

चपाळ वधुषा कवी कल्लवचनकानना ।
 हाहाकारो महानासीह देवदेवेतु सर्वतः ॥ १५ ॥
 ततो कभूच पुरातन्याय संसारतारिखी ।
 वक्षिष्यतां कमालोच्य शशापातीय दारुणः ॥ १६ ॥
 तदा देवी वक्षिषेन ज्ञाना न कलदा क्षति ।
 चीनाचारं विना वैव प्रवीदति कदाचन ॥ १७ ॥

महीवारायमाचारं वीरुहवीं कमादीकः ।
 दल दलं विनावाति नामः कलच ब्रह्मवि ॥ १८ ॥
 उवाच काचलं जेष्ठं वक्षिषं मुनिनायकः (१७ or विका) ।
 रोवेक दारुणमनाः कथं मानसकलवान् ॥ १९ ॥ ० १९ ॥
 ब्रह्मवृद्धविषो विष्ठाः वक्षिषि चाहि संवति ।
 तेनोवदितापारेक कमारायव मुनय ॥ २० ॥
 तदेव मुनयता ह्यो त्ववि पात न संशयः ॥

इमाचारार्त्ते (thus also in *pag* 4) प्रथमपदलः ॥

Patala II

ततः प्रथम्य तां देवीं वक्षिषो स्त्री महात्मिनी ।
 मगमाचारविज्ञानवाचसा वृद्धविषं ॥ १ ॥
 ततो गत्वा महादेशे चीने स मुनिपुंगवः ।
 ददशै हिवयतायै काचकेचरछेयतं ॥ २ ॥
 कलञ्जलनभायेक कपरीवनशालिना ।
 मदिरामननयेष्य विष्ठाकोशामितेन च ॥ ३ ॥
 मृगादरनयेष्ये जननीहनकारिणा ।
 मायालञ्जविहीनेन देवीध्यानयेक च ॥ ४ ॥
 कामिनीनां कल्लेय परिचारितनीश्वरि ।
 मदिरापानसंभाररक्तमंवरलोचनं ॥ ५ ॥
 दृष्टादेव विष्ठाकीर्णं वक्षिषो वृद्धविषं ।
 विलयेन कमाविष्टः लरुळंसारतारिखी ॥ ६ ॥
 किमिदं क्रियते कर्मे विष्ठाया वृद्धविषया ।
 वेदवादविष्टो व्यनाचारः संमतो मया ॥ ७ ॥
 इति शंखितस्तस्य वक्षिषस्य महात्मनः ।
 चाकाशपा[खी] प्राहानु मेवं शिखव मुनय ॥ ८ ॥
 चाचारपरयो यो व्यं तारिखीकामेने पुने ।
 रमहिरुद्धापास्य मतेनासी प्रवीदति ॥ ९ ॥
 यदि तस्याः प्रसादं त्वमचिरेकाभिषाञ्जसि ।
 एतेन चीनापारेक तदा नां भव मुनय ॥ १० ॥
 चाकाशपायीनाकस्यै रोमांषितकलेवरः ।
 वक्षिषो दंष्ट्रवद्भूमी यथापातीय हर्षिण ॥ ११ ॥
 चपोन्याय[रि]चिरेकासी कृतांगलिपुत्रो मुनि ।
 मगम विष्ठाः वक्षिषि वृद्धकपस्य पार्ष्णि ॥ १२ ॥
 चपासी तं कमालोच्य मदिरामदविष्टः ।
 प्राह वृद्धः प्रथमाला किमर्थं त्वमिहागतः ॥ १३ ॥
 अथ वृद्धं प्रथम्याह भक्तिनको मुनीश्वरः ।
 मनुः स (?) तारिखीदेव्या विनापारमहेतवे ॥ १४ ॥

तन्मुक्ता भगवानुद्भवास्तमानयो इति ।
 पश्चिदं ग्राह तस्मान्ने चोनाचारविचारदानम् ॥ १५ ॥
 चक्रकाश्यो हिनाचारकारिणः (१) कवेदा भवेत् ।
 तव भक्तिपद्मादलिम्बा (१) प्रकाश्यः (१) कदाचन ॥ १६ ॥
 चक्राचारविधिं पक्षे देव्याः कवेदमुद्दिष्टं ।
 यस्यानुष्ठानमात्रेण भवानी न निनश्चति ॥ १७ ॥ ० १६ ॥
 ज्ञानादि मानसं स्त्रीषु मानसः प्रपरो जयः ।
 पूर्वमं मानसं दिव्यं मानसं चारैवादिष्टं ॥ १८ ॥
 कवे ह्य नुभः कालो मागुभो विज्ञते ज्ञपित् ।
 न विज्ञेनो दिवा रात्री न संभवा दिवा निशि ॥ २० ॥
 पञ्चाङ्गनस्यानगेहे देहस्यज्ञादिचारिणः ।
 मुक्तिं न चारदेव निविचलं ननश्चरेत् ॥ २१ ॥
 नाच मुक्ताक्षपेक्षासि नापि निपादिदुष्यत् ।
 कवेदा यूनयेहीनकातज्ञवभोजनः ॥ २२ ॥
 महापश्चि मुचो देशे पश्चि मंचेय दापयेत् ।
 ज्ञाहिषो नैव कर्तव्यो विज्ञेयान्नयेस्त्रियः ॥ २३ ॥
 ताकां प्रहारी निदा च कीटिलमन्त्रिं तथा ।
 कवेदा नैव कर्तव्यमनया सिद्धिरोपकृत् ॥ २४ ॥
 ज्ञियो देवाः स्त्रियः प्रायाः स्त्रिय ह्य विभूष्यत् ।
 ज्ञाकुलेषु कदा भाव्यं मनसा खल्लियामपि ॥ २५ ॥
 तद्वसाद्रुपितं पुत्रं तद्वसाद्रुपितं जलं ।
 तद्वसाद्रुपितं द्रव्यं महादेवे निवेदयेत् ॥ २६ ॥
 महापीनद्रुमलतापेक्षितः साधकोत्तमः ।
 रात्री यदि कवेनं दुर्लभं तस्य किं भवेत् ॥ २७ ॥
 महापीनद्रुमलतापेक्षनेन च यत्फलं ।
 तस्यापि योगज्ञाज्ञस्य कलां नहिनि [ने] ज्ञायाः ॥ २८ ॥
 ज्ञाज्ञानादिकलं लतागेहप्रवेशनं ।
 ज्ञाज्ञानालवमाग्न मुक्तकोशी दिग्वरः ॥ २९ ॥ ० ३० ॥
 च तीर्थेभ्यो पठितुं च निपातो च कवेदा ।
 ज्ञातो च सोमपायो च ययः कवेननुपु ॥ ३१ ॥
 च वैकायः च ज्ञेयश्च च कीटः च च गावः [च] ।
 महापीनक्रमापारे ज्ञादिषु यः कदा भवेत् (१. भवेत्) ॥
 [३२ ॥

इत्याचारकारात्तं द्वितीयः पटलः ॥

P. III. द्विप उवाच ।

इति तस्य वचः मुक्ता हरैर्मुक्तकण्ठिणः ।
 पश्चिदं पुनः ग्राह कृतांतिलुपुतो मुनिः ॥ १ ॥

पश्चिद उवाच ।

भगवन्नेव देवेभ्य तद्वसान्नम भवो ।
 महापीनक्रमापारेः कृपितो भवता मम ॥ २ ॥
 प्रवान्तक्रमेवालिम्बा मदिरा यो [पि] देव च ।
 चनयोः किं प्रवानं तद्वहि ने यत्नेष्वर ॥ ३ ॥

मुक्त उवाच ।

दशलिम्बरमापारे मुक्तमेव द्वयं मुने ।
 प्रधानं योषितः किं तु देवानां च न संज्ञयः ॥ ४ ॥
 यतो हि योषितां देहे कवेदापिठिता हिवा ।
 तस्याहं (०) कु विधिवायूया (०) ताकां प्राप्या [च]

पश्चिद उवाच ।

ब्रूहि देव विधानं च कवेदेवमभयो ।
 यथा योषितु तस्यैवा कृता साधकसत्तवेः ॥ ५ ॥
 कवेनानेव पीतानां प्रधानं योषितोदं ।
 तव संयम्यतां देवी कठिने (०) नी च प्रकीर्ति ॥ ७ ॥ ० ८ ॥
 नटिका पालितां देव्या रनको नापिठिता ।
 प्राचयां ब्रूयन्त्या च तथा गोपालकन्याकां ॥ १० ॥
 नाटकाकारस्य कन्या च नव कन्याः प्रकीर्तिताः ।
 अथवा कवेवात्रीनां विदयां लज्जयापितां ॥ ११ ॥
 जानीयचतनां (०) दान्यतां) पुष्पानेताकानेव नापिकां ।
 सुंदरीं योषितोन्मत्तां गिळीयां चार्हादिनीं ॥ १२ ॥
 कृता दिग्वरं तां च गंधकुमुदमंदनेः ।
 अनुलितां मुक्तकोशीं ततस्तानोनिमंडले ॥ १३ ॥
 गुरुज्ञां कमारम्य पूजयित्वा चरैगं ।
 योषितुं विधायाय तन्मये पूजयेच्छयां ॥ १४ ॥
 तव चाराहनं नैव चोपन्यासो न वा मुने ।
 उपचरिः पूजयित्वा कथं दत्ता ततः पुनः ॥ १५ ॥
 ललितं मेरवं च पूजयित्वा नहेष्वर ।
 गंधासपावनेः पुन्यैः होमं कुर्वेत्ततः परं ॥ १६ ॥ ० १७ ॥
 पूजाकालं विना नैव पुनः येन च साधकैः ।
 चापुन्याद्विषो दुष्टा पीत्वा च चनुतां भवेत् ॥ २० ॥
 जीवान्मत्तां मुलापारे ज्ञाव्यः प्रपिषेत्पुनः ।
 अन्यत्र ज्ञानतः पीत्वा प्रायश्चित्तो भवेत्ततः ॥ २१ ॥

Then a story is told of Śukra Bhārgava
 having once uttered a curse against Devī
 Yārūṣī, the removal of which could only be
 effected by the Sautrāmaṣī and the kulāśāra.

बीचामय्यां कुलाचारे वृत्तं बीचा कलेमुद्रः ॥ ३१ ॥
 पतिव्रत्यं तु तस्याने लर्गति यदि देवयः ।
 ताम्ना देवुसंस्वया देवीलोकं गच्छते ॥ ३३ ॥
 बीचा बीचा पुनः बीचा साधनमिति भूले ।
 यथाय च पुनः बीचा पुनर्मो(१) न विज्ञते ॥ ३४ ॥
 बीचाभिर्लभ्य कुलाचारे व्रतं बीचमोक्षां (१०६) ।
 कोटिबन्धनमिति वारं तत्त्वकादेव नाशयेत् ॥ ३५ ॥
 बीचा बीचा मथिता च मुक्तः कोटिपुलेः सह ।
 त्रयलोकं वदेत् देवि सर्वं सर्वं न संशयः ॥ ३६ ॥
 तत्रैव व्यावसायिकं न पुनर्भावयेत् मुनिः ।
 बीचा च पूजयित्वाज्ञानोक्तं लभते भुवं ॥ ३७ ॥ ० ३८ ॥
 जायते साधकः जेरो महामोगी महामुखी ।
 बीचा भोगाभोगमथिता कोटिहस्तः परः ॥ ३९ ॥
 स एव जायते पीरी जीवमुक्तो गगनये ।
 चिरंजीवो वरमुक्तो विमुक्तः सर्वसाधकैः ॥ ४० ॥ ० ४१ ॥
 इति ते कथितं दिव्यं मुक्तसाधनविषयम् ।
 इति ते कथितं दिव्यं यथा पूज्या दिग्वरः ॥ ४२ ॥
 पूजयित्वा महादेवि मुक्तये सर्वसाधकैः ।
 सर्वं देवीमर्चयित्वा किमसाध्यं गगनये ॥ ४३ ॥ ० ४४ ॥
 आरभ्य मुक्तमतिपथावर्तचदशी भवेत् ।
 प्रवृत्तं पूजयेच्चक्षुः शिष्यसंख्या दिग्वरः ॥ ४५ ॥
 मन्त्रादिभिर्येवैव सर्वं सर्वं न संशयः ।
 पीरसाधनमर्चयित्वा दुःखसाध्यानि केवलं ॥ ४६ ॥
 सन्नमं साधनं श्रेष्ठं चोहासकाक्षितं ।
 गोपनीयं प्रयत्नेन पुनर्मो क्षिप न दक्षिणे ॥ ४७ ॥
 इत्येवं कथितं पूजाविधिमुत्तमः ।
 साधनं सर्वथा चैव गोपयेन्मातृभारवत् ॥ ४८ ॥
 इत्याचारकारतं वृत्तीयः पटलः ॥

P. IV. *Buddha*, having given directions to *Vasishtha* regarding vessels and appliances required for worship, eulogizes the occult science, &c.

सर्वेभ्योऽपि वेदा वेदेषु वैश्वं परं ।
 वैश्वपात्यं ज्ञेयं ज्ञेयार्थिभ्यमुत्तमं ॥ ३९ ॥
 दक्षिणात्यं वारं वारं शिष्याभ्युत्तमं ।
 शिष्याभ्युत्तमं वीर्यं वीर्याभ्युत्तमं न हि ॥ ३३ ॥

P. V. sets forth the eightfold rule of conduct (*samayāśaka*); and relates how *Brahman*, being puzzled at seeing the *Munis*, in the *Dārūvana*, practising the enormities of the *kulācāra*, betakes himself to *Vaikuṣṭha* to consult *Vishnu*, who then commends the sages' doings as conducive to eternal bliss.

P. VI. teaches the *rahasyam*, consisting in the *paikatattva*, viz.: नष्टं नोत्पद्यते न ज्ञेयं नुदा नैवमुत्पद्यते च; the last of which is then further enlarged upon.

P. VII. The *Asura Valu* defeats the gods, and the *Munis* with *Indra* appeal for help to *Vishnu*, who refers them to *Śiva*. The latter then teaches *Śakra* how to prepare the *Trailokyavijayā*, the elixir of victory. He first enumerates its 21 names, or rather descriptive epithets such as *siddhimūlaka*, *jñānasampad*, *yogaḍā*, *yogamārgapradarśinī*, *brahmasambhūta*, *vijayapradā*. Then the recipe :

श्रेष्ठरूपपीठकृष्णपुष्पेदाद्युपविष्टः ।
 श्रेष्ठपुष्पांश्चाद्यैश्च चरिष्यात्तनुपुष्पिका ॥ ३४ ॥
 पीठपुष्पांश्च वैश्वं स्वाच्छाद्रां तु कृष्णपुष्पिका ।
 चाद्रां यथास्तेषां विधानीयमात्मनः ॥ ३५ ॥
 नाशितानि पृथेकं चरिष्यात्तनुपुष्पिका ।
 विचक्षुः पृथेकं चरिष्यात्तनुपुष्पिका ॥ ३६ ॥
 शरीरं ताली चरिष्यात्तनुपुष्पिका ।
 यथापीठपुष्पेदाद्युपविष्टः च (१) ॥ ३७ ॥
 दक्षिणात्यं वारं वारं शिष्याभ्युत्तमं ।
 गोपनीयं प्रयत्नेन पुनर्मो क्षिप न दक्षिणे ॥ ३८ ॥
 इत्येवं कथितं पूजाविधिमुत्तमः ।
 साधनं सर्वथा चैव गोपयेन्मातृभारवत् ॥ ३९ ॥
 इत्याचारकारतं वृत्तीयः पटलः ॥

It ends :

इत्येव कथितं सर्वं विनयाद्यमुत्तमं ।
 महादादिपदाद्यं (!) चादितां ते भविष्यति ॥ ७७ ॥
 इत्युक्तः स मया श्रुत्वा निभमनं दमादेवैः (पि० or निभैः ?)
 भक्त्या परमया युक्तस्तान्मुपपन्नमे ॥ ७८ ॥
 संवत्सरं प्रतिदिनं प्रवर्तयित्वा कालं
 श्रुत्वा निवेद्य मया विधिना वक्ष्ये ।
 विन्वा यत्तादुरमभू[ह] दशदेवराजः
 संश्राय विष्णुश्चमनस्य सलज्जकालः (!) ॥ ७९ ॥
 इत्युक्तस्त्वगदितं परं निगूढं
 कुचापि नैव जननीयमिदं कदाचित् ।
 उत्कण्ठा तव मया ननु पूर्वपुत्रं
 दत्ते (!) त्वयापि विधिना प्रविधीयतां तत् ॥ ८० ॥

इति श्रीनारायणारक्षो ह[र]णीरीरक्षिदाक्षनितनौन सन्नः
 पठः पूर्णमस्तु ॥

See Rāj. Mitra, Notices, i., p. 268, where an *śāstraśāstrānta* in 7 *paśālas* is described, the MS. being, however, defective at the beginning, and concluding with a *mandākrāntā* verso (पाने चाना रम्यकुशला दक्षिणे चारुपाशे ?) not contained in the present MS.

[H. T. COLLEBROOK.]

2564.

323. Foll. 79; size 12 in. by 4 in.; modern Bengali writing, by three different hands; seven lines in a page.

Durgābhaktitarāṅgiṇī, or *Durgotsavapaddhati*, a manual of the worship of *Durgā*, composed, by *Vidyāpati*, under the auspices of *Bhairava-siṃha*, brother(?) of *Vīrasīṃha*, king of Mithilā.

It begins (with the numbers supplied):

कथिष्यामिदं कथं पठितो यः सुरैरपि ।
 सर्वैरिदं प्रति श्रुत्वा गद्यापिपत्तये नमः ॥ १ ॥
 मन्त्रस्य मन्त्रोद्देशनीलिमुक्तमग्राभारतस्युक्त-
 नाथिष्यन्तुमिदं विष्णुसद्वक्त्रकारपिपत्तये ।
 देव्यात्मव्यवहारेदं दत्तना कथितं (पिपत्तये) प्रकृतानर-
 काराद्यमिदं विष्णुसद्वक्त्रकार (पिपत्तये) गन्तरी-

[दत्तं यातु यः ॥ २ ॥

कथितं श्रीनारायणदेवविष्णुसद्वक्त्रकारलो-
 भुम्बुकीलिपिरीरक्षिदाक्षनितनौन सन्नः
 चापुष्यपदक्षिणेपदिपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्र-
 कारोपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये ॥ ३ ॥

विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये श्रीनारायणदेवः
 संश्रायान्नमल्ल[वैरि]विषयः कौशिल्यलोचनः ।
 महादादिपदाद्यः [म] कानपिनयः प्रज्ञा[म] कर्षाजयः
 श्रीनारायणपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये ॥ ४ ॥

श्रीनारायणपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये श्री-
 [वने] कोपुष्पारक्षिदाक्षनितनौन सन्नः ।
 श्रीनारायणपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये ।
 श्रीनारायणपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये ॥ ५ ॥

[देवीनारायणपिपत्तयेः शुक्तिमुक्तमग्राभारतपिपत्तयेः
 संश्राय रिपुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये * ॥]
 विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये
 श्रीनारायणपिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये ॥ ६ ॥

तथादी देवीगहनितनौन । रत्नाकारादिपिपत्तये देवीपुराणे ॥

The work consists of two chapters (*tarāṅga*), the first of which (ending fol. 32a) treats of the worship of the goddess generally, and the rites prescribed on different days, whilst the second treats of the *Durgotsava*.

It is largely compiled from *Purāṇas* (esp. the *Devī*, *Kālikā* and *Bhaviṣya*). Of other authorities may be mentioned: *Gaudanibandha* (ज्योतानन्दपुष्पाय वक्ष्यामि विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये ॥ १ ॥, fol. 12a, 16b; *Durgotsavā-dhikāre Bhojarājāḥ* (जनाया नवनी प्रोक्ता हरिस्त्विति-
 पिपत्तये विष्णुसद्वक्त्रकारोपिपत्तये (!) महापुत्रा उवा नादेवरी तिपिः ॥
 fol. 13a; *Laghuvyūsa* (वेदाभ्यासादप्राप्तिर्युक्तापिपत्तये-
 हरेः ॥ १ ॥, fol. 14b; *Śāradātīlaka*, fol. 36a; *Śilpa-
 śāstra* (नवपञ्चांगे स्थाने पुष्पा दुर्गा मुनीतिः ॥ १ ॥ fol.
 18b; *Śivarahasya*, fol. 38a, b, etc.

* This hemistich, omitted by the MS., is supplied from the text given by Mr. G. A. Grierson, *Ind. Ant.* xiv., p. 192; and from Rāj. Mitra, *Notices*, v., p. 192, where, however, our *śloka* 4 and 5 are omitted.

It ends:

हरिः कामः शैलशशिनि जलदा यदा ।

इते त्वामभिषिच्यन्तु सर्वकामावैच्छिन्वे ॥

इति श्रीदुर्गाभक्तिकण्ठिकां शिवविष्णुयोगनन्दः ॥

कादम्बिकचरितं प्रथमो बाह्य निरुपायते

भीतिभ्यो वनपङ्क्तिवपुषः प्रकालयन्निजका

शिवारे कालतः समुद्ररति या मोहाम्भकारधेत (१० रात्र
[मात्र])

काचाहः शरकागताविज्ञानी देवी जगन्नाथिनी ॥

भूषणीभरिसिंहचक्र [१ तिलकः] श्रीदेवीनारायण [२]

कात्मा (?) नन्द [च] नन्दनक्षिपतिगोपीश्वर (२. पीर)-
[सिंहः कृती ।]

शत्रुघोः) सहभूषणेन्दुनक्षिपतिरिवकाभुजो

दुर्गाभक्तिकण्ठिकां कृतिरियं तस्यासु कालीनये ॥

नवीदाभुतिभिः ७-७-७-७- श्रीवर्मतापावभिः

सद्यः सङ्करसङ्करविषयकोलज्जोः सविधिः ।

यस्य श्रीराममुद्रमुद्रयस्यो रामस्य श्रीनिधिचक्र

श्रीजीमकलमकनो पित्रवते श्रीचन्द्रसिंहो जगन्नाथः ॥ ०

According to the genealogical indications given by the author himself, in several of his works, as well as to the records of the *Maithilā* genealogists — cf. J. Beames, *Ind. Ant.*, iv., p. 299 seq.; G. A. Grierson, *Maithilī Chrestomathy* (extra number to *Journ. As. Soc. Beng.* 1882); and in *Ind. Ant.*, xiv., p. 182 seq.—*Vidyāpati*, the popular poet of Mithilā or Northern Behar, flourished in the 15th century. The whole line of Mithilā kings and queens (during the reigns of several of whom the poet composed his works), is given by the native records as follows:

[I. *Rājā Paṇḍita Kāmeśvara Thākura*,—his son

II. *Bhogeśvara Thākura*,—his brother]

III. *Bhava Śiṃha* (*Bhavesvara*) succeeded in 1348 A.D.;—his son

IV. *Deva Śiṃha*, succ. 1385;—his son

V. *Śiva Śiṃha* (*Rūpa Nārāyaṇa*), succ. 1446;—his queen

VI. *Lakṣmī Devī*, succ. 1449;—

VII. *Vīdvāsa Devī*, succ. 1458;—

VIII. *Nara Śiṃha* (*Darpa Nārāyaṇa*), succ. 1470;—his son .

IX. *Dhīra Śiṃha* (*Hridaya Nārāyaṇa*), succ. 1471;—his brother (?)

X. *Bhairava Śiṃha* (*Hari Nārāyaṇa*), succ. 1506;—his son

XI. *Rūpa Bhadra* (*Rūpa Nārāyaṇa*), succ. 1520;—his son

XII. *Kaṃsa Nārāyaṇa* (*Lakṣmīnātha*), succ. 1582.

Under *Śiva Śiṃha* (v.) the author wrote his *Purushaparikhāḍā*, in the final verses of which (*Rāj. Mitra*, v., p. 245) he states that the king's father, *Deva Śiṃha*, had a lake made at *Sankuri*, and that his grandfather, *Bhava Śiṃha*, was burnt on the *Vāgvaḍi* along with two wives. Under *Vīdvāsa Devī* the author composed his *Gaṅgāvākyāvalī* (*Oxf.*, no. 708; *R. M.*, iii, p. 235), and his *Śaivasarvasvasāra* (*R. M.*, vi., p. 2). From the introduction to the latter work it clearly appears that *Vīdvāsa Devī* was the wife of *Padma Śiṃha*, younger brother of *Śiva Śiṃha*, whilst the *Maithilā* records (if rightly read) would seem to make her the first of the six wives of *Śiva Śiṃha*. We may then assume that *Śiva Śiṃha*, having died without issue, was succeeded by his queen *Lakṣmī Devī*, and the latter by *Vīdvāsa Devī*, the wife of the king's (deceased) brother. This branch of the line having become extinct with *Śiva Śiṃha* (and *Padma Śiṃha*), the throne now fell to their cousin (VIII.) *Nara Śiṃha* (*Darpa Nārāyaṇa*), eldest son of *Hari Śiṃha* (or *Hara Śiṃha*), younger brother of (iv.) *Deva Śiṃha*. Under *Nara Śiṃha* (or *Darpa Nārāyaṇa*, as he is only called in the introductory verses), *Vidyāpati* wrote his *Vibhāgasāra* (*R. M.*, vi.,

p. 67), whilst for his queen, *Dhīramatī* (also called *Dhīrā* or *Hīrā*, Oxf. Cat., no. 718), he composed the *Dānavākyāvalī* (R. M., v., p. 137; Bhandarkar, Rep., p. 352). This king was succeeded by his eldest son (ix.) *Dhīra Siṃha* (*Hṛidaya Nārāyaṇa*), and he by his brother (x.) *Bhairava Siṃha* (*Hari Nārāyaṇa*), for whom (possibly still in the reign of the elder brother) *Vidyāpati* composed the work now under notice. In the last of the final verses the author also mentions a younger brother of the two kings, called *Candra Siṃha*, whom, together with a fourth brother, the genealogical chart published by Mr. Grierson (Ind. Ant., xiv., p. 196) makes the son of *Nara Siṃha* by a second wife. This *Candra Siṃha* would seem to be the Maithila prince under the auspices of whose wife, *Lakṣmī Devi*, *Mīśarūmītra's Vivādacandra* (Oxf. Cat., no. 718) was composed. This king's grandfather *Harasiṃha*, accordingly was entirely different from the *Harasiṃha* (or *Hari Siṃha*) *Deva* who, residing at Simrāon (Samaragrāma), was conquered, in 1322, by *Tughlak Shāh*, and, in 1324, founded a new dynasty in Nepal (S. Cat., no. 1390).

The jurist *Vācaspati-mīśra* wrote his *Cintāmaṇī* under the patronage of *Harinārāyaṇa* of Mithilā, and his *Dvāitānirṇaya* under the auspices of *Jayā** queen of *Bhairava* (cp. Prof. Jolly, Zeitsch. d. D. M. G., xlv., p. 274), and his *Śrāddhakaḥkalpa* (Cat. no. 1700) under *Rāmabhadra Rūpanārāyaṇa*. As *Bhairavasiṃha Harinārāyaṇa* did not come to the throne till 1506 A.D., *Vācaspati-mīśra's* date has to be put

more than a hundred years later than has hitherto been assumed.

Whether the author of the present work and those mentioned above is really identical with the popular poet *Vidyāpati* (or *Bidyāpati*) seems to me far from certain. Mr. Grierson (I. A., xiv., p. 190) has published the text and translation of a copper-plate grant, dated Samv. 1455, Śaka 1821, Lakṣm.-Samv. 283 (A.D. 1399), said to be in the possession of the poet's descendants, by which "the great *Paṇḍit Śrī-Vidyāpati Thakkura*, glorious as a new *Jayadeva*," is presented by king *Śiva Siṃha* with the village of Bisapī (the modern Bishpi). But, even supposing that *Śiva Siṃha* might have been appointed *yuvārāja* by his father more than 46 years before his father's death, it seems strange that there should be no Sanskrit works of the poet prior to the *Purushaparīkṣhā*; and Mr. Beames's suggestion, that there were probably two different writers of the name, seems to me to deserve serious attention. It is also desirable that the grant referred to should be carefully examined.

Whilst the author of the present and the other works nowhere gives any indication regarding his own ancestry, the poet *Vidyāpati* is stated to have been the son of *Gaṇapati*, son of *Jayadatta*, son of *Dhīreśvara*, son of *Devāditya*, son of *Karmāditya*, son of *Harāditya*, son of *Vishṇuśarmaṇ*, who is said to have lived at Bisapī.

[H. T. COLEBROOK.]

2565.

1259a. Foll. 42; size 8½ in. by 5 in.; fairly good, clear Devanāgarī writing; 12-14 lines in a page.

Yogasārasamuccaya, also called (or forming part of the) *Ahulāgama-mahātāntara*, in ten

* She is styled (Oxf. Cat., no. 648) the mother of *Purushottama*. As the identification of the kings themselves can hardly be doubted, *Purushottama* would seem to have been another name which *Rāmabhadra* (or his brother *Garuḍa Nārāyaṇa*) had in his younger days.

chapters (*paśā*), consisting of conversations between Śiva and Pārvatī on the subject of Yoga and the duties of those who practise it. [A.]

Amongst the principal duties of the Yogins which can be performed by all classes and castes, the study of the Vedānta figures as one; so that under Yoga in this connection we have to understand contemplation of the inner self and meditation on metaphysical problems generally, rather than a particular school of philosophy.

It begins :

आदी यस्तु त्वा नाथ मुनिर्विद्वैर्योक्ता ।

अनंतशास्त्रनावादी कथितः परमेश्वरः ॥ १ ॥

असौ भवद्देव (B) देवेन भवदुःखविनाशकः (० B) ।

अनंत(अनेक B) शास्त्रप्रवादकांश्च भ्रातृन् मनः ॥ २ ॥

अनंत (अनेक B) आर्यं कथं विं योगः प्रोचते

[मुनी (स तु B) ।

स योगः (योगस्तु B) कथितः प्रोक्तो नामात्वं तस्य

[दुर्यते ॥ ३ ॥

अनेकभेदविद्याधामेशशास्त्रप्रोदिताः (1 अनंतभेदविषय

[अनेकशास्त्रप्रोदिता B) ।

शास्त्रस्य संगतिर्नाथ संशयं कथय प्रभो ॥ ४ ॥

महते क्षेत्र मार्गेण गमैवाकः सुदासकः (पादस्तु ० B) ।

देवानां परमां मुक्तिं (भक्ति B) क्षुत्वा युवचनं (युव ० B)

[मुनिः ॥ ५ ॥

प्रोवाच भगवान् पिबुः सर्वेनां वैव संगतं (संगतं B) ।

मारायक उवाच (B has this before next half-41) :

त्वा हि प्रोक्तेश्वर (० कथितं यस्तु B) रहस्यं गुह्यमुत्तमं ।

अनुज्ञातमनसं तदे वं (अनुज्ञातमनसो वं युक्तं)

[अचवाग्यं ॥ ७ ॥

वेदशास्त्रागमैर्विभ्राः (० शास्त्रस्य नमे तु B) ज्ञानयोगः

[अज्ञानतोः ।

अनेकभेदविद्येन येन (वेदविधानेकभेदेन तेन B) सर्वं

[विनोदितः ॥ ८ ॥

युवच यतुः ॥

अपैशाखायां नमे तु (युवचः अपैशाखेतु B) योगसाम्यं

[विशेषितं ।

तच्छास्त्रं क्षुत्वा मोक्षं युव कस्य वयादेन ॥ ९ ॥

अनंतमुवाच (om. B) ॥

हिमाद्रेश्वरे (हिमाद्रिशिवरे B) रम्ये नाथावतुषि-
[विषिते ।

अनेककुलसंकीर्णं सहकारोपशोभिते (पुष्पाकाराद्यो ०
[B) ॥ १० ॥

गंगादिपरितोष्य सर्वतोर्वैविधिर्यते ।

पुष्पदेवे महावीर्ये संगमे (कण्ठे B) विद्यमाने ॥ ११ ॥

इकान्ति विद्यते रम्ये (गोत्रे B) विशालाक्षप्रकारये ।

तस्मिन्मये महादेवे देवानां देवतं वरं ॥ १२ ॥

विद्यावतः (ने B) कनो भ्राता योगेषु परिमिश्रितः ।

आनन्दविभ्रयात्मकः [स] शिव (r. वः) अनेकवर् (r. ट)
[॥ १३ ॥

निर्वचनं विद्यावर् निर्विकल्पं निदधत् (1 A. B.) ।

परिपूर्वं परं त्रय तस्मिन् लोको महेश्वरः ॥ १४ ॥

तस्मिन् (क्षेत्रे B) काले महानाथा ज्ञानवी तत्र

[आगतः ।

समाधिलं हरं दृष्ट्वा क्षुतिं यत्ने च (हि B) पार्वती ॥ १५ ॥

अदिमुवाच ॥

ममसे विशदवाच विशदवीचाय (आदिनावाच विश-

[नावाच B) ते नमः ।

सवासान्तरस्याय ममसे विशदविक्षे (० आदि B) ॥ १६ ॥

मृष्टिस्तिष्ठतिमलयाणां (विनाशानां B) त्वनेव (तं हेतुः

[B) अनेकवर् ।

त्वनेको नथ विद्या भिक्षो मन्त्रविष्णुविद्यामृष्टिः ॥ १७ ॥

मनो रजःसदवाच कलदवाच ते नमः ।

तमोदय ममसुखं (ममसेस्तु B) निगृह्याय मनो नमः ॥ १८ ॥

अभ्यासविद्याविद्यानां का विद्या त्वं कुदेव ।

यथा कुपिषवा विद्याः श्रावुर्वाति परं वरं ॥ १९ ॥ ० ॥ २० ॥

[अनुविहितज्ञाने पुनः अंधविज्ञानः । om. A]

स जीवस्तु (सर्व B) गुणाधीनो नाथवा नृपराजः

[[सर्व ० B) ॥ २१ ॥ ० ॥ २२ ॥

सर्वं नानामकारेण पार्वता प्राप्तिः क्षिपः ।

आनामुवाचतः श्रावः (० अचवाग्यः B) क्षुत्वा पीतो

[अनेकवर् ॥ २३ ॥

तस्मिन्मये देवी साक्षादा ज्ञानवी कला ।

महादेवं ममसुखं तत्रा प्रभो सर्वं युतः ॥ २४ ॥

* In MS. A the numbers are shifted on by one homistich (see v. 7 above).

अवधारितां तुरजैः नडाव्यं कृपया हर (क्षिप B) ।
 शास्त्रेभ्यर्गवर्णनः कर्मविदाः मुता मया ॥ ५५ ॥
 ने मतिरितिहा तैस्तु किं तत्र त्रय वेदमहं (मलदाव्यहं B) ।
 तस्मात्तत्रय सर्वत्र कारत्वं वेदशास्त्रयोः ॥ ५६ ॥
 सर्वेनां चैव शस्त्राणां भेदः किं वैकल्याण्यता ।
 यद्दक्षैर्नविषादिषु विप्रयो नमसि स्थिताः ॥ ५७ ॥
 कर्मणा लभ्यते मोक्षः किं योगः साधनेन च ।
 योगश्च (चैव B) सर्वशास्त्रेषु प्राप्यते (०) स्त्रे प्राप्यते B)
 [किमनेकथा ॥ ५८ ॥
 योगस्य च सर्वगानि कानि तानि तपोनिषे (तपोधन B) ।
 कथयस्व महादेव प्रश्नान्वयं यथावैतः ॥ ५९ ॥ ० ५९३ ॥

II. (sl. 58) beg.: देव्युपाच ॥

अहं मे लघुलं जगत् अहं मे लघुलं तपः ।
 अहं मे लघुलं शानं त्वमहादाज्ञावतः ॥

III. (sl. 68): देव्युपाच ॥

नामापचमुतां पुत्रानेको गम्येति (I) कथ्यते ।
 योगमन्यं यदं त्रय इत्यलीकं यथाः प्रभो ॥

IV. (sl. 61): देव्युपाच ॥

पुनः पुनरै वृक्षाणि वृक्षानीति पुनः पुनः ।
 जगन्नामिच्छयो निरं कारस्वं कुरु मे प्रभो ॥

V. (sl. 16): ईश्वर उवाच ॥

कृपतां कर्मवैलं मुता चैवावधारिता ।
 ज्ञाननः प्रतिबुद्धानि कर्माणि विविधानि वा ॥

VI. (sl. 28): ईश्वर उवाच ॥

प्रजापैर्षं त्रय हविर्ब्रह्मानी प्रजया हुतां ।
 प्रजैव तेन गीतव्यं त्रय कर्मवनाथिना ॥

VII. (sl. 80): देव्युपाच ॥

देवदेव जगन्नाथ संकाराद्यैवकारक ।
 अमुकीकं त्वया शंभो यद्वचं तत्किमालम्बं ॥

VIII. (sl. 35): ईश्वर उवाच ॥

इदं सर्वं मया दत्तं ज्ञानमालम्ब्यं यदं ।
 कर्मिणोमनोते भंगे क्षिपदीकोहरा भव ॥

IX. (sl. 229): देव्युपाच ॥

जन्तार जाजन्ताः पूर्वै यथाव[च] जमिदां हरे ।
 अमुकमे प्रभो साक्षि प्रभवो दृश्यते नम ॥

It ends:

अवं योगः सर्वशास्त्रे विधानावाद् यतानने ।
 गुरुप्रकादाज्ञातव्यं रहस्यं अमुकाम् ॥ २९२ ॥

X. (sl. 75): श्रीईश्वर उवाच ॥

हर्म्यवस्तवा राधन् (I) विहारं कथ्यतां त्वया ।
 य विनायात्मन्ये तु योगाभ्यासं च पार्थिव ॥

It ends:

ज्ञानभ्यासविहीनस्य संभवति पुनः पुनः ।
 जगन्नाम्ये तु वैराग्यं तदा सगुरु दृश्यते ॥ ७३ ॥
 प्रभवो भवि यतोयो मयी जायते नन्दभागिनी ।
 तस्य योगं न रातव्यं - - - - - ॥ ७४ ॥
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेन योगाभ्यासं महेश्वरि ।
 सर्वबोधस्वरूपेण - - - - - ॥ ७५ ॥

इति श्रीअमुकाम् महार्थे योगसारसमुच्चये दक्षमः पठलः ॥
 ० संवत् १६९६ वर्षे ज्येष्ठदि १ शनी चतुर्विंशतिश्रावतीयमास-
 यांने वाल्मिक्ये नन्ददासो भट्टमीरानमीचालनेन जगन्नाथभट्टेन
 खाचलोकनाथं परीयकाराय च सहस्रेण लिखितं अमुकाम्-
 पुस्तकं ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2566.

1248b. Foll. 48; size 9½ in. by 3½ in.;
 good, clear Devanāgarī writing (? of 1678 A.D.);
 eight lines in a page.

The same work; *paṭalas* i.-ix.

This MS. begins:

अज्ञानमिन्द्रियस्य ज्ञानान्नमहाकथा ।
 अमुकानीलितां येन हस्ते श्रीगुरुने नमः ॥ १ ॥
 यस्तु चादी त्वया ताव मुनिशिक्षेननेकथा ।
 जनेकशास्त्रनायादी कथिता परमेश्वर ॥ २ ॥

It ends:

अवं योगः सर्वशास्त्रे विहातयो यतानने ।
 गुरुप्रकादाज्ञातव्यं रहस्यं अमुकाम् ॥ २९२ ॥

इति श्रीअमुकाम् महार्थे योगसारसमुच्चये ईश्वरवार्ता-
 संवादे चतुर्दशमादिकथनं नाम नवमः पठलः ॥ ० नैवाहसंवत्
 १६९६ समये ज्ञापयामुदितं कथ्यतां मुक्तपत्रे रविदिने लिखितमिति
 विश्वेश्वरेण कथितं ॥

This date perhaps belonged to a previous MS.

The MSS. of the *Ahulāgamatantra* mentioned in Bühler's Cat. of Skt. MSS. in Gujarāt etc., iv., p. 252; Peterson, Rep., iii., p. 399

(judging from the extent) probably contain the same work as the present one.

[H. T. COLEBROOKE.]

2567.

1048. Foll. 70; size 16½ in. by 3½ in.; neat, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Kulārāva-mahārāṣya, a *Tantra* in seven-teen chapters (*ullāsa*).

For a full account of the work see Aufrecht, *Bodl. Cat.*, no. 147.

This MS. differs considerably from the next, which, on the whole, agrees with the Oxford MS. It begins:

कैलासशिखरासीनं देवदेवं भगवतुहं ।
यमज्येष्ठं परामर्दं पार्वती परमेष्ठरं ॥ १ ॥

जीवेयुवाच ॥
भगवन्देव देवेश पञ्चतुषिधानक ।
सर्वज्ञ भक्तिमुल्लभ इन्द्रायतनचल ॥ २ ॥
मुल्लेख परमेष्ठानं कुरुवामयपारिषे ।
मुषोरे घोरसंघारे सर्वदुःखनलीनमे ॥ ३ ॥

It ends:

इति ते कथितं किञ्चिदुक्तनामादिपाठना ।
समासेन मुल्लेखानि यो जानाति स पूजकः ॥
रहस्यातिरहस्यानां रहस्योऽहमुल्लेखरि ।
अध्यासायः समाख्यातः समासेन न पित्रराम् ।
मुलाद्यैरभिर्दं शास्त्रं मुक्तिदुपपत्तिरिति ॥

इति श्रीबुलादेवे महारहस्ये सर्वयोगोद्यमोत्तमे उपादलक्ष-
यन्त्ये पञ्चमस्कन्धे गुरुनामपाठनादिकथनं कनकसोपानकः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2568.

839. Foll. 62; size 12½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī; 10 or 11 lines in a page; modern.

The same work; chapters i.-xvi.

It begins:

जीगुहं नमस्ते पुनीं चतुर्धं त्रिपुनचुर्ध-
नकायं गिरिजां कुलार्धं वाच्यं येने विपुलमेव-
etc., as in the Bodleian MS.

It ends:

इति श्रीबुलादेवे महारहस्ये साम्यकरीकथनं नाम चोदहो ।
१६ ॥ १० ॥ संवत् १६६१ भाषमासे मुकुटपक्षे चरण्यां गुरुपावरे
चोषी उनाता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2569.

1265. Foll. 72; size 7 in. by 4 in.; fairly written in Devanāgarī; 11 or 12 lines in a page.

Kulapradīpa, a treatise, in verse, in com-mendation and exposition of *Tantric* doctrines, in seven chapters (*prakāśa*), by *Śivānamulā-cārya*.

It begins:

गुहं प्रथम्यं प्रथमं ततो ह्यं
मखाधिपं जीपरदेवतां च ।
मुदे महोपासककीलिकानां
निर्बन्धनेन रचयामि रम्यं ॥ १ ॥

यन्मेतु येमेवमु सदाक्षिपेन
अपिस्वरः श्रीबुलमानं उक्तः ।
प्रायः कली ते बुलभा न र्दति
ज्ञानं च तेनां धर्मं दुरार्यं ॥ २ ॥

गुरोः कृपा यत्र भवेत्प्रभता
जीदेवतायाश्च महान्महादः ।
तस्यैव पुंनः बुलशास्त्रोपन
तस्याच भक्तिर्न कदापनोक्ता ॥ ३ ॥

येनां दृष्टा भक्तिरिहासि ज्ञास्ते
विदंति तन्मन्त्रकलं रहस्यं ।
प्रागन्य पुस्त्यादिमहा मनोवा
ते निदका नास्य भवति लोकाः ॥ ४ ॥

भीताः यन्मो निमगोपनाधं
निर्दंति केषिमुल्लेखानेतात् ।
केषिमु निदाभिरता अपोषा
दीजेन ये ते गिरये न चतुर्धं ॥ ५ ॥ १० ॥

तपादी बुलपदमईका । श्रीबुलादेवे ॥ १०

इति कुलकीमंजुः । इति ° प्रथमप्रकाशः ॥ fol. 7a; इति
कीलिकाप्रकाशः fol. 12a; इति कुलपूजाप्रकाशः fol. 13b;
इति कुलपूजापदप्रकाशः । इति ° द्वितीयः प्रकाशः ॥ अथ
पूजापूजापदप्रकाशः fol. 15a; इति ° तृतीयः प्रकाशः ॥ अथ
कलत्रावलीप्रकाशः fol. 25a; अथ अंगारिकाः fol. 35b;
इति विषयकोषः fol. 36b; इति अंगारिकाः । इति ° चतुर्थः
प्रकाशः ॥ अथ द्वितीयपूजापदप्रकाशः fol. 37b;
इति ° पंचमः प्रकाशः ॥ fol. 45; इति पूजापदप्रकाशः fol.
54b; इति कुलपूजापदप्रकाशः । इति ° षष्ठः
प्रकाशः ॥ अथ कुलपूजापदप्रकाशः fol. 56b. The last
chapter treats chiefly of *castras*. It concludes
with two couplets quoted from the *Kulārṇava*,
ending : ° कीलो ऋषिः परमहंसो योगिनामथगम्यः ॥ इति
कीलिकाप्रकाशः । इति कुलपूजापदप्रकाशः । इति ° षष्ठः
प्रकाशः ॥ अथ कुलपूजापदप्रकाशः ॥ १०००.

The authorities quoted are: *Uttaratantra*
(fol. 51a), *Kulacūḍāmaṇi* (fol. 50b), *Kulatatantra*,
Kulapañcāṅgī (fol. 40b), *Kulāmṛita*, *Kulār-
ṇava*, *Tantracūḍāmaṇi* (fol. 55a), *Devīyāmala*,
Pañcayāmala (fol. 54b), *Brahmayāmala*, *Bhāva-
cūḍāmaṇi* (fol. 48b), *Yāmalatantra*, *Budrayāmala*,
Lalitāvilāsa, *Liṅgāgama*, *Śivāgama*, *Samayā-
cāratatantra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2570.

1579. Foll. 845; size 18½ in. by 4½ in.;
good, clear Devanāgarī writing of the latter
part of last century; 8, in the latter part 10
or 11, lines in a page. The peculiar nature
of the paper, as well as the character of the
writing in the latter part of the MS. (from
fol. 284), point to Nepalese origin.

Merutatantra, so called because it is supposed
to overtop all the other *Tantras*, of which *Śiva*
says he composed 108 in all (foll. 2a, 8b).

In the form of conversations between *Śiva*
and *Pārvaṭī* it puts forth its teachings and
precepts before an assembly of gods and
munis who have taken refuge on mount Meru

from the persecutions of *Jalandhara*, and who
hope to obtain safety by a knowledge of
“*Mahākāla*” and “*Mahāmāyā*.” It is of the
mixed order of *Tantras*, professing to give
laws to the *Vāmamārgins* as well as to the
Dakṣiṇamārgins.

It begins (with the numbers added):

यथावत्तद्विधायां न च भाति कदापि न ।
यस्मिन् ज्ञानेन सा भाति तस्यै तस्यै नमः ॥ १ ॥
ननुपरेष विहिते मुद्रासुरन्दरे विलम्बे ।
ननुपरेष त्रे सर्वे महेश्वरस्य गताः ॥ २ ॥
दिव्यावतलहस्तस्य अनामस्य विलोक्य न ।
प्राप्तिता प्राप्तिता त्रेषु कामदक्षिणामागिभिः ॥ ३ ॥
अथा तदा बोधमुक्ता मत्वा न संयमिष्यन् ।
आर्यति विविहृषास्तस्यै न च भाति न पुनः ॥ ४ ॥
न च दक्षिणं यदा ज्ञाति तदा दक्षिणं यदा ज्ञाति ।
आययोरपि किं ज्ञेयं तस्यै न च भाति न पुनः ॥ ५ ॥
इति मुक्ता पञ्चमालाः विष्णोः विष्णोः विलम्बे ।
उपप्रेष विविहृषास्तस्यै न च भाति न पुनः ॥ ६ ॥
ननुपरेष यदा दक्षिणं यदा दक्षिणं यदा दक्षिणं ।
ननुपरेष देवयोनिनां दिग्गजासु तस्यै न ॥ ७ ॥
पुनश्च यदा तस्यै न च भाति न पुनः ॥ ८ ॥
अनामस्यै न च भाति न पुनः ॥ ९ ॥
इदं महेश्वरस्यै न च भाति न पुनः ॥ १० ॥
ननुपरेष यदा दक्षिणं यदा दक्षिणं यदा दक्षिणं ॥ ११ ॥
यथावत्तद्विधायां न च भाति कदापि न ।
यस्मिन् ज्ञानेन सा भाति तस्यै तस्यै नमः (!) ॥ १२ ॥
यदा तदा बोधमुक्ता मत्वा न संयमिष्यन् ।
आर्यति विविहृषास्तस्यै न च भाति न पुनः ॥ १३ ॥
ननुपरेष यदा दक्षिणं यदा दक्षिणं यदा दक्षिणं ।
ननुपरेष देवयोनिनां दिग्गजासु तस्यै न ॥ १४ ॥
पुनश्च यदा तस्यै न च भाति न पुनः ॥ १५ ॥
अनामस्यै न च भाति न पुनः ॥ १६ ॥
इदं महेश्वरस्यै न च भाति न पुनः ॥ १७ ॥

देवा ऋतुः ॥

चादि चादि महादेव इत्येकमत्राक्षरम् ।
 चाहंकारा यव वृषा ईश्वरा इति पादिनः ॥ १६ ॥
 निदिष्टा चापि भिन्ना यत्तु चरपरेष्वपि ।
 महाकाश यव देव न च यत् महाकाशे ॥ १७ ॥
 वस्त्रा यत्ते चापि वस्त्रा यत्तौ वस्त्रा (?) ।
 महाकाशः यत्तु देवः यत्तु भुक्तिर्लोकः ॥ १८ ॥
 भुक्त्यः कतिपया देव ज्ञेया वा किं च यत्तु ॥
 यदाकाशं यदि कृपा देवो पिबती नुरेपु च ॥ १९ ॥

ईश्वर उपायः ॥

ज्ञायते ज्ञानभाषेन यत्तु देवपात्रतः ।
 पुनर्नोदयते भुक्तिं तस्य नात्रा दुःखता ॥ २० ॥
 यत्रा ज्ञानाणि तत्रापि संस्कारादौर्ध्वं ज्ञानं ।
 येन येन ज्ञानादौर्ध्वं देवो संज्ञायता यत्रा ॥ २१ ॥
 देवीभिः प्रत्येकैरेकैश्चान्यैश्च भुक्तिः ।
 येन ज्ञानेन भवति स च ज्ञानेः प्रकाशितः ॥ २२ ॥

तत्रापि तत्रापि देवा चाहंकारेण मोहिताः ।
 अन्त्यान्त्यान्तिमिदंति यत्तु भवति तत्राः यदा ॥ २३ ॥
 कलिना हस्तवीभाषाः स्थाने याने च नैवने ।
 ज्ञानेन त्रिपदाद्येन विवेकाः प्रेतकपिषः ॥ २४ ॥
 दृश्यते ते कलि त्रिपदाद्येनः सम्बन्धितः ।
 चेदंकारं यत्तु तत्रायां हृदये यत् ॥ २५ ॥
 महाकाशेन यत्तु ज्ञानेन संज्ञायता यत्रा ।
 यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ २६ ॥
 भुक्त्यः ननु दृश्यमानं यत्तु दृष्टा यत्तु यत्तु ।
 यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ २७ ॥

Some idea of the contents of the work may be formed from the colophons of the different chapters (*prakāśa*): 1. (fol. 5a) *vyavasthāprakāśa*; 2. (fol. 13b) *saṃskāra*; 3. (fol. 34a) *āśeṣa*; 4. (fol. 39a) *homavidhi*; 5. (fol. 72a) *āhnikā* (i.e. *āmṇāyānāṃ rahasyam*); 6. (fol. 94a) *purāścaryā*; 7. (fol. 102a) *siddhisthīrikaraṇa*; 8. (fol. 107b) *mudrālakṣaṇa*; 9. (fol. 114b) *pārthivapūjavidhi*; 10. (fol. 148a) *purāścaryā-kaulikācāra*; 11. (fol. 177a) *kalīcāra*; 12. (fol. 198a) *vedamānta*; 13. (fol. 202a) *navagrahākāśa*;

14. (fol. 208b) *pratyakṣgīrṇamāntarakāśa*; 15. (fol. 217b) *vaidīkyaṇṭrakāśa*; 16. (fol. 224a) *śakṣiṣāṇṇāyagapāpatimānta*; 17. (fol. 245a) *śrībhāṇṇāyagapāpatimānta*; 18. (fol. 250b) *pūrvāmṇāyagapāpatimānta*; 19. (fol. 268a) *pāścīmāmṇāyagapāpatimānta*; 20. (fol. 272a) *uttarāmṇāyagapāpatimānta*; 21. (fol. 275a) *sūryamānta*; 22. (fol. 279a) *navagrahamānta*; 23. (fol. 314a) *brāhmyāyagapāpatimānta*; 24. (fol. 319b) *śakṣiṣā*; 25. (fol. 321a) *dīpavidhi*. The 26th *prakāśa* is left unfinished, breaking off after v. 998.

A MS. described in the Cat. of Skr. MSS. in the N.-W. Prov., pt. vi., p. 56, is stated to consist of 35 chapters.

[H. T. COLEBROOK.]

2571.

721d. Foll. 27 (besides a *buddhapattram* to fol. 8); size 16 in. by 5 in.; clear, somewhat small, modern Bengali writing; thirteen lines in a page.

I. Foll. 1-8a. *Bījavyākaraṇa-mahātānta*, a Tantric tract, in six chapters, consisting of speculations on the mystic value of the letters of the alphabet, a mystery the knowledge of which is represented as containing the germ of the whole visible and invisible universe. The revelation is, as usual, made by *Mahādeva* to his inquisitive consort.

It begins:

यत्रा ज्ञानमयी देवी काली प्रकाशयति ।
 योऽयं बीजाक्षरं यत्तु ज्ञानं चाहं यत्तु यत् ॥ १ ॥

बीजाक्षरमुपायः ॥

हे मातृ भगवतां ज्ञानी संज्ञायता यत्तु ।
 यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ २ ॥
 यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ३ ॥
 यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ४ ॥
 यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ५ ॥
 यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु यत्तु ॥ ६ ॥

वेदायैव न ह्यं च वदन् तदुवाच ॥
 इत्यायैव न ह्यं च चाभावं विहितं विभोः ॥ ५ ॥
 विभोः साक्षात्तय चामात्रां समुत्तिष्ठ ॥
 तोषयिष्यन् देहं मेहं वाच निर्येचं ॥ ६ ॥ ११ ॥
 तद्वदन् च देव कथं कथितवान् पुनः ॥
 चतुना संवत्सराणि दाक्षीत्यान्व चोक्तः ॥ १२ ॥
 क्षतिगुणहरं वस्त्रे शुभं काक्षीयते च ॥
 नो चेत् प्राधान्यरिक्तञ्च यास्यानि ब्रह्म शंकरं ॥ १३ ॥ १३ ॥

Mahādeva at first refuses to reveal to her this mystery of mysteries, but is at last obliged to yield.

नृसु देवि महेशानि कथां क्षामतुषां नृणां ।
 देवानामपि देवेशे सेन्द्रादीनां दिवीकथां ॥ ३३ ॥
 चादौ ययौ वदाम्यहं खरं हृषिकेश्वरं ।
 ततो नूनं वदामि त्वं विद्युन् न वा चतुर्वर्चं ॥ ३४ ॥ ०

Śiva constantly uses the form *dikṣi* (दिहि दुनें, प्रिये दिहि etc.) which the commentary (*śl.* 40) explains by क्षामीहि.

The last page, containing a few *śloka*s and the colophon, was written by a different hand.

It ends :

क्षुत्वा क्षिपस्य वचनं क्षिवा दुष्टचक्षुःक्षिणी ।
 मत्वा शम्भुं गतोन्मादा सखीयं गृहमागता ॥ ३३ ॥
 इत्युनामहेच्छरत्नवादे महामुने कषैशाक्षोष्ठारे ज्ञानकाक्षज्ञेय-
 रहस्ये कषैकानन्दे महामने विश्ववसिष्ठमो गयोः समाप्तः ॥

On the back of the last leaf Colebrooke's *Pandit* calls the work *Śaivavyākaraṇa*, for which see no. 2572.

II. Foll. 86-27. [*Mahāntara*]-*Bhāvārtha-dīpikā*, a commentary on the foregoing tract, by *Rāmānanda Devaśarman Vācaspati Bhāṭṭācārya*, a resident of the country of Khiri, then ruled over by *Caitanyasiṃha* (*Mollamahindra*).

It begins : श्रीं गंहाय श्वाय नमः ॥

मत्वा च खादौ मुक्तालौ* श्रीरामाक्षयवन्दिता ।
 श्रीन्याकरखादीनां टीकां वक्षि यथावति ॥

* मुक्तानां काष्ठिः वक्षिष्यते वक्ष्यातां । comm.

श्रीछात्रानन्ददेवज्ञेयै रामपदाचारी ।
 क्षत्रयोग्यो जन्मकुली नम हस्तं प्रवर्तिताः† ॥
 नावति जन्मकाराणि कवीह जगदीयतेः ।
 तेषां सारं समुक्त्वा क्षिपेन्नैतन् कृतं पुनः ॥ ०

It ends :

इत्युनामहेच्छरत्नवादे इत्यादयो चक्षुषिज्ञेयकाः ॥ ० ॥
 क्षामातां क्षमाकृत्य सारं सारं यथावति ।
 कृता टीका मया यत्नात् पठ्यन् मातुकाः कदा ॥
 श्रीनन्दानन्दहोन्दकान्तिवरचैतन्यसिंहो नृपो ।
 धीरः क्षमपरायणो हरिदत्तो निलोमिको निःस्पृहः ।
 तद्देशे क्षिरसिंहके‡ निषकति श्रीरामनामा कविः
 श्रीमद्भुविदेशतो विरचिता टीका यत्ना गृह्यतां ॥
 प्रकाशया यत्नायामेन टीकेषु देवकुली ।
 रुद्रं न पाहि सारं नक्षत्रं तनुसंज्ञं ॥
 तद्विद्या यथैतां निर्मं सदाशु तन्मतिनैवि ।
 इत्येवं प्रापैयानि त्वां न चान्यक्षिप्य निर्मं ॥
 नाहं क्षिवाचारदत्तो मातृविद्याविमोक्षीः ।
 न तपस्यायुतो निर्मं न निर्मं गुरुपूजकः ॥
 मुद्राशुभो क्षिणी मुत्तो तव वेदागुणाकर्त ।
 इति त्वं परिचयाच्च जायते ते कृपा यदि ॥
 श्रीमद्भानन्दे भक्तिं देहि रुद्र नमो भ्यु ते ।
 तया मे श्रीरामाक्षयोद्याः संवाति सिद्धतां ॥
 तथा भार्यपुत्रपौत्रप्रवीर्यैः प्रदीयतां ।
 न धनं प्रापेयं रुद्र न सुखं पतितादिभं ।
 गुणं पूजा राम भक्तिरैतौ माहृषीवले ॥

इति श्रीरामानन्दपक्ष्यस्त्रिभङ्गाचार्यविरचिता महात्मना-
 चार्यदीपिका समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

† ? क्षत्रयोग्योपि जन् हस्तक्षिप्ये क्षयौ टीकाकराक्षिप्ये
 नमः प्रवर्तितामिवधौः । इति योजनम् । ननु क्षत्रयोग्यपदस्य
 क्वे इति चेत् । योग्यो भवेत् । न योग्यो व्योम्य इति ° comm.

‡ ज्ञानमेवमने स निषकतीति ननु स ज्ञानः कस्य देशो
 विषय इति चेदाह ° श्रीनन्द ° । अत एव नमो नाम वक्ष-
 विषयः । अत एव महेतु मन्त्रप्रेतु ये महोद्गा रामानन्दे
 महानहोद्गा इति विग्रहः । ° तेषां कक्षातीनां मध्ये वरः क्लेशो
 व्यं वैतन्यसंज्ञ (!) इति वैतन्य इति कृत्वा संज्ञा यस्तीति । ते
 चाविता इति कप्रत्ययनिवेधेः । ° comm.

2572.

721s. Foll. 28; size 16 in. by 5 in.; clear, modern Bengali writing; foll. 13-21 by the same hand as the preceding MS.; the rest by a different hand; 13-15 lines in a page.

A commentary (*tippani*), entitled *Bhedikā*, on *Rāmananda's Bhāvārthadīpikā*, by his pupil *Rāmatanu Śarman*.

It begins:

प्रथम्य विज्ञेयगुह्यरत्नाकरं (? r. रत्ने)

जीरानपदं विमगदरेखं ।

जीरानवाक्स्वतिपादाद्यः

जीरानतन्त्राद्यः स्तद्विद्याः (?) ॥

मूढो भवति पाषाटः कश्चिन्मृगो ज्ञानः ।

जीगुह्योः कृपया भूयात् शिष्येनोक्तं कदा मुखा ॥

जीमन्ताकरं यत्तु विदुः शोकेषु दुर्लभं ।

अपारिचितं ज्ञानी हि शारापारिचितं ॥

तस्मैव शारापारे नैः गुरुः शक्तो नपि लज्जते ।

दीपिकया कृता येन यन्मा नाम्ना सुरैरपि ॥

तस्याचरन्मुखापानशालिना काष्ठकृषिका (?) ।

विरमते नया किञ्चित्प्रियाय गुरुपादुकां ॥

अथ विज्ञेयत्वात् यो गेयाय वेदाय नम इति टीकाकृता चादी लिखितं । तस्याचो यथा गं गच्छे इति कोषे वस्तुति संप्रदाने च इति च काटकापादे विधास्यति एवं च चतुर्वैगीयान्ते इति च । अत एव उभयत्र चतुर्वैगीयचनेन साधनीयं चतुर्वैगी-प्रदाय गच्छेयाय नम इति निष्कर्षार्थः ॥ ०

The title is given in full on fol. 21b: इति जीरानतनुक्तरीत्या जीगुह्यरत्नगणकानेन विरचिता श्रेयसाकर-खोचसंयद्भाषावैटीकादिप्यनी भेदिकोति ॥

It ends: संप्रदानसंज्ञावत् हिता भोक्तेरापिपत्ता दक्षिणवाह पुनर्भक्तिरिति जाह्नवीमले मरुतमिति च प्रायेणाधिपानः ॥ इति जीरानतनुक्तरीत्या गुरुपादाकारेण विरचिता महाभाषादिप्यनी भेदिका समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOK.]

2573.

364. Foll. 271; size 9½ in. by 4 in.; careless, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Tantraratna, or Tantraratanadīpikā, a compilation of extracts from the principal *Tantras*, on religious rites and ceremonies, by *Kṛishṇa Vidyāśāstrī Bhattachārya* of Navadvīpa.

It begins:

विमानदीपरी वरी देव मन्त्रवर्ण मुखाचरी ।

तवैभूतवर्ण देवो जीमन्तिपुरकुंदरी ॥ १ ॥

पुरावचरितं वंदे गच्छे योपनीतुर्ग ।

यस्य स्मरणायैव विज्ञा दूरीभवति हि ॥ २ ॥

गुरुदेवं नमस्कृतं -- तवैज्ञादरी ।

यस्य पादरक्षोभिच तवैभूतवर्ण लभेत् ॥ ३ ॥

आगनीपुनिमिषनोक्तं संस्कृतं निमगुरुदेवज्ञः ।

तंचरन्मिदमुक्तं युवा भावयन्मनवहाय नमस्ते ॥ ४ ॥

अस्तस्या विपुला देवी अस्तस्यातः च कालिका ।

पानीचरी तपारंस्या तथा च अमुक्तमुक्ता ॥ ५ ॥

मार्तगिनी पाचपूरी विमला चंडनायिका ।

विपुलीकवटी दुर्गा वा यान्ता कुलकुंदरी ॥ ६ ॥

वैष्णवं गणपतं च महावीरमतं तथा ।

शैवं शंकरमातं च यतिं चिद्भूतं सर्वं ॥ ७ ॥

With the verses which follow, compare Prof. Bhandarkar's extracts from the *Yāmakaśvura-tantra*, Rep. 1883-84, pp. 87, 375; and Aufrecht, Cat. Bodl., no. 169.

अनुःपदिष्टं तंवाधि नानुचानुक्तमपि च ।

महामायाज्ञं वरं च योगिनीमातृज्ञं वरं ॥ ८ ॥

[तत्त्वज्ञं वरं] च नाम मेरवाहकनेत्रं च ।

बहुकपाटं ज्ञानं नामलाहकनेत्रं (? याम?) च ॥ ९ ॥

तत्त्वज्ञानं (चक्रज्ञानं Bh., A.) वायुविं च महाभोगिहं [तथा ।

महाज्ञं (महोक्तं Bh.) महादेवं वायुं च लवोचरं [[लवोचरं Bh.] ॥ १० ॥

चक्रमेदं (ह्रस्वे Bh., A.) नानुमेदं च मुक्तं वं (गु° Bh., [A.] च कालिखं ।

कलापदं (कलापादं A., कालपादं Bh.) कलापादं [[कालपादं Bh.] तन्वायुविं कालानं ॥ ११ ॥

लवोचरं (ग° Bh., ? लोचरं A.) च विद्यावं (वीकुलं [Bh., वीकालं A.) लोचलं लोचलं [लोच° Bh., लोच° A.] ।

वंचानुं वचनेदं भूतोक्तमेव च ॥ १२ ॥

कुलकारं कुलकुलीं [कुलकुलीं तत्र] ।
 तत्र विद्यालयं (सर्वज्ञानोदरं वैय Bh., A.) देवि
 [महाविष्णुर् (महाविष्णुर् Bh.) तथा ॥ १३ ॥
 महाकुलीनां देवि विष्णुवोदेदीनां ।
 कुलविष्णुर् देवि विष्णुवोदेदीनां ॥ १३ ॥
 सर्वविष्णुर् देवि (१० वि) विष्णुवोदेदीनां ॥
 सर्वविष्णुर् देवि (१० वि) विष्णुवोदेदीनां ॥ १४ ॥
 तत्र वैष्णविकं ज्ञानं श्रीरामलिनपादं ।
 अहोर्ध्वं मोहिनीं (आ० मोहिनीं Bh.) विष्णुवोदेदीनां
 [॥ १५ ॥
 दत्तादीनां तत्राद्यं पठितोक्तं विचार्य ॥
 वैदिकान्यध्यायनमन्त्रादिपनिपादिना ॥ १७ ॥
 अथ कुलविष्णुवोदेदीनां मन्त्रादिपनिपादिना ॥
 तत्राद्यां कार्यानां च तत्राद्यं प्रत्यये ॥ १८ ॥
 ह्यज्ञाये ॥

श्रीमिनिः मुगताद्यै नास्ति को लुग्न द्य ॥
 अथिष्णुवोदेदीनां मन्त्रादिपनिपादिना ॥ १९ ॥

According to Rāj. Mitra, Notices, i., p. 126, the work consists of five *paṭalas*, treating resp. of secret congregation, time for initiation, mystic diagrams, rituals, and regulation of the breath and gesticulation during worship.

In the present MS., which is not punctuated, the following divisions have been noticed :

इति वैदिकीकुलविष्णुवोदेदीनां मन्त्रादिपनिपादिना तत्राद्यं
 पञ्चविष्णुर् नाम प्रथमपटलः ॥ अथ नावादि निरूप्यः ॥ fol.
 18b; इति दोषादिपिः ॥ अथ पुरुषार्थः fol. 89a; अथ
 मन्त्रादिपनिपादिना ॥ 109b; इति शिवादिपिः ॥ अथ इयाना-
 वादाः fol. 137a; इति कालीकवयः ॥ अथ निमहोदयपिः
 fol. 165a; इति मेरुवर्तं मेरुमेरुवोदेदीनां कालीकवयं
 (36 verses) fol. 167b; इत्युत्तरं कालीकवयः काली-
 मेरुवर्तं इति कालीकवयं (83 vv.) fol. 172a; इति
 महाकालीपिः श्रीद्विषकालीकवयं खोषं (22 vv.)
 fol. 174b; इति कालीकवयं इति कालीकवयं
 कालीकवयं (खोषं 221 vv.) fol. 186b; इति
 तत्राद्यं प्रथमपटलः ॥ अथ तत्राद्यं fol. 215b; इति शक्ति-
 खोषं (11 vv.) इति श्रीरामलिनपादं पञ्चमपटलं तत्राद्यं fol.
 235b; इति शिवादिपिः तत्राद्यः (17 vv.) fol. 237b;

इति श्रीरामलिनपादं तत्राद्यः (27 vv.) fol. 239a; इति
 श्रीरामलिनपादं तत्राद्यः (31 vv.) fol. 241b;
 इति योगिनीनां तत्राद्यः (28 vv.) fol. 243a; इति
 मेरुवर्तं मेरुमेरुवोदेदीनां तत्राद्यं वैष्णवोदेदीनां नाम कवयं
 (39 vv.) fol. 245b; इति गोपवर्तं तत्राद्यं श्रीरामलिनपादं
 कवयं (60 vv.) fol. 249a; इति श्रीरामलिनपादं श्री-
 तत्राद्यः कुलकवयं खोषं (189 vv.) fol. 259b; इति
 महाकालीकवयः fol. 260b; इति मुनीयूना ॥ अथ शिवा-
 वाद्यं fol. 265b.

It ends :

एवं ज्ञातवाद्यं देवान् त्रयैः कलैः ।
 ज्ञानत्रयैः कलैः त्रयैः ॥
 इत्यनेन विधानेन लिखितं प्राप्तिं निश्चितं ।
 इह भुक्ता तत्राद्योक्तं याति हरेः पदं ॥

इति श्रीरामलिनपादं ॥ Apparently incomplete.

The leaves are marked २० दो० or १० २० दो०,
 or १० २० वा; and on fol. 1a Colebrooke calls
 the work *Tantradīpikā*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2574.

1582. Foll. 294; size 18½ in. by 5½ in.;
 good Bengali handwriting of 1790 A.D.; 8 or 9
 lines in a page.

Tantrasāra, a summary of *Tantric* cult,
 compiled by *Kṛishṇānanda Vāgīśa Bhāṭṭācārya*.

It begins :

नाना कृष्णपदं तत्रादिपुस्तकं ।
 मुहं च ज्ञानदातारं कृष्णानन्देन श्रीमता ॥
 तत्राद्यं तत्राद्यं तत्राद्यं तत्राद्यं ॥
 श्रीरामलिनपादं तत्राद्यः प्रथमपटलः ॥

For an analysis of the work see Aufrecht,
 Cat. Bodl., no. 149 (cf. Rāj. Mitra, Notices, ii.,
 p. 326; Weber, Berl. Cat., no. 1835). It is
 variously described as consisting of three
 (Rāj. M.), four (Anfr.) or five (Weber) sections
 (*pariccheda*). The colophons of those marked
 by Aufrecht are found here : I., fol. 31b; II.,

fol. 199b इति * दुर्गाका(1) परिच्छेदः (but श्रितोः MS. B., fol. 157b); III., fol. 252b इति उपपद्यन्परिच्छेदः ।

The MS. is preceded by a leaf of diagrams, and three leaves containing a list of contents.

It ends (cf. Notices, ii., p. 326):

वेदायैशास्त्रादिपरीतपिलोकनेन
 प्रायोगवचनलोपनेन मातः ।
 तद्वद्वद्विज्ञादीकरणेन जानात्
 मातः ज्ञानेन तव यादयुगेन याते ॥
 यज्ञमया माय विद्वद्वुक्ता
 स्वरीकृतं गुप्ततमं तु तत्ते ।
 ज्ञानमनेन च कुरुनिधान
 ज्ञोयो न चाहैः कलु पातरेषु ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीकृष्णानन्दभट्टाचार्यविरचितसंस्कृत-
 साः समाप्तः ॥

ज्ञाते यज्ञज्ञाह्वयज्ञाधुक्ताये भवानीयदा-
 श्चोमहन्मनुष्यं दुर्युद्धेविप्रैर्वेदिनां ।
 यत्ना यामुनिकश्चित्तोयदिवसे चरन्त्यो तिथौ भाग्ये
 वारे श्रीधनज्ञमैवा विहितस्ता यत्नादिवं पुस्तिका ॥
 यत्नेन लिखिता पुस्तौ वेनेयं हियते नम ।
 ज्ञानो विद्वद्वरी तस्य ज्ञानकक्षापि विद्वद्वरः ॥

ज्ञाकाः ११११ ॥ श्रीरामश्रीधनज्ञमैवः साक्षरनिर्दि ॥
 श्रीश्रीचतुर्वर्ग्ये नमः ॥

The statement of the Berlin MS., that the work was revised by (*Bhairava*) *Amṛitānanda*, would seem to refer only to that MS. which commences differently from the others.

[?]

2575.

1200. Foll. 255; size 12½ in. by 4½ in.; carefully written, in Devanāgarī, towards the end of last century, by two or three different hands; eleven lines in a page.

The same work.

[H. T. COLEBROOKE.]

2576.

2055. Foll. 193; size 11½ in. by 5½ in.; Devanāgarī writing of the early part of last century; twelve lines in a page

Mantramahodadhī, an exposition of Tantric worship, in 25 chapters (*parāṅga*), composed, under the patronage of king *Lakṣmīnṛisimha*, in Samvat 1645, by *Mahidhara*, son of *Rāma-bhaktā*, and grandson of *Ratnākara*; with the author's own commentary entitled *Naukā*.

See Aufrecht, Cat. Bodl., nos. 154, 155; and the Benares edition of 1862. [GAIKAWAR.]

2577.

1332. Foll. 137+74; size 11½ in. by 8½ in.; Bengali handwriting of the early part of last century; ten lines in a page.

Mantramahodadhī, followed by the commentary written separately. Some leaves in the latter having apparently been lost, have been replaced in Devanāgarī.

[H. T. COLEBROOKE.]

2578.

1508b. Foll. 68 (of which foll. 1, 6 and 7 are missing); size 11½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1799 A.D.; thirteen lines in a page.

Mantramahodadhī, without the commentary.

[H. T. COLEBROOKE.]

2579.

1442d. Foll. 58 (fol. 9 of which is missing, while fol. 29 is double); size 12½ in. by 4 in.; indifferent, modern Devanāgarī writing (foll. 28 and 29a by a different hand); eleven lines in a page.

Mahādhara's Naukā, without the text.

Rather incorrect.

कथं रत्नालकं देव कथमावतन्नालकं ।

कथमावतन्नालकं कथं विनालकं प्रभो ॥ ५ ॥

ईश्वर कथाय ॥

रत्नालकालकं यत्तु विपुला परमिच्छरी ।

यत्तुल्लङ्घनी लेखनाया तदा कालमुदा परा ॥ ६ ॥

जीविष्या च तया लङ्घनीहस्तलङ्घनीकथैव च ।

विश्रान्तः कथैवावाञ्छलङ्घनी यं प्रकीर्तिताः ॥ ७ ॥ ०

1. *ekākeharalakahmīpūjāvidhī*; 2. *mahālakahmīpūjā*; 3. *trīśaktimahālakahmīyajanavidhī*; 4. *sāmrājyavidyāyajanavidhī*; 5. *ātmāśh(ākeha-raparajyotirvidyārādhanam*; 6. *prajāvavidyā-paranishikalabhedasamārādhanam*; 7. *ajayānā-mavidhānam*; 8. *mātrikāpūjāsādhakanavidhī*; 9. *tripurabharīnamārādhanavidhī*; 10. *kāmū-varīpūjāvidhī*, etc.

It ends:

मल्लोत्थं ततः कुर्वन्तार्थं कथयिषिः मुनिः ।

अथदानं प्रकुर्वीत रतेः यमिः कल्पनिः ॥

एवं यः कुरुते विद्वान् दमनारोपयन्तः ।

तस्य साधनद्वयी युक्ता जीविष्याविश्रिता भवेत् ॥

इति दक्षिणावर्तीतिहासां दमनारोपयविधानं नाम षटलः
अन्तः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2584.

1230a. Foll. 17; size 11 in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Kāmākhyātānta, a treatise on the worship of Śakti, in the form of *Kāmākhyā*, here consisting of 7 *paṭalas*.

It begins: श्रीदेवुवाच ।

भगवन् सर्वेश्वर सर्वविद्याप्रिय प्रभो ।

सर्वदानंदद्वयं सर्वानमपिच्छाह्वय ॥

सुज्ञानं सर्वेश्वराय साधनाय च सर्वेशः ।

विद्यायाः सकला देव मल्लानि त्वत्प्रसादतः ॥ ०

Cf. Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 89, where, as in the next MS., the treatise is divided into 9 *paṭalas*.

It ends:

इत्येते कथितं जेहवा प्रकाश्यं कदाचन ।

गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं कदा प्रिये ॥

यज्ञोत्तरे पिङ्गवेक्ष गोपनीयं प्रथमतः ।

अहर्नां साधनानां च साधित्ये न वदेदपि ॥

न दक्षात्कावचंवेत्यो विनीत्येक्ष्यैव (?) वदेदपि ॥

उदासीनजनस्यैव साधित्ये न वदेदपि ॥

दक्षिणाय न दातव्यं नाभक्षाय कदाचन ।

मूर्खाय भावहीनाय हरिद्वयं नदाह्वय ॥

दक्षाच्छात्राय मुद्राय कीलिकाय नहेक्षति ।

कालीभक्त्या ज्ञेयाय प्रदक्षा च शिवाश्रया ॥

अनेन भयमुवाच महाकाष्ठप्रपूजिते ।

सुदासीनं दक्षाया च शिवायतिप्रदाय च ॥

इति श्रीकामाख्यातं चैव पावैतीश्वरसंवादे (thus always)
अन्तः षटलः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2585.

1442b. Foll. 13; size 12½ in. by 4 in.; very careless, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Kāmākhyātānta. The treatise is here divided into 9 *paṭalas*, the first two of which correspond to *paṭ.* 1, and 3 and 4 to *paṭ.* 2, of the preceding MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

2586.

3187. Foll. 29; size 7½ in. by 6 in.; well written, in Devanāgarī, on European paper (water-mark 1867); ten lines in a page.

Kalpasūtra, a manual of certain Tantric rites, ascribed to *Parabrahma*.

It begins:

श्रीगुरुगणेशोद्देशनाम्नो नमः ॥ अथातो दीक्षां आस्ता-

स्यामी भगवान्परमेश्वरमहाराजः शुभशुद्धविद्याः सर्ववि-

दज्ञानानि लोकेषु ब्रह्मदत्तवाचः प्रणीय च विनया भगवता

मेरुषा खाला भिक्षया पुनः संचिन्तयेत् संपाद्यामन्त्रमाला-

वारकृपाय प्रविश्ये तत्राथ विद्वानः यद्विज्ञानं विषयं शरीरे

चंपुजितः शिष्यो यीयो निष्कंपुजितः परमेश्वरः साधित्यैः

पुद्गलायै सर्वोत्तमस्य विद्याः स्वप्नं संवाचयन्तिनक्षत्राणां
संज्ञाविधानात्मा सर्वैरिष्टविधाकथितं ज्ञानात्वं गुरुनय-
देवतामः स्वपानामेकेन भाषासंख्याविधिद्वारात् प्रकृतौ
रूपं तच्च देहे व्यक्तित्वं ० सर्वेषु दृष्टेभ्यो गुणेषु विद्या । तच्च
सर्वेषां मतिमादीयेत । दीक्षाविधौ ज्ञातिकां ज्ञानायै नयै
येति । तच्च ज्ञातिकां ज्ञातियोजनायां नयै चरन्विद्याया-
न्नायै संशोधयित्वा । सर्वेषु सुवैदिकेषु वेदेषु । तदुक्तः स्व-
प्रवर्तं ज्ञानं हुत्वा तद्विज्ञानात्मानं ज्ञिष्यन्नायं वाक्का मुक्तं
वक्त्रा गच्छति तल्लिङ्गात्वाभावात्तल्लिङ्गात्वात्पथिमुक्तिमनोस्य
विज्ञानं ज्ञापयित्वा ॥ तद्विदित रक्तमुक्तचरन्तौ भाषयित्वा
तदनुगतचित्तं सर्वमल्लसुवैत ०

ज्ञाने मुहूर्तं उपाय सहस्रलक्षलक्षविधानमन्यद्विष्टगुरु-
चरन्मुक्तपिण्डद्वन्द्वचरन्विदितरत्नसिद्धांतो ० fol. 3a ;
अथ यागाविधिः fol. 3b ; अथ होमविधिं चात्मात्यामः fol.
22b ; अथातः सर्वेषां संवाचां सामान्यवर्तिं चात्मात्यामः ॥
fol. 24b ; भूभुवः स्वस्वतपिगुर्वेत् ० प्रचोदयान् । इति
विज्ञातौ गायत्री ० यत् इदं भवान्हे ० (Rigv. viii. 38,
13) । स्वस्तिदा ० (ib. x. 152, 2) । इतिद्वौ गायत्री ०
लेखयामः ॥ ० नमो भगवते श्रीगुरुभ्यः ० पुंढरीकाज्ञाय
नमः ० पुष्करेक्षाय नमः ० कमलेश्वराय नमः ० कमलेश्वराय
नमः ० विश्वरूपाय नमः ० ज्ञानहाविष्याय नमः ॥ इति
षोडशनेत्रेण समुपदिष्टविधिं दूरदृष्टिद्विष्टिद्विष्टिद्विष्टिद्विष्टि
विद्या ० । इति महाभाषिनाज्ञानं विद्या ॥ ०

It ends :

य इत्थं दशकोटौ महोपनिषद् महाविपुलविज्ञानालसर्वस्व-
भूतानन्दरूपीते स सर्वेषु यथा भवति यं यं क्रतुनपीते तेन
तेनात्येवं भवतीति पुनर्निगुपनिषदिति शिवं ॥ इति श्रीगुरु-
चरन्विपुलकाज्ञातकरेसुद्रामर्षेर्होममहादेवप्रधानज्ञिष्यन्तीनारा-
यणावतारमहाहोमाव्याख्यानोपरमुद्राविधिर्निर्णयः सत्यसर्वं संपूर्णं ॥

This seems to be a different treatise from
the same author's *Vidyākalpasūtra*, described
by Rāj. Mitra, Notices, iv., p. 69.

'This copy was made from an undated
Devanāgarī MS. belonging to *Lakshman Trim-
bakhī Gadgil* of Belgaum, consisting of 39
leaves, about 8" by 3½"; and presented to
the India Office Library, 23rd Aug. 1878.'

[J. F. FLEET.]

2587.

452b. Foll. 11; size 9½ in. by 5 in.; fair
Devanāgarī writing of the latter part of the
last century; 12-15 lines in a page.

Mahārāṣṭryanavāḍhī, also called *Kākaṇḍe-
śvarīmata*, a Tantric treatise on quack medi-
cines; deriving its name from *Kākaṇḍeśvari*
(or *Kākaṇḍamūḍā*), a particular form of *Śakti*
or *Bhairavī*, to whom *Īśvara*, in a series of
conversations, reveals his occult science.

Very incorrect. It begins:

वैलासिस्त्रासीन[?] उवाचैव जगद्गुरु ।

योगिनः स्वर्ग(०)नोऽस्वयम् ॥ सर्वं मुक्तानुसारं परं ॥ १ ॥

सर्वज्ञानमज्ञाय सर्वज्ञाः सर्वकुतूहलः (१) ।

इतिः स्वै स्वै देव त्वा सर्वं मनोवर्ति (१) ॥ २ ॥

ईश्वर उ ॥

संकाशिकाकाराणि च कालचरामाधिका ।

कालिका कालराणि च कालचरेश्वरीति ॥ ३ ॥

The numbering of the *śloka*s is discontinued
from fol. 6 (after *śloka* 127).

इति (प्रथमः ०) अष्टमेः षष्ठः fol. 4b ; इति काकपाते-
श्वरीति वैलासिकुंदरीमुद्रिका संपूर्णा fol. 5a ; इति ०
आर्यषष्ठः fol. 6b ; इति शाल्मलीकस्यः ० इति जगद्-
दीकस्यः fol. 7a ; इति काकपातेश्वरीकस्यः (?) fol. 7b ;
इति हारीतकीकस्यः fol. 8a ; इति षोडशीपादसंज्ञं fol.
8b ; इति ० जलकाषष्ठः fol. 9a ; इति ० तालकेश्वरं
fol. 10b.

It ends :

ज्ञाने जगत्ते वैष लेखरी भवति यथा ।

अत्युन्मेषं बोधितं (१) इदं वैष रत्नाय ॥

न ज्ञानेन विना ज्ञं ज्ञं ज्ञानविधिर्निर्णयः ।

ज्ञानयज्ञादिदेव (१) विदितविधिर्निर्णयः ॥

इति महारायनविधिः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2588.

1248a. Foll. 16; size 9½ in. by 3½ in.;
fairly good Devanāgarī writing of 1777 A.D.;
nine lines in a page.

III.(?) begins: हेतुवाच ॥

देवदेव महादेव भक्तमुचरहाचारं ।

अनात्मं परमात्मै ततोऽपि निजुं विभु ॥ १ ॥

त्वत्प्रसादात्म्या माय ज्ञाननागमज्ञाचरं ।

काळांतरे कलावतो पुनः पुंश्च नया विभो ॥ २ ॥

पूरीभिरेकदोहा तु कथं भेदमनागतः ।

ईश्वर उवाच ॥ ०

It ends:

सर्वैरथ प्रमुखाद्य च संक्षेपतो मत्ता(?) नया ।

नृपांतरमात्मविता किमन्यं जोगुमिच्छति ॥

इति श्रीकालिकाकालसंपादे षड्शतभिरहस्ये षड्भैरवीये
शक्तिरत्नमालाध्याये षड्विंशत्येकं अष्टावर्तीकौतुकं संक्षेपविधौनम
विश्वहितमः पटलः ॥ अनात्मचार्ये रंयः ॥

IV. begins: हेतुवाच ।

देवदेव महादेव सर्वैरितिप्रपत्तक ।

तत्त्वं श्रुतं नया सर्वं रहस्यातिरहस्यं ।

इदानीं यद् देवेश रहस्यं परमं विभो ॥

शिव उवाच ।

रहस्यातिरहस्यं च कथं त्वयि निवेद्यतां ।

तथापि तव सन्नता रहस्यमपि कथ्यते ॥

काळी तारा विजयल्ला सुंदरी वगला रत्ना ।

मार्तण्डिभुवनारविप्रिया(१) च भैरवी तथा ॥ ०

It ends:

गोपनीयं गोपनीयं गोपनीयं पुनः पुनः ।

रहस्यातिरहस्यं च रहस्यातिरहस्यं ॥ १०५ ॥

इति संक्षेपतः श्रोतुं किमन्यं जोगुमिच्छति ॥

इति श्रीमद्बोध्यमहोपाध्यायसंपादे तारासूक्ते षड्शतभिरहस्ये
एकादशः पटलः ११ अमातः ॥ संवत् १८५५ ॥

Cf. Rāj. Mitra, Notices, i., p. 229; Bik. Cat.,
p. 606; where *khaṇḍa* I. is said to consist of
20; II. of 65; III. of 19; IV. of 11 chapters.
The opening and concluding couplets of the
former MS. agree with those of the present
one. [H. T. COLEBROOKE.]

2590.

1412b. Foll. 16; size 12½ in. by 4½ in.;
fair Bengali handwriting of about 1750 A.D.;
twelve lines in a page.

Parātanta, or Karavirayāga, a series of
relations regarding the occult science of
Tantric worship, in the form of a dialogue
between *Īvara* and *Dēvi*. Very incorrect.

Whether the title *Kālikulakrama* refers only
to the last section of this treatise, or whether
it belongs to the whole, as that of a section
of a larger work, is not clear.

It begins:

यदुक्तिर(र.विश्व)अमाकीर्णं इमज्जाने करपीरकं(र.०) ॥

तत्र चोरगताः सर्वे महाभक्ताः(कल्लो C.)मुकुते ॥

निवर्तते महाशुचीने(निवर्तितमहापते बोले C.) वि-

[सुहागरे ।

महापुण्ड्रे महास्थाने गङ्गाकिनि(महास्काराङ्गाकिनीगण
(C.)पापिते ॥

वाखाळा(महाका C.)मातरचारी क्षेत्र(१) भैरवाद्यः ।

गच्छते(०शा C.) यदुक्ताः विद्या मातुषत्रे तु मातुषे
[विश्लेषे C.) ॥

श्रीनाथादिगताः [सर्वे] बीरनाथावधारिते ।

विश्विनाथावधारणे संतोषितमुलेचरे ।

सर्वैर्भवां परितम्य ज्ञानमोक्षाविनागा ।

श्रीचक्रं स त्थिर् देवं युक्तं कुलकुन्दरी ॥

चोदेयुवाच ।

सर्वैर्भोक्तारं(भोक्त्रं C.)ज्ञानं ज्ञानादायुर्गं नया ।

यानलाभकपूषे तु ज्ञानात्मनेकपाणि च ॥

शिरःक्षेदे यदुक्ता महानन्दायहस्यं(१) ।

मालातम्यं च चकार सागराभ्यामिहान्तं ॥

यदुक्तिरितिष्लेषमुताः(१) सर्वे विचारिता ।

इदानीं संशयो जातो तत्रैव यचनामयो ॥

इवा सा परमा शक्तिने द्वितीया चरेचरी ।

इवा शक्तिमैहानाया विषं व्याध व्यपन्विता ॥

मादिन्या न याना तु यथा सर्वे प्रपन्नैः ।

तपोका न द्वितीया च ततो कुलकुन्दरी ॥

इवा संशयो विज्ञानेका वैलोमपूषिता ।

इहदेव तथा(?) ज्ञातोयथाज्ञातः सर्वं प्रयो ॥

यद्विहायकता देवी मायिकाः यद् प्रकीर्तिताः ।

यथाज्ञातविनिता येदेका सा परमा सर्वं ॥

अभिधा वाच मिधा च त्वं चेदेव जगत्तमो ।

अध्वनेवायदा इतिर्देविभिधा परमेधरी ॥ ०

बीजदाक्षिण उवाच ॥

मयि त्रिव्रतमे देवि मिश्रामय यदाभि ते ।

गुह्यं गुह्यतमं दिव्यमवश्यं कथयामि ते ॥

तत्र चेहात्मवक्ष्यामि रहस्यं बीजिकाय वै ।

तां नमस्कृत्य वक्ष्यामि विष्णुमायां जगन्मयीं ॥

नारायणो महाभावा प्रकृतिं विश्वरूपिणीं ।

रुद्रावता परा इतिः प्रकृतिर्विश्वमोहिनी ॥

विश्वविमोहिनी सा च वैष्णवी च प्रकीर्तिता ।

पारकाङ्क्षापीनमातुः पालनां परमेधरीं ॥

वैलोक्यमोहनाम्नायायुता सा प्रकृतिः स्मृता ।

विश्वसेकारकात्मा तु वैष्णवी तु प्रकीर्तिता ॥ ०

इति श्रीपूर्वोचरीयवैष्णवाः [॥ १ ॥ C.] fol. 2b; इति परात्मने विमोहरीदक्षिणाङ्गाः [॥ २ ॥ C.] fol. 3b; इति ० श्रीचण्डिकाहोत्रं (पश्चिमाङ्गायतुष्टिकादेवी ॥ ३ ॥ C.) fol. 4a; इति परात्मने उवाचकाये कालिकाक्रमः (कालीक्रमः ॥ ४ ॥ C.) fol. 4b; इति परात्मने श्रीविद्यावज्रोक्त्याः (जम्बीकायविपु-रनुन्दरी ॥ ५ ॥ C.) fol. 6b; इति श्रीमहाभोजादि शिरःशेदे करवीरनामने परात्मने (परात्मनाम्ने C.) द्वादशबाह्विक्यानां महाकरवीरनामने ॥ ६ ॥ ib.; इति श्रीमहाभोजादि शिरः ० करवीरनामने परात्मने (परात्मनाम्ने C.) द्वादशबाह्विक्यानां कालीक्रमनिर्णयकं fol. 11a; इति श्रीभिरवभोजादि शिरः ० करवीरनामने परात्मने (परात्मनाम्ने C.) परमाधीनियः 18a.

It ends :

विश्विधा बहुधा ज्ञाता ज्ञानभेदकमाश्रिता ।

रक्षा सा बहुरुपा च ज्ञानीमाह्वयचक्षुषा ॥

स एव साधकः श्रेष्ठः सिद्धिज्ञानस्य भाजनं ।

अनुष्ठानमसंख्यं सिद्धिभागी भवेद्भूष ॥

इति श्रीभिरवभोजादि (इति श्रीभोजादि C.) शिरःशेदे महाकरवीरनामने परात्मने कालीकुलक्रमः समाप्तः ॥

On the back of the last leaf the treatise is called *Karaviratantarakulakarma*.

The Cambridge Library possesses another MS. of this work (Add. 1477; 39 leaves, the second of which is, however, wanting) from which Profs. Aufrecht and Cowell have kindly supplied the various readings noted above.

[H. T. COLBROOKE.]

2591.

1192a. Foll. 41; size 12½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1804 A.D.; eleven lines in a page.

Rakasyārṇava, a manual of Tantric worship, in 15 chapters (*paṭala*), compiled, under orders of Jayacandra Navendra of Trigarta (Lahore), by Vanamālīn, pupil of Hridayānanda. The MSS. (esp. the second) are rather incorrect.

It begins (somewhat corrected): श्रीपरदेवताये नमो नमः ॥

मुखाकारेण विंशतीं चठनीलं सदाशिवम् ।

नवीनमलदृश्यानां विश्वेश्वरनरौ नमः ॥ १ ॥

नमामि जालपां देवीं कालकाङ्क्षनिर्गुणतीर्ण ।

ब्रह्मेष्टविष्णुनमितां विप्रसिद्धिप्रदायिनीं ॥ २ ॥

गुह्यं च हृदयानन्दं सर्वज्ञात्मविशारदं ।

शिवरूपं नतो निर्मलं मन्त्राणां विद्वान् नमः ॥ ३ ॥

मन्त्रचन्द्रोद्वेष्टस्य विगतोऽस्य पाह्वया ।

विदुषां साधकानां च प्रीत्या वनमालिना ॥ ४ ॥

सिद्धिप्रदः उदा तेनो यजुनां च विप्रप्रदः (1) ।

श्रीरहस्यालीनो रंयसन्मते करणे मया ॥ ५ ॥

समायायं सततं च विदुषां वचनादि ।

भाष्यचूडामणिं ज्ञात्वा तत्रचूडामणिं तया ॥ ६ ॥

कुलचूडामणिं चैव ज्ञानादीषं च भेर्यं ।

कुलादीषं श्रीरतं च समयाचारमुत्तमं ॥ ७ ॥

गोपयैवज्ञातुं च नीलतं ततः परं ।

रुद्रवीरं समालोक्य तत्प्रादीषं च भेर्यं ॥ ८ ॥

अन्वेयां च मां ज्ञात्वा साधकानां हिताय च ।

गुरुक्रमविधानं च भाष्यं विविधरूपा ॥ ९ ॥

कुमारीयुगलं चैव कुलाचारस्ततः परं ।

श्रीठयूवाविधिष्वेव निश्चीयसाधनं ततः ॥ १० ॥

वाक्यैः पूजनं चैव द्वीपदीर्घकृतिस्ततः ।

पुरस्चर्यात्मन्येव वलिदानविधिस्ततः ॥ ११ ॥

रहस्यातिरहस्यं च साधनं सर्वसिद्धिदं ।

विभूतिपादं चैव संतर्पणविधिस्ततः ॥ १२ ॥

योगेष्वेव यथान्यायं रंये रंजितमते मया ।

एवं विज्ञाय यो मत्तैः कुहते साधनं उदा ॥ १३ ॥

इतिरस्य श्रुतिर्वा इत्य विधिः करे लिता ।

अथो गुह्यं च स्तोत्रं यथावदुपुष्टः ॥ १४ ॥

इत्युक्तं आचमनादौ । ०

1. *Gurunirṇaya*, fol. 4b; 2. *bhāvanirṇaya*, fol. 8a; 3. *kumārīkākalpa*, fol. 9b; 4. *saṃayācāra*, fol. 10a; 5. *pīṭhapūjā*, fol. 10b; 6. *nīlīthapūjāpaddhati*, fol. 11a; 7. *pāṇḍavamahāpūjāpaddhati*, fol. 22a; 8. *dravyapādisaṃskṛiti*, fol. 23b; 9. *chinnādīpaśala*, fol. 28b; 10. *śrāgāryākrama*, fol. 35a; 11. *balidānavidhi*, fol. 36b; 12. *vībhūtidhāraṇavidhi*, fol. 37b; 13. *antaryūga-vidhi*, fol. 39a; 14. *yogavaraṇam*, fol. 39b; 15. *rahasyopastāśravayāśodhanavidhānam*; ends:

अनंतरं श्रीपारं गृहीत्वा ज्ञातिपठनं । तदैवं च तस्मै न
इत्युक्तं यथावत् ॥ (1) ॥ इतिगीते ॥ ०

इति श्रीब्रह्मसंहितायाश्चैतन्यसंस्कृतद्रव्योपनिषत्तन्त्रं
पठतः ॥ This colophon has caused the alter-
native title of *Dravyasādhana* being wrongly
ascribed to the whole work.

The colophons usually run thus: इति श्री-
ब्रह्मसंहितायाश्चैतन्यसंस्कृतद्रव्योपनिषत्तन्त्रं ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2592.

581d. Foll. 50; size 12½ in. by 4½ in.;
fairly written in Devanāgarī, by several hands,
in 1800 A.D.; eleven lines in a page.

The same work. Both MSS. seem to have
been transcribed from the same original.

[H. T. COLEBROOKE.]

2593, 2594.

705, 706. Foll. 1-150, 151-298; size 16½
in. by 4½ in.; clear Bengali handwriting of
about 1700 A.D.; nine lines in a page.

Śivarahasya, an extensive work on Śiva-
worship. The complete work consists of 12
parts (*aṃśa*), only one of which, the seventh,
is contained in these volumes.

It begins: शुभं कुरुः ।

सह वेदादीनां शिष्यान्मन्त्राणां ।

मुमुक्षुषां यथावत् कृत्वा मुनिवत्तन ॥

यः ज्ञेयः सर्वज्ञेयं सो वा ज्ञो वा मुनः कदा ।

त्याज्यं कुप वा भित्तिं किं वा कर्तव्यं वाच ॥

तत उवाच ।

यन्मात्रमात्रं नूनमन्यन्मन्त्राणां ।

यनाज्ञिनो यनापाद्यान्मन्त्रान्यन्यथा ॥

भवतिः सर्वेदेवादीनां ज्ञानमवाप्नुते ।

यत्पारमार्थः इत्यैः सर्वैदां वृत्तते विद्या ॥

भवतिः सर्वेदेवादीं ज्ञातृ एवास्ति वक्ष्यते ।

तथापि किंचिद्विज्ञानमपि यथा ज्ञातं नया तथा ॥

पुरा जैष्ठ्याश्विनौ युवासीतं जगत्सु ।

वेदान्तवेद्यज्ञानं शङ्करं लोकशङ्करं ॥

विद्यन्तस्तु सर्वे विद्यन्तोऽनुमान्यते ।

विद्यन्तोऽप्युपान्यासे विद्यन्तः पादनीयं ॥

निष्कलं निर्गुणं ज्ञानं निरुपलब्धमात्रं ।

निष्कलं निराकारं निर्गुणं निरुपायं ॥

ज्ञेयं ब्रह्मचर्यं सर्वोपरमं भवति ।

गीतौ भूतिवत्तन्मात्रं तत्रापि च्छादितोक्तिः ॥

अज्ञेयमज्ञानमस्ति तत्रैव हारकारः ।

ज्ञानसूत्राग्निमयं सोमार्थं वृत्तशङ्करं ॥

विलसद्गच्छिन्नाग्निं नरविलसद्गच्छिन् ॥

आज्ञानपरिधानमनमोऽनुरविमयं ॥

मानात्मिकायाश्चैतन्यं किरीटकटागतं ।

दयासुधासूत्रं यदा (र. दो) भवति ॥

निमग्नोऽप्युपनिषद्गच्छिन्नाग्निवत् ॥

विलोकात्तत्रैव संतुष्टः यन्मनुः आत्मनीयं ॥

नया वृत्तादीनां ज्ञानं यदापि शङ्करं ।

यदापि सर्वलोकानां मुमुक्षुषां वृत्ताच्छिन् ॥

विद्येच्छरं महादेवं विद्युन्महादेवम् ॥

देवानां मानवानां च किं मोक्षसाक्षिं ज्ञानं ॥

तत्र मानात्मिकायां ज्ञानं यदापि शङ्करं ।

तथापि ज्ञानं भवति न ज्ञानं न ज्ञानम् ॥

विद्यापि क्षिपन्मात्रं सर्वोपि हि पश्यति ॥

तथापि ज्ञानं यदापि तेन विद्यमानं ते ॥

VI. beg.: धारैनुवाच ।

क्षिप कलकद चीनकधैरानिनापिभन ।

ज्ञानवापीति संकेतमवाः कथनमूद ।

Col.: इति ° क्षिपगीरीसंवादे काशीज्ञानवापीप्रज्ञा °
fol. 38b.

VII. beg.: धारैनुवाच ।

विषेचाराडिहाराय सवैह कद्वानिधे ।

स मुक्तिमकपत्तानं तत्त्वार्थं क्षिपन्नाहं ।

Col.: इति ° काशीनाहान्ने मुक्तिमकपात्तानं ° fol. 37a.

VIII. beg.: धारैनुवाच ।

क्षिपानन्दनवान्न ज्ञानवापीतटे नुमे ।

जेन पुत्रप्रभावेन दक्षपाणिः स्मिरं स्मितः ॥

Col.: इति ° काशीनाहान्ने दक्षपाणीतिहासकथनं °
fol. 40a.

IX. beg.: क्षिप उवाच ।

कथानर्था प्रत्यक्षे वहे चीनानन्दकरी वरी ।

मृगु यन्नेन विमलानन्दिके पाथहारिणीं ॥

पुरा कश्चिद् द्विजापीडः पूर्वमन्त्रवेषलार्ह ।

काज्ञां संप्राप्य मानचौमन्यौ विधिपूर्वकं ॥

कथितैकदिनं दीनः मुपाशं व्यङ्ग्यते रवी ।

वीरेचरण्ये रम्ये मिदं कर्तुं कनायवी ॥

Col.: इति ° वीरेचरेतिहासकथनं ° fol. 43b.

X. beg.: क्षिप उवाच ।

अन्त्यामपूर्वामनशां कथां पक्षे मुमग्नां ।

याकपात्रवशात्ततो मुप्यते सवैवन्धनार्ह ॥

कादशां वगुपरीक्षस्य स्थानमनुग्रहं नुमे ।

निर्गं संनिहितस्य निचकाम्यहमादरार्ह ॥

महाबामुपरीत्य वसतिः क्षिप्रते सदा ।

क्षेत्रज्ञास्त्रयैः सति तवैव कोटिज्ञः ॥

Col.: इति ° काशीनाहान्ने वगुपरीक्षरेतिहासकथनं °
fol. 68b.

XI. beg.: क्षिप उवाच ।

अर्धकारं नाम विमलं ज्येष्ठं कादशां वरानने ।

सवैवायस्यकरं तिष्ठत्येवं मुमग्नां ॥

(? ends fol. 69b).

XII. col.: इति ° काशीनाहान्ने क्षिपगीरीसंवादे ज्ञादको
व्यासः fol. 99a. (At fol. 81a *Vishnu* is intro-
duced worshipping *Śiva*).

XIII. beg.: क्षिप उवाच ।

मृग वेदापैरुक्तं काशीतर्कं वपापैतः ।

वपा ज्ञानं तवैवीक्षं त्ववाक्यं प्रवक्तवः ॥

वयं प्रवर्तिताः सर्वे अपि तत्त्वज्ञानानुवीचराः ।

तन्नामपैरुक्तं मुक्तकवाक्यानु वृथाविधे ॥

Colophon of XIII. and XIV. wanting; XV.
ends fol. 109a.

XVI. beg.: धारैनुवाच ।

वेद्यार्थं धाम संप्राप्य किमुक्तं प्रवद्या विभो ।

तदा वनादेनेनापि किमुक्तं तद्वदस्य मे ॥

चीनहादेव उवाच ।

क्षिपे विष्णुः कलाशेषं प्रवर्त्तानमरीकदा ।

यत्रत्य स्तानां तेषां वधैवमुदमादरार्ह ॥

XVII. (beg.?) ends fol. 131b.

XVIII. beg.: क्षिप उवाच ।

मृगु देवि कथामात्मनिस्ततोवदायिनं ।

याकपात्रवशादेव मुह्यिष्या भविष्यति ॥

पुराकर्मं ज्ञाचीनार्थं दुष्टा मुह्यतीतिप्रियं ।

उवाच वचनं वाग्वीर्यं क्षमिन् प्रीतिपूर्वकं ॥

भूतोक्तार्थितेषां नया गतमेकथा ।

दृष्टानि क्षिपवीर्याणि वेदीज्ञानेव सादरं ॥

XIX. beg. fol. 154a: चीनहाक्षिप उवाच ।

क्षिपे दक्षिणैलाको पितामस्याग्रयो मन ।

स यपीक्षरैलाकस्यैव मुखदः सदा ॥

Col.: इति ° क्षिपगीरीसंवादे दक्षिणैलाकस्यैव °
fol. 169a.

XX. beg.: चीनहाक्षिप उवाच ।

देवि काची पुरी कापिष्ठव वेगवती नदी ।

तत्र पावनपेषणे निर्गं प्रवाद्यः पुराः ॥

XXI. beg. fol. 185a: चीक्षिप उवाच ।

क्षिपे मुषेचमन्त्रेकमद्वयाचलनामकं ।

अद्वयाचलनामस्य अर्थं मङ्गलायहं ॥

XXII. beg. fol. 197b: धारैनुवाच ।

क्षिं चकार स भूतलः कद्वान्तरं मङ्गल ।

तत्त्वार्थं यद् सवैह विस्तरेण विज्ञेयतः ॥

वदाक्षिप ।

क्षिपपूर्वार्तं दुष्टा स भूतलो नदपैकः ।

अनुवाचातिप्रत्येन मुषेचैव विज्ञो ज्येष्ठं ॥

XXIII. beg. fol. 216b : शिव उवाच ।

शिवे पृष्ठाच्छ नाम चेषमपि ज्ञानाच्छ ।

तस्य स्मरणमात्रेण मुच्यते पापकोटिभिः ॥

Col. : इति ° पृष्ठाच्छमहिमापुनश्चैत °

XXIV. beg. fol. 248b : शिव उवाच ।

विद्वद्भारविधं क्षेत्रं शिवचेष्टमनुत्तमं ।

तदर्थं नमः स्थानं नमः त्रिपदारं शिवे ॥

Col. : इति श्रीशिवरहस्ये ज्ञानांशे शिवगीरोत्सवादे नाम चतुर्विंशोऽध्यायः ॥

XXV. beg. fol. 189a : श्रीशिव उवाच ।

यस्य तं नृमनार्दं (!) वृत्तां शोभते ततः ।

यस्यमात्रमपुद्गाधिरहस्योऽप्युदिराजतः ॥

The MS. ends (in the middle of the page):
ततोपाच ।

इत्युक्तं ततः पुनः कोशः कवरं तदा ।

शङ्करं पूजयामास च -

On the different sections of the complete work see Burnell, Tanjore MSS., p. 206.

[H. T. COLEBROOK.]

2595.

2798b. Foll. 26; size 10½ in. by 6½ in. (European fashion); careless, modern Devanāgarī writing; 26-28 lines in a page.

Prayogaratnākara, or *Bhaktavṛtāntasāntośha-ka* (?), a treatise on Tantric worship, by *Premanidhi*, son of *Umāpati*. Apparently incomplete. Very incorrect.

It begins (somewhat corrected): श्रीकालीचो-
पाधुनाच नमः ॥

इदं श्रुत्वा नृपमानवमपि मरिचुक्तं विधातुमीडे यः ।

येदे येदे येदे चरन्वाचमुच्य तु कस्यापि ॥ १ ॥

जहो तं चरन्वाचरात्प्रमते (१. ०) ततः

तदगिस्तवाचविज्ञाया [—?] मदीया ।

प्रयोगाल्लज्जाकरं नाच विभं

हृदे जलुपाया ज्ञानार्थं विनक्षि ॥ २ ॥

श्रीकालीचोपाधुनाचनवा यदा ते

लभिः स्मृताश्चिन्तनोत्पत्तयश्च यानां ।

रत्नाकरं भव तदनुमनार्थं मुञ्चे[?]

विज्ञातं नमः यदिपि विज्ञातं च ॥ ३ ॥

यस्योपयोगि तथै निमित्तं चान्यः ।

जलान् प्रलेपयन्वाचरात्तो ज्ञानं तु मुच्यते ॥ ३ ॥

तन्नामका[?] रामाचोक्षमज्ञानं

भूयो भूयः शोभतिः शोभयामि ।

यथास्ते यथाचपायो विह्वलं

तथैतत्वं मुक्तिमुदा हि संतः ॥ ४ ॥

यामिनाश्चरन्वाचरात्तो ज्ञानार्थं श्रीरामाचोक्षरपी-
मदवच (1 दशक) च कृत्वा दशमोऽध्यायः यथाचपाय-
पुर्वं विन्यासं कृत्वा °

The MS. contains the following 9 chapters
(*ratna*).—I. *Nityajyāratāhṛīyārātna*, fol. 4b; II. *nityatantrasānārātna*, fol. 5b; III. *nityasān-
dhyārātna*, fol. 7a; IV. *nityajyāratāpāṇa*,
fol. 8a; V. *samsthāvedirātna*, fol. 11a; VI. *nityajyāratāhṛīyārātna*, fol. 13a; VII. *nityajyāratāhṛīyārātna*, fol. 19b; VIII. *nityajyāratāhṛīyārātna*, fol. 21b; IX. *nityāntaryāgarātna*.

It ends :

सागर्गं देव देवेश विविधं भव कोशः ।

गृहाय मानवोऽपुनः यथावद्विधापितां ॥

इति श्रीकालीचोपाधुनाचरात्प्रमते (१. ०) ततः

श्रीकालीचोपाधुनाचरात्प्रमते (१. ०) ततः
अज्ञानात्ततोपाधुनाचरात्प्रमते (१. ०) ततः

Then follow four more lines, apparently the
beginning of a new chapter : ततः शोभादिवाचरा-
यनमुच्यते ° and terminating abruptly : अज्ञानं
विज्ञातं कृत्वा ततः यदोऽतः ॥

The same colophon, *mutatis mutandis*, occurs
at the end of each chapter.

Without other copies, this MS. is of little
use.

See Aufrecht, Cat. Cat., s.v. *Premanidhi* (son
of *Umāpati*), where, however, most of the titles
of separate treatises given seem to be merely
chapters of the present work.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2506.

1248a. Foll. 121; size 9½ in. by 8¼ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1790 A.D.; nine lines in a page.

Tārābhaktisudhārṇava, a digest of directions for the worship of the goddess *Tārā*, or *Tārīṇī*, compiled by *Narasimha* (or *Nṛsiṃha*) *Ṭhakkura Mahopādhyāya*. *Taraṅgas* V.-VIII.; each paged separately.

V. *Tārānityāraṇavidhī*, foll. 74, treating of purificatory rites and formulas in constant use in devotional practices, begins: **अथ निम्नविधिः ॥ बुलपूजायै ॥**

आयकः साक्षात्पुत्र बुलपूजं प्रथम्य च ।

मूलादि प्रवर्तमानं बुलं भान्ता गुरुं लरेत् ॥

बुलपूजाः ॥ इदमालेखे । ०

Foll. 66b-71a contains formulas of invocation to *Tārā* under 1000 different names or epithets.

The copyist's date is: **जीयवृषभ १० गुरी संवत् १६३९ ॥**

VI. (?) foll. 11, deals chiefly with the rites of initiation for novices. It is only in this chapter, when describing the selection of a young girl to be enthroned and worshipped as the substitute of the goddess, that the author verges slightly on the objectionable practices of *Tantric* worship.

It begins: **अथ प्रायश्चित्तविधिरुच्यते तदा विधेः-
नानंतरं प्रादुर्भावयन्ते तदा प्रजापितामहः प्रथमं गुरुं गुरु-
चारं समस्तवैदित्वा देवैः । ०**

VII. *Naimittikavidhī*, foll. 21, treating of the festivals recurring with the seasons, begins: **अथ नैमित्तिकं साधनं च ।**

निम्नं नैमित्तिकं कालं चापेक्षं पूर्वपूतः ।

अथवा चित्रवेदिनं बुधैर्दात्तावधरं ॥

VIII. *Purascaraṇavidhī*, foll. 15, treating

of preliminary rites to be observed, begins: **अथ पुरस्कारः । पावनीयवैदित्वा । जपनं मूलपूजायै पुरस्-
कारपूजायै ॥**

Colophon: **इति श्रीमहामहोपाध्यायब्रह्मकुलजीगुरुद्विर-
चित्ते ताराभक्तिपूजायै समस्तारः ॥**

The following authorities are cited: *Agastyasamhitā*, foll. 9b, 111b, 114b; *Uddṛṣṭa*, foll. 22a, 49a; *Uttaratāntṛa*, foll. 11b, 12b, 17a, etc.; *Umāmahēsvarasamvāda*, fol. 62a; *Ekavṛtātāntṛa*, foll. 19a, 107b; *Kalāśa* (some formulas), fol. 37b; *Kālikākāva* (? *stava*), fol. 7a; *Kālikod-bhāva*, fol. 110b; *Kālikajpu*, foll. 50b, 51a; *Kālitāntṛa*, foll. 13a, 86b, 119a; *Kujikātāntṛa*, fol. 64a; *Kumārīkalpa*, foll. 6a, 11a, 12a, etc.; *Kumārītāntṛa*, foll. 10b, 16b, 30b, etc.; *Kula-rūḍḍāmaṇi*, foll. 1b, 3a, 5b, etc.; *Kulamūlāvatāra*, foll. 60a, 107b; *Kulāmrīta*, foll. 61a, 77a, 82b; *Kulāmrītatīpikā*, fol. 81b; *Kulārṇava*, foll. 11a, 14a, 16b; *Kulāvatāra*, foll. 24b, 25a; *Kulodḍṛṣṭa*, foll. 50b, 51a, 52a; *Kaulālavīya*, fol. 36b; *Kriyāsāra*, fol. 36b; *Gandharvatāntṛa*, foll. 4a, 47a; *Gotamīya*, foll. 7a, b, 8a, etc. (*Gautamīya*, fol. 24b, cf. *Vaiṣṇavag.*); *Goṛakṣhasamhitā*, fol. 14a; *Gaurīyāmala*, fol. 81a; *Candrapīṭha*, foll. 119b, 120b; *Candrikā*, fol. 54a; *Jñānār-ṇava*, foll. 14b, 44b, 51b, etc.; *Jñānonnayana*, fol. 20b; *Ḍāmara*, fol. 50b; *Tattvacintāmaṇi*, fol. 2b; *Tattvacārasamhitā*, foll. 9a, 10a; *Tantracūḍāmaṇi*, fol. 19a, b; *Tantramālā*, fol. 63b; *Tantrarāja*, fol. 7b; *Tantrarājottara*, fol. 8b; *Tantrasilāvatī*, fol. 52a; *Tantrasaṅkṣhara*, fol. 118b; *Tārākarāṇīya*, fol. 26a; *Tārāra-hasyavṛttī*, fol. 11a; *Tārārṇava*, foll. 38a, b, 51b, 107b; *Tāropanishad*, fol. 47b; *Tūrṇyāyaga* (*śloka*), foll. 57b, 58a; *Tripurārṇava*, fol. 4a; *Trisaktitāntṛa*, fol. 4a; *Trisaktiratna*, foll. 10a, 25a, 35b, etc.; *Dakṣhiṇāmūrtisamhitā*, foll. 91b, 90a, 91b; *Dīpikā*, fol. 54a, b; *Devīyāmala*, fol. 77b, 82b, 110b; *Navaratnasvara*, fol. 44a;

Nārāyaṇācārātra, foll. 3a, 5a, etc.; *Nārādīya*, fol. 64b; *Nilāntara*, foll. 3a, 4a, 8a, etc.; *Nṛisimhakaḷpa*, fol. 50b; *Paḍyavāhīniya* [सुगुण-
नामिकायां तु यावत् सर्वेषु संज्ञाः], fol. 24a; *Purā-
īcaranocandrīkā*, foll. 51a, 52b, 65b, etc.; *Push-
pamālā*, fol. 36a; *Pushpādhyāya*, fol. 36a; *Prapañcasāra*, foll. 50b, 52a; *Prathamatantra*,
fol. 109a; *Phetkārīṇi*, foll. 11a, 14a, 19a, etc.
(-tantra, fol. 9a, 23b, etc.); *Phetkārīya*, fol.
10a; *Pheraviya*, foll. 11a, 12b, 21a, etc.; *Brahmayāmala*, foll. 13b, 103b; *Brahmasaṃhitā*,
foll. 18b, 48b; *Bhāvacūḍāmaṇi*, foll. 14a, 34b,
36b, etc.; *Bhāvanīrūpa*, fol. 45a; *Bhairava-
tantra*, foll. 6a, 11a, 12a; *Matasyasūtra*, foll.
36a, 87b; *Mantracūḍāmaṇi*, foll. 12b, 47a;
Mantratantraprakāśa, foll. 23b, 24a, 51a, etc.;
Mantra devapra-kāśikā, fol. 120b; *Mantramuktā-
valī*, foll. 50b, 90b; *Mahākopaḷapañcarātra*, fol.
113b; *Mahākālasaṃhitā*, foll. 14b, 89b, 90a, etc.
(often *Māhā*-); *Mahārṇavatatantra*, fol. 41a;
Mānasollāsa, fol. 56a; *Mālinītantra*, foll. 3b,
7b, 8a, etc.; *Mundamālā*, foll. 34a, 35a, 36b,
etc.; *Yāmala*, fol. 3a, etc.; *Yoginītantra*, foll.
29b, 32a, 61b, etc.; *Ratnasāgara*, fol. 11a;
Rāghavabhaṭṭa, fol. 57a; *Rudrayāmala*, fol. 1b,
etc. (*Tārābhūtaśuddhiprakaraṇa* of R.), fol. 21a;
Laghustava, fol. 14b; *Vakratuṇḍakaḷpa*, fol.
118b; *Vasīṣṭhasaṃhitā*, foll. 4a, 9a, etc.;
Vāyaviyasaṃhitā, foll. 107b, 113b; *Vārāhītantra*,
fol. 13b, 20b; *Vijayākḷpa*, fol. 15b; *Vimalā-
tantra*, fol. 65b; *Vīśuddhīvara*, foll. 2b, 16b;
Virakaḷpa, fol. 44a; *Viracūḍāmaṇi*, foll. 1b,
2a, 3a, etc.; *Vīratatantra*, fol. 21a; *Vaiśaṃjā-
yanasaṃhitā*, fol. 108a,b; *Vaiṣṇava-Gotamīya*,
fol. 24a; *Lakṣaṇasaṃgraha*, fol. 49a; *Śārada*,
foll. 22b, 23a, b, etc.; *Śāradaṭṭilaka*, foll. 56b,
61a; *Śaivāgama*, foll. 5b, 6a, 7a, etc.; *Śrīkrama*,
foll. 13a, 85b; *Śrīkramasaṃhitā*, fol. 3b; *San-
atkeumārīya*, fol. 114b; *Samayācāra*, foll. 14b,
17a, 34a, etc.; *Samayātatantra*, fol. 6a; *Sāra-*

saṃgraha, foll. 29b, 30b, 32b, etc.; *Siddhasā-
rasvata*, foll. 30a, 32b; *Siddhimaṭṭhasaṃhitā*,
fol. 84a; *Siddhavaratantra*, fol. 118a; *Sid-
dharatantra*, fol. 32a; *Sūta* (? *Sūta*) *gītaratnā-
kara*, fol. 48a; *Surendrasaṃhitā*, foll. 2a, 107b;
Somahhujagavālī, fol. 55a; *Sautrāmaṇitantra*,
fol. 31a; *Svatatantra*, foll. 8b, 20b; *Svatanta-
tantra*, foll. 6a, 12b; *Haṃsapārameśvaratantra*,
fol. 73b; *Haragowisavāda*, foll. 10b, 19a,
35b (*Kulasarvasvasahasranāmastotra* of H.),
fol. 78a; *Homāṅganirūpaṇa*, fol. 115a.

[H. T. COLLEBROOK.]

2597.

231. Foll. 102, five of which (47-51) are
wanting; size 14½ in. by 4½ in.; good, modern
Nepalese handwriting; nine lines in a page.

Syāmārāhasya, a compendium of *Tantric*
worship, in 22 chapters (*paricheḍa*), compiled
from various sources, by *Pūrṇānanda-ṣarama-
haṃsa*. [A.]

It begins:

देवीं दामपदेवदेविषहानुल्लस्यतीं शिवां
ब्रह्मानन्दहेतुनीलनिधिः संज्ञोनिर्वाधिहया ।
नत्वा श्रीगुरुपादपद्ममोदामोदामुद्राभाविताः
युवीनन्दमुधीलनोति विमलौ यवानारहस्यानिधि ॥

स्वार्थं चोतीर्थं च तत्रैवेत्येवार्थं तथा* ।

आलिङ्गानुल्लस्येत् आलीतं च यामलं ॥

कुलचूडानि चैव कुमारीचिह्नं च ।

कुलादीं तथा कालीकलं भेदार्थं च ॥

आलिङ्गानुल्लस्येत् तथा चोदरार्थं च ।

गुह्यां च नमो ह्यहो ज्ञापयन्ती तथा नमः ।

गुरुगुरुभावाच्च यस्यानि नोभकारिणी ।

गुरुं स्वार्थं । *

* कुमारीचिह्नं च B.

† कुमारीचिह्नं B.

I. *Nyāsānuvivarāṇa*, fol. 16a; II. *antaryajanaivarāṇa*, fol. 18a; III. *sādhakakulavēśanirṇaya*, fol. 36b; IV. *rahasyamālā* (consisting of *Kālikalpe kālīkāvācam*, B, fol. 49a; *Rudrayāmāle uttaratantre kālīprasthāpe kālābhairava-saṃvāde śrī-dakṣiṇā-kālīkāvācam*, fol. 53a; *Śrī-virūpākṣahaviracitaṃ śrīkālīkāvācam*, fol. 55b; *Bhairavatantre kālīkalpe śrīkālīkāvācam*, fol. 57a; *Kālīpurāṇe trilokeyamohanam nāma kālīkāvācam*, fol. 57b; *Kālīkulasarvasve mahā-kālī-śrī-dakṣiṇākālī nāma sahasrastavarṇjam*, fol. 68a; *Rudrayāmālatantre śrīyāmāstotram*, fol. 69a; *śrīmahākūlakṛtām śrīkālīstotram*, fol. 71a; *śrīkālīkūcatuṣṭhlokistotram*, fol. 72a); V. *mantrasiddhārtthavivarāṇa* (B., fol. 72a); VI. *mantrabhedavivarāṇa A.*, fol. 53a; VII. *Kālī-tattvākathana*, fol. 54a; VIII. *puruṣārthasādhanaivarāṇa*, fol. 58a; IX. *viryamocana*, fol. 62a; X. *sāmānyasādhana*, fol. 64a; XI. *purāścaraṇavyatirekamantrasiddhyupāya*, fol. 65b; XII. *pīṭhajapanirṇaya*, fol. 67b; XIII. *kulīcīranirṇaya*, fol. 70b; XIV. *mahānilakṛtavarāṇa*, fol. 78b; XV. *purāścaraṇaprakāśarātanirṇaya*, fol. 81b; XVI. *koṃa kuṇḍanirmāṇanirṇaya*, fol. 85a; XVII. *vetālāsiddhinirṇaya*, fol. 84a; XVIII. *paripākaṣhalavivarāṇa*, fol. 90a; XIX. *tārīṣībhedavivarāṇa*, fol. 97a; XX. *śarīradṛṣṭhikarāṇa*, fol. 100a; XXI. *rahasyamālāsamēkūravārāṇa*, fol. 100b; XXII. ends:

नीलांगुला नखिनर्वा च करेण वीर्या
मुद्रा च धारयन् पूर्वमुखा दधाना ।
वज्रचक्षुर्वज्रहस्तधाम्नायवाह
नीला भयानि हृदयेन वरदायां ता ॥
लज्जयेन जपेद्विष्ठा दशाक्षयशितोत्पले ।
निवर्त च महाविष्ठा * श्रीमायां परिचलयेत् ।
आनयन्वापुस्तक्या सर्वनीलकण्ठ भवेत् ॥ *

See Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 43.

[B. H. HODGSON.]

* शिवरचनहाविष्ठा B.

2598.

67. Foll. 183; size 10½ in. by 4½ in.; well written, in Devanāgarī; nine lines in a page.

Śyāmārāhasya. In this (not very correct) copy [B] the introductory couplets are preceded by a *stotra* of eight stanzas, commencing:

ज्योतिर्यो मूरुदयो मितवर्णा

देवेर्देवा ज्येष्ठायां दगुर्वेदेः ।

तीक्ष्णोक्तः संलिप्तहृद्भावः निविष्टो (I)

कालीं कालोत्तमिनीं कलदायः ॥ १ ॥

With the following additional couplet and colophon:

दत्तमात्रयो ज्येष्ठेताम्यदको

ज्यो नमो गायति नृसिंहलदेहः ।

काली वक्रः कालुगतायुवहृदि

तस्मै दातुं तिष्ठति लब्ध्वा तपसाये ॥ २ ॥

इति श्रीमाहादेश्वर्येणभारकानंदनाथपरिचितं श्रीकाली-
नमनयूयककोषं समाप्तं ॥

Then follow the introductory *śloka*s as above.

The MS. is dated: संवत् १०६१ मार्गशीर्षमासे कृष्ण-
पक्षे ३ पुष्याखरे क्रिस्ति ज्ञेयवसादो माघशुक्ले ॥

[H. T. COLBROOK.]

2599.

1534. Foll. 56; size 11 in. by 3½ in.; fairly good, small Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 10-18 (mostly 17) lines in a page.

Sundarīmahodaya (also called *Tripurasundarīmahodaya*), a compendium of Tantric worship by Śaṅkarānanda Nātha, disciple of Rāmānanda Nātha, or Rāmānanda Sarasvatī.

It begins: श्रीमहाविष्णुसुन्दर्ये नमः ॥

चालातपोक्षाविमलशोचतिपु-

नीदीच्छलकोचनदोचनयोः ।

ननोनिपुणे वद्वाराद्वी

आविष्ठा मे कृतितापिदायां ॥ १ ॥

यो वै दीक्षावेकमात्रेण दिव्यं

कर्मं दत्त्वा मोक्षायै निवृत्तः ।

दीनं सद्यो नामरक्षीह्रवामेत्
तं श्रीरामानंदनाथं नमामि ॥ २ ॥

यदीयवाचानुव्रतादुताः सकृन्
महा निषोषानु भवन्ति नोचताः ।
तं तेषामनोभयने गुहं नतो
विमर्शनाथं भगवन्मोक्षरं ॥ ३ ॥

ज्ञानार्थं तं चतुर्धाविता ये
आकादिविस्तारकृतापराधः ।
तेषामिहावश्यकमौरोति
तदुक्तार्थां कथये विभाष्य ॥ ४ ॥

शंकरानन्दनाथः शंभुदीक्षाविधिं तथा ।
नित्यं नैमित्तिकं कान्तं चत्ये श्रीविपुलाचरं ॥ ५ ॥
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि बीजं कामेश्वरीनमं ।
सकलभुवनेश्वरी (r. ० मि) कामेश्वरी (r. ० मि) बीजमुत्तमं ।
अनेन सकला विद्याः कथयामि विशेषतः ॥
शक्त्यन्तर्गतवेद्योऽयं सकलमेव सुलोचने ।
वाग्भव संवचयौक्तं कामबीजमनोमयम् ॥
मादनं शिष्यचंद्राक्षं शिवायं मीनलोचने ।
कामबीजमिदं भद्रे वदुलं सर्वमोहनं ॥
शक्तिबीजं वराहो ह्यं चंद्राक्षं सर्वविद्धि ।
चतुरक्षरकव्यं तु अक्षरा विपुला चरेति ॥

अस्याथैः ॥ ककारलकारलहिता भुवनेश्वरी कलह्रीमिति
मुक्तं बीजमिति यावत् । ककारलकारयोर्मध्ये शक्तिरेकारल-
स्यान्ते तुयैषयोर्दोषे ईकारः । ए ई इति अक्षरद्वययोगे कए-
लह्रीमिति संवचयौक्तमेकमक्षरं वाग्भवकूटं ॥ तथा मादनं
कः । शिषो हः । चंद्रः कः । शिषो हः । तथा च हका-
रलकाराः ककारः हकाराः कायैः हसकलह्रीमिति
पञ्चालक्षमेकमक्षरं कामराजकूटं ॥ तथा चंद्रः कः पूर्वोक्तं
कामेश्वरीबीजं । चंद्राक्षं सकलह्रीमिति चतुरक्षरकव्यं एकमक्षरं
शक्तिकूटं ॥ नेत्यनेनैवा परा हिता या विपुला । विपुलायास्तु-
तीयो भेद इति यावत् । तेषं कामराजोपाविता विद्या । अस्या
एव विद्याया एकारेकारादी हिता ककारापूर्वं हकारलकारयोने
छोपामुद्रा विद्या । तदुक्तं ।

कामराजास्त्वपिद्यायाः शक्तिमुखे च सुंदरि ।
हिता मुखे शिवेष्टाया छोपामुद्रा प्रकाशितेति ॥ ०

The work is divided into five chapters
(ullāsa):—I. *dīkṣāvidhi* (initiation), fol. 8a; II. *upodghāta* (introduction), fol. 11b; III.

nyāsādīkṣaṇḍa (marking the body with mystic signs), fol. 80a; IV. *nityapājāvidhi* (ordinary rites), fol. 48b; V. Miscellaneous rites, fol. 56a.

Of casual quotations from other sources the following may be noted : *Kramottama*, by Nijātmanānda Nātha (fol. 38a*); *Dakṣiṇāmūrti-saṃhitā* (fol. 38a, 2 infra); *Mantramahodadhī* (fol. 39b, 2 infra); *Lalitārcanacandrikā* (fol. 33b, 1, 88b, 5).

It ends :

यद्य किंचिज्ज्ञितं नया तत्र नम्यस्मीमचहेलनीयं ।
यतो हि मूलाचैरिष्यमानं विमृश्य सतिः परिमा-
त्यनेन ॥ १ ॥

रामानंदगुरुप्रसादगृहिताज्ञानाचकार स्वुदं
पूजापद्धतिसंगतायैविषमज्ञानार्थोक्तं ।
आस्थानं तु यथामतिं प्रभजतां श्रीसुंदरीयादुक्तं
तोयं तस्मिन्नेवदार्थकमपि प्रेमाद्वैभवापरं ॥ २ ॥

रहस्यभूतसत्यमेवासाधः समागतो
निषेध एव सुंदरीमहोदयः कृतो नया ।
विदंविषिष्यपुत्रयोर्महोदयमाध्वभूतयोर
महेशसुंदरीयदार्थिदयोः समविशः ॥ ३ ॥

शंकरानंदनाथेन कथितंनमःशुभम् ।
मृतं संयं गुरुमीने भगवन्तु दुपासकाः ॥ ४ ॥

इति कामराजमहंस्वरिज्ञानकापायैश्रीरामानंदरक्षतीपू-
ज्यादशिश्यशंकरानंदनाथकृते श्रीसुंदरीमहोदये संवचन उल्लासः ॥
समाप्तश्चायं सुंदरीमहोदयः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2600.

1150. Foll. 56 (four of which are wanting); size 9 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Mahātripurasundarīpādusākāranakramottama, a description of Tantric rites in connection with the worship of *Tripurasundarī*; by Nijātmaprahāsānanda.

* The passage quoted occurs in MS. 1150, fol. 52b, 4.

Foll. 1-6 of the original MS. are wanting, and have been replaced (by a different hand) by the same number of leaves containing a description of some other Tantric rites, apparently not belonging to the treatise; and beginning:

अथ रत्ननाम्निधयस्वरत्नोपे । नन्दोन्मादनं नाम
पुष्पलताकुलं । कृष्णोदितमुखापातपिडभिगहनं ज्ञानी-
पञ्चमुखापातलोपलक्षणैवमुनमोभिर्लङ्कृतं ह्रींकारमुत्तरधन-
द्वन्द्वकलकुलमुल्लसत्पवनप्रवर्तिहलतामालं ॥ नन्दोन्मादनं
ज्ञाना ॥^{१०}

Fol. 19 has likewise been supplied by the same more recent hand; the first page containing a repetition of fol. 15a, ll. 1-7, whilst the second contains matter unconnected with what follows.

Foll. 41-44 are missing; and between foll. 45 and 46 two leaves, marked 45 and 46, and written by a third hand, have been inserted, though evidently belonging to some other Tantric work (*navacakranyāsa*, *cakreśvarinyāsa*, etc.).

अथ षट्पञ्चाक्षरः fol. 8b; इति षट्पञ्चाक्षरः fol. 10b; इति त्रिपुरसुन्दरी उपस्थानसहस्राक्षरी समाप्ता fol. 14b; इति प्रसारसहस्राक्षरी fol. 17a; इत्याषट्कसहस्राक्षरी fol. 18b; इति ज्ञानं । अथ गुरुपादुकास्तुतिः fol. 21b; इति गुरुपादुकास्तुतिः fol. 22b; इति ज्ञानादीषट्कः fol. 25b; इति श्रीभगवद्दयस्तोत्रं fol. 36a; इति क्रमस्तुतिः fol. 36b; इति प्रार्थनास्तुतिः fol. 37b; इति ज्ञातिस्तुतिः fol. 39a; अथातः संवत्सरानि शकित्यासं सुरेश्वर ।^{१०} fol. 48; इति योगिनीनैत महाशक्तिन्यासः fol. 52a; इति चंचरत्नानि fol. 53b.

It ends:

बालसूत्रैश्च देवीं जपाकुसुमचिन्ता ।
‘उन्मात्तावलीरस्यां बालसूत्रैश्चमुखा ॥
मुखावलीरस्यां कारवीरोन्मादनमलनं ।
पाशाकुशीं पुष्पं च त्रैव जपमालिका ॥

पञ्चमविंशत्यनयः सन् ॥ इति श्रीमहात्मलप्रकाशानन्द-
रचितः श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपादुकार्थनमोक्तः संपूर्णः ॥

2601.

1893. Foll. 5; size 1½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing, of the latter part of last century; twelve lines in a page.

Tripurasundarīstotra, a treatise on the worship of Śakti under 1000 different forms of her name implying so many epithets.

It begins:

वैष्णवशिवरे रम्ये नानारत्नोपशोभिते ।
कल्याणपद्मधस्ये मुखादिनैरलोचिते ॥ १ ॥
नयिनैरुपमधस्ये रत्नपद्मैरलोचिते ।
तं कदाचित्पुष्पाक्षीर्णं भगवतं जगद्गुरुं ॥ २ ॥
महाभूतेश्वरं देवं वासुकीर्णतन्मूषकं ।
विभूतिमूषकं देवं नीलकण्ठं विहोचनं ॥ ३ ॥
कपालकङ्कांगधरं चन्द्रार्धकृतशेखरं ।
विभूतलङ्घनहृदरं महापुष्पमहाहनं ॥ ४ ॥
त्रिपञ्चमैरिचानं पुष्पमूर्तिरुत्कृष्टं ।
सहस्राक्षरसंकाशं शक्तिपाथीगमभूषणं ॥ ५ ॥
प्रकल्प्य शिरसा नाथं कारयि विषयकथितं ।
कृतांतलिपुटो भूत्वा प्राह तं शिखिपाहनः ॥ ६ ॥

काञ्चिज्जैव वचाच ।

देवदेव महादेव कृत्रित्पित्तकारक ।
त्वं गतिः सर्वदेवानां त्वं गतिः सर्वदेहिनां ॥ ७ ॥
त्वं गतिः सर्वलोकानां दीनानां च त्वमेव च ।
त्वमेव जगदाधारस्यं तया विषयकारयं ॥ ८ ॥
त्वमेव सर्वपुत्रो हसि त्वदनो नास्ति मे गतिः ।
किं मुञ्चं परमं लोकं किमेवं सर्वदेवतं ॥ ९ ॥
किमेवं परमं चेत् किं लोकस्वर्गलोचयं ।
विना दामेन त्रयसा विना त्रीर्षीविना मतेः ॥ १० ॥
विना लयेन ध्यानेन केन किञ्चिदपानुभात ।
कल्याणमुक्तो मुनिः कल्पितं प्रलयो वषेह ॥ ११ ॥
कल्याणमुक्तो देव संसारदीपस्तं कदाह ।
तदहं श्रीगुणिकाणि अथ त्वं महेश्वर ॥ १२ ॥

महादेव वचाच ।

वापु वापु तया वृत्तं मुक्तं पावैर्निन्दय ।
अस्ति मुञ्चं परं पुत्र कथयिष्याम्यस्तं त्वं ॥ १३ ॥

manual constructed on the principles of worship laid down in (the 12th *tantra* or *Sundari-pūjanam* of) the *Mantramahodadhī*.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2603.

1665B. Foll. 84; size 9 in. by 8½ in.; well written, in the Devanāgarī character; eight lines in a page.

Tārārahasya-vṛitti, a *Tantric* compilation, in fifteen *paśālas*, of spells and incantations; by Śankara, son of Kamalākara, and grandson of Lambodara. [A]

It begins :

अक्षितान्दगहनं सर्वदेवसहस्रिणं ।
 यदा चाक्षिप्यो वदे महानीलसरस्वतीं ॥
 सुप्रकाशपिण्डास्त्वयीवाक्षं नुरक्षयिष्यामि ।
 पूर्वोद्गतमयी (?) वदे महानीलसरस्वतीं* ॥
 नीलतंत्रं समाहाय विद्वत्कारस्तं परं ।
 नीलतंत्रं मन्त्रसूक्तं गोपयै चेरष्यं तया ॥
 गुरुणा च नमं शाल्वा गुरुभिः सिद्धभूमिका ।
 कृता श्रीशंकरेणैवा तारारहस्यपुस्तिका ॥
 निम्बपूजाप्रमाणं † पु यदले प्रपन्ने तथा ।
 दीक्षाविधिर्दिष्टीये स्थाप्युरच्यै नृतीयके ॥
 नैमिषिकं चतुर्थे तु पंचमे काम्यनिर्णयः ।
 रहस्यनिर्णयः षष्ठे कुमारौ तन्त्रे तथा ॥
 अहमे च पुराणवैरहस्याः परिचीतिताः ।
 नयने यदले देव्या निर्वैयो नंचपिण्डयोः ‡ ॥
 दक्षणे यदले स्त्रीषु माहात्म्येनादक्षे तथा § ।
 द्वादशे यदले लम्प्यभाषानी परिनिर्णयः ॥
 निम्बपूजाप्रयोगसु यदले च षोडशे ।
 लम्प्यपिधानं होमस्य ताराराधनं चतुर्दशे ॥
 पंचदशे तु नंचानी वाचनात्मकनिर्णयः ।
 इति तारारहस्ये तु लम्प्यभाषानिर्णयः ॥

* This *śloka* is omitted in B.

† प्रपानं तु B.

‡ देव्या नंचानी परिनिर्णयः B.

§ Thus also B.

|| This half-*śloka* is wanting in A.

यच निम्बपूजाप्रमाणं तथा । ननु विष्णुपादिकं विहाय
 यच हस्तैः लिखते । *

The following works have been found quoted:

Ekaviratāntara, *Ekavirākālpa*, *Kālitāntara*, *Ku-māritāntara*, *Kulacūḍāmaṇi*, *Kulasaṅgraha*, *Ku-lārpava*, *Gāndharva(tantra)*, *Tantracūḍāmaṇi*, *Tārārahasya*, *Tārāhaṭṭapālī*, *Devīyāmala*, *Nilā-tantra*, *Phetkārīṇi*, *Pheraviya*, *Bṛuhajjñānāraṇa*, *Brahmayāmala*, *Bhāvacūḍāmaṇi*, *Matsyasūkta*, *Mantracūḍāmaṇi*, *Mantralilāvati*, *Mahogrātārā-kālpa*, *Mātrikāraṇa*, *Mānasollāsa*, *Māyātāntara*, *Rahasyamālā*, *Rudrayāmala*, *Vārāhitāntara*, *Vi-malātāntara*, *Viśuddhoṣṭhāra(mahā)tantra*, *Vīra-tantra*, *Śambhavasūtra*, *Śambhaviya*, *Śambhavi-saṃhītā*, *Saṅketatantra*, *Siddhasārasavata*, *Soma-bhujugavālī* (I B fol. 40b), *Svatāntaratāntara*, *Hamsaparamośvara*.

It ends :

चतुर्थं कुचयोः कृशं पिण्डमे
 विपुलं चक्षति पिण्डं नितरे ।
 चक्षुषापरमापिरस्य चित्रे
 कक्ष्या शालिकपाणिभाषये ॥
 लंबोदरस्य पीचये कमलाकरद्विगुणा ।
 चकारि जंकरेणैवा वाचनात्मकपिण्डौ ॥

इति वाचनानिर्णयः पंचदशः यदले ॥ इति गीढभूमिनि-
 पाति-महामहोपाध्याय-श्रीशंकरागलाचार्यविरचिता तारारहस्य-
 पुस्तिका समाप्ता ॥ * तं १३२७ चाक्षिप्यपुस्तकद्वयं लिखितमिदं
 पुस्तकं श्रीरामनाथने श्रीरामचंद्रास्वयं चतुर्दशे लिखाविष्टं हस्तैश्च
 पुस्तकम् ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2604.

2154. Foll. 69 + 2; size 11 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, about A.D. 1650; 9-13 lines in a page.

The same work. [B.] Incomplete. The MS. breaks off before the completion of the twelfth chapter.

At the beginning two leaves (apparently *buddhapatras*) have been inserted, marked 1 and 2. [GAIKAWAR.]

2605.

1230b. Foll. 118; size 11 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1804 A.D.; eight lines in a page.

Bhuvaneśvarīrahasya (or *Bhuvaneśvarīśarvasva* ?), a treatise, in 26 *paśālas*, claiming in the colophon to form part of the *Indrayāmalatantra*.

It begins:

त्रिदूषं यदृषभूतं सख्यं
रुच्यै रुच्यं योगिनिः कर्षेत्तत्त्वं ।
नीपाच्छोभोलेभुक्तं महत्-
ज्ञातव्यं जलस्य कश्चिदपिज्ञं (?) ॥ १ ॥
श्रीशैलराजशिलरे नानाद्रुमलतामुले ।
पर्वतलङ्घनीमिहमे सनातीनमुनापतिं ॥ २ ॥
एकदा देवनीज्ञानं ज्ञातिशेखरनीचरं ।
उनाधिप्रापैवपुत्रं देवदानवलोचनं ॥ ३ ॥
आनन्दज्ञातिविश्रयं मदीन्द्रलतादुलं ।
भक्तानगरागमलं नारायणनखुतं ॥ ४ ॥
ब्रह्मादिदेवब्रह्मं गंधर्वजननदिनं ।
यक्षराक्षसनागैर्द्रुदेमैन्द्रकुलपूजितं ॥ ५ ॥
मेरुर्भेदराकारं गिरौर्ज्ञं पद्मेचरं ।
उत्पाव विनता भूता पर्वयुक्तं पावैती ॥ ६ ॥

पावैनुपाव ।

भगवच्छर्लोकेश कर्षलोचननखुत ।
गुह्यातीत गुणाच्छ भूतेश्वर महेश्वर ॥ ७ ॥
मन्त्रस्वपति निम्नं त्वं संहरस्वतिनं जगत् ।
चराचरं महेशान भुतं त्वं भवन्मुखात् ॥ ८ ॥
महेश जीतनिष्कामि भुवनेशीरहस्यकं ।
यद् ज्ञीर्ज्ञं ह्योभोमे यज्ञाद् भ्रेवली तव ॥ ९ ॥

ज्ञिष उपाव ।

मुमुक्षु देवि प्रवक्ष्यामि रहस्यमिदंभुतं ।
भुवनेइमाच्छ कर्षेत्तं साहभूतं नम त्रिवे ॥ १० ॥

The book consists largely of mystic charms and formulas of invocation.

It ends: श्रीभेदेव उपाव ।

इतीदं भुवनेचर्यो रहस्यं सरोचरि ।
कर्षेत्तद्विद्वद् गोचं गोपनीयं सुरेश्वरि ॥

यदात्रयमन्त्राय पुष्पैकाव-मुपावने ।
पूरीय पुष्पिहीनाय दीक्षादीनाय पावैति ॥
मिदंकावाकुलीनाय हीनाय गुरुमन्त्रवा ।
समुपावायज्ञिषाव दक्षा मुदी भवेच्छली ॥
अन्नाय पुष्पिमुक्ताय कुलीनाय महेश्वरि ।
स्वर्णिषाव च द्वातर्ष दीक्षामुक्ताय पावैति ॥
इदं रहस्यं यत्नं भक्ता तव नरोदितं ।
कर्वेत्तं भुवनेचर्यो गोपनीयं स्वरोनिषत् ॥

इत्येव यदलो देवि दक्षमन्त्रैरदक्षैः ।
गुह्यानुज्ञातो गुह्यो गोपनीयं (१० शो) मुमुक्षुभिः ॥

इति श्रीभुवनेचरीरहस्ये रुद्रपावनात्तरे दक्षमन्त्रैरपिपिनीम
पट्टिमाः पटलः ॥ १० संवत् १८६१ ॥^०

[H. T. COLEBROOKE.]

2606.

3013. Foll. 385; small folio, size 11½ in. by 7 in.; coarse, thin Indian paper; fairly written (on one page of each leaf), in Devanāgarī; sixteen lines in a page; modern.

[*Paushkarāgama*], a system of *Tantric* worship, in connection with the *Śiva* cult (? from the *Śaivāgama*). Incomplete. The MS., which has evidently been copied from one in some S. Indian alphabet, is rather incorrect.

It begins (somewhat corrected): श्वपव कपुः ॥

भगवं देव देवेभ्य ब्रह्मविधिर्ब्रह्मनायक ।
आदिगलभ्रष्टादोपितायैमुमुक्षुर ॥

आम्रचर्यपरीधान तदुच्चैश्चालंभन ।
निम्नं शत्रुनागानिकलेयमान दवागिने ॥

ललाटनेष कर्मादिदंभविपुत्र मन्त्रच ।
चंभोधिषयनोभूतविषयनीलितकंधर ॥

क्रियाचर्ये ब्रवादेन त्वात्मानिः कुते पुरा ।
अपुना ज्ञानपादं तु श्रीगुमिच्छा मदीयली ॥

पतिर्ज्ञानपादगैरहस्यलाकनीचर ।

आधिपतौ चर्यं देवं निमुक्ता भवता यमः ।

ज्ञानपाथो अधिपतौ हि मुक्तिश्च आधिपतौ ॥

इष्टः ।

आर्यो येन यत्नाः यदापि द्वितीयः ।

अद्वापदाभिस्तु चारणं देशिकालना ॥०

A. The *Jñānapāda* consists of 8 chapters (*paśāla*):

1. *pratipadārthanirṇaya*, fol. 21; 2. *bindu-paśāla*, fol. 25; 3. *māyāpaśāla*, fol. 29; 4. *paśupadārtha*, fol. 51; 5. *kālādīpaṇṇaka*, fol. 63; 6. *pūṣṭatattva*, fol. 109; 7. *pramāṇādhikāra*, fol. 120; 8. *tantrōtpathi*, fol. 125: इति श्रीमन्मन्त्र-मन्त्रं संपूर्णं ॥

B. *Sarvajñānottara*.

I. *Yogapāda*, fol. 129; beg.:

मन्त्रज्ञानं शब्दं च विद्वेदं (?) ज्ञानं च ।
गुरवे च गुरुज्ञानं काचित्तेषां धीमते ॥

अतः परं प्रवक्ष्यामि योगेकाकिनस्तु तं ।

ज्ञातस्य ॥ युक्ताहारविहारस्य युक्तचेष्टस्य कर्मसु ॥

उत्कृष्टाचारोपस्य ततस्तः पृथु वस्तुतः ॥०

II. *Kriyāpāda*, beg.:

चतुष्पादविधानं हि श्रीयोगिज्ञानि ततस्तः ।

संयोगं च तथा त्रेधा कथयत्य महेष्टर ॥

svātmāsākeśhāṭhāprakarāṇa, fol. 132; *vimali-karāṇa*, fol. 141; *sthūlavaraṇamantrōdghāṭhāprakarāṇa*, fol. 156; *prāsādamantrodghāṭhāprakarāṇa*, fol. 159; *paramikarāṇaprarakarāṇa*, fol. 167; *pañcagavyādiśikhāṅgaprarakarāṇa*, fol. 230; *ant-yeshṭiprarakarāṇa*, fol. 239; *jīrṇoddhāraprarakarāṇa*, fol. 275; *pratimādi-prakarāṇa*, fol. 278; *vāru-ṇasmanāprakarāṇa*, fol. 290; *bhasmasmanāprakarāṇa*, fol. 293; ends fol. 294:

इति सर्वज्ञानोत्तरपादः समाप्तः ॥

Cf. Burnell, Index of Tanjore MSS., p. 111, *Sarvajñānottaravṛtti*.

C. *Mataṅgapārameśvare mahātantro vidyā-pāda*, 11 *paśālas*, and part of a 12th. This is perhaps a separate work from the above.

It begins: अवि (१. अवि) मन्त्रपारमेष्टरं विवक्षते ॥

मन्त्रावनामचक्रं प्रमुहयित्वा विवक्षते (१. प्रमुहयित्वा विवक्षते) ।

अथारच्यदापुरातनं गच्छेत्तः ॥

विषयमचक्रं एव विवक्षारच्यते ।

मन्त्रावनामचक्रं विवक्षं वाद विवक्षते ॥

विषयमचक्रं अथ अथ मन्त्रपारमेष्टरः ।

अथमन्त्रपारमेष्टरं मन्त्रविषयं विवक्षते ॥

मन्त्रं विवक्षते अथ अथमन्त्रं विवक्षते ।

अथ मन्त्रपारमेष्टरं मन्त्रः विवक्षते ॥

अथ मन्त्रविषयं मन्त्रं अथमन्त्रं विवक्षते ।

अथमन्त्रविषयं मन्त्रं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

मन्त्रावनामचक्रं मन्त्रं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

मन्त्रविषयं मन्त्रपारमेष्टरं मन्त्रपारमेष्टरं (१) ॥०

अतः स अथमन्त्रं मन्त्रः मन्त्रपारमेष्टरं इष्टः ।

अथ मन्त्रविषयं मन्त्रं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

अथ मन्त्रविषयं मन्त्रं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

मन्त्रविषयं मन्त्रपारमेष्टरं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

अथमन्त्रविषयं मन्त्रं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

मन्त्रविषयं मन्त्रपारमेष्टरं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

मन्त्रविषयं मन्त्रपारमेष्टरं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

मन्त्रविषयं मन्त्रपारमेष्टरं मन्त्रपारमेष्टरं ॥

मन्त्रविषयं मन्त्रपारमेष्टरं मन्त्रपारमेष्टरं ॥०

In the second chapter the four *pādas* are enumerated (fol. 299), viz.: *vidyāpāda*, *kriyāpāda*, *yogapāda*, and *caryāpāda*.

1. *dayadghṛita* (?), fol. 298; (2-4 wanting, or not marked); 5. *śaktipāśāla*, fol. 311; 6. *pūṣṭapradhāneśvarasādhana*, fol. 337; 7. *vidyāpāśāla*, fol. 347; 8. *māyātattva*, fol. 362; 9. *kālātattva*, fol. 368; 10. *vidyātattva*, fol. 374; 11. *rāgapāśāla*, fol. 379.

Cf. Burnell, Index of Tanjore MSS., p. 205a (no. xiii.). [C. P. Brown.]

2607.

270. Foll. 105 (numbered by mistake 1-76, 79-108); size 11½ in. by 4½ in.; fairly written in Devanāgarī; eight lines in a page.

Rāmārcaṇacandrikā a manual for the worship of *Rāma*, in five chapters (*paśāla*), by *Anandavara*, pupil of *Mukundavara*.

It begins :

नमो संवृतिवारिणि विमगतां नीमैव सस्य प्रबोद्
येनेदं सकलं विभाति यत्रां वातं स्थितं संवृतं ।
यस्मिन्निगमा भवति न मनो मानं च राचेन्द्रे*
तं वदे सहस्रं प्रकाशमलं श्रीरामचन्द्रं परं ॥ १ ॥
विष्णुप्राप्तयोः शुभा रघुपतेर्नमो न मूर्तिषु यो
वाक्यार्थप्रतिबोधनेकचतुरः ज्ञानादिशैलः शुचिः ।
अज्ञानां धनधारयैकशरविहिहानचिन्तानधि
निवार्तनदपदेकभूषितयते श्रीरामचन्द्रो मुनिः ॥ २ ॥
वेदाङ्गवाक्यार्थहरिचिराजते
यस्मिन् गताः कामनादयो न हि (?) ।
पुषाः (सं. B.) अज्ञानदपदं प्रवेदिरे
वदे मुकुटात्मनं गुरुं परं ॥ ३ ॥
पूर्वं श्रीरामचन्द्रायनमस्तु कलसं वरं गुरुते
ब्रह्माण्डविश्वविद्यालयपुनः कल्याणया संहिताः ।
शालं संनयं महाकुचलवं† त्वारांभ्रुवीतादिकं
श्रीरामचन्द्रचंद्रिका कलिलतुल्यमर्थिका प्रोच्यते ॥ ४ ॥
तद्वृत्तयतेनैवावाक्येव न कलितः ।
श्रीकाव्यार्थं त्रयः सम्यक्संवेद्येव प्रत्यते ॥ ५ ॥
उच्यते प्रथमं तत्र लक्ष्यं गुरुशिक्षयोः ।
ज्ञातो दातः कुलीनश्च विनीतः मुद्रयेववान् ॥
मुद्राचारः शुचिक्रिः शुचिर्देवः मुमुक्षुमान् ।
आजनी आननितश्च संनयंविचक्षणः ।
निग्रहानुग्रहे शक्तो गुरुत्विमिषीयते ॥

इति गुरुलक्ष्यं ॥

ज्ञातो विनीतः अज्ञाना अज्ञानान् धारयत्यनः ।
समर्थश्च कुलीनश्च प्राहः सचरितो धनी ॥
दयनादिगुणैर्बुद्धः शिष्यो भवति नामया ।
गुरुता शिष्यता वापि तयोर्वैत्तरादात्मनः ॥ ०

Ch. I., on various matters connected with worship, the chief section being the 'rīma-mantrodhāra'; II. fol. 24b, on ordinary duties (ācamana, dantadhāvana, etc., ending with various kinds of nyāsa); III. fol. 48b, on rites of worship (dhyāna, homa, pātrāsādana, antar-

yāga, pīṭhapūjā, stotras, etc.); IV., on restrictions and the eight kinds of yantra; V., a calendar of periodical and occasional observances.

Among the authorities quoted may be mentioned: *Agastiasaṃhitā*, fol. 80b; (*mahatī saṃhitā*, fol. 81b); *Atharvanarahasya-ṭri-Rāmottara-tāpaniya*, fol. 61a; *Gautamiyam*, fol. 68b; *Idevyāgama*, fol. 2b; *Nāradaśāstra*, fol. 18b; *Pañcarātre Brahmasaṃhitāyām*, fol. 75b; *Prayogusūtra*, fol. 83a; *Mantrasārasaṃgraha*, fol. 18b; (*Rāmavallabhastotra*, fol. 62b whole); *Varaishṭhasaṃhitā*, fol. 46b; *Sārasaṃgraha*, fol. 2b; *Hanumatā prokṭam mantrarājātṣamakam*, fol. 62a.

It ends :

संसारदानलतापञ्चाली
श्रीरामचन्द्रचैतन्यचंद्रिकेव ।

स्यात्संहितामार्गमुपासया हि
भवाद्विनिर्दिष्टमोक्षं (I) या ॥

पठतेः संनयिः प्रोक्ता श्रीरामचन्द्रचंद्रिका ।
ज्ञानं दधननाम्ना हि यतिना हरिमुग्रये ॥

इति श्रीरामचन्द्रचंद्रिकावाक्यार्थचौमन्त्रमुद्रनक्षत्रीचर-
णशिष्यान्वयनविचरितायां श्रीरामचन्द्रचंद्रिकायां संनयः पठतः ॥

* संवत् १७७२ आषाढकृष्ण ३ सोमे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2608.

2074. Foll. 101 (the first three of which have been replaced by two leaves in a more modern handwriting; and foll. 39-43 and 101 have likewise been supplied by the same hand); size 9 in. by 3½ in.; fairly written in Devanāgarī, about the middle of the 16th century.

The same work. (B.)

[GAIKAWAR.]

2609.

1824. Foll. 109; size 12½ in. by 4½ in.; well written in Devanāgarī, on European paper, about A.D. 1800; ten lines in a page.

* सवैत्तरादयः प्रकाशविधौ वेदादिष्वेको विमुक्तः B.

† तं वापिचक्षापिचं मुचलं B.

Gaṇeśa-Kaipa, an exposition of *Tantric* rites in connection with the worship of *Gaṇeśa*. Six chapters (*paśāla*), the last of which is incomplete at the end.

P. I. (foll. 17) begins :

अथ वल्ले गणेशस्य मंत्रकलं समाहृतः ।
मुक्तिमुक्तिप्रदः पुंसां भक्तानां प्रवृत्तयो यतः ॥ १ ॥
त्रैलोक्याख्येषु मंत्राद्युक्तप्रयोगतः ।
कवैश्वर्यप्रदः साक्षात्प्रयोगो मंत्रकल्पयुक् ॥ २ ॥
यस्य ज्ञातः समाख्याता प्रथमः कवैश्वर्यकः ।
ब्रह्मां च जनयामास वंशधामात्मनाम्ना ॥ ३ ॥
विदुनादो मकारकोटारो मकारो विधानतः ।
वंपथा त्रैलोक्यान् विभक्तं ज्ञात्वात्मनं पुनः ॥ ४ ॥
अकारो वेदरो वाचो मन्त्रलोकारंभिता ।
पर्यन्तो वा मकाराख्या परा नादमवो मता ॥ ५ ॥ ०

इति बीजकोशः संक्षेपतः प्रोक्तः fol. 5b; इति क्रियापत्रो
दीक्षा fol. 16b; वहीनामिका दीक्षा ib.; कलापत्रो दीक्षा
fol. 17a; इति बीजपत्रो दीक्षा समाप्ता ॥ एवं चतुर्विध-
दीक्षायुक्तो नरः साक्षात्प्रयोगो भवतीति ॥ इति गणेशकल्पे
चतुर्विधदीक्षाकथनं नाम प्रथमं पटलं समाप्तं ॥

P. II. (foll. 33, placed by binder at the end of vol.): अथ गणेशस्य नामाह ॥ दीक्षान्तरे मंत्रक-
ल्पदीक्षाध्याह ॥ अथ शारदातिलकोष्ठावधेयः । त्रैलोक्या-
ख्यः ॥

वंपात्रकं ज्ञातिपरं (?) वंपात्रकं ज्ञातं ० बीजं गणपतेर्विदुः ।
प्रथमादिपुत्रं प्रोक्तं मंत्र एकाक्षरः परः ॥ १ ॥ ०

इमेकाक्षरविधिः ॥ अथ वरदगणेशवद्वारणः fol. 3b;
अथ महामण्डपविधिः fol. 4a, etc.

इति गणेशकल्पे गणपतेकाक्षरादिब्रह्मविंशत्यविधानकथनं
नाम द्वितीयपटलं ॥

P. III. (foll. 22):

निमग्नपूजाविधिं वल्ले विद्वत्प्राप्त्येव शोचते ।
आद्ये मुहूर्ते चोपाय मुचिष्यते स्थिरः स्मरेत् ॥ १ ॥ ०

258 *śloka*s, with explanations from fol. 18.

इति ० ब्राह्मकुमार्य नाटुकान्यायपथैककथनं नाम तृतीय-
पटलं समाप्तं ॥

P. IV. (foll. 18): इतो द्वितीयपटलोक्तमूर्तमन्त्राणां
कृता अक्षरानि वा कोटयेवमन्त्राणां बीजपूजां पुनर्वा । तत्रवा ।

मन्त्रमनुष्ठानादरे काविताने इतः पुनः ।

कावितानि कर्तुं नापी तु कथं कथं इतः ॥ १ ॥ ०

239 *śloka*s, with explanations from fol. 12b.

इति ० वृत्तविधिचयनं नाम चतुर्थं पटलं समाप्तं ॥

P. V. (foll. 12): अथ पुरश्चरविधिः ॥

वादी देवं वहीकृतं पुरश्चरकलापरेत् ।

गोपीदी गिरीने स्थाने भूमिपुत्रकृत् ॥ १ ॥ ०

163 *śloka*s; इति पुरश्चरविधिः । अस्यापनयः ॥ ०

fol. 7b.

इति ० पुरश्चरविधिचयनं नाम पंचमं पटलं ॥

P. VI. (foll. 7, inserted by binder between P. I. and III.):

कनैवि वदथो वल्ले किञ्चिदापि प्रयोगतः ।

ज्ञातिवैश्यं क्षत्रियं च द्वेय उवाचमाख्ये ॥ १ ॥

उक्तानीनामि कनैवि ज्ञाती रोगादिनामज्ञानं ।

वदं वचनकारितं क्षत्रियं वृत्तिनिरोधनं ॥ २ ॥

द्वेयोपग्रीतिः प्रीतिवत् उवाचः स्थानतत्पुतिः ।

मारुतं प्राणहरणमिति वदकनैल्लक्ष्यं ॥ ३ ॥ ०

88 *śloka*s, followed by explanations, p. 4b:

अस्यापनयः । अथ वद कनैवि पूर्वविधिः प्रोक्तानि । तद्विधानं
कथ्यते । ज्ञातिवैश्यं ०

इति वदकनैविधिः । तत्र सम्यक् व्याख्यानलुप्तमन्त्राणां वि-
धाय ० incomplete.

[DR. J. TAYLOR.]

2610.

2630. Foll. 86; size 9½-10 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī handwriting; thirteen lines in a page.

Nṛsiṃhārādhanā-ratnamālā, or *Śrautapad-
āhātī* (?), a *Vaiṣṇava* manual of worship in
nine chapters (*paśāla*), by *Meṅganātha*, son of
Rāmacandra.

The right margin, and with it a good deal
of the writing, especially of the first two
leaves, has been eaten away by insects.

The female energy (*śakti*) of the god comes
in for a good deal of attention in the rules
and formulas.

It begins :

ओमृसिंहं विदामंविषयं कुरुकामिनिं ।

मन्त्र[?] न्य वरतिं कु]र्षं शंकरोत्तममुत्तमः ॥ १ ॥

ओत्तायनाय पुतिहारसूचकसंमदायानलग्नशोभी ।

निर्भं [?] नृसिंहं करोतु सेवा संतोषनाराधनपल्लवाला

वशासनोपवनतानुकारिणी ॥ २ ॥

कल्लोत्तम-—०० दा विधेया ।

शोभा समुद्रा सुविधानमुक्ता

नृसिंहोपायिनिरतिविचयैः ॥ ३ ॥

निर्भं . . . कान्यं विधिपोषासनसंयहः । तत्र प्रथमत-
स्त्यापिनोपायना विधियते ॥ प्राक् [मुद्रां व] न्याय गुरुपर-
यनाराध्य देवतं भगवंतं श्रीनृसिंहं च हृदि संस्मरेत् ॥ तत्र
प्रथमं ता . . . यत्ता तथा ॥

प्राक्छं (r. प्रकाशं) विधिमादिदेशिकमतः श्रीनृशरानेच्छं

यदे श्रीतयनं ततः पुति ०--- ततो हीश्वर ।

श्रीमच्छंकरसूत्र्यादयश्च तस्यादाकानुगाविनु

यदे माधवकोमया ०००- नागाह्वयदीक्षितं ॥

निंषादिस्मृगं नमति यत्नं यत्नं प्रकादाच्छगात्

काशं मुक्ति ०--- निजविधया संसारविच्छिन्नये ॥

श्रीनिंषादिमन्त्रानि ॥ समुत्पद्येतं पारंपर्यक्रम . . .
रुमुत्पादेयं ज्ञातव्यः । ०

I. इति नृसिंहराधनपल्लवायां भूतनुक्तिप्राथम्यविज्ञा नाम
प्रथमपदलः । fol. 7a.

II. इति कल्लामानुकाव्यासः 10b; इति केशवादिनानु-
काव्यासः 12a; इति खंडादिनानुकाव्यासः 13a; इति ०
चंगलचाराधननामनिर्वाहः पदलः 19a.

III. इति त्रिकरानुबुक्तामविधिः 21a; इति ० नृतीयः
पदलः 31b.

IV. इति श्लोकभगवत्कृतं ध्यानं । अथ ज्ञानकोकीध्यानं 33a;
इति ० श्रीतमोन्नराधनपदलं ध्यानं नाम चतुर्थः पदलः 37a.

V. इति ० अंतर्वीगो नाम पंचमः पदलः ॥

VI. अथ चरिद्वीगप्रकाशः 47a; इति ० चरिद्वीगो नाम
षष्ठः पदलः ॥

VII. अथ पुरचरत् 65b; इति ० पुरचरत् नाम सप्तमः
पदलः ॥

VIII. अथ प्रतिनामकृतं ० 69a; इति पोषनीकोपा-
यविधिः 79a; इति खादि विपुलोलयः ib.; इति शक्ति

कृतं 79b; इति श्रीपावनोपे भविष्योत्तरे च श्रीभगवद्गुणो
पसंतोत्तमः 80b; ० इति खाद्वीगसंयहः 81a; इति ० अतं
पदलं ॥ 81a.

IX. इति कल्लामिनेकविधिः 82b; इति चूचूनाविधिः
84b; इति नृसिंहविभूतिचानविधिः 86a.

It ends :

निं नो ज्ञानाधनपल्लवालां

भक्ता च पुक्ताधिकनाविधाय ।

समवैयन् श्रीनृहरेः यदाज्ञे

श्रीरामर्षद्वाल्लभनेगनायः ॥

या श्रीतमोन्नराधनपल्लवालां समस्त

सिंहाननाराधनपल्लवाला ।

तस्यानशेषागमकारणम्

अथ समाप्तः पदलोभनैः ॥

जम्बेपुं नृदा पूर्वं कुप्यातस्योपदि, स्फुटं ।

विपुं भस्मना भाळे पायर्षं पुस्तकवैतं ॥

इति विद्या तपोयोगिन्योनिविष्णुदीक्षितः ।

वाग्यज्ञेनाभिज्ञो देवः प्रोवातो मे जगदीश्वरः ॥

इति श्रीनृसिंहराधनपल्लवायां श्रीतपयज्ञां नवमः पदलः ॥
पूर्वो यं यन्मः ० ॥ संवत् १७२२ जामादवद्यच्छतुर्दशी ईदुवारे ॥
[MACC. COLL.]

2611.

896. Foll. 134; size 15 in. by 5½ in.;
modern Bengali handwriting; eight lines in
a page.

Hayasirsha-pañcarātra, a *Vaishṇava* work
on the erection of temples and images.

It begins : मासेक्षेयं कदाच ॥

अथ हयसिरा विष्णुः प्रादुर्भूतः पुरा विभुः ।

किंनिमित्तं च देवेको द्वापरं रुचिरे वपुः ॥

हयसिरा वै जगत्काली पुरा नारायणः प्रभुः ।

चुम्बनाकीच भवता यदुक्तं परमेश्वरिणा ॥

काशं वायव्यराधायां जगन्नाथकं पुञ्जतः ।

भृगुस्वाच ॥

नृपु वत्त प्रवक्तानि यद्वारायं पुरातनं ॥

पुरा किल विदवाकः काशं गीतां व्यदेष्टा ।

चतुर्दशं च सम्यक् वैराग्यमनने त्वितं ॥

महेश्वर उवाच ॥

यच्चारां पुनः पुरस्कृता ह्यनिरा विभुः ।

मनुष्यैर्मनोहीनो (० ईमा) सैकाद्विभजले विभुः ॥ ०

The matter is treated in a series of short (unnumbered) chapters (*paññā*), of which 74 have been counted. These seem to be divided into two sections (*kāṇḍa*), the first of which, the *Devapratishāhāpañcenkakāṇḍa*, ends with ch. 40, fol. 56b: इति ह्यस्त्रीविषयचारां ज्ञादज्ञाहस्तिके प्रथमपादे देवप्रतिष्ठापचार्त्तं नाम काण्डं समाप्तं ॥ whilst the subsequent chapters make up the *Samkarashakāṇḍa*. From the above colophon, as well as from the final *śloka* which apparently introduces a *Liṅgākāṇḍa*, this would seem to be only a portion of a larger work.

For an account of the contents, see Rāj. Mitra, Notices, vi., p. 61.

It ends :

यस्या संयोगतत्त्वानु पूर्वोक्तं लभते फलं ।

इति संक्षेपतः काण्डसंक्षेपः परिकीर्तितः ॥

गुह्यं सुरवरजोऽयं भुक्तिमर्त्यैरलोक्यतः ।

भुक्तिमर्त्यैश्चिन्तेन ह्येवो यत्नवता सदा ॥

इमं ज्ञात्वा देशिकार्त्तं सर्वज्ञानयामुपात् ।

यस्यादतः प्रयत्नेन ह्येवो देशिकसन्ततैः ॥

ज्ञात ऊर्ध्वं निषेधं त्वं लिङ्गकार्यं चतुर्मुख ।

सर्वसाधारणं चैतत् दृष्टादृष्टफलमर्दं ॥

इति ह्यस्त्रीविषयचारां संक्षेपकाण्डे गौरीविषयचटलं ॥
समाप्तचार्त्तं ग्रन्थः ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2612.

791b. Foll. 48; size 9½ in. by 3½ in.; large, plain, modern Devanāgarī hand; seven lines in a page.

Upadeśadīkshāvīthī, or *Pūrṇābhishikāpad-dhātī*, a manual of initiation into Tantric rites by *Osaitanyagiri Avadhūta*. It begins:

यथाभिषेकं यत्ने सई शिष्ये भवति योगिना ।

सुगुह्यं गुह्ये लभते गुह्यं देवं प्रपश्य च ॥

यत्नयन् यथामार्गं ज्ञापीदेवात्मनो हिम् ।

येन विज्ञानकायेन निमग्नोऽस्मीति ज्ञेयं ॥

विज्ञानगुणानुभूतिं नपि दीक्षायोगनो भवाम्यहं ।

दिवं ज्ञानं यतो ज्ञाय सायस्यास्य चर्चं (०. चर्चो) भवेत् ॥

या दीक्षा दीक्षयेत्तत्र येन वृत्तिनोदयाः ।

निर्गलं वैशिष्ट्यं कायं विधीते यत्नसाधनः ॥

Iti bijadānam, fol. 3b; *pūjāvidhiḥ*, fol. 9a; *vāstujñāvidhiḥ*, fol. 10b, *pātraśāhijñāvidhiḥ*, fol. 20b; *kriyāmāyī dīkshā samyūrtā*, fol. 46b.

It ends :

योगिना योगविद्विज्जु मुनीनां मोक्षविद्यया ।

ज्ञानिनां ज्ञानविद्विज्जु विध्यन् भवनादपि ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिब्राजकाचार्यचैतन्यगिरिचरणपूजेन मुह्य-
मुखाद् ज्ञातं चानुकारेण उपदेशदीक्षाविधिः समाप्तः ॥ after
which, by another hand, पूजाविधेरुपशान्तिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2613.

1368c. Foll. 6; size 10 in. by 4½ in.; very indifferent Bengali handwriting; eleven lines in a page.

Tattvacintāmaṇi, a Tantric work composed by *Pūrṇānanda Yati*, in 1577 A.D.

The 6th chapter, here called *yoganivarāṇa*, whilst in the three Calcutta editions (1856, 1860, 1869) it is called *śaṭcakraṇirūpaṇa*.

It begins :

यच्च तन्मातुराद्ये चतुष्टयादिभ्यो नृणां ।

उच्यते परमानन्दनिम्बुह्वयचक्रादुरः ॥ ०

Colophon: इति पूजापरमहंसपरिचितो श्रीमत्-
पिनामनी योगविषयं नाम ज्ञानप्रकाशः ॥ संवत् १७६२ निमि
मासमुदिप्रतिपदा पृष्ठत्यगिष्यारे लिखितं माधवरत्नेन युक्तकविहं ॥

For ch. i. (giving the date) see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 62. [H. T. COLEBROOKE.]

2614.

2743F. Foll. 28; size 7 in. by 2½ in.; the leaves forming a continuous folding sheet of

69½ in by 7 in, Nepal handwriting of 1703 A.D., six lines in a page, ten of the leaflets having one page left blank

Pushpamāhātmya, directions (in barbarous Sanskrit mixed with vernacular forms) regarding oblations of flowers to the goddess at her festivals, and rules for selecting them according to the season and the magic effect desired

It begins श्रीगणेशायनमोः नमः ॥ अथ पुष्प-
होमं लिख्यते ॥ अष्टिनाक्षत्रात्मकं ॥

माता च बाटली घृणी चन्दनैः स्नेहयन्तुः (१) ।
कोट्यो देवमाता च मुहुरी स्तवयन्तुः ॥
चंद्रकवचकुशाः शालपुष्पैश्च बाटलेः ।
मुहुर्नैः विनुयैः पुष्पैः पुष्पागनामोदरे ॥
चकुलेस्मरिचानेवैचकुशास्त्रयन्तुः ।
काश्यादोभवेद्वैचकुशास्त्रयन्तुः ॥
रत्नोपलेभेहापुष्पैर्नैः चाने चारुगन्धपान् (१) ।
मुक्तिमुक्तिदा माताबाटालयस्त्रयन्तुः ॥
स्नेहपाटलिः (१) चो (१) देवी ददति (१) च महेश्वरः ।
ज्ञानिपुत्रिकरं यत् स्तवयन्तु पुष्पक ॥
चंद्रकं च मुक्तं मुक्तं चचकुशापानन (१) ।
मुहुर्नैः मुहुर्नैः देवीचकुशास्त्रयन्तुः (१) ॥
महालक्ष्मीदेवी पुष्पी पुष्पागनामोदरे (१) ।
रत्नोपलेभे चाने चकुशास्त्रयन्तुः ॥
विष्णुभास्त्रयन्तुः पुष्पैः शङ्खौ च भयापहं ।
दमर्गं तुलसीभेदे चैवापचयन्तुः ॥
विष्णुदेवी चचकुशास्त्रयन्तुः चकुशास्त्रयन्तुः ।
विष्णुभास्त्रयन्तुः पुष्पैः शङ्खौ च भयापहं ।
दमर्गं तुलसीभेदे चैवापचयन्तुः ॥

अथ इत्यपुष्पकवचमिदं पुष्पकवचमुद्रिकात्मकं हविर्मा-
तापुष्पैः पुष्पागनामोदरे च चकुशास्त्रयन्तुः ॥ बाटाल-
पुष्पकं चकुशास्त्रयन्तुः ॥ चकुशास्त्रयन्तुः ॥
अथ महामातामिदं पुष्पकं ॥ चकुशास्त्रयन्तुः ॥

अथ निधिहानि p 23, अथ पुष्पकवचं रहस्यकवचोक्तिः
p 40, इति रहस्यकवचोक्तिः पुष्पकवचं p 44

It ends. श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ चैवापचयन्तुः ॥

उत्तमं श्रीगणेशाय नमः ॥ पुष्पकवचं चैवापचयन्तुः ॥ इति
पुष्पकवचोक्तिः ॥ इति पुष्पकवचं पुष्पागनामोदरे चकुशास्त्रयन्तुः ॥
अथ चकुशास्त्रयन्तुः ॥ चकुशास्त्रयन्तुः ॥ चकुशास्त्रयन्तुः ॥

The goddess is worshipped under the following names *Kubjikā, Guhyakālī, Jagadambā, Dakṣiṇakālī, Mahatrispurasundarī or Śrītripurā,* and *Siddhislakṣmī*

Quotations have been met with from the following authorities *Kalitantra*, p 24, *Kula-
cudamani*, p 27, *Kolavatiya*, p 38, *Tantra-
sarasvata*, p 38, *Tārābhaktasūdharnata*, p 39, *Nīlantantra*, p 26, *Bhāvacūdamani*, p 19, *Matsyasūlita*, p 26, *Mahākalasamhitā*, p 23, *Mundamulatantra*, p 24, *Vāmakīśvaratantra*, p 28, *Varāhitanta*, p 37, *Saktiyamala*, p 25, *Haravatanta*, pp 8, 11, 20

[B H HODGSON]

2615.

2582. Foll 100, size 11 in by 5 in, large, sprawling Devanāgarī hand, nine lines in a page

Satacandividhāna (-samskṛhepa), an exposition of 'the previous and concluding ceremonial to be observed, and prayers and mantras to be read, when the *Candimahatmya* or exploits of *Durga* (of the *Markandeyapurana*) is read a hundred times over, as an act of piety and adoration' (Wilson, Mack Coll, p 173)

It begins

ज्ञानेश्वरिचिदानेन यथावत्प्रवर्तयति ते ।

युच्योत्प्राप्तानामुष्मां भूयै च यदाह्वये ॥ १ ॥

यत्प्रवर्तयते शोभे चयरोग यस्मिन्ते ।

यत्प्रवर्तयति चयरोग यस्मिन्ते ॥ २ ॥

शोभोत्प्राप्तानामुष्मां भूयै चयरोग यस्मिन्ते ।

देवे चयरोग यस्मिन्ते ॥ ३ ॥

यत्प्रवर्तयति चयरोग यस्मिन्ते ।

यत्प्रवर्तयति चयरोग यस्मिन्ते ॥ ४ ॥

मन्त्राचे कवचचे (?) कवचे) कविची कवचचे चकोने होमने
येदे पिठवैपुत्रकविवातकुयोग जनापाखाकविची रहस्यैव-
होदिने (?) विधिपरिहृष्ट) आरंभः कायेः ॥ इयं भुवं जनां भूमा
माजीकाचनानंतरं योद्धुं कंभुको ह्याय्याकारोत्कृष्टाव्यव-
साकारिचकुको मन्त्राविभागेन वेदाद्युच्यते मंत्रः कायेः ॥ मंत्र-
परिहृष्टयचे चतुरस्ते देव्यागरे देवाः पीठं कायेः ।

दुर्गागृहं प्रकौंथं चतुरस्ते पुशोभनं ।

रहस्यलक्षिकायेच चरितं यज्ञहोमिन् ॥ १ ॥

गीरमज्ञानायां च क्तिन् लक्षिकवननिम्नं (1) ।

तन्मये वेदिकाः कायेः चतुर्हस्ताः सनाः पुमाः ॥ २ ॥

Iti caṇḍīkātaraṇam, fol. 4a; sūryārgham, fol. 5a; varuṇam, fol. 11a; kulaśapūjanam, fol. 11b; prāṇapratishāḥ, fol. 17a; antarmātrikā, fol. 19b; bahirmātrikā, fol. 20b; ekādśasanyāsāḥ, fol. 25a; gaṇapatiṇiḥ sthāpanapūjanam, fol. 29a; kulaśasthāpanavidhi, fol. 36b; balidānam, fol. 40a; grīhapūjanam, fol. 49b; yoginipūjanam, fol. 56b; khātapūjanam, fol. 62a; kuṇḍa-pūjanam, fol. 63a; yonipūjanam, fol. 65a; nābhī-pūjanam, ib.; yoginībhyo baliḥ samāptah, fol. 79a. It ends:

इति सर्वैतानुसारेण ज्ञतपेदिविधानसंक्षेपः समाप्तः पीठवत्
१६७ भाद्रपदे मासे जुळे पक्षे २ भृगुवाचरे लिखितं नामो
obliterated.

For an (apparently different) *Śālacuṇḍīvi-dhana*, purporting to belong to the *Rudrayā-mula*, see Weber, Berl. Cat., no. 1311.

[MACK. COLL.]

2616.

769. Foll. 98; size 10½ in. by 4½ in.; good large Devanāgarī handwriting; eight lines in a page.

Kaśhapuṭa, or *Siddha-camuṇḍa*, a treatise, in verse, on charms, incantations, treasure-lifting, and other Tantric rites, by *Siddha-Nagarjuna*; in twenty *paṭalas*. Rather incorrect.

It begins: कच गगनाधुनी विष्णुपादुकादयो विष्णवे ॥

कः ज्ञापः (ज्ञप्नुः R. M.) चत्वार्यवः परहितः संका-

[लक्षणात्मकः (कः काष्ठाकाकाकाको R. M.)

भावातीतमनादिनिमित्तनयः संकल्योक्तोचकः ।

आत्मार्थप्रसादकः जनरतः कर्मात्मना पोषकः

लोभं कवेनयो ददातु जगतां विद्यादिबिद्याद्यर्थं (विष्ण-

[इति R. M.] ॥ १ ॥

या निमा कुलकेलिहोमिन्मन्त्रपुषोर्धोदिता मीमते

पृथीभाभुजकुंडली चत्पदा मंत्रात्मिका विहिता ।

माहायुक्तकारिका चिनयना मुहूर्तपद्धतिचला

[(?) निमा]

निमानंदकुलप्रकाशमननी पादप्रकाशाचये ॥ २ ॥

चमैर्धनयोः सर्वमुनिदेशिकासाधयोः ।

यनाह्वु (?) हि ज्ञातेषु तत्त्वैर्नयवर्णयितं ॥ ५ ॥

ज्ञानये वाग्ले ज्ञाते मीले (?) कीले ७५ ज्ञानरे ।

खण्डे छावले (?) श्रेये राजर्षिमातृचरं ॥ ६ ॥

उद्योते वाग्ले मये विरे (?) विरे च ज्ञानरे ।

विंशकर्मिहर्तये च कालवेदेचरीमते ॥ ७ ॥

ज्ञाकिनीकाकिनीतये रीद्रे निगहमिहरे (?) ।

कीले वेदात्मनये (?) वेदस्त्र ७ च त्रयाकारगुणीचरे (r.

[विद्या ७] ॥ ८ ॥

हरमेखले संये इंद्रमाले रकाचये ।

चचईले महावेदे वाचोके गारुडे मयि च ॥ ९ ॥

इमेयनामोक्तं च यक्षापुत्रेण यक्षुनं ।

तत्त्वतः समुत्तुम दप्ते पुनमिवादरात् ॥ १० ॥

वाचकानां हितायैव मंत्रसंनिहोचते ।

चयनाकर्मैवं चैव ज्ञानोद्युत्पादमारथं (r. संभुत्पाद ७)

[॥ ११ ॥

विदेवं व्याधिरथं समुत्तुमायैनाज्ञनं ।

कीनुत्वं चंद्रमालं च यक्षिनीमंत्राचयनं ॥ १२ ॥

पेटकं चाग्नं दिव्यमद्वयं (?) इयं वायुकागिनीः ।

गुटिका खेचरत्वं च मुहूर्तवीचनानि ॥ १३ ॥

तथा चक्षुटरी विद्या मगोवाग्लेचया ।

कुवायं निमयोपेतं वाचकानां हितं विदे ॥ १४ ॥

For the exact names of the chapters (*man-trasādhanam, sarvavasyam, etc.*), see Weber's Cat. of Berlin MSS., no. 904. Cf. also Raj. Mitra, Notices, i., p. 137, where the treatise is called *Siddhanagarjuniya*.

2618.

1568b. Foll. 34; size 10 in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī; 8-10 lines in a page.

Ratnaparikāḥ and *Maṇiparikāḥ*, two (*paurāṇik*) tracts on precious stones, their origin, value and magical effect, for good or evil, in the possessor's hands (A).

I. *Ratnaparikāḥ* begins: अथ अथुः (om. B) ।

पृथक्नि मुनयः सर्वे कृताञ्जलिपुराः स्थिताः ।

मुनीनां त्वं मुनिज्येष्ठ जगत्प्राप्य* मनो म्लु ते ॥ १ ॥

देवदानवदैत्यैर्द्विधापरमहोरोः ।

क्षिरोदकदिग्बुधाणां (° हृषेयु corr. Δ) कक्षाद्याभरणेषु
[च ॥ २ ॥

संयोगिनां रत्नानां कथयत्यत्रिकारणं ।

जगत्त्रिरुपाय ।

मुनीनां वचनं श्रुत्वा मुनिज्येष्ठो अथर्षदिदं ॥ ३ ॥

उत्पत्तिनाकरान्वीनं ज्वातिदोषगुणोक्तया ।

मूर्त्यं मङ्गलार्थं चैव साहसं हस्तसंज्ञया ।

वदामि सर्वेभैरवदुःखार्थं साधनानतः† ॥ ४ ॥

अथध्यः सर्वदेवानां बलं ज्ञान महाभुतः ।

विदिषेज्ञोपकाराय त्रिदशैः प्राप्तिर्नो मुञ्चे ॥ ५ ॥

मन्त्रलोनात्मनो कायो देवानां संयुजे(तयुजे Δ) स्थितः ।

देहे वर्णयिते शक्रलङ्घनेय हतं क्षितः ॥ ६ ॥

स्थितानि रत्नकुटानि यज्जेय हस्तमल्लये ।

पञ्चसंज्ञा कृता देवैः सर्वरत्नोत्तमोत्तमे ॥ ७ ॥

श्रीर्षे चर्योत्तमो जातो भुवयोः क्षयिणः स्मृतः ।

वैश्यो माभिप्रदेसे तु यत्नां भृष्ट उदाहृतः ॥ ८ ॥ °

Iti vajraparikāḥ (79 *ślokas*), fol. 8a; *mauk-
tikaparikāḥ* (88 *śl.*), fol. 15a; *padmarāgapa-
rikāḥ* (68 *śl.*), fol. 20a; *indranīlaparikāḥ*

* मुनीनां तु मुनिज्येष्ठारागस्याय B.

† B omits this line.

‡ A omits this line.

(48 *śl.*), fol. 23b; *marakataparikāḥ* (40 *śl.*), fol. 26b.

This is followed by a section of 20 *ślokas*, beginning:

स्फुरीतं हातिनीरामहोत्तममुपरीक्षं ।

यत्किञ्चित्कं गंधादं च च रंगक्षिरमयोः ॥ १ ॥

and ending, fol. 28a:

कथं भवत्पुत्री च रत्नज्ञाक्षिप्रादः ।

वचनिय महारत्नेः जनयोः क्षयिणानि च ॥ २० ॥

Then follows another section, beginning:

कदीपनलूत्यन्तात् बहुमल्यमुत्तान्ति ।

परिधिर्तं च तद्गन्धं कार्यं श्रीभुक्तदायकं ॥ १ ॥

मानवे यत्तत्तं च श्रीक्षिर्तं तोम उच्यते ।

प्रवाणागारकक्षेयं पुत्रे मरुतं तथा ॥ २ ॥

In this section the same five classes of precious stones are treated once more in a few verses each, and in addition to them the *lasuna*, *pushparāga*, *gomeda*, and *sphatika*, with one *śloka* on each of them; this section ending, after four additional *ślokas*: इति रत्नज्ञारत्नपरीक्षा समाप्ता ॥

II. *Maṇiparikāḥ*, consisting of 60 *ślokas*, begins:

जैलाचक्षिरासीनं देवदेवं जगत्पतिं ।

यमञ्च धार्यतो देवी तत्तं परमदुर्लभं ॥ १ ॥

मयीनां लब्धं देव कथयन्त प्रवाहतः ।

येन विध्यति लभ्यते(र. विधिं लभते च) साधका

[मन्त्रकल्पनाः ॥ २ ॥

महादेव महाधोरं कुर्वन्ति दिगुन्मनं ।

कथितं दीर्घायितं मुक्तेः च यथा ज्ञानो ॥ ३ ॥

अही गुणाः कलं यच्च लब्धवादान्महेष्टर ।

ज्ञानमयी च मोक्षं च जूलोमी च दाहकं ॥ ४ ॥

चतुरोर्गं क्षिरोरोर्गं विषोषरं त्रयैव च ।

लुप्तं च यथा ज्ञानो प्रवादादे महेष्टर ॥ ५ ॥

§ MS. B differs considerably at this point.

It ends :

दादिनीपुष्पसंकाशं कृष्णविदुषमूर्धितं ।
जीवाभ्यनमनं जीवाभ्यनरोत्तमं त्रिवे ॥ ५० ॥
कुंदपुष्पमनीकाशकुलासे चतुष्टयः त्रिवे ।
रत्नरत्नेषु संयुक्तः समस्तविषयद्वयः ॥ ५१ ॥
गमनेषां कृतिषु विद्यालक्षणमनमः ।
नारदपुस्तकमहादेशः पूजनीयो यथावर्धितः ॥ ५२ ॥
नीलधारलु (१०२: ३) नेमाच कुतिनामिह दृश्यते ।
समस्तविषयो ज्ञेयः स मयिदीपकोपदिः (१०३) मुक् ॥ ५० ॥

इति जीवाभ्यनरोत्तमो ज्ञाना ॥ लिखितं चंदनीयेष्वच
संयत् ५०५ समये कालगुणदि ५ जीवाभ्यनरोत्तम ॥

For another MS. of these tracts see Aufrecht, Florentine Sanskrit MSS., p. 148.

[H. T. COLEBROOKE.]

2619.

1153b. Foll. 27; size 9½ in. by 4 in.; careless, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

The same treatises (B).

This MS. ends :

दादिनीपुष्पसंकाशं कृष्णविदुषमूर्धितं ।
अनरोत्तमं चाप कुंदपुष्पं चतुष्टयं त्रिवे ॥
इति गमाभिनं विद्यालक्षणमनमः (१) ।
नारदपुस्तकमहादेशः पूजनीयं प्रयत्नः ॥
नीलधारलु नेमाच (१) कुतिनामिह दृश्यते ।
समस्तविषयो ज्ञेयः स मयिदीपकोपदिः ॥

इति रत्नादिपरीक्षाज्ञाने ज्ञानो ज्ञानः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2620.

1568c. Foll. 19; size 7½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of 1585 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

Ratnaparikshā, another treatise on precious stones, accompanied by a Gujarātī commentary.

It begins :

रत्नाणि चतुष्टयेषु मुद्राणि मुद्रासंयत् ।
संयत् च त्रयं चार्तिं मुद्रं तेषां श्रीचक्रम् ॥ १ ॥

वीजये च चक्रये च त्रयये चरितं त्रिं (१) ।

रत्नादि (१) च जीवये चरितं जीवये चरितं ॥ २ ॥

टीका ॥ मुद्रासंयत् चरितं त्रिं जीवये चरितं ॥

It is *vajraparikshā* (21 ślokas), fol. 4b; *manikāparikshā* (34 śl.), fol. 9b; *padmarāgaparikshā* (19 śl.), fol. 13b; *indranilaparikshā* (15 śl.), fol. 15a; *marakataparikshā* (11 śl.), fol. 16b; *sphaṭikaparikshā* (7 śl.), fol. 17a; *pushparāgaparikshā* (3 śl.), fol. 17b; *gomedaparikshā* (2 śl.), ib.

Then follow 8 more ślokas, ending :

रत्नं विषयं रत्नाणि चोक्तं संयत्तु नृपः ।

चातुष्टयं त्रयं चार्तिं प्रयत्नं नवीनविषयः ॥ ८ ॥

टीका ॥ रत्नं प्रयत्नं ० । रामचन्द्रम् ॥

इति रत्नादिपरीक्षा ज्ञाना ॥ चतुष्टयेषु रत्नासंयत्तु
विषयचरनागेश्वरसंयत्तु लिखितं संयत् ५६२ रत्नं ज्ञानं
कृष्णपत्रे रत्नादिज्ञानी संयत्तु ज्ञानः ॥ ०

[H. T. COLEBROOKE.]

2621.

581b. Foll. 50; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1799 A.D.; ten lines in a page.

Saundaryalaharī (or *Anandalaharī*), a mystic poem, of (101-108) ślokas, in praise of Śakti, ascribed to Śaṅkarācārya; with a commentary (*ṭīkā*), called *Saundhāgyavarādhinī*, by *Kaivalyāśrama Yati*.

The text of the poem has been frequently printed.

The commentary begins: भूदन्वान (r. ज्ञान-
नाम) विविदासिद्धिचक्रानां ० see Aufrecht, Cat. Bodl.,
no. 168.

Colophon: इति गोविंदात्मनादयश्चक्रकोशोत्तराचार्य-
मुद्रायां चैव स्यात्तन्मयि विरचिता जीवये चरितं जीवा-
नारदोत्तमो (१) ज्ञान ज्ञाना ॥

There seems to be a confusion here between Śaṅkara's teacher, Govindācārya, and Kaivalyāśrama's teacher, Govindāśrama. Cf. Bodl. MS.; Bāj. Mitra, Bikaner Cat., p. 245.

[H. T. COLEBROOKE.]

2622.

988. Foll. 52, the first two of which are wanting; size 14½ in. by 10 in.; large, modern Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

Anandalahari, with a commentary, beginning in the second hemistich of v. 1.

The comment on v. 2, begins: इदानीं श्लोके विमुक्तमिदानीं देव्याः वादवचनपर्याप्तये विमुक्तमिदानीं कौशिकः कथयन् भगवन्निबन्धात् । तनीयांमिदानीं । तत्र वादवचनपर्याप्तये तनीयांमिदानीं चकरोत्कथयन्निबन्धात् ।

This commentary omits v. 97 (of Hæberlin's text), and ends with the comment on H. 102 (here numbered 100) as follows: प्रदीपेति हे जननि तदीयानिषीमिभक्तयेव स्तुतिः प्रदीपकाशानिः दिवसवदनीराजनिषिः सुभां सुते यः स चन्द्रः तस्य चन्द्रोपलब्धलब्धैरक्षैरचना खड्गोदरेभ्यः सलिलनिषिषीहिमकरैः । तं सैन्यो यज्ञोदयेः । तं युवकः युवासावनी ज्वनोति ॥ १०० ॥ आनन्दहरीटीका समाप्ता ॥

This is followed by the text of H. 101 निषे, and the colophon: इति श्रीमत्परमहंसपरिभाषकाचार्य-श्रीशङ्कराचार्यपरिभाषा आनन्दहरी समाप्ता ॥

That the author is not identical with that of Bodl. Cat., no. 169 (*Gaurikāntasārvaśauma*) is evident from his quotations, from which we glean the following: *Kaulārṇava*, fol. 10a, l. 5; *Gītā* (i. e. *Bhagavadg.*), fol. 14a, l. 1; *Gorakhasaṃhitā*, fol. 3a, 3 inf.; *Jñānārṇava*, fol. 18a, 3 inf.; *Pūjāpāṭa*, foll. 3b, 4 inf.; 5b, 5 inf.; *Yāmala* (see *Rudray.*), foll. 3b, l. 6; 7b, 3 inf.; 10b, 4 inf.; 15b, 2 inf.; *Yogabāstra*, fol. 30a, l. 2; *Yoginīhrīdaya*, fol. 11a, l. 6; *Rudrayāmala*, fol. 14a, 2 inf.; *Vāmeśvaratantra*, fol. 24b, l. 6, 12; *Śaṅkaramāhikā*, fol. 14b, 4; *Stavarāja*, fol. 17a, 5. Various readings in the text are mentioned foll. 30b, l. 2; 32a, 3 inf.

[H. T. COLEBROOK.]

2623.

659. Foll. 58; size 13½ in. by 6 in.;

fairly good Bengali handwriting of 1806 A.D.; ten lines in a page.

Anandalaharivyākhyā, by *Jagadīśa Turka-lamkāra*; without the text.

It begins: श्री-

शङ्करचरितो मे श्रीमद्गीताश्रयो मया ।

शङ्करचरितो मे स रहस्यं [३] प्रकाशयति ॥

श्रीशङ्कराचार्यः शक्तिभाषायां व्यवसाययन् श्रीमद्विमुक्त-मुद्रोक्तवचनपर्याप्तये शिवः शङ्का इत्यादिना ।

The author is not much in the habit of quoting authorities, except in general terms such as *ity āhuḥ*, *ity ake*, *iti kecit* (*kaścit*), *iti prāñcaḥ*, etc. Those mentioned by name are *Amara*, fol. 5a, l. 2; *Kālikāpurāṇa*, fol. 3a, l. 8; *Kāvyaśāstra*, fol. 12b, l. 1; *Mārkaṇḍeyapurāṇa*, fol. 16b, l. 9; *Yoginīhrīdaya*, fol. 8a, l. 8; *Rudrayāmala*, foll. 8a, l. 9; 54a, l. 7; *Śāradā*, fol. 7a, l. 7.

Sometimes it seems as if he had had a knowledge of the preceding commentary.

It ends: स प्रकाशो यस्य ईश्वरो यन्मतेन प्रकाशयते इति वाक्याः ॥ इति श्रीमद्गीताश्रयोक्तवचनपरिभाषाआनन्दहरी-आख्या समाप्ता ॥ श्रीशङ्कराचार्यपरिभाषाआनन्दहरी-आख्या समाप्ता ॥ १०१ ॥

[H. T. COLEBROOK.]

2624.

219b. Foll. 61; size 15 in. by 5 in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

[*Anandalahari*.] *Tattvabodhinī*, composed, in Śaka 1527 (A.D. 1805), by *Mahādeva Vidyāvāgīśa Bhaffācārya*, son of *Yādava Cakravartin*, grandson of *Vidyāśāgara*, and great-grandson of *Subuddhi-mītra*.

It begins:

इदमविमुक्तवचनपर्याप्त-

मयारोक्तवचनपर्याप्तये व्यवसाय (r. ०) कथितो मयाभाः ।

वादावचनपर्याप्तये

मिदं श्रीशङ्कराचार्योक्तिः ॥ १ ॥

Uṣṣāhātata (or *Uṣṣāhātata*), by *Bāṣa-bhaṭṭa*; being a century of prayers addressed to *Pārvaī*, eulogising her particularly for having delivered the world from the presence of the demon *Mahisha*.

It begins:

ना मांश्रीषिक्तं भूयस्वियुता केवलसास्त्रानं
मावे मास्त्रे मावे कलवति कलहं जज्ञा विं विज्ञुल।
इमुज्जालोपकेतुम् मन्त्रिनयववात् प्रायमने देवा
मन्त्रो यो मूर्ति मुज्जालददुददुम् संहरतिहिरः॥१॥

Colophon: इति महाकविजीवाद्यभक्तुम् चरिकाज्ञानं
जनाम् ॥

Round the text of stanzas 1-84 marginal glosses have been added, reading, in the Jaina fashion, from the top along the right margin, and thence to the left margin and the bottom.

The work has been printed in the *Kāvya-mālā*, iv. 1. [GAIKAWAR.]

2626.

2079a. Foll. 14; size 8½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of 1435 A.D.; nine lines in a page.

Rasavātīkātā, a hymn of 119 verses, addressed to *Rasavātī*, a form of *Śakti*, or some female representing her in the consummation of the licentious rites practised at the *mada-notsava* (v. 115); by *Dharaṇīdhara*.

The language of this composition is for the most part obscure, especially in its allusions to certain rites, and to the apparatus of vessels and stools used in them; but no mistake as to the general tendency of the whole is possible in interpreting such verses as 22, 29, 58-57, 107-114. Amongst the many drugs, strung together in these verses as *eloiria amoris* and restoratives, the radish plays a conspicuous part (64-70). In v. 85 *Sūtrata* is referred to as an authority for the use of *ghrita*.

It begins:

येनो सुपरीक्षितं पुष्पानि वृक्षम्
उत्तममणिं सुवचनपुष्पकदम्बः ।
ने कालवैदिकमदवधै[र] नेतुः
जैमिनिं ज्ञानिं पुण्ड्रं कृपायिं पादौ ॥ १ ॥
कल्याणभावनमणिं कल्याणदेव
कल्याणभावनमणिं ज्ञानः कृपायि ।
रक्तं वा रक्तवती नन्दनं भोज्या
सुराजयती रक्तवतीमपरं भोज्य ॥ २ ॥

It ends:

कृपायि पुष्पविभवेन रक्तवतीय
कलीमृगानि परकीयदुग्धमृगानि ।
दुग्धपुष्पिनममृगिणि विषममृगि
देवः खरं कमलिनीद्वन्द्ववती शिव ॥

इति रक्तवतीज्ञानं जनाम् ॥ संवत् १४३२ चर्षे वीचवर्षे १२
रवी नेदवाटझातीय ज्ञा° हरिहरसुत ज्ञा° जाम्बवेयदमांशं
लिखितमिदं ॥

The MS. noticed in Weber's Berl. Cat., no. 596, contains the same work with, however, some additional verses at the beginning, counting 124 verses in all. [GAIKAWAR.]

2627.

1547D. Foll. 12; size 10 in. by 4½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Bhagavatstuti, a five-fold commentary, by *Satyajñānānandatīrtha Yati* (pupil of *Rāma-kṛishṇānandatīrtha*), on a mystic formula (*Bhāgavatapādyā*) ascribed to (*Bālakaṇṭh*, inspired by *Bāla Gopāla*, and supposed to disclose the knowledge of the Supreme Being (*Bhagavat*).

The commentary begins with a *śloka* followed by the mystic text:

मन्त्रं श्रीगुरुं भज्या मुक्ता मुक्ताचरं ।
जगन्नामार्द्राधैर्यमिदं क्षीतिं कादरं ॥ १ ॥
यो योगी शिवको षड् मन्त्रिणो मन्त्रोक्तो ज्ञातव्यं
पादौ च मुक्ते षड् मन्त्रद्वयं ज्ञातेनोचोऽप्यति ।
जातावाधैर्यलोके चरते कर्मं ज्ञातोच्यतेः
श्रीवद्विजय न नाथि ज्ञातव्यं विद्वे ज्ञातव्यम् ॥ १ ॥

particular seasons in honour of *Varalakṣmī*, *Gaurī*, and other objects of *Śākta* devotion'; but see Burnell, Tanjore MSS., p. 188, no. lxxiv.

[MACK. COLL.]

2629.

1459a. Foll. 12; size 8½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vedāntamantravivṛāma, a collection of mystic prayers and formulas to be used, and rules to be observed at the daily ceremonies, ascribed to *Śaṅkarācārya*. Perhaps, however, both the title and *Śaṅkara's* authorship apply only to the concluding portion of the work, consisting of 11 *śloka*s. Rather incorrect.

It begins: अथ तदेवविधिः ॥ आचमनं चो विष्णु-
स्मरणं संध्यार्चनं कृत्वा ततः स्मरणं ॥ चो

यज्ञोपवीतं धरन् पवित्रं प्रणमयेद्वैष्णव्यं पुरस्तात् ॥

आचमनं प्रक्षिप्तं (१) च शुभं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेभ्यः ॥

चो श्रीदेवताये नमः वन्द्याय नमः ॥ चो ब्रह्मा नृपत्यु ॥

चो विष्णुस्तुभ्यु चो रुद्रास्तुभ्यु चो देवास्तुभ्यु ॥ ०

इति कृषिपिडावर्ग fol. 2a; अष्टाष्टा: fol. 3a; विवै-
होमः (ends विवै विपाष्ठा भूयौ साहा ॥) fol. 4a; इति
निवैष्णवयोगपदः fol. 5b; त्रिहावनयोगपदः fol. 7a; अष्टाष्टः
परमहंसानां समाधिविधिं व्याख्यास्यामः fol. 7b; ० इति
मानसपुत्राचार्योपचारविधिः ॥ fol. 11b.

Then follow the 11 *śloka*s above referred to :

पूर्वदले चोत्तमं यदा विष्णुस्मृतं नमः ।

तदा धैर्यमुदारं च धर्मबोधिनिर्भरेत् ॥ १ ॥

अग्निहोत्रे रत्नमयं यदा विष्णुस्मृतं नमः ।

तदा विद्वान्नालस्यं च मंदबुद्धिर्भवेत् ॥ २ ॥

दक्षिणदले रत्नमयं यदा विष्णुस्मृतं नमः ।

तदा श्रोत्रं च तल्लो भवते [जो] नतिभवेत् ॥ ३ ॥ ०

मध्यदले रत्नमयं यदा विष्णुस्मृतं नमः ।

तदा सर्वगुणवान् चैतन्यं च नतिभवेत् ॥ १० ॥

अष्टाष्टाये नमः कर्त्तव्यं (१) कर्त्तव्यैः प्रयुज्यते ।

ये अग्निं तु कर्त्तव्यं च श्रोत्रं यदपि भवेत् (१) ॥ ११ ॥

इति श्रीकृष्णार्चनविधिर्नमः वेदाङ्गविष्णुस्मृतोपविधानं-
पूर्व ॥ ० अथ १४३० अष्टाष्टाये आचमनमपि मुक्तमपि विधिः
नीचपादरे संयुक्तं ॥

The same title, as given in this colophon, is assigned to the treatise in Peterson's Rep., iii., p. 392; and in Bühler's Cat. of Gujārat etc. MSS., iv., p. 94.

[H. T. COLLEBROOKS.]

2630.

581a. Foll. 20; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing; fifteen lines in a page.

A treatise on the acquisition of supernatural powers by means of mystic formulas and magic practices; extracted from several Tantric works. Extremely incorrect.

It begins (somewhat corrected):

यज्ञोपवीतं समाधौ चो योगपुत्रमस्तुते ।

प्रत्ययं शिरसा देवी गौरी पुष्पाणि सङ्गृह्ण ॥ १ ॥

ईश्वरं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं ।

प्रसादं कुरु देवेश त्वहि कर्त्तव्यमस्तु ॥ २ ॥

यज्ञोपवीतमुत्तमं (२० नं सेना) उत्तमं चोत्तमं ।

ज्ञानिन् चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ॥ ३ ॥

चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ।

ज्ञानिन् चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ॥ ४ ॥

चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ।

नचधानं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ॥ ५ ॥

चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ।

वेगं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ॥ ६ ॥

ईश्वरं चोत्तमं ॥

नृपुत्रं हि चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ।

नं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ॥ ७ ॥

चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ।

चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ॥ ८ ॥

चोत्तमं चोत्तमं ॥

चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ।

चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं चोत्तमं च ॥ ९ ॥

अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ।
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥

इति अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥

The MS. was probably copied from the
same Bengali MS. as the next one.

[CALCUTTA.]

2633.

981b. Foll. 57; size 14½ in. by 4½ in.;
excellent Bengali handwriting, of 1807 A.D.;
eight lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

2634.

79. Foll. 83; size 9½ in. by 4 in.; fairly
good (Nepalese) Devanāgarī writing of 1819 A.D.;
nine lines in a page.

Kāmaratna-tantra, a treatise, in 16 chapters
(*upadeśa*), on magic practices and various subjects
of prognostication, by Śrīnātha. [A].

The author's science consists in prescribing
certain drugs, and the recitation of certain
mantras while swallowing them; whereby
people are supposed to acquire supernatural
power for the fulfilment of their wishes. By
these means he ensures success in battle, keeps
off wild beasts, destroys vermin, prevents
baldness, detects thieves and stolen property,
makes himself invisible, and counteracts the
poison of snake and scorpion bites. He also
touches on stimulants for increasing desire
and reviving flagging power.

The first leaf is somewhat injured.

It begins:

अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ।
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥
निर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B)
॥ अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥

अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B) ।

अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B) ॥ १ ॥

अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B) ॥ १ ॥
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B) ॥ १ ॥

अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B) ॥ १ ॥
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B) ॥ १ ॥

इति अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥ इति अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥
इति अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥

Then follows a quotation of 4½ *ślohas* from
the *Sivagītā* (अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥) omitted by B. Then अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥ 24-38;
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥ अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥ अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥ अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥

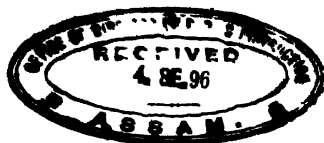
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं ॥ १ ॥

1. *vaṣṭikaraṇa* (fol. 12b); 2. *ākaraṇa* (fol. 14a); 3. *gaṇādīvyāghraṇivāraṇa* (fol. 18a); 4. *stambhana* (fol. 23b); 5. *mohanakṣatīraṇjanu* (fol. 30b); 6. *bijavardhana* (fol. 35b); 7. *gāḍhikaraṇādī-lomaśātānāntam* (fol. 40a); 8. *°Kāmaratnatantro kalahādīkaraṇopadeśaḥ* (fol. 50b); 9. *ariśaṇaśāṇaṇaṇa gomahishyādīdugdhavarādhanaṇa* (fol. 53b); 10. (fol. 60a); 11. *nānākautuka* (fol. 61b); 12. *kāmasiddhyādī-anāvṛkṣikāraṇaṇa* (fol. 67a); 13. *nīdhīdārśanāṇjanādī-mṛtāsaṇjanāṇa* (fol. 71a); 14. *vishanivāraṇa* (fol. 77a); 15. *yakṣhīpīśādhana* (fol. 79b); 16. *rasādīśādhana-māraṇaṇa*.

It ends:

अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B) ।
[[अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनं B) ।
अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनानुसारं (मुखाद्वयवचनं B) ।
[[अहोरात्रिनिर्गुणातीतवचनं B) ॥

№ 28

CATALOGUE
OF THE
SANSKRIT MANUSCRIPTS

IN THE
LIBRARY OF THE INDIA OFFICE.

PART V.

Sanskrit Literature :

A SCIENTIFIC AND TECHNICAL LITERATURE.

IX MEDICINE, X ASTRONOMY AND MATHEMATICS, XI ARCHITECTURE AND
TECHNICAL SCIENCE.

EDITED BY

JULIUS EGGELENG, PH.D.

PROFESSOR OF SANSKRIT AND COMPARATIVE PHILOLOGY IN THE UNIVERSITY OF EDINBURGH

London :

PRINTED BY ORDER OF THE SECRETARY OF STATE FOR INDIA IN COUNCIL.
1896.

LONDON:
PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED,
ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL.

PREFATORY NOTE.

THE present part of the Catalogue is based, to a large extent, on materials left behind by my late friend and collaborator, Dr. Ernst Haas; and the same will be the case as regards the remaining sections of the work. Since the time when the MSS. here dealt with passed through Dr. Haas's hands—in the case of the majority of them upwards of twenty years ago—so many new MSS. have come to light, and so much has been done in the way of cataloging collections, and editing hitherto unpublished works, that his descriptions could not but be expected to require, not only a very thorough revision, but also very considerable alterations; and accordingly there is scarcely a single MS. among those noticed in the present part which has not been subjected to a renewed examination. In this work of revision Professor Aufrecht's *Catalogus Catalogorum* has been of great use to me; for, besides facilitating the task of cataloging Sanskrit MSS. generally, this work also proves an excellent guide to research by bringing out clearly the points on which additional information is still required regarding particular authors and works.

As in former parts, I have to express my sincere thanks to several scholars for valuable assistance rendered me during the progress of the work,—first and foremost to Professor Aufrecht for having again kindly taken upon himself the trouble of reading the proof-sheets, and for having offered numerous suggestions and corrections. To the late Professor R. von Roth, as well as to Professors Macdonell and Bendall, I am indebted for collations of passages of MSS. and editions within their reach; whilst Professor Kern I have to thank for suggestions regarding the classification of astronomical and astrological works, and Professor Kielhorn for the verification of several dates. In my constant dealings with the India Office Library I have met with unvarying courtesy and hearty co-operation on the part of Mr. Tawney and his staff, and have never appealed to them in vain when information was required regarding MSS. and editions in the Library.

J. EGGERLING.

Edinburgh, February 1896.

CONTENTS OF PART V.

SANSKRIT LITERATURE :—

A. *Scientific and Technical Literature (continued)*—

IX. Medicine (Āyurveda, Vaidyāśāstra):	PAGE
A. Complete Systems of Medicine	928
B. Treatises on Special Branches of Medical Science .	983
C. Materia Medica	978
D. Veterinary Art	986
X. Astronomy, Mathematics, and Astrology (Jyotiḥśāstra):	
A. Astronomy and Mathematics (Siddhānta, Gaṇita)	991
B. Astrology, Divination, etc. (Phalagrantha):	
a. <i>Natural Astrology</i>	1055
b. <i>Horoscopy</i>	1098
c. <i>Prognostication of various kinds</i>	1107
XI. Architecture and Technical Science	1129

CORRECTIONS.

- Page 942*b*, l. 8, read चक्षे († चक्षे) चेन्नपु कृष्णे^० cf. p. 659*b*, l. 31.
- „ 946*b*, l. 5, read न चेन्नरवि^०
- „ „ l. 14, read झाञ्जववा[हूँ]किर्न
- „ 950*b*, l. 12, read ^०संनचक्षहे ।
- „ 958*a*, l. 19, separate बाबासत यवोयवः
- „ 960*b*, l. 5, read : a treatise on the diagnosis of the principal diseases, ascribed to *Agnireśa*.
- „ 976*a*, l. 24, read जाहारो ष्यवहारश्च^०
- „ 977*b*, ll. 21-23. According to Prof. Aufrecht, the suggested date is untenable, *Nṛihari* and *Nṛisimha* being identical persons.
- „ 979*b*, l. 30, Prof. Aufrecht suggests वैद्यस्य बाबो रतः ॥
- „ 1013*b*, l. 17, read वृद्धि ॥
- „ 1014*a*, l. 21, read : the last two chapters, the 3rd and 4th.
- „ 1028*a*, l. 32, read परिहृत्य.
- „ 1030*a*, l. 35, separate कर्षे कृता कृताधिवा^०.

IX. Medicine

(Āyurveda, Vaidyaśāstra).

A. COMPLETE SYSTEMS OF MEDICINE.

2637.

335. Foll. 480; size 12½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing (the last leaf by a different hand from the rest); nine lines in a page. Fol. 322 is misplaced between foll. 421 and 422.

Carakasamhitā, the famous synopsis of medical science, which, according to the tradition recorded in it, was derived from divine revelation, and having been propounded ultimately by *Ātreya Punarvasu*, was collected by one of his pupils, *Agniveśa*, into a *tantra*, and subsequently remodelled by *Caraka*.

According to Birūnī ('India,' transl. by E. Sachau, vol. i. p. 158-9; cf. Reinaud, *Mémoire Géog. sur l'Inde*, p. 316), *Caraka*—i.e. 'the intelligent one' (!)—was at that time believed to be only another designation for the *Rishi Agniveśa*; whilst *Bhāvamitra*, in his *Bhāvaprakāśa*, on the other hand, makes him to be no other than the god *Hari* himself.

The work has been edited by *Pandit Jibānanda Vidyāsāgara* (Calc. 1877). According to this edition, the work consists of eight *sthānas*, viz. the *Sūtra*, *Nidāna*, *Vimāna*, *Śārīra*, *Indriya*, *Ōkītsita*, *Kalpa* and *Siddhi-sthāna*. This division agrees so far with the statement of *Madhusūdana*, in his *Prasthāna-bheda* (Ind. Stud., i. p. 9), according to which the *Āyurveda*, as finally arranged by *Caraka*, consists of eight *sthānas*. Our MSS. seem to reflect a similar division, which, however, has been to some extent obscured by the colophons added by scribes. In the present MS. the *Rasāyana* and *Vājīkaraṇa* sections are treated as two different *sthānas* consisting

of four *adhyāyas* each. The colophons of these chapters, however, do not agree in this respect with their opening *ślohas*, in which the chapters are called *pādas* instead of *adhyāyas*. Hence the Calc. editor is clearly right in making these two sections two *adhyāyas* of four *pādas* each. Moreover, it is only in this way that the total number of 120 *adhyāyas*, of which the whole work is stated to consist, is obtained. The chief cause of the confusion in the MSS. (cf. also Prof. von Roth's article in the *Zeitschr. d. Deutschen Morg. Ges.*, vol. xxvi. p. 441 seq.) is evidently the position of these two sections, which in one of our MSS. are included in the preceding fifth *sthāna*, the *Indriyasthāna*. We have in the following analysis followed the division adopted in the Calc. edition, except in that a kind of independent position is allowed to the *Rasāyana* and *Vājīkaraṇa* sections between the fifth and sixth *sthānas*, so as to leave it doubtful to which of the two they belong. In the present MS. these two sections are displaced after the *Ōkītsitasthāna*.

I. *Sūtrasthāna*.—*Adhyāyas* 1-4. *bheshajacatushka**:—1. (fol. 7b) *śīrghajivitīya adhyāya*; 2. (fol. 9a) *apāmārgatanḍulīya*; 3. (fol. 11a) *śragvadhiya*; 4. (fol. 15b) *śhaḍvirecanakṣīya* (further details on the subject of purgatives being promised in the *Kalpopanishad*); [5-8. *svasthaupastacatushka*:] 5. (fol. 20a) *mātrāṣṭīya*; 6. (fol. 22b) *tasyāṣṭīya* (from "*tasya*, viz. *ritor*, *atīta*" in a *śloka* at the end); 7. (fol. 26b) *na-vegādhāraṣṭīya*; 8. (fol. 30a) *indriyopakramaṣṭīya*; [9-12. *nirdeśacatushka*:] 9. (fol. 31a) *kṣudraka* (i.e. *kṣudhraka*) *catushpāda*; 10. (fol. 33a) *mahācatushpāda*; 11. (fol. 38b) *tīraśhaṣṭīya*,

* The *catushkas* are not marked in this MS. except after the fourth *adhyāya*.

(the three wishes of man being *prāṇa*, *dhāna*, *paraloka*); 12. (fol. 41a) *vātakalākaliya*; [13-16. *kalpanācatuṣṭaka* :] 13. (fol. 46a) *oneśādhya*; 14. (fol. 50b) *śvedādhya*; 15. (fol. 54a) *upakalpanīya* (provisional measures); 16. (fol. 56a) *oikīśāprābhṛtīya*; [17-20. *rogacatuṣṭaka* :] 17. (fol. 62a) *kiyantaḥ-śirasiya* (diseases of the head and heart); 18. (fol. 65b) *trīśopīya*; 19. (fol. 68a) *aśtodariya*; 20. (fol. 72a) *mahārogādhy*; [21-24. *yojanācatuṣṭaka* :] 21. (fol. 75b) *aśṭau-nindītiya* ("aśṭau ninditāḥ *puruṣāḥ*"); 22. (fol. 77a) *laṅghanavṛṇṇaṇīya*; 23. (fol. 79a) *santarpāṇīya*; 24. (fol. 81b) *vidhīśopītiya*; [25-28. *annapāṇaratuṣṭaka* :] 25. (fol. 88b) *yajja-puruṣīya* (*kiṃ nu bho puruṣo yajjas tajjās tasyāmayāḥ smṛitāḥ*); 26. (fol. 98a) *ātrīya-bhadrakāp(y)īya*; 27. (fol. 114a) *annayānavadhī*; 28. (fol. 117a) *viśādhātītiya*; 29. (fol. 119a) *dāśapṛāṇāyataniya*; 30. (fol. 125a) *dāśa* (*mahā*) *mūliya*. Col.: इति श्रीचरकसंहितायां दशस्थाने द्वाविंशच्छतं नाम विंशोऽध्यायः ॥

II. *Nidānasthāna*.—1. (fol. 129a) *sarva-jvara-nidāna*; 2. (fol. 131a) *raktapitta*; 3. (fol. 133b) *gulma*; 4. (fol. 137a) *prameha*; 5. (fol. 139b) *kushṭha*; 6. (fol. 142b) *śoṣha*; 7. (fol. 146a) *unmāda*; 8. (fol. 148b) *apasmāra*.

III. *Vimānasthāna*.—1. (fol. 153a) *rasavi-māna*; 2. (fol. 155a) *trivīdhakukṣhivimāna*; 3. (fol. 161b) *janapadoddhvaṃśanīya adhy*; 4. (fol. 163a) *tri-roga(viśeṣa)viññānīya adhy*; 5. (fol. 166a) *śrotovimāna*; 6. (fol. 169b) *rogāṇi-kavimāna*; 7. (fol. 175a) *vyādhitarūpiya vimāna*; 8. (fol. 199a) *rogabhīṣajjītiya* (**jiyītiya*, ed.)

IV. *Śārīrasthāna*.—1 (fol. 205b) *katidhā-puruṣīya-śārīra*; 2. (fol. 208a) *abūlyagotrīya*; 3. (fol. 213a) *khuḍḍīkā garbhāvakraṇṭī*; 4. (fol. 218a) *mahatī-garbhāvakraṇṭī*; 5. (fol. 221a)

puruṣaśīya; 6. (fol. 225a) *śārīraśīya*; 7. (fol. 227b) *śārīrasaṃkhyā*; 8. (fol. 242a) *jātiśūtrīya-śārīram*.

V. *Indriyasthāna*.—1. (fol. 244a) *varṇa-svarīya*; 2. (fol. 245a) *puṣpīka-indriya*; 3. (fol. 246a) *parimāṇīya*; 4. (fol. 247a) *indriyāṇika* [*indriya*]; 5. (fol. 249a) *pūrvārūpiya*; 6. (fol. 250a) *katamāni-śārīriya*; (i.e. *katamāni śārīrāṇi*); 7. (fol. 251b) *yotrārūpiya* (signs from which to recognise that life is extinct; *pūrvārūpiya*, ed.); 8. (fol. 252b) *vāksīraṇīya*; 9. (fol. 253b) *yasya-hyāvanimītiya*; 10. (fol. 254b) *sadyomaraṇīya*; 11. (fol. 255b) *apūjyotirīya*; 12. (fol. 259a) *gomaya-cūrṇīya*.

Rasāyana.—1. (fol. 463b) *abhaya-malākīya*; 2. (fol. 466b) *prāṇakāmīya*; 3. (fol. 469b) *karapracūṭīkiya*; 4. (fol. 478a) *āyurvedasamūthānīya*. Each of these four chapters (called *adhyāya* in the colophons) begins: चक्षुः (चक्षुः शब्दोऽयं) रसायनपादं चास्यास्यानः ॥

Col.: इति श्रीचरकसंहितायां रसायनस्थाने चातुर्दशोऽध्यायः ॥ अथ चक्षुः रसायनस्थानं चक्षुः (corr. चक्षुः) ॥

Vājīkaraṇa.—1. (fol. 475b) *samprayogaśaramūliya*; 2. (fol. 477a) *āśīktakehīriya*; 3. (fol. 478a) *māṣaparaṇabhṛtīya*; 4. (fol. 480b) *pumān-jātabalādhīkaṃ*. Each of these four chapters (called *adhyāya* in the colophons) begins: चक्षुः (संयोगश्चक्षुः) चक्षुः शब्दोऽयं रसायनस्थानं ॥

The last leaf (of the volume) has been supplied by another hand. Col.: इति श्रीचरकसंहितायां चक्षुःस्थाने पुनश्चक्षुःशब्दो नाम चातुर्दशोऽध्यायः ॥ अथ चक्षुः रसायनस्थानं ॥

VI. *Oikīśasthāna*.—1. (fol. 272b) *jvara*

* In two of the colophons of chapters it is called *Oikīśasthāna*.

akṣitām f. 2. (fol. 277a) *raktapitta-c.*; 3. (fol. 284b) *gulma-c.*; 4. (fol. 287b) *pramehac.*; 5. (fol. 295a) *kushīhac.*; 6. (fol. 302b) *nrijayakṣma-c.*; 7. (fol. 307b) *unmādac.*; 8. (310b) *apasmārac.*; 9. (fol. 314b) *kṣhataksīhiyac.*; 10. (fol. 320a) *śvayathuc.*; 11. (fol. 328b) *vādarac.*; 12. (fol. 340b) *ariśac.*; 13. (fol. 349b) *grahapīdośhac.*; 14. (fol. 355a) *pāṇḍurogac.*; 15. (fol. 361b) *hishkṣā(hikkṣā)śvāsac.*; 16. (fol. 370b) *kṣāsac.*; 17. (fol. 375b) *atisārac.*; 18. (fol. 378a) *chardic.*; 19. (fol. 385a) *visarpac.*; 20. (fol. 388a) *trīkṣhāc.*; 21. (fol. 398b) *vīṣhac.*; 22. (fol. 407a) *māḍityayac.*; 23. (fol. 412a) *dvivṛṇīyac.*; 24. (fol. 426a) *trimarmīyac.*; 25. (fol. 428b) *ūrustambhac.*; 26. (fol. 438a) *vāṭavyādhic.*; 27. (fol. 444b) *vāṭaraktac.*; 28. (fol. 459a) *vonidośharuvāpaccikṣitām.*

It ends:

अग्निवेशकृते तन्त्रे चरकप्रतिसंस्कृते ।

चिकित्सातमिदं स्थानमहमं परिपश्यते ॥

इति श्रीपरमहंसहिराया चिकित्सितस्याने योनिदोषव्या-
घचिकित्सत्वं नामाष्टविंशो अध्यायः ॥ समाप्तं चेदं चिकित्सित-
स्यानमननं ॥

The MS. is noticed in Dietz' Anal. Med.,
p. 128.

[H. T. COLEBROOKE.]

* The Calc. edition, counting the *Rasayana* and *Vajrakara* as adhy. 1 and 2 (each consisting of four *pitāḥ*), has the remaining 28 *adhyāyas* of the *Oṁkārasādhana* in the following order:—3. *jvara-cikitsitām*; 4. *raktapitta*; 5. *gulma*; 6. *prameha*; 7. *kṣaṭhā*; 8. *rājasyakekha*; 9. *arśāśm* cik; 10. *adīrṣa*; 11. *vīcra*; 12. *madhyatya*; 13. *dvorastya*; 14. *uṣmāda*; 15. *apasmāda*; 16. *hataleśatya*; 17. *śanyathu*; 18. *udara*; 19. *grahasthāna*; 20. *pāṇḍu-roga*; 21. *Akṣhāśāna*; 22. *kāsa*; 23. *chardī*; 24. *trishā*; 25. *vāta*; 26. *trīmarmiya*; 27. *arustambha*; 28. *vāyavyādī*; 29. *vātāśatya* (20-29 wrongly numbered 18-27); 30. *gonyavīpacchikitsām*. The only other MS. of the *Oṁkārasādhana* in our collection (MS. 839, no. 2648 below) follows the same order of sections as our MS. above.

2638.

1585. Foll. 60; size 11 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1733 A.D.; ten lines in a page.

Carakasamhitā. The remaining sections.

VII. *Kalpasthāna*.—1. (fol. 5b) *madana-kalpa*; 2. (fol. 6a) *jīmūta-k.*; 3. (fol. 7a) *ikṣvāku-k.*; 4. (fol. 8a) *dhmārgava-k.*; 5. (fol. 8b) *vatsaka-k.*; 6. (fol. 9b) *kṛtavedhana-k.*; 7. (fol. 12b) *śyāmātriṣṭi-k.*; 8. (fol. 18b) *caturāṅgula-k.*; 9. (fol. 14a) *tilvaka-k.*; 10. (fol. 15a) *sudhā-k.*; 11. (fol. 16a) *śaṅkhini-k.*; 12. (fol. 20a) *dantīdravanti-kalpa* (ending with a discussion on the two kinds of apothecaries' weights, *kāṅgamāna* and *māgaḍhamāna*; preference being given to the latter).

It ends :

विधिज्ञातस्यैव मानं चेहपाकञ्च दर्शितः ॥

अग्निवेशकृते तंजे अरकाप्रतिसंस्कृते ।

परिशिष्टं दासैर्बलं सप्तमं स्यात्काल्यणं ॥

इति श्रीपरमहंससहितायां कल्पस्यानं नवमं(!) ॥

VIII. *Siddhisthāna*.—1-11. *pañcakarmādhi-*
kāra: 1. (fol. 23b) *kalpanāsiddhivaraṇa*; 2.
(fol. 27h) *pañcakarmīyaśiddhivaraṇa*; 3.
(fol. 81b) *vastikarmīya-siddhiv.*; 4. (fol. 34a)
cnehavyūpat-s.; 5. (fol. 35a) *netravastivyūpat-s.*;
6. (fol. 39a) *vamanavivaraṇavyūpat-s.*; (this
adhyāya is numbered the 18th, as if from the
beginning of the *Kalpasthāna*); 7. (fol. 41b)
vastivyūpat-s.; 8. (fol. 43b) *prarīṭayoniś* (*r.*
with ed. *yogikā*)-*s.*; 9. (fol. 49a) *trimargyā-s.*;
10. (fol. 51a) *vasti-s.*; 11. (fol. 53a) *phala-*
mātrā-siddhivaraṇa.

Colophon : इति श्रीपरमहंसिहतायां शंखचर्माधिपकारे
 षष्ठमाशाधिकप्रबन्धिनो नामैकादशो अध्यायः ॥ समाप्तोऽयं शंख-
 चर्माधिपकारः ॥

12. *uttarasiddhi*. Towards the end (fol. 58b)

the following passage occurs, only partially contained in the edition :

कर्मकां वचनादीनामक्याङ्करात्पदा ।
 यथोक्तं (यथोक्तं ed.) चायनं स्वाने विद्विष्यान् अनुव्रजे ॥
 इत्यन्त्यावस्यन् विद्वन्नामोपनिषत्पदाङ्कम् ।
 द्वितीयं प्राणिनां प्रोक्तमग्निप्रेक्षणे चीमता ॥
 दीर्घमापुर्बकः ख्यात्वा (!) विषयं चापि पुष्कलं * ।
 विविधं चागुचनं लोके लभते (प्राप्तोति ed.) विविधा
 चम् ॥

संविद्यमानविषयादिं लेशोक्तं विद्वद्विषयं च† ।
 [संस्कृतं मुद्रते तं यत्प्राप्तं च पुनर्नये ॥ ed.]
 चास्यस्योपनिषदि चरकस्याप्युपनिषा ।
 संस्कृतं इयं संस्कृतं विभागेनोपलभ्यते ॥
 तत्त्वार्थं भूतवर्गं संन्यासं कल्पयन् ।
 चरकस्यादि (१६) दृष्टवत्तो नात्रः संपन्नं यदे ॥
 कृत्वा बहुमन्त्रं (यो) विज्ञेयमात्रं (!) विज्ञेयं च ।
 चरकस्याप्युपनिषदाः (!) विद्वत्त्वोपनिषत्पदाङ्कम् ॥
 दृष्टमनुव्रजं (!) इत्यन्त्यां तं चरकस्यापि विषयं ।
 यद्विज्ञेयविषयविषयविषयं (!) तं यत्प्राप्तं [वि]‡ ॥
 तत्प्राप्तवत् ॥

It ends :

इदमखिलमधीनं कल्पयन्त्याम् ।
 विद्वत्प्राप्ति (विद्वत्प्राप्ति ed.) योर्विषयः प्रयोगविषयः ।
 च अनुव्रजमुपनिषद्विषयं (अनुव्रजम् ed.)
 भवति च योर्विषयविषयविषयः § ॥
 अग्निप्रेक्षणे तं चरकस्यापि संस्कृतं ।
 विद्वत्त्वोपनिषदि चरकस्यापि चरकस्यापि ॥
 मनो मन्त्रावधिप्राप्तिरिति विषयो (!)
 न संस्कृतं इत्यन्त्यां बहुविधत्वा इत्यन्त्याम् ।
 विषयः संयोगः चरकस्यापि चरकस्यापि च कुतम्
 विज्ञेयत्वायाः चरकस्यापि चरकस्यापि चरकस्यापि ॥
 मन्त्रं प्राणिनां दृष्टमात्रं पुनो भवत्यन्त्याम् ।
 तत्प्राप्तवत्पदा दृष्टं विषयवर्तमानम् ॥

* दीर्घमापुर्बकः प्रह्लादोपनिषदं चापि पुष्कलं । ed.

† विज्ञेयविषयं लेशोक्तं संविद्यमानविषयम् ed.

‡ These last four *śloka*s are omitted in the edition.

§ भवति यद्विज्ञेयविषयविषयः । ed.

इत्यन्त्यां नात्र न रोमैक्येकदीपः ।

यो संविद्यमानं विज्ञेयः विज्ञेयं रक्तोपनिषदः ॥

इति श्रीचरकसंहिताप्रामुख्यचरकविषयवैद्यो नाम ॥ संस्कृतं
 एवं चरकविषयं (!) यत्प्राप्तं ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 187.

[H. T. COLLEBOOKS.]

2639.

1903. Foll. 74; size 11 in. by 5 in.; clear modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

A fragment of the *Sūtrasthāna* of the *Carakasamhitā*.

In the first *adhyāya* a considerable amount is omitted, and the whole ends abruptly on fol. 73b, 1, a few *śloka*s before the end of the 18th *adhyāya*; the remaining page and a half being occupied by a kind of *anukramanīkā*.

The first leaf is marked चरकमुद्रणं, the others मुद्रणं; and the real title does not occur in any of the colophons. [Dr. J. TAYLOR]

2640.

881. Foll. 105 (only 101 of which are numbered, the others having been added by a different hand); size 8 in. by 10½ in.; fair Devanāgarī writing of 1806 A.D.; twenty lines in a page.

Carakasamhitā, sthāna II.-V.

II. *Nidāna*, ends fol. 16b; III. *Vimāna*, fol. 51a; IV. *Śārīra*, fol. 84a; V. *Indriya*, fol. 97b. This is followed by a fragment of the *Rasāyana*, which breaks off in the second *adhyāya* (or *pāda*) on fol. 102a (fol. 464b, l. 4, in MS. 335; Calc. ed. p. 439, l. 2).

Then follows a fragment of the *Dirghajīvitādhya*ya, or first *adhyāya* of the *Sūtrasthāna*, ending on l. 9 inf. of the last page.

|| The last four *śloka*s are omitted in the edition.

An index to the several *adhyāyas* is appended on a separate leaf.

On the outside page the title *Agnivastāntre* is inscribed; cf. Diets, Anal. Med., p. 143. [H. T. COLEBROOKE.]

2641, 2642.

1445a & b. Foll. 45 and 46; size 11½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of the latter part of last century; nine and ten lines in a page.

Carakasamhitā, sithānas iii. and v.

a. *Indriyasthāna*.

As if part of it, this is followed on fol. 21a by the (four *pādas* of the) *Rasāyana*: अथानो भयानकलीयं रसायनमिदं च आस्तात्यानः ॥ with the colophon: रसायनानि समाप्तानि ॥ and this, on fol. 37a, by the (four *pādas* of the) *Vājīkaraṇa*, अथानि वैद्योक्तलीयं वाजीकरायं च आस्तात्यानः ॥

The final colophon represents the whole as forming *sithāna* V.: इति पुनान्मात्रकलादिष्वानि वाजी-करायानि समाप्तानि ॥ इति अथवेदविद्यायां वैष्वं दीप्तीत्यारं(1) समाप्तं ॥

b. *Vimānasthāna*. [H. T. COLEBROOKE.]

2643.

359. Fol. 186; size 10½ in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of about 1770 A.D.; eleven lines in a page.

Oikisāsthāna of the *Carakasamhitā*. Incomplete.

The order of chapters is the same as in MS. 335; *jvarakīya-oikisitam* beg. fol. 1b; *raktapitta* fol. 13b; *gulma* fol. 18b; *prameha* fol. 25b; *kushtha* fol. 29a; *vājīyakshma* fol. 36a; *unmāda* fol. 43b; *apasmāra* fol. 48a; *hastakakshīṣa* fol. 50a; *śvayathu* fol. 53b; *udara* fol. 59a; *arśasāp oikisitam* fol. 67; *grahasāroga* fol. 78b; *pāpūroga* fol. 87a; etc.

The original MS. terminates at the end of fol. 185, in the 28th *adhyāya* (viz. at fol. 451a, l. 4, of MS. 335; Calc. ed. p. 849, *fl.* 5); a second hand having completed this *śloka* on a fresh leaf, and added the colophon: इति अथवेदविद्यायां चिकित्सास्यान् संक्षेपमिति ॥

अथवेदविद्यायां अथवेदविद्यायां ॥

चिकित्सास्यान्मेतत्तु यथावाचिरेनाचरे(1) ॥

Cf. Diets, Anal. Med., p. 127.

[H. T. COLEBROOKE.]

2644.

1249. Foll. 107; size 9½ in. by 4½ in.; Devanāgarī writing; 12 or 13 lines in a page.

Sūtrata's Ayurvedasāstra. The *Sūtrasthāna*.

Sūtrata's work has been edited at Calcutta, by *Madhusūdanagupta* (1835-36); by *Jībānanda Vidyāsāgara* (1877; 3rd ed. 1889). Cf. also Dr. F. Haas' essay on the origin of Hindu medicine, *Zeitsch. d. D. Morg.*, Ges. xxx., p. 617 seq.

The present MS. was transcribed by one *Śukadeva*, in 1720 A.D.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 134.

[H. T. COLEBROOKE.]

2645.

72b. Foll. 39; size 10½ in. by 4 in.; in different Devanāgarī writing of 1639 A.D.; 9-11 lines in a page.

Sārīrasthāna of *Sūtrata's Samhitā*.

Colophon: संवत् १६३९ कनवे मास श्रावणपक्षे ६ रवी-ज्यां ० ॥ विधिः श्रीनारायणाधिराजलीकनरविचन्द्रवराहपु-त्रयाने पुत्रदुर्गुरगरे श्रीगुरुदेवनायकालनविष्णुमहादे-वमिति पुनश्च ॥ - [H. T. COLEBROOKE.]

2646.

1842. Foll. 59, 75, 18, and 1-199, 202-233; size 11½ in. by 5 in.; clear, modern Devanāgarī writing; 8-11 lines in a page.

Portions of the *Saṅgrahīya Ayurvedakāstra*, in *Candraśa's* revision of the text made after *Jaijñāśa's* (*Jaiyyaśa's*) commentary.

Whether the explanatory notes frequently added above and below the text belong to *Jaijñāśa's* commentary does not appear.

I. *Nidānasthāna*, foll. 59; frequently differing from the printed edition.

Colophon: इति बीजुतो चामुपेक्षालो निदानस्थानं समाप्तम् ॥

बीजुते चट्टदेनेह भिषक्तीवट्टमुना ।

चाट्टमुद्रिः कृता तथे टीकानालोक्य वैखरी ॥

The glosses begin: श्रीधनंरने । श्रीधनेन सूच-
स्थाने संक्षेपादिहस्य हेतुलिङ्गीयस्य विवरणे स्वैरालेख-
नानि प्रसूतानि । हेतु च प्रसूतेषु स्थापिकारिणां श्रुत्यंतर्गतेषु
----- जनया निदानस्थानस्थारः ॥ तत्रापि दोषाणां वातस्य
प्रधानत्वात् तज्जापितेहेतुलक्षणायां प्राक्काशितान् पृच्छत इत्याह ।
वातेन व्याधयो वातव्याधयः । *

II. *Sārirasthāna*, foll. 75.

Colophon: इति बीजुते चामुपेक्षालो शारीरस्थानं
नृनोर्न समाप्तम् ॥

III. *Sūtrasthāna*, *adhyāya* 12 and 18; text
and commentary intermixed; foll. 18.

IV. *Uttaratantra*, foll. 238; with a gap on
fol. 59, extending from 24, 29 to 27, 7; and
another caused by the loss of foll. 200 and 201,
comprising *adhy.* 55.

Colophon: इति बीजुमुना संहितायां दोषभेदविकल्प-
नयो नाम चट्टविराजो व्यासः ॥

The scholia begins: संक्षेपसुसंयकारेण उपरिनिबद्धः ।
चापिधानं (!) चतुःप्राधान्यमुक्तं च ।

चतुःप्राधानं सर्वेषामिन्द्रियाणां विदुषाः ।

वननीहारमुक्तानां ज्योतिषाविष भास्करः ॥ *

[Dr. J. TAYLOR.]

2647.

908. Foll. 223; size 15½ in. by 5½ in.;
fairly good, modern Bengali handwriting;
eight lines in a page.

Bhānumati, or *Sūtratātparyāṅkā*, a com-
mentary on the *Sūtrasthāna* of *Sūtrata's* work,
by *mahāmahopādhyāya Cakrapāṇidatta*.

It begins (cf. the author's comm. on *Ca-
rakasamhitā*, Rāj. Mitra, vi., p. 223):

गुणवचनेनैव दर्शितव्यमेतत् ।

यदीमुचे चिनेषां चित्तोक्तीषां नमः ॥

करस्त्रये नमो यस्याः प्रसादायुक्तमैभिः ।

यदारोपयजमानं (?) नगदध्वजनीलसूत्रे ॥

ब्रह्मदत्तादिदेवेशधनमरितुक्तां गुणम् ।

नगच्छति गथाधीशं चक्रपादिवैरस्यति ॥

असङ्कोपतश्चक्रवीचुताभोनवोधिषा ।

वासवशरीरिचाराया टीका भागुनती नवा ॥

इह श्रीचैकाननोद्यधिरचिन्तितोपशनाय ब्रह्मप्रभृतिभिः
नृनामुपेक्षालोकादिपिस्तत्त्वेन संप्रतिष्ठापनास्तुपुनैषां पुन-
राणां न सम्यगवैधिगमः । तदधिगमाच्च तद्विहितानुष्ठानात्
तत्रैवोपश्रयो रुचामिति नन्वातः परमकारुणिको विद्यानिबद्धः
सुचुतो यस्यामुपेक्षानपि सुलोचलभार्यै श्रुत्यप्रधाननामुपेक्षानं
प्रयुक्तारम्भवान् तस्मिन् सूत्रनिदानशारीरविकीर्तितकल-
स्थानभेदाद्व्यापैरतिरिचारादि । सूचस्थाने अपि यच्चस्थानात्मके
अथ चलागतोहरतन्महते रमिषातमे संक्षेपेन निखिलतन्म-
प्रधानाभिधायतया सूचस्थानं वक्ष्ये ॥ *

Whether the author has commented on the
whole of *Sūtrata's* *Ayurvedakāstra* does not
appear from the present MS. The commen-
tary, so far as it goes, is however a very
useful one; the author often weighing care-
fully the views of his predecessors referred to
in general terms such as 'ity' etc. The
only authority he often quotes by name is
Caraka, from whom he adduces parallel
passages in illustration of *Sūtrata's* opinions.
On fol. 56 he also refers to *Bhaṭṭāra Hari-
candra's* comment on the *dirghajivītiya adhyāya*,
the first *adhyāya* of the *Carakasamhitā*.

The colophon runs thus: इति महामहोपाध्याय-
जीवन्महाविद्वत्सुचुताभोनवटीकायां भागुनती सूचस्थानं
समाप्तम् ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 142.

[H. T. COLERBROOK.]

2648.

1920. Foll. 164; size 11 in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Ātreyaśāṃhitā, a system of medicine, in the form of a dialogue between the sage *Ātreya* and his son and pupil *Hārīka*.

The work has been edited, under the title of *Hārītasāṃhitā*, at Calcutta, by *Kavirāj Dinod Lal Sen*; but this MS. offers various readings in almost every line. The edited text (pp. 420) consists of six *sthānas*, subdivided into *adhyāyas*, viz.: I. 23; II. 9; III. 58; IV. *Sūtra-sthāna*, 6; V. *Kalkasthāna*, 5; VI. *Śāvirasthāna*, 1 *adhyāya*. The present MS., which is rather incorrect, contains the work from the beginning up to the end of the 56th *adhyāya* of the 3rd *sthāna*.

It begins: **जीवाधेवसिंहा लुब्धते**(*r.* °संहिता लिख्यते)॥ जीधर्मेतरये नमः ॥ गुरुभ्यो नमः ॥

नाना शिषं सकलसकलपिबद्धं (परम° ed.)

ज्ञानान्तेकपदुलं परमात्मरूपं ।

रोगादिरोगक्षमं दमनं सरस्व

ज्ञातं ज्ञापयिष्ये विमुखात्मरूपं ॥ १ ॥

हिनयदुष्टरे कृते विद्वद्विगच्छेयते ।

ज्ञातमृगमयाकीर्णं नानापादयशोभिजे ॥ २ ॥

नयत्यं नयतेकाहं (नयका पुष्प° ed.) तदुद्यादिसतेषां ।

मुह्यत्यटिकचक्षुषं भूतिभूषितपिच्छं ॥ ३ ॥

जटाजूटादयोनीलिभाषितं मुषमुकुलं ।

आचर्य बहुक्षिप्तैस्तु राशितं तपसापूतं ।

पयस्क शिषो हारीकः कर्षेहानमिदं महर् ॥ ४ ॥

हारीक उवाच ॥

भगवन् (भगवन् ed.) मुखगवाधार आनुर्बेदिपिहारद् ।

विनयावनातो व्हं त्रि(*r.* त्वा) पुष्कामि मुनिपुंगव ॥ ५ ॥

कषं रोगकमुत्तरिहयसो ज्ञायते कषं ।

जपचारप्रचारक कषं वा विद्विजिज्जति ॥ ६ ॥

दत्तकम्बक् परिहारं यद् त्वं यदां यद् ।

द्वं पुत्रो महापात्रो हारीकेन महात्मा ॥ ७ ॥

अनुवाच अतिः पुत्रं तद्वद्वेदमुक्तलोचनं(°न. ed.) ।

[प्रज्ञातमनसं ज्ञातं हारीकं विनयानतं marg.; om ed.] ॥ ८ ॥

आचरे उवाच ॥

मृगं पुत्रं महाशक्तं कर्षेहानपिहारद् ।

पिबिताज्ञाकमुक्तल वेदेवेदोमोपिद(*r.* कोविद्)॥ ९ ॥

आनुर्बेदनवारं तं जीवानां लुब्धकंभवद् ।

कषं तस्य यद् ज्ञानं कालेनाख्येन पुत्रक ॥ १० ॥

जत्यापुत्रो मूलपत्नारः जल्यज्ञाकपिहारद् ।

जत्यापचारके ज्ञाताः कली ज्ञाना जने नर(*r.* इमे [नरः]) ॥ ११ ॥

जलं कलिपुत्रं चैतदरोपद्रुपकारकं ।

कषं पुत्रं प्रवक्ष्यामि पिबारेकं तु नागमं (? त्रयाममं) ॥ १२ ॥

तस्य पुत्रेन कालो व्यं याति योऽं तु पुत्रक ।

तत्काक्षास्तरेयैव वक्ष्यामि मृगु ज्ञातं ॥ १३ ॥

अनुर्बिज्ञातिकाहरो मयोक्त पाञ्चसंहिता ।

तया ज्ञादज्ञाहरो ज्ञातोवा संहिता विता ॥ १४ ॥

मृगोवा यद्वहरो च अतुषीं विविरेव च ।

यंपनो यंपदज्ञाते (दिग्पक्षज्ञाते: ed.) प्रोक्ता यंपधि
[[पक्षाव ed.] संहिता ॥ १५ ॥

तत्काक्षास्तरेयैव वक्ष्यामि मृगु ज्ञातं ।

येन विज्ञानमात्रेण गदे वक्ता (? वेक्ता) नरो भवेत् ॥ १६ ॥

किमत्र बहुमोक्षेन सादरेकं पिहारद् ।

येन धर्मो न लोख्यं च न ज्ञानं ज्ञापारेत् ॥ १७ ॥

येन संजायते ज्ञेयो येन जीर्णैरिहमुत्तं ।

ज्ञानं निजरो ज्ञानं ज्ञानमदविषावकं ॥ १८ ॥

दकं ज्ञानं वेदनयात्मकं वा

जेवं चैवं यत्सुखं वा तयो वा ।

यंक्षीको भूषात्रेया यत्रिवा

ज्ञानमिदं यत्सुखं वा यशो वा ॥ १९ ॥

बहुतपुत्रपादात्मारमादाय लोके

जगन्मतिः[सु] ज्ञानां यमं जेवं च ।

विगतकलुषभावापुष्कला मृतिर्जीविः[जीविमृतिः ed.]

न जलु कुटिलतामिषु(?म्)इयते लोकादीहि(?मात्वाः
[युक्ते लोकापुद्गैः ed.] ॥ २० ॥

आनुर्बेदिमिदं ज्ञानं न देवं यस्य कस्य पितृ ।

नाभक्षाव नम्राज्ञाय न मूर्खाय न आक्षे ॥ २१ ॥

पवित्रः कुहनापिपयैः नमः शान्तः मुनिः चण्वी
[[1 मुद्रणी ed.]

धीरो भीहृषिकेश्वरचतुरो पिशाचिहाराधोऽमलः ।
शान्तो रोगमोघचारिभिर्युक्तो ह्युक्तः कदा मोघपृष्ठ
हृषं कर्तुमाचरो मुचयनेः पूज्यः कदा रोगनिर् ॥ २२ ॥

शान्तोऽपि जनानां शिवाय मुक्तः शोभे (? शान्तः) मुक्तः
[मुनिः]

धीरो रोगविघ्नैः कातिभिर्युक्तः पीयूषहस्तोऽमलः ।
हृष्यात् रघवीवैकायैः निलः शोभे हृष्यात्पिपी (? पी-
निर्घृ)

निर्घेता चरुद्वेष्टकालवपयमाधिकादी (?) निघृष्ट ॥
[२३ ॥ (verse omitted by ed.)]

हुहा चपा मुगपति गमयन्माध
संमुक्कानमदपिदुःखपोलधारे ।
नका यत् प्रयति पात्रुलमानवेन
हुहा त्रया मुगपति (गलुन ed.) निघर्त्त प्रयाति ॥ २४ ॥

कुम्भः कूटः शतमहर्षो नक्षत्रालय
धीरो भीहृषिकेश्वरद्वयो हीन[क]नीयैः ॥
शास्त्राज्ञानो[३] चरिद्विगतो[३] ज्ञानवाधेयद्वे
यज्ञो वैद्यः प्रचलनतिभिर्देविषो ह्युद्व ॥ २५ ॥

9 additional *śloka*s in ed., and one before 25.

इति चापेयभाषिते हारीतोत्तरे शास्त्राज्ञाया नाम ॥

चपातः संभवस्यानि शास्त्रालयाय कमुचय ।
चापुर्देदमुपाधि चपैः शास्त्राधेयसंयह ॥ २ ॥

चपरी चाप चिकित्साय शिरीषि निघर्त्ता चर ।
ता यस्यानि कमावेन चिकित्साय मुचय मुचय ॥ २ ॥

संयहं च यस्यानि प्रयत्नं चापयाननं ।
चारिद्वेष्टकालवपयमाधिकादी (?) निघर्त्ता ॥ ३ ॥

कलं चतुर्विधं शोभं हृष्यात् न च संयहं ।
चपं चाप ह्युद्व (? शा०) ह्युद्विमा[३] चंदकानो ॥ ४ ॥

शलं शास्त्रायां चापः स्यात्तथा चालचिकित्सा ।
चगर्ह विघर्त्तं च भूतविद्या रवायनं ॥ ५ ॥

पात्रीकरयनेवैद्यचिकित्सायकमुच्यते ।
वेद्यानेषु कर्तुं शोभं चेतनं नह्य ॥ ६ ॥

इति ० चिकित्सासंयहः fol. 4b; इति वैद्यविद्या fol. 6b;
इति चतुर्विधं fol. 10a; इति चतुर्विधं fol. 11a;
इति चतुर्विधः fol. 14b; इति भोजनपत्रः fol. 43b.

2. चपातः संभवस्यानि शिरीषे स्यानुचयं ।
मुगपुमानि कमावि कमाविमानि चापुने ०

इति चोचयकाः fol. 45b; इति चालचिकित्सा fol. 47a;
इति ह्युचयानि fol. 51a.

3. चपातः संभवस्यानि रोगसंहरकाद्यैः ।
कमाद् चापानोपायां पिशाचोक्तयाराधि ०

इति मेघवपयिद्विधः fol. 54b; चप चराचिकित्सा
fol. 57a; इति चराचिकित्सा fol. 73b; इति मुक्ताचिकित्सा
fol. 79b; इति चोचयचिकित्सा fol. 82b, etc.; इति शिरीषो-
चिकित्सा fol. 157a; इति मेघरोगचिकित्सा fol. 157b;
इति चात्रीकरयचिकित्सा ib.; इति गलोचयकाः fol. 159a;
इति चोचयचिकित्सा fol. 160a; इति चालचिकित्सा
fol. 160b; इति स्यापयिद्विधः fol. 161a.

It ends: इति चतुर्विधं रत्नं ॥ इति चोचयचि-
पेयभाषिते हारीतोत्तरे विघर्त्ताकाः ॥ कमादोऽप्यभाषेयः ॥
चोचयचिकित्सा संयहः ॥

The leaves are marked throughout चाप ० वि.

Mrs. Manning's 'Ancient and Medieval India,' i., pp. 339-42, contains an analysis of this work by the late Prof. Goldstücker, as being, in his opinion, probably the oldest existing work on Hindu medicine.

Cf. also Dietz, *Anal. Med.*, p. 159.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2649.

2455. Foll. 439 (including a blank leaf, 246); size 11½ in. by 6½ in.; Devanāgarī writing of 1808 A.D.; ten lines in a page.

Ashāṅgahridayasamhitā (also called *Ashāṅga-saṃgraha*), the famous work on medicine, in six *sthānas*, by *Vāgbhaṭa* (the younger), son of *Siṃhagupta*, and grandson of *Vāgbhaṭa*.

See Oxf. Cat., nos. 741, 742.

The work has been edited by *Asaś Moressevar Kuntz*, 2nd ed. Bombay 1891.

The *Kalpasthāna*, from fol. 296-313, is preceded, on foll. 247-295, by *Aruṇadatta*'s commentary, called *Sarvāṅgasundarī*, on that section. See Berl. Cat., no. 938. [GAUKAWAR.]

2650.

3217. Foll. 199 (numbered 44 + 15 + 21 + 52 + 8 + 59); size 12½ in. by 7½ in.; fairly written in Devanāgarī, on European paper, thirteen lines in a page.

Aśtāṅgaśrīdayasamhitā, complete. Each *sthāna* is paged separately.

The name of *Vāgbhaṭa's* father is twice spelt (*vaidyapati-*) *śrī-Saṅghagupta* and twice *śrī-Siṃhagupta*. [?]

2651.

1195b. Foll. 11, 36 and 17; size 12½ in. by 5½ in.; indifferent Devanāgarī writing of the end of last century; eleven lines in a page.

Aśtāṅgaśrīdayasamhitā, *sthānas* ii., i. and iii., with marginal glosses.

See Dietz, Anal. Med., p. 150.

[H. T. COLEBROOKE.]

2652.

2787. Foll. 66 and 22; size 6½ in. by 9½ in. (European fashion); clear Devanāgarī writing of 1821 A.D.; 24 or 25 lines in a page.

Aśtāṅgaśrīdayasamhitā, *sthānas* i. and ii.

Copied at Bhaṭauli, one *yojana* west of Benares, where there is a shrine of *Gaṇeśa*: दाम मदीली नाम है दुर्दिताम चखान काही ते पवित्रदिता योजन दक्ष प्रमाण ॥ [COLL. OF FORT WILLIAM.]

2653.

72a. Foll. 93; size 10½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of about 1550 A.D.; ten lines in a page.

Aśtāṅgaśrīdayasamhitā, *sthānas* v. and vi., with select glosses on the margin.

A good MS., but defective at the end. It breaks off within a few verses from the end of the 39th *adhyaṃya* (on fol. 93a), and a modern hand thought fit to paste a new leaf over the

last page (fol. 93b)—which originally carried the text into the last or *vāñikarapādhyāya*—and to end the text with the last few *ślohas* of the *rasaśāstrādhyaṃya*.

The names mostly met with in the annotations are those of the commentators *Aruṇa* or *Aruṇadatta* and *Candra* (doubtless the author of the *Padārthacandrikā*, and hence identical with the *Candrikākāra*, quoted foll. 2a, 13b). Besides these we occasionally find *Hemādri* (foll. 8a, 11a), and once *Candrikāyaṃ Hemādriḥ* (fol. 41b), *Amara* (fol. 4a), a quotation from the *Janakutāntra* (fol. 38a), and various *lectiones* to the text (*iti pāṭhaḥ*).

See Dietz, Anal. Med., p. 140.

[H. T. COLEBROOKE.]

2654.

1351. Foll. 16; size 11 in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

A fragment of the *Aśtāṅgaśrīdayasamhitā*, comprising the first, second, and part of the third *adhyaṃyas* of the *Cikitsāsthāna*, extracted by, or wrongly ascribed to, *Vācaapati Mīra*.

Colophon: इमहागद्वयसंज्ञितायां वायुसंज्ञितायां वाचस्पतिनिबद्धते सर्वैरोगविजिज्ञाते नाम मृतीये व्यासः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2655.

985. Foll. 216; size 13 in. by 5 in.; good Devanāgarī writing of about 1550 A.D.; eleven lines in a page.

Sarvāṅgasundarī, a commentary on *Vāgbhaṭa's* *Aśtāṅgaśrīdayasamhitā*, by *Aruṇadatta*, son of *Mrigāśkadatta*. The *Sūtrasthāna*.

It begins:

दीक्षा बलैर्बुद्धीलोचनकलत्रजोनीकुपा नीतिज्ञानां
कुक्षानुचरणाश्रयनचरित्रिणि स्वर्गैरोगविजिज्ञाते ॥
काशीनाथकृतः सुप्रसन्नपुत्रचरित्रिणिः विज्ञातः
मौनोक्त्यस्य सप्तमः अथवा अथवा अथवा ॥

को नस्तस्मिन् लोके लोकाभिजातिविशेषादिति ।

विंशु कश्चिन्नपेत्तापुत्रोऽथ तस्मिन् ।

जीमन्तुर्गोत्रतपसाधर्म्यमवदत्त ।

जीमानन्दः कुर्वते कर्मभूतिः यदाविशोपाय ॥

इह हि ज्ञात्वाग्ने ज्ञात्वावरिज्जातये ०

If the author's interpretations rest on other authorities, he does not at least mention them by name.

Colophon : इति जीमन्तुर्गोत्रतपसाधर्म्यमवदत्तविश्व-
नामानन्दः कश्चिन्नपेत्तापुत्रोऽथ तस्मिन् (thus always)
नृपत्याने आचारिणश्चैव विदितं ज्ञानो ज्ञानाय ॥

See Dietz, Anal. Med., p. 148.

[H. T. COLEBROOKE.]

2656.

927. Foll. 224 (of which fol. 46 is double); size 12½ in. by 4 in.; fairly written, in Devanāgarī, by two different hands, in 1728 A.D.; 7-14 lines in a page.

Hemādri's Ayurvedasāyana, a commentary on *Vāgbhaṭa's Aśkāṅgaśāstrīdaya*, of which the present MS., however, comprises only the *Sūtrasthāna*. See Dietz, Anal. Med., p. 150.

It begins :

पुत्रे कूलैश्च चतुर्भुजतया दोर्मन्त्रे मंदरं
हस्त्या चौरतनुद्वीपचतुर्भुजं विनैव विष्वादिभिः ।

आमनिरुतेभिरुक्तमत्रा योषितयायाधित्
देवानामवराजतवनचरोरुले नमो विष्णवे ॥ १ ॥

हेमाद्रिश्च चतुर्भुजतया दोर्मन्त्रे मंदरं ।

मनुजानामवराजतवनचरोरुले नमो विष्णवे ॥ २ ॥

विष्णवे षण्महदवस्थापुर्वेदेन सुखं वराः (1) ।

दीक्षा चरकहारीतकुमुदादिनामुगा ॥ ३ ॥

चरके हरिचंद्रादेः सुकुते जैमिनिः ।

दीक्षाकरेनै विष्णोर्मह हेमाद्रिचोष्यते ॥ ४ ॥

देवमन्त्रमवाधित्याय लुपिनः कोहः प्रजायैः परात्
मन्त्राय मन्त्रमन्त्रेण चरितो दुर्गोदे द्वाक् नमः ।

जम्बीरोगाभि विनैव चरितो हेमाद्रिचोष्यते

दीक्षाकरेनै विष्णोर्मह हेमाद्रिश्च ॥ ५ ॥

हेमाद्रिश्च रामस्य रामः जीवद्वेष्टयैः ।

मनुजी भवविश्ववाहुस्तवरवेष्टयैः ॥ ६ ॥

कर्वीषा जीवविश्ववाहुस्तवरवेष्टयैः ।

मन्त्राय कर्वीषराज हेमाद्रि द्वाक् वराः ॥ ७ ॥

जेष्ठा हेमाद्रिदीक्षेणामुर्वेदेराजनी ।

आपुर्वेदात्मना पुत्रा निर्दोषा हि नाम्ना ॥ ८ ॥

षण्महदवस्थापुर्वेदेराजनी ।

मन्त्राय कर्वीषराज हेमाद्रि द्वाक् वराः ॥ ९ ॥

आपुर्वेदे व्याधिः प्राग्भाषाः प्रथमलोकेनेष्टयैः
मन्त्रोक्तिः । रामादिगोत्राणि ।

The copying of the MS. seems to have been taken in hand by two writers at the same time. In joining them together at the end of the eleventh *prakaraṇa* (fol. 80) the first overlaps the second by a few lines of commentary. At first it was intended to give the commentary only; after the fifth *prakaraṇa* (fol. 28), however, the text is added in the middle of the pages as far as fol. 80, with the exception of foll. 53-56. In the work of the second writer blanks are left throughout for the text in the middle, but only occasionally filled up in the first writer's hand, and foll. 135, 136 and 161 are again entirely in his hand, both text and commentary.

[H. T. COLEBROOKE.]

2657.

525. Foll. 215 (one of which, fol. 7, is missing); size 9½ in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Bhāvaprakāśa, a system of medicine by *Mītra Bhāva*, son of *Mītra Laṭakana*.

The present MS. contains only the introduction, *pūrvakhaṇḍa*, in six *prakaraṇa*, fully described in Aufrecht's Oxf. Cat., pp. 809-811.

It covers the first 470 of the 1221 pages of the Calcutta edition of 1875.

The name of the author's father is spelt *Laṭakana* in this MS. [H. T. COLEBROOKE.]

2658.

404. Foll. 53; size 12½ in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1781 A.D.; twelve lines in a page.

A fragment of the *Bhāvoprahāṣa*, containing part of the fifth *prakaraṇa*, on *materia medica*. In MS. 525, that chapter extends from fol. 58a to 207b, of which the present MS. covers from fol. 73a, l. 3 to fol. 167a, l. 6.

[H. T. COLEBROOKE.]

B. TREATISES ON SPECIAL BRANCHES
OF MEDICAL SCIENCE.

2659.

2791a. Foll. 131; size 10 in. by 6 in.; good, clear Devanāgarī writing of 1807 A.D.; ten lines in a page.

Śārṅgadhara-saṃhitā, a compendium of therapeutics, by Śārṅgadhara, son of Dāmodara.

See Aufrecht, Oxf. Cat., no. 748; Weber, Berl. Cat., nos. 935, 936. The work has been repeatedly printed in India.

[COLL. OF FORT WILLIAM.]

2660.

2057. Foll. 98; size 12 in. by 5½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1693 A.D.; 10-12 lines in a page.

Śārṅgadhara-saṃhitā.

Copyist's signature: संवत् १११० चर्षे जीवमुदि २ सोमवाररे तिथिदिने पुनः चन्द्रमणिना (१) बुद्धदीपमेव द्रुपदचरणार्थं पुनः भूयः॥ विद्वत्पतां चन्द्रसिंहदीपाय ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 154.

[GAIKAWAR.]

2661.

942. Foll. 156; size 12 in. by 6½ in.; Devanāgarī writing of 1805 A.D.; eight lines in a page.

The same work. A fine copy, in large characters, written by one *Kṛṣṇa Nārāyaṇa*.

See Dietz, Anal. Med., p. 142.

[H. T. COLEBROOKE.]

2662, 2663.

1896a & b. Foll. 52+183; size 11½ in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of 1818 A.D.; 12-15 lines in a page.

a) *Rugvinīśaya*, or *Rogavinīśaya*, the well-known compendium of pathology, also called *Mādhavanidāna*, from its author, *Mādhava*, son of *Indukara*.

b) *Ātāṅkadarpaṇa*, a commentary on the above work, by *Vaidya-Vācaspati*, son of *Pramoda*, chief physician to king *Hamīra*. Each verse of the text is given in full before it is commented upon.

Dated: इच्छे ११३५ श्रीजगन्नाथे चालुपुत्रपुत्री गरी प्रातः इदं पुनः कृतम् ॥

Both text and commentary are described by Aufrecht, Oxf. Cat., nos. 745-747.

A printed edition of the *Rugvinīśaya* was published, with a Marāṭhī commentary, at Bombay in 1862; and another, with a Sanskrit commentary, at Calcutta in 1865; 2nd ed. 1880.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2664, 2665.

324a & b. Foll. 185; size 12 in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; 10-12 lines in a page.

a) Foll. 133. *Rugvinīśaya*, with *Vācaspati*'s commentary. *Nidāna* 1-69 (ending with the *viśphoṭanidāna*).

This MS. omits the introductory *śloka* of the commentary; nor does the name of its author appear in any of the colophons.

CATALOGUE OF SANSKRIT MANUSCRIPTS.

Then follows, for comparison, an *index rerum* to the *Ruginikāya*, in nine *śloka*s, beginning :

अरो गीतारो यद्वह्यं चर्तुं नीचो विद्विषका ।
आलस्यो विलस्यी च त्रिभिर्दृक् पातुकागता ॥

and ending :

बुद्धास्त्वयैनासादृक्षिरोक्षीवालकामयाः ।
विषं पोति कुमुदिता हृदिनिक्षयसंयते ॥

Then follows an index on eight leaves, and an additional leaf containing the following note :
अन्वकारस्य पञ्चदश्वरा । अन्वकारे ० *fl.* 5 above ॥

रहानि अन्वसेनानि । तेनो नामानि । रसरत्नाकर १ ।
चक्रदत्त २ । माहेष्टर ३ । निदान ४ । वायट ५ । चरक ६ ।
रहानि च अन्वसेनानि ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 138; Rāj. Mitra, Notices, i., p. 110, where in the fourth introductory *śloka* चक्रदत्त is a mistake for चक्रान्, copied in Cat. Cat. s.v. गूढबोधसंयते.

[H. T. COLEBROOKE.]

2674.

851. Fol. 170; size 12½ in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of about 1600 A.D.; nine (foll. 64-188 eight) lines in a page.

Ōkitaśāṃgraha, a compendium of pathology, by *Cakrapāṇidatta* (*Cakradatta*)—of the *Lodhravālī* branch of the *Datta* family—son of *Nārāyaṇa* (minister, and superintendent of the culinary department, of King *Nayapāla* of Bengal), and younger brother of *Bhānu*.

The work is chiefly based on those of *Heramba* and *Vrinda*.

Another MS. of this work (incomplete at the end) is noticed in Rāj. Mitra's Notices, ii., p. 71. An edition of the work (चक्रदत्तः । चक्रपाणिदत्तचरित्रः । pp. 538) was published at Calcutta in 1872. Like it, our MS. begins:

गूढबोधविमर्शेन नृमीषकमुनेषु ।

चवीमुने (चवीज्ञाच B.M.) विनेषाच विज्ञोवीषाये
[चक्रः ॥

नानाबुद्धेर्विद्वत्तत्त्वज्ञेयचक्रपाणिना (चक्रोपबन्धः

[R. M.] ।

त्रिभिः संयतो गूढबोधबोधचक्रपाणिना (० चक्राचरः
योगनादी यदीज्ञेय ततो अन्वकारवीषः । [R. M.] ॥

ततः अन्व विद्वत् पञ्चाङ्गानपूर्व चक्राचरे ॥

Between foll. 63 and 64 there is a large gap extending, in the edition, from p. 148, l. 5 to p. 313, l. 9; the leaves from 64 to the end having been numbered by a different hand from those before.

At the end a leaf is lost, the MS. ending in the third *pāda* of the first of two final *śloka*s, which (as partly supplied from the edition and commentary) run as follows : सुखाचारविधाः ॥

गीताधिनाथरत्नचक्रपाणिना-

नारायणस्य जननः कुनवो अन्वज्ञात् ।

भानोरेण प्रथितलोचनपत्नी [कुलीनः

जीवदत्त इह कर्तृदाधिकारी ॥

यः विद्वद्योगलिङ्गिनाधिकसिद्धयोगात्

अथैव निषिद्धिनिषेधमुनेषु ।

अष्टबोधविषयेषु विद्वत्तत्त्वज्ञेय

दत्तः चक्रोपबद्धि नृमीषि हस्त ज्ञायः ॥]

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 133.

According to the introduction to the author's *Ayurvedadīpikā* (Rāj. M., vi., p. 223), he was the pupil of *Naradatta*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2675.

57a. Foll. 70; size 10½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, in the latter part of last century; 10-12 lines in a page.

Ōkitaśāṃgraha. Incomplete; the MS. terminating shortly after the *sarvavātaghnamāṣa-taila* (Calc. ed. p. 175).

The first leaf of the MS. does not belong to this work, but to the *Rasendracintāmaṣi* by *Rāmacandra* (for which see no. 2755). The title of that work has, however, been effaced in the

तथा यो वा ज्ञानविम्वयो[ग]म् इति संशयादुद्धरेदुदीकुवाचस्य
ये एव कीदृशेन भट्टपविषयवेदिदा कारिकापुस्तकोक्तक-
टीकेति भट्टपविषयो वेद चम्पुःकाव्यः तद्विदा ॥

चक्रव्यासात्मनका मगदन्वीकृतं तत्ताशिका जलामिभि-
मिता तत्त्वचिदुका ॥

आलीलभार्ता शिखरेचरस्य

लज्जप्रतिष्ठः किञ्च नाउलेनः ।

वालीविशालं चविषावैभीरं

विशाल यः प्राप यज्ञो दुराप ॥

आकुत्स्वसेनसप्तमकात् शूत्र

ततो ऋषि लक्ष्मीचरसेनका(?) नामा ।

तत्तादमदुद्धरेदुदीकुवाचस्य

तत्तादमदुद्धरेदुदीकुवाचस्य ॥

— — — — —

मातृचिकित्सात्मनिसाधुभिः ।

गीतापठोक्तोक्तिते चकार

टीकात्मि श्रीशिवदासलेनः ॥

टीकायु पूर्वोपदिष्टाया ये स्था

ये वा गुरुभ्यो ऋषिगता नवापि ।

तत्त्वय ते विश्वरत्नधने

टीकाकारान्वेषणेन श्रीरः ॥

इति श्रीशिवदासलेनकृता तत्त्वचिदुकाया चक्रव्यासटीका
कला ॥ Cf. Dietz, Anal. Med., p. 136.

[H. T. COLEBROOKE.]

2677.

902. Foll. 227; size 15 in. by 5 in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Siddhayogārṇava, a compendium of pathology, by *Rājivālocana Dhanvantari*, son of *mahopādhyāya Vaidyakaṣṭhābharana* and *Śrīmati*.

It begins :

यथाहं लेखयन्ताः प्रथममिदं चैतवान्नेभारती

कला लक्ष्मणनावाः यदकलनभूजातर्षारवाङ् ।

कोकान्दिकितेय विमनुकुलमनुभूनात्स्य भावा
वा कला चकुक्करी पित्रायु यवतं मृतये मज्जुत्तमि ॥

गीरीशपादकमलं विनिवाय गीरी

भविष्यत्पवनपाणिप्रवलयपुष्पं ।

राजीवलोचनमिषय् मुकुते सुविश-

योगार्थे सलिलवैद्यहाय योगीः ॥

वेनुमनूषमिषयो विविधेविपरी-

कावेनिनेः करकमुष्णान्वेः यवानी ।

योगेवैरं रत्नमेष विविधकाकुलम्

आनन्दसन्निधौ एव नमो नमो ॥

यथातो गुरुचन्दनं ॥

नमो नमो गुरुवे तस्यै चक्षिदानन्ददायिने ।

दुःखार्थविमनमानां यथाकीं करकमेष्वे ॥

नमो तत्त्वप्रपापविशङ्कराज्ञानावेवागिनयेऽनेके ॥

दीर्घवीचित्रमन्त्रिचन्द्रं भरद्वाज उपामनम् ।

इन्द्रमुद्यता युक्ता शरत्कनकरेचरं ॥

मन्त्रया हि पुरा मोक्षनामुषे प्रभाषीतः ।

यथाह निखिलेनदावाचिनेवी पुनस्ततः ॥

चक्षिन्वा भगवान्भक्तः प्रतिपेदे यु केचलं ।

चक्षिप्रोक्तो भरद्वाजसत्ताम् शत्रुमुपागतः ॥

विज्ञभूता यदा रोगाः प्रादुर्भूताः स्मरिषीतः ।

तयोपवासाध्ययमन्त्रचक्षुर्वैज्ञानायुषां ॥

तदा भूतेभ्यनुमोक्षं पुरस्कृत्य नरवैयः ।

समेताः पुस्तकमैत्रः पाथे हिमवतः पुत्रे ॥

चक्षुरा जगदगिन् चक्षिः काययो भुगुः ।

चाचेयो गीतनः कान्तः पुलकनो नारदो नृपतः ॥ *

The work is divided into 10 chapters (*upa-
deśa*), viz. :—

I. *cikitsāśāstra*, ends: निदाननामादि विद्याय सिद्ध-
योगार्थे विश्वरत्नलेन । चिकित्साशास्त्रं विषयेषु योग्यं
लक्ष्यचयनकारिका चलेति ॥ इति श्रीजीमिनिर्षमवमहोपाध्याय-
जीवेष्टकलाभरद्वाजकौरीवाचोचनचयनकारिद्वती सिद्ध-
योगार्थे चिकित्साशास्त्रो नाम प्रथमोऽध्यायः । fol. 16a; II.
nānāvidhajaṣṭraśikitsāśāstra, fol. 40a; III. *jvara-
śikitsāśikitsāśāstra*, fol. 68a; IV. *krimyaśikitsāśāstra*,
fol. 82a; V. *vātavyādhyaśikitsāśāstra*, fol. 115a; VI. *amlapittādinivāraṇaśāstra*, fol. 171b; VII. *pra-
darādinivāraṇaśāstra*, fol. 190a; VIII. *rasāyanādi-
vijñānaśāstra*, fol. 202a; IX. *mahaprasādhyaśikitsāśāstra*,

fol. 217a; *X. rasāśibuddhyāśirojñāna*, ands :—
इति चोक्तिः (corr. into चोक्तिः) अथ च दशमोऽध्यायः ॥

यो यं योक्तो हि दक्षोऽप्येवैवो मुनीनां वराकारणैः ।
शास्त्रावयवेन कलावधानात्तद्व्यापारं इमुनामुदाहृतं ॥
य वक्ताः कथन्ते प्रपुनरिषयाः पूर्वमुक्तिभिः
सुखायै भूतानां विविधवर्तितादीपरिचिन्ते ।
प्रयोगोक्तान् विज्ञातव्यविषयान् सुविधो
मदीये कथ्ये वीजविद्वत्तु मनः कारयतुते ॥

The work, from the second chapter onwards, seems chiefly based on that of *Oakrapāṇi*, as the latter (see no. 2674) was on those of *Haramba* and *Vṛinda*.

Several times the author refers to his own *Ratnāvalī*, viz. fol. 15a [मदीयरत्नावली । मदीयौ नाचरन्त्यः ज्ञेयव्यं विमयेक्षते । १], foll. 16b, 20b, etc.

Cf Dietz, Anal. Med., p. 142.

[H. T. COLEBROOKE.]

2678.

1302. Foll. 116 (numbered 117; numbers 19 and 82 occurring twice, and 42, 55 and 92 being omitted); size 13½ in. by 6½ in.; small, modern Bengali handwriting; eight lines in a page

Prayogaratnākhara, a treatise on therapeutics, by *Kavikaṣṭhahāra*.

It begins :

प्रकल्प्य देवीचरकारिणं कवीनां वक्ताय च संवहाय ।
भिरगच्छन् श्रीकविकल्पात् प्रयोगरत्नाकरमासीत् ॥
ये हि विद्वक्का योगा युक्ता व्यवहरन्ति यान् ।
तानेव व्यवहारान् कलाव्याप्तिचक्षुरे ॥
रत्नायामि प्रयोगा हि व्याख्याः विद्वक्कालिह ।
आत्मसुखोन्निवातात्मनिषागीरपादयि ।
आदायेव रत्नादीनां वक्ताय ज्ञोषणादिच ॥
अथ रत्नसंज्ञा ।

हरति सकलरोगान् मर्तिनो यो मरणात्
विरचयति युक्तः क्षेत्रज्ञं नयेत् ।
सकलपुरुषोन्नीयैर्विदं जन्तुपुत्रं
यं वयसि भवतिनोः कार्यः कार्यो यं ॥

श्रीवहीनो रजो वक्ता मर्तिनो हि वयसिः ।
कारिणो युक्तः कलावक्ताः व्याख्यावक्ताः ॥

रत्नसंज्ञायाह ।

आतः पुरुषो विद्वक्कालिह कलावक्तावक्ताः ।
कलावक्ताः व्याख्यावक्ताः विद्वक्ता यो यो रत्नक-
[विज्ञे ॥

विद्वक्ता विद्वक्ता विद्वक्ता विद्वक्ता विद्वक्ता ॥

योगिनीं क्षेत्रज्ञं च युक्तं च व्यापारं ॥

युक्तं वयसि युक्तं क्षेत्रज्ञं रत्नकं व्यापारं ॥

ज्ञातव्यपदार्थं गृह्णीयात् शोधने रत्नं ॥

Having described the chemical preparation of metals (*rasa*) [fol. 9a], and semi-metals (*uparasa*) [fol. 24b], and the use of animal and vegetable products such as milk and oil (*rasāyana*) [fol. 37b], he enters on his subject proper : *sarvarogacikitsā*, the application of the different medicines to particular maladies, which he arranges in the following order : 1. *juara* (foll. 39b-54b); 2. *juarātīnāra* (fol. 57a); 3. *atisāra* (fol. 61b); 4. *grahāṇi* (fol. 67b); 5. *arśa* (fol. 73b); 6. *agnimāndya* (fol. 78a); 7. *hṛimi* (fol. 79b); 8. *pāṇḍu-kāmalā-halimaka* (fol. 83b); 9. *raktapitta* (fol. 86a); 10. *rājayakṣhma* (fol. 89b); 11. *kāsa* (fol. 92a); 12. *hikkā-vāsa* (fol. 93a); 13. *svarāhṛda* (fol. 94a); 14. *arśa* or *arśaka* (fol. 94b); 15. *chardi* (fol. 95b); 16. *trishṇā* (fol. 96b); 17. *murchā* (fol. 97a); 18. *pūnātyaya* or *madātyaya* (fol. 97b); 19. *dāha* (fol. 98a); 20. *unmāda* (fol. 101a); 21. *apa-smāra* (fol. 103a); 22. *vātavyādhi*. In this chapter the MS. breaks off abruptly in the middle of a verse. Of the remaining part of the work one may form an opinion by comparing it with *Mādhava's Rugvinīṭaya* (Oxf. MS. 745) upon the plan of which this work seems to be framed. It will be seen that, of the 79 chapters of the *Rugvinīṭaya*, our work spreads over the first 29 only.

Being frequently quoted in the *Sandeha-bhāṣaṇi*, a compilation on the preparation of

It ends : एषि चरितकथनं सुप्रबोधे रचयन्ते
विषयीमात्रिकाः ॥

जीनापो चतुर्दशरं कमनयनोपचरं च
भुजा मन्त्रविचारं सुप्रबोधे नोवाच नृपः शिष्यः(?) ।

मन्त्रं भुजादपुनरुद्दिष्टवान् सन्त्ये क्वं नाहं
मं मतो नय को शिष्यं मं कमनयनमिन्द्रः सुधीः ॥

पुत्रो ज्ञायत सार्वभौमवदुनापास्वस्वस्वस्वतो
यो वास्वस्वस्वस्वतो ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

मन्त्राणां पुनरुद्दिष्टवान् ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ज्ञाने ॥

Besides the above-named authorities, quotations have been found from *Agnipurāṇa*, *Garuḍapurāṇa*, *Gopā(la)saṃhitā* (fol. 18b), the *Bhāṣaṅkṛitāṃ Kumāratantram* (given entire foll. 242-245a), *Vāudeva* (fol. 118b), *Viṣṇu* (fol. 240a), *Sāralatīkā* (fol. 4b).

In the Cat. Cat., the work has been entered under the title '*Rasakashāya*,' but this designation occurs only in the one colophon given above.

The MS. is very correct, and the work,

being composed in a clear and easy style, might prove useful as an introduction to the study of the older authorities on which it is based.

Cf. *Datta*, *Anal. Med.*, p. 135.

[H. T. COLLEBOOKS.]

2680.

807. Foll. 241; size 10½ in. by 5½ in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Mugdhabodha, a compilation from older sources on the treatment of different maladies, by *Mādhava Kavirāja*, of *Nārīyagrāma*.

It begins :

गोपीनाथपदाब्जं चित्रं गङ्गापङ्कजम् ।

भक्तविषादोद्बुद्धं चन्द्रं किम्बधुनाम् ।

यद्यपि तदपि यद्यपि यद्यपि यद्यपि ।

जीवन्ति च यस्यानि मनायानि बहुविधम् ॥

यदुक्तं चान्ते तन्मे सुकुले वैद्यकान्ते ।

चन्द्रोद्बुद्धं चन्द्रोद्बुद्धं चन्द्रोद्बुद्धं चन्द्रोद्बुद्धं ॥

तत्र यद्यपि तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

गुणवोधनं चन्द्रो वैद्यकान्ते तन्मे तन्मे ॥

संगुण तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

सुगुण तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

परं च ।

तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे तन्मे ॥

ये वा गताः सुदुर्घटे इति वाचहार-
गुर्वैज्ञानमनविप्रवर्णादिभिः ।
दुष्कर्मिणामनुग्रहादिह कर्मका
मोक्षमेव विषयानुपपाति विधिः ॥

After this the work agrees for some time
with the preceding one.

It ends fol. 281a :

सुदुर्घटेषु कर्षेण नागारोगानुकारितु ।
दोषानुपपन्नस्यैव निरोधस्तत्रिमात्रं भिषक् ॥
तस्य तस्य च रोगस्य यस्याप्यस्यानि कारयेत् ।
यथादीर्घं यथादूर्घं यथापथं च कारयेत् ॥

इति यस्यापथं ॥ इति सुदुर्घटेषु चिकित्सा समाप्ता ॥ इति
जीवाधरचरिणामनुग्रहादीं नृपयोषाख्यायां चरादिरोगचिकित्सा
समाप्ता ॥

Then follows, on foll. 281b-241b, a list of
contents, ending with a list of 22 authorities,
of which the following may be mentioned :—
(*śrīmat*) *Gaṇanānātha*, *Candranātha*, *Caraka*,
Tantra, *Tantranātha*, *Nidāna* (probl. *Mādhava's*
Rugvinīścāya), *Pātañjala*, *Bhāskara*, *Mahāsena*,
Māheśvara(?), *Balmīvali*, *Vābhaja*, *Vṛiddha-Vā-*
bhaja, *Vaidyasāgara*, *Sārakaumudī*, *Sūtrata*.

This list is followed by: इतोयं मतमालोच्य
मल्लप्रदीपकारिदेवानमिषादिजीवाधरचरिणामनुग्रहमिदं ॥

Of. Diets, Anal. Med., p. 137.

[H. T. COLEBROOKE.]

2681.

1580. Foll. 171; size 17 in. by 5½ in.;
fair, modern Bengali writing by two different
hands; nine (from fol. 127 eight) lines in a
page.

Sārakaumudī, or *Cikitsā-sārakaumudī*, an
anonymous work on the treatment of maladies.

It begins :

प्रकल्प्य परमानन्दपुत्रकर्म गुरोः यत् ।
मन्वीकापुरोपाय साधने कारकीर्तुः ॥
कर्मवैकान्तिकोपायानुरोधेन ननुमुक्तं (चक्र° B. M.) ।
देवात्मकायहर्त्रः सेवको योपिहस्त यः ॥

कृषिर्धैः (° इति ib.) कृषिर्धैः (° इति ib.) कृषिर्धैः
[कृषिर्धैः ।

कर्मोपायः कृषिर्धैः चिकित्सा नाति निष्कृष्टा ॥

यापेक्षय परित्यागं वेदनायाश्च निवहः ।

रक्तज्ञेयस्य वैद्यार्थं न वैद्यः श्रद्धातुषु ॥

यापकस्यगताः प्राक्ता वाचकाणि निरिदिश्यं ।

प्रापरिचिकित्सा कर्मणा कालस्य कुटिला गतिः ॥

चिकित्साहर्त्रोर्दुःखो न प्रोक्तानि दुर्गतिः ।

यः यस्मिन्नि दुःखं तन्मूर्च्छं भिषगमुने ॥

रोगमादी यदीक्षते ततो नृपकर्मवीर्यम् ।

ततः कर्म भिषक् यथाशक्त्यप्यर्थं कर्मापेक्षे ॥

दर्शनस्यज्ञानमयोः यदीक्षा तु विधा मता ।

दर्शनं नृपविद्वद्भिः स्वज्ञेयं नातिकादिभिः ॥

निदानं पूर्वैकपाणि कृपास्तुपशयस्यवा ।

संमार्गिद्योति विज्ञानं रोगाणां यथा यत्नं ॥

इति कारकीर्तुः संकोचीचिकित्सापरिच्छेदः ॥ fol. 2b ;

इति° हर्त्रोचिकित्साः fol. 5a ; इति° रोगनिदयचिकित्साः

fol. 5b ; इति नृपविद्वानचिकित्सापरीक्षा fol. 6a ; इति

चिकित्साहर्त्रोर्दुःखं नातीचरीक्षा fol. 6b ; इति हर्त्रो

परिचिकित्साः fol. 7a ; इति चिकित्सा° परिभाषाप्रकाशः

fol. 11a ; इति हर्त्रो° हर्त्रोचिकित्सापरिच्छेदः कर्मोचिकित्सा-

चापिकाः fol. 13b ; इति चोदयानलोदयनिदयः fol. 14a ;

इति विषेकनिदयः fol. 15b ; इति यथाविषयकनिदयः

fol. 16b ; इति° अन्यायनकपलकृपाज्ञानादिनिदयः fol.

17a ; इति बाधनिदयः fol. 17b ; इति देशनिदयः fol.

18a ; इति° दिनापररुचिच्छेदः fol. 18b ; इति° द्रवाणां

रक्तवीर्यचिकित्साप्रभाषनमुचिकित्सापरिच्छेदः fol. 31b ; etc.

It ends: इति विषयमुक्तिः ॥

कीरेण परिपूषीयां स्वस्वास्त्युपविषं नृपः ।

दोषायाश्च यथासम्भवं विमुञ्चति न संशयः ॥

इति जैपालपुत्रादिजीवमुक्तिः ॥

मल्लादिभिर्न संमुक्तं निवृत्तौ वैविधाभिः ।

दिनान्ते मुक्तिनायाति कर्म गुरुयो यथा ॥

मल्लपुत्रादिचिकित्साः ॥ उक्तं दम्भुलकृपे चो गुरुल्लु
प्रतिष्ठापकोऽयं यथापूर्वं विधाय । उपेयं विज्ञेयं वृत्तं दत्ता
वेदितां शास्त्रं । चिकित्साकृपे इति चिकित्सा ॥ इति गुरुल्लुमुक्तिः ॥
प्राक्प्रवक्तुमीदृशमुक्तिः (1) उक्तमोमयोदेवेन मुक्तिर्लोको
चिकित्सा ॥ इति कारकीर्तुः शोधनाचिकित्साः समाप्त्या
अन्त्यः ॥

The MS. is perhaps not quite complete; cf. Rāj. Mitra, Notices, vii., p. 286.

[H. T. COLEBROOK.]

2682.

798. Foll. 170 (counted 171, no. 103 being passed over); size 10½ in. by 4½ in.; indifferent, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Yogasamgraha, a work on the treatment of maladies, composed, in 1616 A.D., by *craṃ-jivamiśra-Jagannātha*, son of *miśra-Lakṣmaṇa*, of the *Bāṭi-vamśa* (of the *Kāṭyapākula*).

It begins: यो ज्ञानज्ञे विज्ञाननेकनेको० see Weber, Berl. Cat., no. 958.

We notice that the particular method of healing children's maladies by the recitation of magic spells, referred to in other works as "*Rāvaṇakṛitāṃ kumāratantram*," is here mentioned (fol. 124b) under the title of "*Rāvaṇakṛitāṃ bālātantram*" (cf. under nos. 2679, 2698-9).

It ends: इति श्रीमद्वाटवीश्वरोद्भूतमिश्रीजीकृतसप्तशतपुत्रचरित्रोपनिषद्गीर्वाणसाम्नायकः योगसंग्रहः समाप्तः ॥

यहिसिंपुरलचंद्रसंज्ञके मापरे धवलपद्मसंयुते ।

आनुवाटहरिवातरे मिषी संघ रघु परिवर्द्धतां गतः ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 129.

[H. T. COLEBROOK.]

2683.

2664. Foll. 89 (and a *buddhapatra* after fol. 6); size 10 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 12-14 lines in a page.

Sārasamgrahataranginī, or simply *Samgrahataranginī*, a manual of therapeutics and dietetics, in twenty-three chapters (*śaśaṅga*), by *Śāma* (or *Śāmajī*, i.e. *Śyāmajī*) *Panta Vidyāma*.

It begins:

विज्ञानचक्रवर्ती चरित्रम्

वायव्योद्भिदवर्ती द्विदि भाषी ।

सर्वविषयचक्रवर्ती चरित्रम्

कार्यचक्रवर्ती चरित्रम् ॥ १ ॥

चक्रवर्तीचक्रवर्तीचक्रवर्ती

वायव्यः चक्रवर्ती चक्रवर्ती ।

चक्रवर्तीचक्रवर्ती चक्रवर्ती

चक्रवर्ती चक्रवर्ती न हि चक्रवर्ती ॥ २ ॥

गुणचक्रवर्तीचक्रवर्तीचक्रवर्ती

विषयचक्रवर्ती चक्रवर्ती चक्रवर्ती ।

गणचक्रवर्ती चक्रवर्ती चक्रवर्ती

गुणो चक्रवर्ती चक्रवर्ती चक्रवर्ती ॥ ३ ॥

1. *vaidyaprasaṅga-vatādiśoṣhavarṇanam* (śl. 37), fol. 3a; 2. *ṛitukālādīdharmavarṇanam* (śl. 32), fol. 5a; 3. *vyādhīśaprakṛitibālavarṇanam* (śl. 24), fol. 6b; 4. *dhātūpattidhātusthānagarbhōtpādānādivarṇanam* (śl. 54), fol. 9a; 5. *garbhōtthaduhkhakumārāgrahajānitāpīḍavarṇanam* (śl. 16), fol. 9b; 6. *dhānyaguṇavarṇanam* (śl. 84), fol. 11a; 7. *drākṣhāphalādiguṇavarṇanam* (śl. 59), fol. 14a; 8. *śūkhakandādivarṇanam* (śl. 44), fol. 15b; 9. *māṃsaguṇāḍiguṇavarṇanam* (śl. 40), fol. 17b; 10. *pakvānnāpānāsānābhōjanāyānāśāyanādivarṇanam* (śl. 126), fol. 23b; 11. *vīrudhāhāravarṇanam* (śl. 36), fol. 25b; 12. *nīdānavarṇanam* (śl. 159), fol. 38b; 13. *vātādiśyāmītarogavarṇanam* (śl. 44), fol. 38a; 14. *nāḍyādi-parīkṣhavarṇanam* (śl. 47), fol. 38b; 15. *rogavarṇanākṣhatrādīnāśādhīyāśādhīyavarṇanam* (śl. 49), fol. 40a; 16. *aśṭāṅgavarānāśālakṣhavarṇanam* (śl. 81), fol. 45b; 17. *kuṣṭhādi-parībhāṣhavarṇanam* (śl. 19), fol. 49b; 18. *cūṛṇakalpānāḍyānāḍyavarṇanam* (śl. 127), fol. 55b; 19. *dhātūpādīdhātūśodhanāmārasam* (śl. 79), fol. 50b; 20. *rasakalpānāḍyānāḍyavarṇanam* (śl. 220), fol. 70b; 21. *pākādivarṇanam* (śl. 112), fol. 76b; 22. *tailāghṛitādivarṇanam* (śl. 108), fol. 81b; 23. *nāsyavidhīdravyāguṇāḍyavarṇanam* (śl. 159).

It ends:

ज्ञानचक्रवर्तीचक्रवर्ती चक्रवर्ती चक्रवर्ती चक्रवर्ती ।

ज्ञानचक्रवर्ती चक्रवर्ती चक्रवर्ती चक्रवर्ती चक्रवर्ती ॥

मद्वैद्यमतिचोपनवेगाकोपनाचक्षुषोऽभिज्ञरोगा ।
 चामात्रा वचनज्ञाहिरिण्यः पातु संवहर्तृमिदिका वा ॥
 यो पित्राचकुले विनातिप्रियके जातः कुप्योः कर्त्तव्यताम्
 नात्रा ज्ञानमिदं ह्यकारणोपायतः उच्यते ।
 बुद्ध्या योगतर्कितो नु विविचाम् यंचाम् लिखेत् सवं
 तर्कसाहचर्यमिदं हि भुवने मंगलिव ज्ञेयम् ॥ ११२ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2684.

2370. Foll. 171; size 10½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Virasimphāvaloka, a compilation from older sources on the threefold method of treatment of maladies—viz. prophylactic, piacular and empirical—by *Virasimpha Deva*, son of *Devasārman* (? *varman*) of the *Tomaravaṇṣa*.

The arrangement of the subject followed by the author and the scientific basis of his system are those of the *Rugvinīśāstra*, while the prescripts of the *jātaka* and *karmavipākā* are merely tacked on under each head.

It begins:

वचक्षुर्देवस्य दिव्यमलं चान्नुजीनां वरं
 वक्षुर्देवमिदं च यवतां वीर्यं यदेकं वरं ।
 जन्मेवमिदं हस्तस्य वेदपिदितं स्वानं च यत्नवेदा
 ततः पातु कृतातनं हरिहृत्कृष्णमयोदयं ॥ १ ॥
 देवज्ञानमैश्वर्यानिमानुषैर्दुर्बोधनीयं
 ज्ञानस्य स्फुरदालुपुङ्क्तिमिरिका विमोचकारोन्मूलं ।
 चालोन्मूलनाशनीति विपुलैरावेद्यममृतं
 जीमोमर्यदेवज्ञानतयः जीवोत्तरिहो नृपः ॥ २ ॥

इह काले पुरुषार्थचतुष्टयं जीनतं प्रवृत्तिः । तत्राहो जीः
 च च शरीरजन्तरेव न संभवति । इह रोगरहितं जीवमैकजं
 भवति । तत्सकृदपिद्वयस्य तद्वैद्यप्रतीकाराय च रोगाः
 परिगच्छन्ते । *

The other medical authorities that are ad-
 duced in various places are *Ātreya*, *Ārogya-*
cintāmaṇi, *Tsājāśāstra*, *Yāgyñjaka*, *Vrinda* (*sam-*
graha), and *Sutrakā*. For astrology we are

referred to *Śrīpati*, the *Sārvalājāṭaka*, and others, while the sources for religious practices are different *Purāṇas* and *Tantras*.

It ends:

न जेहाकारविमर्षावभागीतो वंशः कृतालिङ्ग्यते
 रामाद्याः पृथिवीभ्याः कर्मवन्धव प्रयोधताः ।
 नो वा यच्च पुषिद्विरप्रभृतयो भूता यन्पुञ्जतः
 वृक्षोत्पत्तिस्तथा विविधा जन्तीर्लोकजिना ॥ १ ॥

इति भाष्यम् कर्मलिङ्गं इति प्रकृत्यः

सर्वगमाचरत्येवितदेवलिङ्गः ।
 तस्माद्भूजगति भूयतिदेवज्ञाने
 विद्याविनोदमतिराहृतपुञ्जकर्म ॥ २ ॥

जीवदेवज्ञानाय तच्च शरीरः सङ्गच्छन्तंतिप्रतिज्ञपुनरीः ।

जीवोत्तरिहः विविधाकारिहः ज्ञात्वाचमाम् [म] नि

[अथवा ॥ ३ ॥

जीमोमपिदुर्गमिप्रतिज्ञितकथितकानीयकारोपास्यवाहि-
 क्यज्ज्ञानं दत्तमनवाहि कर्मोन्मूलनागमवाहि कर्मोन्मूलना -
 त्मवाहि कर्मोन्मूलनागमवाहि कर्मोन्मूलनागमवाहि कर्मोन्मूलनागमवाहि
 कर्मोन्मूलनागमवाहि कर्मोन्मूलनागमवाहि कर्मोन्मूलनागमवाहि

The three *śāstras* referred to in verse 3 as having been written upon by the author (under the common title of *Virasimphāvaloka*) are law, astronomy and medicine. Cf. Aufrecht, Cat. Cat., s.v., where *Virasimpha* is stated to have lived about 1375 A.D. [GAIKAWAR.]

2685.

1643b. Foll. 31; size 9½ in. by 5 in.; large, clear Devanāgarī writing of 1798 A.D. (from fol. 9b by a different hand from the rest); six lines in a page.

Vaidyajīvana, a treatise of five chapters (*vilāsa*) on pathology, by *Lolimbārāja*, son of *Divākara*.

It begins: यच्च वैद्यजीवनमुक्तं लिखते ॥ * प्रवृ-
 त्तिभुगमार्गं जीतिपात्रं रमाः *

See Dietz, Anal. Med., p. 185; Weber, Berl. Cat., no. 976. Various published in India.

The leaves are marked **च** on the left, and **वर्ष** on the right hand margin of the second page.
[H. T. COLEBROOKE.]

2686.

2681. Foll. 16; size 10½ in. by 6 in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same work. Cf. Dietz, Anal. Med., p. 156. [R. JOHNSON.]

2687.

1753a. Foll. 25; size 8½ in. by 3½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; seven lines in a page.

The same work.

In this MS. the last chapter has the following additional verse (not commented upon by *Rudrabhaṭṭa*):

राष्ट्रं चालं नद्वेमुन्मथान
नाम्नां तुल्यं गिरिकं चूर्णितं च ।
लेखः कायां लोमज्ञाने मुराज्ञा(?)
स्मरदूषे छाललोहितपात्रः ॥ २५ ॥

Cf. Dietz, ib., p. 141.

[H. T. COLEBROOKE.]

2688.

2071a. Foll. 56; size 11½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vaidyajivana, with a commentary, called *Dīpikā*, by *Rudrabhaṭṭa*, son of *Koṣeribhaṭṭa* and *Cirajāmbī*.

Both text and commentary are described in the Oxf. Cat., no. 754; Dietz, Anal. Med., p. 154.

An edition of them was published at Bombay in 1874. [GAIKAWAR.]

2689.

2180. Foll. 78 (numbered 79, no. 59 having been passed over); size 11½ in. by 6 in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same works. Dietz, Anal. Med., p. 155. [GAIKAWAR.]

2690.

1906. Foll. 56; size 11½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing (foll. 1-40 by a somewhat older hand than the rest); eleven lines in a page.

The same works. Dietz, Anal. Med., p. 158. [J. TAYLOR.]

2691.

2071b. Foll. 29; size 11½ in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing of the latter part of last century; ten lines in a page.

Hitopadeśa, or *Vaidyākasārasaṃgraha*, a treatise on nosology and medicaments, by *Śrīkaṇṭha Śiva Paṇḍita*.

It begins :

अस्मैभ्यो भुक्त्वापिचमपदं देवेर्भेदं द्वादिभिः
शब्दास्त्वैकरीटकोटिनखिभिः प्रोक्तुमपादोमुच्यते ।
संसारजननीतिज्ञानमयो आर्षति यं योगिपत्
तं वंदे शशिचंद्रमतिप्रभातमुदं मुच्यते ॥ १ ॥
आधिपत्याधिहरं नमस्त्रिपदारं विनाममभावाकरं
चंद्राक्षकृतशेकरं तुल्यमिदं त्रयोविमदचकरं ।
भीमांशानुरचकरं (भीमांशं) गन्धुकाक्षीडाभिजाताहरं
वंदे दिव्यभुक्तगन्धुकाकरं विष्णुकरं शंकरं ॥ २ ॥
वामदेवनाद्वहता गिरयो दुर्गाते
पूज्यमिदं किंल मेरुहिमाचलाकारः ।
मुच्यते सप्तवर्तिनां पद्मयो वषट् मित्रं
वंदे त्रयाव ज्ञानाय गणेश्वरं तं ॥ ३ ॥
चर्मवर्तिनां शिखे नाष्ठं चक्षुःशरीरि ।
न हि क्षोभयितुं शक्यः सानयो क्षुद्रिपाकरीः ॥ ४ ॥

तथापि तत्परिज्ञानप्रकाशपर्याय विधा ।
 चाक्षरैश्चक्रोलेखमात्रेण विधाने नवा ॥ ५ ॥
 हिमोपदेशनामार्थं संघः श्रीचक्रमुना ।
 रोगिरोपग्रहीदाय विधाने हि समाप्तः ॥ ६ ॥
 रसायनं च धामानां विधिं वक्ष्ये समाप्तः ।
 मुखदोषानुदयेन वैद्यविज्ञानसंगतं ॥ ७ ॥

The colophons of the chapters (*samuddēṣa*) ran thus: इति चरनज्ञेयाचार्यश्रीचक्रविधिपरिचिते वैद्यकसारसंग्रहे हिमोपदेशनादि धामादिरसायनतनुदोष-विधिना प्रथमः खण्डः ॥ fol. 5a; इति श्रीहिमोपदेशे हिमोपदेशविधिकारे द्वितीयः खण्डः ॥ fol. 6b; इति श्रीचक्रविधिपरिचिते वैद्यकसारसंग्रहे नवननानामुल्लङ्घनरोगप्रती-कारणानां तृतीयखण्डः ॥ fol. 8b; इति श्रीचक्रविधिपरिचिते वै० हि० नाशि कुट्टीयचतुर्थः ॥ fol. 10b; इति श्रीचक्रविधिपरिचिते हि० नाशि ज्वरिणोदरप्राच्यमोह-तुष्टिमुक्तिनिर्दिष्टाभिन्नुल्लङ्घनरोगप्रतीकारनाम पंचमः ख० ॥ fol. 14a; इति श्रीचक्रविधिपरिचिते हि० नाशि कुट्टीयल-याधिविचारसहस्रीलोपदेशविधायां षष्ठ्यधिविचाररोग-प्रतीकारणानां षष्ठः ख० ॥ fol. 18a; इति श्रीचक्रविधिपरिचिते वै० हि० नाशि लूताभगंदरप्राच्यमोह-मोहप्राच्यलोपदेशविधिकारणानां सप्तमः ख० ॥ fol. 21b.

The MS. is perhaps incomplete; the eighth chapter beginning with the treatment of कुट्टीरोग, and ending इति नवखण्डारम्भे (!) समाप्ते न्ये संघः ॥

An extra leaf at the end contains the title इति ज्वरिणोदरप्राच्यमोह विधानम् । written by a different hand; and the same hand has added this title in various abbreviations on the margin of several leaves of the MS.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 154; Aufrecht, Oxf. Cat., p. 317a, note.

[GAIKAWAR.]

2692.

1753b. Foll. 77; size 8½ in. by 3½ in.; good, clear Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Vaidyaratna, a compendium of rules for

medical practice, in seven chapters (*prakāśa*) and an appendix, composed by Govindasīvananda Bhāṣya.

It begins:

आर्यादिभिर्बुद्धेविज्ञा आर्यादिभिर्ज्ञातमुच्यते ।
 आर्यादभ्युपगम्यमाना आर्या वस्तु नैव ह्यनुजे ॥
 ये वैद्या चक्रवर्तः सति बुद्ध्याचार्यलोचने ।
 तेषां कृते जीवन्विधिं वैद्यरत्ने विनियते ॥

तत्र मातृज्ञानेन रोगे ज्ञाने ज्येष्ठस्य कर्तव्यतादायी मातृज्ञानं निवृत्त्यते ॥ अथ मातृपरीक्षा ॥

वक्षःपातस्य मुखस्य तथा कोष्ठाग्नादिभिः ।
 सुपुत्रास्तस्य सुमुखं कर्मण्य मातृ न वृत्त्यते ॥

It ends:

यानि चतुर्भिर्गोत्राणां च भोज्यभक्ष्ययोः सन्ते ।
 याको ज्ञानी युक्तोद्गीर्णः तीक्ष्णो नंदे पुनश्चिदात् ॥

संघसंख्या ॥ २७५ ॥ संघर्ष ७५३ ॥ आर्यस्य बुद्धी पुरुषवाही (r. योहीनाको) चार नंगलवार लिखितं वैद्या (r. वैद्याना) ब्राह्मण देशवाही (i.e. وال دیس or inhabitant of) कांछावाही काना [i.e. خانه residence] राजमंदर [the royal palace].

The outside page of fol. 1 is marked वैद्यरत्न-रीक्षा, a mistake that was adopted by Dietz, Anal. Med., p. 142.

[H. T. COLEBROOK.]

2693.

126. Foll. 76; size 9½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1797 A.D.; 7-9 lines in a page.

The same work. This MS. is marked वैद्यविनोद on the outside page, without any apparent reason again.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 138.

[H. T. COLEBROOK.]

2694.

701. Foll. 63; size 9½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of the latter part of last century; eleven lines in a page.

Vaidyaratnasya-(*paddhati*), a treatise on the practice of medicine, by *Vidyapati* (son of *Vasudhara*).

It begins:

मत्स्यनामकां कनकद्वारिकांवाहं सुखं
 भक्तानामनन्तरं युक्तं च त्रैलोक्यविभक्तं ।
 इ मत्स्यैवमन्त्रोक्तं मुमुक्षुपायाः दुष्टिर्विन्दे
 योगिर्वैराग्यसम्पन्न इत्युक्तं विद्यायाः कीदृशम् ॥ १ ॥
 यतः कनकद्वारिकां वाहो राजेति विद्युतः ।
 ज्ञानो ज्ञातव्योऽपि नृप प्रवृत्तं हित्वेतं मया ॥ २ ॥
 अंशंश्च यद् योग्यान् विवेकुं नैव ह्यनुयाय ।
 व्यापारोऽपि क्रिया इव विदधेति विद्यायाः ॥ ३ ॥

For another MS., the first leaf of which seems to be wanting (the beginning there given being found on fol. 3a, l. 3, of the present MS.), see Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 78. According to the final *śloka*s of that MS., the treatise was written for *Dyānatirāya*(?), of Bengal; and completed on the second day of the light fortnight of *Pauṣa*, of the (Samvat) year 1738 (1682 A.D.).

The present MS. had apparently lost a leaf at the end: on the last line of fol. 63a ends the *cah/harogopakrama*, whilst the second page has been pasted over with a leaf containing a few lines in a different hand, made up for the purpose, and the colophon: इति श्रीविष्णुविरचित-
विष्णोर्वैष्णवनामो (1) दश स्कान्धो ॥

Cf. Dietz, *Anal. Med.*, p. 134.

[H. T. COLERBROOKE.]

2695.

1967. Foll. 39; size 6½ in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vaidyavilāsa, a popular treatise on the healing art, composed, in 1697 A.D., by *Raghunātha* (or *Rāghava*) *Paṇḍita Kavivara* of the *Manoharakula*, a resident of *Campāvatiṭṭura* (*Bhāgalpur*).

It begins :

पालिमुत्तमसुत्तमं प्रकाशितं वाजु(परादि ०८.)पर्वितः ।
 लोकावुत्तमं ये परादिपरादि ०८ ॥ १ ॥
 मुपादिं पौत्र हि योगदा यदा मुने ब्रह्मवर्चसाय ।
 अनुज्ञायां अपराधयेव पितामो पैतृपिता दयः ॥ २ ॥
 ये वे पितामः ज्ञातोऽनुज्ञा
 मयापि मेवां कृपावामुत्तमाः ।
 ज्ञानेव योगान्नपदापि यथ
 पूर्व अनुज्ञावामिभिः श्रवणात् ॥ ३ ॥ [० ४ ० ८.]
 अथ श्रावणपरिचिताः । ०

It ends : [(P)]

मनुस्मृत्यादि सुभाषितं च मदनविद्याकरसङ्गिमुत्तमः ।
 सुभाषिताप्युद्धवैद्योऽपि कविपर्यङ्गितराचमकौशः ॥
 इति मदनविद्याकरः ॥ ० १०७ ॥ [१०६]

चंपावतीपुराणिवाचकभाष्ये
संदर्भितं रघुनाथकथामये ।
मोदाय वैद्यविदवां गदबंधनाय

मायः क्तां तमित्ता (२. नवति) वैद्यपिच्छाद्यः ॥ १०६ ॥
 महोदरुचये नृपे नृपे विदितो मुनिः (मात्रिके वातिके ed.) ।
 त्राद्याद्ये पिच्छो नृपे वैद्यपूरो विदितो ॥ १०७ ॥
 मनोहरकुलाभो नृपे त्रुणाचपिभुजः ।
 पाण्डुरो (२. वामुनि) रत्नानां ह्यनर्त्तकः पिच्छाद्यः ॥
 क्तां पदचः (२. मातापिच्छाद्यः) विदितः ॥ १०८ ॥
 तस्य वाचां पिच्छो नृपे नृपे स्त्रीनां जयः ॥ १०९ ॥
 इति श्रीमन्नमोहोदयनामचरुणाचपिभुजविदितो वैद्यपिच्छो
 पाण्डुरः ॥ पाण्डुरविदितः ॥ ३ ग्लोकाः ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 157. A Bombay lithographed edition of the work has four additional chapters, with the colophon : इति श्री-वैद्यभिराले महाकावे कषिकुलापाठचतुनामपरिचितवृत्ति दक्ष-कर्मणः ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

* The ed., kindly collated by Prof. Bendall, reads this line: बहे संदरानं दानवर्षं विरद्वं ॥

† The edition reads for this line /

अथ वेदविद्यायां अद्वैतोपपादने ॥ ५१ ॥

† This verse is omitted in the ed., which has here our stanza 108, there counted 55. Moreover, the topic of this chapter in the edition is *gifu tsumanaka*.

2696.

1708b. Foll. 38; size 9½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1786 A.D.; ten lines in a page.

Ayurvedaprakāśa, apparently a complete system of medicine, by *Mādhava* (*upādhyāya dvijavarya*), a resident of Benares, belonging to the *Sārasvata-kula* of Saurāshtra.

The present MS. contains only a small portion of the work, consisting of three *adhyaṃsas*, and treating of the hygienic rules to be observed in the intercourse of the two sexes with a view to obtaining offspring.

It begins:

हरकोषानलेनैव भस्मीभूयादरोहः स्मरः ।
 अथैवादीश्वरीरं हि यत्न इत्ये ननो ष्चु त्रे ॥
 कम्बगाराधितः कामः सुगंधकुसुमादिभिः ।
 विदधाति परस्त्रीयां मानसंविधिनोचनं ॥
 अनेककामज्ञाज्ञायां कारणाकृत्य यत्नतः ।
 बालमुत्पन्नये स्त्रीयां विजसंतोपचारः च ॥
 कामज्ञाज्ञं प्रवक्ष्यामि जातिर्षिश्चापिस्मृतं ।
 आपुर्वेदगाने तद्वि यद्विना वृक्षना(?)ते वृषा ॥
 कामज्ञाज्ञस्य तत्त्वज्ञा ज्ञानेन सुदृष्टीप्रियाः ।
 कामज्ञाज्ञानमानतो रजते यनुचिस्त्वयं ॥
 मानानिर्धनः सुरतोपचारे
 श्रीशत्रुर्लं जन्मकलं मराथा ।
 विं वीर्येयोज्ञानभयवर्तं
 वृषो वधि संयोगवृत्तं न मुक्ते ॥
 क्षमादीरक्षयं पुनः परनावेगुत्तमं ।
 संयमेदेगितज्ञानमन्त्रमन्त्रमुदाहृतं ॥
 मुक्तिमपि कारयेत्तच्छास्त्रमिवाह । ०

It ends:

श्रीरं धीमा रनेद्रां कामव्याकुलितान्वितां ।
 मुक्त्यां चारयेत्तच्छा(?) तदा वीर्यं न मुच्यते ॥
 इति वीर्येयोधिनो मुद्रिका ॥
 इति वीराज्ञेयोज्ञानभयवर्तं वषाभ्यावधिपर्वनापविपर-
 फिते आपुर्वेद[?]काज्ञे वषादीरक्षे क्षीरक्षयवेपनादिकाम-
 ज्ञाज्ञापिधनपदपथाभावः ॥ ईषत् १६३ ॥

[H. T. COLLEBROOK.]

2697.

2478. Foll. 114; size 11 in. by 5½ in.; good, clear Devanāgarī writing of the latter part of last century; ten lines in a page.

Ayurvedaprakāśa. Another section, treating of the preparation of mercury and other mineral substances for medical purposes. It begins:

अथैवकाज्ञाकाराविमर्शोपुननीयं(?) विनीयं ।
 क्षिपदांनद्विषयं क्षिपवोवैपुलाकले ॥ १* ॥
 देवेद्रवीलिमदारनकरंदकामुता(?) वृत्त ॥
 विमं हरु हेरो(?) अचरणापुनरेवः ॥ २ ॥
 चपुना रररमस्य(?) ररररमस्य संस्कारांनप्रवक्ष्यते ।
 मानातंवाधि संदुष्य विधनां विद्विहेतवे ॥ ३ ॥
 संस्काराः परांवेपु ये गृहाः विद्विध्विषताः ।
 तानेव प्रकटी[?]तेनुत्तमं किल मुक्ते ॥ ४ ॥
 संवादस्मादाहरति प्रयोगान् स्त्रीयं वास्तिज्ञानयेति(?) ।
 गोषास्तेषामस्मादयमनोषा भस्मीभूयादुगुं योभवीतुम् ॥
 अथीवं बहुविधुनां मुक्तादयसं
 ज्ञानेपु स्थितमदुर्लभं न तस्मिन्नास्ति ।
 यत्नैः अरचयन्मनो गुरुतां
 श्रीरानां तदिह वदामि वीर्यशुभः ॥ ६ ॥ ० १० ॥
 क्षिपव्याले क्षिप्या नास्ति कनैरंस्या न च क्षिपित ।
 ररमुक्तिः क्षिपिनास्ति संप्रदायः क्षिपि च ॥ ११ ॥
 अतः क्षिपिर्न सर्वत्र रते वापि रसायने ।
 वैद्यवादे प्रयोगे च तस्मात्तन्नो मया कृतः ॥ १२ ॥
 यत्नगुरुमुक्तोक्तिं ज्ञानमुक्तं च यत्नया ।
 तच्च लोकादिहाराय वक्ष्याम्यनतिविपरं ॥ १३ ॥ ० ॥

Fol. 38b: इति वीर्याज्ञेयोज्ञानभयवर्तं वषाभ्यावधिपर्वनापविपर-
 वषाभ्यावधिपर्वनापविपरवर्तं वषाभ्यावधिपर्वनापविपर-
 वषाभ्यावधिपर्वनापविपर-
 वषाभ्यावधिपर्वनापविपर-
 वषाभ्यावधिपर्वनापविपर-

The second chapter begins: मयो हिंमुक्तमन्त्रा-
 लक्षितः । ०

It ends: इमापुर्वेदप्रकाशे श्रीमदुषाभ्यावधारस्तमुक्ता-
 वरंवादि(?) काज्ञे)विषादिनापविपरविषो(?) विषादि-
 काभ्याभ्यावः कनातः ॥

Of quotations we have noted the following :
Yogatarāṅgīnī, fol. 110a; *Laghuyogatarāṅgīnī*,

* Cf. v. 1 of the *Rasendracintāmaṇi*, Berl. Cat., no. 987 (r.° *nimayam*); and Oxf. Cat., no. 763.

fol. 51a; *Rasacintāmaṣi*, foll. 235, 31a, 365; *Rasapaddhati*, foll. 53a, 66b, 74a, 84b; *Rasaratnakara*, foll. 12b, 15b; *Vāgbhaṭa* (or *Rasavāgbhaṭa*), foll. 43a, 46a, 45b.

Cf. Diets, Anal. Med., p. 155.

[GAIKAWAR.]

2698, 2699.

1433, 1434. Foll. 1-254 and 255-508 (of which 44½ is passed over); size 12½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1805 A.D.; seven lines in a page. [A.]

Oikitsāsarasamgraha, a work on pathology and materia medica, by *Vaṅgasena*, son of *Gadādhara*, whose family came originally from the *Kāntika* (v. l. *Kāñjika*, Camb. Add. MS. 1707, p. ult.) country.

The work has been published by *Pandit Nand Kumar Goswami Baidya*, Calc. 1889.

The MS. begins:

मन्वा त्रिषं प्रथमतः प्रथियत चर्चो
वाग्देवतां तदनु तातपदं गुह्यं (गुह्यं च ed.) ।
संगुह्यते किमपि यासुयनासादय (यासुयनैल^० ed.)
चोतो विधातुगुह्यं तदनुयहेय (चित्तसद^० ed.) ॥
हे दुर्मेनः (हेतुनैल^० ed.) परमुक्तेषु अवाद्गुह्यानां
हेतुः किमेव सहको गुह्यतापहारी ।
यांवाधि (r. वाज्राधि) दैत्यकलभूरिक्छा तदायं
तादृग्विषयस्य विषुयस्य विनोचनाव ॥
कांतिजावासाविवात (विवात ed.) श्रीगदाधरसूनुना ।
क्रियते वंगमेन चिकित्साकारसंघः ॥
इति त्रिषं प्रथमे चिकित्साकारसंघः ।
स निदानचिकित्सायो न हरिद्रामयो विषयः ॥
अनीचैकाननोवावामारोग्यं मूलकापनं (मूलमुत्तमं ed.) ।
रोगास्यस्य प्रकृतौः ज्ञेयको जीविषयस्य च ॥
त्रेधा प्रथमनोवावायनीतिपुर्वारं रक्षता ।
मूलहे नातिविस्तीर्णं समिदानचिकित्सात् ॥
निदानं पूर्वकपाधि हवायुष्यवस्था ।
संवातिजोति विधानं रोगाणां वंशका ज्ञातं ॥

विषयहेतुवाचनप्रथमविनोचनाविषयः ।

विदाकनातुः चर्चोः तातपदं येन छल्लते ॥

The chapters are not numbered and no authorities are quoted except a few semi-mythical ones, such as *Agastī*, fol. 433a, l. 3 inf.; *Kapila*, fol. 20b, 6; *Bhāradvāja*, fol. 384b, 4 inf. Others are doubtful, such as the *Kaumāratantra*, which is ascribed to *Pārvasī* in one place (fol. 396a, l inf.=350b, 3 inf. of MS. B), while in others (402b, 5; 409b, 2; 411a, 6) we have a *Kumāratantra* attributed to the son of *Rāvaṇa* (cf. under nos. 2679, 2682). *Nāgārjuna* is mentioned as the author of a *Yogasāra* (fol. 382a, 1) which is, perhaps, the same work as the *Yogaratsāvali*, fol. 412a, ll. 3, 8; 412b, 3 inf.; a *Prayogasāra* being also quoted without an author's name in foll. 402a, 4 inf.; 409a, 4; 410a, 5 inf.; 411b, 4; 412a, 5; 412b, 3. The whole of that section, from fol. 402a, 7 to 413b, 5, in which these quotations occur, and which seems to be an extract from the *Kaumāratantra*, if not the *Kaumāratantra* itself, is left out in MS. B, 358a, 1. A *Rogasamgraha* is quoted on fol. 382a, 1, for which, however, B (fol. 336b, 7) reads *Yogasamgraha*.

The work, however, on which *Vaṅgasena* relies for every statement, in his pathological part at least, and the title of which is nowhere mentioned, is again *Mādhava's Rugvinścāya*. The borrowing from it is not limited to single verses every now and then, but extends to entire chapters as well as to the classification of the subject in general. To conclude from a comparison of some of the chapters in the beginning, the middle and towards the end, the whole of *Mādhava's* text seems to be incorporated in this work.

In the other parts, *Sūtrata* appears to be the authority chiefly made use of. The last

subject, for instance, that is treated of in this MS. (fol. 502b, 2 inf. to 507b, 4 inf.) is a dissertation on omens and portents by which the physician has to be guided in his prediction of the probable issue of the malady. With the exception of a few alterations and transpositions, this will be found identical with *adhyāyas* 28-31 of *Sūtrata's Sūtrasthāna* (vol. i., 102-117).

The Cambridge Library possesses in Add. 1707 (=No. 26 in Daniel Wright's History of Nepal, p. 324) two portions of this work, in 151 leaves, numbered 1-100 and 501-551. Though there it is called *Vaidyavallabha*, and differs a good deal in the latter portion with regard to the particular extracts that are selected for the text, there can be no doubt that it is substantially the same work as ours. Under these circumstances, the copyist's date (Nepal Samvat 396, i.e. A.D. 1276) affixed to the Camb. MS. is of some interest as fixing *Vaṅgasena's* time before the second half of the 18th century at least.

The concluding verse, in which our MS. agrees with the Camb. MS., runs thus in the better reading of the latter :

यो एवं नवा विपरिचयतः कर्षिष्व्
 वर्यितो जगति कीर्तिश्रमायते ।
 यो एवं भवेत् यदि गोविन्दं वल्लभा
 दिवो वा येन न वहीतुर्कनीषतः स्यात् ॥

In the edition this verse is not found, but there are four *śloka*s called "*vaṅgasenotpatti*," which do not, however, add any new information about the author.

In two colophons (fol. 413b, l. 5, and at the end), the copyist *Bhagavanta*, a *kāyath* residing at *Rāmāpurā*, has substituted the author's name for the name of the book.

Of. Dietz, Anal. Med., pp. 145, 150.

[H. T. COLEBROOK.]

2700.

979. Foll. 387, besides a double fol. 83; size 14½ in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing; 11-18 lines in a page. [B.]

The same work. This MS. is more correct in its readings than the first, but defective in the text. One omission has been noticed above, others occur in other parts, and towards the end the two MSS. seem to differ considerably. The last point of contact between the two is found on fol. 386b, l. 1, which corresponds to fol. 455b, l. 4 inf. of the preceding MS. Soon after that our MS. ends abruptly. In the colophon of this MS. also the author's name stands for that of the work.

This MS. is made up of different parts, written by different hands, the bulk about the middle of last century; whilst foll. 39-81 have been supplied at the beginning of the present century. The pagination of some portions has been changed several times.

This MS. is noticed in Dietz' Anal. Med., p. 148.

[H. T. COLEBROOK.]

2701.

1074a. Foll. 50; size 18½ in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing of the latter part of last century; 11-18 lines in a page.

Ayurveda-Siddhāntasambodhini, a work on dietetics and pathology, by *Kāmeśvara*, son of *Narendra* (or *Narahara Gauḍadyumana*), brother of *Viveśa Vidyānidhi*, of the *Puruṣottama* family.

It begins: जीमवेहाय नमः । जीमरुपरवकमलेनो
 नमः । जीमिपुरद्वै नमः ॥

विभुवनकमनीयं विचरं विनाहि
 विविदिहर् वैभवाभाविताम् ।
 वनिनरवनिनोनालवैर् बुद्धा
 इह भवतु नमः जीमद्वैवैवः ॥ १ ॥

2703.

894. Foll. 232 (and 6 of index), size 15 in. by 5 in.; fairly good, modern Bengali handwriting; 8 or 9 lines in a page.

Oikitsādarpaṇa, a work on the treatment of maladies, by an unknown author.

In the disposition of the subject, and the descriptions of the different diseases, the author follows closely *Mādhava's Rūginīścaya*. Of remedies he gives a vast amount, likewise drawn from other sources.

It begins: अथ निद्रापर्याया वस्तुते ॥

निद्रा पीडा हरत्यग्रे स्मृतिता हीनवास्ते ।
रक्षा इयाथा भवेत्सिधे कथे युथा दुषा वना ॥
कृष्णा लक्ष्मदा मुष्का लज्जिताश्विणे तु सा ।
निमित्ते निमित्ता इत्यादिरे वक्षा(?) विषयिता ॥

इति निद्रापर्याया ॥

युक्ता मूर्ध्न्य सनालोच्य कुर्वीतस्य पर्यायार्थं ।
वाते तोषयन् मूर्ध्न्यं दध्यं बहुतरां भवेत् ॥ ०

It ends: इति चिकित्सादर्पणे विद्याधिकारः ॥

चरणी कर्कटस्यापि गोक्षीरेण प्रपाचयेत् ।
चनता(?) चनता ज्ञायते तस्मिन् रात्री चरणलेपनात् ॥
द्वानां कट्ठादौ(?) कुट्टाले इति सर्वं सर्वं च पार्ष्णि ।
कृष्णवर्णोद्युक्तस्य सना(?) च कचवेदिता ।
तां वद्ध्वा च गले दत्तकट्ठादौ इति मानवः ॥

चिकित्सादर्पणं चायं समाप्तः ॥

The index at the end extends only to fol. 124 of the text; the rest being apparently lost.

Cf. Dietz, Anal. Mod., p. 144.

A *Oikitsādarpaṇa*, by *Divodāsa*, is mentioned in the *Brahmavaivarta-purāṇa*, Aufrecht, Cat. Bodl., p. 22a. [H. T. COLEBROOKE.]

2704.

57b. Foll. 50; size 10½ in. by 5½ in.; indifferent Devanāgarī writing, by two or three different hands, of about 1750 A.D.; twelve lines in a page.

Bhūpālavallabha, or *Bhūpacaryā*, notes on dietetics and pathology, by *Sundara Deva*, son of *Govinda Deva*.

The author seems merely to repeat the precepts of predecessors, frequently however, interlarding his text with paraphrases and comments on it; *Vāgbhaṭa* being occasionally referred to for further particulars. The MS. professes to contain only the 'first *adhikāra* of the work.

It begins: अथ वसुधैव कुटुम्बकम् । तत्र प्रथमं वसुधैवोदयः । अथ वसुधैवोदयः । अथ वसुधैवोदयः । अथ वसुधैवोदयः ।

The title of the treatise occurs in the following colophons: इति भूपालवल्गवे देशिकवर्णनः fol. 10a; इति भूपालवल्गवे गार्गीयमुद्रागुह्यः fol. 11a; इति सुन्दरदेवविरचिते भूपचर्या(पुढावर्ण) suppl. in marg. by another hand) परनाम्नि भूपालवल्गवे व्याख्यानवर्णनः fol. 42a.

The MS. is in very poor condition, and a gap occurs between foll. 43 and 44.

Foll. 45-49 contain a chapter on the art of wrestling and the training required for those who want to practise it successfully. It is not clear, however, if this portion originally formed part of *Sundara Deva's* work, or if these leaves have only accidentally been inserted it. They are written in a different hand and are numbered in a different way from the others; nor is the subject brought to a proper termination in those five leaves.

This section begins: अथ व्यायामोदयः दिनचर्यायां नक्षत्राणि । तत्र नक्षत्राणां कृष्णसोमचर्यावर्णनः ।

विद्यारम्भेभ्यो नृपे नक्षत्राणि रंगवर्णनां कृतं

रागवर्णनं नक्षत्राणि रंगवर्णनां कृतं

मानातोदयवर्णनं नक्षत्राणि रंगवर्णनां कृतं

वेद्यान्तं तत्र नक्षत्रवर्णनं नक्षत्राणि ॥ १ ॥ ०

इति पुनर्नक्षत्रवर्णनं नक्षत्राणि रंगवर्णनः fol. 46b;

इति पुनर्नक्षत्रवर्णनं नक्षत्राणि रंगवर्णनः fol. 47b; इति पुनर्नक्षत्रवर्णनं नक्षत्राणि रंगवर्णनः fol. 48b.

It ends after the first half of v. 18 of the next chapter.

The last leaf of the MS. begins: **अथोषधौ** * five *ślokas*, followed by the colophon: **इति संघ-पुष्टौ** ॥ इति गोपिदेवमुनिरुदयेपरिचिते भूषाह्वयने चतु-पद्यां चतुर्ध्वजचक्राणि प्रथमाधिकारः संपूर्णः ॥

The work is mentioned in Dietz, Anal. Med., p. 141. [H. T. COLEBROOK.]

2705, 2706.

1439, 1440. Foll. 374 (besides 2 double leaves 142 and 172, and a *budhapatra* to 116b); size 12 in. by 5½ in.; fairly written, in Devanāgarī, by three or four different hands, in the latter part of last century; 10-12 lines in a page.

Yogatarasāginī, a comprehensive work on dietotics and therapeutics, compiled, from various sources, by *Trimalla*, a Telugu Brāhman of Tripurāntakanagara. On the blank pages of the first and last leaves the work is called *Bṛihad-yogatarasāginī*, to distinguish it from the shorter version described under no. 2708.

The work is divided into paragraphs (*śaraṅga*) for each subject, of which the first portion—as far as fol. 108b—may be looked upon as a kind of treatise on practical chemistry. It gives a number of recipes for the preparation of food in connection with precepts for good diet, as well as prescriptions for the preparation of medicines used for different illnesses. The remaining portion is principally concerned with the diagnosis and treatment of all kinds of maladies.

It begins:

अथति अगति अजनामपहेतुः
अकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।
अवधिरसलुभुतामुकाशितुः
अवधनमुकमुक्षितैवार्थतुः ॥ १ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ २ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ ३ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ ४ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ ५ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ ६ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ ७ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ ८ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ ९ ॥

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ।

अथकलमुक्तिरसचकारिभिरेतुः ॥ १० ॥

हारीताम् ॥ रोगानु दोषवेत्तम् ०

A short outline of the contents of this work has been given by Dietz, in his Anal. Med., pp. 145-48.

The following list of authorities quoted will enable us to gain an idea of its relative position to other works of the same kind:

Ārogyadarpapaṇa, fol. 126a; *Kṛishṇāśṭroga*, fol. 12a; *Kaumāratāntra* by *Rāvaṇa*, fol. 849b; * *Gorakṣhamata*, fol. 18a; *Tisāśācārya*, fol. 3a;

* Quoted likewise at full length in the *Gāḍhā-bodhakasamgraha* — MS. 710 (no. 2678), foll. 206b, 212b, and in *Oakrapāṣi's Samgraha* — MS. 881 (no. 2674), foll. 187a, 141b. *Ārogyasāṣṭroproktakumārī-tāntra* in *Yāgyasena*, MS. 1484, foll. 402b l. 5, 402b l. 2, 411a l. 6. Cf. also nos. 2679, 2682, 2698-9.

Piyūshasāgara, foll. 86b, 110a, 120a; *Bauddha-sarvasva*, foll. 90b, 177a, 212b; *Bhadrāsannaka*, fol. 18b; *Matimukura*, fol. 15a; *Yogarāśmīvalī*, foll. 15a, 127a; *Yogātataka*, fol. 125b; *Rasadarpaṇa*, fol. 12a; *Rasamañjarī*, foll. 110a, 112b; *Rasaratnapradīpa*, foll. 18b, 157a, 159a; *Rasārṇava*, foll. 90a, 168a; *Rasendra-cintāmaṇi*, fol. 90b; *Rājamārtanḍa*, fol. 160a, 878a, *Vasishṭhasaṃhitā*, fol. 6a; *Vasantarāja*, foll. 177a, 872a; *Vāgbhaṭa*, foll. 2a, 124a; *Vṛiddhavaṅghaṭa*, fol. 124a; *Vṛihadātreyā*, fol. 20b; *Vaidyālaṃkāra*, fol. 13a; *Śārṅgadharā*, fol. 12a; *Śivāgama*, fol. 90b; *Śārasaṃgraha*, fol. 14b, etc.; *Sudhāsāgara*, fol. 113b; *Hārīta*, fol. 2a.

It ends :

आद्यैर्भास्वरौ द्युमतीषु गिरिभिर्बुलेषु सेतुषु च
मोक्षो ज्ञस्य तु विद्वद्भी बहुरक्षैर्हि ज्ञानुनस्य(?) हितं ।
राहो शीतविश्वोर्गदण्डे वृषाङ्गतापास्थितौ
पृष्ठे राक्षसलोहितैः खरण्डे मज्जनितं योजकं ॥ ५ ॥

इति श्रीयोगनरगिस्ता संक्षेपतः सवैदोगविश्विस्ताकचकल-
रङ्गः समाप्तः ॥

In one place, fol. 816a, the title *Āśvinīku-mārasaṃhitā* seems to be substituted for the above in the colophon: इति श्रीअष्टादिभिर्बुनारसंहितायां बुनारगानिदायविश्विस्ताकचकलरङ्गः ॥ unless, indeed, this be nothing but the copyist's mistake, by inadvertently combining a quotation from the *A.* with the colophon of the *Yogatarangīnī*.

Cf. Bāj. Mitra, Bikaner MSS., p. 667, where the author is erroneously called *Vimalla*.

[H. T. COLEBROOK.]

2707.

1899. Foll. 16; size 12 in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing of 1809 A.D.; twelve lines in a page.

The last chapter of the same work, treating of the restoration of fading youth and flagging

virile power by artificial means (*vajīkaraḥ yogāḥ**). It corresponds to foll. 358-72 of the preceding MS.

The MS. was acquired in Śaka 1731, by *Jayarāma Śāstrin*, surnamed *Saḍarājōṣi*, of *Paṇagrāma*, from *Prasiddharāja-daivajña*.

Cf. Dietz, *Anal. Med.*, p. 160.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2708.

1074b. Foll. 53 (the first three of which were lost and replaced by five leaves in a more modern hand); size 13½ in. by 5½ in.; stiff, but clear, Devanāgarī writing of about 1730 A.D.; fifteen lines in a page.

Yogatarangīnī, in a somewhat shorter version, likewise ascribed to *Trimalla Bhaṭṭa*, son of *Vallabha*, grandson of *Śiṅgaṇa Bhaṭṭa* (a Telugu Brāhman residing at Benares), and brother of *Ilāma* and *Gopa*.

It begins :

अपोलपिङ्गलोत्तुदानपायोपिचिह्नं ।

अननुभवाकारं चंदे त्रिदनामनं ॥ १ ॥

आपलभावेकोपनाको(1)

पाको भावां मुदपत्तीभवस्य ।

तेलुगस्य श्रीविभाको गिरौक्षे

आशीवासं कुर्वीतो भूरिबीजैः ॥ २ ॥

राजानामस्वायं शिङ्गलपट्ट (r. शिङ्गलपट्ट)-

स्वाकीयुषो वल्लभो वेदविद्यः ।

ब्रह्माक्षरम् (? भूषणं) हूनरो ज्ञी पिनको

राजो मोषचोति नाना चयो जपि ॥ ३ ॥

* The term *yoga*, like *prayoga*, means a mixed, or compound, medicine, a *yukti* of different ingredients, as defined in an axiom on apothecary's weights and measures in the first part of this work (MS. 1489, fol. 11a):

न नानेन पिना दुष्किर्तुषायां चापके छिन्म ।

यतः त्रयोमयादीर्धे नानमपीक्यते कथा ॥

येषु चिकित्सायेन कृता योगप्रणालीः ।

चिकित्सा छिद्यते भूरिर्बलेनः चक्राचिना ॥ ३ ॥

देहादुपजाते ° as above p. 955b, M. 6.

Though the matter making up this version seems generally to be contained in the other, it also gives verses and quotations not found in the latter. Thus we notice quotations from *Oakradatta*, fol. 20a; *Oikitsākalikā*, foll. 18a, 53a, b; *Oikitsādīpa*, fol. 33a; *Prayogapārijāta*, fol. 9b; *Rasaratnākara*, fol. 51b; *Rugviniśaya*, fol. 43b; *Rudratāntra*, fol. 12b; *Vīrasimhavaloka*, foll. 35a, 37a, b; *Vrinda*, fol. 21a.

The MS. is incomplete at the end. In comparing it with the other version, we can trace its progress as far as fol. 317b, of MS. 1440, where it terminates rather abruptly, shortly after the description of the *laghukahāratālam*; another hand having pasted over the second half of the last line of fol. 53b a colophon, in which the work (*Yogatarāṅgī*) is wrongly ascribed to *Vaidyavallā*, son of *Śrīṅga*, mistakes which have crept into Dietz's account of the work, in his *Anal. Med.*, p. 149. [H. T. COLEBROOK.]

2709.

1961. Foll. 380 (besides indexes); size 9½ in. by 6 in.; fair Devanāgarī writing of 1815 A.D.; fourteen lines in a page.

Yogaratanākara, an anonymous compilation on the cure of internal diseases, on the same plan as the *Yogatarāṅginī*, which it repeatedly quotes.

It begins :

क्षिप्रं हृदि विषातारं तपार्त्तं तनुतामुदम् ।

तथा चक्राचिनाहोत्रे नैमिषाय च ॥ १ ॥

चक्रो ननुद्वेष्टेन चातुरत्य चिकित्सकः ।

चक्रो जगन्नाथं विना चलेन (चलेन ed.) नास्त्य ॥ २ ॥

रोगचक्रादीने कर्म यः कुर्वते नरः ।

चक्रेण न कुतो भीः तं च कुतो न को भीतिः ॥ ३ ॥

वेद्यः पुरोहितो नरो देवस्य चतुर्वेदः ।

दृष्ट्याः ज्ञानेनेति जितं जेयोपिपुत्रे ॥ ४ ॥

मन्त्रयोगेन च हरेि मन्त्राय चिकित्सकम् ।

मन्त्रोच मन्त्राय ज्ञानाय हरेि भारत ॥ ५ ॥

ज्योतिषं चर्यात्तं त्रयक्षिप्तं चिकित्सितं ।

विना ज्ञानेन चो नृपात्तनाहुर्वैद्यताम् ॥ ६ ॥

क्षिप्रद्वेष्टः क्षिप्रवेष्टो क्षिप्रद्वेष्टः क्षिप्रद्वेष्टः ।

जगन्नाथः क्षिप्रवेष्टो चिकित्सा नास्ति विमलता ॥ ७ ॥

जगन्नाथकृतं चापं चापिद्वेष्टेन चालते ।

तन्नातिरीयवेष्टो नैमिषहोमकुटारवेष्टः ॥ ८ ॥

The fact that it begins with the same *versus memorialis* on the honourable calling of those who devote themselves to the alleviation of human ailments, and that such coincidences occur elsewhere in the middle and at the end of the work, has induced Dietz, in his *Anal. Med.*, p. 160, to declare the two works identical. That such, however, is by no means the case, a glance at the list of authorities quoted will show. Those most frequently referred to are *Vaṅgasena*, *Vrinda*, and the *Yogasāra* (besides a *Yogasāgara* quoted fol. 139b). The others are:—

Anaṅgarāṅga, foll. 354b, 356b, 357a, 377b; *Abhinikūmārasaṃhitā*, fol. 330b; *Ārogyadarpaṇa*, fol. 66a; *Oakradatta*, fol. 54b, 284b; *Oandrasena*, fol. 265a; *Oikitsākalikā*, fol. 379a; *Oikitsāsāra*, foll. 168b, 170a, 171a, 174b; *Navarātnamālā*, foll. 73b, 152a; *Nirṇayasindhu*, fol. 73b; *Buddhasarvasva*, fol. 155b; *Bhāvaprakāśa*, foll. 84a, 289b; *Bhoja*, fol. 253a, 297b, 343a; *Mātimulura*, fol. 29a; *Mādhava*, fol. 49a; *Yogacintāmaṇi*, fol. 84a; *Yogatarāṅgiṇī*, foll. 138a, 139b, 140a, 155a, etc.; *Yogapradīpa*, fol. 380b; *Yogaratanāsamuccaya*, fol. 32a, 68a; *Yogaratanāvalā*, fol. 29b, 152b, 167b; *Yogasāra*, fol. 168a; *Ratna*

pradipa, fol. 118b; *Rasaratnapradīpa*, foll. 137a, 155b, 170b, 172b; *Rasaratnākara*, foll. 67b, 287b; *Rasārṇava*, fol. 140a; *Rasendradāntāmaṇi*, fol. 111a; *Rājamārtanṇa*, foll. 124a, 169a, 255b; *Rudratāntra*, fol. 5a; (= *Yāmala*, fol. 6a?); *Līlāvatī* (on a question of arithmetic, fol. 9b); *Vāgbhaṭa* and *Vṛiddhāvāgbhaṭa*, fol. 54a; *Vaidyajivana*, foll. 56a, 86b; *Vaidyavilāsa*, foll. 56a, 86b; *Vaidyālaṃkāra*, fol. 29b; *Vopadevakata*, foll. 183a, 202b; *Saṅkaramata*, fol. 20b; *Śārāṅgadharma*, foll. 29b, 68b; *Śivāgama*, fol. 39a; *Sārasaṃgraha*, fol. 29b; *bhaṭṭāraka* *Harīśandra*, foll. 212b, 221a; *Hārīta*, fol. 339b; *Vṛiddhahārīta*, fol. 3a.

It ends : इति रघुरोगेषु अनुपानानि ॥

यानिचिदीनयं वैद्यैर्द्वयं रोगानुपानतः ।

ननुयुक्तं हेयमनुपानमलादिह ॥

वाचस्पतिनिर्दिष्टं विषयवर्गस्योपदिष्टं विद्योते

वाचस्पत्यवधोषः कतिरेवलिङ्गितं पुत्रे भुषः ।

वाचस्पतिनिर्दिष्टं विषयवर्गस्योपदिष्टं विद्योते

ननुयुक्तं हेयमनुपानमलादिह ॥

इति श्रीयोगरत्नाकरः समाप्तः ॥ इति १७१३ अनुपानानसंवल्ले
मामनुक्तं १६ अनुपाने संयः समाप्तः ॥ इति पुस्तकं विज्ञेयचरितं
कण्ठे (१०३) वेदापुराण्यं सहस्रेण लिखितं ॥

Appended to the MS. are two copies of an index, on 10 and 14 leaves respectively.

The work has been carefully edited in the *Anandāśrama* series (Poona, 1889).

MS. 2511 contains another large work on the same subject, and with the same title, which, however, has nothing to do with the present one. It is written in a dialect standing in the middle between Hindi and Gujarāṭī, and is certainly not a translation of the present work.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2710.

704. Foll. 295, besides two of index; size 1½ in. by 5½ in.; fair, modern Bengali handwriting; nine lines in a page.

Ōkīśāratnāvalī, or simply *Ratnāvalī* (as it is more commonly called in the colophons), a compilation from older sources on the treatment of internal diseases, by *Kavīcandra*, son of *Kavīkaṇṇapūra*, and grandson of *Vaidyavīṭā-rada* (?) of the *Dattakula*, a *vaidya* of Sudhira on the banks of the Ganges. The author also mentions that he was the father of several sons, the eldest of whom was called *Kavīvallabha* (whilst another, *Kavībhūṣaṇa*, is mentioned elsewhere), and that he wrote his work at *Dirghāṇyanagara*, in the Śāka year 1583 (A.D. 1661).

Although the author does not mention by name the authorities he has used, it is sufficient to say that in the introduction he has freely copied the *Carakasamhitā*, while later on, in the description of maladies, he has followed *Mādhava's* *Rugvinīcaya* from beginning to end.

It begins :

जीनदुरीकरणपद्धत्याङ्गुलैर्

क्षेत्रैककोषपट्टदोषाभ्युपेक्षाभिः (१० वीं) ।

लोभं परं परमपुण्यसहस्रकर्म

अथार्थं भुवनमीतिभिर्दं भजे इह ॥ १ ॥

सम्पदेषुदोषोऽपि सत्त्वयितुं नार्हति योगीश्वरा

धवादासुननुपुनोन्नयनस्य आध्यात्मिकं समाधिः ।

वाले सत्यवैतनोदितं ननुवाचकान्तरं तत्

ज्ञाने तन्मन संनतं विषयतः कृत्वाभिचेयं नरः ॥ २ ॥

वाचोद्वेगविशारदः सुदुष्प्रीतिरे सुप्रीते परे (१. पुत्रे)

जीनदुरीकरणपद्धत्याङ्गुलैर्

क्षेत्रैककोषपट्टदोषाभ्युपेक्षाभिः (१० वीं) ।

लोभं परं परमपुण्यसहस्रकर्म

अथार्थं भुवनमीतिभिर्दं भजे इह ॥ १ ॥

सम्पदेषुदोषोऽपि सत्त्वयितुं नार्हति योगीश्वरा

धवादासुननुपुनोन्नयनस्य आध्यात्मिकं समाधिः ।

वाले सत्यवैतनोदितं ननुवाचकान्तरं तत्

ज्ञाने तन्मन संनतं विषयतः कृत्वाभिचेयं नरः ॥ २ ॥

वाचोद्वेगविशारदः सुदुष्प्रीतिरे सुप्रीते परे (१. पुत्रे)

जीनदुरीकरणपद्धत्याङ्गुलैर्

क्षेत्रैककोषपट्टदोषाभ्युपेक्षाभिः (१० वीं) ।

अङ्गुल सन्निविष्टोऽङ्गुलमुच्यते चारुणाति चरित्
अथवा रत्नावली वा विष्णुसुतवती मुच्यते अथा-

[भिरुवा ।

वा अङ्गुलीयकोटी रुचिररत्नदा अम्बुगर्भदेवा
राक्षसाहारजानां कदाचि निवसतां राक्षसां बाहवके
[॥ ६ ॥

अथैव सचनकमेव गुरुवा यथायुग्मायते
तेन व्यापितां कतां श्रमज्ञां नश्यन्तु तासां रुचः ।
किं तु प्राचैव नलदीपनधिकं तेनां प्रसादोदयार्
ननुवाः कविप्रज्ञममृतवः कुर्वन्तु रंशोवति ॥ ६ ॥

अथैव यदिह द्रव्यं भवेत्
रंशिभाष्य निपुणैर्निरुत्तां ।
कूटां यदि करोति चारुत्
तस्य रंशविभवेर्निवसतां ॥ ६ ॥

गङ्गातटलवदङ्गविहङ्गमुक्त-
रङ्गमुत्तरातगुञ्जितमनुमुक्ते ।
दीर्घाङ्गनामनगरे कृतगुम्फो व्यं
अन्यः कृशानुमुक्तावाशशाङ्गशाके ॥ १० ॥

अथैवकामनोवाद्यानारोचं नृलमुच्यते ।
रोगास्तस्यापहर्तारः श्रेयोको जीवितस्य च ॥
अथानुवेदोत्तमः ॥ ०

The MS. ends without a colophon to the last chapter (*vishādāhikāragumjhaṇa*). Of the index there is only a small fragment.

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 137.

The Paris Library contains a MS. of a *Vaidyakarātnavālī* by *Kavīcamāra*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2711.

1677. Foll. 59; size 9½ in. by 3½ in.; large, clear Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; five lines in a page.

Notes on the pathology and treatment of fever, accompanied by occasional paraphrases and enlargements in some dialect of Hindi (perhaps that of Behar). Rather incorrect.

It begins (somewhat corrected):

वा कुर्वन्नुत्तरातगुञ्जितमनुमुक्ते
वा दीर्घाङ्गनामनगरे कृतगुम्फो व्यं
व[र] प्रसादोदयार्
वा नां धातु चारुतां भगवतां विष्णोवचाङ्गापहर्तारः

रोगवादी परीक्षेत् ततोऽनुचरणीयम् ।

ततः काले निवर्तय चारुत् ज्ञानपूर्वं अथापरे ॥ २ ॥

विषादे दोषीयपदेशकालपुर्ववचापि . . . चिकित्से-
[विष्णोवचाङ्गापहर्तारः ॥ ३ ॥

At the end another hand has added the title. इति नगपविभाषावैद्यकं कर्ता ॥

Soo Dietz, Anal. Med., p. 136.

[H. T. COLEBROOKE.]

2712.

1949. Foll. 19; size 10½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of 1707 A.D., nine lines in a page.

Trayodāśasannipātānām cūṭisā, a treatise on the diagnosis of fever and its treatment, by *Vaidyamathana Sipa*.

Thirteen (or fourteen) different species of fever are distinguished, and their symptoms described in as many memorial verses at the beginning of each paragraph. These verses are substantially the same as those published separately at Colombo under the title of *Trayodāśasannipātālakṣaṇa*; the differences in reading being, however, just considerable enough to establish two divergent channels of tradition in regard to them.

The treatise is supplemented (on foll. 15-19) by two additional chapters on the same subject, called *guṭikādhikāra* and *sannipātālakṣaṇa*.

It begins:

रोगसङ्घट्टीयचिकित्सावी विष्णोवचाङ्गापहर्तारः
अथैवकामनोवाद्यानारोचं नृलमुच्यते ।
आनुवेदोत्तमोऽङ्गुलमुच्यते चारुणाति चरित्
अथवा रत्नावली वा विष्णुसुतवती मुच्यते अथा-

ब्रह्मविद्यासूत्रः ब्रह्मसूत्रसंज्ञायाः वा अथवाः
 साधुकोशातिशयोक्तैर्गुह्यतरपक्षिणाहारलीहिमहीतिः ।
 शोकावधानविज्ञासहस्रविज्ञासंज्ञासंज्ञाः (१५)
 मायः कुप्यति पुंसां मनुजमहत्त्वस्यैव संनिपातः ॥ ११ ॥

अथ चिकित्सा fol. 4a; इति संनिपातचिकित्सा fol. 4b;
 हस्तचिकित्सा fol. 5a; इति ह्नाहचिकित्सा fol. 5b;
 इति चित्रचिकित्सा fol. 6b; इति श्रोतोगचिकित्सा fol.
 7a; इति तंद्रिकाचिकित्सा fol. 7b; इति चंद्रकुम्भाचिकित्सा
 fol. 8a; इति हारिद्रुकाचिकित्सा fol. 9b; इति अग्नयेच-
 चिकित्सा fol. 10a; इति रक्तहीनिचिकित्सा fol. 10b;
 इति मित्रचिकित्सा fol. 11b; इति भिन्नाक्षिचिकित्सा fol.
 13b; इति वैद्यचनसिंहकृष्णचयोदशसंनिपातानां चिकित्सा
 समाप्ता fol. 14b; इति गुटिकाचिकित्सा द्विवर्तीः fol. 15a.

It ends:

चक्रचिकित्सायुता वा सातिका भूमिर्भविष्यः ।

छायाः श्रीद्रुगो हव्यात् साधुविज्ञासुखामलात् ॥ ५४ ॥

इति चिकित्साचक्रिका संपूर्णा समाप्ता ॥

संवर १७ आषाढादि ६४ वर्षे श्रावणे १६२९ प्रवर्तमाने
 चषाढमासे कृष्णपक्षे ११ सोमवारे लिखितं ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

2713.

1351E. Foll. 25; size 9 in. by 5½ in.;
 careless Devanāgarī writing of 1733 A.D.; 9-11
 lines in a page.

Tridati, otherwise known under the titles
 of *Jvaratridati* and *Vaidyavallabha*, a treatise
 on fever, by Śārīgadhara, son of *Devarāja*
Sukavi.

It begins: उद्वेगिरीश्वरः स्वो° see Oxf. Cat.,
 no. 755. Dietz, Anal. Med., p. 152.

Colophon: इति शार्ङ्गधरचिकित्सा विज्ञप्तिः समाप्ति-
 मयम् ॥ ° संवर १७२० श्रावणे चोलाक्षे ५५ वर्षावधिरुचिरोद्गा-
 रितमासं ° मासे मासि कृष्णपक्षे द्वितीये प्रतिपदी (!) सोम्यावारे
 संवत् समाप्तं ॥ लिखितं वैद्यविद्यानाथेन ॥

The blank page of the last leaf contains
 the note: पुस्तकमिदं इत्यमरुतवैद्यविद्यानाथेन लिखित-
 मन्वेद्यम कश्चात् दत्तं । श्रीशिवः प्रीतवान् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2714.

1643a. Foll. 32; size 9½ in. by 5 in.;
 large, stiff Devanāgarī writing of 1798 A.D.;
 six lines in a page.

Añjana, or *Añjananidāna*, a treatise on eye-
 diseases, ascribed to *Agniveśa*. It begins:

अथोपनिषिद्धचक्रस्यैव भविष्यं कृते ।

स्त्रुतं करोमिग्नयेऽग्नयेन मनसा स्त्रुतं ॥ १ ॥

See Aufrecht, Oxf. Cat., p. 810a; Rāj.
 Mitra, Cat. of Bikaner MSS., p. 650; Dietz,
 Anal. Med., p. 135.

Colophon: इत्यग्नयेऽग्नयेन मनसा स्त्रुतं (!) संपूर्णम् ॥
 संवर १७५० श्रावणे १७५५ आषाढपुष्यश्रावणोत्तराषाढे शन १९०१ ॥
 इति पुस्तकं समाप्तं लिखितं श्रीमोतीरामचन्द्रशर्मावरीयामात्र-
 यज्ञाः मोहदीपक ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2715.

864b. Foll. 2; size 16 in. by 3½ in.;
 folded to one half their length; modern
 Bengali handwriting; eight lines in a page.

Dhātulakṣaṇa, a treatise on the humours
 and pulsation, ascribed to *Nārada*.

It begins: अथ सातुहानं ॥

धामभागे तु मारीकां दक्षिणे पुरुषस्य तु ।

लघवं लक्ष्यते सर्वं शुभाशुभफलम् ॥

लक्षःकारस्य मुख्यं शुभकार्यवशेन ।

आधानमानदेहस्य सम्यक्कांटी न पुन्यते ॥

तेलाभ्यङ्गे प्रयुक्ते च भोगदाने तथैव च ।

तथा न ज्ञाते माद्ये यथा दुर्गमरा नदी ॥

विद्वत्तमि गच्छिष्ये सन्ध्यास्तुतुले

तदध्यात्मनिर्मात्रिण्युल्लेखीभिर्निषिद्धम् ।

स्मरुचनकमुदेवा नादिवायाः परीक्षा

यदननुविद्यापोममुल्लेखे तथैव ॥

इतिहिनयवृत्तपुर्वैरभागमिति

हस्ते प्रकाशितकराशुलिङ्गपथे च ।

अनुल्लेखपरिचयनयानामने

माद्यं मनस्यमिति ज्ञातं परीक्षेत् ॥

कुटिकाकुटिकात्मा ततोऽपि कुटिकां गतिं ।

यथाशक्ति गतिं यत्ने कर्तव्यः तदेवोदितं ॥

दाहं दवाया चैवैते विभेद एकादशैः ।
 विभक्तयोरे क मादी काचमसूचयोरिव ॥
 इहल्लेव चकोष्ठेने गतिं चारयत्यस्य च ।
 कक्षाभिन्ना कक्षादया गतिं क्षीयं विन्यती(!) ॥
 गतिं चचे विदोवाच मादी तिष्ठतिरिक्तायोः ।
 यात्रेण मादी चक्षा स्वार् विदोवाचमसूचयता ॥
 क्षेपका च विरा नम्रा संकीर्णमिच्छयता ।
 क्षरयेनेन समनी कोष्ठा वेगवती भवेत् ॥
 यात्राविद्याभिन्ना मादी क्षीरिस्त्रिलोहानभिन्ना ।
 चक्षे क्षेपगतिं चक्षे मिश्रिता इच्छता क्षुता ॥
 यात्राक्षेप्याभिन्ना मादी माच्छाक्षीरिस्त्रिलोहा ।
 इहक्षेपगतिं चक्षे मिश्रिता इच्छता क्षुता ॥
 विभक्त्याभिन्ना मादी माच्छाक्षीरिस्त्रिलोहा ।
 गुरुद्रव्यभुजः स्फुटाः क्षराः क्षरभुजः यराः ।
 क्षिप्वा भिद्रभुजः स्वाना मादी भवे चयो(!) ॥ ०

It ends:

यादाभुल्लगता मादी चक्षता यदि तिष्ठति ।
 विभक्तु दिवसेकस्य मुमुरेष न संशयः ॥
 यादाभुल्लगता मादी कोष्ठा वेगवती यदि ।
 चक्षभिर्दिवसेकस्य मरत्वं निर्दिशेत्तुः ॥
 एवं सूक्ष्मादिभेदेन मादी हेवा विचक्षयैः ।
 क्षमे क्षिपु दुल्लेभा पिक्वा गोपनीया प्रयत्नतः ॥

इति नारदकृतभातुल्लखं समाप्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2716.

2010b. Foll. 10; size 8½ in. by 5 in.; in different Devanāgarī writing of about A.D. 1700; 10-12 lines in a page.

Kālaśāstranavācārā (and other medical tracts), by *Śambhunātha*.

It begins: जीवन्मर्तये नमः ।

काळज्ञानं कलायुक्तं शंभुना तद्व्यापितं(!) ।
 देहिनां हायते मुक्तुः यत्किमेतैर्वैपाद्यतः ॥ १ ॥
 काळः कृत्वा भूतानि काळः बंधते प्रजाः ।
 काळः कुतेषु वागतिं काळो हि दुरतिप्रभः ॥ २ ॥
 काळे देवा विनश्यति काळेनायुत्पुत्रगाः ।
 यदेष्टाः चक्षोवाच एवं काळे विनश्यति ॥ ३ ॥

Chapter I. (24 Slokas) ends: इति शंभुनाविदितो
 काळज्ञानविद्यारे वैदोषे काळवर्षेन नमः तद्व्यापितः ॥
 II. (23 sl.) ० काळवर्षे हिताय[च]मुद्रकः ॥ III. (28 sl.)
 इति काळज्ञानवैदोषे विद्यारे मुमुक्तवर्षं नाम मुनीनः कमुद्रकः ॥
 IV. (14 sl.) मादीकक्षविषयं नाम चक्षुः ० V. (44 sl.)
 ० क्षरस्याविषयं नाम यंनः कमुद्रकः ॥ इति काळज्ञानं ॥
 अथ मादीपरीक्षा ॥ साधुनीहो ० (20 sl.); अथ मूत्रपरीक्षा ॥
 चक्षामे रजनीया ० (30 sl.); इति मूत्रपरीक्षा ॥ अथ दोष-
 परीक्षा (4 sl.).

It ends: इति मूत्रपरीक्षायां दोषज्ञानं समाप्तं काळ-
 ज्ञानसंघः ॥

For the same tracts see Aufrecht, Oxf. Cat.,
 no. 753. [Dr. J. TAYLOR.]

2717.

1608a. Foll. 29; size 19 in. by 8 in.; (folded to half their length); fair, modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Rājavalabha-Dravyagūṣa, a treatise on hygiene, particularly with regard to food and diet, and on the properties of various medicines, by *Nārāyaṇadāsa Kavirāja*. [A.]

It begins:

परमानन्दसंदोहकर्म भद्रकरं वता ।
 इन्द्रिगान्धर्वं चन्दे गोपाहं(गोविन्दं B) नन्दनन्दनं ॥
 जीनारायणदातेन कविप्राज्ञेन चीनता ।
 त्रिस्तोत्रिकयते द्रव्यगुणो एवं राजवज्रभः ॥
 ब्रह्मब्राह्मणभाद्रायराक्षरमनीमताः ।
 इति चक्षुःपरिच्छेदाः वरी व्यर्थविषयाश्च ॥
 त्राक्षये मुद्गं चोतिजेत् सुखो रक्षाधीनायुः ।
 हारीरश्मिनां निम्बुनैर् नैर् कसैः क्षमाचरेत् ॥
 क्षमाचतः प्रयुक्तानां नल्लादीनां तिलोपिपुः ।
 न वेगान्पारयेद्दोः कालादीनां च चारयेत् ॥
 नेत्रं क्षयित्वायुष्मन्मृतायै च विनाशयेत् ।
 पादयोनिमृतादीनां क्षीयापापमनीमृताः ॥
 काष्ठः क्षातिगिराक्षरवनमुक्तीकोटिमुक्तकाम्यं
 वृषाक्षोदपक्षैः चयमुक्तक्षिप्तैः कर्षीवावाक्षितेयान् ।
 ये पात्रे पात्रविद्वज्जयजयकृता क्षायतः क्षयि क्षीयन्
 क्षीयान्पापयोदायवती चक्षुः क्षीयन्ने निक्षायः ॥

विगतवचननिर्वाचे प्रातःकालाय निम्नं
यदि विपत्तिं (निम्नं विपत्तिं कलु B) करो वो नाच-
[रन्ध्रेण छिद्र ।

स भवति मतिपूर्वकमुवा प्राचीनस्यो
वलिपत्रितापिहीनः स्वैरेतेष्विगुणः ॥
पाणिनामिहीनो न च यनो न्यव चयोधरे ।
प्रातःपूजा च नृपयं कयायं कदु तिलकं ॥
भक्त्येवमाचरन् दननामान्वाचयन् ।
के न्यव करवीरान्मकरद्वयमुल्लासनाम् ॥

Ch. I. ends fol. 2b; II., fol. 7b; III., fol. 25a; IV., fol. 26b; V., fol. 27a; VI., fol. 29b.

It ends:

कयाया नपुया रुद्धा पातग्री रंशलोचना ।
हुताग्नीदी क्षयवातकावग्री नपुया हि सा ॥
इति नानीचपयुगः ॥ इति द्रव्ययुगः समाप्तः ॥
See Rāj. Mitra's Notices, i., p. 265.

[H. T. COLEBROOKE.]

2718.

1093. Foll. 33; size folio, 13 in. by 8 in.; indifferent Bengali handwriting, on European paper; fourteen lines in a page.

An enlarged version of the *Rājavallabha*, having numerous verses and occasional glosses inserted in it.

After the above first three *ślokas*, it proceeds:

साधै विचिकित्तनचोत्तमनयेद् स्याद्
द्रव्यादि चेति यदि नैव गुणगुणान्ता ।
पुष्टः कदा भवति वा स कथं नृपायां
को वा (I) विचिकित्तनचिपी च भवितव्यवचः ॥
प्राक्ते नृपुर्गे रत्नाय युक्तो रत्नायैवानुमः ।
हृदीरचित्तां निर्मल नैव क्व क्व क्वाचरेत् ॥
नैव नृपपुटीचोत्तमः ॥
क्याचतः प्रवृत्तानां मलादीनां विचिकित्तुः ।
न येनाम्नारयेद्योनाय क्वाचदीनां तु चारयेत् ॥
नेत्रं यचित्तानुचक्रुकीचिनाम्नं ।
चादयोमैलनामो ह्रीपाचानमभीक्ष्णः ॥

Between the two hemistichs of the last *śloka*s extracted above (before के न्यवच) this MS. inserts a passage consisting of quotations from the *Nṛimāhapurāṇa*, *Vāsiṣṭha*, and *Śātātapi*.

Ch. I. ends fol. 3a; II., fol. 9a; III., fol. 28a; IV., fol. 29a; V., fol. 30; VI., fol. 33b.

After the final *śloka* of the preceding MS., this copy has an additional passage of more than two pagos, beginning: अथ सखीनाम्निकादिगुणाः । and ending: इति रत्नचौदिगुणाः ॥ इति नानीचपयुगः ॥

जीनारायणदासस्य कविदासस्य श्रीमत्तः ।

नानीचपयिच्छेदः समाप्तो रामचन्द्रमे ॥

इति नारायणदासकविदासकृतो रामचन्द्रमद्रव्ययुगः समाप्तः ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 151.

[H. T. COLEBROOKE.]

2719.

2030. Foll. 404 (of which foll. 256, 261, 285, 299 and 365 are wanting; whilst 154 was passed over in numbering the leaves); size 12½ in. by 6½ in.; clear Devanāgarī writing, by at least three different hands, of about 1500 A.D.; 9-13 lines in a page.

Jñānabhāṣakara, a series of conversations between *Sūrya* and his charioteer *Aruṇa* (*Kāśyapa*), on the evils of human existence, their causes and remedies.

It begins: जन्मः जीहवशीयाय ॥ जीगक्षेयाय ॥ को जन्मः जीहवैय ॥

आनन्दवत् सुखमनःकमलं समाधिः

प्रत्यक्षवत् सुखिन्दुदिनमरत्नं ।

कल्याणरोचिताकर्मैषिणोऽहोः

स ज्ञानमास्तर उदेतु इदं परं नः ॥ १ ॥

संदिग्धानो संदिग्धे संविद्यति च कलुषि ।

ज्ञानमुज्ञानवशेन यदति ज्ञानमास्तरः ॥

गते कवे कविपदानात्राज्ञानमैहले ।

पुष्टे सौख्यंमनो प्रथिते चाकर्मकं ॥

कनकराशिवाय fol. 267a; कुशाशिकाय fol. 300a;
 वसुदेवाशिकाय fol. 306a; ह्रीनाम्बिकाय fol. 312a;
 कवीशिकाय fol. 315b; वासुदेवाशिकाय fol. 353a;
 नृकाशिकाय fol. 358b; वासुदेवाशिकाय fol. 362a;
 कवीशिकाय fol. 369a; वसुदेवाशिकाय fol. 375b;
 शोकाशिकाय fol. 379b; विष्णुशिकाय fol. 388b;
 मत्स्याशिकाय fol. 398b; शैवाशिकाय fol. 398b;
 कर्णिकेशिकाय fol. 400b; उदाचरिकाय fol. 402b;
 चानवाताशिकाय fol. 404b; — the MS. breaks off
 abruptly four lines after the completion of
 this chapter.

For another MS. of the work see Weber,
 Berl. Cat., p. 287. The British Museum also
 possesses, in Or. 1254, a complete MS. in
 466 ff., of which all after fol. 329 is new
 matter not contained in our MS.; leading off,
 in its latter portion, into *paurāṇik* legends,
 with different interlocutors, regarding the
 sun-god (e.g. *bhaviṣyasāmbucarīta*), etc.

Moreover, the introductory portion of the
 British Museum MS., as far as fol. 37, although
 identical in matter, differs completely from
 this and the Berlin MSS.

[GAIKAWAR.]

2720.

1948. Foll. 187; size 9½ in. by 3½ in.;
 good old Devanāgarī writing, by three different
 hands; seven or (from fol. 165) eight lines in
 a page.

Śikurakeśhārātna, a manual for the treatment
 of children, by *Prithvīmalla*, son of *Madana-*
pāla, and elder brother of *Māndhātṛi*.

It begins:

ममः सकलकल्याणभावनाय विनाशने ।
 मनो लज्जीविषयाय देवतायै गिरां नमः ॥ १ ॥
 मन्वाहादिप्रसवपुत्रि ० ॥ २ ॥
 बहिर्दिपनाद्युपराय ० ॥ ३ ॥
 प्रकृत्यल्लुप्तकृत्य ० ॥ ४ ॥

अथै कृतान्वि ० ॥ ५ ॥

बाकीद्वयोन्मुक्तदाय ० ० ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥

मुनो वल्ल ० ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥

मन्वाहाद्यो वसुदेवप्रतायः काचारको भूमिपतिवैदायः ।
 वंशिकी विरुदकीर्ति ० ॥ १२ ॥ ॥ १३ ॥

See Anfrecht, Cat. Bodl., no. 653 (ff. 8-11);
 and nos. 1763 above and 2746 below.

मन्वाहाद्यो वसुदेवो नृनामा
 दाया च दयेल च संगतायै ।

रोषाहो चक्षुषि पतिपयो
 निहाताकांतायनाशितो भूम् ॥ १४ ॥

यः कृपादाराणांभनीयतादि सविषयाय ।
 कृत्वा खकीर्तिनामदीदृशमूर्तिभेदेन ॥ १५ ॥

पत्नीलुपता कलाकलाय
 विदधानेन च भूतिः प्रवर्षाय ।

मदनेन महीभूताय येन
 प्रविता मृत्तमोदरायकीर्तिः ॥ १६ ॥

पुत्रेण सत्तायै कलपयुगे वयं सत्य
 पुत्री मगवयिभूतकीर्तिपुत्री ।

नातो प्रियापतिरतो प्रथमप्रवर्षी
 नोतो महोत्तममल्लगुणीविनीतो ॥ १७ ॥

उदाचरीतो सुमनोपिहायमनोहृदुदायनकोलिलोली ।
 यशोदयायविर्गमलंगी हो रामकृष्णापति संमतीतो ॥ १८ ॥

यशोदयायुकरं न युवा न वृद्धः
 मूर्च्छोति कर्तुमयः युतकहुयो वयि ।

दानं विदामनखिलापिनायैविश्वेः
 कीर्तिर्दिगंतविताया च वल्लदीया ॥ १९ ॥

अप्रतिमः पुषिषां पुषीमल्लस्योरभूम्भ्योः ।
 अचरो नांवागुणेदीपाता गोयते मगति ॥ २० ॥

मनुते पुषीमल्लः कोषं कलोपयकलपतिरतोः (१) ।
 मगति विहाय शिखीनां शिखीकारणवर्षकं वयं ॥ २१ ॥

प्रयोगकारणमुकामेयु
 मोक्षेयु हाक्षेयु च युषुहायोः ।

यदुक्तेयय विपद्यते विलम्ब
 वंशे मया तावत्तु पातायै ॥ २२ ॥

पातायै नाम पातायकार्यायि कर्मायि मन्वापिपति

मनुयते । मनीकोक्षाच मन्वायये विनिगताः । योदकायवैषयं

वाल्म्यक्येनैव भवेत् । श्रीचरित्तुल्यपुत्रव्यासोऽप्युक्तैवज्ञात-
वाक्ये । ये वैरिषाः पुत्रा वाचं हितवन्ते तेषां वंशावयवे-
भावो भवेति । अतो वंशानामपि गमैर्यवनाच वंशावयवे-
दिविधिः प्रचलन्निवर्तते ॥ अविचोदरे काश्चित्केच उवाच ॥

The work consists of three chapters (*prahāṣa*); viz. :—

I. *Garbhīṣagarbharakāhānirūpaṇa* :

इति अविचोदरे वंशावयवेदिविधिः fol. 7a; ib. वदि-
काविवेचः fol. 8b; ib. हृद्रुचानं fol. 10b; इति प्रक्ते
नाति गमिणीगमैरक्षाधैः पतिः fol. 11a; इति प्रक्ते नाति
गमैवेदनाहरनौषधं fol. 11b; fol. 12 is almost wholly,
fol. 13a partly left blank (a leaf having pro-
bably been missing in the original MS.); इति
नृवीर्यनाति गमैवेदनाहरनौषधं fol. 13a; चतुर्थे नाति
गमिणीगमैरक्षाधैः देवपतिः fol. 13b; चतुर्थे जीवधं fol.
14a; पंचमे° fol. 15a; षष्ठे° देवपतिः fol. 15b; षष्ठे°
जीवधं fol. 16a; सप्तमे° देवपतिः fol. 16b; सप्तमे°
fol. 17b; नवमे° fol. 18a; दशमे° fol. 19a; द्वादशे°
fol. 19b; द्वादशे° fol. 20a; इति सुखप्रसवोपायः ॥
fol. 20b.

II. *Dālakarakahānirūpaṇa*, chiefly on the
bālagraha (demoniacal influences on children)
and the contrivances for averting their evil
effects; beg. fol. 21a :

उक्ता गमिणीगमैरक्षाधैः गमैप्रचननासादिषु वल्लयो गमैवेद-
नाहरनौषधानि सुखप्रसवोपायश्च ॥ अथ बालरक्षाकारिणि ॥
तत्र प्रयोगसारे नारायणोये च त्रिपाकाकमुद्योदरागुकारेखा-
भिहितानि ज्ञान्यथाभिधीयते ॥

III. *Vaidyakoktaushadhādinirūpaṇa*, on
children's diseases and their treatment, beg.
fol. 65a :

ईशानस्य सनाधिनास्त्रिप्रवतो रंगेन गंगा यवो
हास्त्राधैः शिषयेरिक्तशिखरं धीला गवाक्षः शिशुः ।
श्लेवाल्लभनो जटाविश्रयिषा नीलेः सुषोः शोः कल्ल
आकर्मवत्तुल्यरेण सुहृन्नामिच्छावपादं ॥ १ ॥
श्लवा वल्ल भुवं विभक्तिं निजिह्वां नाभीं प्रवृत्ते नगम्
आपये प्रलब्धं निवेदयन्ता वनेष्वप्योधिषयोः ।
ततोऽप्योक्तमालिकाभिधितो नृमन्त्रं गोवर्धं (?) गी°
विनावेष्टवर्चिषादधिरं वाचासुराधैः नहः ॥ २ ॥

अथ वरपितृता fol. 76b; इति वरपितृता fol.
82a; वरपितृता fol. 88b; वरपितृता fol.
86b; वरपितृता fol. 89b; अथ वरपितृता fol.
90b; वरपितृता fol. 91b; वरपितृता fol. 92b;
विराजितपितृता fol. 93a; वरपितृता fol. 95b;
विराजितपितृता fol. 97a; वरपितृता fol. 97b;
वरपितृता fol. 98a; वरपितृता fol. 99a;
वरपितृता fol. 99b; वरपितृता fol. 100a;
वरपितृता fol. 101a; वरपितृता fol. 101b;
वरपितृता fol. 102a; वरपितृता fol. 102b;
वरपितृता fol. 103b; वरपितृता fol. 104b;
वरपितृता fol. 105a; वरपितृता fol. 106a; वरपितृता
तैलं fol. 106b; वरपितृता fol. 108b; वरपितृता
fol. 109a; वरपितृता fol. 109a; वरपितृता
विराजितपितृता fol. 110a; वरपितृता fol. 111a;
वरपितृता fol. 112a; वरपितृता fol. 113a; वरपितृता
वरपितृता fol. 115b; वरपितृता fol. 116a;
वरपितृता fol. 116b; वरपितृता fol. 117a;
वरपितृता fol. 117b; वरपितृता fol. 118b; वरपितृता
वरपितृता fol. 119b; वरपितृता fol. 121a;
वरपितृता fol. 121b; वरपितृता fol. 122a;
वरपितृता fol. 123a; वरपितृता fol. 123b
and 124a left blank; वरपितृता fol. 125a;
वरपितृता fol. 125b; वरपितृता fol. 126a;
वरपितृता fol. 126b; वरपितृता fol. 127a; fol.
128 almost entirely left blank; वरपितृता
वरपितृता fol. 129a; वरपितृता fol. 129b;
वरपितृता fol. 130b; वरपितृता fol. 131b;
वरपितृता fol. 133a; वरपितृता fol. 133b;
वरपितृता fol. 134b; वरपितृता fol. 135b;
वरपितृता fol. 136a; इति वरपितृता fol. 137a;
वरपितृता fol. 138a; वरपितृता fol. 139a;
वरपितृता fol. 140b; वरपितृता fol. 141b;
वरपितृता fol. 142b; वरपितृता fol. 143b;
वरपितृता fol. 144b; वरपितृता fol. 145a;
वरपितृता fol. 145b; वरपितृता fol. 146b;
वरपितृता fol. 146b; वरपितृता fol. 146b;

एकवचन संज्ञा का निबन्ध लिखिए ।

इन्द्रो गोमुखायै वसिष्ठैहिरये च ॥ ३ ॥

नागाधुनः सुरार्जदो नागधोविद्वेषोऽयम् ।

संदर्भ: (संदर्भ: B) कायाकिको प्रजा गोविंदो लुपको
(लुपको B, लुपको C) हटि: n n n

सप्तविंशतिर्ब्रह्मणा रत्नविंशतिप्रदायकाः ।

रत्नापुरी (० शो B, C) भेटवच नदी खर्चादभेटः ॥ ५ ॥

मंथानभिरवक्ष्येव ब्राह्मणंभीष्मरक्षाया ॥ ६ ॥

सायुदेव सृष्ट्यर्हः क्रियाविस्तृतमयी ।

रत्नेद्राहिको योगी भातुकिर्नेलकाह्यः (० मैथि-
[लाह्यः B, ० मैलकाह्यः C) ॥ ७ ॥

महादेशो नरेन्द्रस्य राजाकरोहरीचरी ।

इतेषां क्रियते अन्येषां तत्राद्यालोच्य संग्रहः ॥ ६ ॥

रक्षानामानयज्ञानां शिक्षितार्थोपयोगिना ।

सुमुना सिंहगुप्तस्य रत्नरत्नसमुच्चयः ॥ ९ ॥

रसोपरकलोहानां यन्त्रादिकरखानि च ।

शुद्धिः सत्त्वं दूतिर्भेदकराय च प्रपद्यते ॥ १० ॥

It ends :

आधिनः पुनरायसौदः सप्रायेः सुखायिभिः ।

किं पुनः भिषगो मर्त्यैः पूज्याः स्युर्नातिशक्तिः ॥

इति रसरत्नसमुच्चये सप्तविंशोऽध्यायः । शके १५६५ संवत्
१७५६ भाद्रपदपंचमीवारे बुधवारे पुस्तकं संपूर्णं ॥

Cf. Dietz, *Anal. Med.*, Cod. xxviii., p. 138.

[H. T. COLEBROOKE.]

2723.

85. Foll. 150 (numbered 148, foll. 41 and 67 being double); size 10 in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; foll. 69-150 by a different hand from the rest; twelve lines in a page.

Rasaratnasamuccaya. [B.]

It ends : व्याधि० ॥ इति रसरत्नसमुच्चये सप्तविंशोऽध्यायः ॥

रक्षरामसमूहयो मयेत्यं

रश्मिः बाधु नितांतनादिर्यता ।

बुधियो यदि विद्यते न्न दोषः

अविदहेति ननाप्यलं पिबोदुं ॥

Cf. Diets, Anal. Med., p. 134.

[H. T. COLNBROOKE.]

2724.

2175. Foll. 168 (numbered 157; foll. 15, 16, 93, 94, 112, 113 being double); size 11 in. by 5 in.; fair, modern Devanagari writing; ten lines in a page.

The same work. [C.]

After the final *śloka* of the preceding MS., this MS. adds a second colophon : इति वैष्णवि-
 ष्वगुप्तस्य वृणोषोद्गाहपत्रस्य कृतिः समाप्तः । Here
 the author's name, often spelt *Vābhaṣa*, is
 further prakritized to *Vāhaṣa*. Cf. *Bāhaṣa*,
 quoted by Mallinātha on *Raghuvamśa* III. 1,
 2, 6; Oxf. Cat., p. 113b (printed *Vāhvaṣa* in
 some editions).

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 152. [GAIKAWAR.]

2725.

1956. Foll. 73; size 10 in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; 11 or 12 lines in a page.

Kautukanirūpaṇa (?), or *Kautukaprayoga* (?), a treatise on quack medicines and spells, and their miraculous power in effecting cures and the fulfilment of one's desires.

The title of the work is not given (except that the donor seems to have called it *Oikted-grantha*); the above being conjectured from the leaf-mark of the next MS.

It begins (somewhat corrected):

आमोहप्रपन्नीयं मुनिजनोन्निप्रपृच्छीयं

देवेंद्रातिवारीयथ त्रिभुवने संजीवनेजीयथ ।

भक्तार्तिप्रशमनीयथ भवभयप्रख्यं हनेकीयथ

श्रेयःप्राप्तिवरीयर्थं पितृ मनः श्रीकृष्णादिष्णीयर्थं ॥

युधि त्रावर्तिनिषिक्तता । संघातिनिषिक्तताऽस्त्वैवेवा
 दाहा चवनाम निरस्य कीदृकापहोक्त[मे]नैव कात्तकापनेनैव
 (om. B.) कर्त्तव्यमित्युक्तमप्युक्तः प्राप्तावकादि कीदृकानि
 संघेयतो निरुच्यते ॥ तानि च कीदृकानि विविधान्यैवैवार्था
 सत्यरूपाणि च । तत्रार्थैवार्था अभिनयनीकरवर्थादिभिरव-
 नूतिनपञ्चकवृत्तपञ्चोद्गादिभिर्देवादि बहुवचनार्थादि सत्य-
 रूपाणां बहुवचनपञ्चोद्गादिभिर्देवादि बहुवचनार्थादि सत्य-
 रूपाणां बहुवचनपञ्चोद्गादिभिर्देवादि बहुवचनार्थादि सत्य-

काव्यानां रीतिरावर्तिप्रकारेण (१०) काव्याख्येन कीदृशकथा-
भाषादीतिविशुद्धा [का] मुनेस्वल्पाङ्गलकारात्मिका हिंसादेव कर्ष-
वानि कीदृशकथाव्यापिचिचर्यमहेति काव्यप्रज्ञा पिच्छेत्का-
व्यप्रभृतीनि (see below) कथार ॥ ति चम (११) कति चम
प्रवृत्ते (!) उभयविधानामपि कीदृशकथाव्यापि चम कीदृशक
कथानाम् । तदादी कर्षकथास्तुत्यं ॥ तत्र च कीदृशकथायां पर-
कृतप्रतिबल्लभानामपि कथारोत्तरकथपूवैकमेव कीदृशकानि (!)
प्रयुज्यते ॥ तत्र ह्यारोत्तरकथं ॥

माकाराङ्गवै लिप्या गोपुत्रेन ततो मुने ।
क्षिपेद्विचकलं यच्च कुयोगेन हि वाच्यं ॥
तद्विचकलेनो वा तद्विचकलं पृथितः ।
पूर्वं दद्यादिति कृत्वा यथास्वीकुम्भाचरेत् ।
पिना दद्यादियानेन यः करोति स सोदति ॥

तथा । प्रायशो हललाघवादिनूले क्षिपिस्वीकुम्भयोगेन
प्रयत्नेन दृष्टिर्धर्म (!) कुपति । तत्रकारस्तु ।

इमंशाने त्रुल्ले च कुप्यायादंगुलीयकं ।
मृत्तमिनेत्यस्यंयुक्तं रक्तस्यैव वेद्येत् ॥
तेन निःश्लेषलोकाय दृष्टिर्धर्मः । मयूरशिखा (!) ।
ब्रूताल्लक्ष्यंयानं कनकेन युतापवा ॥
मुद्रिका कर्षलोकाय पादस्या दृष्टिर्धर्मकम् ।
खाद्ये भारयेदेना यथाविधायि कीदृशं ॥

संज्ञाने जयः ।^०

अथ लङ्गल्लभः fol. 8a; अग्निर्लभः fol. 3b; जंगारभल्लभं
fol. 4a; तद्विचकल्लभः fol. 4b; तद्विचकल्लभं ib.;
अङ्गल्लभः fol. 5a; जल्लभः fol. 5b, etc.; जीवल्लभः
fol. 6b; अथ पञ्जीकरकथेतः fol. 8a; राधाचर्यप्रकारः
ib.; क्षीचर्य ib.; पतिचर्य fol. 10a; गजचर्य fol.
10b; अथ वागीकरत्त fol. 11a; अथ दृष्टिचर्यप्रकार-
विचारः fol. 23b; इदानीं पादपदोद्देश्यते fol. 37a;
etc. [विचिचर्यः] दृष्टिचर्यः ।

जीको पादपदे ते शरत्ते न द्यां कुम् ।
रक्षोवारिचनीहार आस्वाकादिवाक्यः (!) ॥

अथ हारर्धः ।^० fol. 62b; अथ प्रहेति । तत्र विद्या-
नोपकं ।

जानकचनमलजानीर्धं (or ज न ज^०)

गमनिर्धं नदिदाल्लेखवायाः ।

अचमिच वहा पिछोचर्धो

अक्षकथानामनुचो युवायः ॥

मात्रः मात्रः अनुवाच ही मुनी मुर्मन्वजा ।

अथ विद्यावत् गुने यो ज्ञानाति च रीतिः ॥

कतिगोपकं यथा ।^० fol. 63a; विचिचकलेः fol. 63b;
भाषाचर्यः fol. 64a; दद्यादर्य यथा । न यो मुनी मुनी
मोना नामानामनु । न नामो यो मोनेना मुचुम् ॥ दद्यादर्यः
ib.; अथ रंभाक्षीयां संज्ञानकरत्त fol. 66a; इत्येकीनु-
जानि ॥ अथ शब्दरुपाणि कीदृशानि । तत्र विचिचर्येन
चर्यधर्मो यथा ।

सर्वं मानविज्ञानानिरभसादाल्लं भव्यः यतो
लज्जागजचमुल्लङ्घनुरः जीवत्तमभिर्मुदा ।

मुक्ता काननयास्त्रीचर्यमगाथाः कनानन्दे

देवायैः समकालमनुदयादीरेखदा न करे ।^० fol.

It ends: अथ विचर्यप्रकारः ॥ [70b.]

मुने पुनर्नैवमूलं पिष्टा मोनेन यः विचेत् ।

अहं (? रिच) नावाति तस्यायं दृष्टिकाङ्क्षी (१०) लो) पि-
10 Slokas ending:— [पादयः^०

ततं गमलभावेन शिलेद्वेष्टे यल्लानि च ।

यदुषार[स्य] वृक्षस्य निमिता मुद्रिका भुवं ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 160, Cod. lxxxiv.
[J. TAYLOR.]

2726.

2072a. Foll. 37, one of which (27) is
wanting; size 11½ in. by 5½ in.; fair, modern
Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

The same work; incomplete. The leaves
are marked की^०

The MS. breaks off abruptly in a *śloka*
occurring on fol. 49b, l. 6, of the preceding
MS. It is also shorter in some parts, whole
pages of matter contained in the other MS.
being omitted. Thus, on the first page, there
occurs a lacuna, extending from रंभवेति काव्यप्रज्ञा
(col. a, l. 3 above) to shortly before अथ लङ्गल्लभः
(ib., l. 25). [GAIKAWAR.]

2727.

2010a. Foll. 13; size 8½ in. by 5 in.; in-
different Devanāgarī writing of about A.D. 1700;
10-12 lines in a page.

Satasloki, a treatise, in 100 stanzas, on the composition of medicated powders, pills, electuaries, etc.; by *Vopadeva*, son of *Kesava*, and disciple of *Dhanota*.

It begins: श्रेयस्त्रिभारकाविपरिचयेति शिष्यः (1) श्रीकांतः *

For other MSS. see Aufrecht, Oxf. Cat., nos. 756, 757; Weber, Berl. Cat., no. 978; Burnell, Tanjore MSS., p. 67a.

It ends: चतुर्विंशत्युपनिषद्भोजनोपायानि (1)

व वैद्योन्मत्तार्थं प्रवृत्तिरुक्तः श्रीपोद्देवः कविः १०० ॥

इति श्रीपोद्देवपरिचिता शतश्लोकी सनात ॥

[Dr. J. TAYLOR.]

2728.

42b. Foll. 80; size 9½ in. by 4 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Pākāvalī, a compilation on pharmacology, containing prescriptions for the preparation of different concoctions (*pāka*); with a Hindi translation of the ingredients embodied in a *Tikā* following the description of each *pāka*.

It begins: अथ पाकावली लिख्यते ॥

कपिककुः प्रत्येकं क्षीरद्रुयो विपात्रयेत् ।

पुनस्तु कुटवं (1) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्येकदिक्ते ॥ १ ॥

It ends: इति विनयायकः ॥ इति श्रीपाकावली सनात ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 189.

This MS. is followed, in the same volume, by a Hindi medical treatise called *Rāmavinoda*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2729.

2098d. Foll. 27, one of which (15) is wanting; size 7½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, by two or three different hands, about 1800 A.D.; 8-11 lines in a page.

[*Pākāvalī*], a similar series of pharmaceutical recipes, with directions for their use in different maladies. Incomplete and incorrect.

It begins: अथ लिख्यति (१. कवीनादि) पाकः (1) लिख्यते । *

मन्वायै देवपुत्रं नमं दुग्धं च मानवं ।

पुनस्तु कुटवं (1) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्येकदिक्ते ॥ १ ॥

इति श्रीपाकावली सनात ॥

दद्यात् पुनस्तु कुटवं (1) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्येकदिक्ते ॥ १ ॥

The successive *pākas* are named after the principal ingredient, many of which appear in a Persian-Hindustani form.

It ends: इति चण्डिकादीनां पाकः ॥

The above collective title is inscribed in pencil on the first page. [GAIKAWAR.]

2730.

1351A. Foll. 18; size 10 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of the latter part of last century; eleven lines in a page.

Kalpalatā, a treatise on quack medicines prepared from various plants. [A.] Very incorrect.

It begins: अथ कल्पलताः ॥

[विद्विजयदेवः पुनस्तु कुटवं (1) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्येकदिक्ते ॥ १ ॥

इति श्रीपाकावली सनात ॥

अथ कल्पलताः ॥ marg.]

पुनस्तु कुटवं (1) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्येकदिक्ते ॥ १ ॥

इति श्रीपाकावली सनात ॥

अथ कल्पलताः ॥ marg. corr.) सनात ॥

पुनस्तु कुटवं (1) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्येकदिक्ते ॥ १ ॥

इति श्रीपाकावली सनात ॥

पुनस्तु कुटवं (1) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्येकदिक्ते ॥ १ ॥

इति श्रीपाकावली सनात ॥

पुनस्तु कुटवं (1) दद्यात् क्षित्तादिप्रत्येकदिक्ते ॥ १ ॥

इति श्रीपाकावली सनात ॥

* Thus corr. A (1 कवीनादि); मन्वायै देवपुत्रं B, orig. A.

ईश्वरीकलः ॥ चो ईश्वरी चरैदानवचरैकरी ज्ञातवा-
चिनीये (!) साहा इत्यनुता नयेक संवेक मुद्रिका संतपयये ॥
अथ बलाहकलः fol. 2b; अथ कृष्णहरिद्राकलः 1b;
अथ कटुरीहिकीकलः 8a; अथ अक्षरगणकलः 1b; etc.

It ends :

अथैवा विषकीकानां चारिमल्लेप (!) मययति ।
स्वावरं संगमं चापि कृषिर्न चापि यद्विषं ॥
अथैवै विषिषं भूतं पुष्पं च कविना च [ह B] ।
चारि मययति (!) अथैव विषनाशनम् ॥
इति जीवकल्लहना शिषेण श्रोत्रा समाप्ता ॥

The outside page of the last leaf has the
title वैद्यकल्लहना written by another hand.

[H. T. COLEBROOKE.]

2731.

1351B. Foll. 30; size 10 in. by 4½ in.;
indifferent, modern Devanāgarī writing, 8-11
lines in a page.

The same treatise. [B.]

This copy was apparently made from the same
MS. as the preceding one, if not from that MS.
itself, before corrections had been made in it.

On fol. 1a another hand has written the
title जीवपीकल्लह (which, in point of fact, is
merely the first subject of the treatise); and
the leaves are marked जीव* कलः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2732.

2071a. Foll. 60; size 11 in. by 5½ in.;
good, modern Devanāgarī writing; nine lines
in a page.

Ayurvedamahodadhi, or a chapter from it,
called *Annapānāpādhī*, treating of dietetics and
articles of food, by *Sushopadeva*.

It begins :

आत्मा चर्मरश्मिं देवं महाज्जवं दिवीकवा ।
अथवाचनविधिं यत्नेन समस्तमुपनिषत् ॥ १ ॥

अथुदिववाचने (?)

• प्रेक्षणीये (sic AB; fr. शास्त्रे) निमुका चरति यत्नेन
[अथवाचनविधिं इत्यत्र]

पूर्वैः शैलिकल्लहना इत्यत्र [B] अथैवविद्याः ।
मन्त्रादे च तथा चरति निमुका येनोच्यतेः स्वावरो
पाशंती कथिता अथुक्तु मुद्रिकाः पूजास्तनये कदा ॥ १ ॥

इतीत्यकीकलः ।

वीक्यं पिपत्तो विहंगमपतेर्वै विद्वो विमुक्ताः
तेभ्यो अमुभया दिवाकरकरकेयोष श्रोत्रावहा ।
काष्ठिदीप यत्नमर्थमननी गंगेय नृक्षिप्रिया
यद्देशीकरी बुद्धादुतिरिच कोवाय नागारका ॥ १ ॥

मुलेनदेव उवाच ॥ तथादी चकल्लहनीवमद्रुचममानाविमुकाः
कथयते ।

आधुपाकररैकरीं विद्वोपज्ञानं तथा ।

परिचयतिपयं च गंगे चारि नमोहरे ॥ २ ॥

इमापुर्वेदमहोदधी जीवुलेनकुते पाणीयमुक्ताः समाप्ताः
fol. 8a; इमा* अल्लादिवाक्यल्ल विधिः fol. 9a; इमा*
कोरपरीः fol. 12a; अथपरीः fol. 14b; अथपरीः fol.
16b; अथपरीः fol. 18b; अथपरीः fol. 19b; अथपरीः
fol. 20b; अथपरीः fol. 22b; etc.

It ends (with some obvious corrections in
the stanza): इमापुर्वेदमहोदधी जीवुलेनदेवपरिचिने
अथवाचनविधिः समाप्तः ॥

इकोशो रूपकादुनी मरिचः मुक्ताज्जवो जीरका [च]
अतारो श्वेकालासमुद्रल्लयवाज्ञागल्लया सैषवात् ।

चर्यं विहलभुम्भुना निगदिनं त्रैलोक्यं संयोगितं
मुक्ताज्जानविधुषिकानयहरं स्वात्रोन्नमते कदा ॥ १ ॥

इति जीवुलेनदेवर्च्यं समाप्तिमन्त्रम् ॥

Owing to the interchange of च and ज, so
common in MSS., the author's name has been
sometimes erroneously taken to be *Śrīgukha*,
or even *Śrīmukha*. According to Fiss-Bdw.
Hall, Pref. to *Vāsavadattā*, p. 52, a *Sushopa*
was the son of King *Prabhākara* *avardhana's*
physician.

Off. Dieta, Anal. Med., p. 154.

[GAIKAWAR.]

अथैकवैद्यमन्त्रनामि

शब्दाभिधानानि मर्दितवान् ।

शब्दमदीयो मथितकले

स्वाश्रित्यैर्द्रव्यानि प्रदीपः ॥

रक्षापैद्यैषद्वयै चक्या निवर्त विना ।

शब्दाः शब्दमदीयेन वैद्यशास्त्रानुगामिनः ॥

अथनामा द्वितीयोऽपि निर्देशा वाचका इह ।

वाच्यास्तु चान्वीक्षित्वा नियमो म्यै वर्तततः ॥

ते पूर्वै वाचकाः शब्दा वाच्याश्च तदनन्तरं ।

विदामः पूर्वैवाद्यानां वाचकानो हि वाचकः ॥

अभिधिर्देशभेदेन लिङ्गनिर्देशतः अथ ।

अभिधिशेषकस्यानादिज्ञात् स्त्रीपुनपुनकम् ॥

विज्ञेयो लिङ्गनिर्देशो वाच्यास्य पुरतो युपैः ।

चान्वीक्षित्वा च वाचककथनः (1) ॥

वाद्याः सुखेन ज्ञानं यतोऽप्यर्थज्ञानं च ।

अप्यर्थज्ञानमुक्तं च तन्माहो यो न संकुले ॥

अथकथनस्यैवैषोऽस्तिरादिगिरि (1) ।

मन्त्रानि शब्दनामानि वैद्यशास्त्रोपलक्षणानि ॥

आद्यचयैरेकाराद्यैः कातिरादिगैः क्रमात् ।

यथासंभयमुच्यते शब्दनामानि विद्वद्भिः ॥

इति सूत्रं ॥

अनृतं विभीतदुर्ध्वमुधुधाकपिर्गुहपिचिपेनु च (1) ।

अनृता राभवाकृष्यापानीद्राधागुहपिपु ॥

कोर्तिता कृषिवाता (1) च शरस्वामंयुतो घने ।

इवा चांयुधरो मुक्तो घने च परिकोर्तिताः ॥

अथशक्तिविधा पाठा कथा चांगेरिचूषिपु (यदिपु

[marg.] ।

अथवा माचिका च स्वात् सूचिका च प्रकीर्तिता ॥

अथवा (1) यत्ने नृज्यां यस्यामिभुविगुपु ।

अक्षीयः शिपुवानुद्रमिचपुत्रे तपाक्षीये ॥

अक्षिमेवमशब्दो नापुन्यका कीदृशोऽप्योः ।

अक्षीयि (1) आनीवात् पाठायांमनुनते (?) ॥

अदिरो निमिषिकाश्चक्राश्चक्रोऽननः ।

पाक्षकीकथयोः द्वीपे मथिचमनुतुलक्ये ॥

अक्षीयिगे च इवा नामपलाकदुक्षयेभेत् ।

अद्वारातिविचारकवर्गीभाषिकानु च ॥

विपुत्रायां यथेनुधि मुक्तीये पाक्षीयैः ।

अक्षिचका ज्ञातज्ञायां द्वीपमुच्यते च भूयुते ॥

अक्षिचकोमशब्दस्य कोर्तिताः पुनः चाचिपेः ।

अक्षीय (r. चक्षीय) शब्दलक्षणात्मकः विच्छिन्नवाद्ये
[(?) विच्छिन्न ०] ॥

अनृता वादिवादीद्वीपेनपानीपु च ।

अक्षीयुच्यते (1) दुरालम्भागुहपिगुहपिपु च ॥

अनृता रक्षामने यत्ने लिङ्गो मुक्ती च पुनः च ।

अक्षीयलक्षणेन वेत्ते रक्षामिचरे ॥

अथपुन्यस्य वानीरे वल्लो मंदाको मुनिः ।

अक्षीय मर्दितके नृपे नृपौपते स्वेवैषैः ॥

The svarādihānda ends fol. 5b.

It ends : इति चकारादिगैः ॥

द्रव्यापक्षितिल्लेन (?) पिच्छात्वेन अथनादीनि यत्नतः ।

अनीमात् नुरेचरो वैद्यविद्याविज्ञानमयीकरम् ॥

अथनादिकाः ॥

अनीमापिद्वन्द्वस्य राक्षो वैद्यगद्यायकः ।

अरकादिचक्रः (?) अरकान्मयः अनीमान्मन्त्र देवगवः
[सुधीः] ॥

इत्यादयाश्च मुषाकरकांतकोर्तिः

अनीमात् यज्ञोपन इति अथितल्लुकाः ।

इत्यात्मनः सकलवैद्यककारायेना

भट्टेष्टः कविर्द्वन्द्वचक्रावतः ॥

खेरं निमगुक्तोऽनृतः अनीमगुहचरस्य यः ।

राज्यं प्राप्यमर्लक्षणे रामपालस्य भूपतेः ॥

इत्यात्मनः परमवचनचरैरेवः

अनीमात् नुरेचर इति अथितः वृषिध्या ।

यादीचरस्य भुवननिक्षिप्तचरैरे-

अनीमपालनूपतेभिर्भगवद्भ्यः ॥

तो म्यै मुषाकोदरवाग्विच्छादे

इतां मुनिः यत्नतः अथितः ॥

यज्ञोपवेधो कश्चाद्वैषिकः

शब्दमदीये कृतवान् मनीषी ॥

इति श्रीरामवैद्यमर्दगुहचरविधिः शब्दमदीयनाम-

द्रव्याभिधानं क्वातं ॥ संवत् १७९९ चर्चं वीचपुदिपक्षीकोमे ॥

Of. Dietz, Anal. Med., p. 151.

[H. T. Colebrook.]

2740.

1511a. Foll. 25 (178-197 of vol.); size 11½ in. by 9 in.; fair Devanāgarī writing (European paper, watermark 1801); ten lines in a page.

Paryāya-Ratnamālā, a synonymic vocabulary of medical terms, the name of whose compiler is not mentioned. Very incorrect.

It begins:

प्रथम्य चरनं देवं दुःखचपहरं चरं ।
 संसारसागरोत्तारहेतुं सेतुनिर्धोषिणं ॥
 यथोपपन्ननालेनानुपदेष्टोर्धोषिणम् ।
 यथो धिक्प्रिया कला (२. कले) नातिवैशेषिकता ॥
 चिं करोति नरः मृतं समरे शूलचरितः ।
 ब्रह्मवैशेषिकविज्ञानायां चिकित्सकः ॥
 तेन नामानि रक्षानि (२. रक्षानि) लोकोनाथेन पादतः ।
 जीवन्तीं कायवती भद्रा गन्धारी (MS. ° रि) गोव-
 [भद्रिका ॥

कुमुदा च सदाभद्रा कदम्बा कृष्णभृङ्गा ॥
 गन्धारी ॥

पादलानि त्रिधा स्वाहो नाचपुष्पा कलेहहा ।
 कामदूरी कुबेराजी कुतोवादि [नि] वाचिनी ॥
 चारुणी ॥ °

This vocabulary ends fol. 25a (197a):

अलिङ्गयन्तं चानं यन्ने तु कथितं मृतं ।
 आहारो भव्यहाटकं लंघनं चापचर्च ॥
 करणः करलो (? २. कपलो) शोको नखं नखं च
 [लाघनं (!) ।
 ज्योतिर्गुह्यं पुलायुः (!) स्वातं मुकोल्ययुः (?) मुकोदयं ॥
 इति चिकित्साज्ञाने (? सागरे) रत्नमालाध्यायः समाप्तः ॥

The remainder of the leaf contains a passage on weights and measures: अथ मानपरिभाषा ।
 मातांशुगते भागोदनुष (!) दुइको रजः । °

Appended to the volume are three leaves containing an index to this treatise, separated therefrom by four leaves, marked चक्र (चक्र-रावली), containing a list of synonyms of similar form, beginning दि० । दि० । दु० । दु० । दु० ।

विरेचः । विरेचः । ° and ending चक्रचक्र । चक्रचक्र ।
 चक्रचक्र । चक्रचक्र ॥

For another MS. of this work, in the colophon of which *Mādhavakara* is given as the author, see Rāj. Mitra, Notices, ix., p. 234; whilst in the description of yet another MS., ib. i., p. 111 (beginning in the same way but incomplete at the end), *Rājavallabha* is said to be the author as well as an alternative title of the work itself.

There is another *Paryāyaratnamālā*, by *Mahesvara Mītra*, of which a MS. is in the Bibl. Nat. of Paris (Gr. 24).

[H. T. COLEBROOKE.]

2741.

2621b. Foll. 16 (paged 1-32); size 4to, 10 in. by 7½ in.; written, on rough country paper, in the Telugu character; 22-27 lines in a page.

Abhidhāna-ratnamālā, or *Shāḍrasa-nighaṇṭu*, a dictionary of materia medica, in six chapters (*skandha*) corresponding to the different *rasas*. With Telugu explanations.

It begins: अथ चिकित्सः ॥

येन कोनापि यज्ञाया यस्य कस्य चिद्विदितं ।
 नाम तत्र [न] तद्विदो स्वातंत्र्यमात्रं गगनम् ॥
 सर्वैतच्चतुष्कानि नामान्वादाय सर्वैः ।
 रत्नेभ्यः यद्वत्सर्वो विद्वद्विचरिषो ॥

तथाचलैः ॥

आज्य-वीरु-तिलोद (१)-गुण-नवनीताभी-विद्वद्वि-वदी-
 काकोली-कथिककु-गोपतनवा-वेदा-यस्यार्थम् ।
 कर्तुरी-गुणराज-नृपचक्र-यदीप-गुणं कुं
 द्राका-काशुर्ग-शिरोवत्-वला-दूरीच-गोचुरः ॥
 योषा- [२] कोलक-वामरेण-गुण-वारेण-वारेण-
 त्वदीरी (१)-वाम-विपुलि-वद्वी-योषी-वाम-
 वला-वलाक-गुण-वद्वी-वद्वी-वद्वी-वद्वी-
 देवा अलिङ्गयन्तं-न-नखं-लङ्का-पूतिनी ॥

Madanavinoda-Nighaṇṭu, a series of brief descriptions of medicinal plants, and articles of food, composed, in Samvat 1431 (1374 A.D.), by *Madanapāla*, of the *Ṭika* family ruling at *Kāshī* (thā,* north of Delhi, on the *Yamunā*).

The work consists of 13 chapters (*varga*), to which this and other MSS. add a 14th, consisting of genealogical verses.

It begins :

बीजं कुतोनां पुनर्न (a, b, c बुद्ध R. M.) नूनानां

बीजं गुह्यानां (बीजं अनां c) महदादिकानां ।

जायतेयस्त्वं भवपातकानां (भव R. M.)

विशेषणः इयान्छनास्यति ॥ १ ॥

Of Rāj. Mitra, Notices, ii., p. 264; and Prof. von Roth's account of the work and author in Weber's *Indische Studien*, xiv., p. 398 seqq.

A lithographed edition of the work has been published at Benares (1869, 2nd ed. 1875). The subjoined text of the genealogical verses referred to is based on the present MS. (a), and a copy from the (not very correct) Ben. edition (b) very kindly sent me by Prof. von Roth, together with collations of a MS. (c) in his possession, and another (d) in the University Library at Tübingen.

* These names are somewhat doubtful. The present MS. calls the family-name *kāṣṭhava* (or *kāṣṭhaya*), but two marks (P figures) over the first two syllables seem to indicate that these syllables (or the consonants) are to be transposed. Other variants of the name are *ṣika*, *ṣhika*, *śika*. The city in which this princely race resided is called in the present MS. *kāṣṭhā*, whilst other MSS. read *kāṣṭhā*, or (the prkritized form of this) *kāthā*, and the Ben. ed. *kāchā*. Some scholars make *Hariscandra* the father of *Madanapāla* (and his elder brother *Sahajapāla*); but there can be no doubt that in the genealogical account found in similar terms in several of the works patronized by *Madanapāla* (cf. Aufrecht, *Orf. Cat.*, nos. 651-53; and above, no. 2720), the verse *हस्तामनो जगद्गुह्यप्रदाः साधारणो भूविपतिवैदानः* must contain the name of another prince who ruled between *Hariscandra* and *Sahajapāla*.

हाकावने(वी० d, ? a, वी० b) नहति भूमिभुजां विभुजे
काठेति^१ नाम नगरं यवति प्रविष्टम् ।

यज्ञेयका विहितनाम्नः कनुदे^२

उत्कृष्टातिशयपुत्रविदुषयेव ॥ १ ॥

तत्र श्रीरजपालः जनपति जननाम्नुद्देशककः

कुन्देयुल्लसकातिः परमपदलनो दानदीपैकदशः ।

यस्याकलं प्रभवं प्रथितगुणकं कष्टीयकल्पनामो

दैवं निन्दति लोका (लोके c) नवनविकलतामेवना-

ननननननुर्गानुलस्य नुल्लसन्मो [वेदयतः ॥ २ ॥

कगति भरहपालः कोवितालो धर्मव ।

उत्कलकलपाम्नाकिञ्चित्तोविधाता

पुरतस्मिह^३ चक्रे यत्करकलयेव ॥ ३ ॥

हरिचन्द्रल्लास्यनपति जनानन्दनमो

हरिचन्द्रो लोके [६] पर इव परीतापदलनः^४ ।

परं विद्यानिचेव्यहितनयापत्ति मरिनाम्

यतिहो^५ नैतल्लास्यगति नहिलो ह्यः सुकुनिनः ॥ ४ ॥

हस्तामनो भूमिभुजाः

साधारणो भूविपतिवैदानः ।

दार्ष्टिकुलस्य पुनः (यतः a, पुनः d) सवैरि-

भ्यस्यापि कानं कृपयेव येन^६ ॥ ५ ॥

कानं सर्वनृहेयान् उदयो नाक्ष^७ प्रयातः कृत्स्नम्

नो दानं नपुत्रमिव जननः संतापनुकूरता^८ ।

उत्कलतातिविषयविभुविता^९ वृद्धिप्रदा चन्द्रता^९

चातुर्येव महेश्वता कथितातिविं विं^{१०} यस्यात्तुम् ॥ ६ ॥

यवति महजपालस्य पूर्वसन्धः

उत्कलगुणिधानं शास्त्रार्थैकवेत्ता ।

प्रथितगुह्यरत्नं यं वनालोच्य लोका^{११}

यदुपविभु विधातुः काकतां मन्यते स्म^{१२} ॥ ७ ॥

^१ काठेति d, काठेति b, काठेति c, काठेति a.

^२ कनुदेरिह c, ० नहर b, a om. from उत्कल to जनानन्द .
^३ परद्वय ० b d, परितापदलनः a b.

^४ यतिहो c, ० नातिविहो b.

^५ सवैरिहस्यापि ० कृपयेव ० b, क्रियते च यत्नं ० d.

^६ कानः a b c d, सर्वनृहेय ० b, मान्यनुदयनाक्ष ० a, नाक्ष ० c,

मान्यनुदयो नाक्षः d.

^७ ० नुकरता d, जन ० हनुकरता b, ० नुकारताः a.

^८ ० विषयव कुकिना c, उत्कलताति ० नवकुकिना d.

^९ चन्द्रता b, नृहता c, चन्द्रता d.

^{१०} विंविं b. ^{११} लोको c. ^{१२} मन्यते क्व a, b, c.

2749, 2750.

1214, 1215. Foll. 1-231 and 232-520; size 11½ in. by 9 in.; fair Devanāgarī writing.

An alphabetical index to *Nighanturāja*, *Paṭhyāpathyavivēkanighaṇṭa*, *Mādanavinoda*, and *Nārāyaṇadāsa's Dravyaguṇa*.

It was probably compiled under Colebrooke's directions, and afterwards copied for Wilson; its beginning being identical with that of the Oxford MS. no. 766.

The MS. ends: इति राजनिर्घटनामानि यस्याप्यवि-
शेषनिर्घटं नन्दविनोदनिर्घटं च दृष्ट्वा वृषभकृत्तानि गुणास्त्री-
यादीनां द्रव्याणां नारायणदासकृतद्रव्यगुणनिर्घटं दृष्ट्वा लिखितः
मुमन्सु सख्यगताम् ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., pp. 126, 137.

[H. T. COLEBROOKE.]

2751.

96b. Foll. 130; size 10 in. by 4 in.; indifferent Devanāgarī writing of 167½ A.D.; nine lines in a page.

Guṇaratnamālā, a compendium of materia medica and dietetics, in 26 chapters (*varga*), by *Mītra Bhāva*, son of *Mītra Laṭākana*.

It begins:

लिङ्गिर्महं विम्वरायं चिमुद्राहर्दं गुहं ।
इहर्दं देवतामिहं वंदे इहं वायव्यदिश्ये ॥ १ ॥

यस्योपयोगिकानिचिमुद्रायां भावविशेषः ।
संगृह्यते सभायो नामानुनिमिः सनास्यातः ॥ २ ॥

यस्ततो दिनचर्यादिदृष्ट्वाया मुनिभाविता ।
तथा रत्नमिचर्या च यथा च यदुक्तं चिन्ता ॥ ३ ॥

राज्ञां कविहानु सभायु सोभं
नितां सनीहेन चिकित्सको यः ।

जीभावनिचयविधां च रतां
इवानु वंदे गुणरत्नमालां ॥ ४ ॥

द्रव्ये रसो गुणो यौर्वि विधाकः कृत्तिरेव च ।
अनेन (r. अनेन) कृत्यदेताः पंचापल्याः प्रचीतिताः ॥ ५ ॥

कृत्तिद्रव्यो गुणः कृत्ति यौर्वि विधाः कृत्तिरूपम् ।
कृत्तिरत्नमालाः खं कर्तुं द्रव्यस्य विधाति हि ॥ ६ ॥

यथायौ रसादिपयोः ॥ यथायौ रसाः ।

मधुरो रसः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा ॥

इत्येते यदुत्तमः स्वादाः सनायुत्तमं यथायथा ॥

It ends: इव मधुररसमुदाः ॥ इति राजनिर्घटः यदु-
त्तमः ॥

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

इति योनियनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

यथायथायनिर्घटः यदुत्तमं यदुत्तमं यथायथा

Yogarajadevali, a treatise on materia medica, in twelve chapters, by Gaṅgādhara, son of Dāsa(?).

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 153.

It begins :

यावाहो न्य करोतु कामदहनाच्चातो महास्र शिवं
पीनोर्गुणमनोहरातिरसिकाराणाधिरासैवेतां ।

निष्कम्हमुपास्यते मन्त्रपूजावीरो(?) भवान्नीभवा-
यमः कोपि कृपासुरीदृशतमो विष्णुवैद्या नात्र॥ १५

उच्छास्त्रार्थविशारदो गीतचतुरो नमो गिरिशं मुदा
 कुर्वे वै नरकपकानकरक्षी दातात्मनो ध्ये द्विजः ।

देवानामधिपं सुरेक्षममिह श्रीशैलमाचक्षते
योगप्रेक्षितमन्त्रातिचतुरां रत्नावलीममृतां ॥ २ ॥

मृत्तं शिक्षातैः सुदमुदरीया
मत्वा रमेष्टं मञ्जाननीयम् (? मजसा मनोत्तं) ।

रत्नावली योगयुतां सुख्यां
गंगाधरो ह्यं प्रकरोति लिखे ॥ ३ ॥

सुताभगंधकशिलाहरितालशंखे
पैलांनसौंरिकाशिलातिथिगङ्गाकाशे ।

परीक्षे विधानमभिधानसर्व(?) दि वेदा ॥ ३ ॥

I. (3a) *rasadiguṇavarṇana*; II. (5a) *auśadhī-
nāṃ guṇavarṇanam*; III. (7a) *rasadhātumiśra-
guṇavarṇana*; IV. (10b) *rasarājasya śodhanam*;
V. (13b) *dhātūnām śodhanam*; VI. (19b) *rogāṇāṃ
cikitsāvidhiḥ*; VII. (22a) *atiśārādinām vidhiḥ*;
VIII. (24b) *rogarājāḥ*; IX. (28a) *kushthādi-
vidhiḥ*; X. (30a) *pramehādividhiḥ*; XI. (32a) *vajī-
rakaraṇa*; XII. *kashayauśadhadhīnām yogādī*.

The colophon of the first chapter is followed by the date : संवत् १६३० चक्रवर्तुगुहाराब्दे । श्रीचक्र-
दापादनमरे ॥

The MS. ends :

सगर्वेने जयप्रभृतिश्रीग्या(१)
 श्रोत्रादिदोषैर्विनिवर्तिनो भव ।
 शास्त्रार्थचारादि विद्वाद् च श्रीग्या
 योऽपि यथास्मरन्मार्गैर्विद्विः ॥ ११५ ॥

इति योगरत्नावल्या द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ संवत् १६३०
 वर्षे श्रीचतुष्टयादे । अश्विमेवादे । मृच्छसंभोगीश्वरदेरिति ।
 सं० अक्षय्यशुक्लतिथि ॥ ॥ [GAIKAWAR.]

2758.

2357b. Foll. 87; size 10½ in. by 4½ in.; fairly good, clear Devanāgarī writing of 1651 A.D. (foll. 18-80, 84, 86, 87 by a second, fol. 85 by a third hand); 6-9 lines in a page.

Yogatata, a manual of materia medica, in 102 verses, the author of which is not mentioned; with a commentary, *Yogatatabhāṣhya*, by *Amitaprabha*.

Text and commentary begin:

कृत्स्नस्य तंभस्य गृहीतभासाक्षिकितिताक्षिप्रवृत्तस्य दूरः ।
विदग्धवैद्यप्रतिपुञ्जितस्य करिष्यते योगज्ञानस्य वंशः ॥१॥

अनेन प्रतिज्ञावाक्येना[मुच्यते] प्रतिज्ञावादिताः । तत्र च विप्रश्ने
यस्य चिन्ताया निदानं लब्धं चेति । यथा योगज्ञत[त्त्व]
संघः कथितो युज्यते । दृष्टारोपयोगानुदा इति योगः निरूपी-
ज्ञावादिप्रभृतयः । तेषां ज्ञानं योगज्ञतं तस्य संघः (१) संसृष्टः
दृष्टवादिभूतः कथित इत्यर्थः । ०

The author of the treatise is repeatedly referred to by the commentator as the *ācārya*.

Only a quotation from *Caraka* (fol. 37a), and a few references to former commentaries are met with in the commentary, viz.: on *śl.* 23 (fol. 10a) नीपपादे (for निप) नीपा पूर्वोत्त करवः । तदभावे कलुषा इति टीकांतरे प्रतीतेः ॥ ; *śl.* 47 (fol. 15a) ह्यस्यैव ह्यस्वैर्यामिषेभ्यो मन्त्रोपपातगोवावबुधा(I) इति पाठे (viz. for the last *pāda* हाह्ये च रागे च ह्यस्य च ह्यकार) गोवबुधा गोवाकलुषेण । इति टीकांतरे ॥ ; and *śl.* 57 (fol. 17b, text शास्त्रानिपद्यतुष्वेकलुषोपपत्त्यन्येभ्यः) comm. पद्यतुष्वेकलुषो प्रतीतिः । कलुषोऽपि मदनकलुषः । कलुषल्लेखे मन्त्रेति टीकांतरे । चिकित्सा । जगिरेतं नायकद्रव्यं

The commentary ends : न विज्ञाने रोगो ज्ञानं तत्र
 चरोगं निर्विकारमित्यर्थः ॥ इति अभिज्ञानबभ्रविराशित्त(1) योग-
 शास्त्रभाष्यं समाप्तं ॥ वृष ११०१० ॥

The Berlin Cat., nos. 959-80, and Burnell, Tanjore MSS., p. 87b, ascribe the text of the *Yogasāta* to a *Vararuci*; whilst Berl. 961 contains the present commentary without, however, the author's name. In the Oxford MS.

2759.

1875a. Foll. 18; size 11½ in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Rasamuktāvalī, a treatise on metals and their medicinal properties.

It begins:

गिरिजातनुर्ध्वं प्रथमं सूत्रं
गिरिजेनैव किल वेपथुं च भवति ।
कमलेक्ष्मणं करोति रक्षां
रक्तुक्कापलिकां परोपकृते ॥ १ ॥

अथ धातुप्रकारं लिखते ॥

कनकाकाराकानाकाकाकाका-

अधुनागमनारकमेव च ।

इति पदं धातुधुतं पुनः

कलहल्लक्षणं व्यतिथिहरात् ॥ २ ॥

अथ सुषुप्तैवत्या लिखते ॥ ०

इति हेमभस्म । इति हेमविधिः ॥ fol. 2b; इति बालमु-
गाविधिः fol. 3b; इति रामनृगंकाविधिः fol. 4a; इति
रुचविधिः fol. 4b; इति तारेचरविधिः fol. 5a; इति
तावविधिः fol. 6a; इति लोहाविधिः fol. 7a; इति वने-
चरविधिः fol. 8a; इति नागेचरविधिः fol. 9a; इति ०
अथधातुनां नारत् ॥ अथ धातुभिर्धातुनारत् ॥ fol. 9b; इति
नोलाजनमुद्रिः fol. 10a; इति तालकेचरविधिः fol. 11b,
etc. It ends:

कनकादरजाविते च नक्षः

परिचापः किल दोलकाचरवे ।

मुमचरिहरो दिनं च मंदं

चरिहः परिचापते मुमुक्षुः ॥

इति धोमलमुद्रिः ॥ इति रक्तुक्कापली कनका ॥ with
the marginal note: शब्दे ७३११ मुद्रु जातिनमु १ पुत्रे
याने अथरामशास्त्रिका प्रपञ्चीकान्तिं पुनश्च ॥

[DR. JOHN TAYLOR]

2760.

1898. Foll. 20; size 12 in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Another treatise on the medicinal properties

of metals, and the preparation of drugs there-
from, extracted mainly from the *Yogarātnāvalī*.

The original title *योगातनिका* on fol. 1a has
been scored out and *रक्तुक्कापली* written over it,
under which title the MS. has figured in the
old lists.

It begins: अथ लोहाविधिर(र. लिङ्गावधु)चरत् ॥ ०
and five lines farther on it proceeds:

अधुना धावादीनां लक्षणेक्षोषनारक्तुक्कापाह । कल-
हारतावति ० from here onwards most of the
matter is taken from the "*dhātūpadhātūtpatti-
śodhanamārānakathaka-taraṅga*" of that work
(MS. 1439, foll. 88-89).

It ends. इति चारकखनं ॥

Śūrngadhara and the *Rasarātnākara* are
quoted on fol. 16b.

The last page has the same marginal note
as the last MS [DR. JOHN TAYLOR.]

2761.

729. Foll. 80; size 12½ in. by 6½ in.;
careless Devanāgarī writing of 1790 A.D.; 14
or 15 lines in a page.

Yogarātnāvalī, a treatise on quack medicines,
and their supposed effect, by *paramahaiṇvācārya*
Srikantha Pāṇḍita. Very incorrect.

The metrical text is in some parts accom-
panied by explanations in *Bhāṣā*, and some
of the diagrams show Urdu letters.

It begins rather abrupt: जीवन्मरताय नमः ॥

पापाय धातुनामं (धातुनामं च) मुमनादाय चूरीवेन ।

अतीव सूक्ष्मां प्राप्ते पापे धार्यं ततः पुनः ॥

जीवेदारितरं (I) कृत्वा वंचकादुनं (I) पुष्टिनाम् ।

नारंजनमकारेव संयुक्तं चारवेदुः ॥ ०

इति कटचरविधिः ॥

On fol. 18b, l. 1 infra, a new section (if not
the treatise proper) begins, the verses being
henceforth numbered consecutively as far as
fol. 70b.

वर्षहागतास्ते क्लीः पीडिते व्याधिभिस्तु ते ।
 ब्रह्मलोका इवापका ब्रह्मलोका गता एवं ॥ १० ॥
 लोपाय ॥
 शालिहोष क्षिमावातो हवचोचस्तुः शुचिः ।
 कर्षकौषिदां लोको हवचस्तुः त्वरः ॥ ११ ॥
 ब्रह्मलोकाभिर्दं पाचं नयोक्तं ब्रह्मका सः ।
 वेदः किनात्मकः प्रोक्तः केनासौ परिकल्पितः ॥ १२ ॥
 त्वदुग्रहः कर्षं क्षामिन् नां प्रति ब्रूहि नृदिदः ।
 एवं प्रोक्तं नया पुत्र ब्रह्मलोके नृगुण्य तत् ॥ १३ ॥
 लोपाय ॥
 वेदः सर्वभूतिस्तुको न केनापि प्रकल्पितः ।
 नया हि यद्विज्ञो यस्मात्सर्वभूतदहं मुने ॥ १४ ॥
 भाता सहा जगत्कृता वैदिषः स चराचरे ।
 नया हि यद्विज्ञो यस्मात् कृता केनाप्यहं मुने ॥ १५ ॥
 नैकाननेन ज्ञाको अहं वेदसंचाराचरे ।
 तस्माद्विभज्य सहसा निश्चिन्नातुरानने ॥ १६ ॥
 पूर्वं चतुर्वेदसंभूतिवैशुर्वेदस्य दक्षिणे ।
 पश्चिमे सामवेदस्य अथर्वैस्वीतरे(१) ॥ १७ ॥
 इतिहासं चतुर्वेदाधुर्वेदो यनोर्वेदः(१) ।
 गंधर्ववेदः सामस्य(१) चापुर्वेदस्यचतुर्वेदः ॥ १८ ॥
 अथर्ववेदस्योपांगानामुर्वेदं प्रचक्षत ।
 लोकाः शतसहस्राणि पंचविंशतिकानि च ॥ १९ ॥
 सपादलक्षं तेनेतद् ब्रह्मका परिभाषितं ।
 अष्टादश सहस्राणि चारदाधुमुदाहृतं(१) ॥ २० ॥
 उत्तरदायां तु संभृतं तेन वै कृतमुत्तरं ।
 मागधे मागधे(१) देशे सहस्राणि चतुर्दश ॥ २१ ॥
 पूर्वैश्यायां तु संभृतं पूर्वैकलं तु तेन चि(१)वे ।
 गंधारं दक्षिणे देशे ब्रह्मका परिकल्पितं ॥ २२ ॥
 ब्राह्मणं सहस्राणि कलं तेन तु दक्षिणं ।
 श्रीपाठं यजने(?) देशे शालिहोषस्य भाषितं ॥ २३ ॥
 दक्ष वैच सहस्राणि कलं वैच तु पश्चिमं ।
 चाराधय देवं ब्रह्मलं उपानं प्राप्नोमहे ॥ २४ ॥
 लंगाम्बरी ततः पुत्र लोकोपांगं चिकित्सितं ।
 जलं कायचिकित्सा च तथा शालात्मनेव च ॥ २५ ॥
 किञ्चोत्तराधिकाशिका विचरं तत्रैव च ।
 काचनं भूतचिकित्सा चामीकरात्मनः ॥ २६ ॥

ह्यापुर्वेदं इमेव चरानः परिकीर्तितः ।
 लंगाम्बरी विजानीयाः नृगु नृगुत विहारं ॥ २७ ॥

जलं तृणं च काष्ठं च लोभु कायचिकित्सितं ।
 रोमचालनकाः वेष्टाः शालीय विचिकित्सा च ॥ २८ ॥
 लोपाय कायचिकित्सितं गन्धुलं च जलं च ।
 वेत्रचाराग्निशालायां ब्रह्मकां चतुर्वेदात्मनेव ॥ २९ ॥
 लोपायचिकित्सितेन जलं तत्रैव प्रचक्षते ।
 कायचिकित्सा विचाराद्यं सर्वैर्गोत्रं चतुर्वेदा ॥ ३० ॥
 च[रा]जीकाररोगाश्च उल्काः क्षोष एव च ।
 कुष्ठान्मूर्च्छां रक्तं पित्रं नृचरीनां च दाहकान् ।
 एवं कायचिकित्सा च हयतं प्रतिष्ठिता ॥ ३१ ॥
 शालात्मने नाम चरानं लोभुचतुर्वेदाः(१) हयः ।
 अथवा नयने त्राको चदने क्लेशो तथा ।
 येन ते प्रज्ञानं यति शालात्मने ब्रह्मकाहृतं ॥ ३२ ॥
 किञ्चोत्तराधिकाशिका च किञ्चोरो येन वधेते ।
 चारोप्यं कायते येन जलं येन चित्तुधुधुति ॥ ३३ ॥
 गुर्विस्त्रो येन पुष्पं चिन्ता येन त्रैव न ।
 रोगाद्यो*
 अष्टागस्यास्य काचनं नृगु स्यानामि पुत्रच ॥ ३४ ॥
 उत्तरं प्रथमं स्थानं द्वितीयं स्यात्तुत्तरं ।
 शारोरीयं तृतीयं तु चतुर्थं तु चिकित्सितं ॥ ३५ ॥
 पंचमं क्षिप्तेनैव जलं यत् स्याद्विचाराहृतं ।
 नास्ति च तत् क्रियायत् किञ्चित्स्थानं तु जलनं ।
 रहस्यमहं स्थानमिहापुर्वेदसंभरः ॥ ३६ ॥
 अध्यायानां त्रयं सम्यक् स्थाने स्थाने निषोष मे ।
 चापुर्वेदसमुत्पत्ति(fo1. 5a)विज्ञाध्ययनमेव (7a, b) च
 [३७ ॥
 उत्तरं संभवः (20a) पूर्वं ततः स्यात्तुत्तरं संभवः (28b) ।
 प्रकृति(33a)वैद्यचिकित्सा (38b) चापुर्वेदं (41b) त्रैव
 [च ३८ ॥
 सर्वैर्गोत्रेयोरुपा (48a) च प्रदेशो (54a) लोपाय
 [55b, 64a) च ।
 चाचता (78b) वयको ज्ञानं (87a) शारोरीयचिकित्सा (91b)
 [गतिः (96b) ॥ ३९ ॥
 गंधाः (92b) पुष्पाणि (94b) पुष्पाणि (98b) कलान्-
 [कानि (102b) काचनं (107b) ।
 माननृवं (111b) कुलाधारी (122b) चिकित्साचिकित्सा
 [(125a) तथा ॥ ४० ॥

* There is evidently a lacuna here, the definition of the other four headings being omitted.

दशगाभिषयं (126a) निषे (141a) पयल्लक्षणेन
 [(145b) च ।
 नाचज्ञानं (149a) विद्यायोगः (152a) शोभा (154b)
 [शुक्ल (159b) धारि (165a) ।
 क्रमो (to end of MS.) राजोपवासश्च शीर्षधी वेचनं
 [तथा ॥ ३९* ॥ * ॥
 उचरे तु महामन्त्रः षड्वर्गभयलक्षणा ।
 विविधं रोगविज्ञानं दुर्जनोद्धानेन च ॥
 यन्त्रातिशयो यन्त्राश्च मन्त्रो लिंगितानि च ।
 यन्त्रादीनाम्भयन्त्रानुचरदृष्टं ।
 पादोद्गाभिषयश्च हिम्याध्यासलक्षणा चतुः ॥
 हारिद्रुक् तथा ज्ञानं कुम्भिलं तथैव च ।
 विद्यालक्षणा काश्च तथातीक्ष्णर एव च ॥
 क्षीरतृणं चैव तथा कटुकिंकिरा ।
 बालादकामुदरं तथा शोथितवेदिनं ॥
 अष्टिदंष्ट्रविज्ञाना च पादोलूकविज्ञानितं ।
 विज्ञानं सवेद्यातीनां दृष्टव्यमभेयं ॥
 तथा विगहेद्योयं च वेगविज्ञानेन च ।
 यन्त्रं विषयीतस्य दिग्धं विद्वत्स्य योभयोः ॥
 ग्रहणी-पविषयं (!) विषयोपज्ञानेन च ।
 द्वावदुर्गमं श्लोकं द्वितीयं स्थानकं तथा ॥ * ॥
 शारीरकं मृतीयं तु यत्पते कः परं तव ।
 गर्भोत्पत्तिश्च महती शरीरनिचयलक्षणा ॥
 कायोपधिः शरीरपुष्टलक्षणा देशप्रमादिका ।
 होनानि रिक्तभ्यास्यं कायोकार्यं निधानिकं ॥
 अष्टिकारविज्ञाना च जडावधिराणि च ।
 रसलक्षणा चतारो यत्पतेनां रसलक्षणा ॥
 अष्टद्विद्वत्पुष्ट मृचकावरलानि (!) च ।
 लंघनं वृष्टं चैव मृदगभेदविज्ञानितं ॥
 प्रसक्तल्लोहयं श्लोकोद्वेगलक्षणेन च ।
 नादिभगविज्ञाना च तथावैदिकविज्ञानितं ॥
 यन्त्रादिना योनिद्वयो वृषभुक्तविज्ञानितं ।
 लक्ष्यं प्रमुक्तानां (मृत्) च शारीरं तु प्रकीर्तितं ॥
 यानकः प्रथमो व्यापिकाध्यानीनिराधकः (!) ।
 अष्टाद्विद्वत्पुष्टी (चलावृष्ट) विज्ञानलो वृष्टिध्याना
 श्लोको शिरसलक्षणी ॥ 11 Slokas, ending
 व्यापनकाध्यानीनाः व्यापनोद्वेगविज्ञानितं * * ॥

* The MS. counts 87 verses, 31-24 not being numbered. After this the numbering is discontinued.

विज्ञानोद्वेगविज्ञानाया विज्ञानं प्रथमं भवेत् ।
 ग्रहभूतलानां श्लोको चतुर्धाव्यवस्थाः परः ॥
 व्यापनकाध्यानीनाः कुम्भः श्लोके ० 4 Slokas, ending
 तथा भगवत्पुष्टिना च विज्ञानोद्वेगविज्ञानितं ॥ * * ॥
 हयनादो वायुविज्ञानेन (!) तस्य च पुनर्न ।
 यथायां ज्ञानिकं चैव ज्ञियः संवृत्तं तथा ॥
 तथा च स्थापितपात्रो रम्या नीराजनक्रिया ।
 लोहाभिरयं चैवमध्यानां च विज्ञेयं ।
 दत्तं चतुर्दिग् स्थानं चैव उच्यते ॥ * ॥
 ज्ञेयश्चैव सुदृष्टाध्यासलक्षणादिसमुपज्ञानाः ।
 विज्ञेया व्यापनकाध्यानीनां नाडीव्यापनचैव च ।
 विद्वत्पुष्टिना श्लोकं रहस्यं नृपु व्यापय ॥ * * ॥
 रसानिरीक्षकाश्चैव व्यापनानां ततः परं ।
 रिष्टिकाध्यासलक्षणी कल्याणलक्षणेन च ॥
 उपसर्गादिश्च च नक्षत्राहारादिश्च ।
 हरीतकीनां कल्याण रसोनस्य च गुग्गुलुः ॥
 सार्वपाणी तथा कल्याण लक्षणाः कल्याण एव च ।
 त्रिकलायालक्षणा कल्याण लक्षणा कल्याण एव च ॥
 रसानानि दिव्यानि यान्तीकरणेन च ।
 शिक्षा चैव तथाध्यानीनां बालानां दमनक्रिया ॥
 भारादानं तथा श्लोकं विविधा रसकल्याणा ।
 रसलक्षणा विज्ञेयलक्षणा वासलक्षणा ॥
 संयोगः क्रियायोगो रहस्योपनिषत्तथा ।
 इत्येतद्वर्गं स्थानं रहस्यं परिकीर्तितं ॥
 चतुर्गोत्राद्विद्वत् (० शो) स्थानेः सर्वलक्षणाभिः ।
 हयानुचरद्विद्वत् प्रसा नृपं चतुर्गोत्रः ॥
 इति श्रीश्रीश्रीश्रीश्री चतुर्गोत्राद्विद्वत् प्रथमः ॥
 अथोपाय पुनः पुनः शालिहोत्रस्य वृत्तं ।
 शिष्योपनिषत् नाम वृत्तुना च वृत्तुन ने ०

At the end of the MS. some leaves have been lost. It is mentioned under its old number (2041) in Dietz, Anal. Med., p. 155.

Besides the two following works, a similar one is known in the Berlin Library, no. 944. The information gathered in the Berl. Cat. by Prof. Weber regarding the adaptations of such works in Arabic and Persian may here be completed by the quotation of an English

book published at Calcutta in 1788 under the following title :

"A Treatise on Horses, entitled *Sajoter*, or, a complete system of Indian Farriery, in two parts: the first, containing a particular description of the different colours and marks of horses, etc.; the second, a description of all the disorders they are subject to, etc. Compiled originally by a Society of Learned Pundits, in the Sanskrit Language: translated thence into Persian, in the reign of the Emperor Shah Jehan, by Abdallah Khan Firoze Jung, an Emeer of his Court, which is now translated into English, by Joseph Earles."

Cf. also Garcin de Tassy, *Histoire de la Littérature Hindoue*, 2nd ed., iii. 294.

[GAIKAWAR.]

2763.

2402. Foll. 83; size 8½ in. by 5½ in.; good (Jaina) Devanāgarī writing of 1424 A.D.; ten lines in a page.

[*Āśvavaidyaka*], a manual of the veterinary art, by Jayadatta, the son of Vijayadatta.

The work has been edited, under the title of *Āśvavaidyaka*, in the Bibl. Ind., by Kavirāj Umesa Chandra Gupta Kaviratna (1886). The present MS. merely calls the treatise by its generic title of *Śālīhotrasāstra*.

For comparison we extract the first chapter :

प्रथमं शंकरं देवं शंकरं सर्वदेहिनी ।
शिवाय नमः शक्तिं शिवाय पापि पिबेन्नरः ॥ १ ॥
मुखाय चोपश्रव्यार्थं संघातिस्वरपतिं ।
लघुं पाणिदेहलं संघेयं वपाकं ॥ २ ॥
चिकित्सां च समासेन शिखीचक्रमायुतां ।
मुनिप्रोक्तानि ज्ञात्वाथ सन्मगालोप पाणिनी ॥ ३ ॥
जीमद्विजयदत्तस्य पुत्रेयं क्रियते मृगुना ।
जीमता जयदेवः बाहानी हितमिच्छता ॥ ४ ॥
जम्बावानी वपायोगं वज्राभिलसयता ।
जोकाणी च वृहत्सेयं ज्ञापयमुनेन च ।
प्रदेशलघुं चैव जीविनं च वयस्य ॥ ५ ॥
दृष्ट्वाभिमाने ज्ञेयायां दृष्टानामपि निवर्तः ।
दृष्ट्वापापिनिधिं चैव निवर्तं चोपश्रव्यं ॥ ६ ॥

विधिं चारानिज्ञात्वायां ज्ञापयेन्मपिनिधिः ॥ ७ ॥

निवर्तयविधिं सन्मगं सन्मगं चैवामुपायनं ।

नस्य मेदविधिं चैव सेहपानविधिं तत्रा ॥ ८ ॥

‘संज्ञोपचारी बाहानीं वयस्योपचारीं क्रिया ।

पातादीनीं च होवायां चोपचारीं तत्रैव च ॥ १० ॥

निदानं चैव चिकित्सां च रोगाणां च चिकित्सितं ।

जाम्बाजायवचिकित्सां कृच्छ्राजायवचिकित्सां ॥ ११ ॥

प्रकृतिं च मृदाणां ज्ञात्वाहोवादिभाषितं ।

रत्नदीपि वपाकलं मुनिभिः सुवैदिकैः ॥ १२ ॥

जयपापि समासेन मृदायै च वपाकलं ॥

इमुद्रेशाभायः समातः ॥

In many parts of the text the MS. differs considerably from the edition, both as regards matter and arrangement. We subjoin the subjects treated in the different chapters, which are not numbered in this MS :

इति प्रवेशाभायः fol. 5a; इति गल्लकाभायः fol. 7a;
इमावर्तभायः fol. 11b; इति पुष्टकाभायः fol. 12b; इति
पुष्पाभायः fol. 13a; इति गवभायः fol. 13b; इति
चर्याभायः fol. 15a; इति हेविताभायः fol. 15b; इति
महादोषाभायः fol. 17b; इति पाताभायः fol. 18b; इति
जायाभायः ib.; इति गंधाभायः fol. 19a; इति जम्बा-
भायः ib.; इति प्रमाणाभायः fol. 20a; इति चयोज्ञाणा-
भायः fol. 22a; इति चरुणाभायः fol. 24a; इति
जेवाभायः fol. 25a; इति जम्बदेशाभायः fol. 26a; इति
द्रव्यप्रमाणाभायः fol. 28b; इति सत्यपुत्रनीराजनविधिः
fol. 31b; इति सत्यपुत्रे सेनतपोवचविधिः fol. 32b;
इति शिखीचिकित्सां fol. 33a, etc.; इति चारदाहचिकित्सां
fol. 34b; इति दाहचिकित्सां fol. 35a; इति ज्ञातचिकित्सां
fol. 35b; इति शिखीचैवाभायः fol. 38a; इति निवर्त-
मुपायनं fol. 39b; इति नस्याभायः fol. 40b; इति
सेहचिकित्सां fol. 41a; इति तेलचिकित्सां fol. 42b; इति
ज्ञातोपचारीचिकित्सां fol. 43b; इति चंघनिकित्सां fol. 44a;
इति रिक्तलघुं fol. 45a; इति वेपललघुं fol. 46a;
इति जीठारिद्राभायः fol. 46b; इति पातादिचोपचारीदामा-
भायः fol. 47a; इति जापिनिर्देशाभायः fol. 47b; इति
मुक्तोपचिकित्सां fol. 49a; इति पाणिचापिदेवचिकित्सां
भायः fol. 50b; इति रक्षाचिकित्सां fol. 51b; इति
वद्वचिकित्सां fol. 52b; इति मुंघचिकित्सां fol. 53a;

इति नेत्रचिकित्सा fol. 58b; इति पात्रिकश्लेरोदोगचिकित्सा ib.; इति विषिकश्लेरोदोगचिकित्सा fol. 54a; इति कफस्य रोगचिकित्सा fol. 54b; इति कृषिपात्ररोगचिकित्सा fol. 55a; इति रक्तानिपात्रश्लेरोदोगचिकित्सा ib.; इति कुनि- श्लेरोदोगचिकित्सा fol. 55b; इति क्षिणित्वाध्यायः fol. 57a; इति कर्णरोगचिकित्सा ib.; इति काष्ठचिकित्सा fol. 58a; इति पित्तकाष्ठचिकित्सा fol. 58b; इति कफकाष्ठचिकित्सा fol. 59a; इति हिक्काचिकित्सा fol. 59b; इति जवा- ध्यायः fol. 60b; इति तिहायचिकित्सा fol. 61a; इति पुच्छरोगचिकित्सा fol. 62b; इति वादरोगचिकित्सा fol. 65a; इति श्वरचिकित्सा fol. 67a; इत्यथौषधाध्यायः ib.; इत्यथौषाचिकित्सा fol. 68b; इति मृदाध्यायः fol. 69b; इत्युदासीनाध्यायः ib.; इति मल्लभाध्यायः fol. 70a; इति कुमिकोष्ठकेशकोष्ठचिकित्सा fol. 71a; इति मूत्ररोगचिकित्सा fol. 72b; इति श्लेष्मचिकित्सा fol. 74b; इति मुष्करोग- चिकित्सा fol. 76b; इति पात्रोदरचिकित्सा fol. 77b; इत्युदकोदरचिकित्सा fol. 78b; इति पात्रप्लवचिकित्सा fol. 79a; इति लघ्वलघोरवायवध्यायः fol. 79b; इति विषदूषितचिकित्सा fol. 80a; इत्यप्लवचिकित्सा fol. 80b; इति रक्तोन्मत्तः (17 śl.), fol. 81b; इति गुग्गुलुकतः (12 śl.), fol. 82a; इति चोमूलिकतः (2 śl.), ib. Then follow strings of namos (partly in *bhāṣā*) and rules or prescriptions: विषमगणिका निषेधेयी नीरा। सोपा। चर्मीनोदि। कटू। कर्तव्य। गलो। हँगु। करिष्य। चूर्णं कर्माकर्त्त। °

It ends:

विषिदेव समुहिरो नेत्रसंश्लेखे कदा ।
अपर अनुकोषायो विषिः संश्लेखे स्मृतः ॥ १ ॥
बुद्धं जेहेन संश्लाय नवनाथीरहे जियेत् ।
ततोपरि(१) उर्यं चट्टं चर्मीयाहा बुद्धं धियक् ॥ २ ॥
चट्टं चट्टं पुनर्नेत्रं पुनर्जेहेन विज्ञियेत् (?) ॥

इति शालिहोत्रशास्त्रं समाप्तं ॥ १० संवत् १८ वैशाख ८१ वर्षे माघवदि २ चाने सेनापुरे लिखितं ॥

Cf. Dietz, Anal. Med., p. 153.

[GAIKAWAR.]

2764.

107b. Foll. 19; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1661 A.D.; 10-12 lines in a page.

[*Abvacikitsā*], occasional notes on horses, by *Nahula*.

This treatise has been published as a supplement (*pariśiṣṭa*) to *Jayadatta's Abhavai-dyaka* in the Bibl. Ind., under the above title, whilst the MS. again gives to it merely the generic title of *Śālihotraśāstra*.

Whilst the edited text consists of 17 *adhya-yāyas* (or rather 18, the last but one of which has not however yet been forthcoming) of together 445 *ślokas*, the MS. has only 12 *adhyāyas* of together 185 *ślokas*. Moreover, the text of the MS. is in very poor condition, and each verse is accompanied by a paraphrase in some dialect of Hindi.

It begins (cf. ed. p. 4):

उत्तमा मध्मा नीचा जनीषा च तथा परं ।

चतुषी चानिनी मूनी ज्ञायते देशसंभवाः ॥ १ ॥ °

मध्यम। उत्तम। नीच। जनीष। देशने ज्ञायते करी बहुप्रकारे जगता ॥ °

Chapters 1-6 of the MS. correspond to chs. 2-7 of the edition; ch. 7 to ch. 10; chs. 8 and 9 to ch. 11; chs. 10 and 11 to chs. 12 and 13; and ch. 12 to chs. 15 and 16 of the edition.

It ends (cf. ed. p. 61): दक्षा जंकोलिकामूलं ° ॥ कोसंभो कोसरं लाक्षा ° ॥

इति श्रीशालिहोत्रशास्त्रे निबुलकृते(१) अष्टाविधचिकित्सा नाम द्वादशोऽध्यायः संपूर्णः ॥ ° संवत् १८१८ माघवदि १०१८ वर्षे विनागाक्षिणी १५६३ शाके माघशुक्लतिथे बुधवने चर्मे ज्येष्ठायां तिथौ। चाष्ट्रिः चाक्षिप्रपाठो बुधने विगृह्यमानं तथा। विमेषेय विमेषकरेय लिखितं शास्त्रं ह्यनामं शुभं। ° लिखितं चन्द्रपुरनिवादिना विमेषकरेय ° ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

X. Astronomy, Mathematics, and Astrology (Jyotiḥśāstra).

A. ASTRONOMY AND MATHEMATICS
(SIDDHĀNTA, GAṆĪTA).

2765.

3265a-s. Foll. 27 (numbered 17 + 8 + 2);
size 12½ in. by 5½ in.; clear, modern Devanāgarī
writing; 12-14 lines in a page.

A. *Jyotiḥśāstra*, in the *Yajus* recension, with
Somākara's commentary, *Jyotiḥśāstrabhāṣya*.

It begins:

अथाकृताकृतं यददाहं
यज्जालम् स्रष्टराणि विशिष्टैः ।
काष्ठलेदं कारत् यद्वह्ना
भोगावाप्तेः साधनं संश्रयम् (!) ॥ १ ॥

See above, no. 559.

B. The same work with an abbreviated
version of *Somākara's* commentary.

It begins:

यं यत्संश्रयम् युगाध्यक्षं प्रयापति ।
दिनविषयनाशानं प्रशस्य शिरसा मुचिः ॥ १ ॥
ओतिशामयनं युक्तं प्रशस्यन्मुपुषैः ।
संगतं प्राज्ञैर्ब्राह्मणैः यद्व्याख्यायितव्यं ॥ २ ॥

मुचिरिहं पाञ्चमः काकयः ओतिशामयनं चंद्रसूयैकचपातं
गननं प्रशस्यामि । यत् यन्मुपुषैः ०

It ends:

ओमसूयैः [यु] चरितं विद्वान्देविद्वान्ते ।
ओमसूयैः चरितं लोचं लोचं च संश्रयति ॥ ३३ ॥

ओमसूयैक नक्षत्राणां चरितं गतागतविज्ञानं विद्वान्देविद्वान्ते
यो ज्ञानाति वः अमुने ज्ञातीति त्वं ओमसूयैकचपातरितं लोचं
जायुजं इत्यर्थः । तदेह लोचं च संगतं जनयति तं संगतयिष्ये (!)
अनेनाहं लोचयाम् भवतीत्यर्थः । इति वेदांगओतिशामयनं ॥

Cf. A. Weber, *Jyotiḥśāstra*, p. 110.

C. *Jyotiḥśāstra*, in the *Rik* recension (86 A.).

[?]

2766.

2718. Foll. 29; size 8½ in. by 5½ in.; clear
Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

[*Vṛiddha*]-*Vasieṭṭhaśāstrānta*, or *Videopra-*
kāśa, ascribed to *Vṛiddha-Vasieṭṭha*. The
MS. contains only a fragment of the *Gaṇita-*
śāntāṇḍa (?), in 13 chapters.

It begins:

मनसो विमलदयाय वराय वरमात्मने ।
योगिभ्योऽपि ज्ञाताय काष्ठदयाय विष्णवे ॥ १ ॥
नेमिने नमिनिचक्षेपे बालदेवो द्वितीयः ।
अभिप्रायं बुद्धाधीनं पतिं परिपृच्छति ॥ २ ॥
गुरो औहं ज्ञातामन् विमलदयाय वराय ।
यवैज्ञात्वात्मनोऽपि ज्ञाताय वरमात्मने ॥ ३ ॥
ज्ञानं यवैति ज्ञात्वापि बुद्धाध्यायि नीति मे ।
वेदनेन विना ज्ञातामनोऽपि ज्ञाताय वरमा ॥ ४ ॥

पति उवाच ॥

जायु जायु महाभाग यन्मं त्वं परिपृच्छति ।
विमलेन प्रशस्यामि यथा ज्ञातं पितामहा ॥ ५ ॥
ओतिः ज्ञातं कननं प्रयनमुदयः कर्तव्योऽतिविदा
युषं ज्ञातं त्रयोपैकिलमुपिगमयार्थनायकवार ।
तदेहं बुद्धयं मुमुक्षुपतिर्गुरुज्ञानमदयं
ज्ञात्वापि ज्ञाताय वरमाध्यायि नीति ज्ञानचक्रः ॥ ६ ॥

ततः पादौ ज्ञातज्ञातं च यत्
अस्यः पादौ ओतिर्न लोचने च ।
ज्ञाता ज्ञातं लोचनं निवृत्तं
वेदज्ञानायादुरेतामि नहं च ॥ ७ ॥
वेदस्य चक्रः किल ज्ञातज्ञानेन
प्रयानतांगेन ज्ञातं वरमात्मा ।
अनेनोतो न्येः परिपृच्छति
यदुच्यतेऽपिः पुदयो न त्विच्छि ॥ ८ ॥
अनुविचार्यं बुद्धयः प्रयुक्तः
ज्ञाताय वरमात्मा ज्ञातयो निवृत्तः ।
ज्ञाताय वरमात्मा किल लोचनो
वेदगुरुज्ञानात्मा ज्ञातं ॥ ९ ॥

अनेन ज्ञातवेद ज्ञातामनोऽपि ज्ञातं पुदयो ज्ञातं
यदुच्यते अनेनोति ज्ञाताय वरमात्मा ॥

[१० ॥

बुद्धा ज्योतिषात् सप्तमवेदाङ्गब्राह्मणविषये

[१००६३००० ।

अथब्रह्मके विज्ञा मेवादिगता यदाः कलमुद्रा(१)॥११॥

पञ्चमदिगतिवायुप्रवहनिषये मन्वेदे शीर्षे ।

अथि च अथरे अथपि खेडापारितः प्रवाति पूरिदिङ्ग॥१२॥

बुद्धादी मनुमुक्ताविषये भागुदेहाङ्ग मेवादी ।

मेवादिना युगादी खेडापारो रमया च मुद्रागताः ॥१३॥

दशगुर्वैद्योच्चारकाः प्रायो रमिषीयते ।

अथहेचपलं यथा नाडीयन्त्राद्यैर्दितं ॥ १४ ॥ ०

1. *madhyamādhikāra* (69 vv.), fol. 5a; 2. *apashādhikāra* (44 vv.), fol. 8a; 3. *prānādhikāra* (87 vv.), fol. 11b; 4. *candragrahaṇādhikāra* (35 vv.), fol. 13b; 5. *sūryagrahaṇādhikāra* (25 vv.), fol. 15a; 6. *parilekhādhikāra* (25 vv.), fol. 16a; 7. *tārāgrahayogādhikāra* (27 vv.), fol. 17a; 8. *nakṣatradhruvādhikāra* (22 vv.), fol. 18b; 9. *grahodayastādhikāra* (20 vv.), fol. 19b; 10. *śrin-gonnatyādhikāra* (23 vv.), fol. 20b; 11. *pātādhikāra* (37 vv.), fol. 22b; 12. *bhūgolādhikāra* (124 vv.), fol. 28a; 13. *grahakakṣhādhikāra* (28 vv.).

It ends: इति श्रीब्रह्मविष्णुब्रह्मविष्णोर् गणितसूत्रे विचित्रकाण्डे (thus always) अथविचारकाण्डोदयः ॥ ० ॥ श्रीकाण्डे १०१२ प्रवर्तमाने प्रथमपत्रे भाद्रपदपुत्र १३ चंद्र ज्योतिर्विज्ञानाचार्यमुनिनिवासवेदे पुण्ड्रकाण्डेति॥ संवत्स्था ३८६॥

The leaves are marked च० वि०; and fol. 1a and the fly-leaf contain the title श्रीब्रह्मविष्णुब्रह्मविष्णोर् गणितसूत्रेः ॥

For another MS., consisting of 205(?) leaves, but likewise ending with the 13th chapter, or *kakṣhādhikāra*, see Rāj. Mitra, Notices, v., p. 219.

[MACK. COLL.]

2767.

3210. Foll. 7 + 80; size foolscap, 12½ in. by 8 in.; Grantha character; European paper (watermark 1822); 22 or 23 lines in a page.

Aryabhaṭīya, or, as it is here called, *Bhaṭṭasiddhānta*—also known under the titles *Aryabhaṭasiddhānta*, *Aryasiddhānta*, and *Aryaśhaṭa*—a manual of astronomy, composed, in 499 A.D., by *Aryabhaṭa*; with *Sūryadeva's* commentary, entitled *Bhaṭṭapraśāsa*.

The text of the treatise—consisting of four chapters, viz : *gīṭikāpāda* (often called *śaṭa-gīṭikā*), *gaṇitapāda*, *kālakriyāpāda*, and *gola-pāda*—has been edited, with *Pafamādīvara's* *Bhaṭṭadīpikā*, by Dr. H. Kern (Leiden, 1874).

The first 7 leaves of the present MS. contain the text separately, which, moreover, is given again along with the commentary.

In the separate copy, it begins with an *ārya* verse not explained by the commentator : यन्मे गजेन्द्रवदनं ॥ १ ॥ अथिवर्तमानमेवं ॥

The commentary begins :

नमस्तत्कलकल्याणगुरुवैराग्यमन्ये ।

निरवशाय(०)ज्ञाय K.) निराव नहसे(नहसे K.) म्मु
[नहीयते ॥ ०

See Aufrecht, Cat. of Trin. Coll. Camb., pp. 37–39; and Kern, pref., p. vii., where the whole of the introduction is given, and this copy is referred to as a very poor one. The MS. breaks off abruptly in verse 45 of the last chapter.

On *Aryabhaṭa's* age and works cp. Bhāu Dāji, Journ. Roy. As. Soc., New Ser., i., p. 392; Kern, *Bṛhatasphaṭīā*, pref., pp. 54 seqq.

[MACK. COLL.]

2768.

2529d. Foll. 27; size 9½ in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of 1621 A.D.; 17–20 lines in a page; some leaves injured by wear and insects; foll. 1 and 2a (pasted on the original leaf) supplied by a comparatively modern hand.

Brahmasiddhānta, or *Brāhma Sphuṭa-siddhānta*, a compendium of astronomical science, composed, in 628 A.D. (at the age of 80), by *Brahmagupta*, son of *Jishu*, in the reign of *Vyāghramukha*, of the *Cāpavamā*.

It begins :

मयात्रि प्रवृत्तानुरागुरनीलि(r. निरीट)रत्नप्रभासुदित्वाद् : ।
 यत्रो जगदस्यास्तिस्तिपिलयानां महादेशः ॥ ०

See Weber, Berl. Cat., no. 1733 (*adhy.* 1-24);
Bhāu Dājī, Journ. Roy. As. Soc., New Ser., i.,
p. 410 seq.

The work consists of 25 *adhyāyas*, composed throughout in the *ṛyā* metre.

In *adhy.* 11, v. 59, this MS. reads the title **ब्राह्मे (ब्राह्मे Berl.) स्फुटिहति**; *ib.*, v. 61, **स्फुटिहति-
ब्राह्मे ब्राह्मः** *adhy.* 16, v. 37, **ब्राह्मे स्फुटं ब्रह्म**; v. 38, **ब्राह्मो**°; *adhy.* 21, vv. 71-73 of Berl. MS. are here (against the *comm.*) *adhy.* 22, vv. 1-3, where, in v. 2, the MS. reads **ब्राह्मोवायवर्चस्वब्राह्मे**;
(**ब्राह्मेवायवर्चस्वब्राह्मे**: Berl., *comm.*).° **ब्राह्मो (ब्राह्मे
Berl.) गोकः**°; *adhy.* 24, v. 5, **ब्राह्मे (ब्राह्मे Berl.)**;
v. 8, **ब्राह्मः स्फुटिहतिः (ब्रह्मस्फुटिहतिः Berl.)**; v. 10,
स्फुटिहतिः ब्रह्मो ब्रह्मः (! **ब्रह्म Berl.**). The colophons of
the chapters have throughout the title **ब्रह्मविज्ञाने**.

1. *madhyamādhikāra*, 84 (82 Berl.*) verses; 2. *ephufikaraṇādhikāra*, 68 (87 B.) vv.; 3. *tripraśnādhīyāya*, 65 (66 B.) vv.; 4. *candragraha-
ṇādhīyāya*, 20 vv.; 5. *raviṅgrahaṇādhikāra*, 27
(26 B.) vv.; 6. *udāyāstamayādhīyāya*, 14 (12
B.) vv.; 7. *śriṅgonnatisaṃjñako 'dhyāyāḥ*, 18
vv.; 8. *candraśayādhīyāya*, 9 vv.; 9. *graha-
melajo 'dhyāyāḥ*, 24 (25, 26 B.) vv.; 10. *bha-
grahayutyādhikāra*, 70 vv.; 11. *dūṣhaṇādhīyāya*,
68 vv.; 12. *aṃkalitādhīyāya*, 66 vv.; 13. *ma-
dhyagatīśānādhīyāya*, 48 (49 B.) vv.; 14. *spu-*

* For the real number of verses there should be, acc. to the statement in the last verse of each chapter, cf. Berl. Ost.

15. *triprasnottarī-*
dhya, 60 vv.; 16. *gṛahapottarīdhya*, 47
 (46 B.) vv.; 17. *parīkṣādhya*, 10 vv.; 18.
kutādhya, 101 (108 B.) vv.; 19. 20 vv.;
 20. *ohmadascityuttarīdhya*, 19 (20 B.) vv.; 21.
golādhya, 70 vv.; 22. *yantrādhya*, 54 (58 B.)
 vv.; 23. *mānādhya*, 12 vv.; 24. *camjādhya*,
 13 vv.; 25. *dhyaśāhikāra*, 72 vv.

Ch. 25, wanting in the Berlin MS., begins:

पंचाङ्गाद्युक्तैर्वैद्यैः पञ्चभिर्विना शाकः ।

विष्णोर्गर्भेऽथ हृदयेति ॥ नैऋत्येति ॥ अष्टादिभिः त्रिभिः ॥ ११ ॥

संज्ञाविशुद्धोऽयः सविभाषितो लब्धयुक्त उदरस्येदः ।

मध्यमव्यतिथिचक्रभाजिताभ्यधिर्यं गद्याः कः (!) ॥ २ ॥ ०

The last leaf, unfortunately, is in a bad state of preservation, and over the lower part of the first page of it (comprising verses 538-59) a piece of thick grey paper has been pasted, which could hardly be removed without completely destroying that part of the leaf, even the reverse of which is badly damaged.

It ends :

दुर्मेनकात . . . यथापुनश्चादिशानेन न प्रदातव्यः ।

ध्यानसहाधिकारो निष्कलुषप्रवृत्तेन ॥ ७२ ॥

इति श्रीमहाकविः पंचविंशतिशतौ व्याख्याकारः जनाः ॥
 सति श्रीमद्युपनिषत्सामवेदं संवत् १६७७ वर्षे गौरीशिवदी
 ७ सप्तम्या त्रिषी रविदिने (some words obliterated)
 महाकविः पञ्चका लिखितः ॥ [GAIKAWAR.]

2769.

1304. Foll. 292; numbered in two sets of
foll. 58 and 282, with double leaves for fol. 7

† V. 46 of this chapter runs thus:

यौलिङ्गरोमकपादिहरीरपैतामहेषु यन्त्रोक्तं ।

तत्रयथागुणं नायैभदोक्तं तदस्तिः ॥ ४४ ॥

on which the commentary remarks: इदानीमप्येव-
 तन्मेषाद्यानामयमं विषयपुराणी त्रायानुविष्टानां त्रयानुविष्टानां
 माह । योऽस्ति ० ॥ येषां त्रयानुविष्टानां त्रयानुविष्टानां त्रयानुविष्टानां
 त्रयानुविष्टानां त्रयानुविष्टानां त्रयानुविष्टानां त्रयानुविष्टानां ॥

in the first, and fol. 180 in the second set; size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

[*Brahmasiddhānta*.] *Vāsanābhāṣya*, a commentary on the *Brahmasiddhānta*, by *Caturveda Prithūdakaśaśmin*, son of *Bhaṭṭa Madhusūdana*; with the text of the original work. On this fragmentary MS. cp. Colebrooke's remarks, in his *Misc. Ess.*, ii., p. 455.

The different sections of the MS. are jumbled together in a most perplexing manner, owing to the fact that several of them are without beginning and end, and that they were sent to the binder before Colebrooke himself had had an opportunity of examining and arranging the sections, derived from fragments of two different MSS. About one, if not two sections, indeed, Colebrooke himself, having no copy of the original text to guide him, appears to have remained doubtful as to what chapters they belonged to. Additional confusion is caused by the fact that the commentator does not seem to have taken the different chapters in the order in which our texts give them, but commenced with the 21st *adhyaīva*.

a. Foll. 1-44b, l. 5,—contains chapter xxi. (*golādhyāya*); the comment on verse 1 and part of 2 being wanting.

Foll. 44b, l. 5-58a, l. 2 ;—ch. i., beginning :
 श्री शिव ।

अथर्वेन सहदेवेन यथा गोडो द्युपवर्धितः ।
 अत्राहर्षे (अर्थादृष्टे) समवेतं वृद्धं विद्वान् आचक्षते ॥
 एवं गोलाभ्यां आत्माप पुनः सकलविद्यार्तो आत्मातो ॥
 अत्राहर्षेणैव पूर्वमेव आत्मातनपुनः अत्राहर्षेणैव आहर्षदेहयोः
 प्रतिपादनायैव । अत्राहर्षदेहयवाद्^६ this chapter terminates abruptly in the comment on v. 32 (अत्राहर्षभाष्ये^७).

b. Foll. 1a-28b, l. 6,—a portion of ch. ii.,
beginning in the comment on v. 29; col. १५५.

विज्ञाने प्राप्ते विज्ञानोऽन्त्यः = fol. 20a; and ch. iii., vv. 1-6 (दिव्यसूत्रे चात्मा^०), in the explanation of which this section terminates.

Foll. 159-163,—ch. ii. from v. 27b (अनुवृत्तिः) to v. 38 (अव्ययवाक्यः), in the comment on which it breaks off abruptly on fol. 163a, l. 9.

Foll. 197-232,—ch. iv. from the latter part of the comm. on v. 2 (११५३०) to the end (fol. 211a); and ch. v. from the beginning to v. 23 (११५५०), in the comm. on which the vol. breaks off abruptly on fol. 232a, l. 3.

Foll. 164-189,—ch. ix. from the latter part of the comm. on v. 10a to the end (fol. 178b), l. 3; ch. x. from the beginning to near the end.

Foll. 29-141,—ch. x. continued (ends fol. 29b); ch. xi. ends fol. 42b, °ब्राह्मे स्मृतिप्रतिष्ठाः; ch. xii. ends fol. 99a, 1. 8, °ब्रह्मविद्यासारासुखभाष्ये गणिताभाष्ये; ch. xiii. (half of fol. 119a and whole of 119b left blank, the gap extending from the middle of the comm. on v. 40 to near the end of that on v. 44); ends fol. 122a, 1. 5, °ब्राह्मे स्मृतिप्रतिष्ठाः; ch. xiv. as far as v. 42.

Foll. 190-196,—ch. xiv. continued to the end; ch. xv. (vv. 1-9 already commented upon in ch. iii.) beg. with v. 10 (9), दिग्गजह्वयः; and breaks off in the comm. on vv. 19, 20.

Foll. 142-158,—ch. xv. continued; it breaks off in the comm. on v. 57.

Prefixed to the MS. are 19 leaves containing a table of contents in double columns.

Such, then, is the nature of the materials on which Colebrooke had to rely in his endeavour to form an opinion of *Brahmagupta's* astronomical system; and the marginal notes with which the volume is covered bear eloquent testimony to the careful and conscientious manner in which he performed his irksome task, and the almost

affectionate interest he took in the subject. Nothing is perhaps more calculated to give one an idea of the slow and sure way in which the great Sanskritist built up his scholarship, and of the thoroughly judicial nature of his mind, than to compare this MS., on which he must have devoted months of labour, with the brief and carefully weighed statement on *Brahmagupta* in the Dissertation prefixed to his *Algebra*. (J. E.)

2770.

2266. Foll. 197 (numbered 205, owing to the omission of nos. 191-200, and the insertion of a leaf after foll. 89 and 141); size quarto, 9½ in. by 13 in.; excellent, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

The same work; a reproduction of the preceding MS. with all its gaps and confusion.

The *sūcipātra* was also slavishly copied on 13 leaves with its page references which, as they do not fit the present MS., were subsequently obliterated, without new ones being substituted for them.

This is one of a set of 49 quarto volumes containing astronomical works, marked in the old list as having come from "Calcutta," having probably been transcribed (for the most part by unintelligent scribes) for the College of Fort William, and ultimately made over to the Library of East India Company, where they now figure under nos. 2260-2308.

[CALCUTTA.]

2771.

596A. Foll. 43; size 9½ in. by 4 in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Kuṭṭakādhyāya, being the 18th chapter of the *Brahmasiddhānta*, with an anonymous commentary.

This is the MS. from which Colebrooke translated the latter part of his *Algebra*, that chapter being wanting in his copy of *Prithīdata's* commentary.

It begins: चर पुट्टपात्रो व्याख्याते । अथाह
इदमवधौक्यमाह । अथेव यः प्रकाः ० १ १ ० ६ ॥

अथान्न प्रकाः (v. 15 of chapter) ।

यो जानाति पुनरिदं बहुप्रयतिः पुनश्चक्षतिः ।

विचिन्तुः प्रभुर्ज्ञानं पुनरिदं जानाति ॥ १ ॥

अथ तावदावधौ रथादीनां भगवाताः चक्षुःके । ०

It ends: इदानीमध्यायोपसंहारावैवाह ।

अतिवृत्तनी प्रकाः अतिनाः ओहोहोयु कृते ।

आयोकां अविज्ञानेन पुनरिदं अज्ञानो ज्ञानः ॥

अथ अथावाः कार्येवमतिः ६ १ ॥

प्रकायाः कार्येवमतिरिहात् ६ १ ॥

इति अतिवृत्तपरिचिते अतिज्ञाने वीजगणितपुट्टपात्रि-
परत्वं ॥

The back of the last leaf has the title अ-
[गु]वीज[गणित]पुट्टपात्र, to which Colebrooke (to whose hands the inserted words seem to be due) has added the pencil note, "Is Padmanābha the commentator, or is this introduction of his name a mere error?"

[H. T. COLEBROOKE.]

2772.

2260. Foll. 22; size 4to, 13 in. by 8½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

Sūryasiddhānta.

An English translation of this ancient textbook of astronomy, accompanied by valuable notes, was published by the Rev. E. Burgess (assisted by several scholars, esp. W. D. Whitney), in the *Journal of the Amer. Or. Soc.*, vol. vi. (1860); and another by *Paṇḍit Bāpū Deva Śāstri* (Bibl. Ind., 1880). For editions of text and commentary, see no. 2775. Cf. also Colebrooke, *Misc. Ess.*, ii, 389-91.

[CALCUTTA.]

2773.

312b. Foll. 33; size 18½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Another copy of the same work, not very correct. [H. T. COLEBROOK.]

2774.

1510c. Foll. 3; size 11½ in. by 6½ in.; modern Devanāgarī writing (European paper); eleven lines in a page.

A fragment of the *Sūryasiddhānta*, consisting of the *nakṣatradhruvakavikhepādhikāra* and the *udayastādihikāra*, foll. 12-14 of MS. 2260. [H. T. COLEBROOK.]

2775.

454. Foll. 176 + 47 + 27; size 9½ in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of the latter part of last century; nine lines in a page.

Sūryasiddhānta-Gūḍhārthaprakāśaka, a commentary on the *Sūryasiddhānta* (the text of which is given in full), composed, in A.D. 1603,* by *Raṅganātha*, son of *Ballāla Gaṇaka* and *Goji*, whilst residing at Kāśī.

Both text and commentary have been edited, in the Bibliotheca Indica, by Dr. Fitz-Edward Hall (Calo. 1859).

According to the final *śloka* of the commentary *Ballāla Gaṇaka* had five sons,—viz. 1. *Rāma*, who commented on *Ananta's* *Sudhārasa*†; 2. *Kṛishṇa*, who played a conspicuous part at the court of the emperor *Jehangir*, and

* इहो ब्रह्मविष्णोर्मिहो नमः चैवमात्रे निवे श्रुतिविष्णु पुत्रे ।
In the same year the author's son *Muniṭara* was born.

† Thus our MSS. read instead of Hall's *बुधवारण*; cf. *Anfrecht, Cat. Cat., s.v. ब्रह्म*, p. 136.

commented upon *Bhāskara's* *Bijagaṇita* and the *Śrīpatipaddhati*; 3. *Govinda*; 4. *Raṅganātha*; and 5. *Mahādeva*.

[H. T. COLEBROOK.]

2776.

1844. Foll. 11+84; size 12½ in. by 4 in.; good, modern Devanāgarī writing (European paper); 10 or 11 lines in a page.

Sūryasiddhānta-Gūḍhārthaprakāśikā, with the text of the *Sūryasiddhānta*.

[? DR. JOHN TAYLOR.]

2777.

2263. Foll. 110 + 32 + 14; size 4to, 18 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing of 1792 A.D.; 24 lines in a page.

The same works.

This copy is a reproduction of MS. 454, including the index with its reference numbers which, not fitting this copy, were afterwards obliterated without being replaced by fresh ones.

[CALCUTTA.]

2778.

1755. Foll. 204; size 8½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1790 A.D. (from fol. 201b, l. 7, by a different hand from the rest; and fol. 1 supplied by yet another, somewhat more modern hand); ten lines in a page.

Sūryasiddhānta-Vāsanābhāṣya, or simply *Saurabhāṣya*, a commentary on the *Sūryasiddhānta*; by *Nṛsiṃha Gaṇaka*, son of *Kṛishṇa daivajña*, who was one of five sons of *Divākara*, son of *Bhaṭṭācārya* of *Golagrāma*.

It begins:

ब्रह्मचूडाम्बुजकारकाय महात्मने ।

मन्वेदाय नमः कर्तुं जगतामैवकारिणे ॥ १ ॥

See Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Camb., pp. 41-8, where also a list of authorities quoted by the author, and the final verses relating to his pedigree, are given. The remaining verses run as follows :

ईषावर्दिषाकरालमवतः श्रीकृष्णनामा द्विषो
 यो भूतं व्रजयो नृसिंहमवतः ककुभिर्मात्रं जगत् ।
 ब्रह्मज्ञानमनाईमवभृतिभिः कथेन विष्णोर्गुणा
 विज्ञातव्यं मयापुराव कथितत्वाज्ञानदोषावहं ॥ ५ ॥
 दुर्गोपं यदतीव तद्विजयति स्वशास्त्रेणमुक्तिभिः
 स्वशास्त्रं तद्विषयकं विदधते अर्थैः कणादादिभिः ।
 अस्माकं मनुष्योक्तिभिश्च बहुविधैरेतेनैव ब्रह्मे
 बोधयामि विष्णुविष्णुवदः सर्वे एव टीकावृत्तः ॥ ६ ॥
 इदं श्रीकृष्णं श्रीविष्णोर्मात्रं ॥
 श्रीनृसिंहं विदधते वरेण
 विज्ञातमात्रं वनकारि भाग्योः ।
 कणादनं तच्च कणादिनामात्रं
 ज्योतिर्विदो श्रीविष्णुं वदन्ति ॥ ७ ॥
 इति श्रीनृसिंहमवतपरिचितं नृसिंहोक्तमात्रं संवत् ॥
 Cf. Rāj. Mitra, Notices, v., p. 148.

In Prof. Aufrecht's opinion, based on a calculation (for Samv. 1641, Śaka 1576) occurring in the work (fol. 192b of this MS.), this commentary would seem to have been composed in 1584 A.D.; whilst Colebrooke, Misc. Ess., ii., p. 452, on the other hand, assigns to it the date Śaka 1542 (A.D. 1620). This date seems to be derived from the following verse in the same author's *Siddhāntatīromañi-Vāsanāvārtika* which is dated, in chronogram and figures, in Śaka 1543 (A.D. 1621), and is stated to have been composed by the author at the age of 35 (?):

विज्ञे (? विज्ञे) ब्रह्मविज्ञे सर्वे श्रीरामाश्च मया कृतं ।
 ईषावर्दिषाविज्ञे सर्वे पादनापादिभिः कृतं ॥

Here Colebrooke would seem to have read ईषावर्दिषाविज्ञे, and to have taken ब्रह्मविज्ञे सर्वे in the sense of the 24th year of age, instead of the

25th, as one might do. If the latter is the correct interpretation, the present commentary was composed in 1611 A.D.; and the interval of time between the composition of the two works was ten years, instead of one year, as Colebrooke supposed. [H. T. COLEBROOKE.]

2779.

2264. Foll. 88; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

The same work, copied from the preceding MS., with occasional corrections in another hand. [CALCUTTA.]

2780.

2261. Foll. 86; size 4to, 10 in. by 18½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 26 lines in a page.

Kīraṇāvalī, a commentary on the *Sūryasiddhānta* (*Saurasūtravivaraṇa*), by *Dādābhāi*, son of *Mādhava*, surnamed *Gāṇvākara* (*Gāṇvakar*), of the *Oṭṭapāvana* (*Oṭpāvan*) family.

It begins :

प्रविष्टाय परं तत्र नृसिंहमवतदोदयेः ।
 कार्त्तवर्द्धं कमुद्रुमं ततोपि विरहापहर्तुं ॥ १ ॥
 विरहापहर्तुमात्रोक्तमात्रमवतः दुर्गोः ।
 दादाभाई कणादोक्तं पराहादिद्वयैः कृत्वाः ॥ २ ॥

Prof. Bhandarkar, Rep. 1883-84, p. 84, shows that the author, in the course of his work, gives his date three times as Śaka 1641 (A.D. 1719).

See also Aufrecht, Ori. Cnt., no. 772; Cat. Trin. Coll. Camb., p. 44.

A colophon on fol. 12a, l. 18, gives the commentary the fuller title (*samjā*) of *Saurasādracandrakīraṇāvalī* (of the first introductory *śloka*); and another on fol. 81a, l. 18, that of *Jagaccandrakīraṇāvalī*.

A passage of some length in the introduction, describing the circumstances under which the *Sūryasiddhānta* was revealed, agrees literally with the same account in the preceding commentary, by *Nṛsiṃha*; though whether it was taken therefrom, or whether both drew from a common source, does not appear.

[CALCUTTA.]

2781.

1122a. Foll. 77; size 11½ in. by 4 in.; careless Devanāgarī writing (by two different hands) of 1800 A.D.; twelve lines in a page.

The same work. [H. T. COLEBROOKE.]

2782.

580. Foll. 206 (one of which, 129, is missing); size 10½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1792 A.D.; ten lines in a page.

Sūryasiddhānta, with a commentary (*vivaraṇa*) by *Bhūdhara*, son of *Devadatta*.

It begins:

नमस्तुभ्यं गुरुं दूयं ब्रह्मविद्याविद्यात्मन् ।
इन्द्रादीन् लोकपालाञ्च कुर्वन् विब्रजिनाम्नन् ॥ १ ॥
बोधवतिविपरम् दूयैविद्याविद्यात्मन् ।
विरज्यते भूयस्ते गुरुकानां हिताय वै ॥ २ ॥

अथ ब्राह्मणसंघस्य विभिन्नपरिकल्पितविज्ञेयोरभिमतदेवतानां
नमस्कारद्वयं संग्रहमाचरति । आचम्य ०

See Aufrecht, Oxf. Cat., no. 778.

For different introductory *śloka*s (ब्रह्मोद्देशे), according to which *Devadatta* was the son of *Soma-tarman* of the *Bharadvāja* clan, an inhabitant of *Kāmpīlya* on the banks of the river *Sindhu*, see *Rāj. Mitra*, Notices, v., p. 127.

The date of this commentary is fixed by *Colebrooke*, in a manuscript note on fol. 1a, at 1571-2 A.D., on the ground that the corresponding year (*Kaliy.* 4673) is twice (foll. 18b and 22a) selected as the basis for astronomical calculations.

Of quotations, besides the *Siddhāntasiromasī* and *Līlāvati*, we notice *Jivadatta*, fol. 15b; *Āryabhaṭa* and *Śrīpatibhaṭa*, fol. 20a; and *Ratnamālā*, fol. 141a.

It ends with the text of the last 10 *śloka*s of the *Sūryasiddhānta*, followed by:

एषां व्याख्या सुगता ॥ इति श्रीब्रह्मविद्याविज्ञेयदत्तात्मन्भूधर-
विरचिते सूर्यसिद्धान्तविपरम् नामाध्यायस्तुतिः ॥ १ ॥ एतावदेव
सूर्यसिद्धान्तटीका ॥ संवत् १७८२ चर्ते वैशाखवदि ॥ इतिदिने
लिखितमिदं संघं गुरुपात्रेभ्योऽनुमते महताः [आनन्दरामस्य oblit.]
पठनायैव ॥

The concluding sentence of the (incomplete) MS. noticed by *Rāj. M.* occurs at the top of the last page but one of the present MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

2783.

2262. Foll. 136; size 4to, 18 in. by 10 in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

The same work; transcribed from the preceding MS. with all its mistakes, which have, however, been partly corrected by a revising hand.

The gap caused by the loss of a leaf (129) in the above MS. not having been noticed by the copyist, the text here runs on without a break on fol. 84a, l. 1. [CALCUTTA.]

2784.

207a. Foll. 39; size 11 in. by 4½ in.; clear Devanāgarī writing of 1792 A.D.; nine lines in a page.

Brahmasiddhānta, a course of astronomy, in 6 *adhyāya*s, forming part of the *Śākalya-saṃhitā*. [A.]

It begins:

आयवोनकमाहर्तं ब्रह्मार्थं विद्यागुरुः ।
अविनाश कुलादीनं नायः परितुष्टति ॥ १ ॥

मात् उपाय ॥

देवेषु चण्डाच कषै चण्डाचन ।

ज्योतिषां परिग्रहान् ब्रुहि काण्डाचं महर् ॥ २ ॥ ०

For an analysis of the work see Weber, Berl. Cat., no. 1786.

Adhy. I. (vv. 111) ends:

द्वितीया चण्डं वेद विहङ्गाद्यनयोक्तवत् ।

स्युद्धृत्यापि विहङ्गाच (स्युद्धृत्यापि ० C.) नोक्तवत्-
[संकेतनं (० सकेतनं D.) ॥ १० ॥

ज्याभाषायां लुप्त्येव च वदुर्मात्राभाषा (० लभाषा B.
[अभाषायां C.; ० लभाषा D.) ।

परसंस्कृतं श्लोकं लब्धं लब्धवत् ॥ ११ ॥

मीमांसकम् - - -

breaking off; where B. has: मीमांसा तच्चतुष्कं [स्य
चातुल्येन संहरं suppl.]; C. मीमांसकचतुष्कलाकर्मः ०
(2nd adhy); D. मीमांसा तच्चतुष्कस्य चातुल्येन संहरं ॥

The 5 Siddhāntas (पंचसु विज्ञानेष्वात्मनः) are referred to in v. 90 of this chapter.

Adhy. II. (vv. 268) beg.:

चाकर्मः ससंवाद् (चाकर्म तस्य संवाद् B., D.)
[गर्भोतीति स्युद्धृत्यापि: ।

मंदोच्चाभ्यामसंवाद्नी यदा मंदत्वं तुने ॥ १ ॥

It ends:

जायालुगमने तत्तत्तदो याया इति स्थितिः ।

चतुर्लं रोगहोत्रैर्वाहोत्रे कृतं सखः (I) ॥ ३३ ॥

Adhy. III. (vv. 172) beg.:

तिचरन्ति सङ्घाति चरन्ति शिरेरेव हि ।

त्रासतो भगवो योगाः करवाणि नभोरवाः ॥ १ ॥

It ends:

चरिष्यतीति कृतिष्यतीति ह्येव पुनः (० बी A.) ।
श्रीधराश्रित्येव विष्णुः कोपितीत्यतिरि स्थितिः ॥ ११२ ॥

B. and C. have the figure 172 (D. 171) after पुनर्वसुः ॥ C. counts v. 182 of this chapter v. 500 (from the beginning).

Adhy. IV. (vv. 119½-120½) beg.:

चरिष्येव (चरि ० B.; चरि ० C.) स्युद्धृत्यापि (० स्युद्धृत्यापि)
[मन्त्रे] ह्यपि चरिष्येव पुनः ।

उदेति चरिष्येव (० उदेति) चरिष्येव चरिष्येव ॥ १ ॥

It ends: साक्षात्तद्वेद्येन चरिष्येव (साक्षात्तद्वेद्येन
[वेद्ये B.; चरिष्येव - विचरिष्येव C.] ॥

Adhy. V. (vv. 78 A.; 83½ B., C.) beg.:

जगन्मते वा पुनर् वा भीमादीनां चरिष्येव ।

चरिष्येव (नो चरिष्येव B.; नो चरिष्येव C.) पुनर्वसु
[पुनर्वसु चरिष्येव ॥ १ ॥

It ends:

मायवे (० बी B.; ० बी C.) जगन्मायवे जगन्मायवे चरि-
[भयहात् ।

वेदाः संहरन्ते च नत्तकाद्या च नत्तः (नत्तकाद्या-
[चायतः B.; नत्तकाद्या चायत C.) ॥

Adhy. VI. (vv. 14) beg.:

छेदकेन पिना छेदाः सुस्पृष्टा वचरागयोः ।

न ज्ञायते वत्तललाच्छेदकज्ञानमुच्यते ॥ १ ॥

It ends:

न देव सख्यं चरिष्येव रहस्यं ज्ञातुमर्हति ।

रहस्येव पुनर्वसु पुनर्वसु चरिष्येव ॥ १३ ॥

इति ज्ञातव्यं विज्ञानां द्वितीयमत्रे ज्ञातव्यं परो ध्यायः ॥

रिषिदेव च चरिष्येव विज्ञानं ज्ञायते ।

विज्ञानं चरिष्येव ज्ञायते पुनर्वसु ।

चरिष्येव विज्ञानं ज्ञायते ज्ञायते ॥

चायतं भागोपयोगीरे काण्डमेव चरिष्येव ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2785.

252a. Foll. 86; size 12½ in. by 4½ in.; careless Devanāgarī writing of 1798 A.D.; nine lines in a page.

The same work. [B.]

This MS. is preceded by 5 leaves containing extracts bearing on the position and motion of the seven *Rishis*. The first leaf contains an extract from *Brhatsaṃhitā*, xiii., 8-6, with *Bhaṭṭotpālā's* commentary. The second leaf, headed *ज्ञातव्यं*, discusses the views of "manī *Sākalya*" as found at ii. 109 seqq. of the *Brahmasaṃhitā*, which thus is here considered as being the work of *Sākalya*. The following three leaves contain an extract on the same

subject from *Munitvara's Siddhāntasārvabhaṃ*, in which the words of the *Śākalyasamhitā* are quoted as an authority for the author's opinion. Cf. Colebrooke, Misc. Ess., ii., 855 seqq., where these passages (probably compiled for him for the purpose) are adverted to.

[H. T. COLEBROOKE.]

2786.

1804. Foll. 22; size 18 in. by 5½ in.; fair, modern Devanāgarī writing (European paper); twelve lines in a page.

The same work. [C.]

[Dr. JOHN TAYLOR.]

2787.

1018. Foll. 28; size 4to, 12 in. by 9½ in.; stiff Devanāgarī writing of the lapidary kind, of 1791 A.D.; eighteen lines in a page.

Brahmasiddhānta, of the *Śākalyasamhitā*. *Adhyāyas* 1-3. [D.]

Dated: संवत् १८८६ निमित्तं चैककुक्षानावासां त्रिषी रविपक्षरे तिथिनिर्दिष्टं युक्तं ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2788.

520e. Foll. 23; size 9½ in. by 4 in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Gaṇitasāra, also called *Trisatī*, a compendium of arithmetic, by Śrīdharācārya, the precursor of Bhāskaraācārya, whose *Līlāvati* seems to have been written in distinct imitation of this work. [A.]

The rules are composed in (?150) *āryā* stanzas and followed by short practical illustrations, just as in the *Līlāvati*. Colebrooke frequently quotes parallel passages from this treatise in his translation of the latter work.

It begins :

गता द्विषं कतिपयवशाद्वा गतिमस्य कालमुक्तम् ।

लोकव्यवहाराय प्रवर्तते श्रीवराधारी ॥ १ ॥

एवं दशज्ञानमूलकमयुग्मं ततः परं कृतं ।

प्रयुक्तं चोदितवार्तुनयनं तत्रैव निरूपितं ॥ २ ॥

तस्मान्महाकरोनं ज्ञं कुर्यात्तं चितं तत्राचारं ।

मर्थं पराधीनादुपेयोत्तरं दशगुणं तज्ज्ञाः ॥ ३ ॥

योदशपञ्चमनायः यतो भवेत्तादिकरीचतुल्येव ।

पंचाहतेचतुर्भिर्निरादौः कादिकरी येका ॥ ४ ॥

कार्येका योदशभिर्नौचैचतुरादौ भवेत्तुल्यः ।

प्रत्येचतुर्भिर्निरादक एकाग्रत्यचतुःपुनः ॥ ५ ॥

मायो दशदशगुणः योदशनायो निगद्यते त्रयैः ।

स सुपरीत्य सुपरीत्येरेव यत्तं चतुर्भिर्न ॥ ६ ॥

हस्तोगुलपिशला चतुर्नितया चतुःकरो दंडः ।

तद्विषयं त्रयो योवननेन चतुःत्रयो ॥ ७ ॥

भवति यदीनां चत्वारोरात्रं तैस्त्रिंशद्विंशतिभिः ।

मायो दशदशमिलीरैर्गतिते एव परिभाषा ॥ ८ ॥

इति परिभाषा समाप्ता ॥

It ends : क्षायाव्यवहारः समाप्तः ॥

उत्तरतः सुपरीत्यं दक्षिणतो मध्यपरीतं (मध्यपरीतिरिति

[B.] वाच्यम् ।

प्रागपरं सुपरीत्यं (००दक्षिण B.) नो मध्यः श्री-

इति विज्ञाता समाप्ता ॥

[धरादत्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2789.

2409b. Foll. 23; size 8 in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1605 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Gaṇitasāra, or *Trisatīkā*. [B.]

It ends : एवं गतिवकारे व्यवहारकारः समाप्तः ॥ इति विश्रुतिका समाप्ता ॥ उत्तरतः सुपरीत्यं ० ॥

श्रीमद्वृषभकृष्णकौटिल्यवारीतलेपर १६६२ वर्षे ज्ञा[ते] ११९० प्रवर्तमाने भाद्रपदपुदि २ सोमे माषासुपरीत्यादिना भर(?)भृ-
जीपिच्छुदाकालमेव कृत्वाचरेयेदं ज्ञात्वाकलेषि । रावननरति-
पात्री गुह्यरक्षिकान्वये(?) कुरुक्षेत्राभिधीनीनामवधुतान्वी-
जीपीरजीतमुत्तरीनामहाकालार्थं कुरुक्षेत्रेव लिखितं ॥ ०

[GAIKAWAR.]

2790.

2396. Foll. 15; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

The same work; slavishly copied from MS. 520c, with all mistakes. [CALCUTTA.]

2791.

1122d. Foll. 21; size 11½ in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Līlāvati, being the first of the four sections of *Bhāskara-cārya's Siddhāntaśiromaṣi*, viz. that treating of arithmetic (*gaṇitapāṭi*).

Bhāskara, the son of *Maheśvaropādhyāya*, completed his great work in the year Śaka 1072 (A.D. 1150), at the age of 36.

Editions of the *Līlāvati* have been published, at Calcutta in 1832 and 1846; at Madras in 1863; an English translation, by H. T. Colebrooke, in his "Algebra with Arithmetic and Mensuration," London, 1817.

[H. T. COLEBROOKE.]

2792.

2409a. Foll. 23; size 8 in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī, in 1596 A.D., at Mihakara-grāma, near Bālpur, in the Berar country; 12-14 lines in a page.

Gaṇitapāṭi Līlāvati.

Dated: संवत् १५५३ चैत्र शुक्लपक्षे १२ गुरी तिथिपुनर्वसु
विशोषिकृतैकालकनपुत्रादिकल वागार्थै रक्षितदेहे विहगर-
जाले वाङ्मयुक्तिवते वरादेहे ॥ [GAIKAWAR.]

2793.

2657a. Foll. 14; size 10 in. by 4½ in.; fairly written, in Devanāgarī, in a small Jaina hand, in 1678 A.D.; 21 lines in a page.

The same work. [GAIKAWAR.]

2794.

1904. Foll. 88; size 11½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

The same work. [DR. JOHN TAYLOR.]

2795.

1968. Foll. 35; size 8 in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing of 1816 A.D.; fifteen lines in a page.

The same work. [DR. JOHN TAYLOR.]

2796.

2649. Foll. 41; size 10 in. by 4 in.; good Devanāgarī writing of 1672 A.D.; eight lines in a page.

Gaṇitapāṭi Līlāvati.

Dated: संवत् १७१२ चैत्र कार्तिकपुनर्वसु ११ शुक्लपक्षे ॥ [DR. JOHN TAYLOR.]

2797.

1510b. Foll. 20; size 11 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī (not Jaina) writing of 1800 A.D.; fifteen lines in a page.

Līlāvati, or *Pātyādhyāya* of the *Siddhānta-śiromaṣi*.

The MS. was copied by *Jinadattarishi* of Nagraśubha, pupil of *riishi Kṛishṇa*, who again was the pupil of *riishi Premāji*, pupil of *Māna-simhāji*. [H. T. COLEBROOKE.]

2798.

2367. Foll. 51 (counted 52, no. 33 having been passed over); size 10½ in. by 6½ in.; modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Līlāvati. An extremely careless copy.

[GAIKAWAR.]
6 q 2

बीषाहवस्त्वनिपर्ववृत्तमिति

बुधवरोगमपि बुधवैद्यम् ।

बीषाहवस्त्वनिपर्ववृत्तमिति

हानो विषाकर इति ग्रन्थो विष्णो ॥ २ ॥

तत्त्वज्ञानेनानुविष्टमिष्टावस्थो व्यक्तो विद्वा

बीषोवैद्यनवाद्यवहारः खानोऽपिबालवान् ।

बुधः बुधः वरोवृत्तिर्दृष्टो दाने दानुः बुधो

बीषोवैद्यनवाद्यवहारः खानो गच्छ भूतकले ॥ १० ॥

तत्त्वज्ञानेनानुविष्टमिष्टावस्थो व्यक्तो विद्वा

गङ्गापरकृपात्मनोदयो गङ्गापरकृपा ॥ ११ ॥

तेन व्याप्तदिवाकरेव बुधिविषाहवस्त्वनिपर्ववृत्तमिति

वैद्यनवाद्यवहारः खानो गच्छ भूतकले ॥ १० ॥

बीषोवैद्यनवाद्यवहारः खानो गच्छ भूतकले ॥ १० ॥

टीका बालुतकालेति ॥ वरुणा गङ्गापरकृपा ॥ ११ ॥

From a passage occurring on fol. 60a [बालुतकालेति ॥ वरुणा गङ्गापरकृपा ॥ ११ ॥] Colebrooke supposes this commentary to have been composed about Śaka 1342 (A.D. 1420); but in a marginal note on that passage he remarks that the number (of days from the beginning of the *Kalpa*) in the text seems to be wrong.

It ends :

तेन विष्णुगुणवर्णनमिष्टावस्थो

बुधवरोगमपि बुधवैद्यम् ।

बीषाहवस्त्वनिपर्ववृत्तमिति हानो (१ हानो)

तेन वदेव बुधवरोगमपि बुधवैद्यम् ॥

इति बीषाहवस्त्वनिपर्ववृत्तमिति बालुतकालेति ॥ वरुणा गङ्गापरकृपा ॥ ११ ॥

Cf. Rāj. Mitra, Notices, iii., p. 243; Weber, Berlin Cat., nos. 881, 1739.

[H. T. COLEBROOKE.]

¹ बुधो बीषाह MS. 728.

² व्याप्तदिवाकरावबुधिविषाह MSS. 1895, Berl.

³ वाटिका वा वैकल्यकालेति MS. 1895.

2807.

2278. Foll. 47 (paged 1-38); size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

Gaṣṭāmṛitasāgarī; apparently copied from the preceding MS. [CALCUTTA.]

2808.

1061b. Foll. 13; size 6½ in. by 4½ in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; 13 lines in a page.

A fragment of the same work; viz. the second chapter (*pariharmāśaka*), extending from fol. 4b to 12a of MS. 728.

[H. T. COLEBROOKE.]

2809.

115. Foll. 114; size 10 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of the latter part of the last century; 10 or 11 lines in a page.

Gaṣṭāmṛitasāgarīkṣā, a commentary on the *Lilāvati*, composed, in Śaka 1463 (A.D. 1541), by *Sūryadāsa* or *Sūryakavi*, son of *Jñānārāja*, and grandson of *Nāganātha*, of the *Bhāradvāja*, a resident of *Pārthapura*, near the confluence of the *Godā* and *Vidarbhā*.†

It begins :

यः श्रीसूर्यवृत्तज्ञोभित्तितरेक्षः सुरेन्द्राभिः

ज्ञेयज्ञोविष्णुवन्द्यो नन्दनानुपूरुषः ।

वर्धनीलितपादपानमहमाज्ञाविज्ञानोत्तम-

विज्ञानज्ञानोत्तमः कावाद्यापातः यः ॥ १ ॥

• The *Vidarbhā*, according to Colebrooke, is the modern *Wardhā*; but as, on our maps, that river does not flow directly into the *Godāvari*, but into the *Prānhitā*, the latter would seem here to be taken as forming the lower part of the *Wardhā*. No such name as *Pārthapura* is, however, given on our maps near the confluence of that river and the *Godāvari*. Indeed, in our author's *Sūryaprakāśa* (no. 2828), this lower part of the river (resulting from the confluence of the *Wardhā* and the *Penganga*) is called *Mahagāṅgā*.

Buddhistśāstra. This MS. is written in the same hand as the text of the *Līlāvati* contained in the same volume.

Whether the following verse at the end refers to the copyist of the present or a former MS. does not appear:

ज्ञातिस्वात्मकुले ज्ञातीनिमित्ते जीमत्तनामो भवत्
ब्रह्माजीमनवः कुमारीविभवः श्रीचंद्रकाव्यो महान् ।
श्रीमतिःज्ञातिविचारकारचतुरो गोपालनामाकरो
कुमारी नगद्विचारिकमहोद्भातिवेधवारः ॥

संवत् १५४ वैशाखमासे शुक्लपक्षे चतुर्थ्यां शुक्रवारे ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2813.

2279. Foll. 96; size 4to, 18 in. by 9½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1812 A.D.; 23 lines in a page.

The same work. A reproduction of the preceding MS.

[CALCUTTA.]

2814.

133. Foll. 89; size 9½ in. by 4½ in.; good, clear, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Mitabhāṣinī, a commentary (*vivṛiti*) on *Bhāskara's Līlāvati*, by *Gaṇakaśāstravubhauma Raṅganātha*, son of *Nṛsiṃha dāivajña*, and brother of *Divākara* and *Kamalākara*.

It begins:

यमादयकमयनादतिर्नन्दुभिर्
यन्मादुक्तो नपि सुतरो मुनिः प्रजातः ।
यदे ह्यनोक्षमयनामतिप्रकारे
जीमत्तदे गयकचैवमुल्लासतं ॥ १ ॥

वरसुतो यद्वृत्तमायगा नरो-
मुनीति न वैदित्तमवगाविम् ।
जलाकलायकलायकलायविधिं
गुहं गुरुतां कुरुते दिवाकरम् ॥ २ ॥

गुरुतां विदित्तमवगाविम् ।
एवं विदित्तमो गुहं वरसुतोऽयम् ॥ ३ ॥

य माकरोका चतुरोऽयम् ॥
लोलापती नपि विदित्तमवगाविम् ।

महाकलायकलायकलायचतुरो-
यमादयं चतुरोऽयम् ॥ ४ ॥

य माकरोका यदुक्तं यद्वै-
पुनितं मुक्ताय नवोऽयम् ॥ ५ ॥

यज्जन्मना हृदये नपि हृत्ता
विद्यायां तोषकरो भवतिः ॥ ६ ॥

इति हि ज्ञातिचयनोद्दिष्टम्
संप्राप्तितो नृं वृत्तिरंगनायः ।

महाकलायकलायकलायचतुरो-
यमादयं चतुरोऽयम् ॥ ७ ॥

जीमत्तदे गयकचैवमुल्लासतं न ज्ञानः ।
नपामुल्लासनामोः चतुरोऽयम् ॥

यच विदित्तमवगाविम् ॥ नमोऽयम् चतुरोऽयम्
प्रतिज्ञातः । प्रीतिमिति ॥

It ends:

देवदत्तदेवदत्तदेवमुल्लासतं-
जीमत्तदे गयकचैवमुल्लासतं ॥

लोलापतीविद्यया चतुरोऽयम्
यतोऽयम् इति चतुरोऽयम् ॥

इति जीमत्तदे गयकचैवमुल्लासतं देवदत्तदेवमुल्लासतं-
यतोऽयम् लोलापतीविद्यया चतुरोऽयम् ॥

The author quotes his brother *Kamalākara* (foll. 27b, 36b, 37b, 41b), his father *Nṛsiṃha* (foll. 50a, 58a), *Padmanābha* (fol. 67b), *Śrīdhara* (foll. 47b, 50a, 67b); and the works *Gaṇitakaumudī* (foll. 47b, 49a, 50a), *Pāṭirātna* (foll. 44a, 47b), *Śrīgārātīlaka* (foll. 42a, 58a).

Colebrooke, Misc. Ess., ii., p. 452, puts the author's date about the middle of the 16th century of the Saka era (c. 1680 A.D.). His brother *Kamalākara*, indeed, wrote his *Śāstra dhāntatattvavivēka* (no. 2890-91) in 1685 A.D.

[H. T. COLEBROOKE.]

Pāṭyādhyaṇa, also called *Pāṭyagāṇita* or *Līlāvatyuddharaṇa*, a practical commentary on the *Līlāvati*, consisting chiefly of a series of examples in illustration of its rules; by *Paṇḍita Vīraśara*.

It begins: श्रीवद्वत्तये नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥
श्रीहरकृष्णे नमः ॥ श्रीशिवरात्रौ नमः ॥ श्रीवाराहेश्वर्यै नमः ॥
श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीनारायणाय नमः ॥
श्रीं कर्णो विष्णो इति कथितम् ।
वदामि मां विना नृणां ॥
सर्वेषां कर्णो विना नृणां ॥ १ ॥

विशिष्टविशिष्टाचारपरिभाषा संज्ञानामाचार्य विष्णोविं प्रति-
भाषते ॥ प्रीतिमिति ॥ यह आत्मराचार्यविद्वत्कृतविश्व पाठो
परिपाठो यत्कृतविश्वमिति वाच्यम् ॥

The MS. is incomplete: it breaks off abruptly in the *Kuṭṭakādhyaṇa*; the *sthira-kuṭṭaka* beginning on fol. 85b. The author quotes a *Pāṭyāṇa* (fol. 6a, 48a), besides the *Gaṇitakaumudī*, *Lakṣmīlāsa-mīra*, and *Śrī-dhārācārya*. [DR. JOHN TAYLOR]

2819.

871b. Foll. 36; size 10 in. by 4½ in.; good, small Bengali handwriting of 1790 A.D.; 10-12 lines in a page.

Bijaganita, being the second, or algebraic, section of *Bhāskarārāya's* *Siddhāntasiromani*, acknowledged by the author to be founded on the works of *Brahmagupta*, *Śrīdhara*, and *Paṇḍanābha* on the same subject.

Editions of the text were published at Calcutta in 1834 and 1853; and an English translation, by H. T. Colebrooke, in his "Algebra with Arithmetic and Mensuration," London, 1817.

The MS. was copied, by order of Colebrooke Sahib, by *maḥopādhyāya Oṭrapati-tarman*. [H. T. COLEBROOKE.]

871a. Foll. 25; size 10½ in. by 4 in.; legibly written, in Devanāgarī, about 1780 A.D.; 14-16 lines in a page.

Another copy of *Bhāskarārāya's* *Bijaganita*, imperfect at the end.

The last leaf, numbered 26, and dated Benares (*vijāraṣi*) Samvat 1841, Śaka 1708, is in a different hand from the rest, and follows upon fol. 24, leaving a gap of one leaf in the text. Fol. 19 has likewise been supplied by a more modern hand.

This MS. is followed by two more leaves in Bengali writing, containing fragments of some astronomical treatise.

[H. T. COLEBROOKE.]

2821.

611a. Foll. 51; size 10 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1704 A.D.; nine lines in a page.

Bhāskarārāya's *Bijaganita*.

Dated: संवत् ११११ चरवे चण्डनपूर्णिमा १ शुक्ल-
पादवे प्रयागस्थ चतुर्थीतलेख इदं पुस्तकं लिखते ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2822.

2293. Foll. 37; size 4to, 18 in. by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1818 A.D.; 28 lines in a page.

Another MS. of the *Bijaganita*, copied from the preceding MS. [CALCUTTA.]

2823.

1533a. Foll. 73; size, royal 8vo, 9 in. by 6½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 26-28 lines in a page.

Sūryaprakāśa Vijayākhyā, a commentary on *Bhāskarārāya's* *Bijaganita*, composed, in 1841 A.D.,

at the age of 31, by *Sāryadāsa*, son of *Jānārāja*, and grandson of *Nāganātha*, of *Pārthapura*, near the confluence of the *Īṣṭā* (*Godavari*) and *Maṅgalagangā* (*Vidarbha*, *Colebr.*).

It begins :

भाते भातेपरदिनः सुनयनपुगळोन्मीलने चिह्नवो ग्री
कटे जीवन्तप्रीते स्फुरति कथिकवाक्यमणीनां *

[प्रकाशः ।

भाते ब्रह्मादिनीलस्वल्पमुपगळो बन्धनोभयवीर-
श्रोते ज्ञानप्रभावं गन्धपरिधिरिति यस्मादिरत्यादिहा-

[लाम् ॥ १ ॥

[वाचस्पत्यकवीर्यवैरूपिणं वीरं तितं लोहितं

वाको हासकरादीरेष गुणं हास्यमै दधत् ।

कम्पलं कमलोपवैरुपिगतात्मनिर्धं वा धिया

वेधं योगविशेषतः क्षिप्रयि तन्मुख्येति वीर्यं भजे ॥ २ ॥

कथादापुष्टप्रकादकथिककालीनायोषाद् ॥ [om. A.]

वाहीकुष्ठकवीर्यवैरुपिगतात्मनिर्धं (० गतः B.C.) ।

संदेष्टलं कृतिवाक्यनादकनसंतीर्णतास्माद्वैरुपि

तं वेदं निवृत्तानुपगळोन्मीलने जीवन्तप्रीते गुणं ॥ ३ ॥

पत्रे पत्रादिहंगोरिष पुति निवृत्तानुपगळोन्मीलने

विच्छेदे गच्छितापैवोः क्षिप्रयि तन्मुख्येति वीर्यं भजे ।

नृणादादिराजमुपगळोन्मीलने जीवन्तप्रीते वीर्यं

कथिकवाक्यमणीनां विनयते कथोपवैरुपि ॥ ४ ॥

स्फुरतीनामीपी विधिरचनमागपकलिते

तितीर्षितां वा भूदयनतिनातीनां (भूदयनान ० B., C.)

विमुखागानिनादुत्तरकदम्बेनाः परिमिताम् [जनभटः ।

इमां वाक्यानां सपदि रचये सूत्रैरुपगळोन्मीलने ॥ ५ ॥

वीर्यावरायैः प्रकृतं वीर्यः

का वाचना तत्र विचारकोषा ।

तत्रापि सूत्रं वृत्तुदापुष्टिर्

वीर्यं वीर्यं विज्ञादीकरोति ॥ ६ ॥

तत्र ० भावः ० निवृत्तानि । कथादकनिधि । ०

It ends (as collated):

द्वैतज्ञानराधात्मकविपश्चिदाकाशाद्वैरुपिगता-

श्रोते कथोपवैरुपि सुनयनपुगळोन्मीलने दंदोहेती ।

कम्पलं सूत्रैरुपगळोन्मीलने वीर्यवैरुपिगता-

सूत्रं वीर्यवैरुपिगता-

सूत्रं वीर्यवैरुपिगता-

सूत्रं वीर्यवैरुपिगता-

* जीवन्तप्रीते स्फुरति B. (० वीर्यो ०) C.

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

यः वीर्यवैरुपिगता-

Cf. the same author's commentary on the *Līlāvatī* (no. 2809), where the verse enumerating the author's works occurs likewise. See also Colebrooke, *Misc. Ess.*, ii., p. 451; Weber, *Berl. Cat.*, no. 832.

[H. T. COLEBROOKE.]

† सूत्रं B.; C. om. this stanza.

‡ वाक्या हि ज्ञाज्ञागमैर् B.; वाक्यावाक्यागमैर् C.

§ सूत्रं वीर्यवैरुपिगता-

तस्मादधीन विविधं चिह्नं श्रीतिष्ठं गुरोः ।
 कृत्वा देवविदां जेष्ठकुले श्रीवत्सलम् ॥ १० ॥
 चत्वारिंशद्विंशं श्रीमत्सुक्तं शास्त्रं ॥ ११ ॥
 तस्मात्कृतं सत्त्वं न विना गुरौ नृपम् ॥ ११ ॥

अथ शास्त्रिण्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भोग्यभूषणदिग्भूषणकलागलाभावेवैश्वीनरेखरोपाध्यायन -
 यद्विद्वत्पितावाचस्पतिगदितविद्याचतुर्दाननपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः । तस्मात् ॥

The colophon of the first part runs as follows :

देवप्रवैगद्यसंज्ञाचर्यवर्णन-
 यत्नात्संज्ञकालाभावेवैश्वीनरेखरोपाध्यायन -
 श्रीवत्सल्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

अथ श्रीवत्सल्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

The second part begins : अथ ज्ञातो श्रीवत्सल्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

It ends (as collated):

अथ ज्ञातो श्रीवत्सल्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

तस्मात्कृतं सत्त्वं न विना गुरौ नृपम् ॥ ११ ॥

अथ ज्ञातो श्रीवत्सल्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

तस्मात्कृतं सत्त्वं न विना गुरौ नृपम् ॥ ११ ॥

अथ ज्ञातो श्रीवत्सल्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

तस्मात्कृतं सत्त्वं न विना गुरौ नृपम् ॥ ११ ॥

अथ ज्ञातो श्रीवत्सल्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

देवप्रवैगद्यसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

तस्मात्कृतं सत्त्वं न विना गुरौ नृपम् ॥ ११ ॥

अथ ज्ञातो श्रीवत्सल्यगोपनिषदसंज्ञाचर्यवर्णनपरिचयपरिचय-
 भास्कराचार्यः जगन्निष्ठः चिदात्मिनीति चिदात्मिनीः
 निषादः ॥

In Aufrecht's Cat. Cat. a *Bijavivritikalpa-*
latā, by *Paramasukha*, is mentioned from the
 Cat. of N.W. Pr. MSS. But this is possibly
 based on a wrong reading in the above 5th
 final śloka.

[H. T. COLEBROOK.]

2828.

1946. Foll. 162; size 10 in. by 4 in.;
 legibly written, in Devanāgarī, in 1654 A.D.;
 9-18 lines in a page.

Kalpalatāvatāra. [B.] A good, though
 by no means faultless, copy.

Dated : शके १५३६ मघसंवत्सरे वैशाखशुक्ल १ शुक्ले
 सप्तम्या लिखितं ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

2829.

1974. Foll. 196 (counted 195, no. 138
 being double); size 8½ in. by 6 in.; good,
 modern Devanāgarī writing; foll. 1-49, 15-18;
 foll. 50-196 (by a different hand), 12 or 13
 lines in a page.

The same work. [C.]

On fol. 1a it is by mistake called *Vijā-*
vatāra, under which title it has figured in
 the old list.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2830.

611b. Foll. 122; size 10 in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Another copy of *Kṛishṇa's Kalpalakṣatāra*, incomplete at the end; the last two chapters being wanting. [D.]

A few lines have been added by a modern hand, including the colophon.

The MS. was copied by the same hand as the text of the *Bijagaṇita* (dated 1704 A.D.), which precedes it. [H. T. COLEBROOK.]

2831.

2291. Foll. 84; size 4to, 13 in by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1813 A.D.; 23 lines in a page.

The same work, copied from the preceding MS. [CALCUTTA.]

2832.

1945. Foll. 196; size 9½ in. by 5 in.; good, modern Devanāgarī writing; generally twelve lines in a page.

Bijaprabodha, a commentary on *Bhāskara's Bijagaṇita* (the text of which is given in full), by *Rāmakaṣhṇa*, son of *Lakshmaṇa*, and grandson of *Nṛsiṃha*, of *Amarāvati*.

The commentary begins:

सर्वैर्भास्करं नीतिं बीजनाथं च बहुहं ।

मुनीचरं महाश्रीं श्रीवृत्तस्त्रायेवगरं ॥ १ ॥

श्रीनिविद्भानुकाः स च मुनि विदुषो श्रीवृत्तं प्रवदो

शाला मुक्तीचद्वेष्टाद्गुह्यदमभवात्तात्रयोपो बुधो बह्वः ।

श्रीवृत्तभास्करोऽथ तदुक्तं विदितं श्रीवृत्तनाथं

तत्प्रयोधं च कुर्वे दिनकरकुमुदेव्यो द्वापलस्य(?) भूषात्

[H. २ ॥

अथ श्रीवृत्तगोपयोग्यवर्णनमननपात्री उक्तप्रमाणपाथै-
द्वेवदेवदोपाध्यायनयो निवृत्तस्त्रायेविष्णुभास्कराचार्यो

उक्तप्रमाणपाथैर्विदितं श्रीवृत्तगोपयोग्यवर्णनपात्री उक्तप्रमाणपाथै-
द्वेवदेवदोपाध्यायनयो निवृत्तस्त्रायेविष्णुभास्कराचार्यो

It ends:

मृदिहृदयेपनासकलविचारगतो

मृदिह इति नाम्नो मुपमनैरुभयैः(?) र्विदितः or

मदालम्ब उदात्तयोर्विदुषल्लक्षणात्तुगे [मृदिहः] ।

विषय मुक्तदेशां कहुवि दामकृष्णानिधः ॥ १ ॥

श्रीवृत्तनाथचतुष्टयमुपेयुषीः

संश्लेषितः सुवर्णवर्णितः [कु] काथै ।

श्रीवृत्तगोपयोग्यवर्णनपात्री

देवाधिदेवचरते स कनयितो ज्यु ॥ २ ॥

ये दामकृष्णानिधे विहिताष्टा ये

वृक्षादोषद्विदितः चरितुमृदिहः ।

श्रीवृत्तगोपयोग्यवर्णनपात्री

तेषां सदैव सुखसंयुतेषां मृदिः ॥ ३ ॥

इति श्रीवृत्तगोपयोग्यवर्णनपात्रीमृदिहृदयेपनासकलविचारगतो-
विदितं श्रीवृत्तगोपयोग्यवर्णनपात्रीमृदिहृदयेपनासकलविचारगतो

[H. T. COLEBROOK.]

2833.

1256. Foll. 140 (counted 139, fol. 23 being double); size 10 in. by 5 in.; good, clear, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Bijodāharaṇa-Bālabodhinī, a commentary on the *Bijagaṇita*, composed (in Śaka 1714, A.D. 1792) by *Kṛipārāma Mītra*, of *Ahmadābād* in *Gujarāt*, son of *Mītra Lakshminārdyaṇa*, and pupil of *Lakshminātha*.

It begins:

महेष्टानं गीरीश्वरानुभं मुह्यननका

प्रथम्यं ज्ञानाभोगिनिधं मुहं कथययका ।

कृपादानो निधः प्रमुह्यत चतु र्वीरगतिरे

अयोध्याग्रीवमहद्वरदोदाहृतिनिधः ॥ १ ॥

वत्तादकमिति ०

It ends :

देहे गृहीतानि वाणि यज्ञः स्वाने ज्ञावाहके
नारदामुक्तमन्त्रिणेष्वनोदितानि वाचकः ।
विज्ञानेद्वयज्ञानज्ञानमिति स्मृतानि चोपनिषत् (1)
मिः श्रीमद्भगवद्गीतासहितसुबोधः ॥ १ ॥
छन्दोनायक इति नमिष्यतः श्रीमद्भगवद्गीता
नमोऽस्मादीदृशमनमिति ज्ञानमोर्ध्व एव ।
मुमुक्षुसाध्यनविधिनोवाचिज्ञानमिति
छन्दोनायकमिदं गुरुपराङ्मुखायामना ॥ २ ॥
मुच्यमाने ज्ञाते बुद्धिमान्गुरो ।
वीमत्योदाहृतमिदमनमोदाहृतमोर्ध्व ॥ ३ ॥
इति श्रीगुरुपराङ्मुखायामुपेक्षितमिदं छन्दोनायकमनाम-
नमिदं गुरुपराङ्मुखायामिति श्रीमद्भगवद्गीतासहितसुबोधः यथं
समाप्त ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2834.

1046. Foll. 96 (foll. 1, 2 and 56 of which are wanting); size 8 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1688 A.D.; 9 or 10 lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Golādhyāya*, being the last two chapters, the 4th and 5th, of *Bhāskaracārya's Siddhāntaśiromani*, containing the astronomical portion of the work.

Editions of these sections (with the *Vāsanābhāṣya*) have been published, by L. Wilkinson, Calc., 1842, and by *Paṇḍit Bāpū Deva Śāstri*, Benares, 1866. An English translation of the *Golādhyāya*, by Wilkinson, revised by *Bāpū Deva Śāstri*, Bibl. Ind., 1861.

This MS. agrees, on the whole, with the Benares text, except that the two chapters before the last, as well as part of the last chapter itself, are omitted; and the author's genealogy is taken out of the *prasnādhyāya*, and placed at the end of the work, with the date of its composition as given by Colebrooke, Misc. Ess., ii., 349-419. The MS., which is not very correct, was copied by one *rihi Narasingha*. [H. T. COLEBROOKE.]

2835.

312a. Foll. 64; size 13½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Golādhyāya*.

The variations from the printed text are more considerable in this than in the previous MS., the last 7 chapters (after fol. 52b) being contracted into 3, and the sections differently arranged. Fol. 46 has been by mistake inserted between 34 and 35.

[H. T. COLEBROOKE.]

2836.

2267. Foll. 54; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 24 lines in a page.

The same two chapters of the *Siddhāntaśiromani*.

This MS., being one of the set of modern copies referred to under no. 2770, was probably transcribed from another Devanāgarī MS., avoiding as it does those mistakes peculiar to transcripts from a Bengali original.

[CALCUTTA.]

2837.

871a. Foll. 27; size 11 in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; 9-11 lines in a page.

Gaṇitādhyāya.

[H. T. COLEBROOKE.]

2838.

159. Foll. 124 + 85 + 33; size 12½ in. by 6½ in.; fair, large Devanāgarī writing of the Kāśmīr type of about 1750 A.D., with coloured borders; twelve lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Golādhyāya* of *Bhāskara's Siddhāntaśiromani*, with the author's own commentary, *Vāsanābhāṣya*, also known by the special title of *Mitāksharā*.

The *Gaṇitādhyāya* here consists of two sections, numbered separately, the first of which has been accidentally placed at the end of the volume. The MS. agrees, on the whole, with the Benares edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

2839.

2268. Foll. 23 + 81 + 56 (two of these, 26 and 27, being double); size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Golādhyāya*, with the *Vāsanābhāṣya*.

This MS. seems to be a reproduction of the preceding volume; the sections being, however, bound in the proper order.

[CALCUTTA.]

2840.

1319. Foll. 67 + 136; size 12½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1799 and 1805 A.D.; nine lines in a page.

Golādhyāya and *Gaṇitādhyāya*, with the *Vāsanābhāṣya* or *Mitākharā*.

In the pagination of the second part, nos. 17 and 46 have been passed over, whilst foll. 10 and 118 are double.

[H. T. COLEBROOKE.]

2841.

2265. Foll. 60 + 100; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good Devanāgarī writing of 1799 and 1817 A.D.; 23 lines in a page.

Golādhyāya and *Gaṇitādhyāya*, with the author's commentary; apparently a reproduction of the preceding volume, or copied from the same original; with corrections by a different hand.

[CALCUTTA.]

2842, 2843.

340a, b. Foll. 130 + 75; size 11½ in. by 8½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1790 A.D. 19 lines in a page.

Gaṇitādhyāya and *Golādhyāya*, with the *Vāsanābhāṣya*.

In the first part a gap occurs, foll. 102, 103 and 104a having been left blank, corresponding exactly to as many pages in the Benares edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

2844.

2012. Foll. 231; size 9½ in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Gaṇitādhyāya, with the *Vāsanābhāṣya*. An indifferent copy, a good deal worm-eaten.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2845.

2287. Foll. 118; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good Devanāgarī writing of 1790 A.D.; 19 lines in a page.

Gaṇitādhyāya, with the *Vāsanābhāṣya*.

[CALCUTTA.]

2846.

1529. Foll. 60; size 10½ in. by 6½ in.; good, modern Devanāgarī writing of the Kāśmīr type; enclosed in gold and coloured borders; eight lines in a page.

The first portion of the *Gaṇitādhyāya*, with the author's commentary; corresponding to the section at the end of MS. 159, and to pp. 1-55 of the Benares edition.

[H. T. COLEBROOKE.]

2847.

1855. Foll. 98; size 10½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1860 A.D.; 8-10 lines in a page.

Golādhyāya, with the author's *Vāsanābhāṣya*,
or *Mitākharā*.

Dated: शके १७१२ श्रावरीमासरे । जयिबन्नेनमृतः । १६६३ ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

2848.

1221. Foll. 86; size 10½ in. by 4½ in.;
fair Devanāgarī writing of 1800 A.D.; nine
lines in a page.

Golādhyāya, with *Vāsanābhāṣya*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2849.

2286. Foll. 59; size 4to, 13 in. by
10 in.; good, modern Devanāgarī writing;
23 lines in a page.

Golādhyāya, with *Vāsanābhāṣya*.

[CALCUTTA.]

2850.

2288. Foll. 75; size 4to, 13 in. by
9½ in.; good Devanāgarī writing of 1790 A.D.;
19 lines in a page.

Golādhyāya, with *Vāsanābhāṣya*.

[CALCUTTA.]

2851.

1326. Foll. 208 + 65; size 4to, 11½ in.
by 9½ in.; fair, modern Devanāgarī writing;
19-23 lines in a page.

Gaṇitatattvacintāmaṇi, a commentary on
the *Gaṇitādhyāya* and *Golādhyāya* of *Bhāṣa-*
karācārya's Siddhāntasīromani, composed in
1501 A.D., by *Lakṣmīdāsa*, son of *Vācaapati*
Mitra, and grandson of *Kaśava*, of the
Upamanyugotra. [A.]

It begins :

८: वसोऽहमपदेवदानवपिदुष्योऽसौऽहमस्य (स्व B.) अथा-
हसंख्यादिषिभागपौषिभगनाम्भारमभाषाकृतम् ।

गाढाकारिदोहिनाखिलकृपादीनामभिवर्तनी-

होमोपपन्नयेव भाववर्ति ३ वन्दे यद्वाही वति ॥ १ ॥

Cf. Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Camb.,
p. 51-4, where also a list of the authorities
quoted is given; Weber, Berlin Cat., no. 843.

Numerous marginal notes, in Colebrooke's
hand, bear evidence to his careful study of
the work, and the help it afforded him in
acquiring his knowledge of early Indian
astronomy.

Appended to the MS. are 18 leaves con-
taining an excellent index to the work.

The original MS. from which this was
transcribed was executed, at *Āgalāpura*, in
Samvat 1656 (A.D. 1599), in the reign of
Pādishāh Akbar.

[H. T. COLEBROOKE.]

2852.

2269. Foll. 262 (numbered 272; nos.
201-210 having been passed over); size 4to,
13 in. by 9 in.; good Devanāgarī writing of
1812 A.D.; 23 lines in a page.

The same work.

A reproduction of the preceding volume;
foll. 1-183 containing the *Gaṇitādhyāya*, the
remaining leaves the *Golādhyāya*.

The index has likewise been copied on 16
leaves, with the reference numbers daubed
over, as it was discovered that they could not
be applied to the present MS. [CALCUTTA.]

2853.

2093. Foll. 253 (numbered 255; nos. 139
and 199 having been passed over); size 9½ in.
by 5½ in.; good Devanāgarī writing of
1762 A.D.; 10-12 lines in a page.

Lakṣmīdāsa's Gaṇitatattvacintāmaṇi on the
Gaṇitādhyāya of the *Siddhāntasīromani*. [B.]

The text presented by this copy is more
correct than that of MS. 1326.

Dated: संवत् १७१२ वर्षे शिविमासकार्तिके ३ शुद्धपक्षे
तिथिं रोह्ताख जोरुदामये ॥ मंदाराम ॥ [GAIKAWAR.]

2854, 2855.

594, 134. Foll. 1-153 and 154-306; size 9½ in. by 5 in.; clear Devanāgarī writing of 1778 A.D.; eleven lines in a page.

Gaṇitatattvacināmaṇi on the *Gaṇitādhyaṃ* of the *Siddhāntasiromaṇi*.

Although not very correct, it is none the less useful for checking the mistakes of the other two MSS. Dated :

यस्यं यथागिनपत्रिदुमिहदिने काचित्ते कृष्णपत्रे
पारे कृष्यस्य काचित्तेपहरिगरे गोमतीतीरपात्री ।
ज्ञातो जीवापरीयः मुक्तनयनः ज्ञातरो भास्वरीय-
टोका तन्नास्वपिनामनिनयनलिखत्वापेपुषापिहिते ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2856.

1389a. Foll. 19; size 14 in. by 5 in.; modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

A fragment of the *Golādhyaṃ*, with *Lakṣmīdāsa's* *Gaṇitatattvacināmaṇi*, consisting of the 2nd chapter, or *bhuvanakośa*.

[H. T. COLEBROOKE.]

2857, 2858.

1648, 1706. Foll. 133 and 85 (or rather 86, fol. 43 being double); size 9½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of 1751 A.D.; 10 and 11 lines in a page.

Siddhāntasiromaṇi-Vāsanāvartika, a commentary on the *Gaṇitādhyaṃ* and *Golādhyaṃ* of *Bhāskaraśārya's* *Siddhāntasiromaṇi-Vāsanābhāṣya*; by *Nṛsiṃha*, son of *Kṛishṇa*, and grandson of *Divākara*, who was the pupil of the son of *Kaśapa* (i.e. *Gaṇeśa*) of *Koṅkaṇa* (the Concan). [A.]

The author's ancestry is traced still further up to *Bhaṭṭācārya*, *Divākara's* father, who was the son of *Rāma*, a *Mahārāshṭriya* Brāhmaṇ residing at *Golagrāma* on the *Godāvart*.

The work was composed in Śaka 1848 (1621 A.D.), when the author had attained the age of 35.

Part I. begins (as collated with MS. 1939):

कलाकपेदिदं गणकमुदिदं कोतुहमूनीः पुनः (पुनः)
कृत्वा तत्र निधिरय गणकमुत्पादकानिमुक्ता मन्त्रे ।
साङ्गानादिषु पञ्चमुक्त इति यं वेदो निर्वाचयति
[[निवेदा० B.]

ब्रह्मेवाह न वेद कश्चिदपि यं वेदान्तस्य नं भवे ॥ १ ॥
गंगाधरावागिनिभिन्नाय च्चक्षाय ज्ञपैव दिग्गदाय ।
विभुलहसाय नमः शिषाय सुदुर्गन्धाय गदाधराय ॥ २ ॥
नवाभि लक्ष्मीपतिभिर्द्वयंमुद्रैर्द्विभुपराय च्चतुर्भुय ।
गदाधरागंगाधरासुहृदसु सुपदैर्द्वयोपरि पदम् ॥ ३ ॥
यौ ब्रह्मकृति गगाद कश्चिदो वेदाभिगो यौ गदा-
धरापतिपराय हरस्य गृहिणौ वैलोकाद्व्याकर्तौ ।
भङ्गापतिनिवारिणौ बुगन्धैर्द्विभुपतिभिर्गगाद-
धरां तां प्रवर्णयि विष्णुनमनौ वेदेभिर्मुक्ता परां ॥ ४ ॥
यथायः सगभादिषु ब्रह्मणे संकुक्षिता भास्वरा
ज्ञातौ तत्त्वचरीणि नैश्वर्यानि यः कवेदा भावेन ।
काठाला लङ्कु काठकृत् सगदादेहेत्यस्य यो यन्मन्त्र
तस्मै चतुर्भुवोः क्षयोपचययोः कथं कथिषे नमः ॥ ५ ॥
लघोदरे विष्णिनाङ्गनाय गगानर्च भीम पदावरोह ।
यः कर्मेकादो स्मरणेन सङ्गः कावेत्य किञ्चिद्विधाति
[पुनः ॥ ६ ॥

यस्याः प्रसादनासाह यदो गतिं पुनर्वेता ।
गदात्री यमति सा पात्री योकापुलकधारिणी ॥ ७ ॥
निमगतास्य कृष्णस्य कृत्वा पादोपुर्णं दुदि ।
ज्ञातं पितृभ्योऽप्यीम यस्मै पुनः पुनः पुनः ॥ ८ ॥
विज्ञातपादनाभाचनानिगो विज्ञातः ।
आत्मायते नृषिहेन गदाकान्देहेन ॥ ९ ॥
विधाय सुवेदिज्ञातपादनाभाचनम् ।
पादनापातिनं चतुर्भुवो गीत शिरोमणेः ॥ १० ॥
अथ शांतिस्तुतिपराधारायः० जीवाकाशपादः० विज्ञात-
शिरोमणिं प्रतिनाय ॥ ०

This part ends thus :

जीमनी कक्षपाति च्चतुर्भुवोपाधुपाध
भृगुपाधैर्द्विभुपतिपराय इति साङ्गानादिभिर्गगाधराय ।
यः कृष्णस्य नमः तस्य रतिने कदाधरापातिने
काचित्तेपहरिगरे गोमतीतीरपात्री ।
ज्ञातो जीवापरीयः मुक्तनयनः ज्ञातरो भास्वरीय-
टोका तन्नास्वपिनामनिनयनलिखत्वापेपुषापिहिते ॥

2862-2868.

188, 207b, 182, 1231a, b, 190, 585.
Foll. 834; size 10½ in. by 4½ in.; fairly good
Devanāgarī writing of the end of last century;
9-13 lines in a page.

Marici, a copious and excellent commentary
on the *Gaṇitādhyaṃya* and *Golādhyaṃya* of *Bhī-
kara's Siddhāntaśiromaṇi*, by *Muniśvara*, sur-
named *Viśvarūpa*, son of *Raṅganātha* (who was
one of five sons, the 4th, of *Ballāla*), and pupil
of his uncle *Kṛiṣṇa*. Cf. nos. 2775, 2827.

At the end of his *Gūḍhaprakāśa* (Hall,
Sūryasiddhānta, p. 388), *Raṅganātha* states
that Wednesday, *śambhuti*, of the light fort-
night of *Caitra* of the year Śaka 1524 or 1525
(A.D. 1602-3) witnessed both the completion of
his work, and the birth of his son *Muniśvara*.

I. *Gaṇitādhyaṃya* begins (somewhat amended):

भ्रातृपौत्रितपत्रपत्रिकसन्नेषो नवीनी(नी)नु-
श्चानः पौत्रनुल्लङ्घीभित्तनुः श्रीवत्सुप्रान्तिः ।
पञ्चीवादननन्दरो रविबुधानीरोक्तो नैषक-
गोपीभिः परितेष्ठितो मम मनस्यान्ता रंभापन्नः ॥ १ ॥
यः पुराणमुनिं प्रकाशय कानान्
स्त्रातस्त्रिहान् स[क]लापिप्रचयं निरख्य ।
सिद्धपुरपरिपूरितभुवनो
भुवान्मुदे गणपतिगैरामपन्नः ॥ २ ॥
या भारती सर्वपुत्रावलीना
नुल्लङ्घने नटनं करोति ।
का मे मुले बासुविधिं करोतु
बहुं कदाहं कृतिप्रतितांगी ॥ ३ ॥
यो पौत्रवत्सुनिं विबुधार्थिं
हस्तुर्वैवद्वरनीतिमिदं निरख्य ।
श्रीतिविभावनपित्रेभु निदानभूतं
जीमहाराहमिदं निदिष्टं च वदे ॥ ४ ॥
वेनापाधि बुद्धलादीतिना पाठे सुवांभोविधेः
श्रीवाहं कृतिपादिपारवगणपन्नकावन्नः ।
श्रीतिः प्राज्ञपुरं काननहादीपारवपन्नं
इ चाद्वैतलापकृष्टं श्रीमान्कटं भाषये ॥ ५ ॥

मीरीमनेवचकृत्वा श्रीवत्सुः विबुधः
जीमहानी निदिष्टविधेः वदतुविमलः ।
श्रीति[क]ानलकचकृत्वे बुद्धमूनकचोऽ(?)
कृष्णभाता वपति विदितो मनुर्वैवदे ॥ ६ ॥
विज्ञातोपुत्रोपेनैकमिदितिल्लङ्घनपारंगो
नारैनात्मनिः कपिलकच्छे कावामुपादो मुनिः ।
चावामुपादिपादितापैवुत्तमपिस्त्राकारकतो
विबुधः कृष्णगुरुवैवद्वरनीतिः श्रीवत्सुः ॥ ७ ॥
यः श्रीवत्सुपदापुत्राहितनिः विज्ञातपारा विधेः
पौत्रः श्रीवत्सुगौरभुमिदिल्लङ्घनानपिपाठः ।
पदशालेनु कृष्णनीतिमिदिल्लङ्घनीयो वदानी विदो
श्रीवत्सुः विबुधः वदनीवपिनः श्रीवत्सुः दवापः ॥ ८ ॥
श्रीरंभापाधिपन्नपदाः
कृष्णपदाः श्रीवत्सुपिपाठे ।
विज्ञातपारंगननका
वत्सुलापा धिपितले वपति ॥ ९ ॥
नारायणो गणपत्तिल्लङ्घनकलाप[विबुधः]
श्रीवत्सुः सक्तशालकचोऽभुगः ।
द्वैवत्सुपदापुत्रो गुरुं
स्त्रातो वपयितिल्लङ्घनपदाः ॥ १० ॥
मुनीचरापरावने विबुधकच्छे पुत्रो
मुनिशालो नदीचयैः कलिज्ञातिल्लङ्घनीः ॥ ११ ॥
चचोवपतिविधेः नु नया मनु
हस्तवैवदे परितेष्ठितमिदं नयैः ।
नान्यन्यमय विदितमिदं वाचे
कलिज्ञपाधि परितेष्ठित शोचनीयं ॥ १२ ॥
पंचारंभे० निवपति । यच चातुनिदिष्टिः ०

Vol. I. (MS. 188), foll. 127, corresponds to
pp. 1-55 of *Bāpū Deva Śāstrī's* edition of the
Siddhāntaśiromaṇi (1884); and is dated
Sampvat 1849.

Vol. II. (MS. 207b), foll. 96 (from fol. 87
wrongly numbered 88-97), corresponds to pp.
56-94 of the edition.

Vol. III. (MS. 182), foll. 226 (numbered 226;
nos. 95 and 175 being double, and 118, 123,
172, 173 passed over; and the first leaf wanting).

ब्रह्मचरोपविष्टः कुत्रापुत्रेण वा नो लुप्तवान् ।
 विनैविहिताय वा न ज्ञाते (पञ्चमने B.) चन्द्रस्य
 [नने (नने: B.) ॥ १० ॥
 नो निविहिताय चन्द्रो नो लुप्तः ॥ ११ ॥
 चन्द्रं नरोपि चन्द्रं कुत्रापुत्रेण ॥ १२ ॥
 दशस्यार्धमनः ॥ १३ ॥
 शिवं रामं हरं शिवं भूम्ना हरे त्वदनुग्रहम् ॥ १४ ॥
 तथैवास्ति नानाभिः त्रैलोक्यैः कायस्त्वामाप्नु वै ॥
 [॥ १५ ॥
 चतुर्भुजं चक्रगदाचक्रधरं रत्नोपविष्टपादधरं ।
 जगत्पतेर्यत्नवर्धनेन चतुर्भुजैः विषयीकरोतु ॥ १६ ॥
 [कायेन वाचा मनसापि चेष्टा ॥ १७ ॥ B.]

The colophon of the present MS. runs thus :

इति श्रीब्रह्मसंहितायां श्रीभगवान्नाथैवमहादेवज्ञानानन्दगणपत्य-
 चक्रनन्दनोद्योतनालकगङ्गाविष्णुचक्रविष्णुः सिद्धांतिश्री-
 नथिनदीपिः सनातिगम् ॥

संग्रहाद्यपर्योपनिषद्भाष्ये चन्द्रावलिख्यचतुर्भुजं हि ।

लोकोऽयं गङ्गाद्वीपदेशोद्वारायैव निद्वान्मनोऽपि ॥ १ ॥

To this Colebrooke has attached the following note :

"The copy from which this is a transcript was written by the author's directions in Saka 1560, nearly the date of the work ; for *Naruddin* is mentioned in the last leaf but one, as the same emperor by the title of *Jehangir* is in the preface to the commentary on the *Sūryasiddhānta* by the author's father *Ranganātha*."

[H. T. COLEBROOKE.]

2869-2874.

2282, 2273, 2281, 2272, 2270, 2271.

Foll. 106, 208, 38, 74, 78 and 145 resp.; size 4to, 13 in. by 9½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 26, 28, 18, 18, 25, 24 lines in a page.

The same work. A reproduction of the preceding set of volumes, with the exception of the second volume (MS. 207b), which is not represented in this copy.

The revision which the volumes have undergone by another hand is far from complete.

[CALCUTTA.]

2875.

345. Foll. 114+158; size 11½ in. by 9 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1792 A.D.; eighteen lines in a page.

Portions of the *Marici* on the first few chapters of the *Gaṇitādhyāya*.

The MS. is almost worthless, having been written by an ignorant scribe, whose readings would hardly be worth taking into account, even if the MS. were in better condition than it is. It was written in two sections, and, in being bound, a number of leaves of the one section were exchanged with those of the other, so that the text is in utter confusion. Moreover, whole pages of the commentary are accidentally repeated in different places of the same section; and the volume looks as if it had been submerged in water, whereby a good deal of the writing has become obliterated, and several leaves torn and injured.

[H. T. COLEBROOKE.]

2876.

163. Foll. 275; size 4to, 12 in. by 9½ in.; indifferent Bengali handwriting of the latter part of last century; 18-20 lines in a page.

Muniivara's Marici on the *Golādhyāya* of the *Siddhāntakīromani*. [B.]

This MS. presents, on the whole, a better text than the preceding volumes, though in the genealogical account at the end it is far less correct than MS. 585; and peculiar mistakes have throughout crept in, apparently through its having been transcribed from a Devanāgarī original.

Occasional pencil notes have been added by Colebrooke in the margin.

[H. T. COLEBROOKE.]

मनुष्यविज्ञाने वि. शिरोमणे उपपत्तः ।
 यस्मिन्मनुष्ये प्रत्येकं गतिमेव विना न हि ॥
 श्रीवैष्णवः कृष्णार्चः पूजनीयः शम्भोदरीः ।
 तेषां शिष्यमहिमेनः प्रसिद्धास्तुल्यश्रीः ॥
 ब्रह्मदेवैः रत्नाणि कथाकाव्यकाव्येभ्यः ।
 मुनिमुखाभ्यामपि संख्याज्ञानमहोदयेः ॥
 विधिपुस्तकं तस्मात् पद्ये न हि गतिहासितः ।
 अस्मद्वचनमस्यैव गतिर्न कारुण्यं ॥

I. (fol. 27a) *parikarmavidhi*; II. (fol. 56a) *kalāsavarṇavyavahāra*; III. (fol. 68b) *prakīrṇa-kavyavahāra*; IV. (fol. 75b) *trairāśikavyavahāra*; V. *vargasamkalitānyānasūtra* and *ghanasamkalitānyānasūtra*.

The colophons of the chapters run thus :
 इति कारुण्ये गतिरज्ञाने महावीराचार्येण कृती [प्रबो] ॥
 चपहारः समाप्तः ॥

It ends : संयोगः [१२० + ३० + ६ + १ written one under the other] १५० ॥ ब्रह्मं च न ह्यात् ॥ * ॥ ईषत् १६३३ वर्षे माहवासे कृष्णपक्षे सप्तम्यां शिवी पुष्यशरे श्री-
 ब्रह्मदेवे ब्रह्मरूपिणे ब्रह्माकारणे । श्रीमुद्गुदाचार्येण
 भट्टारकजीमुनिजीविदेवाचार्यकथ्यब्रह्मसामयनार्थं श्रीबल-
 दुर्गासम्पत्तौद्वयश्रीय उदरेचरणोपे जेठजीवरयभाषाय-
 इत्यलदेवुगजेठजीवरयभाषायजीयोगादेवि ० रत्नादेवुग ० बुहा-
 गदेवुगभनराजभाषयनादे भानुगदा इते कथानापरजीकनैवयापि
 लिखापि दश ॥ [GAIKAWAR.]

2881.

596. Foll. 52; size 9½ in. by 4 in.; clear, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Gaṇitamajjarī, a treatise on arithmetic and mensuration, by *Gaṇaka*, son of *daivajña* *Dhvaṅghirāja*.

It begins :

जीमलस्यदेवले मतिपलमतिर्ह्यवभाषाविनं
 कवील्लक्षणानि यद्विज्ञानमज्ञानात्तात्पर्यं ।
 वने विज्ञानमज्ञानमिदं विज्ञानं तद्विज्ञानमज्ञानं
 भले वास्तव्युपायं दृष्टव्यं न हि करीतव्यं ॥ १ ॥

अवभाषाविनं कवील्लक्षणानि
 मतिपलमतिर्ह्यवभाषाविनं ।
 नव्यवभाषाविनं कवील्लक्षणानि
 मतिपलमतिर्ह्यवभाषाविनं ॥ १ ॥
 श्रीवैष्णवः कृष्णार्चः पूजनीयः शम्भोदरीः
 तेषां शिष्यमहिमेनः प्रसिद्धास्तुल्यश्रीः ॥
 ब्रह्मदेवैः रत्नाणि कथाकाव्यकाव्येभ्यः ।
 मुनिमुखाभ्यामपि संख्याज्ञानमहोदयेः ॥
 विधिपुस्तकं तस्मात् पद्ये न हि गतिहासितः ।
 अस्मद्वचनमस्यैव गतिर्न कारुण्यं ॥

The MS. is incomplete. It ends : इति ब्रह्म-
 विज्ञानं २००० व्याख्यानं विनिमित्तं लब्धः कनककाविमुनाः प्रलेख-
 नावः ॥ इत्यदि ब्रह्मज्ञानपद्ये जेठजीवराजभाषयनापि ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2882.

252b. Foll. 66; size 12½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of the latter part of last century; nine lines in a page.

Rakkhāgāṇita-kāśetraavyavahāra, a treatise on geometry, composed, for king *Jayasiṃha* (in the early part of last century), by *Jagannātha*.

It begins :

गणानं गणाविनं बुद्धावुपायिर्न ह्यदा ।
 कनककाविमुनाः विज्ञानं बुद्धयः ॥
 विज्ञानं ० ॥ १ ॥

In the Oxf. MS. no. 797 the first verse is likewise not counted. Cf. *Beng. As. S. Journ.*, vi., p. 940. [H. T. COLEBROOKE.]

2883.

596B. Foll. 37; size 9½ in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1791 A.D.; nine lines in a page.

The last two chapters (xiii. and xiv.) of the *Gaṇitapāṭi-Kaumudī*, or *Gaṇitakaumudī*, a work on arithmetic, composed, in 1356 A.D., by *Nārdaya Paṇḍita*, son of *Nṛsiṃha*.

These two chapters, called *aśkapāṭavyavahāra* and *bhadrāgaṇitavyavahāra* resp., are referred to in Colebrooke's *Algebra of the Hindus*, p. 118, footnote.

Ch. xiii. beg.: चर्चिकायाज्ञनाह ॥

चच गवर्णानन्दरं संवेदादं चकार चले ।

निर्वातं निर्वतं नावरत्नो दुःखः कुण्डला ये ॥ १५ ॥

Ch. xiv. beg.:

त्रिभुवनमुद्रकोषदिक्पञ्चमेव नाथिभद्राय (1) ।

जीमूनिने भूतव जेठोषोषि चर्चिका ॥ १५ ॥

It ends:

चाञ्चलीयचतुर्धापुषिदपमिदुरजेधिसुखो जगतां

मस्यः श्रीरंघराद्वयनिदिननाः शारदाया निवासः ।

जीतलार्तापैवेष्टा सकलमुद्रनिधिः शिखरिचामगलः

शालो शालो च तत्रं प्रयुक्तमगतिर्(वी)दिर्दिहो

[नृसिंहः ॥ १५ ॥

तत्सुपुत्रिण गतितालीचर्चिकाः

जीशारदाप्रयुक्तमगतिः ।

नारायणः प्रयुक्तं गतिमस्य पाटी-

जीजीमूनिनि मुद्र मुद्रिणां प्रयत्ने ॥ १५ ॥

याचलम कुलाचलाः क्षितिर्लु याचल सत्तालीया

जाचलैवमुता ग्रहाश्च गगनं याचलुचकारकाः ।

स्वेवाचारदिनं करोतिचरती जीजीमूनी जीमूनी-

मुद्र (1) मुद्रिः सञ्चलः प्रयाहलुगगा नारायणं होक्ता (1)

[॥ १५ ॥

नारायणाननुधाकारंरंरंरंरं

चातुर्वैकुण्ठप्रानामुद्रिणिमुद्रिं

श्रीलेव सञ्चलचकोरगताः पिपुषु

जीजीमूनीं मुद्रि[-]कुमुद्रः करोति ॥ १५ ॥

गजगणपतिमहाज्ञो १२०६ सुमुद्रये च पाहुले नाथि ।

पाहुनिषी मुद्रदले गुरी कर्माणि गतिं गतिं ॥ १५ ॥

इति जीवकलकलानिधिविहर्नदगतिविज्ञाचतुरामन-
नारायणचर्चिकाविचितायां गतिचक्रायां जीमूनाख्यानां भद्र-
गतिं नाम चतुर्दशो व्यवहारः ॥ जीवचर १६४६ ज्ञाते १७१२
मुद्रनिमानचक्रसरे नाथ्याते मुद्रो यजे त्रिषी ३ मुद्रासरे
कर्माणि ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

2884.

1557. Foll. 7; size 8½ in. by 2½ in.; written, in the Bengali character, in the earlier part of last century; eight lines in a page.

Trivikramasataka, an astronomical treatise, in a hundred śloka, by *Trivikrama*, son of *Nārāyaṇa*, and younger brother of *Jñānamalla*.

It begins:

मनस्कम वरं तत्र मन्त्रोद्युक्तिविज्ञः ।

मुनिमन्त्रीतनसिद्धिं व्यवहारं प्रयत्नः ॥ १ ॥

मन्त्रा भद्रा यथा रिक्ता पूर्वोत्तं च पुनः पुनः ।

मुक्तापारिषीदेवु विज्ञाः स्तुतिचयः क्रमात् ॥ २ ॥

नाम्नाः यच्च पुनः त्वं श्रीं चर्चुं व्याधिका दक्ष ।

तिथिचारुती त्री चेत् स्तुतेतां जीम् परस्परं ॥ ३ ॥

विद्वज्जनायोगेण क्षातिमिद्विजनामैः ।

चर्चोदिमुद्रदा योगो [३] निम्न-रकामैर्नामैः ॥ ४ ॥

जायहर्षैकमुद्रानां वैपुतिचयितायोः ।

यत्तं मन्त्रस्य चान्ते स्थाह त्वातेन निवारितं ॥ ५ ॥

It ends:

नारायणस्य तनयो ज्ञानमज्ञानयो द्विवः ।

विचिन्तनः ज्ञातकोवेद्येवहारम् व्याधा ॥ १०१ ॥

इति विचिन्तनज्ञातं कर्माणि ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2885.

1051a. Foll. 18; size 8½ in. by 3 in.; good, modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Saurapurāṇīkamatrasamarthana, being an attempt to reconcile the cosmical views of the *Purāṇas*, regarding our globe, with those of the *Sūryasiddhānta*; with a commentary; compiled by *Nilakaṇṭha*, son of *Govinda Sūri* of the *Caturdhara* family.

It begins: पौराणिकज्योतिषिकमतयोर्भेदकोशे विरोध-
समाधानं वक्तुं प्रतिमानते । प्रयत्ने ॥

प्रथम्य जीमूनां मुनिमन्त्रिणीराधिकागुहं

प्रयत्ने रोदस्वोक्षदभिनताकारमनम् ।

यथा श्रीगोचरप्रमुक्तमुद्रपद्येन सकलं

यथा वेदव्याख्यारुद्रिपिरोधच न भवेत् ॥ १ ॥ ०

It ends:

इति संक्षिप्य पौराणिकीरिचिन्तानामयोः ।

भूगोलविषये साम्यं चर्चितं प्रयुक्तये ॥

इति जीमन्त्राचार्यप्रभाकरनारायणचतुर्वैदिकज्ञातगोवि-
न्दचरित्रयोः नीलकण्ठस्य कृती जीवचरविचिन्तनज्ञानवेने रोदस्वोः
प्रयत्नं कर्माणि ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

A fragment of the same work. [B.]

It consists of the first *adhikāra* (fol. 46b), and part of the second, as far as v. 170 (fol. 125b, l. 1 of A), where it breaks off abruptly at the end of a leaf.

The MS. is very carelessly written, and full of blunders. [Dr. JOHN TAYLOR.]

2890, 2891.

34, 35. Foll. 294 (viz. 1-147, 147-295, no. 107 having been passed over); size 9½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of 1792 A.D.; nine lines in a page.

Siddhāntatattvavivēka, a course of astronomy, founded mainly on the *Sūryasiddhānta*, composed, in Śaka 1580 (A.D. 1658), by *Kamalākara* of Golagrāma, near Devagiri (Dowlatabad), son of *Nṛsiṃha*, grandson of *Kṛishṇa*, great-grandson of *Divākara*, and pupil of (his elder brother) *Divākara* (*Sāmvaṣṭaracārya*).

It begins:

ब्रह्मोद्देशजगत्प्रतिपत्तिरनुपूर्वसह-
स्रोत्पत्तिरहोद्देशगोचरवना नृविद्यायास्त्वता ।
काले भस्मिन्नाहने ज्येष्ठे क्षत्रे यस्मादिव तज्जव-
त्तावन्निगुणमोक्षमप्यपरममेकान्तं शुभं ॥ १ ॥ ०
अतः क्षत्रराश्यायै गुह्यं क्षीमविद्याकरं ।
मत्ता नृविद्यायै नैस्त्व मत्ताक्षीमलोककरः ॥ ११ ॥
मृता तत्क्षत्रियेकास्त्वं पुरीषस्य क्षत्रात्मनः ।
विज्ञातं गोक्षत्रियुज्यै क्षत्रोपि क्षत्रियोत्तमः ॥ १२ ॥ ०

The work has been edited, by *Paṇḍit Sudhā-kara Dūbē*, in the Benares Sansk. Series (1885).

It ends with a genealogical account of 28 verses, beginning:

अथात्र क्षत्रीयसदृशः ॥ ३० ॥
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।
गोक्षत्रोत्पत्तिरनुपूर्वसह-
स्रोत्पत्तिरहोद्देशगोचरवना नृविद्यायास्त्वता ॥

अधिकांशमनुपूर्वसह-
स्रोत्पत्तिरहोद्देशगोचरवना नृविद्यायास्त्वता ।

विद्यमैहोत्पत्तिरहोद्देशगोचरवना नृविद्यायास्त्वता ।
राशौ पुरीषोत्पत्तिरहोद्देशगोचरवना नृविद्यायास्त्वता ।
अथात्र क्षत्रीयसदृशः ॥ ३० ॥
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।
गोक्षत्रोत्पत्तिरनुपूर्वसह-
स्रोत्पत्तिरहोद्देशगोचरवना नृविद्यायास्त्वता ॥

अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।

अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।

अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।
अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।

अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।
अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।
अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।
अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।
अथात्र क्षत्रीयसदृशः-
कलहक्षेत्रेण च दक्षिणतः ।

For a similar statement see *Nṛsiṃha's Siddhāntatattvavivēka-Vāsanāvērttika* (nos. 2857-8).

Foll. 1-95 have one or other of the marginal marks तत्क्षत्रोत्पत्तिरहोद्देशगोचरवना नृविद्यायास्त्वता ।

The MS. was copied by one *Śivabandhu* at *Brahmaghāṭa* on the Ganges.

[H. T. COLLEBROOK.]

2892.

1877. Foll. 39 (and an extra leaf after fol. 12); size 12 in. by 4 in.; indifferent, modern Devanāgarī writing; 10-18 lines in a page.

The commentary begins :

प्रथमं भागं विवर्णनसम्पन्नं
अष्टोत्तरीयविनिर्वाहहेतुं ।
दैवप्रदोषाय ननु[?] स्फुटार्थं
आत्मायते ज्योतिषरत्नमाला ॥ १ ॥

आत्मायते प्रवर्णनद्वयविपुलविनिर्वाहविधिः (1) ।

माहायै विपुलान्वये रत्नमालानाम्नर ॥ २ ॥

The colophons are in the form of the following stanza :

ज्ञानज्ञानप्रभासप्रवर्णनद्वयहेतुदेवदेवगणेषुः
बुधः श्रीलुकिगस्याधुनपरचरतः श्रीमहदेवनामा ।
ततोऽत्रे रत्नमालाद्विपरिचरते सज्जनामोक्षभावी
स्वामीने दुर्जनैः प्रवरणमगमत् [प्राक्तनं पल्लवादिः] ॥

At the end a leaf, which contained the concluding portion of the comment on the last verse, has been lost.

The MS. has in some parts suffered from damp ; and foll. 97-100, 112-115 are somewhat worm-eaten. [GAIKAWAR.]

2898.

1014. Foll. 79 ; size 12 in. by 4 in. ; small, neat Bengali handwriting of about 1650 A.D. ; ten lines in a page.

Sārāvalī, a systematic treatise on astronomy, composed, in different metres, by *Kalyāṇavarman*, ruler of Vyāghrataṭi(?). [A.]

It begins :

यस्योक्तं जगदिदं प्रतिबोधनी
मध्यस्थिते (मध्यगते B.) प्रवर्तते प्रकृतिप्रियायु ।
अज्ञाने खपिति चोद्धृतिरुक्तार्थं¹
दूरे (भायुः B.) स एव जयति प्रवर्तप्रभायः² ॥

विस्तरकृतानि मुनिभिः परिकृतं³ पुरातनानि शास्त्राणि ।
होरात्मकं रचितं पराहनिर्दिष्टं संक्षेपात् ॥

¹ चोद्धृतिरुक्तार्थं A. ; चोद्धृतिः B. ; चोपदि B. ;
चोद्धृतिः B. M.

² सभायः B.

³ संदीप्त B.

राक्षसप्रायश्चित्तयोगानुदीयकोपरद्वयानां⁴ ।
विषयविभागः स्वयः कर्तुं न च कृत्वा⁵ पत्रमेव ॥
अत्र एव विस्तरतो यवनपरेष्टादिपरिभाषाश्लेषः ।
अवलम्बनार्थं प्रकाशनेनः कारं कुरुतुम्⁶ ॥
देवसानधनः प्रयोक्तव्यतामुक्तकालवत्⁷
श्रीतिः सिंहपितामहीन⁸ वदता वल्लहे भद्रकागता ।
होरा चान्नदीचरो रचयति स्वयं स कारावली⁹
जीवान् शास्त्रविनिर्वाहकृतनाः अस्यावली कृती ॥
होरागुच्छातीनां द्विषाणां स्फुटतराश्च शिष्टिचक्षता ।
अस्यावलीशैलादीय कारावली प्रवर्ता ॥

इति प्रथमस्याधिविधायां (thus only once) कारा-
वल्यां शास्त्रावधारः प्रथमः ॥

The subject is treated in 39 (37 B.) chapters.

It ends : इति श्रीकल्याणधिविधायां कारावल्यां
विद्यो[ति] जन्माध्यायं जनपदार्थिज्ञानः ॥ गोविन्दचरणाद्वे
भक्तिमयु मादृशः । आता - here the MS. breaks off
at the end of the leaf.

For other MSS. see Rāj. Mitra, Notices, i.,
p. 191 ; Bikaner Cat., p. 335.

The first leaf of a Nepalese MS., dated 1286
A.D., has been reproduced in Plate xxxii. of the
Oriental Series of the Palaeographical Society's
publications. [H. T. COLEBROOK.]

2899.

2508. Foll. 164, four of which (35-37, 164)
are missing ; size 10½ in. by 5½ in. ; Devanā-
gari writing ; 9-11 lines in a page.

The same work. [B.] [GAIKAWAR.]

2900.

1901. Foll. 59 and 2 ; size 11½ in. by 5½ in. ;
fair Devanāgari writing of 1812 A.D. ; thirteen
lines in a page.

⁴ ? योगमहायं A. ; राक्षसप्रायश्चित्तयोगानुदीयनामका-
दीनां B. ; राक्षसप्रायश्चित्तयोगानुदीयनामका B. M.

⁵ स्वयं कर्तुं शक्यते B. ⁶ B. omits this verse.

⁷ विदुः B.

Jyotishasāstra, a popular treatise on judicial astronomy, by *Subhadeva*, son of *Lakṣmaṇabhāṭṭa Sūri*, with an *anukramasikā* appended to it on the last two leaves.

It begins : अथ ज्योतिषप्रारंभः ॥

नानाप्रधानमालोच्य गद्यकानां प्रसिद्धये ।

कथ्यते पुनरुदेयेन ग्रंथो ज्योतिषसारः ॥ १ ॥

तिष्ठितार्थं च तदर्थं योगं करणमेव च ।

पंचांगं भूय यत्तत्तं द्विजादेभ्यैवर्धनं ॥ २ ॥

The version of it published repeatedly at Bombay differs a good deal in details from the text of this MS. [DR. JOHN TAYLOR.]

2901.

2002. Foll. 55; size 9½ in. by 4 in.; fair
Devanāgarī writing of 1652 A.D.; eight lines
in a page.

Siddhāntarundara, a manual of the rules of astronomical calculations, by *Jñānarāja*, son of *Nāga-nātha*. [A.]

It begins :

दिखातांगसहांगपंचबदनं विभौकलंबोदरं

पुढारामसहस्रभरमहाहार सुनीलीचर ।

खातप्यातहरं कलानिधिधरं कोटीनरुक्संदरं

षाराहोयमषाहनं गणपतिं वंदे परं शंकरं ॥ १ ॥

अथ युगेः शशिशैल ७१ नितेर्ननुर

विधिदिने ममवस्तु चतुर्दश १४ ।

कृतसमाप्त १७२६००० संवत्सरे

तेस्विनसमयेषु सहस्रयुगं दिनं ॥ २ ॥ ०

The work is divided into the following chapters (only the first two of which are numbered): 1. (29 vv.) *madhyamādhikarāḥ prathamāḥ* (*madhyagrahāṇayanusādh.* B.), fol. 99; 2. (48 vv.) *spashtīkaraṇādhyāyo dvītyaḥ* (*spṣu-
gatisādhana* B.), fol. 14a; 3. (43 vv.) *tripras-
nādhyāyo*, fol. 19a; 4. (7 vv.) *parvasamāhūti-
nāmādhyāyo*, fol. 20a; 5. (40 vv.) *candragraha-
nādhikāra*, fol. 28b; 6. (16 vv.) *sūryagrahaṇā-
dhikāra*, fol. 25a; 7. (18 vv.) *grahodayaśāstādhikā-*

इत्थं श्रीमद्भागवताद्यात्मजेन

प्रोक्ते तच्चे हानराजेन रज्ये ।

संयोगादाधारभूते प्रभूते

गोलाभाये पर्येन चङ्गुनी ॥ ३५ ॥

इति श्रीसकलविद्यात्रावाक्यापिचारबभ्रुद्विषयमामृतकारिणि
सर्वाभाषारे लिखितसुंदरे चतुर्ष्वर्षेण नाम पंचमो(१) अध्यायः ॥
संपूर्णमेतत् ॥ खासि श्रीनवग्रहालिखाहनज्ञके १५७४ आषाढ-
पुर्णिमादश्यां गरी काशिमहोम लिखितो म्य सुंदरविद्यात्राः ॥

The treatise is mentioned in the *Sūryapra-*
kāśa (above no. 2823), composed by the author's
son in A.D. 1541.

For the *golādhyāya* see Rāj. Mitra, Notices, v., p. 86; for a *bījaṇṇita*, Berl. Cat., no. 881.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2902.

2114b. Foll. 37; size 9½ in. by 4½ in.; legibly written in Devanāgarī, by several hands, in 1782 A.D.; 9-11 lines in a page.

The same work. [B.]

[GAIKAWAR.]

2903.

2408c. Foll. 10; size 7½ in. by 4½ in.; clear, modern Devanāgarī writing; 9 or 10 lines in a page.

A portion of the *golādhyāya* of the *Siddhāntacintāmaṇi*, by *Sadānanda*, son of *Viśvavatakakika*(?).

The fragment begins: **पञ्चमं नमः ॥ १३ ॥** this chapter consisting of 76 verses (without colophon).

Then follows another chapter, of 18 verses, beginning **भाषाविश्वदीपि चरितम् ०**

Then another chapter, of 14 verses, beg. **कुलाक्षयश्च ०**

Then another chapter, of 15 verses, beg. **चरितम् गतिं ज्ञानम् ०**

It ends:

**एतच्छास्त्रा नवा वर्षे पूर्येच्छातरे कृते ।
पञ्चांगमन्त्रोपेयं ज्ञायते सर्वसम्पदः ॥ १३ ॥**

**रविचरितं ज्ञेयः सुदीर्घपुष्पगानिः ।
समीप्याः प्रदुष्यते विदुषा न दूष्यते ॥ १५ ॥**

इति श्रीवाक्यपट्टकरीचामकचन्दानन्दविचारिणो गोले वि-
श्वविश्वनाथः ॥

Then follow two more verses: **चक्राक्षरेषु रूपं
चक्रं दूरतश्च यत् ॥ १ ॥** [GAIKAWAR.]

2904.

1492a. Foll. 25; size 14 in. by 5 in.; indifferent, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Siddhāntamañjarī, another manual of astronomy, composed (in 1609 A.D.) by *Mathurā-nātha Vidyālaṃkāra*.

It begins:

**प्रविष्टाव जगद्विज्ञोपनि रविचिह्नान्नमनोऽनन्तरं ।
अवहुकुलपुत्रोऽनेन मरुतानाचकुली चिन्तिते ॥
इतः शक्राक्षः चिह्निरामाक्ष-
कवेः १५३१ विमुक्तः कथितो [३] अपिप्तः ।
परादिपुत्रं विमुक्त्य रात्रौ
न पञ्चमी पञ्चमरी युगात् १३:१५:१३३ ॥**

It ends (fol. 12b):

**विज्ञातकक्षपरादीन् हनन्तरींश्च
कक्षं कृत्वा कृत्वा विज्ञातं युगात् ॥
न च स्यात् विज्ञातं कृत्वाः प्रमाणम्
उक्तोपनि न च कक्षपरा विज्ञातम् ॥**

इति श्रीमत्पुष्पाक्षरचक्राक्षरविश्वनाथः ।

विज्ञातकक्षरी कृतेः कृत्वा कृत्वा चरितम् ॥

Then follow thirteen leaves of astronomical tables. [H. T. COLCROCK.]

2905.

1528a. Foll. 17; size 10 in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; eight lines in a page.

Yantrarāja, or *Yantrarājāgama*, also called *Suyāntrāgama* (foll. 8a and 17a) and *Sadyantra*, a treatise in five chapters on the construction and the use of the armillary sphere in the calculation of celestial and terrestrial longitudes and latitudes, by *śūri Mahendra*,* the pupil of *Madana Śūri*, the court astrologer of the ruler of Bhṛṅgapura.

It begins:

**जीवैर्हयपुत्रं हृदि पराङ्मुखं प्रभावदं
जीवैर्हयपुत्रं हृदि पराङ्मुखं प्रभावदं ।
लोकानां हितकाम्या प्रकृते सचंचलमहं ॥
नामान्देवतां चमत्कृतिकरं कृत्वा देवताभिः ॥ १ ॥
अपारे संकारे कति कति कृत्वा चरुतः
परं तेषु चोपे गतिमन्तरं प्रीतिमन्तरं ।
ततः खलं तारं विशदयित्वा तन्मूलं
विज्ञाने वृक्षं सुदृश्यदार्ढ्यकृतम् ॥ २ ॥
कुलाक्षया बहुविधा यवनेः खपाक्ष-
यचाम्ना निमग्नियतिमन्त्रोपेयम् ।
हान्मादिचोपेयं विज्ञोक्तं नवा सुपात्र-
तत्कारणानि विज्ञोक्तं प्रविगच्छते ॥ ३ ॥
यथा भटः प्रीतिर्योक्तो यथा
हृत्प्रीतिर्योक्तः परिदृश्यते ।
तत्कारणानि विज्ञोक्तं यथा
यथा ह्योक्तो गच्छत्येव ॥ ४ ॥**

* In *Malayendū's* commentary he seems to be described as the head astrologer of some potentate of the name of *Śūri*, possibly the famous *Śūri Shāh*, the Tughlak sultan of Delhi (1351-88 A.D.).

2907.

2943a. Foll. 28; size 10 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; ~~thirteen~~ lines in a page.

Another imperfect copy of *Malayendu's Yantrarājajīkā*, independent of the preceding MS. of which it covers the larger portion, as far as fol. 48b, l. 3. [GAMKAWAR.]

2908.

1845. Foll. 40 (and an extra leaf between 14 and 15); size 11 in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing; thirteen lines in a page.

The same work. A modern and not very accurate copy. [DR. JOHN TAYLOR.]

2909.

1999. Foll. 16; size 7½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Yantracintāmaṇi, another treatise on the use of the armillary sphere, in 26 verses, composed by *Caṅkradhara*, son of *Yāmadēva* or *Yāmāna*; with the author's own commentary (*vivarāṇa*).

It begins:

विद्यामतां गोलमदो वक्षि मयं
स्वभावरेतां बुद्धिं यतो नः ।
अक्षरविद्याविद्यामयं
विद्यमयं विद्युकोवि विद्यं ॥
अथारो अमितादेवतामलादपुर्वं अथमयविद्युत्वं अथ-
मलात्मानि अविद्यामयं ॥
मया अक्षरं स्वभावादिनां
रविं मुदोद्वरविद्युत्वं ।
अथ अथको गतिमानवेद्यं
आमुत्तमोर्वं अथवादिनां ॥ १ ॥

The treatise consists of the following four chapters: 1. *yantrapakaraṇasādhana*, fol. 5b; 2. *tripratnādīkāra*, fol. 11a; 3. *grahāṇayana-dīkāra*, fol. 12b; 4. *prākīrṇādhya*.

It ends on fol. 14b:

आरविद्यमयविद्युत्वं अविद्यामयं विद्युत्वं
अविद्यामयविद्युत्वं अविद्यामयः ।
अथः विद्युत्वं विद्युत्वं विद्युत्वं अविद्यामयं
अथ अथः अथः अथः अथः अथः ॥

इति श्रीमान्देवतामलादपुर्वं अथमयविद्युत्वं अथमय-
विद्यामयविद्युत्वं अथमयः ॥

The last two pages contain a description, in 13 verses (*विद्युत्वं विद्युत्वं विद्युत्वं*), by *Gaṇeśa*, son of *Keśava* of *Nandigrāma*, of a special variety of *yantra*, called *pratodayantra* and made of ivory or *śiṃśa* wood, to be used in battle, when mounted on horseback, as a sort of charm. [DR. JOHN TAYLOR.]

2910.

1528b. Foll. 16; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1761 A.D.; 13-15 lines in a page.

Yantradīpikā, another commentary on *Caṅkradhara's* work, by *Rāma dāivajña*, son of *dāivajña Madhusūdana*.

It begins:

मया गतिविद्युत्वं अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥ १ ॥
विद्युत्वं अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
मयाः विद्युत्वं अथः अथः अथः अथः अथः ॥ २ ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥ ३ ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥ ४ ॥

अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥ अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
मया अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥ अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥

• मया अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥
अथः अथः अथः अथः अथः अथः ॥ १ ॥

2920.

1528d. Foll. 13; size 9½ in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Bhāṣavāṭī, in the same version, and with, in the main, the same glosses as those contained in III. (foll. 52-65) of the preceding MS. A careless and inaccurate copy, in which whole passages are omitted.

[H. T. COLERBROOKE.]

2921.

1561a. Foll. 2; size 11 in. by 5½ in.; modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

A fragment, consisting of the first verse of the *Bhāṣavāṭī*, with *Kuṣeramaśra's* commentary.

[H. T. COLERBROOKE.]

2922.

2464b. Foll. 5; size 8½ in. by 5 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1637 A.D.; nine lines in a page.

Grahaśāstra, a short treatise on the motion of planets, composed (? in 1182 A.D.) by *ganaka Śādhara*, son of *Bihhuka* (?), grandson of *Vaṭsa*, who on his part was the son of *Yashnu*, and the grandson of *Bhānu*, of the family of *ṛṣhi Mudgala*. [A.]

It begins:

ग्रहोक्तायुर्वर्द्धयितव्यमपिबोहीहोव्यादीनाम्
नक्षत्राणि चरन्तानि गच्छन्ति तन्ना वृषभमिहः ।
जीमकोक्तविरक्तुमोचरन्तेमौलिमोः (दूरीत्यो B.)
[बाहुवाच्य]
ग्रहसाधनं प्रयति कुब्जं नंदानुपारीर्षिना ॥ १ ॥

ज्ञाको नक्षत्रावर्द्धयितव्यमपिबोहीहोव्यादीनाम्
नक्षत्राणि चरन्तानि गच्छन्ति तन्ना वृषभमिहः ।
जीमकोक्तविरक्तुमोचरन्तेमौलिमोः (दूरीत्यो B.)
कोऽयं नक्षत्रं चरन्तानुपारीर्षिना ॥ २ ॥

अपिबोहीहोव्यादीनाम्
नक्षत्राणि चरन्तानि गच्छन्ति तन्ना वृषभमिहः ।
जीमकोक्तविरक्तुमोचरन्तेमौलिमोः (दूरीत्यो B.)
कोऽयं नक्षत्रं चरन्तानुपारीर्षिना ॥ २ ॥
जीमकोक्तविरक्तुमोचरन्तेमौलिमोः (दूरीत्यो B.)
कोऽयं नक्षत्रं चरन्तानुपारीर्षिना ॥ २ ॥

It ends:

आसीदुःखः अपिबोहीहोव्यादीनाम्
नक्षत्राणि चरन्तानि गच्छन्ति तन्ना वृषभमिहः ।
जीमकोक्तविरक्तुमोचरन्तेमौलिमोः (दूरीत्यो B.)
कोऽयं नक्षत्रं चरन्तानुपारीर्षिना ॥ २ ॥
जीमकोक्तविरक्तुमोचरन्तेमौलिमोः (दूरीत्यो B.)
कोऽयं नक्षत्रं चरन्तानुपारीर्षिना ॥ २ ॥

नक्षत्रावर्द्धयितव्यमपिबोहीहोव्यादीनाम्
नक्षत्राणि चरन्तानि गच्छन्ति तन्ना वृषभमिहः ।

वेदोक्तमोचरन्तेमौलिमोः (दूरीत्यो B.)
कोऽयं नक्षत्रं चरन्तानुपारीर्षिना ॥ २ ॥

इति आसीदुःखः अपिबोहीहोव्यादीनाम्
नक्षत्राणि चरन्तानि गच्छन्ति तन्ना वृषभमिहः ।
जीमकोक्तविरक्तुमोचरन्तेमौलिमोः (दूरीत्यो B.)
कोऽयं नक्षत्रं चरन्तानुपारीर्षिना ॥ २ ॥

[GAIKAWAR.]

2923.

2464c. Foll. 5; size 10½ in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; thirteen lines in a page.

Grahaśāstrīnī, astronomical tables to accompany *Śādhara's Grahaśāstra*.

Copied by *jośi Vidyādhara* of the family of *Girinārāyaga*.

[GAIKAWAR.]

2924.

2408a. Foll. 13; size 7 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing, partly of 1555 A.D.; eleven lines in a page.

The beginning is wanting. Fol. 2 begins :
 चतुर्दश विंशतिं प्रवक्ष्यामि । इति वासुदेवः कश्चि
 प्रवक्ष्यामि वाचते वासुदेवो न्येनेति शेषः ।

It ends : तदा विनायकः चर्चोः शेषः । प्रवक्ष्यामि वासुदेव
 चतुर्दश विंशतिं प्रवक्ष्यामि । चर्चोः शेषः ।

वासीलक्ष्मणपति विष्णुपतिः see no. 2925 ॥
 ईश्वरचरितं स्वः ॥

इति कर्तुर्गुरुहर्षभावे चर्चोः शेषः वासुदेवः कश्चि ॥

Cf. Aufrecht, Flor. MSS., nos. 260-62.

[GAIKAWAR.]

2928.

2003. Foll. 75; size 9 in. by 4½ in.;
 good Devanāgarī writing of 1817 A.D.; eleven
 lines in a page.

Nārmadaṭīkā, or *Vāsanābhāṣya*, a commen-
 tary by *Padmanābha*, son of *ġyotirvīd Nārmada*,
 on *Bhāṣkarācārya's Karaṇakutūhala*, or *Brahma-
 tūlya*, as it is called in the colophons with
 allusion to the expression *brahmasiddhānta-
 tūlyam* in the first verse of the text.

It begins :

वासुदेवः कश्चि विंशतिं प्रवक्ष्यामि वासुदेवः
 चर्चोः शेषः । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासीलक्ष्मणपति विष्णुपतिः
 इति विष्णुपतिः कश्चि विंशतिं प्रवक्ष्यामि
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 गच्छेत् नन्दः शतं गुरुं दूरे शरत्काले ।
 प्रवक्ष्यामि चर्चोः शेषः कश्चि वासुदेवः कश्चि ॥ २ ॥

तदा वासुदेवः कश्चि चर्चोः शेषः । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।

In the colophon of the first chapter (fol. 12b)
 the author's father is called *Narmada*; in that
 of the second (fol. 28a) *Nārmada*. The others
 merely give the number of the chapter.

It ends : वासीलक्ष्मणपति विष्णुपतिः वासुदेवः ॥ १ ॥
 इति वासीलक्ष्मणपति विष्णुपतिः वासुदेवः कश्चि
 वासीलक्ष्मणपति विष्णुपतिः (thus always) वासुदेवः
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।

इति वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।

[DR. JOHN TAYLOR.]

2929.

2541a. Foll. 35; size 10 in. by 4½ in.;
 fair Devanāgarī writing of 1878 A.D.; fifteen
 lines in a page.

A course of astronomical calculations in-
 tended to illustrate *Bhāṣkarācārya's Karaṇa-
 kutūhala*, or *Brahmatūlya*.

The treatise was probably composed in
 1541-2, calculations for the years *Sampat* 1598
 and 1599 (= Śaka 1463 and 1464) appearing on
 foll. 15a, 1. 10; 18a, 1. 9; 31a, 1. 12; 34b, 1. 12;
 and the author's patron seems to have been a
 certain *rāya Rāyasiṃha* (then 20 years old)
 who is repeatedly mentioned (e.g. 28a, 1. 15;
 30a, 8; 32a, 1); and with the date of whose
 birth the treatise begins :

चर्चोः शेषः वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।

Of authorities (besides *Bhāṣka*) only *Trivi-
 krama* (18a, 1. 13) and *Vārāhi samhitā* (26a, 7;
 32b, 3) are met with.

The colophon of the first chapter runs thus
 (fol. 3b) : इति वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 (r. *Viśvavajrasūtra* of. Aufrecht, Cat. Trin. Coll.
 Camb., p. 56, v. 19) नमो नमो नमो ॥

The final colophon runs thus : इति वासुदेवः कश्चि
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।
 वासुदेवः कश्चि । इति वासुदेवः कश्चि ।

[GAIKAWAR.]

2930.

2406b. Foll. 9; size 7 in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of 1555 A.D.; 8-10 lines in a page.

Laghu-Khecarasiddhi, a treatise on planetary motions, in 20 verses, composed (? in 1227 A.D.) by *Śrīdharaśārya*; with a set of astronomical tables, entitled *Grahasāraṅgī*, by the same author.

It begins: **यच्च लघुखेचरविश्विचरं लिखते ॥**

नारायणं श्रीपुत्रपादपत्तं
पारायणं पुत्रपत्तं प्रथमम् ।
जीमदितिश्रीमन्मन्त्रां करोमि
जीमिषः खेचरविश्विचरः ॥ १ ॥

मंदान्तिहस्तो ११०२ मङ्गलो ०११२ मित्रम्
पैशादिनासिर्गमो ०४६ पुष्यः ।
अमृतलोहमे ६१ मित्रपुरा ३१ गो
पुत्रो म्मिलातेः समुद्र ३०३ चाक्षः ॥ २ ॥

दिनेरपोऽन्ति ३० पुष्यः खरा-
माश्रय ३०३ सुपेदर ६३ मित्रः ।
लम्बा म्मनो १११ मित्रपुरा ३१ गो
स्वा[ह] पुत्रो म्मंगुलो ३६५ पुत्रो म्मो ॥ ३ ॥

It ends (fol. 4b):

पाटीपुत्रजीमनोऽन्तिहस्तोमपैशादिना
विश्वानादि मन्त्रे प्रतिदिनं खेचरम् प्रत्युक्तम् ।
इत्याकलं विदां यथापि कृपया जीमिषः प्रत्युक्तं
यत्ने खेचरविश्विचरपत्तं सजीमिषजीमिष ॥ २० ॥

इति जीमदित्यचक्रपूजामन्त्राजीमिषपादावैधिर-
विश्विचरः समाप्तः ॥

Then follow five leaves of tables, with the colophon: इति जीमदित्यचक्रपूजामन्त्राजीमिषपादावैधिर-
विश्विचरां यद्वाक्यं समाप्तः ॥ संवत् १६११ चरं श्रावणे १६३३
प्रवर्तमाने वैश्वकि ३ शोमे । अखेह जीमिषीदुर्गे वाक्यः जी-
मिषिनायकपूजामन्त्रः शङ्करीपादाजीमिषापरपुत्राविष्णु-
पुत्राचक्रपूजामन्त्रादिहस्तपुत्रोपादिपत्तयः जीमनोऽन्तिहस्त-
पुत्रो विपत्तिः ॥ अखेहपुत्रोऽन्तिहस्तपुत्रो १६०६६ ॥

[GAIKAWAR.]

2931.

1933. Foll. 119; size 8½ in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; 14 or 15 lines in a page.

Grahasāraṅgī, or *Siddhāntasāraṅgī*, a compendium of astronomical calculation, composed, in 1520 A.D., by *Gaṇeśa* of Nandigrāma, son of *Kesava*; with a commentary by *Mallāri*, son of *Divākara* of Golagrāma, on the *Godāvarī*.

Acc. to Prof. Bhandarkar (Rep. 1882-4, p. 83) *Gaṇeśa*'s work superseded a similar *karṇa*, called *Grahasāntuka*, by his father *Kesava*.

The work begins (fol. 2b): **ज्योतिःप्रबोधनवी**
परिज्ञोष विषः ° see Weber, Berl. Cat., no. 845; Anfrecht, Cat. Trin. Coll. Camb., p. 57.

It ends with the following verse (cf. Bhandarkar, Rep. 1882-3, p. 215):

मंदिग्राम इत्यपराधविषये हिचापविनाशकुम्भि
यो ज्योतिःप्रबोधनः (° गोपचः v.l.) यत्कृतवान्-
[जापैविश्वेधः ।

युक्तस्य तद्विषयप्रबोधनमात्रावबोधार्थं
स्वयं युक्तविषयप्रबोधनं यत्कृतवान् यदौ ॥ ५ ॥

The commentary begins:

नामो नामोऽन्तिहस्तः सुपरमिषः जीमिषे मन्त्रा-
नाम्नानाम्नामनां यथापि यः यथापूर्वतः वाक्यविषा ।

एवं विवेकदत्तं यत्कृतवान् विषयविषयविषयं
जीमिषं भक्तविश्विचरविह हि सुदं चादं नं मन्त्रा ॥ १ ॥

मन्त्रादि युक्तानाम् यत्कृतवान् यदौ नामो मन्त्रोः
ज्योता पादुगो यथापि यः तत्राः विषयविषयविषयः ।

मन्त्रादिहस्तपत्तं युक्तं जीमिषं यत्कृतवान्
यत्कृतवान् विषयविषयः यत्कृतवान् ॥ २ ॥

Cf. *Rāj. Mitra*, Notices, vi., p. 51.

The comment on the final stanza of the text begins thus: **खेचरः मंदिग्रामे खेचरविषयविषयविषय-**
विषय विषयदेहो (1) विषयविषयविषय विषयविषय विषय ॥ १ ॥

After the colophon it has the following verses:

देहो यत्कृतवान् यत्कृतवान् जीमिषे जीमिषे
जीमिषात्कृतवान् युक्तविषयविषयविषयविषयः ।
जीमिषात्कृतवान् जीमिषात्कृतवान् जीमिषात्कृतवान्
विषयदेहो यत्कृतवान् यत्कृतवान् यत्कृतवान् ॥

2942.

2000. Foll. 28; size 8½ in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing, by two different, recent hands.

[*Laghu*-] *Tīthicintāmaṇi*, directions for astronomical computations for the construction of almanacks, with a set of tables (foll. 5-28); by *Gaṇeśa daivajña*.

It begins:

विंशतिलक्षितलेख्यबहुतो ज्योतिषिनो गणेश

विष्णुसाधनप्रदोऽयं सुविनो ये लेखने शीरषः ।

तन्मयीं तु पुनस्तुल्यमनसं विष्णादिर्विंशतिलक्षं

विज्ञेयैस्तुल्यमनसं कुर्वते जीमन्तयेः ॥ १ ॥

अनुगुणम् १८८९ शकः स्वात्मनीयो ०

It ends: इति विंशतिविंशतिलक्षः संदृष्टः ॥ इके १७०५ शोभन्तुं चास्मिन् कृष्णपुष्पी संदृष्टः ॥ विंशत्येन लेखने नारायणं च दीवते । उपदेशं च रत्नसं तदर्थं दत्तुमर्हं ॥

Foll. 2 and 3 are marked ल० वि० in the margin. [DR. JOHN TAYLOR.]

2943.

1990b. Foll. 8; size 8½ in. by 4 in.; Devanāgarī character; ten lines in a page.

Gaṇeśa daivajña's Tīthicintāmaṇi.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2944.

2730a. Foll. 8; size 7½ in. by 6 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1807 A.D.; eleven lines in a page.

Rāmavinoda (Pañcāṅgapatira), a series of rules and data for the computation of calendars, compiled, in Śaka 1535 (A.D. 1619), by *Rāmacandra* (or *Rāmaharṣa*), son of *Ananta*, for *Rāmadāsa Bhūpāla* (minister of Akbar).

Cf. Bhandarkar, Rep. 1888-84, p. 84.

It begins:

मन्वन्तिनिर्वचं जीमन्तयेद्विंशं

अस्मिन्विंशतौ जीमन्तो यन्मन्त्रः ।

अथर्ववेदशास्त्रादि विंशतिर्वचं

अनुगुणमनसं तुल्यमनसं ॥ १ ॥

द्वैतद्वैतविंशतिलक्षः १६९९

तुल्यमनसं तुल्यमनसं ।

स्वाध्यायविंशतः अथु अथ

भास्वत्यविंशतः विंशतिलक्षः ॥ २ ॥

भास्वत्यविंशतिलक्षः इके १६५

विंशत्येन विंशतिलक्षः ।

शैलेश्वरविंशतिलक्षः (i.e. Śaka 1477)

शैलेश्वरविंशतिलक्षः अथः ॥ ३ ॥

शास्त्र(र.) शैलेश्वरविंशतिलक्षः विंशतिलक्षः ॥ ४ ॥

[गुप्ते]

विंशतः अथुताविंशतिलक्षः अथुताविंशतिलक्षः ॥ ५ ॥

अथुताविंशतिलक्षः अथुताविंशतिलक्षः ॥ ६ ॥

अथुताविंशतिलक्षः अथुताविंशतिलक्षः ॥ ७ ॥

Upakaraṇasiddhi, vv. 1-10; *tīthiādisādhana*, vv. 11-13; *sūkṣhmanakṣatrasiddhi*, vv. 14-16; *samkrāntimāhānakṣatrasādhana*, vv. 17; 18; *phalāni*, vv. 19-28; *grahāṇayana*, vv. 1-14.

It ends:

राज्यं अथुताविंशतिलक्षः

अथुताविंशतिलक्षः (r. ० नाथ) ।

अथुताविंशतिलक्षः अथुताविंशतिलक्षः

अथुताविंशतिलक्षः अथुताविंशतिलक्षः ॥ १८ ॥

इति अथुताविंशतिलक्षः अथुताविंशतिलक्षः अथुताविंशतिलक्षः ॥

The MS. was copied by *Pāṇḍuranga* of Vijayapura, son of *Rāmajyotirvid*, and great-grandson (*prapautra*) of *Taṇmaṇa* (I) *daivajña*.

[MACK. COLL.]

2945.

2083d. Foll. 3; size 9½ in. by 4 in.; small, modern Devanāgarī writing; 13 or 14 lines in a page.

Grahakaumudī, a small treatise on planetary motions, in three chapters, by *Nṛsiṃha daivajña*, son of *Rāma daivajña*, grandson of *Kelava daivajña*, and nephew and pupil of *Gaṇeśa*, the well-known astronomer.

Fragment of a commentary, by *Dinakara*, on his *Candrārki*, a short treatise on the movement of the sun and the moon, for the text see Aufrecht, *Ori. Cat.*, no. 775.

The MS. begins : ॥ चंद्रस्य गणनार्थः ॥ चन्द्रो-
त्थायकस्य । चंद्र २ मय सौदा ॥ २२० चन्द्राग्नयच वि-
नाशोत्था । चन्द्र २ मय । चन्द्राग्नयः चन्द्रः । ३५ । ०

It ends : दिनचरौ मुदा हयैव चंद्राकी चन्द्रे । चन्द्राय ।
याने । चिं ० चारोत्थे । चिं ० दि ० मोहनायकुमुदः ।
कुम्भिकगोत्रे जातः ॥ इति दिनचरितरिचचंद्राकीदिव्यम् ॥

[GAIKAWAR.]

2949.

2464d. Foll. 7; size 10½ in. by 5 in.;
legibly written, in Devanāgarī, about 1700 A.D.;
twelve lines in a page.

Laghukarapa, a short treatise on astronomical
calculations, in 9 chapters (*adhikāra*), composed,
in 1598 A.D., by *Bhāva Sadāśiva Bhaṭṭa*.

It begins :

मदीयपीतलपौगं कविमुपार्यामि ।

भक्तानां पित्रहोतारं चंदे चंद्र गणयाम ॥ १ ॥

ज्ञाको मङ्गलरक्षो १५२० रवि १२ ग्री गतनास्यैः ।

चंद्राजमुदी ३ द्वितीयो रामाग्न्याश्चन्द्राधिनारकैः ॥ २ ॥

I. *madhyamādhikāra*; II. *spashā*; III. *lagna*;
IV. *candragrahaṣa*; V. *sūryagrahaṣa*; VI. *udā-
yāsta*; VII. *grahayuti*; VIII. *śrīgōṇṇaty-ādhi-
kāra*; IX. *pāśādhya*.

It ends :

तेन ते पाठितः प्रायश्चयोः प्रायश्चित्तं पुनः ।

स्मिन् कृता तु पातस्य मन्त्रालो भवेत्सुः ॥ ६ ॥

मानवोपाधैषिकला मुक्तं गच्छता स्तिष्ठति ।

तत्र पुनो गो मन्त्रस्य पातस्योपाधैषिकला ॥ ७ ॥ ११३ ॥

इति श्रीभाषावद्विचित्रमहोपाधैषिके लघुचन्द्रे वातायवो
मन्त्रः ॥ [GAIKAWAR.]

2950.

520a. Foll. 24; size 9½ in. by 4 in.; clear,
modern Devanāgarī writing, in two different
hands; seven lines in a page.

* *Sūryapakṣahārara Kāvya*, another treatise
on the calculations of the position of the sun,
moon and planets; composed, in 1608 A.D., by
Viṣṇu dāsa. Not very correct.

It begins (somewhat corrected):

विषादनीं विषादनिषिषोपाधैषिकं

चंद्राय चन्द्राग्न्याय चन्द्राय चन्द्राय

देवो गणाय इति ग्रहगणितोपाधैषिकं

चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय ॥ १ ॥

नासा च चात्रा च (र. च) द्विती मन्त्रा

ही चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

श्रीभाषावो मन्त्रः ग्रहगणितोपाधैषिकं

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय ॥ २ ॥

वाताय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

वाताय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

वाताय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय ॥ ३ ॥

चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय ॥ ४ ॥

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय ॥ ५ ॥

चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय ॥ ६ ॥

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय

चंद्राय चन्द्राय चन्द्राय चन्द्राय ॥ ७ ॥

The treatise is divided into the following
14 *prakaraṇa*: I. *madhyagraha* (8b); II. *spashā-
graha* (9b); III. *pramātraya* (13a); IV. *candra-
graha* (14b); V. *sūryagraha* (15b); VI. (*kīṭhi*)
pratrāgraha (16b); VII. *candrekṣhaṣa* (17a);
VIII. *astodaya* (19a); IX. *kṣepaprabhā* (19b);
X. *śrīgōṇṇatī* (20a); XI. *kṣepādhya* (20b);

XII. *rikshaprabhā* (32a); XIII. *pāṇinīya* (23b); XIV. without special title. This agrees generally with the colophons of the *Sūryasiddhānta*.

The colophons of chapters usually read thus:

जीवृषिचक्रहरेः चरले इतिबुध-
द्वैतचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः ।
द्वैतचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः ।
... अथचरले चरलेनादीन् ॥

It ends :

यत्तु क्षितिचक्रहरेः चरले
क्षितिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः ।
अथचरले चरलेनादीन् ॥ ॥ ॥

इति जीवृषिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः ।
अथचरले चरलेनादीन् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2951.

2265. Foll. 10; size quarto, 10 in. by 18 in.; good, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

Sūryapakṣaśāraṇa Karaṇa, copied from the preceding MS. and revised by another hand.

[CALCUTTA.]

2952.

520b. Foll. 26; size 9½ in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Vishṇukaraṇodāharṇa, a commentary on *Vishṇu's Karaṇa*, partly explaining the verses of the original, partly amplifying its rules; but mostly illustrating their application by examples. Apparently composed in 1612 A.D.

It begins: विष्णुकराणोदाहरणं चरले १६६२ इति १६६२
विष्णुकराणोदाहरणं चरले १६६२ इति १६६२

Sūryaspāṣāṇikāraṇa and *candra-spāṣāṇikāraṇa* (2b); *spāṣāṇikāraṇa* (4a); *tripāṣāṇa* (ib.); *candra-grahāṇa* (7b); *sūrya-grahāṇa* (9b, 10b, 11a); *tithipāṣāṇikāraṇa* (11a);

candra-grahāṇa (11b); *udaytithi-grahāṇa* (18a, 18b); *chāyā-grahāṇa* (ib.); *tri-grahāṇa* (18a); *grahā-yutya-grahāṇa* (20b); *pāṣāṇikāraṇa* (22b, 25b).

Like that of the *karaṇa* which follows it, this MS. was transcribed by one Hemachandra.

[H. T. COLEBROOKE.]

2953.

2300. Foll. 16; size quarto, 10 in. by 18 in.; good, modern Devanāgarī writing; 23 lines in a page.

The same work; copied from the preceding MS.

[CALCUTTA.]

2954-2956.

2476a-c. Foll. 62; size 12 in. by 6½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; twelve lines to a full page.

I. foll. 27; *Tithyāḍipatra*, astronomical tables formed according to the *Sūryasiddhānta*, by *Makaranda*.

It begins:

जीवृषिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः ।
क्षितिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः क्षितिचक्रहरेः ।

As far as fol. 26a these tables agree with the first 19 leaves of the Benares lithographed edition (1869), while the last 3 pages of the MS. do not correspond to anything contained in the last 25 pages of that edition. That our MS. is imperfect at the end, seems further indicated by 4 blank leaves appended to it.

"The tables of *Makaranda*" are referred to in Davis's article "On the astronomical computations of the Hindus," *Asiatic Res.*, vol. II., pp. 254, 271.

II. foll. 24; *Makarandasyodāharṇa*, by *Vishva-nātha daivajña*; see no. 2957.

III. foll. 11; *Makarandasyodāharṇa* by *Dīva-kara*, son of *Nṛsiṃha*, grandson of *Kṛṣṇa daivajña*.

2960.

2529b. Foll. 6; size 10 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1726 A.D.; seven lines in a page.

* *Pañcāṅgavidyādharī*, a short treatise on the computation of time, with a view to the preparation of calendars, composed (? in 1648 A.D.), under the rule of *Vīrabhadra* of *Bājakoṭa*, by *Gāṅgeya-Vidyādharma*, son of *Nārāyaṇa*, and grandson of *Harihara* of the (*Girinārāyaṇa* branch of the) *Vaśiṣṭha* family, residing at *Jirṇagadhapurā*, near mount *Raivatika*.

It begins:

विदितमस्येष्टज्ञानिनो यं कर्तव्यं
दृष्टमनुबन्धनाः विदितं यं कर्तव्यं ।
सकलमुपन्यासो रायवा सेतुनो मे
दिशतु कनकचिह्नं वाचि दामोदरः सः ॥ १ ॥
पुरविभूषकादीनां पुरे
स्वर्णविभूषकादीनां पुरे ।
सकलसर्वादिः सुखदीपको
हरिहरो ज्ञेयः सकलकुले जगत् ॥ २ ॥

तस्याजपुत्रो गिरिजधनुर्वनादायकज्ञानिपुणको जल ।
नारायणस्यैव तदाजपुत्रीगोविन्दायक रथ जातः ॥ ३ ॥
को ह्येवमेव तदायं
पंचांगविज्ञानपर्यं प्रवक्षे ।
ज्ञाते इदं नाजपुत्रि ॥ ४ ॥
गताय विज्ञाना मुखा मुखाः सुः ॥ ५ ॥

It ends:

जीराजकोटे मुषवीरनद्वीपिराजते भागवतोक्तो यः ।
तस्य प्रकाशद्वयमेव त्वं निपादिनो दीपतु मे सदैव ॥ ६ ॥
इति अंगविज्ञानपरिचयिता पंचांगविज्ञानपरि चयना ॥ संवत्
१७२६ वर्षे ज्ञाते ॥ ६ ॥ २० मार्गशीर्षदि ८ उद्ये (1) अष्टमी ५
शुक्ल (2) मार्ग.) जीराजकोटे लिखितं ॥

[GAIKAWAR.]

2961.

2083e. Foll. 6; size 9½ in. by 4 in.; modern Devanāgarī handwriting; 6-8 lines in a page.

Grahavidyādharma, another short course of instructions for the preparation of almanacs, compiled (in 1680 A.D.), by *Vidyādharma*, son of *Nārāyaṇa* (and author of the preceding treatise).

It begins:

शुद्धमोदरायकं गिरिजधनुर्वनादायकं ।
विज्ञानादायकः कर्तुं तदा अंगविज्ञानपरिचयिता हि
ज्ञातेः कनकचिह्नं वाचि दीपो ॥ १ ॥ [१ ॥
गताय विज्ञाना मुखा मुखाः सुः ।
सकलकुले जगत् ॥ २ ॥

It ends.

सकल जीराजकोटे मुषवीरनद्वीपिराजते भागवतोक्तो यः ।
तस्य प्रकाशद्वयमेव त्वं निपादिनो दीपतु मे सदैव ॥ ३ ॥
इति अंगविज्ञानपरिचयिता पंचांगविज्ञानपरि चयना ॥ संवत्
१७२६ वर्षे ज्ञाते ॥ ६ ॥ २० मार्गशीर्षदि ८ उद्ये (1) अष्टमी ५
शुक्ल (2) मार्ग.) जीराजकोटे लिखितं ॥

The MS. was copied by *Mordāji*, son of *Prabhūji*, for two brothers *Jivarāja* and *Vallabhaji*. [GAIKAWAR.]

2962.

2529e. Foll. 24 (numbered 22, foll. 8 and 10 being double); size 9½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1725 A.D.; seven lines in a page.

Tithikālpadruma, or *Pañcāṅgapātradruma*, a summary of rules for the preparation of calendars, in 51 *śloka*s, accompanied by copious tables of figures for calculating time.

It begins:

गीर्तं गिरि दिगंबरं मुषवीरनद्वीपं ।
सकल जीराजकोटे मुषवीरनद्वीपं ।
गताय विज्ञाना मुखा मुखाः सुः ॥ १ ॥

ज्ञातेः कनकचिह्नं वाचि दीपो ॥ २ ॥
गताय विज्ञाना मुखा मुखाः सुः ॥ ३ ॥
सकल जीराजकोटे मुषवीरनद्वीपं ।
तस्य प्रकाशद्वयमेव त्वं निपादिनो दीपतु मे सदैव ॥ ४ ॥

The first eight leaves, containing the rules, seem to have been copied by the same scribe (? *Murārija*) as the preceding MS., whilst the remaining fourteen leaves containing tables were written by (his father) *Bhaṭa Prabhuji*.

[GAIKAWAR.]

2963.

963. Foll. 54 (numbered 52, foll. 18 and 33 being double); size 15 in. by 4 in.; good, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Gaṇitārāja, a compendium of rules on the computation of time for calendars, followed (from fol. 14 onwards) by a set of astronomical tables; by (*Kevalarāma*) *Paścānana*.

It begins :

विज्ञेयो यः वर्षोत्थानसुरादिनीशीतलाभः प्रवाहे
चाक्रेः पुच्छरेव खलितनदमित्ताखिपसौख्यमिति ।
विजयं संनाति गीरोमिष चिरकलहं विहायुः समाया
ओ ध्वं यो विज्ञेयता भवतु जगतां चक्रपादारविन्दः ॥

गीतापात्रपदचक्रनक्षत्रीतोत्तरमयः ।
प्रचोचयतु यो निजं वर्षोत्थानसुरादिनीः ॥

वीर्यकाचपदो विजयवैनीनो
मृगालचक्राधिकपादयः ।
कलेमिताये चक्रपात्रपदे २०२५ र
मिरे * सप्तवीर्यपात्रपादयः ॥

ततो गतानां हरदो वसुधितं
कुत्वा सप्तवीर्यपात्रपादयः ।
सप्तवीर्यपात्रपादयः समायाः
चक्रपादयो वक्ति विविचयसहं ॥

The author's name does not occur in the text again, and is completed on the outside page only by a different hand; but neither the text nor the tables seem to be complete.

* This corresponds exactly to the date 1728 A.D. in the *Kshilāvacanāśāli*, Berl. MS. 567; cf. Dr. Pertsch's ed. of that work, prol. p. iii.

The author takes for his 'epoch' year the year of *Kṛishṇaśaṇḍra*'s† accession to the throne of Navadvīpa (Nuddea).

The treatise consists of ten chapters (called *rāshṭra*, in accordance with the title of the work), only the first seven of which are however numbered, viz.: I. (fol. 2b) *śriṣṭijñāna*; II. (fol. 3b) *madhyasādhana*; III. (fol. 4a) *dehāntarasādhana*; IV. (fol. 5a) *chāyāsādhana*; V. (fol. 6a) *sphuṭa*; VI. (ib.) *paśoṅgasādhana*; VII. (fol. 7b) *prahiraṇaka*; VIII. (fol. 11a) *khaṇḍakathana*; IX. *grahasādhana*; X. (? *grahasādhana*), ends: इति गणितराजे [सुखसायनं रा॥! suppl. by second hand] ॥

[H. T. COLLEBROOKE.]

2964.

1492d. Foll. 14; size 13 in. by 3½ in.; good, modern Bengali character; four lines in a page.

Grahaacarita, a treatise on planetary movements, by *Kevalarāma Paścānana* (?).

It begins :

ग्रहाक्षेपकृतियं वल्य वादाधुनाम (?) नमः ॥
गीतियं भवतु भवतु नमः ॥
नमो वसुधितपात्री अष्टोमगतिनी ।
ग्रहाणां चरितं भूते दासो रामदासमिने ॥
चक्राधुनाम १५५१ गतो अष्टपिण्डः
वसुधितपात्री १५५१ गतो अष्टपिण्डः ।
पुतो वसुधित गीतियुक्तपात्रीयोः
वसुधित गीतियुक्तपात्रीयोः
नमो वसुधित १५५१ पुतो वसुधित १५५१
लम्बोमहिरो वसुधितपात्रीयोः । चक्रपात्रः ॥
वसुधित गीतियुक्तपात्रीयोः १५५१
वसुधित १५५१ पुक्त वा विज्ञेयवैनीनोः १५५१ ॥

† That the term *abdiya* is to be understood in the sense of a given year of *Kṛishṇaśaṇḍra*'s reign is further illustrated by a scholion on fol. 2b: *वसुधितपात्री नमो वसुधितपात्रीयोः १५५१ गतो अष्टपिण्डः* । Op. the beginning of our author's *Grahaacarita* and *Grahaśāstra*, nos. 2964, 2965, and of the *Bhāṣāśāli*, no. 2916.

इति सुवाचिकाः fol. 36; इति वचनाचिकाः fol. 5a; इति अवाचिकाः fol. 7a, etc.

It ends: सहचरेः । इति सहचरिणं वनाम् ।

Colebrooke's *Papāṭi* has added, in Devanāgarī, the title सहचरिणं ० चेष्टारामवेदान्तम् ।

[H. T. COLEBROOKE.]

2965.

733. Foll. 68; size 12½ in. by 4½ in.; excellent, modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Grahacāra, a manual of practical astronomy, composed (7 in 1762 A.D.) by *Kevalarāma Pañcānana*; with a commentary (*śikā*) thereon, by *Rāmākṣara Bhattachārya*.

The text (foll. 1-23) begins:

वेदोक्तगणनां नमस्तं दुरावां
विदोऽनुशास्त्रियं गच्छेत् ।
वक्रचक्रिनीवचिनाहरोः
विष्णुरूपारुच्यनाचपाणि ॥

जीवान् नमन् भास्वरपादवत्
पञ्चाननः केवलरामपूर्वः ।
पारद्वयोर्द्वितीयो नमस्ते
चात् सहावां ननुते वनाचार ॥

ज्ञाको युगात् १६६६ चित्रिवास्तुहीनः
ज्ञाकाव्यक्तो भवतीह ज्ञाको ।

अदो अज्ञाज्ञा १००० गुणितः ज्ञा १०० जो
दुतो अज्ञाज्ञा १०० अज्ञाज्ञावेदेः ६३ ॥

The commentary (foll. 24-68) begins:

अनुवाचिं विना नास्ति अस्ति रामं प्रत्यक्षम् ।
बुद्धेते सहचारक टीकां जीवामिह ॥

निर्दिष्टव्यवस्थापयन् उदयैश्चित्रिवाचैः च ० ननुलमाच-
रति । वेच इत्यादि । ० ० ० । ज्ञाको अनीकगणनाचः च
अनुशास्त्रिवाचोऽज्ञाज्ञा हीनः इह ज्ञाको सहचरे ज्ञाकाव्य-
क्तो भवति । ० [H. T. COLEBROOKE.]

2966.

421. Foll. 78; size 4to, 12 in. by 8 in.; large Devanāgarī writing of the Kāśmīr type,

enclosed in coloured and gilt edges; dated 1804 A.D.; 12-14 lines in a page; the paper being very thin, some leaves are somewhat torn and defective.

Khapṛakṣādyā-karṇa-(uddharaṇa), a course of astronomical calculations in accordance with the rules laid down in *Brahmagupta's Khapṛakṣādyā* (dated Śaka 587); composed in Śaka 1680 (1758 A.D.), by an anonymous Kāśmīrian author.

It begins: चप संवत्सर्गं चरत् त्रिवर्गे । चो
मुनिवेदादि संवत्सर्गं लीलावाचानिनिधिरे ।
एव चातः शब्देष्टावां इतिनिः कनुवाहः* ॥

जी-ज्ञाको अचक्रुहोरो ० अचक्रुहोरादिनाचवर्गः ।
विश्वगुः विविगुः पृथग्विगुहो विवा अचक्रुहः ॥
पंचोदविनच[वि]मिहोरो भाविनः चरगर्भः ।
लजाविनाचदिनेराचो ० चो हनु[वि]गुहः ॥
अचक्रुहोरो अचक्रुहोरादिनेराचो ० अचक्रुहोरो ॥
विजयगुहोराचो राचो ० अचक्रुहोरो ॥

* This is apparently the author's own introductory verse, followed by vv. 3-5 of *Brahmagupta's Khapṛakṣādyā*. The first two *śloka* verses of the latter work run as follows (see the fragment of *Caturveda-Prithā-dakṣaśāmin's* commentary on the work, Weber, Berl. Cat., no 1734):

प्रविष्टं महादेवं जगदुत्पत्तिवित्तप्रपदे ।
वक्राणि संवत्सर्गनाचवैभवंगुलकं ॥ १ ॥
त्रायेष्टावैभवं चवहाः प्रतिदिनं चो अचक्रुहः ।
उहाहाहाहादिनु जगदुत्पत्तिवित्तप्रपदे ॥ २ ॥

In Prof. Bhandarkar's Rep. for 1883-84, p. 369, a (Kāśmīrian) work of a very similar nature to the present one is described. The MS. there begins with the first two verses of *Brahmagupta's* work, which are not however explained for the reason that "they offer no scope for astronomical computations"; after which the MS. gives the text of the first *śloka* of the present work, in which, however, it reads the chronogram as मुनिवेदादिपरीक्षत् (1547), and then proceeds to explain it.

† In one or two places the division marks of the verses and *ardharcas* were wrongly placed. This has been rectified here.

शैब्य ३३ मुनिवेदादिस्थाव १६३० मुद्रा संवत्तर ३३ । निश्चित
१६३० याः श्रीशालिवाहनयाः । अस्यामप्युद्गरीनाः १६३० याः
करकगताः १०२३ । अथनमैकुण्डः १६११६ । मुनिविष्णुः ३००५
३२३३० । दण्डवः पुत्र्य स्वायं ३२३३० । पुत्र्य वरिहः कायः
३२३३० । पुनरतः स्वायं ३२३३० । अथ योदोदयिनयः मनुभिः
१०२३५ । भागं दत्ता तुम् २६ । शेषं ३२१५ भागं । तुम् २६
मथ्यराक्षिपात्रं ३२३३५२ दण्डात् । अथ यदगमिः ३०६ भागे
तुम् ३०३ शेषं १३१ भागं । यत्तम् ३०३ विष्णुः ३०० तुम् यां
१२०२० । दण्डपुत्रि यां ३०५५० भागं । दण्डवः स्वायं ३०५५० ।
दण्डः ११ तुम् ३३६५०६० यां । दण्डपुनरतः स्वायं ३३६५०६० ।
अथ अगतिविहारीः ११५५३ भागे तुम् ३२ दण्डमथ्यराक्षिपात्रं
३३६५२६ अथ विष्णुभिः ३०३ भागे तुम् ६३३६ । यत्रि यां
३२२२२३ भागे दिनगः । अथ मुनिभिः ३ भागे तुम् १३०३२
भागे शेषं ३ दिनस्य तेषं निरेवं योस्तेह निरेवं यां ३२२२२३
यातो दिनगः । अथ मुनिभिः ३ भागे तुम् । ५३०३१ । भागं ।
शेषं ६ । आदिनादि गमनीयं । यारोच मुद्रायाः जागतः ॥
आदौ दूयैमथ्यराक्षी ।

अथपुत्रुधिताय वसुधुत्रुधिताय मुनिनखनिन्दयै ।
अथवादि अथपुत्रुधितायौचकुमुद्रुद्रुनाम ॥
अथनीयं ३२२२२३ संख्याय । अथपुत्रु ३०० । मुननीयं ।
३२२३३३० । अथ वसुधुत्रु ३३३ पात्रयात् । ३२२३३३३३ ॥
अथ मुनिनखनिन्दयै । ३२२२०३ । °

We extract a few more verses :

Fol. 4a : अथ चंद्रस्य ॥

अथरतगुधिताय अथरतगुधिताय मुद्रुनायिका (१) चिनव-
[गुधितायिका] ।

अथवादिवाहिनीशोः नयननामैः कलारहितम् ॥

Fol. 6a : अथ चंद्रमथ्यशेषं काथते ॥

अथवादि अथरतगुधिताय अथरतगुधिताय शशिधितायि-
[वृत्ता (१)] ।

अथवादिचंद्रशोभं मथ्यचंद्राय शशिवाचकम् ॥

Fol. 7a : अथ पात्रस्य अथशेषं काथते ॥

काथकुमुद्रु मुद्रुनायिकाय चिनवमुनिरेवैकात् ।
यन्महाराष्ट्रं अथवादिशोभं जगताः ॥

Fol. 19 : इति दूयैमथ्यराक्षीदण्डम् ॥

अथरतगुधिताय दूयैमथ्यराक्षीदण्डम् ।
विष्णुवाच विष्णुवा दूयैमथ्यराक्षीदण्डम् ॥
अथगुधिताय अथवादिः योदोदयिनोदयैः ॥

अथगुधिताय अथवादिः योदोदयिनोदयैः ॥ इति दूयैमथ्यराक्षीदण्डम् ॥
अथ चंद्रादिरक्षीदण्डम् ॥ ° etc.

The year Śaka 1680 is several times again made the basis of calculations, as on fol. 41b, where, as above, it is called the (current) 34th year of the *Saptarāhi* (or *Lauṅhika*) era : श्रीशालिवाहनस्येव अथवैवर्ष ३३ वैवर्ष (१) १ ॥ अथ विष्णु-
वाचैवर्षादयः ॥

अथो गतिविष्णुवाचस्य वाचिचं कारवैष्णुः ।

यां श्रीशालिवादिमहाकमुचं ननीविभिः ॥

श्रीशालिवादिमथ्यराक्षी १६५० । श्रीशालिवाहनयाः १६३० । °

Similarly Śaka 1652 and 1666 are referred to (fol. 64a, 60b) as the 6th and 20th *saptarāhi* years respectively. Cf. Bühler, Detailed Report, p. 59; Bhandarkar, Report for 1883-84, p. 88-4.

The Kāśmīr country and people are referred to by the author in several other places, as *Kāśmīrāhu*, fol. 15b, l. 5; *Kāśmīramanḍale*, fol. 41b, 2; 64a, 9.

In the latter half of the work numerous passages (chiefly *anuvāṭhāloka* and *indravajrā* verses) are found, apparently quoted from some other work, or works. One of these authorities is a certain *Ratnākara* (a Kāśmīrian, it would seem), who is referred to on fol. 70b : अथ रत्नाकरमतेन दूयैमथ्यराक्षीदण्डम् ।

यातो नैदुः श्रीमथ्यराक्षीदण्डम्

निर्मथ्यराक्षीदण्डम् स्वायत्ता दूयैवै ॥ १६ ॥ १ ॥ १ ॥

अथवादिनाय्यराक्षीदण्डम्

गम्यं रत्नाः पथै अथवादिदण्डम् ॥ १६ ॥ १ ॥ १ ॥

and from whom another passage is quoted towards the end of this work (fol. 72a), in which he tells us that he was the son of *Śaṅkara*, and pupil of *Nityānanda*; and that he wrote in Śaka 1558 (A.D. 1636), the 12th year of *Jahān Mahipati*, apparently the Emperor *Shāh Jahān* (in which case his accession would however be antedated by four years, possibly on account of his father having been taken prisoner in 1624) : अथ चंद्रस्य ॥

2971.

2252. Foll. 1+88; size oblong, 9 in. by 4 in.; Devanāgarī character.

Astronomical tables for the construction of calendars or horoscopes.

The first leaf (relating to Śaka 1560) seems to have belonged to a different set of tables.

The MS. ends: संवत् १७५५ वर्षे श्रावणे २६२० प्र० मासपक्षाने मासवदी २ शनी चदी ३२। ६६ चलोवा चदी २०। २२ चापुषान् चदी २६। १७ एवं पंचांगमुद्गीतदिने प्रथमदाशीत-चदी ८५ (?) समये ०

[GAIKAWAR.]

2972.

1051f. Foll. 20; size 8 in. by 3½ in.; Bengali writing of 1789 A.D.; number of lines varying.

Materials for a calendar (*pañjikā*) for the Śaka year 1711, compiled, for *Īśvaracandra*, by *Vidyā-tiromaṣi*. They consist mainly of astronomical tables without directions for using them.

It begins:

श्रावणे भूकृतिशैलेष्वपमृगशिते जीवावपेरी कृती
शीतानीचरचन्द्रावपुष्यपिष्यल्लाहवा पक्षिका ।
विज्ञानादिनिर्णयिष्ये प्रमुने यत्नेन विज्ञानिरो-
नस्यास्यः सरगवैद्यविज्ञानं श्रीकृष्णचन्द्र सरग ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

2973.

2631. Foll. 84; size 10 in. by 6 in.; Devanāgarī character.

Paṭtraprakāśa, or *Paṭtrapāpaka*, sets of astronomical tables according to the calculations of the *Sūryasiddhānta*, composed, in 1777-82 A.D., by *Balabhadra*.

[MACK. COLL.]

2974.

1566. Foll. 240; size oblong, 10 in. by 6½ in.; the last 16 leaves 8½ in. by 5½ in.; fairly good Devanāgarī writing.

A set of sixteen almanacs for the years Samvat 1856-71, each consisting on an average of fifteen leaves, written in two colours, black and red, with an ornamental frontispiece.

Those for 1856-64, 1868 and 1870 begin:

विनायकं प्रथम्यादी देवीं चाग्नेयानां मुनिः ।
संवत्सरे चत्वारः पक्षे लोकार्णां हितात्मन्यवा ॥ १ ॥
त्रिपिपादं च नक्षत्रं योगं करणेन च ।
पंचांगस्य चत्वारः पुता गंगाजानक्यं लोभे ॥ २ ॥
चर्चिमाचक्रदवाय निर्गुणाय महात्मने ।
कलकलगदाचार्युत्तरे प्रथमे नमः ॥ ३ ॥

Those for the remaining years omit the first two śloka.

[H. T. COLEBROOKE.]

2975.

2657b. Foll. 4; size 10 in. by 4½ in.; written in a good Jaina Devanāgarī hand about 1600 A.D.; 16 or 17 lines in a page.

Gaṇita-Nāmanālā, a vocabulary of astronomical terms, by *Haridatta*, son of *Śrīpati* (?).

It has been printed in the *Dvādaśakosha-saṃgraha*, Benares 1865.

It begins:

गणितस्य नामनाली चत्वारः मुद्रावादाः ।
चालानां दुष्योपाय (हि दुष्योपाय ed.) हरिदत्तो वि-
[नायकीः ॥

चय नक्षत्रनामानि । ० — *iti nakshatrasaṃjñāḥ*, fol. 1a; *aṅkasaṃjñāḥ*, fol. 1b; *vāsisaṃjñāḥ*; *dvādaśabhāṣānāṃ saṃjñāḥ* (MS. *dvādaśabhāṣānāma*), fol. 2a; *grīhasaṃjñāḥ*, ib.; *sūryanāmāni*, ib.; *candranāmāni*, ib.; *ḥaumanāmāni*, fol. 2b; *budhanāmāni*, ib.; *gurunāmāni*, ib.; *tukranāmāni*, ib.; *śamināmāni*, ib.; *navagrahāḥ*, ib.; *māsāḥ*, ib.; *caturvidha(māsa)saṃjñāḥ*, ib.; *madhyāhnamādhyaṛātrigatāśeṣarāhnapūrvvātrapa-rāhṇasaṃjñāḥ*, fol. 3a; *saṃjñāsaṃjñāḥ*, fol. 3b; *carasthiradvivabāḥsaṃjñāḥ*, ib.; *saṃjñāsaṃjñāḥ*, ib.; *ṛitavāḥ*, ib.; *ṛitavāḥpadajala-ḥṣaṃjñāḥ*, ib.; *grahāḥ*, fol. 4a; *iti trikoṣasavagrīhasaṃjñāḥ*, ib.

It ends ?.

संस्कृतभाषाविशेषज्ञ (संस्कृत^० ed.) हरिदत्तेन (हरद^० ed.)

नामनाहा कथा ओहा गुरुप्रसादो नवा । [पीयाहा ।

जीपरोच सुत्रेणैव बाह्यानी प्रक्षिप्यन्ते ॥

This odd half-*śloka* is wanting in the Benares edition as well as in a MS. described by Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 181. Cf., however, Peterson, Rep. 1882-83, p. 114.

[GAIKAWAR.]

2976.

1889b. Foll. 59; size 13½ in. by 5 in.; fair, modern Devanāgarī writing; 6-8 lines in a page.

Parihāsānāpattrā, a classification of astronomical and astrological terms under their different heads, intended to serve as an index to *Bhāskaracārya's Siddhāntatīromasī*, besides such works as the *Tājikastāra* (20a), *Śrīpati Bhāṭṭacārya's Paddhati* (41a, 47a), *Varāhamihira's Laghujātaka* and *Bṛhajjātaka* (49a) and *Makarandācārya's Tables* (51b). It is a bare index of names, written in columns; but convenient enough for reference on account of its systematic arrangement. [H. T. COLEBROOKE.]

2977.

2997a. Foll. 27; size 9½ in. by 5½ in.; clear Devanāgarī writing of 1815 A.D.; nine lines in a page.

Pārasiprakāśa, a vocabulary of Persian (and Arabic) terms relating to astronomy, chronology, celestial geography and arithmetic, classified under certain heads, with their Sanskrit analoga; compiled, in the reign of *Shāh Jehān* (1627-1658), by *Vedaśga Bāya*.

It begins :

जगदा श्रीभुवनेश्वरी हरिहरी लक्ष्मण च विष्णु

जीनकाहमहाजनेभुवनप्रीतिप्रकाशने ।

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

अथोक्तः प्राणायामयोगिः कथं वेदाङ्गः कथं ॥ १ ॥

उद्योगोपक्रमविधि कारखानेकी

सादसीपिदि च संयजताः ।

बह्मसाविदि (? बह्म) च बह्मसाविदि (? बह्म)

भाषणे ॥ सद्योपपन्नानि ॥ २ ॥

⁷⁴ The vocabulary was apparently compiled in the year 1648 A.D., the author twice exemplifying his rules by calculations for the Saka year 1665. It will add little to our knowledge of Persian astronomy and terminology. Cf. Wilson, Mackenzie Coll., 2nd ed., p. 370.

[Mack, Coll.]

2078.

2114d. Foll. 11; size 9½ in. by 4 in.;
legibly written in Devanāgarī, about 1700 A.D.;
fourteen lines in a page.

A fragment of *Vedānga Rāya's Pārasipra-*
kāśa, extending as far as fol. 21a of the pre-
 ceding MS. [GAIKAWAR.]

B. ASTROLOGY, DIVINATION, ETC.

(PHALAGRANTHA).

a. Natural Astrology.

2979.

590a. Foll. 154 (numbered 1-60, 1-91; the latter with double leaves for foll. 18, 34 and 65); size 11½ in. by 4 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1749 A.D.; eight lines in a page.

Bṛhatsaṃhitā, a compendium of astrology,
by *Varāha Mihira*.

Professor H. Kern has published an edition of the work in the Bibliotheca Indica (1905), and an English translation in the Journal of the Roy. Asiatic Soc., New Ser., vol. iv.

J. H. T. COLLEGE

2980.

2294. Foll. 124; size quarto, 18 in. by 10 in.; good Devanāgarī writing of 1813 A.D.; 28 lines in a page.

Bṛhatsaṃhitā. A reproduction of the preceding MS., used in Dr. Kern's edition under the letter D. [CALCUTTA.]

2981.

812. Foll. 82; size 15½ in. by 5½ in.; modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

A portion of the *Bṛhatsaṃhitā*, reaching as far as chapter lxviii., v. 101 in the edition, in which its readings are recorded under the letter E. [H. T. COLEBROOKE.]

2982.

1940. Foll. 136, of which 1-4, and 125-135 are wanting; size 11 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1650 A.D. (foll. 15, 21, 69, 70, 95-104 by a later hand); 9-12 lines in a page.

A portion of the *Bṛhatsaṃhitā*, covering from p. 7, l. 14 to p. 407, l. 4; and from p. 443, l. 5 to p. 445, l. 21 of the edition.

It is Dr. Kern's MS. G, "used only occasionally." [DR. JOHN TAYLOR.]

2983.

2219. Foll. 37; size 8vo, 8 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; twelve lines in a page.

A fragment of the *Bṛhatsaṃhitā*, comprising *adhys.* lxviii.-lxx., on fortune-telling, and referred to as MS. O in the edition. [GAIKAWAR.]

2984-2986.

891-893. Foll. 675 (1-243, 244-461, 462-675), and an extra leaf 620; size 10½ in. by 4½ in.; written in Devanāgarī by several hands, in 1792 A.D.; ten lines in a page.

Samhitāvivṛiti, a commentary on *Varāhamihira's Bṛhatsaṃhitā*, composed (in 966 A.D.) by *Bhaṭṭa Utpala*.

Cf. Kern, *Bṛhatsaṃhitā*, preface, p. 61.

The MS. is imperfect at the end, the last three chapters (from fol. 674b, l. 5 = fol. 525a, l. 3 of MS. 2171) being dismissed with a few disjointed remarks. The date of composition is consequently wanting in this MS.

Vol. I. also contains a complete index to the three parts, wrongly bound, and interspersed with a few stray leaves belonging to an index to the *Siddhāntaśiromaṇi* (MS. 871b).

[H. T. COLEBROOKE.]

2987.

1798. Foll. 244; size 13½ in. by 6 in.; good, modern Devanāgarī writing; 12 or 13 lines in a page.

Bhaṭṭotpala's Samhitāvivṛiti. Adhyāyas i.-lxiv., or the pūrvārṇha.

The MS. has been corrected throughout.

[DR. JOHN TAYLOR.]

2988.

1871. Foll. 296; size 12 in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing (smaller than that of the preceding volume); thirteen lines in a page.

The *uttarārṇha* of the same work. Revised throughout.

The date of composition is given in the first of the following verses at the end (cf. Kern, *Bṛhatsaṃhitā*, pref., p. 6):

बालमुख्यं द्वितीयावामविहारां गुरोर्दिने ।

बलशतं लक्षं विने ह्येकं कृतेन विपुतिर्नृप ।

बहुविहाराहं नामस्य बभूवुर्नृप ।

बराहनिहरे वाकिन् हारा खड्गना कुता ।

बराहविहाराचार्येणैव संविताहरे ।

वाकिनमुत्तमकर्मो नृपाख्ये विपुतिर्नृप ।

[DR. JOHN TAYLOR.]

2989.

2171. Foll. 582; fairly written, in Devanāgarī, by three modern hands (1-150, 151-378, 379-592); ten lines in a page.

The latter part of *Utpala's* commentary, from the beginning of *adhy. xliii.* (*adhy. lxv.* 3 of Kern's text; fol. 801a, l. 8, of MS. 892) to the end.

- * This copy ends with the same three verses as the last MS.; and both of them seem, indeed, to be derived from the same original.

[GAIKAWAR.]

2990.

2110. Foll. 28, numbered 3-30; size 9½ in. by 4 in.; good, clear Devanāgarī writing, of 1671 A.D.; ten lines in a page.

Yogayātrā, a treatise on prognostics with reference to the setting out on military expeditions, by *Varāhamihira*.

The text and a German translation of the first nine chapters of this treatise have been published by Prof. H. Kern, from a Benares MS., in Weber's *Indische Studien*, vol. x., p. 161 seqq.; xiv., 312 seqq.; xv., 167 seqq.

The present MS would seem to have been copied from one the first two leaves of which were wanting, since it begins at the top of fol. 3b, in the 20th stanza (corresponding to v. 19 of the edition) of the first chapter.

A MS. described in Peterson's Rep., i., p. 100, is stated to contain 16 *sargas*, the last of which (called *balotsāhasarga*) seems to have 39 verses ending with the same verse as ours; and (though consisting of only 36 leaves, with 9 lines in the page, and beginning with the same verse वसुधैवकुतः सहस्रवर्षात् च धामावैव as the printed text) it may possibly contain the *Bṛihad-Yogayātrā*. An incomplete MS. of *Utpalabhaṭṭa's Vivaraṇa*, noticed in Bāj. Mitra's

Not., i., p. 28, ends (like Kern's MS.) with (v. 18 of) the 9th *adhyāya*.

According to the colophons of the present MS., the treatise consists of the following 14 chapters, only the first 9 of which are numbered: 1. *daivapurushākārādhyāya* (23 vv.); 2. *ācārādhyāya* (36 vv.); 3. *abhiyojyādhyāya* (23 vv.); 4. *yogādhyāya* (64 vv.; 58 vv. in ed.; there being additional stanzas after vv. 36, 37, 38, 40, 45, 52); 5. *mitrākādhyāya* (42 vv.; 39 ed.); 6. *balyupahāranivedanādhyāya* (29 vv.); 7. *nakshatranimittādhyāya* (*snānādhy.* ed., 21 vv.); 8. *agninimittādhyāya* (27 vv.; 19 vv. ed.; there being 8 add. vv. after v. 1 of ed.); 9. *nakshatrakāṇṭabhādhyāya* (35 vv.; 18 ed.; there being 17 add. vv. at the end); 10. *śivacchedādhyāya* (16 vv.); 11. *prasthānakīyādhyāya* (17 vv.); 12. *śrīśakunādhyāya* (34 vv.); 13. *protadhādhyāya* (17 vv.); 14. (*balotsāhādhyāya* or *suranivedādhyāya*, 15 vv.) ends:

अथैवं वसुधैव कुटुम्बकम्

वशात्प्राणानिपुण्यवत् (१० वाच) ।

कुत्सा वसुधैव (१० वाच) विनिमित्तानि च

लोकाश्चैव नान्यथा विवक्ष्यते ॥ १४ ॥

अथैव वसुधैव नान्यथा विवक्ष्यते

वसुधैव वसुधैव नान्यथा विवक्ष्यते ।

विनिमित्तानि च विवक्ष्यते

प्रथमकाण्डेन देवतात्मः (प्रथमकाण्डः P.) ॥ १५ ॥

इत्यथैव वसुधैव कुटुम्बकम् वशात्प्राणानिपुण्यवत् वसुधैव कुटुम्बकम् (१० वाच) विनिमित्तानि च लोकाश्चैव नान्यथा विवक्ष्यते ॥

Prof. Peterson's MS. has, after the colophon of the last *sarga*, three *ślohas* giving a list of the chapters which, though not very clearly expressed, seems to include, besides those above, a *śalākāvidhīsarga* and *gaṇatīkāsarga* (or *suranivedāsarga*), whilst the whole work would seem there to consist of 500 (?) *ślohas*, instead of 398, as the present MS. does.

[GAIKAWAR.]

6 x 2

2991.

497a. Foll. 23; size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; six lines in a page.

Daivajñasvallabhā, an epitome of astrology, here ascribed to *Varāhamihira* (? by *Śrīpati*).

It begins:

मन्वा दिग्बलमहं (? मन्वादिहेतुन^०) भैरवमहैवमीश्वरान् ।
जीरतिनेवा (? जीरति^०) क्रियते मन्वे देवप्रवृत्तभारवना ॥
दीर्घात् दक्षमेदं योन्यपराया निरुद्धं भाषकहं ।

महा बहत् कथयति मुभानुमं ब्रह्मदत्तया नोक्तं ॥

दीनो दीनः सुतो मुदिनः सुतः [म]पीडितो मुषितः ।
परिहीयमाधारीयैः प्रवृत्तयोर्वै परिपीयैच ॥

कोचो दीनो नीचे दीनः कगुने कथयित्तः सुतः ।
मुदिनो निचगुहस्यो रिगुमेहस्यो भवेत् सुतः ॥

मन्त्रं कोचारीमुक्तं प्रवृत्तयोर्वै कथयित्तः ।
मुभवनेत्यः कोचो रि[म]पीयैर्वै विमुक्तयिच ॥

दीने किशिरपुत्रया मरयतेदीने च दैवमग्नः
सुतो नं नमति स्थितं च भवति जीवीतिंतीक्यानि च ।
[जा]नोदी मुदिने यथेतिचकलुप्रतिः प्रवृत्ते विवत्
पीडा कपुत्रया प्रपीडिततनी मेवं गते वैचयः ॥

परिहीयमाधारीयैर्वै गवतुगवाहानी (? रवाना) भवति ।
प्रवृत्तयोर्वै [कोच] गवतुगमुचैरुक्तः ॥

ब्रह्मदिपीयैर्वै मुक्ते क्षत्रियवर्चपदादि रातः स्वात् ॥ ०

The treatise consists of the following 16 chapters: 1. *prāśnāvātara*, fol. 2b; 2. *prāśna-viśāraṇa*, fol. 4a; 3. *būbhātubhādhyāya*, fol. 4b; 4. *lābhālābhādhyāya*, fol. 5b; 5. *sāmānyagamāgamādhyāya*, fol. 6a; 6. *śatrugamāgamādhyāya*, fol. 7b; 7. *pravāśinīcintādhyāya*, fol. 8b; 8. *jaya-parajayādhyāya*, fol. 11a; 9. *rogibūbhātubhādhyāya*, fol. 12a; 10. *naśhītalābhālābhādhyāya*, fol. 13b; 11. *manomushīcintādhyāya*, fol. 14b; 12. *śrīśhīnirūpa*, fol. 15a; 13. *vivāhalābhālābhādhyāya*, fol. 16a; 14. *śrīpūṇjanmādhyāya*, fol. 17a; 15. *prākīrṇādhyāya*, fol. 20a; 16. (? *nripayāśrādīnirūpa*), begins: हेतुः कोचो कोचो राज्ञं वनः कपुत्रायै रवानाः । पित्रं कनैमतिमित्री कृमयेने भाषयित्तयाः ॥

It ends:

महा बहमेव विविधाविचोचो
वृषादिषु स्वादिषु वा कृत्वा ॥

दिनोचरायकमोचनी वा

यहः खकायां नयति प्रवत्त ॥

वृषादृष्टकलाप्ये हृदये निषाय [पराह]मिहिरस्य ।
देवप्रवृत्तयात् वृद्धा मन्त्रं पदेत्यः ॥

आदिमदास्तनवकादवाप्तयोः

कापित्तः* कथितुल्यपर्येकादः ।

आपिनिको मुनिनामप्रकोषः कथ्य

चोरां पराहमिहिरौ कथितां चकार ॥

इति पराहमिहिराचार्यकृता देवप्रवृत्तया कथना ॥

Of authorities, we find the *Yavanas* referred to on fol. 4a, and *Parāsara* on fol. 10a.

A *Daivajñasvallabhā*(!) is ascribed to either *Śrīpati* or *Nīlakaṇṭha*; cf. Cat. Cat., s.v. For another MS. of the present treatise, see Rāj. Mitra, Notices, iv., p. 207; where the first verse is defective, and, in the colophon, the work is likewise attributed to *Varāhamihira*.

[H. T. COLLEBROOKE.]

2992.

1412c. Foll. 6; size 12½ in. by 3½ in.; modern Bengali handwriting; five lines in a page.

Horāśhaṭpañcāśikā, or simply *Śhaṭpañcāśikā* (*vr̥ttī*), a series of astrological notes, by *Prithuśāsa*, son of *Varāhamihira*. [A.]

It begins:

प्रतिषथ रतिं नृपत पराहमिहिरात्मनेव कथयतां ।

मन्त्रे कृतादिगना पराहमिहिरश्च वृत्तयुक्तां ॥

* कापित्तः R.M. This verse also occurs at the end of *Varāhamihira's* *Bṛhajjātaka*, where Weber (no. 867), Aufrecht (no. 779), and Bomb. ed. of 1886 read वा-विषये. Perhaps these last two verses do not belong to this work.

† The other MS., as well as the Berlin MS. (no. 861) have वृत्तयुक्ता at the end of the first, and कथयता at that of the second line.

The matter is distributed under the following 7 heads: 1. *saṃśāhapaśorādhyāya*; 2. *gamā-gamādhya*; 3. *jayaparījayādhyāya*; 4. *bhā-bhājñādhya*; 5. *pradācintādhyāya*; 6. *naśāpṛāptya*; 7. *putrādijñādhya* (or *mīrakādhyāya*).

The colophon runs thus: इति वराहमिहिराचार्य उपाधिज्ञानं सप्तमे अध्यायः ॥ [H. T. COLEBROOKE]

2993.

487b. Foll. 83; size 12½ in. by 4½ in.; good, modern Bengali handwriting; six lines in a page.

The same work, followed by *Bhaṭṭotpala's* commentary (*vivṛiti*). [A.]

At the end of the first and last chapters (the only ones which give the title and author's name) the original treatise is called *Praśna-koshā* (cf. Colebrooke, Misc. Ess., 2nd ed., ii., p. 432), and ascribed to *Varāhacārya* (probably a mistake for *Varāhāmīra-patyā*).

It ends on fol. 6a, l. 1: इति वराहमिहिराचार्य उपाधिज्ञानं सप्तमे अध्यायः समाप्तः ॥

This is immediately followed by some further notes, commencing.

जन्मार्थं विदितं ज्ञातं जन्मदशमे मास्ये ।

चरोचरज्ञेयत्वात् ज्ञेयमात्रेण विदिते ॥

जातुमेवम् । एकादशे च दशदिक् कोणमात्रेण (र. जातुकोण)-विचिन्तयेद् दैवान्कोणं दशदिग् चरिन्कोणं चरदिग् नैर्वा-कोणेन राहुशेता तेन ज्ञेयं चोक्तम् ॥ *

This section (of which no notice is taken in the commentary) ends on fol. 10b:

मातुर्गणितयोगोक्तमनुशासतो भवं भूमिनी

चतुर् चतुष्टो मन्त्रात्मकशो भूमाय गुह्यः छिद्यता ।

पुनः कील्यनद्विर्गते चतुर्विधं कीर्तिदेहिनिर्गते

राहुशेतामिदोक्तं चतुष्टयः कुर्वन्तो ब्रह्मणे ॥

इति वराहमिहिराचार्य मन्त्रकोशो ज्योतिषशास्त्रादिका समाप्ता ॥

Below this is written, in Devanāgarī, the title वराहमिहिर(सु suppl. by another hand)ज्योतिषशास्त्रादिका ।

Then follows, from fol. 11, *Uṣala's* commentary:

ज्योतिषशास्त्रादिकावर्तिविचिन्तयितुमिच्छन्
विज्ञेयं कुरुं प्रकृत्य हिरका देवी च पालीचरी ।
मन्त्रात्मकशो वराहमिहिराचार्यः * चतुर्वि
धोक्तो विचिन्तयता विचरन्तोक्तो चतुर्विधः ॥

Verse 1 of the text is thus introduced:

मन्त्रात्मकशो वराहमिहिराचार्य उपाधिज्ञानं सप्तमे अध्यायः समाप्तः ॥ इति वराहमिहिराचार्य उपाधिज्ञानं सप्तमे अध्यायः समाप्तः ॥ इति वराहमिहिराचार्य उपाधिज्ञानं सप्तमे अध्यायः समाप्तः ॥ इति वराहमिहिराचार्य उपाधिज्ञानं सप्तमे अध्यायः समाप्तः ॥

It ends: मातुर्गणितयोगः । जातुमेवम् । जातुमेवम् । जातुमेवम् । जातुमेवम् । जातुमेवम् । जातुमेवम् । जातुमेवम् । जातुमेवम् । जातुमेवम् । जातुमेवम् ।

The text and commentary have been repeatedly printed in India.

[H. T. COLEBROOKE.]

2994.

2072b. Foll. 11; size 10 in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of about 1600 A.D.; thirteen lines in a page.

Bhaṭṭotpala's commentary on the *Śatapāñśikā*, with most of the verses of the original written in full between the commentary. [B.]

This copy does not contain the introduction, and otherwise differs considerably in its readings from A.

It begins: मन्त्रकोशः * मन्त्रकोशः ॥ मन्त्रकोशः * मन्त्रकोशः ॥ मन्त्रकोशः * मन्त्रकोशः ॥ मन्त्रकोशः * मन्त्रकोशः ॥ मन्त्रकोशः * मन्त्रकोशः ॥ मन्त्रकोशः * मन्त्रकोशः ॥

* An Indian print (undated) at my disposal reads, वराहमिहिराचार्यः. (J.E.)

(10 vv.) fol. 61a; 22. बह्वृक्षाध्यायः (14 vv.) fol. 62a; 23. बह्वृक्षध्यायः (41 vv.) fol. 64b; 24. चातानाध्यायः (47 vv.) fol. 68a; 25. जीवनाध्यायः (9 vv.) fol. 68b; 26. चातानाध्यायः (4 vv.) fol. 69a; 27. चातानाध्यायः (10 vv.) fol. 69b; 28. जीवनाध्यायः (6 vv.) fol. 70a; 29. उच्चवनाध्यायः (74 vv.) fol. 74b; 30. उच्चवनाध्यायः (8 vv.) fol. 74b; 31. विवाहप्रस्तावनाध्यायः (9 vv.) fol. 75a; 32. विवाहप्रस्तावनाध्यायः (1247 vv.) fol. 92a; 33. राक्षसिधेयनाध्यायः (50 vv.) fol. 95a; 34. गणनाध्यायः (45 vv.) fol. 99a; 35. बह्वृक्षाध्यायः (24 vv.) fol. 100a; 36. वाचाध्यायः (281 vv.) fol. 113a; 37. वराहसहस्रनाध्यायः (24 vv.) fol. 115a; 38. इति मुद्राविज्ञानविधिपरिचयनामो महासंहितायां वासुधाय्याः (217 vv.) fol. 127a.

Then follows another chapter, beginning:

अथ प्रतिष्ठा कथयामि कथम्
क्षिप्रस्य पिच्छोद्य तथा करोमी ।
जीव्यायामे देवगुटी च मुने
संदृश्यमाने परिचारिकायां ॥

and terminating abruptly (before the completion of fol. 127b) in the 11th *śloka*.

The MS. has been corrected throughout; but only the first two, and the 23rd *adhyāya* are numbered. [H. T. COLEBROOK.]

2996.

2307. Foll. 90; size folio, 13 in. by 10 in.; clear, modern Devanāgarī writing; twenty lines in a page.

The same work.

This is a copy made from the same MS. as the preceding one, but far less correct. It breaks off at the same place in *adhy.* 89. On fol. 1a it is called बह्वृक्षप्रस्तावनाध्यायः संहिता ॥ [CALCUTTA.]

2997.

1805. Foll. 35; size 12½ in. by 5 in.; fair, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Bomahariddhānta, or (a section of it, entitled) *Śrīśaṅkhyasā*, a modern astrological fabrication which has nothing to do with the old astronomical work of the former title, ascribed to Śrīśaṅkha.

Of. H. Kern, *Brihat-saṃhitā*, pref., p. 47; Aufrecht, *Ori. Cat.*, no. 796.

It begins: ओ नमः श्रीरोमकविज्ञानाय ॥

पुनः पुनः प्रति रोमकाचार्यो वदति ।

पुनरेव प्रस्तापि ननु पुनः प्रस्तापः ।

कञ्चीपारसी वृत्ती आचार्य इत्येव पिच्छः ॥ १ ॥

संपुत्रीये कुञ्जीये संपुत्रीयनामरे ।

ज्ञातुं ज्ञानमेतद् पुच्छं च तथा परं ॥ २ ॥ ०

संपुत्रीयप्रस्तावः fol. 2b; इति श्रीवशाक्ये ब्रह्मसंहिताविभागेन देशः fol. 4b; इति उच्चवरीयस्य श्रीवशाक्ये कथितं fol. 6b; इति श्रीवशाक्ये नक्षत्रविषयी कथितं fol. 7a; इति० बह्वृक्षं । अथ संपत्तरच्छः । fol. 12b; इति० बह्वृक्षस्य fol. 16a; इति [पिच्छ] परब्रह्मसंहिता fol. 16b; इति पुनः विचारिणामाचार्यवृत्ता 1b; इति ग्लेवृत्ता fol. 17b; इति राजवत्पुत्रा ib., etc.

It ends:

संपुत्रीये श्रीपुत्ररी कन्याज्ञातव्यं यदि चेत्

[(?) छन्दोः] ।

कृष्णस्य कन्याज्ञं वाचिदहसं तदा वाच्यं ॥ ३ ॥

इति श्रीवशाक्ये विवाहपुत्रा ॥ इति श्रीरोमकविज्ञानं श्रीवशाक्यं कन्याविज्ञानम् ॥

The leaves are marked रोमक० (fol. 1 रोमकवि०, fol. 2 रोमकविज्ञ०). [DR. JOHN TAYLOR.]

2998.

1492a. Foll. 50; size 15½ in. by 5½ in.; fairly good, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Bomahariddhānta, a treatise on astrology (by *Siddhāntabhaṭṭācārya*?).

It begins:

यं ब्रह्मवेदाचार्यो वदति

परं प्रमाणं पुच्छं प्रमाणम् ।

विषये विधिः आचार्योच्यते

इत्येव नमो विज्ञापिनाय ॥ १ ॥

मार्गिकद्वयं विवर्तति कनकविभक्तं प्रयाति संकोचं ।
 सचापरं (८. सचापरं) विपुलं च सवति सदात्मनः
 [अभिज्ञ ॥ २ ॥

यस्मिन्वाक्येकमेव दुरापुरनिपुणरत्नकमलो मयि ।
 कुतो न्याति चिन्तेः स सवति बाहो निधिः कुरैः ॥ ३ ॥

आदित्यपुत्रपदोद्वेगवीर्यवीर-
 पुत्रादीन्मन्त्रान् क्षितिमो ग्रहेन्द्रः ।

मन्त्रपराक्षितरत्नं क्षितिपारयोगा
 रेवरीनस्य सनयानु कुदीरैरानुः ॥ ४ ॥

वीरपुत्रविनीयतिः कुमुदिनीशोचते मूढः
 श्लाघाङ्गः दुरात्मपराक्षितो देवमेन्द्रवीर्यः क्षितिः ।
 क्षीणः क्षितिना गयो मन्त्रपराक्षितेन लक्ष्मीचराच
 ई रक्षन् सदैव सत्य विमला चरी नवा क्षित्यते ॥ ५ ॥

सुराचरितमन्त्रानि मुनामुभ (१०४) क्षीयः पङ्क्तिः ।
 यज्ञयति श्लाघनेतन्मयि द्रव्यादि दीप इव ॥ ६ ॥

विवादा क्षितिता वा तु लङ्काते मन्त्रालिका ।
 होराविता योऽज्ञातं होराविमलचक्रम् ॥ ७ ॥

यस्य नास्ति सत्तु मन्त्रविवादा
 वा मुनामुभकलप्रकाशिका ।

अन्धबहुवति तस्य जीविनं
 होरावीर्यविप नन्दिरं निधि ॥ ८ ॥

त्रिषादी प्रपञ्चविषयकानि ॥

सर्वे[र]सुपरिचयहे रामः पुत्रसन्निवर्तय संगतिः ।
 सर्वयोगमुद्रादीर्विनीयता श्लाघते प्रपञ्चमयः पुमान् ॥ ९ ॥

अन्धबोला विषयज्ञान

चक्रप्रकाशनी (१०८) चक्र कलाः ।

रामा भवेद्विपुलेषु श्लोको (१०९) श्लोको
 विद्यामनुष्यो विभवान्नमना ॥ १० ॥

चक्रचक्रकल (2 vv.) fol. 5a; चक्र चक्रकल (6 vv.)
 ib.; चक्र चक्रादिकल (12 vv.) fol. 5b; चक्र चक्रकल
 fol. 6a; क्षितिचक्र fol. 6b; चक्रकल fol. 7a; मन्त्रकल
 fol. 7b; मन्त्रचक्र fol. 7b; योगकल fol. 9a; चक्र-
 कल fol. 10b; रत्नाञ्जलिचक्रकल fol. 11a, etc.; इति
 ग्रहयोगकल fol. 26b; इति चक्रकल fol. 29b; इति
 रामयोगो मन्त्रचक्रकलामासि fol. 32a; इति रामयोगः
 fol. 34b; इति विपुलिपचक्रयोगः fol. 37a; इति क्षि-
 तुचक्र fol. 39a; इति नागचक्र fol. 39b, etc.; इति
 होराविनीययोगः fol. 41b, etc.

It ends: अथ सदात्मरक्षितोः ।

नेपथ्यवीर्यवीर्यं यन्मन्त्रो निष्ठाचक्रः ।

क्षितिचक्रो यो जीवः सदात्मरत्नं भवेत् ॥

चक्रानि सर्वानि पुरोदितानि

योऽस्मिन् वानि प्रपञ्चमयी ।

चक्रानामु सदाचक्रं श्लाघते

मायेषु योऽस्मिन् मुनामुभानि ॥

इति योगविद्याने क्षीमाज्ञाते समाप्ते ॥

The author's name (or rather title) *Siddhānta-
 bhāṣāśāstra* does not occur in the work itself,
 but has been added by Colebrooke's *Panji* on
 the outside page of the first leaf.

For different astronomical and astrological
 treatises bearing the same title see Weber,
 Berl. Cat., no. 840 (Aufrecht, Cat. Trin. Coll.
 Camb., p. 30); Rāj. Mitra, Notices, v., p. 221.

[H. T. COLEBROOKE.]

2999.

2115. Foll. 102; size 9½ in. by 5½ in.;
 legibly written in Devanāgarī, about 1750 A.D.;
 18-21 lines in a page.

Jyotiṛvidābharaṇa, a course of astrology,
 ascribed to the poet *Kālidāsa*, but supposed to
 have been composed about 300 years ago;
 with a commentary in Hindi.

The complete work consists of 22 *adhyāyas*,
 of which the present MS. contains 12, the last
 not quite complete.

It begins:

देव्याविषयचक्रविषयचक्रादिकै

मन्त्रोदितं मन्त्रचक्रचक्रादिकै ।

अष्टाध्यायं मनु तदेव गिरं चराचरं (चराचरं)

अष्टाध्यायचक्रचक्रादिकै नष्टं तदेव ॥ १ ॥

देव्याविषयचक्रविषयचक्रादिकै चराचरं चोदते । नष्टं
 लोके । ०

The last colophon occurs on fol. 88a; इति
 अष्टाध्यायचक्रविषयचक्रादिकै विषयचक्रादिकै चराचरः ॥

The MS. breaks off in chapter 12, 4. 105.

Ch. I. consists of 383 verses, ending thus :

नामपुटीययोगकारका जीर्णद्वितीकुरिपराः ।
प्रतिष्ठापयन्तीतिः दृष्टिः संकलितपात्रे ॥ ३३ ॥

इयुपाज्जायन्तीर्द्वितीकुरिपराः खरोद्व-
पिपाटः कनातो वं ज्योतिषकारोद्गारे प्रपनापिपाटः ॥ fol. 9a.

II. जुषितोऽपि विज्ञानज्ञातिपादनीः

प्रतो मृषः[?] जीषिजयानिर्दयः ॥

मत्तम नागादुनय कलिहंसाद्

कली पुनो नद् ह्यकालकारकाः ॥ १ ॥ ०

The verses here are not numbered consecutively. It ends with the same verse as ch. I.

इति जीर्णद्वितीकुरिपराः ज्योतिषकारोद्गारे द्वितीये
पिपाटः ॥ fol. 16a.

III. पादेषतां ननुक्त्वा र्णद्वितीकुरिपराः पुनः ।

कारोद्गाराभिरे ज्ञाते मृतीयोऽप्याय उच्यते ॥ १ ॥

नवावुत्तुपुनर्कारं कावययेद् महापुति ।

प्रतो वं र्णद्वितीकुरिपराः कलि दिपाटः ॥ २ ॥ ० १३ ॥

इति व्याकृतं नवयहकोषं ॥ followed by a series of *stotras* and *mantras*, and (*udaya*, *patana*)-*maṅgalāni*, and concluding with a *Prākṛit* passage and four *ślokas* (numbered 1; 1-3):

द्वितीयेनने वति निचतोतो (?कः)

कारो नद्वितीकुरिपराः पुनो पु ।

मपद्वितीकुरिपराः स पुनो ज्ञेय

द्वितीयेनने वति निचतोतो (?कः)

पदीयेनने वति निचतोतो (?कः) ॥ ० ॥ जीर्णद्वितीकुरिपराः ॥ ० ॥ कलाकार-
नामपुटीययोगकारका जीर्णद्वितीकुरिपराः ॥

Not unfrequently the language lapses into the vernacular (Gujarātī), and sometimes into Prākṛit. The *Narapatiyajayacaryā* is quoted on fol. 12a (op. MS. 745, fol. 84b).

Rāj. Mitra, Bikaner Cat., p. 306, notices another MS. of this treatise, the extent of which (fol. 148), if correct, would make it very probable that the present MS. is incomplete. [GAIKAWAR.]

3002.

1050. Foll. 20; size 16½ in. by 3½ in. (folded to half the length); fair, modern Bengali handwriting; seven lines in a page.

Jyotiṣnirṇaya, the elements of astrology, as applied to the ordinary *samskāras*, by *Raghu-nātha*.

It begins :

विधिर्विद्युत्तिर्वा नावा निचतोतोपदीयेन ॥

जीर्णद्वितीकुरिपराः ज्योतिषविद्ये उच्यते ॥

नवा राश्यादिनिचयः ॥ नवयहविद्युत्तिर्वादिपदीयेन ॥

This treatise, as far as it goes, is almost identical with the first part of *Raghunandana's Jyotistattva*; the author having merely shortened the original, transposed some passages, and occasionally added epitomes (*nishkāraṣa*) to *Raghunandana's* descriptions previously quoted in full.

The matter contained in the MS. corresponds to vol. i., pp. 329-362, l. 17 of the Serampore edition of *Raghunandana's* Institutes (1834), thus covering about one third of the whole section. The colophon at the end, however, represents the treatise as being complete. [H. T. COLEBROOKER.]

3003.

1359. Foll. 91; size 10 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1786 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

Jyotiṣhaśāstrārka, or *Jyotiṣsūdhāṃśuṭarāṇi*, a metrical treatise on astrology, in eight *adhyāyas*, composed, in A.D. 1726, by *Budradeva*, son of *Mahādevaśarma* and *Mahendramati*, and grandson of *Heramba Hīrāmaṇi* (the friend of *Bāj Bahādur* of Kūrmāśāla), who again was the son of *Harīteara*, grandson of *Padmākara*, and great-grandson of *Perandara* of *Mallikāśrama* on the Śarāyū.

संज्ञादेवी निजसंज्ञाकारा-
ज्ञादेवीपात्राकुलेन्द्रपात्राः ।

अष्टौ यद्विचित्रा ज्योतिर्विचि-
त्राभावाहीः श्रीदेवविचित्राः ॥ ३५ ॥

इति श्रीटीपुत्रे ज्योतिर्वचनद्वारे सहायकज्ञाकारो ज्ञानः ॥

ज्ञाने सहायकज्ञाकारो ज्ञानो-
र्ध्वं प्रत्यक्षपात्रादी पञ्चिचतुष्टयं यत् ।

श्रीदेवः पितृपुत्रं विचित्रादेवं दे-
ज्योतिःपुत्रांमुद्रादिं सुविदां विचित्रां ॥

The MS. thus was written by the author's son Śaṅkara, ten years after the date of the composition of the work, and it was probably he who added the glosses to the text.

For another MS. of the work see Rāj. Mitra, Bikaner Cat., where it is called *Jyotiścandrārka-Rucikāśikā*. [H. T. COLEBROOKE.]

3004.

742a. Foll. 88; size 12½ in. by 4½ in.; fair, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Jyotiḥpradīpāṅkura, a treatise on fortune-telling, composed—in the time of *Dhīrasaṁpha's* reign in Tirabhukti (Tirhut)—by *Madhusūdana*, son of *mahopādhyāya Narasaṁpha-bharman* and *Ratnadēvi*, grandson of *miśra mahopādhyāya Nagaśvara* of Māṇḍavagrāma.

The author also mentions his three brothers, viz. *Govinda* the eldest, *Narahari* the youngest, and *Vāmaśeṣa*, the last named born from the same mother as himself.

It begins:

आद्येन परमात्मनो ज्योतीर्यं जगत्तमम् ।
प्रत्यक्षदेवं गतिं च गतिर्यस्यैवकारम् ॥
ईदृशं विचित्रविचित्राद्यनुदेः संज्ञितानि च
वाग्ज्ञायावत्तदेवं विचित्रविचित्राद्यनुदेः विचित्रं यत् ।
अथैव विचित्रा प्रत्यक्षविचित्रा वाग्ज्ञायावत्तदेवं
वाग्ज्ञायावत्तदेवं विचित्रं ज्ञानमवयवम् भवे ॥

अथ विचित्रं विचित्रविचित्राद्यनुदेः संज्ञितानि च
वाग्ज्ञायावत्तदेवं विचित्रविचित्राद्यनुदेः
प्रत्यक्षदेवं गतिं च गतिर्यस्यैवकारम् ॥
ईदृशं विचित्रविचित्राद्यनुदेः संज्ञितानि च
वाग्ज्ञायावत्तदेवं विचित्रविचित्राद्यनुदेः
प्रत्यक्षदेवं गतिं च गतिर्यस्यैवकारम् ॥
ईदृशं विचित्रविचित्राद्यनुदेः संज्ञितानि च
वाग्ज्ञायावत्तदेवं विचित्रविचित्राद्यनुदेः
प्रत्यक्षदेवं गतिं च गतिर्यस्यैवकारम् ॥

अथ प्रत्यक्षदेवं विचित्रं ज्ञानं ज्ञानं । ज्ञानं विचित्रं ज्ञानं
वाग्ज्ञायावत्तदेवं विचित्रं ज्ञानं ज्ञानं ।

We extract the chief topics from the colophons of the chapters (*varṭi*): *buddhi* (fol. 9a), *paribhāṣā* (fol. 18a), *śaṅkara* (fol. 21a), *rāhukālānanaśaṅkara* (fol. 32b), *yātrā* (fol. 37b), *agnyādhānādīkarma* (fol. 40a), *kṛishṇādī* (fol. 45b), *vṛishṇi* (fol. 55b), *nakṣatrabhakti* (fol. 59a), *grahasānti* (fol. 64b), *svapnādhyāya* (fol. 67b), *śivācaritra* (fol. 70b), *parvanirṇaya* (fol. 77b), *samayāśuddhi* (fol. 82a), *māsādikathana* (fol. 84b), *vṛishṇādīphala* (fol. 88a).

Few quotations from other works are met with, and these only from the most common authorities, such as *Śrīpati* (2b, 1), *Ratnamālā-kāru* (2b, 4), *Matsyapurāṇa* (64a, 4), and *Rāja-mārtanḍa* (79a, 3). The *Jyotiḥparāśara* referred to above is doubtless meant for the *Parāśaratāntara*.

It ends:

वेदाङ्गानि चतुर्वर्गं सुविचित्रं येन प्रज्ञा हवा
मात्रो येन ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
इदं येन सुविचित्रं ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
अथैव ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
अथैव ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
अथैव ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
अथैव ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
अथैव ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
अथैव ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
अथैव ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।
अथैव ज्ञानाधिकः प्रज्ञा हवा ज्ञानेनो ननुः ।

সম্প্রতিভাধীশিখরোঃ কল্পকৃত্যঃ ।
 পৌরাস্ বরহসিঃ স্যতঃ কালীকো কালি কল্পকঃ ॥
 মুখিকো ভগ্নোঃ পান্দেব পাণ্ডিত্যহরিতঃ ।
 জ্যোতিঃশাস্ত্রীণে ব্রহ্মবৈ জ্যোতিঃশাস্ত্রোঃ যঃ কথ্যঃ ॥
 বিবক্ষ্যতঃ কল্পকো কালিঃ বহুবাঃ জ্যোতিঃ কালী
 কালীঃ কল্পকঃ কল্পকঃ কালীঃ কালীঃ কালীঃ ॥
 ইদং জ্যোতিঃশাস্ত্রোঃ কালীঃ কালীঃ কালীঃ কালীঃ ॥
 ইদং জ্যোতিঃশাস্ত্রোঃ কালীঃ কালীঃ কালীঃ কালীঃ ॥
 ইদং জ্যোতিঃশাস্ত্রোঃ কালীঃ কালীঃ কালীঃ কালীঃ ॥

इति श्रीगुप्तज्योतिष्शास्त्रप्रवर्तकश्रीमन्महाश्रीपाश्चात्यनने-
 चरालम्बनश्रीपाश्चात्यननेरविहास्यपरिब्रजश्रीकालीनदेवी -
 भगवन्मन्त्रमुद्रादयः ज्योतिःश्रीपाश्चात्यः कलाः ॥

[H. T. COLBROOK.]

3005.

1052a. Foll. 24; size 16½ in. by 8½ in. (folded to half the length); good, modern Bengali handwriting; 7 or 8 lines in a page

Jyotiḥsāgarasāra (or *Jyotiḥsārasaṃgraha*), a manual of astrology, in five chapters, by *Mathureṣa*.

It begins:

সমগ্রঃ রশ্মিঃ নবো কালানুবাহকারঃ ।
 ত্রিযতঃ মণ্ডিতঃ জ্যোতিঃ কালবাহকঃ ॥

অথ যাত্রাঃ ॥

রশ্মিঃ সোম[?] মন্ত্রকঃ যুগো যৌবঃ সিতঃ শ্রুতিঃ ।
 ইত্যেবো নামনো যাত্রাঃ সন্তেব কথিতাঃ যুগঃ ॥ ০

Adhy. I. is introductory, dealing with the definition of technical terms such as *vāra*, *tithi*, *rishī*, *gana*, *yoga* (*viśvayoga*, *kaṇḍikāyoga*, *nityayoga*), *rāśi*, *lagna*, *tārā*, etc. *Adhy. II.* (fol. 7b) and *III.* (fol. 10b) treat of the influence of the planets on domestic rites, especially on *vivāha*; *Adhy. IV.* and *V.* of the ordinary subjects of *jātaka*.

It ends:

সমগ্রঃ যাত্রাঃ সন্তেব কথিতাঃ যুগঃ ॥
 ইত্যেবো নামনো যাত্রাঃ সন্তেব কথিতাঃ যুগঃ ॥
 ইত্যেবো নামনো যাত্রাঃ সন্তেব কথিতাঃ যুগঃ ॥
 ইত্যেবো নামনো যাত্রাঃ সন্তেব কথিতাঃ যুগঃ ॥

Of. *Raj. Mitra, Notices*, l., p. 280, the 2nd line of the introductory verse of which runs thus: *জ্যোতিঃশাস্ত্রোঃ কালবাহকো* whilst in *ib. ix. p. 247*, it runs thus: *জ্যোতিঃশাস্ত্রোঃ কালবাহকো*. To judge from the concluding verse of this latter copy, it may perhaps contain a modified version of *Mathureṣa's* treatise. [H. T. COLBROOK.]

3006.

1027. Foll. 112; size 10½ in. by 7½ in.; stiff, but clear, modern Bengali handwriting; sixteen lines in a page.

Sāramāṇjārī, a work on divination, compiled, from various sources, in 1627 A.D., by *Vanamālīn Mītra*.

It begins:

নামা বৃহস্পতি যাত্রাঃ যৌবনমাত্রিকারঃ (Vāumālīn)
 জ্যোতিঃশাস্ত্রোঃ কালবাহকো যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥

জ্যোতিঃশাস্ত্রোঃ কালবাহকো যাত্রাঃ ॥

যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥

যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥

The work consists of three chapters (*adhyāya*): I. *vārādinirṇaya*, fol. 29b; II. *vivāhādinirṇaya*, fol. 71a; III. *jātakādinirṇaya*.

It ends:

যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥
 যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ যাত্রাঃ ॥

इति श्रीगुप्तज्योतिष्शास्त्रप्रवर्तकश्रीमन्महाश्रीपाश्चात्यनने-
 चरालम्बनश्रीपाश्चात्यननेरविहास्यपरिब्रजश्रीकालीनदेवी -
 भगवन्मन्त्रमुद्रादयः ज्योतिःश्रीपाश्चात्यः कलाः ॥

Of authorities quoted, the following may be mentioned: *Utpalapaddhati*, fol. 34b; *Karmapradīpa*, fol. 37a; *Kalikā* (? *Jyotishakā* or *Sārak.*), foll. 72b, 73a, etc.; *Kṛtyaratnākara*, fol. 10b, 77b; *Kaumudyaṃ Rāyamukhaṃ* (? t.s. quoted in *Jyotishakaumudī*), fol. 24b; *Khaṇḍa(-māte)*, fol. 88a; *Gaṅgāvāhyāvalī*, fol. 27a; *Garga*, fol. 10a; *Caṇḍeśvara*, fol. 98b; *Jyotiṣ-prakāśa*, fol. 1b; *Jyotishakalikā*, fol. 99b; *Jyotishakaumudī*, foll. 31b, 34b; *Jvarāvalī* ('*asmat-kṛitā*'), foll. 77a; *Dāka(-māte)*, foll. 72b, 92a; *Dīpikā* (s. *Śuddhidīpikā*) often; *Devala*, fol. 6a; *Daivajñavallabhā*, fol. 36a; *Daivadarpaṇa*, fol. 2b, 21b, 23b, etc.; *Nanda(-māte)*, foll. 29a, 38b, 91a; *Nandikeśvara(-purāṇa)*, foll. 75b, 111a; *Paramānandamītra*, foll. 6a, b, 7b, 38b, etc. (often); *Paśupati-dīpikā*, foll. 34a, 92a, b; *Prāyaścittasamgraha*, fol. 38b; *Phālamādhaviya*, fol. 11a; *Buddhiprakāśa*, fol. 82a; *Bṛhajjātaka*, fol. 43b; *Bhīmaparākrama*, fol. 80b; *Bhuvana-dīpikā*, foll. 14b, 15a; *Dhojarāja*, foll. 10b, 28b, 81a; *Mahānḍāka*, fol. 97b; *Yavanāḥ*, fol. 26a; *Yogayātrā*, fol. 91b; *Ratnamālā*, foll. 1b, 2b, 3a, etc. (often); *Rājamārtanḍa*, fol. 3b, 13a, b, etc. (often); *Rājavallabhā*, fol. 39a; *Laghujātaka*, fol. 43a; *Varāhasaṃhitā*, fol. 27a; *Vasantarāja*, fol. 107b (*catuṣpadāśakunam*); *Vāstunirṇaya* (?), fol. 80b; *Vidhidarpaṇa*, fol. 11a; *Vivāhataṭṭvārṇava*, foll. 36b, 38a; *Hayaśīrṣhe Vināhaprakaraṇam Vināhanirvahe*, fol. 37b; *Viśārada* (*śloka on śaśṭhipūjā*), fol. 71a; *Vīśvaprādīpa*, foll. 8b, 9b, 28b, etc. (often); *Viśvādharmottara*, fol. 10a; *Sārakalikā*, foll. 2a, 25a, 31a, etc. (cf. *Kalikā*); *Sārāvalī*, fol. 39a, 42a, 43a, etc. (often); *Śuddhidīpikā*, fol. 2b, 6a, 8b, etc. (often; cf. *Dīpikā*); *Subodha*, fol. 38b; *Svarodaya*, foll. 6b, 14a, 23a, etc.; *Hayaśīrṣha*, fol. 37b; *Horūṣaṭpañcāśikā*, fol. 42b.

[H. T. COLLEGE LIB.]

3007.

1626. Foll. 28; size 18½ in. by 8½ in. (folded to half the length); good, modern Bengali handwriting (from fol. 23 by a different, less regular, hand); seven lines in a page.

Śuddhidīpikā, an original treatise on the auspicious or unauspicious relation of constellations to religious ceremonies; by Śrinivāsa (whose *Gaṇitacūḍāmaṇi* is dated 1158 A.D.; Cat. Cat., p. 671).

The work is divided into eight *adhyāyas*. For the first four *adhyāyas* see Aufrecht, Oxf. Cat., no. 792.

It begins:

गृहकाररत्नमुत्तररत्नकाराभ्योपि लङ्घने ऋतविः ।

उदययुवाच पादकमुत्तररत्नविः पातु रत्नरत्नः ॥ ०

इति श्रीनिवाचकृतायां शुद्धिदीपिकायां राशिनिर्णयो नाम प्रथमोऽध्यायः । fol. 3b.

Adhy. II. beg.: काहलात्ता दिनकृन्तनकुहिनगुः ०

इति ० ग्रहनिर्णयो नाम द्वितीयोऽध्यायः fol. 6b.

A. III. beg.: सर्वकर्मसुचयेवा विमुक्तिश्चतुर्दशैः ०

इति ० [चक्रांतरादिनिर्णयः] तृतीयोऽध्यायः fol. 8.

A. IV. beg.: रेखापूवौचरवोर्ध्वः ० पादहीनाभिः ॥

देशांतररात्रादिकारः ॥ चित्तमुत्तररत्नविः ० *

इति चारादिनिर्णयश्चतुर्थोऽध्यायः fol. 10b.

A. V. beg.: सर्वेषां कार्येषु प्रथमं मुक्तः कोऽपि कोऽपि यत्ताः प्रज्ञाः । तृतीयलक्षा विनाशश्च पावाक्षिपिर्विनाश मुनदस्य चाहः ० वीर्यादीनां स्वागतिर्होत्रेण मुनकथनं ॥ ०

शौनकोपवनं ॥ इति ० विवाहादिनिर्णयः पञ्चमोऽध्यायः fol. 13.

A. VI. beg.: द्वारं वास्तुनि कोऽपि पादः सहादकविंशति वा विह्वलश्चैव । द्वयोर्वीर्यादुदयादतिरिचुतः ० कोहनिर्द्वैः ॥ चातको रत्नरत्नकथनं ॥ ०

इति ० चातकनिर्णयो नाम षष्ठोऽध्यायः fol. 16b.

* The other two MSS. place this *śloka* before the one preceding it, as does the Oxford MS.

A. VII. beg.: ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নো বস্তু-
বস্তুবৈশিষ্ট্যম্ কল্পে কল্পেবস্তু। বিগতিবিবরণ্যে ব্রহ্মসুন্দরম্
বা ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নো বাবহুসান্নো ॥ বাবহুসান্নো ॥

ইতি ॥ বাবহুসান্নোবস্তু: কল্পো ভাষ্য: fol. 30b.

A. VIII. beg.: দেবদত্ত রিপু বেণু বাবহুসান্নো
বস্তু: ॥ ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নো দেবদত্তে ব্রহ্মসান্নো ॥ ব্রহ্মসু-
বস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥

This last chapter is not quite complete in
this MS. It ends thus in the other two MSS.:
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥ ব্রহ্মসুন্দরম্
বস্তুবৈশিষ্ট্যম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥ ব্রহ্মসুন্দরম্
বস্তুবৈশিষ্ট্যম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥
[নহিমা ॥ MS. C] ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্
বস্তুবৈশিষ্ট্যম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥

[H. T. COLEBROOKE]

3008.

1578. Foll. 42, size 18½ in. by 3 in.; well
written in the Bengali character, at the be-
ginning of the present century, five lines in
a page

The same treatise; with numerous glosses
in the margin, beginning (cf. no. 3010):
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3009.

967a. Foll. 28; size 16½ in. by 3 in.
(folded to half the length); legibly written in
the Bengali character; seven lines in a page.

Sūddhīdīpikā.

Dated: শ্রাবণ ১৭৪৭ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্
(or বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্) বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্
বস্তুবৈশিষ্ট্যম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥

The first leaf has been supplied by a modern
hand.

[H. T. COLEBROOKE.]

3010.

493. Foll. 181; size 12½ in. by 4½ in.;
fairly written in Bengali; 7 or 8 lines in a
page; modern.

Ārthakaumudī, a commentary on Śrīnibhāṣa's
Sūddhīdīpikā, by Govindānanda Kavīśaṅkha-
śrīya, son of Gaṇapati Bhāṣa.

It begins:

গৌরীমোহনমহো রত্নকলসকলকলসকল:
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥

ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥

Ādhyāya II. beg. fol. 15b; III, fol. 83b;
IV., fol. 44; V., fol. 60; VI., fol. 71; VII.,
fol. 109; VIII., fol. 133.

Colophon. ইতি ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥

For the same author's Sūddhīkaumudī, see
no 1744; his Varshakaumudī, no. 1654.

[H. T. COLEBROOKE.]

3011.

2091d. Foll. 18; size 8½ in. by 4½ in.;
fair Devanāgarī writing of 1635 A.D. (fol. 2
by a different, but old, hand); 9-11 lines in
a page.

Praśnājñāna, a treatise on divination, by
Brahmārka, son of Mohashevara, of the Bā-
lambe family.

It begins:

ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্
ব্রহ্মসুন্দরম্ বাবহুসান্নোবস্তুবৈশিষ্ট্যম্ ॥

यत्किन् कलिदिवाकमिहये नृपाणां यत् नृपे
 तलाङ्गनं यत्किन्नुत्तरीयाया योयनेः ।
 स्पष्टं कार्यं जननमये तलाङ्गने विराटे
 लग्नाखेदात्तुभनमयं शोषते तलाङ्गं हि ॥ २ ॥

दुषकीनुताकलमुचपूयैः
 कळैः कनक्यळै तदा भयत्तं ।
 ततो मरदात्तं त्रयदेकवर्षं
 मुभाभुमाभयं हि कळैः मनीषी ॥ ३ ॥
 एकः सुखे सुमित्रकाशिरकः
 येनकळैर्भागेपचातिमुक्तः ।
 हादिदो कः योतवर्षे न्य सुदिः
 योदिः कळो यक्षीयन्मते खं ॥ ४ ॥

It is divided into 17 chapters, of together 186 verses, viz. 1. *dhātumūlajavacinatīprakaraṇa*; 2. *nashatprāptīpr.*; 3. *bhūhātubhūhākāla-parijñānayātrīpr.*; 4. *bhāvabalābalapr.*; 5. *praveśinām bhūhātubhūhagamatēgamapr.*; 6. *rogagamatēgamapr.*; 7. *rājānīparatājayapr.*; 8. *jayaparājayapr.*; 9. *dīnaacaryāpr.*; 10. *kanyālābhapr.*; 11. *garbhavipattīpr.*; 12. *putraputrijanmapr.*; 13. *vriśhīpr.*; 14. *navyātāubhūhātubhūhapr.*; 15. *durgabhaigāgbhāngapr.*; 16. *cawradavyaprapīpr.*; 17. *doshapracohāprakaraṇa*.

It ends : इति ब्रह्मार्कसिंहचित्ते दोषपञ्चाध्यायः ॥

रसाग्निचन्द्रे १३६ ललितोर्मनोमये (१.० ब्रह्म)

वृत्तेष्विष्यते गीतं मुनीनां ।

विशोक्य शास्त्राणि हिताय देव-
ज्ञानां महाधारयनेन मिथ्यैः ॥ १ ॥

योतिःसंदनुहको(?) योतिःसंभन०) यानिदुः सा-
[साधयेता परा ।

ज्ञातव्यमिति विप्रश्नमिति ज्ञातव्यमिति (१ विप्रश्न) वाच्योद्भवः ।

होतानाप्रत्यक्षहितात् निपुणो मोक्षेष्टदासो हिमः

ब्रह्मार्को निखिलं तदीयब्रह्मणः प्रज्ञं च यत्ने कथिः॥२॥

इति श्रीबालभानुदेवस्य विष्णुसहस्रनामस्तोत्रेण समाप्तं ॥

Of. Rāj. Mitra, Bikaner Cat., pp. 825-6 (where the last half of the final stanza is, by mistake, given as part of the second verse of the treatise). [GAIKAWAR.]

2012.

1828a. Foli. 12; size 12½ in. by 4½ in.; fairly good Bengali handwriting of 1820 A.D.; six lines in a page.

Nakṣatṛikadaśanirṇaya, rules for predicting fortune from the conjunctions of the planets, not the *nakṣatras* in the ordinary sense.

It begins: अ[च] नाचयिष्येज्ञानिनीयः । अच रये-
हायना ॥ ६ ॥ पावरः । इत्यथ अर्चः ॥ ०

• It ends: ददाति राहोः सुखमकरो वा ॥ इति नाट्य-
कद्वयानन्दशास्त्रं समाप्तं ॥ [H. T. COLEBROOK.]

3013.

2417. Foll. 56; size 8½ in. by 4½ in.;
legibly written in Devanāgarī; eleven lines
in a page.

Mukundavijaya, a treatise, in verse, on divination and fortune-telling, composed, at Mārtandapura, in Śaṃvāt 1591 (A.D. 1584), by *Parama*, son of *Yadumani*, and grandson of *Prayāga*, for *Rāja Mukunda Sena*, son of *Rudrasena*, grandson of *Candrasena*, and great-grandson of *Rūpanārdaya*.

It begins :

अपिज्ञातिनिरोधेदी पिडाकरसहस्रम् ।

मगदानन्दकंदं च मुकुन्दनिहिरं तुमः ॥ १ ॥

कमलकन्ददर्पण लोचने चारुयाया

रहासि बलवृष्याब्जलिङ्गिनामः बलवृष्यः ।

हृत्पद्ममक्षपीनोत्तंगवर्धोमनीह्वल

अथ विद्यावार्तावर्षे नृजयः ॥ ९ ॥

For the succeeding complets (*r. हृदयहृत्प्रीतिवन्तु*
in v. 5) see Rāj. Mitra, Notices of Skr. MSS.,
ii., p. 277.

A number of diagrams of *cakras* are given in the text.

It ends:

आसीनस्य इव पुष्पावतः प्रकाशः

अग्निसूतेर्षिदिह हव न पारदुष्का ।

विश्वोत्पादकद्वयस्योप[योग]:

आज्ञादधीत्यत्र इव त्रयितः पृथिव्यां ॥ ३५० ॥

उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविशेषः
 उत्तमो यज्ञो विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।
 उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।
 उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।
 उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।
 उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।
 उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।
 उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।
 उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।
 उत्तमस्यो मुक्त (r. कृष्ण) विज्ञानविज्ञानविज्ञानविज्ञानः ।

[R. JOHNSON.]

3014.

2328. Foll. 222; size 11 in. by 5 in.; excellent, large, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

Hāyanaratna, a comprehensive work on astrology, in eight *adhyaṅgas*, composed in 1655 A.D., by *Balabhadra*, son of *Dāmodara*, of Kanauj.

It begins:

मयाधि रत्नमुरीः यदाहं दामोदराहं विदं च जना ।
 प्राचीनपदेवैलभदनाम कर्ता विज्ञानरत्नमहं ॥ १ ॥
 भगीरथीरविशाननाम जीवानकुले जने शिरस्ये ।

See Weber, Berl. Cat., no. 881; and Ind. Stud., ii., p. 245 seqq. [GAIKAWAR.]

3015.

1122g. Foll. 29; size 11½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of about 1800 A.D.; nine lines in a page.

* Read *पुत्रावैरिणि with MS. 2445 (see no. 3110); Rāj. Mitra quite different.

† Read चन्द्रनवानुमेव*

Sighrabodha, a treatise on astrology, by *Kāśinātha Bhattacharya*.

It begins:

माचरेत नमस्तस्मात् जना माचरेतनमः ।

* विज्ञाने माहिनायेव (corr. for orig. माहिनी)

[श्रीमतीयाव उवाच: ॥ १ ॥

See Weber, Berl. Cat., nos. 884-886. Repeatedly published in India.

Colophon: इति माहिनायनमाहिनायनः श्रीमतीयाव जनाः ॥

The date, Samvat 1800, at the end must have belonged to a former MS.

[H. T. COLEBROOKE.]

3016.

2302. Foll. 20; size 4to, 13 in. by 10 in.; good Devanāgarī writing of 1748 A.D. (?) ; 26 lines in a page.

The same work.

It is called *Horāmakarandatigrabodha* (!) on fol. 1. Perhaps, in its unbound state, it lay together with MS. 2304, containing the *Horāmakaranda*, written by the same hand.

[CALCUTTA.]

3017.

2591. Foll. 27; size 11½ in. by 4½ in.; modern Devanāgarī writing; seven lines in a page.

Another copy of *Kāśinātha's Sighrabodha*, incomplete at the end. It breaks off abruptly shortly after the conclusion of the *tantrikāra*.

[P ?]

3018.

742b. Foll. 58; size 12½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Bengali handwriting (from fol. 35 by a different hand); nine lines in a page.

Kṛitidīpikā, an astrological guide for the performance of domestic rites and for determining the horoscope generally, by *Kāṇḍeva Tarkālakāra Bhaṭṭācārya*, son of *Hṛdayā-nandācārya*, of the *Caṭṭakula*.

It begins :

आकाशकथनप्रवर्तितनयकीर्तिविप्रसूतेः
काशकद्रुषिकर्तृनेत्र रत्ने बाकी य ईशो नृणां ।
तं नत्वा भुवनेश्वर इतिमिरा काशीश्वर कालिका
कवेर्वा कृतिदीपिकां पितृगुणे श्रीराघुदेवः कुर्वी ॥
रविः कोनो मङ्गलश्च बुधो नीचः शिवः शनिः ।
हस्तेषां नामतो वाराः सर्वेषु कथिता नवा ॥
गुह्येऽनुपकीयानां वाराः सर्वेषु शोभनाः ।
भाग्यभुवनमन्दां भुवनकर्मणु केचनपि ॥

गृहभित्तिको गृहपतिप्रणाथं
गृहस्थ कार्ये गृहदर्शनं च ।
यथाग्निकार्ये भुवि विधिबुद्धे
सर्वे तदादिप्रदिने प्रज्ञासं ॥
मेहाभिवर्तं नगरे पुरे वा
सेनापतिर्लभं च तत्रैव राशौ ।
आयानक्षत्रचरनं च नीचैः
कुर्वेद् दिने दूतिभुक्त्यर्थं ॥
स्वायं स्वार्थं शत्रुसूचकार्ये
गृहप्रवेशं गमयामिवाहं ।
याने प्रवेशं नगरे पुरे वा
कुर्वेद् दिने दूतिभुक्त्यर्थं ॥

इति वारकथनं ॥ तत्र वाराणां कार्यविशेषे गृहकथनं च । ०

It is divided into six *adhyāyas* : I. (fol. 14a) contains the elements of astronomy; II. (fol. 21a) and III. (fol. 22b) treat of the *samśkāras*, especially of *vivāha*; IV. (fol. 51b) on *jātaka*; V. (fol. 56a) on *yātrā*; VI. (fol. 58b) on palmistry.

Of authorities quoted, the following may be mentioned: *Garga*, fol. 44a, l. 7; *Jyotiḥ-pradīpāṅkura*, foll. 9a, l. 9; 14a, l. 9; *Jyotiḥ-śāstra*, fol. 21a, l. 7; *Jyotiḥśāstrasamgraha*, fol. 20b, l. 4; *Bhāguri*, fol. 14a, l. 9; *Bhāsvati*, fol. 12b, l. 2; *Maharandamitra*, fol. 7b, l. 9;

Ratnamālā, fol. 53a, l. 4; *Bājamārtanḍa*, fol. 11a, l. 4, etc.; *Varāha*, fol. 13a, l. 1, etc.; *Śrī-patisamuccaya*, fol. 16b, l. 1.

It ends: तन्ने पञ्चमरचहाः हयवाः ह्यो ह्यै ह्यौ
यदि नयति तदा ह्यलं नास्तीति यदेः ॥ इति हस्तोद्धारः ॥

इति षड्गुलभुवनपञ्चोद्भवानन्दाचार्योक्तनयकीर्तिविप्रसूते-
लङ्कारमहापात्रे विरचितायां कृतिदीपिकायां यदौ न्यायः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3019.

2123. Foll. 196 (and an add. leaf between 55 and 56); size 9½ in. by 4½ in.; fairly good Devanāgarī writing of about 1700 A.D. (fol. 1 by a more recent hand); fourteen lines to a full page.

Muhūrtarintāmaṇi, a treatise on the astrological determination of the proper time for religious observances, composed, at Benares, in 1599 A.D., by *daivajña Rāma*, younger brother of *buddha Nīlakaṇṭha*, son of *Ananta*, and grandson of *Cintāmaṇi*, of *Dharmapātra* (on the *Narmadā*). It is accompanied by a commentary of the same author, entitled *Pratī-tāksa*.

The text begins: गीरीश्वरः क्षेत्रकथनमनाकुच
हस्तेन हस्तमुवाचे । ०

The commentary begins: केलाज्ञे पूर्वराकादिन-
करहस्ते ०

Cf. Oxf. Cat., no. 788. Both text and commentary have been repeatedly published in India. [GAIKAWAR.]

3020.

2228. Foll. 67; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1776 A.D.; eight lines in a page.

Muhūrtarintāmaṇi, without the commentary. Cf. Berl. Cat., no. 877. [R. JOHNSON.]

3021.

680. Foll. 92 (numbered 93, no. 6 being passed over); size 12½ in. by 4½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; sixteen lines to a full page.

Muhūrtakalpadruma, the elements of astrology with reference to religious observances in the household circle, composed, at Benares, in Śaka 1549 (A.D. 1627), by *Vijhala Dikshita*, son of *Būbāsarman* of the *Kṛishṇātrigotra* and of *Kābāmbā*.

It is accompanied by the author's own commentary, called (*Muhūrtakalpadruma*)-*Mañ-jari*. [A]

The text begins—

जनाचर्यं गयानर्त्तनम्

चित्रे विवेक्ष्य क्षतिर्नराय ।

प्राचीनवाक्यानि विचार्य कस्यम्

मुहूर्तकल्पद्रुमनाम ये ॥ १ ॥

जीवाधिककलाखरं पराभिः

संपूरयेत् नमः प्राज्ञैर्गुणैः ।

मुहूर्तकल्पद्रुमनामये

विज्ञाय मेवै तव पादपते ॥ २ ॥

ज्ञातः कार्यवर्तिद्रुमनामो मुः (? च्यः B)

ज्ञेयः स्वातो दक्षिणे नमैदायाः ।

यो एवं नदिरजितो जैवसंज्ञो

व्यभिक्त्यं देवो बलरः संप्रदिशः ॥ ३ ॥

[अथ नारदोक्तैरेव यज्ञिः शोचैः परिचंपाखरानाम् B] ॥

प्रपद्यो विभवः पुत्रः प्रमोदो एव प्रजापतिः ।

चंगिराः श्रीगुप्तो भावो युवा धाता तथैव च ॥ ४ ॥

The treatise consists of 21 chapters, called "blossoms" (*kusuma*), treating of the following subjects: 1. *samvatsara* (fol. 3b); 2. *tithi* (fol. 5a); 3. *sadvāra* (fol. 8a, b); 4. *yogābhidhāna* (fol. 9b); 5. *karṇa*, or *tithyārdha* (fol. 10b); 6. *muhūrta*, or *yogāvayoga* (fol. 18b); 7. *nakṣatra* (fol. 25a); 8. *samkrānti* (fol. 29a); 9. *gocārā* (fol. 38a); 10. *tyājya* (fol. 34a); 11. *sampakāra* (fol. 45b); 12. *vivāha* (fol. 54b); 13.

agnihotra (fol. 65b); 14. *vājāsānikā* (fol. 66a); 15. *yātrā* (fol. 81a); 16. *śānta* (fol. 88a); 17. *grīhapravāsa* (fol. 89b); 18. *śaṃpratikṣhā*, or *jalotsarga* (fol. 90b); 19. *dikṣavidhāna* (fol. 91a); 20. *śubhasvapna* (fol. 91b); 21. *śānta* (fol. 92b).

It ends:

संचालनेकानवलोक्य कस्यम्

संदर्भे विमुक्तदीक्षितेन ।

मुहूर्तकल्पद्रुमनामये

विचिचरं मुकुं कलात् ॥ ५ ॥ २१ ॥

मुहूर्ताभिरोचे नितरां यधिरे

यधिचक्रीनामि पूवक्री ।

ननुमुना विमुक्तदीक्षितेन

मुहूर्तकल्पद्रुम एव पाठे ॥ १ ॥

कल्पद्रुमचेत् किमु रामनाहा

पितामर्षि कार्यरेव नमे ।

यदेकदेशः (० प्रे B) किंतु नचदीय

कारं विचारं कुटुम्बकाले (मुहूर्तकल्पदी B) ॥ २ ॥

मानाच्छास्त्रैः कुकुनेः वनेः

कल्पद्रुमः कलिप्रवृत्तदात्री ।

आकलनाकलविभूतिनाम

मेहे ऋतु निर्गं विमुपाधिधाना ॥ ३ ॥

नंदानुतिष्ठुमिज्ञाकाले १५०८

काष्ठापुरे विमुक्तदीक्षितेन ।

मुहूर्तकल्पद्रुमनारदीय

कलापिता श्रीक्षिप्रपादपते ॥ ४ ॥

Of these 4 verses, which evidently belong, at least partly, to the commentary, the next MS. of the text contains only the second(1).

The commentary begins:

इहावकाशमन इदुकाशमनः

मोक्षमार्गमुपदिश्य (कुक्षिनालि)कलाकालः ।

एवः कनेके द्विदि वैव (1) द्विदि विवनेन

वाक्यसंज्ञेयं तुलां वाक्यैः प्रजाति ॥ १ ॥

ज्ञानोः करेव यक्षिर्गणकालेन

वैवाहिककालेन दक्षिणदिशु (1) ।

रामानुजाचार्यविद्या (रविपटंगु)रामानुजिक

गीतादीं प्रतिपद्यं नमः कनेके ऋतु ॥ २ ॥ ० ॥

3028.

1051a. Foll. 17; size 8 in. by 8 in.; modern Bengali handwriting; 6 or 7 lines in a page.

Muhūrtamañjarī, a treatise on horoscopy as applied to the more important incidents of domestic life, compiled by *Yadunandana*.

It consists of 98 stanzas, divided into four chapters (*guccha*), viz.: 1. *saṃskāramuhūrtavicāra* (20 vv.); 2. *vināha-vadhūpraveśa-dvirūga-mana-ravigurucandragocaravicāra* (21 vv.); 3. *grihārambha-grihapraveśa-rājyābhishheka-yātrāvicāra* (10 vv.); 4. *sakalamuhūrtavicāra* (47 vv.).

It begins :

काहस्पर्शां चरणी शरत्की

चरत् गुरुकां तदकाशुभाभी ।

ययोः स्मृतेहोमकुलं प्रदाय

प्रभुहनुषाः प्रलपं प्रयाति ॥ १ ॥

रहः काहानिषागृह्णितगतिरिह्याधादितिर्येवमकी

रपीः पिशाख्यवोम्यैवदिवस्य[ति]त्वपुषाता पुषागी ।

नक्षत्रे शाकु विषयिदक्षगतिनिशाचारिणो वारि विष्णे

वेधा (? r. देवा) विष्णुर्विष्णुव्यतिरत्ययदाहिर्गुप्रापुषा-

[विषाभाः ॥ २ ॥

इति नक्षत्रवेधनाः ॥ ० इति चर्यानि ॥ ० इति निक्षिपोगा-
नुत्तक्षिपोगाश्च ॥ ० इति पुत्रधनहीनमकर्मयोः ॥ etc., one
or two stanzas being given to each subject.

It ends : इति रवीरभ्यासाक्षिपल्लग्नज्ञानं ॥

गुह्यैः चतुर्भिः रहिता बुधज्ञाता

रौवेरैरादिप्रसिद्धाः क्षमनिता ।

विनिर्भित्तैरेव यदुपलभेन वा

रतां बुधावास्तु मुहूर्ते[नक्षत्री] ॥

इति जीवितययुधनन्दनपरिचरितायां मुहूर्तनक्षत्री सकल-
मुहूर्तविचारो नाम चतुर्थो गुणः ॥ समाप्ता येव मुहूर्तनक्षत्री ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3029.

2008. Foll. 9; size 9 in. by 5 in.; modern Devanāgarī writing; six lines of text in the page.

Muhūrtamuktāvalī, an elementary treatise on fortune-telling, in 45 verses (by *Śrīkaṇṭha*), with an interlinear Gujarati version.

It begins (cf. Aufrecht, Flor. MSS., p. 107):

जीहं जीहृतात्तदी गणयति प्रकटुनाजीहतां

जीहृतीमुक्तां यदागुणिगतां भवता ननकुल-ज्ञानं ।

नानावचनमकारमखिलं जालोक्य सत्यगिषयां

चक्षते एवं शिशुमोषनाय विद्वां [जी]मुहूर्तमुक्तावलौ ॥ १ ॥

नखादी वचनात्ते ज्ञाति(?)ज्ञाति)चक्षते ननु क्षीयन्तेदुर्वाये

चारे पूषी नवा स्वातिविषुवहरिमे वृषिमे कुंभलग्ने ।

धाता पुत्रोत्तराणि मृगदितिचरे वाचमे बृहस्पते

वीक्षाभिन्ने र्गनित्वात्ते विद्वज्जगदुदात्तायानं वा प्रतिष्ठा

इति देवप्रतिष्ठासुहृते ॥ १ ॥ [H. T.]

It ends :

नार्गे वैशाखवीचे तपति च मुने(?) हनुमोर्धिवपुषे

म्राजर्क्षेऽनुत्तराणि ज्ञानविषयं मुने(?) नंदपुत्री नवा च ।

मुने सोम्येदुवारं वृषहरिचरमे तोरक्षं कर्कशं वा

शरत् प्राज्ञाद(?) उदुपतिचक्षते विचिताय विहाय ॥ ४५ ॥

इति ज्ञानतोपकसुहृते ४४ ॥ इति जीमुहूर्तमुक्तावलौ संयुक्ता ॥

[Dr. JOHN TAYLOR.]

3030.

1388b. Foll. 37; size 18½ in. by 8½ in.; indifferent Bengali handwriting of 1781 A.D.; 7 or 8 lines in a page.

Dinasaṃgraha, a treatise on auspicious days for religious observances connected with domestic life, composed, in 1711 A.D., by *Raghudeva Nyālāṃkāra Bhāṭṭācārya*.

It begins :

दिवाभावं ननकुलं हितायालहिताविनां ।

चक्षते रघुदेवेन कर्माणि दिनसंयतः ॥

रवैकर्मसुपादेया विमुक्तिवन्द्यतारयोः ।

तकुडायेव सर्वेषां यहाणां कलदागता ॥

अथ तवादी चन्द्रमुष्टिः ।

अननोपचयास्त्यचन्द्रः रवैव ज्ञोमः ।

मुहूर्तये हितायस्तु चक्षते ननकुलया ।

अननोपचयसंयतः स्वाहं विनामरिपुकेकां ।

विशेषकलं तु ।

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तान्तः ।
यदीतिदिशि दक्षिणे वदति दक्षिणे वदति वदति ॥

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः । *

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः fol. 3a; * शेषेऽपि वृत्तान्तः fol. 5b; नृ-
वृत्तः ib.; अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः fol. 6b; अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः
fol. 7b, etc.

It ends on fol. 83a:

ज्ञाने शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ।

नृः शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

ज्ञाने शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

The remaining pages of the MS. are taken
up with (a) the description of a *Tantrik* rite,
called *śalyoddhāra*, beg.: अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः ।

ज्ञाने शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ।

नृः शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

[शेषेऽपि वृत्तान्तः ॥

(b) a chapter on chiromancy, beg. fol. 34a: अथ
शेषेऽपि वृत्तान्तः । शेषेऽपि वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ।

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

For the greater part this fragment is iden-
tical in its wording with the last chapter of
Vāsedeva's Kṛitidīpikā (MS. 742b, fol. 56a seq.).

[H. T. COLEBROOKE.]

3031.

2042b. Foll. 28; size 11 in. by 5½ in.;
careless Devanāgarī writing, of the latter part
of last century; ten lines in a page.

Phaladīpikā, a treatise on times and seasons
in connection with religious observances, by
Harajī.

It begins:

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ।

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ।

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

The matter is treated in twelve chapters
(*prakaraṇa*), viz.: 1. *tithiprak.* ends fol. 2b; 2.
vārapr., fol. 4a; 3. *yogapr.*, fol. 5b; 4. *ka-*
rapr., fol. 6b; 5. *nakṣatrapr.*, fol. 10b; 6.
saṃkrāntipr., fol. 12a; 7. *gocapr.*, fol. 15a;
8. *saṃskārapr.*, fol. 18a; 9. *vivāhapr.*, fol. 22a;
10. *yātrāpr.*, fol. 24a; 11. (?) 12. *saṃvatsara-*
prakaraṇa, ends (somewhat corrected):

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ।

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥
अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥
शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

[GAIKAWAR.]

3032.

2713. Foll. 26 (foll. 20-25 of which are
missing); size 9½ in. by 4½ in.; fairly good
Devanāgarī writing (of 1829 A.D.); eleven lines
in a page.

Sajjanavallabha, a treatise, in verse, on the
calculation of lucky days, by *Bhānu Paṇḍita*,
son of *Vīṭanātha*.

It begins:

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ।

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

अथ शेषेऽपि वृत्तान्तः यो वृत्तान्ते वृत्तान्तः ॥

सकांदावनपञ्चाननदिनोदयो नु संज्ञा पुनै
 द्वेष्टुमनरात्रिवोगकरादीनां च लोकोक्तिः ।
 चार्नदाय एव योगनिपदा विष्णुकाण्डेन्द्रो
 योगाश्चक्रवर्त्य दध्मसिद्धाचारः कुशाक्षे एव नु ॥२५॥

The treatise consists of 15 chapters, viz.:

1. *tiithiprakaraṇa*, fol. 2a; 2. *vāraṇ*, fol. 3a;
3. *tyājyapr.*, fol. 4a; 4. *nakshatrapr.*, fol. 7a;
5. *saṃskārapr.*, fol. 9a; 6. *vratabandhapr.*, fol. 10a;
7. *vivāhapr.*, fol. 16a; 8. *agnyādhanapr.*, fol. 16b;
9. *vāstupr.*, fol. 19a; (10-14 wanting);
15. *grahadāntardatāprakarṇa*, ends:

चादी क्षत्रियो विधिनिगदितो चारुद्वयस्त्रायको
 भाव्यः संकृतिमस्ततो ज्ञतविधिषोधादिको अन्त्याहुतिः ।
 वेदनाहः शुभवाचिको यद्वचः संज्ञातिरको लुगनो
 देवस्यायनिको विधिवैदह्यान्वो एव प्रयुक्तो नवा ॥२५॥

इति श्रीमानुषंतिपरिचिते सञ्जनपञ्चमे सहस्रांशदेहाप्र-
 करणं पंचदशमं ॥ संभवोदय ज्ञानानि . . कष्टज्ञातिरित्ये
 ज्ञाके पंचदश ५५(1) प्रवर्तमाने दक्षिणायने श्रीचौं ज्ञरदक्षती
 चक्षिणमात्रे अक्षते पक्षे गुरुदिने चतुर्युगी निवाक्षिना श्री-
 गीर्णारायपञ्चासर्गोदयवर्तमानमेव ज्ञाचापस्यां चक्षयनार्थं
 संयुक्तस्याजितेन सयदेने लिखितो अंशः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3033.

1051b. Foll. 4; size 16½ in. by 4½ in. (folded to half the length); modern Bengali handwriting; 5-8 lines in a page.

Amṛitaṅgaśikā, an astrological calendar, apparently pointing out the auspicious moments in the days of the week throughout the year.

It begins with the following mongrel verses of general rules, in which special importance seems to be assigned to agricultural pursuits:

न चारं तिथिनक्षत्रं न योगकरत्वं तथा ।
 द्विषस्तांश्च जनादाय देवकार्यं विधिमतम् ॥
 ज्योतिषपञ्चमगाद्यानि चारं (1) कृषिकलाः ।
 विज्ञते श्रीमिहिरके नृणां वाचादिमञ्जरी ॥

माहेन्द्रं जगत्वं चतुर्न जलचतुर्दश ।
 सत्यवाचाविवाहादि कृषिं न च जनापदे ॥
 चतुर्न ॥ माहेन्द्रे विषयो निमग्नते कारिज्ञोत्तमं ।
 चतुर्न इतिपिलः स्थात् ज्ञाने च नरत्वं चतुर्न ॥

इत्येव प्रकारमाह ॥ भाष्यकालुगुनैवैज्ञातवाचकभाष्यवस्तुते
 दक्षपदा[च]ः ॥ रवि दिवा । माहेन्द्र द० २ जगुत्त ६ चतुर्न १०
 द्युत्त ६ जगुत्त २ एवं ३० दक्षः ॥ * ॥ रवि रात्री । ० etc.,
 tables for each day. Fol. 2b: तत्रः ज्ञेयं ज्ञाना-
 सप्तयो दक्षपदायः ॥ tables as before. Fol. 3b: तत्रः
 ज्ञानिन(र. चाक्षिन) चाक्षिक चक्षयनवीन दक्षपदायः ॥ ...

It ends: ज्ञानि दिवा । द्युत्त ६ चतुर्न ६ माहेन्द्र ६ जगुत्त ६
 चतुर्न ६ एवं ३२ दक्षः ॥

ज्ञानि रात्री । द्युत्त ६ चतुर्न ६ जगुत्त ६ चतुर्न ६ नृ ६ एवं ३२
 दक्षः ॥

इत्यनुत्तपठिका समाप्ता ॥ [H. T. COLEBROOKE.]

3034.

981a. Foll. 62; size 14½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; 8-10 lines in a page.

Rājamārtanḍa, a compilation of astrological rules as applied to the performance of religious ceremonies and daily observances of domestic life, ascribed to *Bhojādeva*.

It begins: यन्मासं चरिता चकार विपुलेः सन्मोक्ष-
 निज्योतिषं see Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Camb., p. 62.

Colophon: इति मानवरागाधिरामकलिकन्दर्पसरस्वती-
 कक्षापरचक्षुः(किपि)रामनातीकनहाताभाधिरामजीमोद-
 विरचितो राजमातेयः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3035.

2299. Foll. 81 (paged 1-61); size quarto, 18 in. by 9½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; 28 lines in a page.

The same work. Transcribed from the preceding MS., or derived from the same source. [CALCUTTA.]

अथद्वयुग्मविः विनयः पदगोपनीयविरचितः ।
विहङ्गाकाविविधनेयदा युगितः रचनायु निपत्ताति
[N 8]

इति श्रीविद्याहृदयने ईश्वरेश्वरं नाम अष्टदशोऽध्यायः
अनातो एवं संवः ॥ वृत्तरेखा अथपत्तादिष्टदशिकाश्वत्थ २३० ॥

The first two verses of this epilogue occur likewise in *Kesava's Krishnakriṣṭi*, where they are followed by another verse, in which the author states that he was the second of three sons of *Rāṇiga* and *Śrī*, his elder brother being *Jayāditya* and the younger *Krishṇa*.

The first three of these verses also occur at the end of a MS of the work accompanied by a commentary, *Vivāhādīpikā*, in Prof. Bhandarkar's Rep. 1882-3, p. 373, where they are not however commented upon, and where the author's name is first spelled *Rāṇaka*, and the second time *Rāṇaga*.

संवत् १७५५ चर्षे श्रावे १३२० प्रवर्तमाने आपणमुदि १०
मीने अष्टौ श्रीमद्वद्वे महापात्रवती उदयसिंहविजयराज्ये महं
श्री श्रीरघुदेवप्रतिपत्ती काविपद्माश्रीयेन नारदेनात्मार्थे लिखि-
तमिहं वृंदावनं ॥

The date was probably that of a former MS., it being apparently at least a century too early for the present MS.

[GAIKAWAR]

3038.

742a. Foll. 8; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; ten lines in a page.

Bhuvanādīpaka, or *Grahabhāvaṇaprakāśa*, a short treatise on planetary influences, by *Padma* (or *Padmaprabhu*) *Sūri*. [A.]

It begins:

कारकाश्च ननकुल नहः उर्वरलोप्यहं ।
अहभावप्रकाशेन ज्ञानमुज्जीवते यथा ॥
अथापिवा उच्यतेवा (० नवीनैः B.) अमोचं विपद्मचयः ।
राशेन्द्रोच्यतेवापि सेतुदेवप्रतिपत्ते ॥

अथयं अहभावप्रकाशेन ज्ञानमुज्जीवते ।
निर्देशो श्रीरघुदेवप्रकाशेन विपद्मचयः ॥
अहो विपद्मो वायुश्च स्वात्मानं राशेन्द्रोच्यते ।
ज्ञानादीनां विचारश्च ज्ञानेष्टावर्तितः (अग्निप्रकाशितः)
[B.] अहं ॥ ०

It ends:

विदे सिंहोदये चन्द्रे पूर्वे तत्रैव संस्थिते ।
नृगल्लोचने चात्र तस्मिन् अमोचिना ययः ॥
दगुरपदनः वृक्षो विह्वलो राहुदक्षिणे शश्वी ।
यदे गृहे नृच वीर्यः अथपि तस्मिन्विचारश्च ॥
अनन्यगतः वृक्षो भो मारकेण दोषयुक् ।
यानदक्षिणातः वृक्षे वृद्धिदोषकटः ज्ञानार् ॥
अहभावप्रकाशेन ज्ञानेष्टावर्तितः ।
अहभावप्रकाशेन ज्ञानेष्टावर्तितः ॥
इति भुवनदीपकः अनातो ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3039.

2049d. Foll. 14; size 10½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; seven lines of text in the page.

Bhuvanādīpaka, with an interlinear paraphrase in Gujarātī. [B.]

This MS. contains 170 verses, numbered consecutively. In the last 20 verses its text is almost entirely different from that of the preceding MS.

It ends: दगुरपदनः वृक्षो ० हर्ष ० १६५ ॥ वृक्षानाः
विपद्मचयः (१) ० १६६ ॥ वृद्धिदोषकटीयानां ० १६७ ॥ वृद्धो
ल्लग्नप्रतिपत्ति ० १६८ ॥ ज्ञानेष्टावर्तितः ० १६९ ॥

अहभावप्रकाशेन (० नवीनैः) ज्ञानेष्टावर्तितः ।
अहभावप्रकाशेन ज्ञानेष्टावर्तितः ० १७० ॥

इति श्रीभुवनदीपकज्ञानेष्टावर्तितः ॥

[GAIKAWAR.]

3040.

2464a. Foll. 33; size 10½ in. by 4½ in.; good, clear Devanāgarī writing of 1781 A.D.; fourteen lines in a page.

Yuddhajayārpasatānta, discussions on astrology between Śiva and Pārvatī, in 10 *pañcās*.

It begins:

शिवं च शिवसंस्थानं सर्वलोकपतिं ॥
आश्विन[५]रहितं योगिनां भाग्यमिति ॥ १ ॥
तं नाभः सर्वभूतानां निपाकारो निर्देयनः ।
वृष्टिस्थितिद्वये हेतुभेदात्कृते ननु ते ॥ २ ॥

जीवावैशुभाय ॥

वैशोभे यक्षिभिः काशेयैवहारो हि यत्र ते ।
अथ भानाभि देवेभ्यः पितामहे ज्योतिषां गतिं ॥ ३ ॥
प्रज्ञाचार्यारिषं खंडं चण्डापीडनीयकं ।
गमनं सर्वलोकानां चण्डकृत्तुवाचरे ॥ ४ ॥
खरपक्षं सर्वपक्षं चण्डाक्षिण्येव च ।
प्रज्ञाचक्षं ततो मूढि ज्ञातव्यं सर्वभूतं ॥ ५ ॥

I. *svavarṇodayaviḍhāna*; II. *grahaviḍhāna*, *rāśivivāra*; III. *vividhāprāśnakathana*; IV. *śālākācakrabheda*; V. *kūrmasevācakra*; VI. *jātakaviḍhāna*, *kālācakra*; VII. *kūlacakra*; VIII. *trivargapapakṣhitāra*; IX. *sam-grāma*; X. without any particular title.

It ends: अथ सेवाचक्षः । वरी चण्डकृत्तुवाचरे ॥
च हस्ती चत्वारि पादयोश्चत्वारि सेवाचक्षः ॥ अथ चण्डं
शिरसि स्थानं चण्डकृते विभेदं दृष्टिं सर्वलोकपदी आश्विन-
नाभः ॥ इति सेवाचक्षः ॥

इति जीवभूतयत्नैः तं भगवद्देवदत्तपदे खरितवानुचारैः
पुत्रयत्नयत्नैः संकृते ॥ ०

[GAIKAWAR]

3041.

1995. Foll. 20; size 4 in. by 8 in. (bound on the narrow side); fairly good, modern Devanāgarī writing; 16-29 lines in a page.

[*Yyotishavidhā*], a compilation of scraps of astrological information, mixed with rules concerning religious observances supposed to avert evil influences.

It begins: अथ याचामक ॥

सर्वलोकपदी च सर्वे लोके च सर्वभूतं
योगात् । अथ याचामकं याचामकं युयु ।
योगात् । अथ याचामकं याचामकं युयु ।
अथ याचामकं याचामकं युयु ।
अथ याचामकं याचामकं युयु ।
अथ याचामकं याचामकं युयु ।
अथ याचामकं याचामकं युयु ।
अथ याचामकं याचामकं युयु ।

युयुदित्येवमस्मान्नाह fol. 2b; अथ युयुदित्येवम-
नाह fol. 3a; अथ याचामकं याचामकं fol. 4b; अथ-
याचामकं fol. 5a; अथ याचामकं याचामकं fol. 7a;
याचामकं याचामकं fol. 8b; अथ युयुदित्येवम-
नाह fol. 9a, etc.; अथ याचामकं याचामकं
याचामकं fol. 19a; याचामकं याचामकं fol. 19b;
अथ युयुदित्येवमनाह fol. 20b (2 verses) इति युयुदित्येवम-
नाह; 2 verses (याचामकं) ० । याचामकं याचामकं ० after
which it concludes with a verse. इति शिवे यु
इति पितामहे ०

The above title is the one under which the MS. was entered in the old Catalogue

[DR. JOHN TAYLOR.]

3042.

1058. Foll. 30; size 14½ in. by 4½ in.; Bengali character; seven lines in a page. No date.

Pratyantar(a)śāśāṅgraha, a manual of divination with reference to certain moments within a man's lifetime (*antardāśā*) for which the horoscope is ascertained.

It begins:

अथ याचामकं याचामकं युयुदित्येवमनाह ।
युयुदित्येवमनाह याचामकं युयुदित्येवमनाह ।
युयुदित्येवमनाह याचामकं युयुदित्येवमनाह ।
युयुदित्येवमनाह याचामकं युयुदित्येवमनाह ।
युयुदित्येवमनाह याचामकं युयुदित्येवमनाह ।
युयुदित्येवमनाह याचामकं युयुदित्येवमनाह ।
युयुदित्येवमनाह याचामकं युयुदित्येवमनाह ।
युयुदित्येवमनाह याचामकं युयुदित्येवमनाह ।

7 A 1

सप्तमं वि० : १० । फलं ।

जीमन्तकाले भाग्ये सुखदीनविशुद्धं ।

गुण (१. गुणः) दीर्घं प्रचलं न कुर्वन्तुवी ॥ १० ॥

Thus, each horoscope having first been expressed in a formula composed of syllables and numbers, the practical consequences supposed to result from it are then expressed in a *śloka*. How the horoscope is obtained is not explained and does not come within the scope of this treatise, but it may be remarked that the formulas completely differ from *Utpala's* mode of calculation proposed in his commentary to *Varāha Mihira's Brihajjātaka*, viii., 4 and *Laghujātaka*, vii., 6.

It ends : गुरावृत्तः । १० । फलं ।

योगवृत्तिं गुणं (? गुणः) दीर्घं चाधिकगुणितान्न ।

अं हति करोत्तरे राहुप्रलम्बे गुरु (?) ॥

इति प्रमन्तेश्वरः समाप्तः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3043.

3049b. Foll. 80; size 11 in. by 4½ in.; excellent Devanāgarī writing of 1631 A.D.; nine lines in a page.

Āshvini-nakshatraphala (i.e. *Ashviniśāti-n.*), or treatise on the influence of the 28 *nakshatras*; being a collection of meagre astrological decrees without any pretence to scientific deduction.

Whilst the first portion (foll. 1-9) is composed in a rather barbarous kind of Sanskrit, displaying a poor knowledge of astronomical and astrological terms; the latter part, containing prophecies concerning the weather and other events of public import for the *Sampat* years 1670-1700 are expressed in plain Gujarātī, occasionally with Sanskrit interjections, though with a vicious orthography for both languages alike.

Of localities for which these meteorological predictions were destined, we find the following mentioned: Śrinagara (explained as synonymous with Ahmadābād), Ayodhya, Agra, Dhili, Kāśmir, Lahore, Multān, Gujarat, Malva, Koṭkanamāṇḍala, Laṅkā (Sigaladeśa, fol. 21a, l. 2) and others.

It begins :

अथानि संवत्सराणि ज्ञानिज्ञानसु (ज्ञानिज्ञानं सु)

[विज्ञान] ॥

ब्राह्मणसिद्धिप्रदं ह्यथानां विज्ञानं च ॥ १ ॥

ज्ञानिज्ञाने नेने विज्ञानि चतुर्नले (१) ।

अथिज्ञानं विज्ञानं च अथानां ह्यिज्ञानं च ॥ २ ॥

It ends : इति देवकीनक्षत्रफलं समाप्तं ॥ २८ ॥ इति अथानां नक्षत्रफलं समाप्तं ॥ अथानं १५५५ (१) अथानं १५५५ ॥ अथानां नक्षत्रफलं समाप्तं ॥ [GAIKAWAR.]

3044.

1781. Foll. 175 [numbered 1-65; 1-49 (marked 66-114 by later hand); 38 numbered leaves (the first 12 marked 115-126 by later hand); 12 ll. marked 66-77; 11 unnumbered leaves]; size 17½ in. by 5 in.; modern Bengālī handwriting; eight lines in a page.

Viśvaprādīpa, a cyclopædia of (chiefly astronomical) knowledge, by *Bhuvanānanda*, son of *Śāntidhara Rāmapāla* (or *Rāma Khān*) and *Jivani*, and younger brother of *Krishnānanda*.

On the first 10 leaves there are occasional short lacunæ marked by yellow ochre.

It begins (with the figures supplied):

अथानि परिनिर्वाणं च विज्ञानसुः

अथानि चतुर्नले (१) विज्ञानसुः ।

अथानि चतुर्नले (१) विज्ञानसुः ।

अथानि चतुर्नले (१) विज्ञानसुः ॥ १ ॥

--- गरीयसि (१) अथानि चतुर्नले (१) विज्ञानसुः ।

अथानि चतुर्नले (१) विज्ञानसुः ।

अथानि चतुर्नले (१) विज्ञानसुः ।

अथानि चतुर्नले (१) विज्ञानसुः ॥ १ ॥

मन्त्रं चतुर्गं मन्त्रा सुमन्त्रा श्रीशैलेश्वरः च
विष्णुसामवेदपुरी मुद्रावैश्वर्यं दृष्टो नमः ।
इत्यत्र दशमस्कन्धमन्त्रावलिता देवैश्च (-) ७ ने
एवैव विष्णुसामवेदपुरी च श्रीशैलेश्वरः ॥ ३ ॥

चतुर्वैश्वर्यमन्त्रा ॥ ४ ॥

मुद्रा मन्त्रकोशः ॥ ५ ॥

शिल्प दिग्गजवाल्मीकिपुत्रपुत्रा विष्णुने खर्चभावं
काहल्लेनाविष्णुं विष्णुं विष्णुं हनन्ते को ज्ञानिन् ।
मुद्रापुत्रमन्त्रा विष्णु दिग्गजवाल्मीकिपुत्रमन्त्रो-
त्तेवो द्वेवा यज्ञोभिः इत्यत्रमुद्रा इव वेदानविष्णुः
[५ ॥

दशमस्कन्धं श्रीशैलेश्वर-
मन्त्रमुद्रावलितावलिताः ।
कलिमन्त्रावलिता मन्त्रोद्देशे विष्णुको-
मन्त्रमन्त्रावलिता ॥ ६ ॥

तत्त्वानुसंहयः ७ ७ ७ ७ ७ श्रीशैलेश्वर-
श्रीः शान्तिपदो भगवद्विष्णुः श्रीशैलेश्वर-
वाल्मीकि मन्त्रमन्त्रावलिता दशमस्कन्ध-
मन्त्रोद्देशे विष्णुको ७ ७ ७ ७ ७ कलिमन्त्रा-
[द्विः ॥ ६ ॥ ७ ७ ७ ७ ७]

मुद्रावलिताः कलिमन्त्रो मेधविष्णुको-
कलिमन्त्रावलिता कलिमन्त्रावलिताः ।
ग्रीष्मशैलेश्वरपुत्रमुद्रावलितावलिता
विष्णुमन्त्रावलिता कलिमन्त्रावलिता (१) ॥ ७ ॥

मन्त्रो ग्रीष्मशैलेश्वरः कलिमन्त्रावलिता कलि-
मन्त्रो दशमस्कन्ध मुद्रावलिता मुद्रावलिताः ।
मन्त्रः मुद्रावलितावलिता कलिमन्त्रावलिता
काः श्रीशैलेश्वर सुमन्त्रो तेनायमनुसंहयः ॥ ७ ॥
इह तावद्विष्णुं पुत्रवाचैः कलिमन्त्रः ॥

Of the author's ambitious scheme of a general survey of the whole field of Hindu knowledge and science, this volume offers only a small instalment, by far the greater portion of which is devoted to astrological subjects. The author in the first place draws up an elaborate scheme of divisions and subdivisions—viz.: *śikhā*, *śloka*, *skandha*, *amśa*, *adhyāya*—under which he proposes to treat of the

different subjects, but *prāṇa*, owing to the fragmentary (and apparently disordered) state of the MS., it is not always easy to trace.

The 18 *vidyā* (fol. 26, ll. 4-6) are divided into 7 *śikhā* ('flames of his *pradīpa*'), viz.: *asga*, *siddhānta*, *vyavahāra*, *vijaya*, *raśa*, *artha* and *prakīrṇa*; each *śikhā* containing a number of subjects, called *śloka*.

Thus in the *asgaśikhā*, beyond which the MS. does not go, we find the following: 1. *śikhā* etc., fol. 8a, l. 8; 2. *kālpasūtra*, fol. 9b; 3. *vyākaraṇa*, fol. 20a, l. 8; 4. *nairukta*, fol. 21a, l. 8; 5. *jyotiṣa*, with many subdivisions, to fol. 154b, l. 8 (numbered fol. 67), called '*jyotirmayāloka*' in the colophon; 6. *āśan-
das*, left unfinished on fol. 165b (numbered fol. 77); the next ten leaves being devoted to the subject of *śākuna*, forming the 3rd *amśa* of the *śākhāskandha* in the *angakāṇḍa*; of the 7th *śloka*, on Prākṛit grammar we have nothing more; the last leaf belonging again to the 5th *śloka*.

Of the *Jyotiṣhāloka* (5th) there are the following subdivisions:

1. *Gaṇitaskandha* in 7 *adhyāyas*: 1. *graha-
madhyādhikāra* (fol. 28b, l. 1); 2. *sphuṭādhikāra* (fol. 27b, l. 2); 3. *candra-grahavivarāṇa* (fol. 28a, l. 8); 4. *sūrya-grahavivarāṇa* (fol. 28a, l. 8); 5. *prakīrṇa* (fol. 29a, l. 1); 6. *graha-
yuddha* (fol. 31a, l. 7); 7. *golādīnirūpaṇa* (fol. 35b, l. 4).

II. *Śākhāskandha* in 5 *amśa*: A. *prāśānirū-
pana*, in 11 sections: 1. *prāśānirūpana* (fol. 36a, l. 4); 2. *lagnanirūpaṇa* (fol. 36b, l. 7); 3. *graha-
svarūpanirūpana* (fol. 38a, l. 2); 4. *bhāvanirūpana* (fol. 38b, l. 8); 5. *phalajñāna* (fol. 47a, l. 1); 6. *jalandalakeśaṇa* (fol. 48a, l. 6); 7. *śaṅ-
khaśikhaśaṇa* (fol. 49a, l. 1); 8. *śaṅkhaśikhaśaṇa* (fol. 49a, l. 8); 9. *śaṅkhaśikhaśaṇa* (fol. 49b, l. 8); 10. *arṇanirūpaṇa*, or *śaṅkhaśikhaśaṇa* (fol.

50a, l. 8); 11. *jalārgala* (fol. 58a, l. 6). B. *svarādīnā vivēkaḥ*, treating of *aroma* (*akra*) to be practised by the powerful of the earth (*vasudhādhipa*), foll. 53b-55b. Here should follow C. on *śākuna*, which seems to be wanting; whilst the 4th and 5th *aṅga* have been transferred to the end of the volume (foll. 122a, 1 seqq.), viz.: D. *adbhutanirūpaṇa*, on miracles, in 4 *adhyaṃsas*: 1. *divyādbhutāni* (fol. 187b, l. 2); 2. *antarikṣhādbhutāni* (fol. 143b, l. 2); 3. *bhau-mādbhutāni* (fol. 144b, l. 6); 4. *mitrādbhutāni*, breaking off with fol. 152, but resumed on the last leaf. E. *vāyunirūpaṇa*, on the artificial regulation of the breath for magic purposes.

III. *Horāṣkaṇḍha* (foll. 66-122) of 9 *adhyaṃsas*: 1. *sūryādivarādinirūpaṇa* (fol. 87b, l. 6); 2. *candratārāśuddhyādinirūpaṇa* (fol. 77a, l. 7); 3. *śāntikādinirūpaṇa* (fol. 81b, l. 6); 4. *buddhyādinirūpaṇa* (fol. 85a, l. 7); 5. *ādhānādinī karmāṇi* (fol. 86b, l. 2); 6. *jātakanirūpaṇa* (fol. 102b, l. 5); 7. *jātakarmādinirūpaṇa*, including *cūḍākarāṇa*, *rājadarśana*, *vivāha* (fol. 109b, l. 2); 8. ceremonies to be observed in putting on a new dress, mounting a horse, commencing a dramatic performance, entering a new house, setting up an idol, etc. (fol. 114b, l. 8); 9. *yātrādinirūpaṇa* (fol. 122a, l. 1).

As a specimen of the ends of chapters, we have on fol. 8a:

ये चक्षुषाभरते कपीन्द्रवदन् श्रीमानसामास-
स्वातोः क्षान्तिपराद्वृत्त भुवनानन्दे सुते श्रीपत्नी ।
विजाराद्वृत्तयेन हविरीयते पित्रमदीये सुते
श्रीपराङ्मुखिनामरे परिकर्ति शिवात्मनालोकनम् ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3045.

1122a. Foll. 29; size 11½ in. by 4 in.; fair Devanāgarī writing of 1800 A.D.; ten lines in a page.

Tājika (also called *Tājikakosmudī*), a manual of general astronomy (derived from Muhammadan sources), compiled, in 1587 A.D., by *Nīlakaṇṭha* of Kāśī, son of *Ananta* and *Padmāmbā*, and grandson of *Cintāmaṇi*.

The work consists of two parts, entitled *Samjñātānttra* (or *saṃjñāvivēka*) and *Varṣha-tānttra* (or *saṃāvivēka*). It begins:

प्रख्यं हेरकनयो दिवाङ्क
गुरोरनन्तस्य त्वा यदावुक्तम् ।
जीनीलक्षकयो विविनक्ति कुम्भिन्
तन्नामिदं सूर्यमनःप्रकादकम् ॥ १ ॥

Cf. Weber, Berl. Cat., no. 876. The work has been repeatedly published in India. See also Weber's Ind. Stud., ii., p. 253 seqq.

The term *Samjñāvivēka* (occurring in the final *śloka* of the first part) is also sometimes improperly applied to the whole work, probably owing to the fact that, in the last but one *śloka*, the second part is referred to as '*saṃāvivēka*,' whilst in the last *śloka*, giving the date, it is called '*saṃātānttram*.'

[H. T. COLEBROOKE.]

3046.

2306. Foll. 22; size 4to, 13 in. by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1800 A.D.; 26 lines in a page.

Nīlakaṇṭha's Tājika, copied from the preceding MS.

[CALCUTTA.]

3047.

2692. Foll. 27; size 7½ in. by 9½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1766 A.D.; 20-22 lines in a page.

The same work.

Dated: संवत् ११२२ श्रावे १५५ श्रीपताये पुत्रे द्वितीयायां जनां हारादिनामयेन द्वितीये जीविनकीयदावदि-
भरतमुपपातनोपेक्षावत्तत्त्वानुसङ्गोपेक्षयेन पुत्रं पुत्रं ॥

[MASS. COLL.]

Jñānamuktāvalī, fol. 2a, l. 6; *Tājika-Samarasipha*, fol. 8b, l. 6; *Trailohyapradīpa*, fol. 11a, l. 8; *Prīthivyāśa* (? his *Prāśnakṣhī*, above no. 2998), fol. 16a, l. 4; *Prāśnāntāmāsi*, fol. 11b, l. 8; *Prāśnāḍīpaka*, fol. 4a, l. 5; 10a, l. 2; *Prāśnapradīpa*, fol. 12b, l. 8; *Bhuvanāḍīpaka*, fol. 8a, l. 2; 12b, l. 15; 14b, l. 6.

A fragment of this work is described in Weber's Berl. Cat., no. 883, which breaks off at fol. 8b, l. 6 of the present MS.

In the colophon (except date and scribe's name) every second syllable is left blank, no doubt to have been filled up in red ink, after the fashion of some calligraphers. With the blanks filled up, it would read as follows: इति श्रीनीलकण्ठविद्याभिरामाचार्यजीमुनी महाराजकृतं ज्ञानमेव
महावीरमुदी ॥ संवत् १७५६, मूलपक्षे लिखितं श्रीरघु(१) ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3056.

2305. Foll. 17 (numbered 18, no. 15 having been passed over); size 4to, 13 in. by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1799 A.D.; 26 lines in a page.

The same work; copied from the preceding MS., or from the same original.

[CALCUTTA.]

3057.

2041b. Foll. 35 (fol. 29 and fol. 80a of which are left blank); size 11 in. by 5½ in.; good Devanāgarī writing of 1800 A.D.; 9 or 10 lines in a page.

Tājikālaṅkāra, a treatise on astrology, composed, in 1780 A.D., by *Śambhūrāma*, an adherent of the Saura creed, the son of *Gohula*, a native of Gujarat and resident of *Dhavalapara*, on the banks of the Suranadi, near the shrines of *Harapīṭha* and *Caṇḍīmāṭha*.

It begins:

श्रीगुरु विष्णुं सर्वज्ञमहं श्रीं हरिं विचक्षणं
सर्वं चादिमहं हिं हृदयेः पंचावतारो मुहं ।
महाभारतकथोचयाय कुण्डं कुर्वे कथं ताविका-
लंकारं ननु संसृजाम् अविशं लोकाय सेवयाम् ॥ १ ॥
यावा चादिगुणे कृते दुष्टतरं चावे[न] त्रयागुणे
गणेशागमनमनामपिपलं शालं कृतावरे ।
लोकावापि चली गुणे सपदि यत्तत् त्वमथं यत्
शालं यावन्तुलितान्तरादिं कथं यदा दूरयते ॥ २ ॥

The work is divided into 12 chapters, viz.:
I. (fol. 5b) *varāheśanīrūpaṇa*; II. (fol. 15a) *grahabhāvaprayojana*; III. (fol. 17b) *munthā-prayojana*; IV. (fol. 18b) *rājayoga*; V. (fol. 20b) *śoḍaśayogāḥ*; VI. (fol. 22b) *mīrabhāva*; VII. (fol. 23a) *grahayoga*; VIII. (fol. 26a) *yogivapna*; IX. (ib.) *sahamāni*; X. (fol. 31a) *māsapraveśa*; XI. (fol. 38a) *dinapraveśa*; XII. *dinacaryāgranthanīrūpaṇa*.

It ends:

श्रीगुरुदेवानुगतसु गोमुलम्
तत्संगमो श्री विष्णुत्तमसेवकः ।
श्रीसंसारोत्तमोत्तमोत्तमो ताविका-
लंकारमौदीचकुलोत्तमो द्विजः ॥ १३ ॥
दीनो वषा नीचकुलोत्तमो गौरी(१)
मूलो वषि यो वलंकरो विचार्यते(?) विचारयेत् ।
ज्ञानेन मुक्तो वषि गमेन सेवरी
तवैव भूयः स नीच विचार्यते ॥ १४ ॥ ० १६ ॥

नागाहिलेलेकुमारे तु पित्रात्
करेभूये १५५५ शकमे तत्सत्त्वे ।
नावे विभे यमगते विपुलदे
विषी मृगी पुर्वेभूयदे जयात् ॥ १७ ॥
चरितलपारिचे मुर्वेरावे हि देवे
कुरन्दीहरपीठे(?) चरिनावे कनीये ।
चरलपुत्रविवाही संसारो श्रीसेवी
विचित्रज्ञ(?) नारायणलंकारं याचरीते ॥ १८ ॥

इति श्रीगुरुदेवानुगतसु गोमुलमौदी ताविकालंकारे
विचित्रवीर्यविचित्रं नाम द्वादशः प्रकाशः ॥ १९ ॥

अथपुनरिषोः पितामहैकस्ते
निम्नरज्जुपाने प्रातिपद्यस्तथे ।
एवमित्येवमिषोनीयपारेनुने(1)

अथपुनरिषावो जुगुप्तो मेखिते ॥ १ ॥

The MS. would thus seem to have been copied from one written by the author himself in 1742.

For the sake of the references contained therein we extract the following verses :

इतीति गोकुलपुस्तुना

मिषं यत् वा यद्येवमं यत् ।

हिंसावनागुप्त(1) तु हाय

मते एषा अतिरिद्धं विधिज्ञेयम् ॥ fol. 23a ;

इतीति भूषणनाय हेते

हिंसावलोतो हिंसावतामिषे ।

मत्स्य संज्ञागुप्तः स ताविका-

लंकारको देवविदा(देवविदं) विराजते ॥ 34b.

[GAIKAWAR.]

3058.

2541b. Foll. 20; size 10 in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of about 1650 A.D.; fifteen lines in a page.

Tājikasāra, a treatise on astrology, especially horoscopy, by *Haribhaffa*.

It begins :

जीरासल्य पद्मरविदुगलं मन्त्राव वागीश्वरीं
हेतुं त्रयनादिषं यद्यन्यं हस्तं यज्ञोदायुतं ।

पक्षे ताविकाकारस्यकुलं रम्यं सुयोधमदं
मानाताविकावो विज्ञोक्तं रम्यं देवदेवमदं ॥ १ ॥

अनुवैशित्तमालदेवमनं देवं पुनं मानुषं
मन्त्रं हि विद्याकोशं मन्त्रो देवदेवो मन्त्रिः ।

अर्थः अन्ततः मन्त्राणि परं मन्त्रोः स्तुतं सुदिभिः
मन्त्राकारविधिषु देवदेवमं पक्षे यत् स्तुतिम् ॥ २ ॥

यानो वनेमन्त्रो हि मन्त्राकारस्याव्यक्तुषा मन्त्रा
वैशान्तरिगमि ३६५ रिगिमेनुमि ५ रिगारामेः ३१ करामे-
[३० हेतः ।

अन्नाहमेवमविद्यावक्तुषुः स्तुतिद्वयवैदिषे
यानो मन्त्रो विद्याः स यो [३] मन्त्रि दिने मन्त्राः

[आविताः ॥ ३ ॥ ० ५ ॥

द्वैतमन्त्राकारस्य पक्षेमन्त्राकारो १०५ मन्त्रो
मन्त्राकारविद्या हि देवदेवो देव विद्याको पुनः ।

अर्थः अथवाः अन्नाहमेवमविद्यावक्तुषुः मन्त्रो
द्वैतमन्त्राकारविद्यावक्तुषुः मन्त्रो विद्याको (1) अन्नाहमेव

It ends : [३ ॥ ० ५ ॥

आलोक्तं मानुषिनी(1) मन्त्राणि

अन्नाहमेवमविद्यावक्तुषुः ।

अर्थः विद्याः अन्नाहमेवमविद्यावक्तुषुः

अन्नाहमेवमविद्यावक्तुषुः पुनः ॥ १० ॥

इति जीरासल्यपुस्तके मन्त्राकारो देवदेवमन्त्राकारं वक्तुम् ॥

Cf. Bāj. Mitra, Notices, viii., p. 238.

[GAIKAWAR.]

3059.

2541c. Foll. 20; size 10 in. by 4½ in.; fair, small Devanāgarī writing of 1678 A.D.; 21 lines in a page.

Tājikasāraṅgikā Kārikā, a commentary on the preceding work, composed, in A.D. 1620, by *Sumatīharasha* (named *Sāmantā* ?), under *Vishṇudāsa* (? of *Khairābād*).

It begins :

जीरासल्यपुस्तके मन्त्राकारं

मन्त्राकारिणुक्तम् अन्नाहमेवमन्त्रो ।

मन्त्राकारस्यैवमन्त्राकारं

अन्नाहमेवमन्त्राकारं मुनं यत् ॥ १ ॥

जीरासल्यपुस्तके मन्त्राकारं

मन्त्राकारिणुक्तम् अन्नाहमेवमन्त्रो ।

मन्त्राकारस्यैवमन्त्राकारं

अन्नाहमेवमन्त्राकारं मुनं यत् ॥ २ ॥

वि[क्ति]मन्त्रादी मन्त्राकारमन्त्राकारिणुक्तम् ।

अन्नाहमेवमन्त्राकारं मन्त्राकारिणुक्तम् ॥ ३ ॥

इह शिरा इह मन्त्राकारं मन्त्राकारं ० मन्त्राकारमन्त्राकारं

It ends :

अर्थः अन्नाहमेवमन्त्राकारं १०५ मन्त्रो मन्त्राकारं

अर्थः अन्नाहमेवमन्त्राकारं अन्नाहमेवमन्त्राकारं (1) ।

अर्थः अन्नाहमेवमन्त्राकारं अन्नाहमेवमन्त्राकारं (1) ।

अर्थः अन्नाहमेवमन्त्राकारं अन्नाहमेवमन्त्राकारं (1) ।

अर्थः अन्नाहमेवमन्त्राकारं अन्नाहमेवमन्त्राकारं (1) ।

7 3 2

कुला विचाराय मात कालिदे
 वृत्ताच्च कुल निवर्तनमुक्तः (1) ।
 मन्वाच्च राजानयेककालं
 क्षीयचकलं विविधं च जीवं ॥ ३० ॥
 यन्मणिं कोटः परावर्त्तये च
 कुर्वन्ति तर्धं पठितो न संवत् (1) ॥

इति श्रीमद्विष्णुसहस्रनामार्चनविद्यासंस्कृतं व्यासः ॥

[GAIKAWAR]

3062.

2359a. Foll. 42; size 10½ in. by 4½ in; indifferent Devanāgarī writing of 1758 A.D.; 11 or 12 lines in a page.

Tājikakautubha, an elementary treatise on astrology, by *Bālakrishṇa Bhaṭṭa*, son of *Yā-dava Bhaṭṭa*, whose parentage again is traced through *Rāmākriṣṇa* and *Nārāyaṇa* to *Rāmaji Paṇḍita*, a native of the town of *Prakāśa* on the northern bank of the river *Tāpi* (*Tapti*).

According to a various reading of another MS., the author himself lived at *Jambūsaras*.

It begins: श्रीगुरुदेव नमः ॥

आत्मा तन्मयः पदः प्रदत्तं विधातुं सर्वं महो
 यक्षादीनामकलामायेककलः श्रीरामनिबन्धिनः ।
 तद्विशेषप्रभुत्वाद्यवगतः श्रीबाळकृष्णविधः
 कुर्वे तानि कवीश्वरं सुकविं विद्वत्सदाभूषणं ॥ १ ॥

कवे विधिः शास्त्रमन्वाच्च तन्मुखा
 वेदाभ्यासे यन्मुनिवाददायकः ।
 कष्टं त्रापये यन्मूर्खं यथाभवात्
 त्रिष्वे तया तानि कविशास्त्रं कुरु ॥ २ ॥

सूक्तकाण्डकुरु हि वातर्ष
 तच्च वीर्यं परिकल्पि वीरगाः ।
 तानि च विद्वत्सदादिशानिकात्
 तानि कविश्वरं यदाभवात् ॥ ३ ॥

कनरविहृदयविधः (च) करोमन्-
 मन्मथिभिर्दिना बहुतानि कविः ।
 च इति ते कुला न भवति ते
 सुकविं वी यन्वे कुलमन्व वै ॥ ४ ॥

कविप्रवक्तव्यं विष्णुसहस्रनाम
 कविप्रवक्तव्यं कविं (३) वी यदाका ।
 विष्णुसहस्रनामं कविं कविं कविं
 कविप्रवक्तव्यं कविप्रवक्तव्यं ॥ ५ ॥

The following are the divisions that occur: *varshapravahādi- dīrghaśādhānāntādhikāra*, fol. 7a; *dvādaśabhāvādhyaṅga*, fol. 10a; *sūryādi-grahamūnithaśāphalādhyaṅga*, fol. 16b; *balādhyaṅga*, fol. 18b; *varśaśāphalādhyaṅga*, fol. 20a; *śho-dāśayogādhyaṅga*, fol. 24a; *daśāphalādhyaṅga*, fol. 26b; *antarādaśāphalādhyaṅga*, fol. 30b; *māsa-bhāvaphalādhyaṅga*, fol. 38a; *māsaśāphala*, fol. 39a; *dinacaryāyām tanvādiśādhānāphala*, fol. 41a; *bhojyādiśādhāna*, fol. 41b.

It ends:

या तानुप्रवर्तयितव्यं कविः कविः (३) Bh.)
 कविः (३)

यक्षादीनामकलामायेककलः श्रीरामनिबन्धिनः ।
 यक्षादीनामकलामायेककलः श्रीरामनिबन्धिनः
 तन्मुनिवदेविधः कविप्रवक्तव्यं ॥ १५ ॥

तद्विशेषप्रभुत्वाद्यवगतः श्रीबाळकृष्णविधः
 नागानामायेककलः कविः ।
 नागानामायेककलः कविः
 कविः कविः कविः कविः ॥ १६ ॥

इह यदाभवात्तानि कविः
 कविप्रवक्तव्यं कविप्रवक्तव्यं* ।
 च इति तानि कविप्रवक्तव्यं
 कविप्रवक्तव्यं कविप्रवक्तव्यं ॥ १७ ॥

श्रीमद्विष्णुसहस्रनामं कविः कविः कविः
 श्रीमद्विष्णुसहस्रनामं कविः कविः कविः
 श्रीमद्विष्णुसहस्रनामं कविः कविः कविः
 यक्षा वयं विद्वत्सदादिशानिकात् ॥ १८ ॥

इति तन्मुनिवदेविधः कविः
 कविः कविः कविः कविः ।
 कविः कविः कविः कविः
 कविप्रवक्तव्यं कविप्रवक्तव्यं ॥ १९ ॥

* कविप्रवक्तव्यं कविप्रवक्तव्यं । Eband.

बालवैते चित्रकला चकोरद्वय
चित्रकाली बालमुनीने भुम्भः ।
महाकाव्यमिन् गुणोन्मीलकान्
बालकान् चित्रितः संतु बालः (?) ॥ २० ॥
बाहुरी नम नमोः परिपाक
प्रतिपादप्रज्ञातो धनकादि ।
शोभनीयह पुत्रा यदनुजं
प्राचीनां यत्कलसु स्मृतो ॥ २१ ॥

इति श्रीमहापादबालकमुद्रकभट्टविरचितं त्रिपिटकसूत्रं
संपूर्णब्रह्मसूत्रं संवत् १७१० वर्षे श्रावणे १६७५ मसि जायकवित १२
पुष्कराक्षर इति ज्येष्ठशुक्ल शुक्ल । लिखितं रामकृष्ण मुनिना
श्रीमतीश्वरानन्दे नेदपाददेशे श्रीचित्रकलाचक्रवर्तिनि ॥

Of. Bhaṇḍarkar, Report 1882-3, pp. 38, 218.
In Dr. Bühler's Cat. of Gujarāt MSS., iv.,
p. 142, treatises of the same title by Yādava
and Rāmakriṣṇa are mentioned besides the
present. Perhaps, however, these titles may
be due to some mistake, the names of their
alleged authors being also those of the father
and grandfather of Bālakriṣṇa, the author of
the present treatise. [GAIKAWAR.]

3063.

2359b. Foll. 26; size 10½ in. by 4½ in.;
fair Devanāgarī writing of 1738 A.D.; twelve
lines in a page.

Tājikabhaṣaṇa, by Gaṇeśa Gaṇaka, son of
Dhvaṇḍhirāja, and a native of Pārthapura, on
the Goḍavari.

It begins:

भक्तिभक्तानस्य यस्य भवति श्रीविष्णोः(श्री)प्रसादा
ज्योतीं यज्ञपर्यवर्तयित्वाः सर्वभिलाषप्रदः ।
सो व्यं सर्वदुःखदुर्द्वयविचारान्मलु लोकोदरी
चरीतु पुत्रीनप्रज्ञानैकतः ज्येष्ठतः कावदा ॥ १ ॥
हूँ यन्महाकावदायकविद्या संपूर्णविद्ये भवेत्
तां शक्तिं ह्यविद्यया वसतिपत्तं श्रीहृदिराजं मुहं ।
कारं त्रिपिटकविरचितं रच्येः श्रीमुद्रक चित्रकला
मुहं त्रिपिटकसूत्रं गणपतेश्च गणेशः सुधीः ॥ २ ॥

श्रीमतीश्वरानन्द रीनमुद्रकः कलाविधिः कीर्तितं
श्रावणं त्रिपिटकविरचितं विष्णुविरचितं मुद्रकः ।
सर्वत्र त्रिपिटकसूत्रं यथावत् श्रुत्वा कलाः तदित्
पुष्कराक्षरकोशोत्प्रेक्षितविष्णुकावदायमुद्रकोः ॥ ३ ॥
महोदये विष्णुकावदायविधिं श्रावणीयं चरिते
श्रावणं यद्यपि चरित्वेति त्रिपिटकसूत्रं भवेत् ।
यत्कावदायकसूत्रं निगदितं तस्य हि हि विं विंशत्ये
हंका यत्कनकायया चरित्वेति तस्ये मयी दूष्य ॥ ४ ॥

याथा शास्त्रानुकारं यत्कनकायया चरित्वेति नाम्ना
चैनामानि पादरायकसूत्रं त्रिपिटकं नाम्ना ।
यत्कनकाय विनिर्दिष्टं त्रिपिटकानुकारं तत् त्रिपिटके
काले विंशत्ये काले विंशत्ये काले श्रावणीयं कालं ॥ ५ ॥
श्रावणीयं (१) कालं श्रावणीयं भवति यत्कनकाय गतायकसूत्रो
व्यो व्यः संगुह्यतः श्रावणीयं पुष्कराक्षरकोशोत्प्रेक्षितं श्रावणीयः ।
लब्धं त्रिपिटकानुकारं चरित्वेति नाम्नाः कलाः
पुष्कराक्षरकोशो विष्णुविरचितं श्रावणीयं चरित्वेति मुद्रकः ॥ ६ ॥

The topics treated in it are: *varśheśānir-
ṇayādhyāya*, fol. 4a; *mūṇṭhahāphalādhyāya*, fol.
5a; *varśheśāphalādhyāya*, fol. 6b; *dvādaśābhāva-
vicārādhyāya*, fol. 12a; *grahabhāvaphalādhyāya*,
fol. 17b; *sahamādhyāya*, fol. 19b; *miśṭakā-
dhyāya* (? *miśṭaka*), fol. 20a; *daśādhyāyī*, fol.
22b; *antardāśādhyāya*, fol. 24b; *māsaphala-
vicāra*, fol. 25b; *bhojanādvicāra*, fol. 26b.

It ends:

श्रीमद्विष्णुविरचितं त्रिपिटकसूत्रं त्रिपिटकसूत्रं
श्रीते श्रीविष्णु वरं विनम्य विष्णुविरचितं ।
श्रीविष्णुः शास्त्रविचारकारचरित्वेति मुद्रकः कीर्तितं
तेषां पुष्कराक्षरकोशोत्प्रेक्षितविष्णुकावदायमुद्रकोः ॥ १२ ॥
श्रीमन्महाकावदायकविद्या संपूर्णविद्ये भवेत्
लब्धं श्रीमहाकावदायकविद्या संपूर्णविद्ये भवेत् ।
सर्वत्र त्रिपिटकसूत्रं यथावत् श्रुत्वा कलाः तदित्
पुष्कराक्षरकोशोत्प्रेक्षितविष्णुकावदायमुद्रकोः ॥ १३ ॥

इति श्रीहृदिराजानन्दगणेशचक्रवर्तिनो त्रिपिटकसूत्रं श्रीम-
नादिविचारः कलाः ॥ १४ ॥

Of. Raj. Mitra, Bikaner MSS., p. 348;
Notices, ii., 20 (from v. 6). [GAIKAWAR.]

b. Horoscopy.

3064.

834a. Foll. 28; size 12½ in. by 4 in.; good Bengali handwriting of 1806 A.D.; eight lines in a page.

Brihajjātaka, a manual of rules for casting nativities, by *Varahamihira*, son of *Aditya-dāna*. [A.]

It consists here of the following 25 chapters: 1. *rātiprabhedādhyaṃya*; 2. *grahnyonibhedādhyaṃya*; 3. *viyonijanmādhyaṃya*; 4. *niśekādhyaṃya* (thus also B. C.); 5. *jātakādhyaṃya* (*śūtikādhyaṃya*, B.; *janmavidhir nāmādhyaṃya*, C.); 6. *sadyomaraṇādhyaṃya*, 12 vv. (*ariśādhyaṃya*, B., cf. next no.; *वृत्तीनिराभावा*: C., but *वृत्तीनिराभावा* in summary at the end); 7. *āyurdāyādhyaṃya*; 8. *daśāpākādhyaṃya* (A. B.; *daśantar-dādhyaṃya*, C.; *daśāvibhāga*, in summary); 9. *aśṭakavargādhyaṃya*; 10. *karmājivādhyaṃya*; 11. *rājayogādhyaṃya*; 12. *nābhasayogādhyaṃya*; 13. *candrayogādhyaṃya*; 14. *dvigrahādhyaṃya*; 15. *pravrajyāyogādhyaṃya* (A. B. C.); 16. *rāśi-silādhyaṃya* (अथ राशिफलः। वृत्तानां दृष्ट्यानां च ३३ व. A.; B. C., see next MS.); 17. *drishti-phalādhyaṃya*; 18. *bhāvādhyaṃya*; 19. *śrāya-yogādhyaṃya*; 20. *prakīrṇādhyaṃya*; 21. *anishādhyaṃya* (A. B. C.); 22. *strījātakādhyaṃya*; 23. *niryāṇādhyaṃya* (A. B.; *noiryāṇādhyaṃya*, C.); 24. *nashājātakādhyaṃya*; 25. *drekhāṇādhyaṃya* (*drekhāṇādhyaṃya*, C.).

Then follow 6 additional *ślokas*, the first 4 of which contain a list of the chapters; after which:

आदिनामवर्णनप्रयोगः

आदिनामः (१) वृत्तिवर्णनप्रयोगः।

आदिनामः वृत्तिवर्णनप्रयोगः अथ

होरा वराहमिहिरा इति वराहः ॥

वृत्तिवर्णनप्रयोगः
अथ वृत्तिवर्णनप्रयोगः
वृत्तिवर्णनप्रयोगः
अथ वृत्तिवर्णनप्रयोगः

See Berl. Cat., no. 857; Oxf. Cat., no. 779. The treatise has been variously published in India.

[H. T. COLEBROOK.]

3065.

2520b. Foll. 37 (4 of which are wanting; and no. 7 being passed over); size 10½ in. by 5 in.; legibly written in Devanāgarī, about 1750 A.D.; eleven lines in a page.

The same work, imperfect. [B.]

The MS. wants foll. 19, 29-31, and the end of the last chapter after v. 11.

This copy presents some peculiar features: *Adhy.* 6. (*ariśādhyaṃya*, 22 vv., is followed by another chapter of 16 vv., beginning:

वृत्तिवर्णनप्रयोगः (१) वृत्तिवर्णनप्रयोगः
वृत्तिवर्णनप्रयोगः
वृत्तिवर्णनप्रयोगः
वृत्तिवर्णनप्रयोगः

with the colophon: इत्येवमवर्णनप्रयोगः ॥ No notice is taken of these verses in *Bhaṭṭotpala's* commentary.

For *Adhy.* 16 of MS. A. (33 vv.) this MS. has two chapters, viz.: 16. *nakṣatratājātakādhyaṃya*, beg. निषेधः वृत्तः १४ vv. (which are wanting in A.); and 17. *sarvarāśi-phalādhyaṃya*, beg. वृत्तानां दृष्ट्यानां च ३३ व. As commented upon by *Utpala*, these two form one chapter of 47 verses (the leaves containing vv. 13-27 being however lost in next MS.), with the title *rāśi-silādhyaṃya*. The colophons of the next four chapters are lost; but *adhy.* 21-24 of A. are here counted 22-25.

[G. KAR.]

3066.

435. Foll. 158; size 11 in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing; 11-18 lines in a page.

Bṛhajjātaka-vivṛiti, composed, by *Bhaṭṭoṭ-pala*, in 986 A.D.; with the text of the original treatise given in full between the commentary. [C.]

The final *śloka*s and colophon being wanting in this MS., the special titles of the commentary, *Jagaccandrikā* and *Cintāmaṇi* (Rāj. Mitra, Not., ii., p. 165), do not occur in it.

It begins :

ब्रह्मवर्णनं चरणीं दुर्बलमनो-

मुक्तमनुगमनायमुक्तमनसम् ।

यः संवदो मन्त्ररत्नाभिरुत्तुष्टे-

चार्यतिष्ठत्यत्र हर्षं विदुषीति कृतं ॥ १ ॥

यथाज्ञं यथाज्ञा यथाज्ञा विदुषेः क्षीरेक्षित्वातिव-

हस्योक्षित्वातिवयुतः कलियुगे यथाज्ञा यो मुक्तः ।

भूयः सत्यतः पराहनिहिर्वाद्येन सर्वं यथा-

ज्ञं यं प्रवर्तति नोक्तमुक्तमज्ञो नो भावते ॥ २ ॥

पराहनिहिर्वाद्येन सुवदुषेदोयुक्तु-

यहर्षोक्तवादिषु प्रवदुषिर्वातिवयुतः ।

अस्ति कस्मिन् यो लघुविषये वैदुष्यात्तः

कस्मिन् विदुषिर्वातिव निवर्तितवाहनायुतः ॥ ३ ॥

इह ज्ञाते कानि सर्वपात्रिष्यप्रयोजनानि भवन्तीत्युच्यते ॥

पात्रपात्रकलकः सर्वपात्रः । पात्रो यो पात्रकः ज्ञातः । ०

-- (fol. 2a, l. 2) ब्रह्मवर्णनिकाचार्ये (यो) पराहनिहिर्वाद्येन (यथाज्ञा) यथाज्ञं यथाज्ञा विदुषेः क्षीरेक्षित्वातिवयुतः कलियुगे यथाज्ञा यो मुक्तः । भूयः सत्यतः पराहनिहिर्वाद्येन सर्वं यथाज्ञं यं प्रवर्तति नोक्तमुक्तमज्ञो नो भावते ॥ २ ॥ पराहनिहिर्वाद्येन सुवदुषेदोयुक्तुयहर्षोक्तवादिषु प्रवदुषिर्वातिवयुतः । अस्ति कस्मिन् यो लघुविषये वैदुष्यात्तः कस्मिन् विदुषिर्वातिव निवर्तितवाहनायुतः ॥ ३ ॥ इह ज्ञाते कानि सर्वपात्रिष्यप्रयोजनानि भवन्तीत्युच्यते ॥

The MS. seems to be derived from two different copies. The first portion, numbered 1-110 (with duplicate leaves for foll. 4, 43, 45, 56; whilst fol. 53 is apparently wanting, and no. 92 passed over in the pagination), was written by different hands in the latter part of last century; foll. 51, 53-58, 60-62, 65-73 being, however, somewhat older and

probably forming all that is left of the original MS. of this portion, the lost leaves being afterwards supplied by other hands. The second portion, written uniformly (with the exception of the last leaf) about 1770 A.D., is numbered 120-168; leaving a gap before it of 14 verses (xvi. 13-27 see preceding MS.). The last leaf, numbered 170, containing the colophon only, has been supplied, in 1800 A.D., by a different hand.

The work here consists of 25 *adhyāyas*, and an additional *upasaṃhārādhyāya*, in the comment on v. 4 of which (ब्रह्मवर्णनं विषयः यथा ० Berl. Cat., no. 857) the last but one leaf of the MS. breaks off.

Adhy. xvi. rāsītīlādhyāya, as here commented upon, consists of 47 verses: शिवप्रवृत्तः ०

The chapters end : 1. fol. 13a; 2. fol. 24a; 3. fol. 27a; 4. fol. 36b; 5. fol. 44a; 6. fol. 47b; 7. fol. 60b; 8. fol. 76a; 9. fol. 82a; 10. fol. 84a; 11. fol. 90a; 12. fol. 96b (without colophon); 13. fol. 104a; 14. fol. 106a; 15. fol. 108b; 16. fol. 127b; 17. fol. 130b; 18. fol. 134b; 19. fol. 138a; 20. fol. 140a; 21. fol. 146a; 22. fol. 150b; 23. fol. 155b; 24. fol. 162b; 25. fol. 168a.

Several editions of this commentary have been published in India. Cf. Anfrecht, *Oxf. Cat.*, no. 780. [H. T. COLEBROOK.]

3067.

2091s. Foll. 14; size 8½ in. by 5 in.; fair Devanāgarī writing of 1740 A.D.; 9-13 lines in a page.

Laghujātaka (or *Sūkhmajātaka*), another, shorter manual of horoscopy, by *Varāhamihira*; in 13 *adhyāyas*.

It begins : वस्त्रविचारः ० Berl. Cat., nos. 858-860.

The text of the work has been published, from the Berlin MS. (with a German translation), by A. Weber, *Ip. d. Stud.*, ii., 377 seqq.; and by H. Jacobi, *De Astrologia indicis Horæ appellatæ originibus* (Bonn, 1872). The present MS. contains rather more verses in nearly all chapters.

Dated : ईश्वर ७७२ वर्षे आश्विनपुर्णि ३ पुनर्वसु
शुक्लपुर्णि चालुक्यमीनरीमापचक्रमङ्गपुर्ववर्णिमङ्गपुर्ववर्णिमे
लिङ्गि ॥ चिन्मयीविभाईवीररा त्वा वल्लभनी त्वा मोरारणी
त्वा भवामिदमार्थे ॥ जगन्नीलनारीवीरिवरपादो लेखक-
पादयोः कल्याणं भूवा ॥ ० [GAIKAWAR.]

3068.

834d. Foll. 10; size 12½ in. by 4½ in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in a page

Laghujātaka; resembling more closely the text of the Berlin MS. and of *Bhaṭṭotpala's* commentary. The verses are not numbered in this copy. [H. T. COLBROOK.]

3069.

1519c. Foll. 14; size 10½ in. by 5 in.; good Jaina Devanāgarī writing, of about 1750 A.D.; 26 lines to a full page.

Varāhamihira's Laghujātaka, or *Sūkehmajātaka*, in 13 *adhyāyas*, with *Bhaṭṭotpala's* commentary, *Laghujātaka-vṛitti* (or *ṭikā*).

The text begins: यस्मोदयास्तनवे ० सुवे ॥ १ ॥
होराज्ञात् नृमेया ० संभवज्ञानि ॥ २ ॥ यदुपनिमन्त्र्यमानि
मुभागुं तस्य जनेवः प्राप्तिं ज्ञेयवति ० ॥ ३ ॥

The commentary begins: यद्य कीदृशमुनातक-
ज्जोतिःशास्त्रं दृष्टवृत्तिपुच्छं लिख्यते । यस्मोदयास्तनवेति । य
सुवे ॥ यस्तु । कीदृशः सुवे । यज्ञां निधिः ० -- दुरलभ-
यवाचयमेव सुवैतोतयै ॥ १ ॥ होराज्ञात् नृमेयां दुर्गमार्थैः ॥ २ ॥
यदुपनिमन्त्रेति । यास्या । यत् मुभागुं जने ज्ञेयज्ञानि संवि-
तम् होराज्ञात् तस्य जनेवः प्राप्तिं ज्ञेयवति त्रयः (१. त्रय) टी-
करोति । यस्मिन् काष्ठे मुपाकृष्टं ०

The text of the commentary thus seems to differ considerably from that of the Berlin MS., no. 859.

In the colophons of the *Jātaka*, the latter work itself is throughout ascribed to *Bhaṭṭotpala*. [H. T. COLBROOK.]

3070.

2520c. Foll. 31; size 9½ in. by 4½ in.; fairly good, small Devanāgarī writing of 1600 A.D.; 12 or 13 lines in a page.

Laghujātaka, with *Bhaṭṭotpala's* commentary, *Sūkehmajātakavṛitti*, or *Śiṣyāṭikā*.

The commentary seems rather compressed in this copy.

The MS. begins: यस्मोदयास्तनवे ० १ ॥ होरा-
ज्ञात् ० २ ॥ दुर्गमं ॥

होराज्ञात् ज्ञेयवति त्रयटीकरोति । यस्मिन्काष्ठे मुपाकृष्टं ।
यदुपनिमन्त्र्यमानि मुभागुं तस्य जनेवः प्राप्तिं ज्ञेयवति
शास्त्रमेव । त्रयति द्रव्याणि होरा इव ॥ ३ ॥

Colophon: इति भट्टोत्पलविरचितानां लघुजातकवृत्ति-
त्रिकटिकाभिधानां महामातृकाभाष्यसंक्षेपः ॥ ०

[GAIKAWAR.]

3071.

1122c. Foll. 36; size 11½ in. by 4 in.; clear Devanāgarī writing of 1799 A.D.; 6-11 lines in a page.

Laghujātaka, with a gloss called *Laghujātakadīpikā* by *Īṣvara*, who gives no account of himself. Rather incorrect.

The commentary begins: इह यस्तु निर्दिष्टवर्ति-
कानिप्रचयवर्तिवर्तिप्रमूहनिवहज्ञातयार्थैः ० संवत्सी दि-
वप्राप्ति । यस्मिन् ॥ होराकानिद्राह्वनीनां ०

It ends:

लघुजातकभाष्यदीपिका त्रिकटोहिता ।

यावानमवधारितयोगादीनां यथाज्ञाता ॥ १ ॥

इतीकटविरचितानां कीदृशमुनातकदीपिकायां महामातृका-
भाष्यः संक्षेपः/कान्तः ॥ त्रिकटिनिर्दिष्टं जगन्नीलवर्णिमेव ० ॥

[H. T. COLBROOK.]

3072.

2295. Foll. 38; size quarto, 18½ in. by 10 in.; fair Devanāgarī writing of 1818 A.D.; number of lines varying.

The same works; copied from the preceding MS., with corrections by another hand.

[CALCUTTA.]

3073.

2330. Foll. 282; size 11 in. by 5 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Vṛiddha-Yavanajātaka, or *Minarājajātaka*, a comprehensive work on horoscopy and other kinds of prognostication, ascribed to *Minarāja Yavanācārya*.

It begins (cp. Aufrecht, Oxf. Cat., no. 781):

मुहूर्तेषां च जगतां हिंसाय
संहारकाळे स्त्रियां च मृगशाय ।
गुरुं नमः कर्षणात्तव निर्ग
चरीमवाप्तमहामास्त्राय ॥ १ ॥
मनुजानामुद्गुणितुं हासं
होरात्मकं लक्षणं मयाव ।
मन्त्रीमन्त्रो गिपुर्गं कपुञ्जा
निर्मितं च त्रैलोक्यहर्षणं ॥ २ ॥
या पूर्वकाले प्रभवस्य धात्री
धात्रा लङ्घने लक्षिता प्रज्ञातिः ।
तां ज्ञात्वा ज्ञेयमर्थं विचये
दीपो यथा चतुः चनेवकारे ॥ ३ ॥
आकाः जगो मेव कलामुक्तिः
काष्ठस्य दूषो गतिः पुराणीः ।
लोकाधिकारं चरकं दराष्ट्रम्
मेवाग्निवासाकारमभूत् ॥ ४ ॥
पुष्पाङ्गुलिस्तु धात्री जित्नीवः
स चक्रकलावर्तं विधातुः ।
यनाष्ट्रकामुक्तिर्योक्तुकां
दुर्धनकां च विहायुनी ॥ ५ ॥

वीरानन्दमणिपुत्रमुनीवः

प्रमाणेः कालमुपदेशः ।

मन्त्रीको नावमर्षिः कालः
जीवितकालविहायुनी ॥ ६ ॥

यद्यपि पुष्पाङ्गुलिस्तु

यद्यपि विहायुनी ।

केदारवाचीपुलिनामि तस्य
देवांगनां च विहायुनी ॥ ७ ॥

विहायुनी देवे हृदयमदेशः

प्रमाणेः देवमाहुराकाः ।

तस्यादधीतुर्गुहायनाष्ट्र-
वाक्षावहायुनिवमप्रदेशः (?) ॥ ८ ॥

प्रदीपिकां गुरुं करेण ज्ञानं

नीत्यां नाले चरमिति मुनीति ।

काष्ठावधारणमर्षं विधातुः

कदाचित्कालीरात्रिस्तुतिः (?) ॥ ९ ॥

वीर्यां गुहायुक्ताय ननुचः

स्त्रियाः च नाभीकटिपञ्चमेशे ।

गुहायुक्ताय ननुचः

कदाचित्कालो नमस्तस्य भूमिः ॥ १० ॥

यद्यपि गुरुं मुक्तिविहायुनी

प्रोक्तः प्रदीपेणगुदमदेशः ।

गुहायुक्ताय ननुचः

चलीकालीरात्रिस्तुतिः ॥ ११ ॥

यद्यपि ननुचो हृदयविहायुनी

तस्यादधीतुर्गुहायनाष्ट्रः (?) कदा मु० ।

कदाचित्कालो नमस्तस्य भूमिः

कदाचित्कालो नमस्तस्य भूमिः ॥ १२ ॥

गुहायुक्ताय ननुचो

नामुपदेशं ननुचो विधातुः ।

नदीयनारस्तुत्याय ननुचः

कदाचित्कालो नमस्तस्य भूमिः ॥ १३ ॥

कदाचित्कालो ननुचो

वीर्याय ननुचो विहायुनी ।

कदाचित्कालो ननुचो

कदाचित्कालो ननुचो विहायुनी ॥ १४ ॥

Jātakābharasa, an astrological work on nativities, by *Dhruvāhīrāja*, son of *śaivajña Nṛsiṃha*.

It begins :

जीदे वहाई हृदयारविदे
वादाविदे वरद्वय वदे ।
मोदी मीध वल्य करकेन कनो
मीदीवर्णकोकनो कनेति ॥ १ ॥

वदात्तमीर्द्धयुवरेव
मन्य होपगनीयुताः ।
जीहृदितावः कुहने चित्तावित्
जावावर्णकोकनो कनेति ॥ २ ॥

It ends :

मोदावरीदीपितानानां
वापौमिधानं पुनरेव वत् ।
कनोक्तविज्ञानलक्ष्मीभिर्भावा
मार्गमाना वकतिस्वत् वत् ॥ १ ॥
नमस्तेवमृषिहृदयुगीमानादापननाभिधानः ।
जीहृदितावो रचयाम्युप होपगनेन्युक्तमादरेव ॥ २ ॥

इति जीमोदेवमृषिहृदयविदिते जातकामरके जीमोद-
काध्यायः ॥

नामवर्णनकर्तृद्वाराके वैद्वययोगहिते हरेर्हिने ।
आवर्णनकर्तृद्वाराके जीमोदकाध्यायमादरेव ॥

See Berl. Cat., no. 866; Aufrecht, Flor. MSS., no. 292. It was printed at Bombay in 1861.

[GAIKAWAR.]

3076.

998. Foll. 74; size 12½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; ten lines in a page.

Dhruvāhīrāja's Jātakābharasa.

The two verses at the end of the last MS. are here followed by eight more verses, the last four, of which contain an *anukramapika*.

[H. T. COLLEBOOKER.]

3077.

2839. Foll. 26; size quarto, 6½ in. by 8½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; 22-24 lines in a page.

A fragment of the *Jātakābharasa*, comprising from fol. 39a, l. 9 to fol. 75a, l. 9 (75b, 4) of MS. 2856. [MACK. COLL.]

3078.

2546. Foll. 87; size 10½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1714 A.D.; fifteen lines in a page.

Dhruvāhīrāja's Jātakābharasa, interspersed with extracts from the *Kāmadhenupaddhati*.

It begins: विधिहरीरुदिनेनगमानं see next no.

The text of the *Jātakābharasa* begins on fol. 3a.

Dated : संवत् १७२१ वर्षे श्रावणे १६३६, प्रवर्णने वैशा-
खविदेगुटी नडिनगरे लिखितं (here some words are obliterated). [GAIKAWAR.]

3079.

2457. Foll. 71; size oblong, 9 in. by 5½ in.; fair Devanāgarī writing; 13-17 lines in a page. *Jātaka-kāmadhenu*, or *Kāmadhenupaddhati*, a compendium of astrology, especially horoscopy, by *Bhaṭṭa Jayarāma*.

It begins :

विधिहरीरुदिनेनगमानं
दुहितवागुरुकादरोरुहं ।
वक्तव्यज्ञापिबोधनकारकं
वनेकादधिकं पुत्रतां मजे ॥ १ ॥
मानार्थं जातकोषाः प्रज्ञावा
नेमः कारं संगुहोवापिज्ञेवा ।
कुर्वे वं ह्येति ज्ञानमेव
वलां ज्ञानं विदुः स्वाध्यायान् ॥ २ ॥
संपादकी(र.० व्याको) वैद्वयवाचस्पति
नामः वही विद्वद्गीति योगः ।
विद्वद्गीतिदोष पक्षिपक्ष
योगिनीको वहीदी वक्तव्य ॥ ३ ॥

જાતિપુત્રોને પૂર્વેકાંતિયકાં

યોગઃ પૂર્વેકાંતિયકાં પાઠકાંતે ।

કાંતેરસ્યા યાગુચિત્કામના-

એવં કાંતિયેભ્યવર્તી વિષયો ॥ ૩ ॥

જાતિપાદ્યકાઃ ક્ષાયઃ ચંપચિત્કાંતેભ્યઃ ।

તે મહાકાંતુ વિષયે રાજ્યાદિકાંતુપ્રયોઃ ॥ ૪ ॥

અર્ધદિવિત્તવર્તનં મંદરાતુત્તરાયનં ।

મેષાદાનુસરો ગોલમુકાદી દશિયઃ કૃતઃ ॥ ૬ ॥

इति चंपांगवर्चोलेखनामुक्तः fol. 1b; अथ ग्रहचरि-
कार्यं fol. 2a; अथ भाषावर्णनं fol. 2b, etc. इति जी-
वातकथापद्ये (? ० शी) चंपातराकलं fol. 7a; इत्यवयव-
मात्रकलं - वयकलं etc. चंपांगकलानि fol. 13b; इति
व्यतकभाषकलाध्यायः fol. 19a; इति जीवातककालपेनी
ग्रहभाषकलाध्यायः fol. 24a; इति जीवातपेनी मयराज-
विरचितरत्नरत्नग्रहदृष्टिकलानि fol. 88b; इति रविप्राज्ञिकलं
fol. 37a, etc.; क्षतिप्राज्ञिकलं fol. 39b; इति तनुप्राज्ञि-
कलं - वयप्राज्ञिकलं - etc. अवेज्ञिकलं fol. 45b; इति
त्रिचक्रयोगाः - चिचक्रयोगाः - etc. अष्टवहरी fol. 49b;
इति कामपेनी निषेधाध्यायः fol. 50a; इति जन्माध्यायः
fol. 51a; इति ० रिश्याध्यायः fol. 52a; इति ० रिश्रमगा-
ध्यायः fol. 53a; इति ० राववांगध्यायः fol. 54a; इति
राशिकार्यं - ग्रहकार्यं fol. 55a; इति होराकलं - द्वेष्ठा-
कलं etc. विज्ञाज्ञिकलं fol. 56a; इत्यवयवयोगाः - निषेधा-
रविचलानलप्राज्ञं etc. अवेज्ञिकलानलप्राज्ञं fol. 57b; इति ०
जानुप्राज्ञाध्यायः fol. 58a; इति रावयोगमंगाध्यायः fol.
58b; इति रश्मिकलानि - जालावयवकलं - विज्ञेयकलानि -
चंद्रज्ञिकलं etc. राहोरेतद्वेष्ठाकलानि । इति ० दक्षोरेतद्वेष्ठा-
ध्यायः fol. 66b; इति ० नाभयोगाध्यायः fol. 68b; इति ०
निषेधाध्यायः fol. 70a; इति ० वातकाध्यायः fol. 70b;
इति ० मयवातकाध्यायः fol. 71a. Then follow some
verses containing a general list of contents.

It ends :

કાંતિપુત્રોલો વિષયો મુકાદઃ

જીવાતુત્રો ઈવં મયરામનાના ।

જીવાતપેની યાગિવાતકલ

વિજ્ઞેયકાંતુપ્રયો અચાર ॥ ૬ ॥

અનુવે (૦. વનાએ) જેમુખાવયેષા

પૂર્વાધિજાનાં મુકાદકાનાં ।

જાતુ વીધા મુલેવયેષા

વેદાદિ કાલમુલો વલ્લ ॥ ૭ ॥

અવયવકાંતુપ્રયો અવયવકાંતુપ્રયો ॥

પુજાનોત્તરકલે વાલ્લેનુકાંતિયકાંતિ(1) આ વિધી ॥ ૮ ॥

इति जीवातपेनी वाचके भट्टवचनानिषेधं कलाम् ॥

અવયવમુકાદકાંતિયો

માનેકિરે વિજ્ઞેયનો રવી ।

જાગિને વ્યતિ કલમુકાદકાં(1)

પૂર્વેકુલ અવયવવયવવિષય(1) ॥ ૯ ॥

इतं गुरुं शास्त्रव्यागरोक्तः

અલ્પેભ્યો અલ્પ શાસ્ત્રવેષા ।

જ્ઞાનાનિષં અવયવવયવવિષય(1)

અર્ધેકુલ શાસ્ત્રાનિષં મુલોવિઃ ॥ ૧૦ ॥

As Dr. Buhler, Cat. of Gujarāt etc. MSS., iv.,
p. 118, mentions a MS (*Kāmadhenupaddhāt*)
dated Samvat 1707, the date (? Śaka 1650)
given in the first of these *śloka*s could only
refer to the MS., which looks at least as old
as that.

Cf. Aufrecht, Flor. S. MSS., no. 281.

[GAIKAWAR.]

3080.

2372b. Fol. 7; size 11 in. by 5 in.; fair
Devanāgarī writing of 1664 A.D.; eleven lines
in a page.

Jātakamukhīvalīpaddhāt, or simply *Mukhī-
valīpaddhāt*, a treatise on nativities, com-
posed, in 1478 A.D., at Brahmapura, on the
Tāpi, in Gujarāt, by Śīca Jyotiṣīd, son of
Dhundhī, and younger brother of Divākara.

It begins :

વાલ્લકાલાર્ધ વરાત્તવર્ણનં વિજ્ઞેયવિષયં

દાગિજીવાતિવૃત્તનં નિગદિતં ત્રયેવ વચારત્ ।

અઃ અવયવકાંતિયકાં પુજામુકાદકાંતેવ અલ્

જાનોહોવાવાકલં વિષયકો જીવાતમાનાનુ ॥ ૧ ॥

જોતુહોવાવર્ણનં તથા વિજ્ઞેયવિષયકાંતિયકાંતિ ।

મુકાદકાંતિયકાં અનિષિયો જાતકવર્ણન ॥ ૨ ॥

સ્તુતો ચંપાદિનાં અવયવો કલ્પ વર્ણન ॥

તલ્લેભ્યવકારાવ યાલ્લો હનુકાંતિય ॥ ૩ ॥

જાતુહોવાતિયકાંતિયકાં અનિષિયો અલ્લે વલ્લ ॥

પૂર્વેક/વાંતિ તેવાનિષિયો જાતુવૈવકાંતિયકાંતિ ॥ ૪ ॥

3085.

316. Foll. 89; size 14½ in. by 5 in.; clear, modern Bengali handwriting; eight lines in a page.

Jātakadarpaṇa, a compendium of horoscopy, compiled by *Mādhava*.

It begins:

प्रकल्प्य कथितवान् परमात्मानमीश्वरं ।
जीवापरो व्याप्तगुणे यन्मात्रातकदर्शनं ॥
पराहमिहिरादीनां भगवान्प्रलोक्य विभूतं ।
विज्ञेयः समन्तेन कथितोऽपि वचनमिह ॥
माषीत् ये ज्योतिषगुणज्ञानि
विपिस्तपो जातमुभायुजं च ।
यद्यनु ते मात्रकदर्शनं मे
भवेत्ततो ज्ञानमत्रोपरिदातः ॥

नेव इत्यादिप्राक्षयः कथितः ।

कथयित्वातिशयोक्तिकं क्लिप्तपातुर्गं ।
तद्वैशिष्ट्ये भवेद्भाषितैवैवचनमिह ॥

राक्षिण्यविविधभागवतं । त्रिपदापुराणमुत्तमोत्तररूप-
पाचोत्तमवैशिष्ट्यः (*Bṛhajjātaka* 1, 8) । °

The end is wanting, one leaf being lost, acc. to a note by Colebrooke's Paṇḍit on fol. 1a.

[H. T. COLEBROOKE.]

3086.

1999. Foll. 8; size 8½ in. by 4 in.; good, modern Devanāgarī writing; eight lines in a page.

Jātakapaddhati, also called *Subodhā*, a manual of horoscopy, in six *adhyāyas* of 42 verses, by *Keśava daivajña* of Nandigrāma.

It begins: नत्वा विप्रपञ्चापदायुतक्षिपवज्जाकेमुत्तमहात्
(thus MSS.)° see Berl. Cat., no. 869; Aufrecht, Cat. Trin. Coll. Camb., p. 71; Bhandarkar, Report 1882-83, p. 30. [DR. JOHN TAYLOR.]

3087.

2076a. Foll. 18; size 9½ in. by 4½ in.; fair Devanāgarī writing of 1649 A.D.(?); six lines in a page.

Keśava's Jātakapaddhati.

Dated: ज्येष्ठ जीरायकोत्ते वत्सवर्षद्वादशौजीवाय-
वत्सवर्षद्वादशौजीवाय ॥ ७००५ वर्षे मनीषीविभुर्
५ रपी लिखितः ॥ This may have been the date of a former MS. [GATKAWAR.]

3088.

1546a. Foll. 6; size 10½ in. by 4½ in.; good, modern Devanāgarī writing; nine lines in a page.

The same work, here consisting of 43 verses; the additional verse (हस्तो ज्योतिषो) being inserted between vv. 8 and 9 of the other copies.

[H. T. COLEBROOKE.]

3089.

2684b. Foll. 5; small 4to, size 8 in. by 7 in.; modern Telugu writing; nineteen lines in a page.

The same work.

[MACK. COLL.]

3090.

2151. Foll. 57; size 11 in. by 5½ in.; good, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Keśavapaddhatyudāharaṇa, a commentary on *Keśava's* manual, with copious examples, tables, and extracts from other writers; composed, in Saka 1540 (A.D. 1618), by *Vīṭvanātha*, eldest son of *Divākara*.

It begins:

जीवायते नमस्तुभ्यं ज्येष्ठजीवायपद्मतेः ।

महितं विद्वन्मतेन त्रिपदे पाठ्युत्तरे ॥ १ ॥

नत्वा विप्रपञ्चापदायुतक्षिपवज्जाकेमुत्तमहात्
तुर्गं जातस्ते जातः । जातस्य पाठ्युत्तरे नमोऽर्पितवत्-
कालीनविप्रभाषणमुत्तमहात्तुर्गं जातं जातमिह ॥ °

See Weber, Berl. Cat., no. 871; and esp. Aufrecht, Oxf. Cat., no. 794, where a list of authorities quoted is given.

It ends: नुक्कल हितानिहयने ॥ ११ जनचोदारे
झेवं हितानलं नुक्कल ॥ अथ हचोदपि हितानलं ज्ञेयमते
रिज्जं एव ॥

इति श्रीगुह्यसुतादिवाक्यपरिचये श्रीजयसुताद्वारे
महामहोपाध्यायः कलाः ॥

माकसुतमिहाराचकाते

नपस्युते गुरुतुहादीवारे ।

अहोति माकसुतमिहारे

जोदाहितिवाक्यमार्गः ॥ १ ॥

जानामिह माकसुतादीवारे ॥

जोतिषिह माकसुते सुतामिहसुता ।

मार्गिह माकसुतादीवारे ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

3094.

1052a. Foll. 16; size 16½ in. by 3½ in.
(folded half length); modern Bengali hand-
writing; six lines in a page.

Jātakapaddhati, a manual of horoscopy, in-
complete.

It begins: अथ ज्ञानकपद्धती (र. ०) ॥

जानामिह माकसुतादीवारे ॥

जोदाहिति माकसुतादीवारे ॥

जानामिह माकसुतादीवारे ॥
जोदाहिति माकसुतादीवारे ॥
जोदाहिति माकसुतादीवारे ॥

Shadvarga, fol. 3b; *grahasamjñāh*, fol. 4b;
gocarahuddhā, fol. 5b; *kujasyāshavarga*, fol. 6a;
jīvāshavarga, fol. 6b; *śukrāshavarga*, fol. 7a;
yogāh, fol. 11b; *yamagbhaṇḍayoga*, fol. 12b;
śatapādācakra, foll. 11a, 13a; *Sarvatobhadra-
cakra*, fol. 13b; *anabādācakra*, in the descrip-
tion of which it breaks off abruptly on fol. 16b,
l. 1. [H. T. COLEBROOK.]

3095.

2359a. Foll. 12; size 10½ in. by 4½ in.;
fairly good Devanāgarī writing of about 1650
A.D.; 14-16 lines in a page.

Janmapaddhati, or *Janmakṣāṇḍikā* (?), a
fragmentary sketch of directions for casting
nativities. Rather incorrect.

It begins (after the Jain signet): अथ श्री-
जयसुतादीवारे ॥ १ ॥

यदि २२ मार्ग तिथिद्वारः ॥

योग २२ मार्ग २२ मार्ग २२ ॥

युवादिह माकसुतादीवारे ॥

दिना २२ मार्ग २२ मार्ग २२ ॥

इति ज्ञानकपद्धती संयुक्तं ॥ अथ ज्ञानकपद्धती । नपस्युते
fol. 3b; ... इति वारराक्षसः । ज्ञानकपद्धती ॥
अथ महाद्वारा । ज्ञानकपद्धती ॥ fol. 6b; अथ नपस्युता
द्वारा ज्ञानकपद्धती ॥ fol. 11a; अथ ज्ञानकपद्धती
fol. 11b; *जयसुतादीवारे* (lucky and unlucky times
of birth) संयुक्ता fol. 12a; after which a few more
ślokas, ending:

यदि २२ मार्ग २२ मार्ग २२ ॥

योग २२ मार्ग २२ मार्ग २२ ॥

युवादिह माकसुतादीवारे ॥

दिना २२ मार्ग २२ मार्ग २२ ॥

The first of the two titles has been written
by another hand on the margin of the blank
page of the last leaf. [GAIKAWAR.]

3096.

2528d. Foll. 18; size 10 in. by 5 in.;
clear Devanāgarī writing of about 1600 A.D.;
thirteen lines in a page.

Janmapatrickāpaddhati, another treatise on
nativities, apparently compiled in 1576 A.D.

The latter portion (from fol. 18a) is specially
devoted to the nativities of women (*śtrījātaka*)
and purports to have been extracted from the
Vṛiddhajātaka. Rather incorrect.

It begins (after invocations): अथ ज्ञानकपद्धती-
विवरणः (र. ०) ॥ अथ श्रीजयसुतादीवारे ॥

यदि २२ मार्ग २२ मार्ग २२ ॥

योग २२ मार्ग २२ मार्ग २२ ॥

3099.

2541d. Foll. 17; size 10 in. by 4½ in.; fair, small Jaina Devanāgarī writing of about 1600 A.D.; seventeen lines in a page.

Lagnacandrikā, a treatise on nativities, by *Kāśinātha*.

It begins:

नित्यावगच्छन्तं यो जीवति भूतलं ।
तं वदे परमानंदं सर्वसाधकनीचरं ॥ १ ॥

Cf. Bāj. Mitra, Notices, ii., p. 257. A lithographed edition of the treatise was published at Benares in 1867. [GAIKAWAR.]

3100.

2520a. Foll. 32; size 10½ in. by 4½ in.; good Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; 9-11 lines in a page.

Bālabodhajātaka, by *Haridatta*; preceded and followed by extracts on the influence of the planets on the fate of man.

It begins: अथ जीवन्मानवोक्तकलाणि लिखन्ते ॥ अथ जयनकलं ।

विद्या युतः कील्लमुवाचिन्नल
दीर्घापुराचारिनिश्वसिः ।

देवप्रियाचार्येवमुवाचः

कील्लावने मानवतः सुखी यन् ॥ १ ॥

अथान् मुवाचोक्तं प्रभाषी बुधनेचरः ।

अदीर्घकलायुक्तो मानवे चोक्तयत्ने ॥ २ ॥

इति उक्तयत्नकलं ॥ अथ दक्षिणावगच्छन्तं ॥ ०

इति अष्टकलं । अथ नक्षत्रकलं fol. 2a; इति जयनमानवे नक्षत्रकलं । अथ यत्नकलं fol. 2b; अथ निषिद्धकलं fol. 3a; अथ वारकलं fol. 4a; अथ नक्षत्रकलं fol. 4b; अथ योगकलं fol. 6a; अथ युगयोगः fol. 7b.

Then follows the *Bālabodhajātaka*, in two(?) chapters, beginning:

मुवाचाचमुक्तं मया मानवकलाः ।

यत्ने नैव कारमुक्तं यत्नानां मुनिवरीनं ॥ १ ॥

इत्युक्ता अतः (1) अदीर्घावगच्छन्तं ॥

यत्नकलः पश्चिमः ५० अक्षराः अक्षरैः ॥ १ ॥

1. (42 verses): इति जीवदिव्यवर्णिते यत्नोप-
मानवे महत्प्रदीपकलं fol. 10a.

2. (52 verses) *lagnabhāvop prakaraṇa*, ending fol. 13a:

मुवाचाविनिषेधं हरिदत्तेन जीवता ।

विनिषेधे भविरक्षेदे भावानां जयनं कुतः ॥

(3.) अथ जीवोपमानाचार्योक्ता ज्ञानं प्रभाषाः fol. 13a; अथ जीवोपमानोपमानो भाषाभाषाः fol. 13b; अथ जीव-
हारां दृष्टयो लिखन्ते fol. 22a.

इति ० यत्नोपमानवे निषिद्धमुक्तयत्नवर्णितकलं 25b.

अथ आचार्यकवीचरं fol. 26a, etc.; ending with an extract from the *Budrayāmala*, fol. 29b and the *daśākrama* from the *Gaurijātaka*, fol. 30a.

Fol. 1a contains the following title written by another hand: अष्टमुनीजीवमानवीप्रतिःपन्नमा-
नवकलं (?) पंचांग ३९ ॥

[GAIKAWAR.]

3101.

1528a. Foll. 5; size 10 in. by 4½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Yogasāra, or *Yogarāja*, the nomenclature of 80 astronomical conjunctions, compiled for purposes of horoscopy.

It begins:

मुवाचुरतां दीर्घां वाचं सर्वोद्धारिणी ।

योगकारणेनैव यत्ने चोक्तं शास्त्राकारणेनः ॥ १ ॥

मन्त्रकृतमहर्षीणां संख्यानां मुनिनिर्दिष्टैः ।

अदीर्घसंख्यानां दीर्घां गुणाकारेणैवैवैः ॥ २ ॥

मन्त्राकाराकाराकाराकाराकाराकारेणैवैः ।

इत्युवाचमुवाचो कृतकमुक्तयत्नः ॥ ३ ॥

Colophon: इति जीवोपमानवे योगराजः अक्षराः ॥ जीवोपमानवेन लिखितं पंचांगः ॥

[H. T. COLMBROOK.]

Ādhhutadarpaṇa (or *Ādhhutasaṃgraha*), a similar treatise based on the preceding work, by Mādhaḥva Śarmaṇ of the *Budhāvāla* family, son of *Raghunātha*.

The author had an elder brother *Nātha*, and a younger brother *Govinda*.

It begins :

संन्यासे हरिणा हने कुतुहिना नीरर्षं करेह कर्षा
 पुत्रा मुनिनरपालादुल्लसता पावेन यथाःस्वर्गः ।
 विंशतिमुज्जितमण्डलमुत्तरं पञ्चाङ्गमन्वाः शनैर्
 द्वादशैरुपिपञ्चसुवोऽनुविहुरः काकुत्स्थः पानु ॥१॥
 कन्यादाहिरं श्रमयोद्धरं तयोरेवोत्तरीयाविधे
 नये देवपुरोयका मुक्तविषी देव्याः कुमुदीयते ।
 जनाः कन्दलितम्बुहं दिविबहामन्महीनिमाकुलं (?)
 प्रेम्णा पञ्चविताः पुनन्तु शिषयोऽर्षिहापलीढा दुःखः ॥२॥
 हेतरेवेत्यविषयः ऊररिपोः पृष्ठारपुन्यमो
 भक्तानां सुरनेमो दिविबहामन्महीनिमाकुलं (?)
 यन्मन्त्रायविषी (?) पुण्ड्रं कलत्रमुपयोगमन्त्रस्य श्रीपातयो (?)
 विज्ञानमनुचनदेवा यच्च इवास्तेवा (?) मन्त्रेभ्यः कदा-
 बुभुना रघुनायस्य यूपपालमुल्लोहनेः । [चोदिकः ॥३॥
 श्रीकृष्णाराधनमन्त्रमन्त्राणामुपमन्त्राणां ॥ ३ ॥
 महामहोपाध्यायस्य गोविन्दस्यासमन्तना ।
 त्रिषते मापनेनानी विंशत्याङ्गुलदैव्यः ॥ ४ ॥
 अग्रालस्यस्य शङ्खाय नेह कादौ बुधोमनेः ।
 यथा आगरमात्स्यस्य बहून्मन्त्रां विहित्यते ॥ ६ ॥
 दिव्यानी लिखन्तं पुर्वविह कन्याविगतमे ।
 नाभक्तानां ततः पञ्चादं श्रीमानां तु ततः परं ॥ ७ ॥
 विंशतिं दीहितमन्त्रं कन्यादेनापिवास्त्ये ।
 शान्तिके सहपुत्रादिपञ्चतः श्रवणं कृता ॥ ८ ॥
 नपुंसकचिह्नितं नवरहस्यमन्त्राणि ।
 विंशतिमुज्जितमण्डलमुत्तरं पञ्चाङ्गमन्वाः ॥ ९ ॥
 यथाङ्गुलिदण्डं ॥ दृग्गणेः । ०

Iti mayūracōtrakam, fol. 6a; *samkrāntyad-*
bhutam, fol. 10b; *candrādbhutam*, fol. 13b;
kujādbhutam, fol. 15b; *badhādbhutam*, fol. 16a,
 etc.; *itī divātārādāriśānādāyādbhutamāni*, fol. 43a;
pratiśrīyādbhutam, fol. 44a; *parivāḍādbhutam*,

fol. 46a; *raśmidāpāḍādbhutam*, ib.; *gandharva-*
nagarādbhutam, fol. 46b; *nirghāṭādbhutam*,
 fol. 47b; *indrādhānuraḍbhutam*, fol. 48b; *sa-*
dhyaḍbhutam, fol. 49a; *digdāhādbhutam*, fol. 50a;
chāyādbhutam, fol. 50b; *tamodhūmarajonī-*
hārādbhutam, fol. 51a; *ulkādbhutam*, fol. 54b;
vidyudādbhutam, fol. 55a; *vātādbhutam*, fol. 56a;
meghādbhutam, fol. 56b; *meghagarbhadbhutam*,
 fol. 58a; *varahanādbhutam*, fol. 58b; *atīvriśā-*
kavandhādbhutam; इति ० श्रीनाथचक्रैरिपरितोऽनु-
 खेह मापनाङ्गुलिः समाप्तः ॥ fol. 59b; *bhūkamāp-*
bhutam, fol. 65a; *julāśayādbhutam*, fol. 66a;
agnyādbhutamāni, fol. 68a; *pratimādbhutam*, fol.
 70b; *bakradhvajādbhutam*, fol. 71b; *grihādbhu-*
tāni, fol. 74b; *vātujopaskarādbhuta*, fol. 75a;
vrīkhaḥavallīśanyādbhutamāni, fol. 77b; *divyastri-*
puruṣaḍarśanādbhutam, fol. 78a; *vastropāna-*
dāśunāśanyādbhutamāni, fol. 79a; *purādbhutamāni*,
 fol. 79b; *mānuṣhādbhutamāni*, fol. 80a; *stripr-*
thamarajō'ādbhutam, fol. 80b; *prasavādbhutam*,
 fol. 83a; *ekiyaparīkṣhādbhutamāni*, fol. 85a;
nānāvihangādbhutamāni, fol. 87a; *gajādbhutam*,
 fol. 81b; *asvādbhutam*, fol. 82a; *khaśjarīśān-*
bhutam, fol. 90b; *pīpīlikādyādbhutamāni*, fol. 91b;
grihagodhikādbhutam, fol. 92b; *vrīkhaḥādbhutam*,
 fol. 93a; *śrīgālādbhutam*, fol. 94a; *krīśhāpae-*
kādbhuta, fol. 95a; *vāyasādbhuta*, fol. 100a;
svapnādbhutamāni, fol. 103a; *mīrakādbhutam*,
 fol. 106b; *janmadīnādbhutam*; *athāvīrudhā-*
bhutamāni, ib.

It ends : यथास्वर्गं मातृस्वया पातकमया भोक्षाः ॥
 इति पातकमयाः ॥ दिव्यवरीश्रीभीमाङ्गुलिः ।

आगरादतिर्विज्ञा[?] यद्युपलब्धविषयः ।
 आगतोऽनु यतां मोदं तं पुर्वोऽनुतदैव्यः ॥
 कन्या यदि पुत्राय प्रसादादुपलब्धते ।
 संज्ञोऽनु तं पुत्रोमनेः ॥

इति पुत्रसङ्गुलोल्लसताङ्गुलिमापनाङ्गुलिमापना - श्री-
 नाथचक्रैरिपरितोऽनुतदैव्यः संज्ञोऽनु ।

[H. T. COLLIERBOOKS.]

3108.

2196. Foll. 97; size 11½ in. by 5 in.; well written in the Devanāgarī character, in the former part of the last century; eleven lines in a page.

Śakunam, also called *Śakunārṇava*, a work on omens and divination in twenty chapters, by *Bhaṭṭa Vasantarāja*, son of *Bhaṭṭa Śivarāju*, and younger brother of *Vijayarāja*.

It begins:

पिरंषिनादायकानां करेभ्यः

शष्पीयतित्त्वादिनायकोऽयः ।

लक्ष्मीभवानीयपि(नति B, यति R. M.)देवताभ्यः

सदा नमश्चोऽपि नमो दाहेभ्यः ॥ १ ॥

पुष्टिं चो नरपक्षिणो द्विचरणा बर्जतु हस्तपादयो
माहात्म्यं च चतुष्पदा रतिवर्गं भृगादयः बह्वपाः ।

उक्ताहं श्वरभादयो मन्त्ररथाः सन्मूर्खास्तथा
जेयो ज्ञेयपदा महान्तपदा भोगे भुजंगादयः ॥ २ ॥

भद्रजीशिवरायाहोषोभिन्नप्रतोरहितेवसी ।

सूर्ये इष सत्यवाताः समर्चानि सुनुर्विजयराजः ॥ ३ ॥

पूर्येकलो ग्यकलंको जातो वसुधातले सुधाकरिणः ।
तत्पदकमपनीयी वसंतराजो ग्गजकस्य ॥ ३ ॥

अभ्यर्चितो गतियान्नाह कृतबहमानेन रंगदेवेन ।

अद्वयदत्ता तदर्थं शाकनमन्योपकृतये च ॥ ५ ॥

द्विपदपुष्पद्वयद्वयद्वयद्वयनेत्रपदपद ।

यथाऽर्चयन्मन्त्रिणं यस्यामस्तस्य आकृतानि ॥ ६ ॥ ०

The chapters (*varga*) are as follows: I. *pratishāhitasākunam*, fol. 3a; II. *bāstrasamgraha*, fol. 4a; III. *vicārīdāraṇavidhi*, fol. 6a; IV. *mīrakam*, fol. 10a; V. *śubhāśubham* (end of this and beginning of next omitted); VI. *nareṅgitam* (4 sections), fol. 18a; VII. *potakirutam* (21 sections), fol. 38b; VIII. *pata-trigaḥ*, fol. 42a; IX. *cāshavicāra*, fol. 42b; X. *khaṭṭjanavicāra*, fol. 44a; XI. *karāyikāvicāra*, fol. 44b; XII. *vāyasaavicāra*, fol. 56a; XIII. *piṅgalāvicāra*, fol. 69a; XIV. *caṇṣaḥpadavicāra*, fol. 72a; XV. *śhatpadādivicāra* (vermin), fol.

78a; XVI. *pallikiviedra*, fol. 74a; XVII.
pallikiviedra, fol. 76a; XVIII. *Amesbachiana*
(12 sections), fol. 90b; XIX. *Siederbaum* (6
sections), fol. 96a; XX. *Siederapretelidua-*
Amesbachiana, ends:

इति जीवसंन्यासश्रावणे कदाप्यवैशेषिके उक्तकथनश्रीमुने
शिवसंन्यासश्रावणे विज्ञापिते श्रीः २० ॥ इति जीवसं-
न्यासश्रावणपरिचयः सर्वज्ञमुद्रपञ्चमस्तोत्ररत्नामङ्गलवैश्यामुने
कृतमिति ॥

Cf. Weber, Berl. Cat., nos. 896, 897; Raj. Mitra, Notices, ii., p. 8. [GAIKAWAR.]

3107.

1849. Foll. 109; size 12 in. by 4 in.; legibly written in Devanāgarī; 8 or 9 lines in a page; modern.

The same work.

It ends: इति चरितराजे क्षत्रवीरुके कृतं प्रभावकीर्तनं
विज्ञातमो वर्यः ॥ इति चरितराजचरितं चारुचिन्मयं
माय चरितराजं समाप्तं ॥

On the front page the work is called *Śa-
kunanirvaya*. [DR. JOHN TAYLOR.]

3108.

2051. Foll. 78 (numbered 77, two leaves being marked 19); size 11 in. by 8 in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; eleven lines in a page.

Sarvārtha-cintāmaṇi, a treatise, in verse, on omens and astral influences, by *Veakṣa-tarman*, son of *Appaya*.

It begins :

जीनखेपगिरेस्तहादिगिरुष जीर्णकडेणं गुणं

गङ्गा वैकुण्ठनाथं तत्रादिभ्यं जातो ऽप्य[वा]द्यात्पूर्वीः ।

अथोक्तिः प्राज्ञानवाग्भिषादगवने पश्यामि योमानवः

अथोक्तःशास्त्रविशेषादिद्वयां सर्वोपेक्षितः ॥ १ ॥

सौख्यं कदाचित् ते भवतीति श्रुत्वा ।

प्रेमः प्रकृतः न भवेत् । अस्ति न प्रकृतः ।

सावित्रीमहा देवी वा चोक्तुद्वयलिङ्गा ।
 मौडीरपञ्चाकारा कर्त्तुं शिष्टं वाचि मे ॥ ३ ॥
 मेवादिपञ्चाकारः सर्वे दिनेशानुका ददाः ।
 ये च लोकोपकाराः शतं नाभिः ते कदा ॥ ४ ॥
 यज्ज्ञाने विगतं भुवि मानवानां
 ज्ञानादिके र्ण सकलं कथयति जगताः ।
 जज्ञो र्ण जगत्पदो भवति ज्ञानेः
 जज्ञस्य वाच न जगत्स्य न विविदिषि ॥ ५ ॥

The work, as far as contained in this MS., consists of sixteen *adhyāyas*, in the final verse of most of which the author names himself *Venkaṭeśvara*, *Venkaṭeśa* or *Venkaṭaśarma*; e.g. fol. 18b:

यद्दयोगेकवाप्यं यद्वाप्यकवाप्यं ।
 एतन्मतेषु कलं श्लोकं मया (र. मया) वेङ्कटेश्वरीया ॥
 Fol. 20a:

सर्वेधनुषकाराणि दृष्ट्वाप्येवमाज्ञयः ।
 यमनायकतायाको पवित्रो स्वयम्भुवना ॥
 Fol. 35a:

इति जगन्नायको निश्चितो धर्मविधयुक् ।
 यथायावो मया श्लोकं वेङ्कटेश्वरीया ॥

The 10th and 11th *adhyāyas* are apparently wanting between foll. 48b (end of 9th) and 51a (end of 12th).

The colophon of *adhy.* 16 (fol. 77a) is followed by 11 more *ślokas*, ending:

एवं विज्ञानं श्लोकं वेङ्कटेश्वरीया ।
 नीचमानादिदोषाणि दामोदरादिभिः कलं ॥ ११ ॥
 ११ ॥ ईदृशं ॥

For other MSS. of this work see Rāj. Mitra, Notices, viii., p. 304 (anonymous); Bhandarkar, Cat. Deccan MSS., p. 241 (*Vyankaṭeśa*), p. 406 (*Vyankaṭaśarma*); Burnell, Tanjore MSS., p. 78b (*Venkaṭeśakavi*). [GAIKAWAR.]

3109.

2445. Foll. 77; size 12 in. by 4 in.; fair, modern Devanāgarī writing; ten lines in a page.

Narapatijayotsaryā-Samvādaya, a work on prognostics—esp. in regard to warlike operations and adventurous enterprises—by means of magic diagrams (*cakra*) marked with mystic letters or syllables; by *Narapati*. [A.]

According to a MS. described by Prof. Bhandarkar, Rep. 1882-88, pp. 35, 220, the author was the son of *Amradeva*, of Dhārā, the capital of Mālava, and wrote his work at Anahilapattana, in the reign of *Ajaya-pāla* (1174-1177 A.D.) of the *Caulukya* line of Gujarat, completing it in 1176 A.D. At the beginning of his own commentary, entitled *Jayalakṣmī* (Rāj. Mitra, Notices, v., pp. 126, 271), on the present work, the author calls himself by the epithet *Harivaṃśakavi*.

The treatise is mainly based on *Tantric* works, especially on "the seven *Yāmala*."

The following collation of the first section will show the condition and relative position of these MSS. (cf. Anfrecht, Cat. Trin. Coll. Cambr., p. 68):

अथलक्षणं च ज्ञानं विज्ञानं योगिनां त्रिविधं ।
 तथैव च लक्षणं च लक्षणं च लक्षणं १ ॥ १ ॥
 विविधविधुषणं भारतीं यद्वाचनः
 यद्वाचनं यद्वाचनं दानुषानो जनेभ्यः ।
 नरपतिरिति लोको ज्ञानानामविशाले
 नरपतिरिति लोको ज्ञानानामविशाले २ ॥
 नृपे जगदीशे नमः वेदायै नमः यद्वाचनम् ।
 ज्ञाने विज्ञानं च ज्ञानं (विज्ञानं च) B) कलं वेद
 [खरोदयः ३ ॥ ३ ॥
 ज्ञानानामविशाले ज्ञानं विज्ञानं विज्ञानम् ।
 दानुषानो जनेभ्यः यद्वाचनं यद्वाचनम् ४ ॥ ४ ॥
 ज्ञानं च ज्ञानं वेद यद्वाचनं यद्वाचनम् (यद्वाचनं यद्वाचनं) B)
 ज्ञानं ज्ञानं वेदा इति (वेदलोकि A) यद्वाचनम् ५ ॥ ५ ॥

1 MSS. E, F, Camb. add here the verse:

ज्ञानानामविशाले ज्ञानं विज्ञानं विज्ञानम् ।

यद्वाचनं वेद ॥ यद्वाचनं यद्वाचनम् ॥

D has it likewise, but makes it the 1st verse; whilst A gives it as the 1st verse of the 2nd chapter (fol. 6a).

2 MSS. C, D, E, F, Camb. omit vv. 3-6.

सुवादी यमकायत्र तत्र युज्यमानम् ।
बीमारीबीकलं चैव योगिनीयोगकल्पम् ॥ ६ ॥

रवीशं च विपुलं च खरविं^१ खराशं च ।
भूषणं गार्ह^२ नाम कल्पं खरोदकम् ॥ ७ ॥
शालं रवहृदात्मनं^३ विज्ञानं नवपञ्चमम् ।
पुष्पकेशं च टीकशीर्षकं^४ ज्योतिषं तत्रा ॥ ८ ॥

नवपञ्चममेकाग्रि मूढपुष्पानि चानि च ।
नवपुष्पं च विज्ञानं विज्ञानं नवपञ्चमम् ॥ ९ ॥
दशेनं नवपञ्चमकाग्रि (खर B) दृष्टपातो^{१०} वृत्तात्मना ।
खरोदकं प्रपञ्चानि^{११} नवपञ्चमपुष्पम् ॥ १० ॥

पञ्चमपुष्पकालः^{१२} संयुक्ता यदि बाहिनी ।
तत्रापि भङ्गनापाति नृप हीनखरोदके ॥ ११ ॥
नवपञ्चमं त्रै बीरा (बीरा B, C) होमनाहवकागम् ।
यामनाग्रि नो चाले खराले नवपञ्चमम् ॥ १२ ॥
नवपञ्चमकाली^{१३} पुत्रे खराजानि विना नृपः ।
पुष्पकेशं तत्र नृपनामपञ्चमम् ॥ १३ ॥

^१ Thus C; ^२ खरं A; संवरं B, योगिनीयोगकल्पं F, योगिनीनवपञ्चमं E, योगिनी नवपञ्चमं D; योगिनी योगपञ्चमं Camb.

^३ खरविं A; रज्जवं तन्मूल्यं च D, रज्जवं च विपुलं च E, F; रज्जवृ[र्षि]वं चैव Camb.

^४ नैरवं B, भूषणगार्हं D, E, F.

^५ तं रवहृदं त्रै B; शालं रवहृदात्मनं च C; तन् रवहृदं दार्धं च D; तन् रवहृदात्मनं E; तन् रवहृदात्मनं च F; तं रवहृदं त्रै च Camb.

^६ च टीकं च श्री A; टीक C; टीक D, Camb.; टीक E; टीक F.

^७ ज्योतिषां तत्रा C, D, ज्योतिषाश्वं E, Camb.

^८ विज्ञानं bis A; नवपञ्चमं B, च नवपञ्चमं C; नवपञ्चमं D; नवपञ्चमं F.

^९ दृष्टपातो C, D, E, F; दृष्टपातो Camb.

^{१०} नवपञ्चमं B; नवपञ्चमं D, F; ^{११} नवपञ्चमपुष्पम् Camb.

^{१२} पञ्चमपुष्पं C; पञ्चमपुष्पकाग्रि: पुत्री पञ्चमं Camb.

^{१३} न नवपञ्चमं A; नवपञ्चमं C.

नवपञ्चमं नृपे नृपे नृपे नृपे (नृपकाग्रि C) [खरम् ।

नृपकाग्रि^{१४} रात्रिं विज्ञानं तत्र भूषणं, १५ ॥

खराजाले नृपकाग्रि^{१६} नृपकाग्रि विज्ञानं ।
नृपकाग्रि नृप: काली नवपञ्चमं नृपं भवेत् ॥ १६ ॥

नृपकाग्रि नृप: तत्र नृप: नृपकाग्रि^{१७} ।
खरोदकपञ्चमी रात्रा^{१८} नृप: तत्र नृपकाग्रि ॥ १७ ॥

पुष्पकेशं न नृपकाग्रि नृपकाग्रि^{१९} ।
खरोदकपञ्चमी नृपकाग्रि^{२०} ॥ १८ ॥

खर: नृपकाग्रि^{२१} नृपकाग्रि ।
खरोदकपञ्चमी रात्रि^{२२} नृपकाग्रि ॥ १९ ॥

नृपकाग्रि^{२३} नृपकाग्रि^{२४} नृपकाग्रि^{२५} ।
नृपकाग्रि नृपकाग्रि^{२६} नृपकाग्रि^{२७} ॥ २० ॥

नृपकाग्रि^{२८} नृपकाग्रि^{२९} नृपकाग्रि^{३०} ।
नृपकाग्रि^{३१} नृपकाग्रि^{३२} नृपकाग्रि^{३३} ॥ २१ ॥

नृपकाग्रि^{३४} नृपकाग्रि^{३५} नृपकाग्रि^{३६} ।
नृपकाग्रि^{३७} नृपकाग्रि^{३८} नृपकाग्रि^{३९} ॥ २२ ॥

^{१४} नृपकाग्रि D, E, F.

^{१५} खराजाले नृपकाग्रि A; नृपकाग्रि C.

^{१६} कल्पे A, D; नृपे C.

^{१७} नृप: तत्र नृप: A; नृपकाग्रि B, E.

^{१८} नृपकाग्रि C; नृपकाग्रि D, E; नृपकाग्रि E; खरोदके नृप: B.

^{१९} नृप: हीनखरोदके C, D; नृपकाग्रि: खरोदक B, C.

^{२०} नृपकाग्रि: A; नृपकाग्रि: B; नृपकाग्रि F.

^{२१} रात्रि B, C; रात्रि: E, F; खरोदकपञ्चमी: D; नृपकाग्रि E.

^{२२} खरनाम B; नृपकाग्रि: E; खरपञ्चमि पञ्चमि नृपकाग्रि नृपकाग्रि च । ज्योतिषां नृपकाग्रि नृपकाग्रि च नृपकाग्रि C.

^{२३} नृपकाग्रि E; नृपकाग्रि: नृपकाग्रि नृपकाग्रि नृपकाग्रि C.

^{२४} रात्रि A, F; रात्रि D.

^{२५} नृपकाग्रि नृपकाग्रि नृपकाग्रि A; नृपकाग्रि नृपकाग्रि B, E, F; नृपकाग्रि नृपकाग्रि C, नृपकाग्रि D.

• चत्तं दिनं चतुर्ष्वर्षं विविधावर्षाद्येनम्²⁰ ।
 तन्मन्त्रमुक्तादिपत्रं दिवसार्चनम्²¹ ॥ २९ ॥

इति सप्तमस्कान्धः ॥

I. col.: इति नरपतिनवचर्याखरोदये ब्रह्मसंहिताध्यायः ।
 fol. 6a.

II. beg.: मोहान्धकारमग्नानां²² ॥ १ ॥ अथातः संवत्-
 क्षाणि शोका ये ब्रह्मवान्ते ।²³

ends: इति दिनकलसप्तमम् ॥ इति नरपतिनवचर्या-
 खरोदये षष्ठ्यखरोदये नाम द्वितीयोऽध्यायः⁽¹⁾ ॥ fol. 15b.

मुक्ता[र्] मुक्तावतारमग्नानां प्रकाशितः ।²⁴

इति नन्म²⁵ ब्रह्मवान्ते इवचरो द्वितीयोऽध्यायः ॥ fol. 18b.

III. beg.: अथातः संवत्क्षानि चत्तं वैश्वदेवदीपकं ।²⁶

ends: इति स्वानवत्सप्तमम् ॥ इति नरपतिनवचर्या-
 खरोदये चतुर्थोऽध्यायः चत्तं चत्तमिति ॥ fol. 68a.

The present MS. lacks the last four short chapters (in regard to which MSS. differ very considerably); the last portion of the MS. belonging to different works.

After another section on *cakras*, beginning:
 अथ हृदयमग्नौष्माणोदयः ।

जेवरं भूवरं चत्तं नृपतिविधिं नृपम् ।

वाचारिचर्योर्नैमिगवाचिद्विह्वलम् ॥²⁷

इति चाखेटकमग्नौष्माणोदयः ॥ fol. 71b; followed
 by another incomplete section:

प्रवक्ष्यामि नारदोक्तं त्रुपमं प्रवक्ष्यामि ।

अवादिचर्यमग्नौष्माणो नमामि प्रवक्ष्यामि ॥

it gives, from fol. 72a, l. 10 to the end, the

²⁰ चत्तं चत्तं चत्तं चत्तं B; चत्तं चत्तं चत्तं C; चत्तं-
 चत्तं D, F; चत्तं चत्तं E; चत्तं चत्तं B, C.

²¹ Thus D; तन्मन्त्रमुक्तादि चत्तं चत्तं चत्तं B;
 तन्मन्त्रमुक्तादि चत्तं चत्तं चत्तं C; तन्मन्त्रमुक्तादि²²
 E; तन्मन्त्रमुक्तादि²³ चत्तं F; दिवि तन्मन्त्रं चत्तं च
 चत्तं दिनकलसप्तमम् A.

concluding portion of the *Mahadeviya*,
 corresponding to foll. 51b-56b of MS. 2417 of
 that work.

This MS., as well as B and C, is illustrated
 by many curious diagrams of *cakras*.

[F. BUCHANAN.]

3110.

745. Foll. 59 (numbered 58; no. 21 being
 double); size 12½ in. by 4½ in.; fairly good
 Devanāgarī writing of 1799 A.D.; 10-18 lines
 in a page.

Narapatijayāścaryā-Svarodaya. [B.]

This MS. wants the last two chapters.

I. इति नरपतिनवचर्याखरोदये चत्तं चत्तमिति
 चत्तं चत्तमिति ॥ fol. 4a.

II. इति चत्तमिति खरोदये इवचरो नाम द्वितीयो-
 ध्यायः ॥ fol. 10b.

III. [इति चत्तमिति खरोदये नरपतिनवचर्या
 खरोदये चत्तं चत्तमिति fol. 14b] इति चत्तमिति
 खरोदये चत्तं चत्तमिति ॥ fol. 44a.

IV. beg.: अथातः संवत्क्षानि चत्तमिति चत्तमिति ॥²⁸

ends: इति नरपतिनवचर्याखरोदये चत्तं चत्तमिति
 चत्तमिति ॥ fol. 51b.

V. beg.: पुनरनन्तवत्सप्तमं नवचर्यादि चत्तं ।²⁹

ends: इति चत्तमिति नवचर्यादि चत्तमिति खरोदये चत्तं-
 चत्तमिति चत्तमिति ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3111.

2297. Foll. 58; 4to, size 18 in. by 10 in.;
 good Devanāgarī writing of 1813 A.D.; twenty
 lines in a page.

The same work. A reproduction of the pre-
 ceding MS., with later corrections by another
 hand.

[CALCUTTA.]

3112.

1684. Foll. 120; size 8½ in. by 3½ in.; clear, modern Devanāgarī writing (European paper); nine lines in a page.

Narapatījayacaryā-Svarodaya. [C.]

Like the following three MSS., this copy omits the three verses enumerating the seven *Yāmalas*.

I. इति चलादि । (differing considerably at the end) fol. 4b.

II. इति नरपतिवचनशेषो खरोदये खरायावो द्वितीयः । fol. 17a.

III. इति न० ख० चतुष्टोत्रिकादि । fol. 88a.

IV. इति नरपतिवचनशेषो खरोदये ब्रह्माध्यायो द्वितीयः (1) । fol. 101b.

V. [इति शिखरेकविधिः fol. 102a, etc.; इति मृग-
जयवर्ग fol. 118a;] final colophon: इत्युपनामः ॥
इति श्रीनरपतिवचनशेषो खरोदये चण्डिकाध्याये ब्रह्माध्यायः
पंचमः समाप्तः ॥

धोरे गूढे दूरीकालान्तराये
चित्रे चित्रे काष्ठचित्रे चण्डिकाये ।
उक्तं योऽहं ब्रह्मद्वैतद्वैतः
जीवते वा मृतिं पुनः विदध्याम् ॥

[DR. JOHN TAYLOR.]

3113.

744. Foll. 33; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali writing; 10-17 lines in a page.

The same work. [D.]

I. wants the last 17 *ślokas* and colophon on fol. 7b.

II. [इति मुनामुनिदिनचक्रवर्ग fol. 6a, corresp. to *dinaphalacakram* of A.] इति नरपतिवचनशेषो खरोदये खरोदये प्रथमः ॥ fol. 9.

III. beg.: अथातः संवत्सराणि चक्रं वैदिकान्तरादि ।

ends: इति नरपतिवचनशेषो खरोदये श्वेनचक्रम् ॥ fol. 28a.

IV. beg.: अथातः संवत्सराणि पूर्वकानि समाप्तः । ०. considerably compressed; 16 sections (*adhikāśikā*, etc.) of 1 or 2 verses each; ends: इति प्रथमः खरोदये खरोदये समाप्तः ॥ fol. 28b.

V. beg.: अथीयम् अथीये ॥ अथी चक्रं प्रथमं चक्रं विष्णुं मुनिं प्रथमं । ०

ends: इति मृगजयवर्गः ॥ इति नरपतिवचनशेषो खरोदये वचनचक्राणि समाप्तानि ॥ fol. 21a.

VI. beg.: अथातः संवत्सराणि प्रथमः खरोदये खरोदये । ०

ends: इति न० ख० अथीयम् fol. 32a.

VII. beg.: अथातः संवत्सराणि चक्रं प्रथमः खरोदये । ०

It ends :

एवं कृत्वा विधानेन भक्तिमुक्ताः प्रथमाः ।
दुष्टास्तुतः प्रभावो यथाः अथीयम् अथीयम् ।
एवं अथीयकारेण चक्रं यस्यानिर्वाचनम् ।
प्रदादि इत्युक्तं अथीयम् न वाच्यम् ॥
यथास्तुतः न पूर्विकं पुनः पुनः पुनः पुनः ।
यतो यद्यपि एव नराणां तु पुनः पुनः ॥
इति श्रीनरपतिवचनशेषो खरोदये समाप्तः ॥

[H. T. COLBROOKS.]

3114.

936. Foll. 98; size 12½ in. by 4½ in.; modern Bengali handwriting; 6 or 7 lines in a page.

The same work. [E.]

I. इति खरोदये शास्त्रार्थो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥ fol. 5b.

II. इति चक्रखरोदयचक्रम् ॥ इति द्वितीयोऽध्यायः ॥ fol. 18b.

III. इति श्वेनचक्रम् ॥ इति तृतीयोऽध्यायः ॥ खरोदये चण्डिकाध्याये चतुष्टोत्रिकादिचक्रवर्गः नाम तृतीयोऽध्यायः ॥ fol. 70b.

IV. इति खरोदये ब्रह्मविषयः नाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ fol. 81a.

V. beg.: अथी चक्रं च अथी चक्रं च (1) विष्णुं मुनिं प्रथमं प्रथमं । ०

ends :

उक्तानि च सर्वाङ्गरे नुमे हेते नुमे दिने ।
नृते शास्त्रवरे काले त्रिभिर्दिनेष्वनुविधे ।

इति नृपुत्रवचनम् ॥ fol. 88b.

VI. beg.: अथातः संवत्स्रानि तन्नालेन्दुं परित्युक्तं । ०

ends: इति खरोदये चरैकाक्षः ॥ fol. 94a.

VII. beg.: अथातः संवत्स्रानि वयुक्तं त्रययामले । ०

It ends, after the above 3 ślohas : इति नर-
पतिवचनयोर्वा खरोदये अभिवेकविधिः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3115.

1049. Foll. 44; size 16½ in. by 3½ in.;
folded half-length; small, indifferent, modern
Bengali handwriting; eight lines in a page.

Narapatijayacaryā-Svarodaya. [F.]

I. इति खरोदये शास्त्रवैयस्यभाष्यः ॥ fol. 3b.

II. इति नरपतिवचनयोर्वा खरोदये त्रययामले खरचर-
प्रवचनम् ॥ fol. 9b.

III. इति ० संवत्स्रचरम् ॥ इति चतुस्त्रीतिचक्राणि
जगत्तानि ॥ fol. 34a.

IV. Nearly the whole of this, and the be-
ginning of the next chapter (corresponding
to MS. 986, fol. 72b, l. 5 to end of fol. 81a),
are wanting between fol. 35a, ll. 3 and 4.

V. beg.: उक्तानि च सर्वाङ्गरे ० त्रिभिर्दिनेष्वनुविधे ॥
ends: इति नर- ० ख- ० यवत्स्रानि जगत्तानि ॥ 39a.

VI. beg.: अथातः संवत्स्रानि तन्नालेन्दुं परित्युक्तं । ०
ends: इति खरोदये चरैकाक्षप्रवचनम् ॥ fol. 41a.

VII. ends, after the above 3 ślohas : इति
भिवेकप्रवचनविधिः ॥ इति नरपतिवचनयोर्वा खरोदयः अथातः ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3116.

2701. Foll. 27; size 10 in. by 4½ in.;
legibly written in Devanāgarī, in A.D. 1796;
10-14 lines in a page.

Sarvatobhadracakra, a section of the *Nara-
patijayacaryā*; with a commentary, called
Jayadrivāṇśa, by *śaivajña Gokulanātha*.

The commentary begins :

चक्राद्यो नम इदं निरीक्षीतुं चाग्रतः ।

यथा भवेत् चक्रेषु कुशलकल्पयन्ते ॥

इह विनिर्गीतोर्दिग्वचनः परमः पुद्गलः । स इवातिवि-
रचयतीत्यथा विषयः तन्नामिह देवदेवकाङ्क्षापीना ॥ तत्र
देवज्ञानं जातके राजयोगादिना प्रतिपादितम् । तन्नामिह
दक्षानन्दज्ञानाद्यवस्थते । यत्न च तन्नामकाङ्क्षा न ज्ञायते तस्य
नुमानुभवाङ्क्षानामर्थं ज्ञात्वा ० तन्नामवैतोभद्रादीनि निरुच्यते ॥
ज्ञाने च नुमे देवे याचाकाङ्क्षानाम् राहुकाङ्क्षादीनि चक्राणि
प्रतिपादयते । देवज्ञानाच्च च भूतकाङ्क्षादीनि ॥ तत्र नुमानुभ-
वाभावादी सर्वतोभद्रं निरुचयितुं प्रतिपादयते ॥

अथातः संवत्स्रानि चक्रं वैलोक्यदीपयत् ।

विस्तारं सर्वतोभद्रं सदाः प्रत्यवधारयत् ॥ १ ॥

अथशब्दो गैरुक्तवाचकः । अतो ह्युच्चारयितुं प्रवर्तते । ०

ज्यैष्ठ्या दक्ष विमल्य त्रिवेदेकाक्षया दक्ष ।

इकाङ्क्षीतिर्यद् चक्रं जायते नात्र संशयः ॥ २ ॥ ०

This description of the mystic diagram
called *sarvatobhadracakra* occurs at the be-
ginning of the 3rd chapter—*caturāśīticakra-
viveka*, Cat. Trin. Coll. Camb., p. 70—of the
Narapatijayā, and is apparently extracted
from the *Brahmayāmala*, that section having,
in MS. 745 (fol. 14b), the special colophon :
इति श्रीब्रह्मयामलायै नरपतिवचनयोर्वा खरोदये सर्वतोभद्रप्र-
वचनम् ॥

The commentary ends : सर्वतोभद्रप्रवचनस्यावश्यमेव-
तन्नाम् ॥

दीपो यथा गृहस्थादहोरात्र्यानि सर्वतः ।

तत्वेदं सर्वतोभद्रप्रवचनं ज्ञानप्रवाहकम् ॥

नगदंतः सर्वतोभद्रप्रवचनस्यावश्यमेवद्वयमेव । अत एव
सर्वतोभद्रप्रवचनं समाख्यायते ॥

आकाशान् सर्वतोभद्रं यथागतिं तथा कृतम् ।

वीक्ष्य तु यच्च गोपीधरो धिदम् गाम् नमः श्रीभवाः ॥ १ ॥

गोपीधरमुत्तमं चारुचक्रवर्तीति । ०

गवात्माकां रक्षतं श्रीगोपीधरं चतुर्भुजं ॥ २ ॥

अभि जन्म वरावसान् । यन्मातुर्वैद्याकृता मन्त्रा वाहि-
मन्त्राकृतेन दत्त दिक्षो वल्लिभा वल्लिभाः च रामचन्द्रनामा
योग्यानी वाहिः नैमिषारत्ने पद्मं त्रामं चरुं चन्द्रार्कं इत्य-
चः शारो म्मुपकुण्डलाख्य विधिभि संवत् ज्येष्ठशुक्ल-
दिनमयः ॥

मुकुटिनाथैव सुपोषिताय

पटोपकाराय त्रया चपाक्ष ।

जने उगितारगुणहृत्

डीकाकृती न हरेवे श्येयानि ॥

संयक्तो रामस्य भाता भद्रतो लुपुर्विद्वान् ।

डीकानेनामकटोद्गुणवैभवाक्षिको वरुणः ॥

इति श्रीरामचन्द्रयोग्याविधिरात्रिचन्द्रनरकारडीका भद्रकृता
जगता ॥

There are several diagrams in which the letters of the alphabet are arranged in peculiar ways with a view to their serving as charms. [H. T. COLERBROOKE.]

3118.

2091 a & b. Foll. 6 + 15; size 8½ in. by 5½ in.; legibly written in Devanāgarī, in 1679 A.D.; twenty lines in a page.

Samarasāra, with *Bharata's Saralā*. [B.]

The two concluding verses of the commentary, given by A, are wanting in this MS., which was copied by *paṇḍyā Śivadeva*, son of *paṇḍyā Harikrishṇa*. [GAIKAWAR.]

3119.

2301. Foll. 28; 4to size, 18 in. by 10 in.; fair, modern Devanāgarī writing; number of lines varying.

Samarasāra, with commentary. [C.]

In the colophon of the commentary, as well as on the title-page, some other hand has altered the title *Samarasāra* into *Samarsa-siṃha*; whilst in the text it is left unchanged. [CALCUTTA.]

3120.

1519b. Foll. 7; size 10½ in. by 5 in.; clear, modern Devanāgarī writing; fourteen lines in a page.

Samarasāra, without the commentary. [D.]

This MS. omits the last verse of the text, and consequently the author's name and account of himself.

Colophon: इति श्रीचन्द्रनरकारे जगतां ॥

[H. T. COLERBROOKE.]

3121.

854. Foll. 93; size 12½ in. by 6½ in.; good Devanāgarī writing of 1805 A.D., enclosed in coloured lines after the Kashmir fashion; ten lines in a page.

Candronmīlana, or *Mahāśāstrārṇava*, a *Tantric* work on fortune-telling in the different circumstances of daily life.

It begins:

हेरेवं च नमस्कृत्य विचक्षणं विज्ञोचनं ।

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च (१) ब्रह्मविष्णुश्च रुद्रश्च च सत्यदया
[हरखर्तौ ॥ १ ॥

खरसंख्या गद्याः सर्वे जगिहः दूरेष्वप्युताः (१) ।

पृथिव्यां पंचतन्त्राणि खरात्महिकर्तृनिर्णयः ॥ २ ॥

ब्रह्मविष्णुरुदेयास्तु चतुर्धास्तु योगिनी ।

नमस्कृता नवा सर्वे दक्षिणावर्तदिशि (१) ॥ ३ ॥

यामलं ब्रह्मद्वयं विष्णोर्दोषमन्त्रेण च ।

जगता यामलं ज्ञानं पंचमं पुत्रयामलं (पुत्र° R. M.;

[पुत्रि° F.) ॥ ४ ॥

चादिपूजाभ्योः कारं खवं विज्ञेयुधादिभिः* ।

तत्र दुर्य नवा हातं संकेतमेवमेव ॥ ५ ॥

खराकारद्वारे कारं खरे ज्येष्ठेया विज्ञेयः ।

जगद्रे च दया रत्नं पुत्रयामले मनुष्या (प. दया मनु) ॥ ६ ॥

* ज्येष्ठेयुधादिभिः R. M.; ज्येष्ठेयुधादिभिः Flor.; P. Jānādīha's *Śararatatodaya*, Orl. Cat., no. 793.

इतिमन्त्रं पुनश्च लेख्यं च विमुक्तं मुनेः (1) ।
 पुनश्चमुनेः कृता ननुचं पीनमपिहो ॥ १० ॥
 'इतिमन्त्रं पुनश्च पीनं' ० इति संस्कृतलिखितं संस्कृतं कृतम् ॥
 संवत् १८६१ ॥

आवासे नृणां यत्तु नृणां भुगुणः ।
 कर्माणिनामहं यो विरचयितुं विद्वेत् ॥

From chapter 8 onwards, the text is accompanied by a commentary (*śikṣā* or *dīpikā*).

Cf. Rāj. Mitra, Notices, i., p. 281; Weber, Berl. Cat., no. 908; Aufrecht, Florentine MSS., p. 116. [H. T. COLEBROOK.]

3122.

2528g. Foll. 20; size 9½ in. by 4½ in.; clear, large Devanāgarī writing of about 1650 A.D., six lines in a page.

Īśvarodaya, a description of the different modes of respiration and their magic effects; in the form of a dialogue between *Īśvara* and *Pārvatī*.

It begins :

इति मुने उवाचारे गुरुभक्तैकनाम ।
 दृढचित्तं कृते च देवं वै च खरोदयः (०५ F) ॥ १ ॥
 मुने च पुनरेव मुने जहाति गुरुलोचने ।
 इतिमन्त्रं पुनश्च लेख्यं न हीयते ॥ २ ॥

आवासेभ्यः ॥

देवदेव महादेव कृता कृता नमोऽस्य ।
 सर्वविधिभिरं ज्ञानं कथयन् नमः प्रभो ॥ ३ ॥
 न विधिना च नमस् न पादो ग्रहदेवता ।
 न विधिना (०५) चर्यायां विद्वत्प्राज्ञासु च ॥ ४ ॥

कुशलेनापि देवेश प्रथमं कदाचन ।
 ज्ञानं कथय देवेश सर्वज्ञानसंग्रहं ॥ ५ ॥

ईश्वर उवाच ॥

ननु त्वं ज्ञातुं देवि देहस्य ज्ञानमुत्तमं ।
 येन विज्ञातव्यं सर्वज्ञानं प्रतीयते ॥ ६ ॥
 अरे देवाद्यं ज्ञातव्यं अरे मातृभ्युत्तमं ।
 अरे च सर्वदेवोत्तमं सर्वज्ञानसंग्रहं ॥ ७ ॥

अरुणस्य देवो मातृभ्यो च सर्वदेवोत्तमं ।
 ज्ञातव्यं सर्वज्ञानं सर्वज्ञानसंग्रहं च सर्वज्ञानसंग्रहं ॥ ८ ॥
 देहस्येति ज्ञानं मातृभ्यो च सर्वज्ञानसंग्रहं ।
 ज्ञानसंग्रहं पुनश्च लेख्यं अरुणस्येति (०५) अरुणस्येति-
 [०५ F] ॥ ९ ॥

मातृभ्यो ज्ञानसंग्रहं सर्वज्ञानसंग्रहं ।
 विज्ञातव्यं सर्वज्ञानं देहस्येति अरुणस्येति (०५) ॥ १० ॥
 विज्ञातव्यं च मातृभ्यो (०५) वा पुनरेव ज्ञानसंग्रहः ।
 चर्यायां विज्ञानं देहं सर्वज्ञानसंग्रहं ॥ ११ ॥

The MS. counts 179 verses, but nos. 29, 77, 150 and 176 have been skipped, or the respective verses omitted.

It ends :

अहं यो भवेत्तदा मातृभ्यो च सर्वज्ञानसंग्रहं ।
 मुने विष्णुपदे प्रोक्तं मातृभ्यो च सर्वज्ञानसंग्रहं ॥ [०५] ॥
 न च पुनरेव सर्वज्ञानसंग्रहं (०५) वा पुनरेव विज्ञातव्यं ।
 विज्ञातव्यं प्रोक्तं विज्ञातव्यं मातृभ्यो च सर्वज्ञानसंग्रहं ॥ [०५] ॥

इति श्रीवसन्तीमहर्षिखरोदय ईश्वरपार्वतीसंवादः संस्कृतः समाप्तः ॥

For another MS. of this treatise see Aufrecht, Florentine MSS. (F.), p. 116 (117 verses, attributed to *Īśvara*); for a different treatise of the same title Rāj. Mitra, Notices, i., p. 276. Cf. *Jivanātha's Svaratattvodaya*, Oxf. Cat., no. 798.

MSS. 1042 (foll. 44) and 1510f (foll. 23) contain a Bengali commentary—entitled *Svarodayabhāṣāśāstāvyaśāstra*, by *Anantadhana*, son of *Khaḍgagadhana* (?)—on a treatise on necromancy, forecasting the future by certain combinations of the letters of a man's name with the positions of the stars; one of its practical calculations being made for the Śaka year 1450. The different *svaracakra*s described in separate sections of that treatise, relate to *graha*, *rāśi*, *yoga*, *abda* and *ayana*, *pakṣa* and *tithi*; and finally there are a *śoḍaśaḍaḥara* and a *dvādaśaḍaḥara*. [GAIKAWAR.]

सर्वेतिर्न राक्षिं वनीत्य दशद्विपत्तं (?) तन्नेव नेपथुलानिपुन-
चतुष्टुभावात्मकम् । अथदशवर्गीयाद्यादिन्यायिनचरैर्लिंगं
तन्नाल्लभं वदेत् । तथा च प्रसङ्गात् ।

रविनीलविज्ञानेन ज्ञानिपद्माः तन्नेव तु ।

अवगीतविद्या ज्ञेयावकाशान्नं प्रसाधयेत् ॥

कनैवेष्टैः कनं ज्ञेयकथैर्न रविचन्द्रयोः ।

दशरात्रवधिवत्तत्तत्तु नृवात् नृभानुम् ॥

ज्ञेयानेव अथदशवर्गीयां ज्ञेयैश्चिन्तयेत् यत्तं पुनं कर्त्तुं राक्षिं
गृह्यत्मावृत्तिवत्तुपत्तान्नामकप्रवृत्तीनामेकानं कर्त्तुं वदेत् ।
तथा तद्विज्ञानं कुचविज्ञानुपवर्गीयरीत्या च रविशिक्षिनीकथैर्न
कनैवेष्टराक्षिणात् (?) दशरात्रवधिवत्तत्तु । अथनीत्य रवि-
स्याधिपत्तं सिंह इव । यज्ञावनीचन्द्रस्याधिपत्तं कनैव इव ।
तस्मात् प्रजापुत्रावकाशात् तान्नाल्लभ्यमानात् प्रकथयने कनै-
नृभानुम् पितामहः । यो यो भावस्यानिदृशोऽज्ञेयैर्दिनादि (?)
प्रसङ्गात्तद्विधादिर्न । प्रवृत्तेर्न । दशरात्रवधिवत्तत्तुनाम्नात्
काष्ठस्य चन्द्रादि ज्ञानं । चतुष्टुष्टुनाम्नात्तुनाम्ना-
मिति (?) ॥ अथ चतुष्टुष्टुनाम्नात्तुनाम्नात् । दशरात्रवधिवत्तत्तुनाम्ना-
वित्तावर्त्तयेत् (?) । प्रवृत्तेर्न । तन्नाल्लभ्यमानात् (?) नर्त्तं प्रवदेत् ०

Fol. 12b : अथ वरीनिधयः । अथकावकाशवत्तत्तु ।
इदं वीर्यं । इदं चन्द्रवत्तु इति । दशरात्रवधिवत्तत्तु ।
तन्नाल्लभ्यमानात्तुनाम्नात् । तन्नाल्लभ्यमानात्तुनाम्नात् ।

The last leaf has been supplied by a different
hand. It ends :

कनं नृलं विनिधियं कनैर्वीर्यमाहरेत् ।

नामावकाशां संख्या स्यादेकज्ञेयानां नृवं ॥

कनं निधं तथा राक्षिं कनैर्वीर्यं (?) भवेत्तत्तु ।

अवगीतविज्ञानात्तुनाम्नात्तुनाम्नात्तुनाम्नात् ।

अवगीत विज्ञानं ज्ञेयवर्त्तुनाम्नात्तुनाम्नात् ।

विज्ञेयं केवलीज्ञेय (?) निधौनिधं ज्ञेयः ॥

अथनेन विज्ञेयं तु विज्ञेयं नृवीर्यं ।

नृवीर्येन चतुर्थं तु चतुर्थेनापि प्रादिर्न ॥

तन्नेव चतुर्थस्यावकाशात्तुनाम्नात्तुनाम्नात् ।

दशरात्रवधिवत्तत्तुनाम्नात्तुनाम्नात्तुनाम्नात् ।

इति जीहारादिप्रकाशानामवकाशं कथनात् ॥

The combinations of letters, consonants
(*varṣa*) and vowels (*vara*), into regularly formed
groups (*varga*) have different designations

such as *uttara*, *uttarotara*, *adhara*, *adharotara*,
sammukta and *asammukta*, *abhihita* and
anabhihita, *abhihita*, *āhita*, *abhihita*,
mṛita and *jīvanastūka* (fol. 11b-12b).

It is difficult to see how the word *nīhara*,
which only occurs at the beginning and the
end, and nowhere else, can have here its
ordinary meanings of 'hoar-frost' or 'mist.'
Perhaps it might rather have to be referred
to the vernacular verb *nīhār*, *nehār* in the
sense of *know*. A quotation of vernacular
Bengali certainly occurs on fol. 7.

[H. T. COLEBROOK.]

3126.

1250b. Foll. 6; size 16½ in. by 8½ in.;
modern Bengali handwriting; six lines in a
page.

Uḍḍamaṇinirūpaṇam, or *Uḍḍamaṇikeralā*, a
treatise on fortune-telling by means of dice (?).

It begins: *अथ नमो महादेवाय । अथ चतुर्दशविधदण्डः ॥*

अथप्रसङ्गात्तुनाम्नात्तुनाम्नात्तुनाम्नात् ।

दशरात्रवधिवत्तत्तुनाम्नात्तुनाम्नात्तुनाम्नात् ।

अथःअथ तु संवत्तुनाम्नात्तुनाम्नात्तुनाम्नात् ।

दशनेन वीर्यः ज्ञानं चातुः विनिधौ । चतुर्विधविज्ञानं वीर्यः ।
चतुर्विधविज्ञानं चातुः । चतुर्विधविज्ञानं नृलं । नृलं नृवीर्यं
वीर्यविज्ञानं नृलं । दशरात्रवधिवत्तत्तुनाम्नात्तुनाम्नात्तुनाम्नात् । यत्तुनाम्नात्तुनाम्नात्तुनाम्नात् ।

कनं नृलं विनिधियं विज्ञेयं वीर्यं ॥

चतुर्विधं ज्ञेयं ज्ञेयं ज्ञानं वीर्यं ॥

विज्ञेयं चतुर्विधं ज्ञेयं ज्ञेयं ज्ञेयं ॥

दशनेन विज्ञेयः ज्ञानं चतुर्विधः विनिधयः । चतुर्विधः
विनिधयः । ज्ञेयं ज्ञेयं ज्ञेयं ज्ञेयं वा । ज्ञेयं ज्ञेयं ।
विज्ञेयं ज्ञेयं । ज्ञेयं ज्ञेयं ज्ञेयं ज्ञेयं । विज्ञेयं ज्ञेयं
कनं नृलं विनिधियं चतुर्विधं । दशनेन ज्ञेयः । ज्ञानं
नृवीर्यः । विनिधयः चतुर्विधः । चतुर्विधं ज्ञेयं ॥

अथ चतुर्विधदण्डः fol. 2b; अथ चतुर्विधदण्डः fol. 8a;
अथ चतुर्विधदण्डः ib.; अथ चतुर्विधदण्डः ib.; अथ

परीक्षादिपत्रं fol. 2b; चप चक्रदिपत्रं fol. 4a; चप चक्रदिपत्रं fol. 5a; चप चक्रदिपत्रं fol. 5b; चप चक्रदिपत्रं fol. 6a; इत्यादि छात्रचक्रं चले । ib.

It ends :

पूर्वपक्षिकां चक्रदिपत्रं चिह्नितं । एतेन दिनरेखा
ज्ञाता मासरेखा ज्ञेया चक्ररेखा ॥

इति पुराणचक्रोक्तौ समाप्ता ॥

अदोहोदयं गुह्यं यदि वदन्ते मुनिभिः ।

आत्मा यदि वदति तैरैव वदन्ति ननु ॥

For a *Divyacūḍamāṇi*, by Keralācārya, see
Rāj. Mitra, Notices, I, p. 245.

[H. T. COLEBROOKE.]

3127, 3128.

448, 449. Foll. 179 (the first six of which are missing; with duplicate leaves 85, 100, 111, 177), and 202 (180-381); size 9½ in. by 3½ in.; Devanāgarī writing (by 3 or 4 different hands) of 1787 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

Ramalarahasya-Sārasaṃgraha, an extensive work on fortune-telling in all the relations of daily life, by *Bhayaḥṣaṇjāna Śarmaṇ*, son of *Bhīḥṣaṇjāna* (?). Rather incorrect.

The subject is treated in four sections (*prakaraṇa*) each of which is subdivided into chapters (*adhyaḥya*), viz. :—

I. 1. (†introdutory on *ramalavidyā*) ends fol. 7a (foll. 1-6 being wanting); 2. *bindūnāṃ prāṇaḥ*, fol. 8a; 3. *śoḍaśarūpiṇām utpattiḥ*, fol. 11b.

II. 1. *ramalajñādīlakṣaṇam*, fol. 16a; 2. *rūpiṇām prakṛitīkramāḥ*, fol. 21a; 3. *avajāda-krama* (letters a, v, j, d), fol. 22b; 4. *avadaha-krama*, fol. 24a; 5. *vajādahakrama*, fol. 26b; 6. *samkhyāśakrama*, fol. 38a; 7. *kṣetākrama*, fol. 41b; 8. *varṇākrama*, fol. 51a; 9. *griha-vicārāṇāṃ*, fol. 62a; 10. *grihānāṃ cintanam*, fol. 67b; 11. *grihāṇām sākeśābhīkāṇāṃ*, fol. 75b;

12. *ramalācārīti*, fol. 77b; 13. *rūpiṇām nāma*, fol. 78a; 14. *rūpiṇām sākṣaṇāṅganam*, fol. 79a; 15. *rūpiṇām prakṛitīḥ*, fol. 82a; 16. *rūpiṇām svarūpam*, fol. 86b; 17. *rūpiṇām nānāvāḍīka-
sthānāṃ vyākhyānam*, fol. 106a; 19. *rūpiṇām
driṣṭijñānam*, fol. 108a; 20. *prākṣur mano-
bhīprāya-mūkapraśnakathanam*, fol. 124a; 21. *pratyekadeśiḥyānām ramalācāryāṇām sammatana
prāṇakathanam* (*varavadeśiḥyānām-misra-hin-
dūka-rūma-tarāvalūsa-aparopaleśimadeśiḥyānām
prakāraḥ*), 126-135, fol. 156b.

III. 1-12 *tanvādī-dvādaśābhāvākramaṇa prā-
ṇakathanavyākhyānam*; 1. (*prathamagrihasya*)
tanvathānasya prāṇakathanam, fol. 168a; 2. (*dvītiyagrihasya*) *dhanaśāhānasya pr.*, fol. 179b; 3. (*trītiyagrihasya*) *prāṇakathanam* (*bhāratādī-
nām vicāraḥ*), fol. 185b; 4. (*pitur vicāraḥ*), fol. 211b; 5. (*santāna-vicāraḥ*), fol. 229b; 6. (*daś-
dāśānucārānām vicāraḥ*), fol. 254a; 7. (*śrīrūpam
vicāraḥ*), fol. 286a; 8. (*mṛtyuvādībhāṣasya
vicāraḥ*), fol. 292b; 9. (*dāratāḥ pravāśasya
vicāraḥ*), fol. 301a; 10. (*rājyasya vicāraḥ*), fol. 313a; 11. (*bhāgyodayādī-dāśyā vicāraḥ*), fol. 316a; 12. *dvādaśāgrihasya prāṇakathanam*
(*duṣṭānām vicāraḥ*), fol. 322b.

IV. *Mīśrakaprakaraṇam*, treating (? in two chapters) of *mushṭipraṇādikam*, and *caurādīnām
nāmotpādanam* (and other subjects).

The author frequently refers to the author of the *Ramalarahasya*.

The leaves are numbered consecutively up to 233, after which there are several portions with separate numeration, or not numbered at all.

It ends :

भारतचक्रोक्तौ हि नित्यं सदा चरितवान्
हिचचारुणः [ॐ] पुराणचक्रोक्तौ नित्यं ।

इति भवति चक्रदिपत्रोक्तौ चक्रोक्तौ

चक्रोक्तौ चक्रदिपत्रोक्तौ चक्रोक्तौ चक्रोक्तौ ॥ २६ ॥

ज्योतिर्विद्यां कुर्वीषाव् इत्युक्तोपनिषदाः ।

रमलदुप्रकाशो एवं इत्युक्तोपनिषदाः ॥ ६ ॥

अमुद्विगते कश्चित्ते दुर्विचारिणो विने तथा ।

विश्वविदं समुद्रपारिच्छूयितः खेदेवज्जलमववृष्टिः ॥ १५ ॥

अथ अवनोद्वाहो नवादिहानेः । *

The figures (इकल i.e. شکل) by means of which the art is practised, are 16 in number, the same as in the Turkish epitome of the art analyzed in Flügel's *Catalog der Handschriften der K. K. Hofbibliothek zu Wien*, ii., p. 585. They also have preserved their Arabic names, identically the same as those quoted from the *رساله*, with the exception of two or three. Instead of *ثابت* (12) and *قائم* (18) we find here an *जहरे* *खारिज* and an *जहरे* *दाखिल*, and the *حيان* (1) is altered to *लुह्या* (i.e. *الحيان*?). Regarding the origin of these signs the author says: *हज्जहानियालो* [i.e. *حضرت دانيال*] *देवब्रह्माक्ष-पनखीवसिंहनाथारिखनाथः* *पिबा* *तज्जिहो* *वर्ग* *प्राय* *हा* *खादि* [i.e. *ها قاهر*] इति *इत्यनखरोददा* *इतिरज* *जवईल* [i.e. *حضرت جبرائيل*] *खलेख* *धूनी* *पिंदु* *प्राकल्पवत्* । *एवं* *अमुद्विगतेन* *तरीक* [طریق] *संज्ञकज्ञकलो* *जातः* । *अस्य* *संख्यस्य* *धूली* *निहतात्प्रागुल्लेखः* ॥

That this art is illustrated by many treatises amongst Muhammadans, we know from *Hājī Khalfah* (see Flügel's edition, iii. 478, 479), and that the present work is not the only attempt to introduce the subject to the Hindus is proved by the existence of several other works of this kind in MS., and of a *Ramalanavaratna* by *Paramasukhopādhyāya*, printed at Benares in 1869.

It ends: अथ वरीमन्त्रे ।

यज्ञापीडकलाणि चंदकगताब्धनुवितामेव वा

धूना धूरिपदेनु पारि बहुलं कुर्वीषो नो वेजदा ।

धूरिस्वागताणि तानि छुनुवरीमन्त्रे वेजदाय

धूवं पारि मुनाथ पारिदि कटं वैलोयवतो नो जहं

[॥ २२ ॥

अथ भीमनमन्त्रे ।

यराहंनविरे छने मोखई धूरि दुर्विदा ।

नकातः छुनुवे नो वीज निहिन इति ।

छांनुनुवुवको छांनुनुवतः छुनुवे जनात् ॥ २३ ॥

अथ भीरनमन्त्रे ।

पिरो रातामुडिद्(1) नुडुः पलपः छांनुनुवताः ।

छुनखेदेवज्जनामेवपनोवैविदिच्छं खेदे ॥ २४ ॥

कोठमंगः खेन मार्गेण अपिचतौति जहो ।

निवैल्लेदेद्विदा वे कोठमिनाय कोठिता-अपनैः ।

अमु बहुविखरजयतो न तथा लिखितो एवं पुडितो जेवं ॥

नयनगतिविषयज्ञकजने जहो एवं [भाकरज्जैरद्वैः] ।

राजपरिदे रविर्दे रविता एवं तज्जहवेरद्वैः ॥

पुष्यवतीवपनी पिरुवामुजेन वती वपतीव वती ।

तेन विषाय खनविह ईशावाः पदवोरवनापिनासा ॥

इति कोठिपारीद्वुल्लिखितो रमलदुप्रकाशः संकूलैः ॥
supplied in the margin].

[H. T. COLLEBROOK.]

3191.

2255. Foll. 86; size 5½ in. by 7 in. (in European fashion); fair Devanāgarī writing of 1747 A.D.; nineteen lines in a page.

Ramalanduprahāśa. [B.]

This MS. ends thus: वरीमन्त्रे ।

यज्ञापीडकला° (differing somewhat) जहं ॥

एवं पादीवमुजलं विज्ञानमन्त्रे

यरादिखंगेनुता विज्ञाना धूरिपद्वयः ।

यरादिखंगेनुता मेवाजाः जनातो नुडुः ॥

अथ मोहज उज्ञातः धुलमन्त्रे ।

मुहजने एवं हिमगीयराता(मुहज° राता A)

धुवे मुनारी य मुरी(हिमगी A) जवृता ।

खडपिरो(धुहपिरो A) वैमगुरी खडवा(धु° A)

हानी खडोरा पारिदा य रज्जि° ॥

मुकोखिता[धूमि]धुवे वीज यतो

धुवेनका[खार]जवृताः - जवृता† ॥

* This is γ. 15 in A.

† A has this half-verse after γ. 15, it being followed by a complete *anushṭubh* *śloka*.

भाट्टाचार्यमुखादित्यस्य कवीराजमुखादित्यस्य
 भाट्टमुखादित्यस्य कवीराजमुखादित्यस्य (In-
 पत्ते रत्नसूचिपत्रं यत् संपूर्णमस्ति: [complete])
 इति यद्यप्युक्तं यत् गीर्वाणभाट्टस्य ॥

ह्रीं रामविरचितं रत्नसूत्रं समाप्तं ॥ संवत् १८१० आ०
व० १ एषी ॥

For a fragment of the same, or a similar work (*Ramalograntha Yavanokta*) see Aufrecht, Florentine MSS, p 109 Neither verse 3 nor the last verse (which ought to be on fol 5a of this MS) of that fragment is found in our MS, whilst verse 4 is here verse 7

[GAIKAWAR]

3134.

1057b. Foll 2, size 15½ in by 3 in, folded half-length, careless, modern Bengali handwriting, five lines in a page

Svapnādhyāya, a short treatise on oneiro-
mancy

It begins

क्षत्राध्याये प्रवक्ष्यामि यद्योक्तं मुनिभारति ।
 येन विज्ञानमायेन ज्ञातये च मुनाभुम् ॥
 क्षत्रमु प्रपन्ने वाने क्लृप्तं संवत्सरे लभेत् ।
 विज्ञाने वाहनिर्भोक्तुमाये च षड्विधे ॥
 षड्विंशं चाध्यासेन दृष्टाये माध संशयः ।
 चतुर्दशमेलायां दशादेन क्लृप्तं लभेत् ॥
 दुःखं चापि दुःखं कथमादेव पश्यति ।
 यातिर्न देविर्न क्षेत्रं विभितं पवित्रमेव ॥
 आदीश्वं गोपकक्षत्रायां

प्राचादग्रीवायपनस्यातीना ।

आरुह्य गीर्वा प्रसिद्ध बीजा(?)

भक्षा रुदिवा प्रयनयेलाभः ॥ १ ॥

There are 26, or, including the first four,
not counted in the treatise, 30 verses

It ends

राक्षसश्च न जायते चूतेनाग्नीं ब्रुहोति यः ।
गायत्रीमन्त्रस्येव (!) तस्य शान्तिर्विधीयते ॥ २५ ॥

रामचर्यं धीमि ध्यामि विमोहं
 चरितचर्यं धीमि च ध्यामि (२. पुष्पपाणि) ।
 हरे धिमेधे धिचर्यो च मूर्ध्नि
 कदापि नः क्षान्तिनाम्नाय ॥ २६ ॥

इति साक्षात्कारः कथितः ॥

Cf Berl Cat, no 902. Oxf Cat, no. 808
[H. T. COLERBROOK.]

3135.

890b Foll 8, size 9½ in by 4 in , good,
modern Devanāgarī writing , nine lines in a
page

Svapnādhyāya, rather incorrect, and differing considerably from the last MS

It begins

सन्नाम्नायै प्रवक्ष्यामि यथोक्तं मुनिभिः पुरा ।
 दत्तशिक्षणमपेक्ष्य स्वमे पोष्यं मुभामुभं ॥ १ ॥
 चक्षेयं प्रपद्ये यामे यन्नालेश्च द्वितीयके ।
 गृह्णीते तु विभिन्नैः सारस्य कलामुवाच ॥ २ ॥
 यत्पुत्रं चाप्यनामेन दूयते नाथ संशयः ।
 अहोदयपेक्षया द्वाशेकं यत्नं कर्तुम् ॥ ३ ॥
 यत्तु सन्धिं प्रवक्ष्यामि मुभामुभकं ननु ।
 आदीप्य गीयच्छंभवात् ॥

It consists of 41 verses, ending thus:

पावने श्रवणे वागे इति च पाहणे गृहे ।
 पावनागे विमुध्येत तस्य जीः सर्वतोमुखः ॥ ३५ ॥
 यस्तु मध्ये द्वागस्य भुजे च दक्षिणावर्तः ।
 निमिषे चतस्रे वा पार्श्वे वा चक्षुः ॥ ३६ ॥
 द्विगुणैर्वाधिशतो देवाः विद्यादुपचया ।
 यदा ते न वरं क्षमे तदुच्छेत् (१ तदुच्छेत्) भविष्यति ॥ ३७ ॥
 मुखा च देवतां दृष्ट्वा कोशं लोकां वरान् वरा ।
 त्रयोदशान् पार्श्वान् दशोक्तं भविष्यति ॥ ३८ ॥

अग्निचयं श्रीविष्णु च पुष्कराक्षि

रामायणे श्रीरामे यदाणि विष्णोः ।

इहं विमेषं विषया च गंगा

समरानि दुःखानिनाशनाय ॥ ३९ ॥ ॐ

येनां मेगाधरं गीतं चोदयं नदिचोदयं ।
 यः कदेरुं प्राप्तवानाव दुःखं तत्र नदयति ॥ ६० ॥
 ज्ञानाभावादिं दुःखं प्राप्तवानाव यः चोदयं ।
 दक्षिणं (?) ईषितं) तत्रो कोचो बृहस्पतिवचो वचा ॥ ६१ ॥
 इति श्रीहनुमानपुराणे बृहस्पतिवचो ज्ञानाभावाः समाप्तः ॥
 [H. T. COLLEBROOKE.]

3136.

2345b. Foll. 29 (of which 8-12, 16, 17, 19, 20 are wanting); size 7½ in. by 4 in.; fairly good Devanāgarī writing of 1630 A.D.; 11-15 lines in a page.

Śvapnacintāmaṇi, a Jaina (?) treatise on the interpretation of dreams, by *Jagaddēva*, son of *Durlabharāja*.

It begins:

कविभिः कटकितानि चैकोनविंशति विदोक्तं यथा ।
 चासाक्ष्यं यथाचं वा भवति कटकितं देवी ॥ १ ॥
 कृतिभिः (कविभिः eds.) कृतानि संक्षेपेन सप्त-
 [छन्दसात्म्ये ।
 ज्ञानेकत्वानामि (१. ० स्थानि मुभा) कृतानि संक्षेपतो
 [चक्षुः ॥ २ ॥
 यमैराः सप्तधातुभिः स्थिरविचो विज्ञेयः (यतो ० eds.)
 [कदम्बः ।
 प्राचक्षत्य प्राचक्षन्तं सप्तः प्रकाशयति ॥ ३ ॥
 सप्तमिदा[ना]नि नवचतुस्रमुत्तं मद्रक्षेनमुत्तं (मद्रक्षे-
 [नमनूयः eds.) ।
 विंशतमुत्तविचकारो देवात् (देवाः eds.) पुस्तानि
 [वाचानि ॥ ४ ॥
 चाष्टं यद्देवांश्चिन्तयति वाचि निष्कलं देवां (नि-
 [ष्कलं भवति eds.) ।
 चोदं विचं च देवां (देवै eds.) मुभाभुनं वृषवसविचारा
 [(मुभाभुनं तच्च यच्छति मविचारा eds.) ॥ ५ ॥
 देवः प्रक्षेप (प्रक्षेपे eds.) इति दृष्टः कृतवदिरचक्षतो
 [(इवा eds.) अभिहितः ।
 चाविच्यविचवो वा माला सप्तस्य (सप्तो मयि eds.)
 [चक्षुःविहीनः ॥ ६ ॥
 कतिहाक (रतिहाक eds.) होचकोविहाक (मुत्तुका) म-
 [वाह्वीवचः ।
 विंशतुवाविचवामुत्तुविचोदयः (विचवः वचा ० eds.)
 [सप्तः ॥ ७ ॥

It ends:

विं बहुना मुभाभुनं विचिन्तयति मुत्तुवि चिन्तये ।
 तस्यापि तत्रा सप्तं दक्षिणं विचिन्तं च ॥ ६३ ॥
 चोदयति मुत्तवचो सप्तं त्रिं [६] कृतुमु नैतुने वचने ।
 सप्तं दिने मयि वाते स्यात् पुत्तवचो नः सप्तार् ॥ ६४ ॥
 ये भद्रवाग्भद्रवाच्यविचरकमुत्तुवचकोदयः ॥
 सप्तः सप्तविचोवाः मुभाभुनाको नवाचुदिताः ॥ ६५ ॥
 कट (कट) बृहद्विचारां यद्विद्वद्वाच्यं वेति यच्छतं ।
 कटं मुत्तं दुर्लभकृतिभिः च कविरेकाः ॥ [६६] ॥
 इति महत्तमजीनमुत्तुमद्राज्यविचरकमुत्तुवचकोदयः (thus
 also eds.) सप्तविंशतविचो दुःखविचकारो विज्ञेयः ॥
 सप्तं ॥ ६७ ॥ यतो चोदयं विज्ञेयं विचिं विचिं विचिं विचिं विचिं विचिं
 विचिं ॥ श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

A lithographed edition of this little work (of which an incomplete copy is in the India Office Library) was published in India in 1848 (cf. R. Pischel, *Zeitschr. d. D. Morg. Ges.*, xl., p. 114); another, printed edition, at Ratnagiri, in 1873. The text seems to be identical in the two eds., but they are accompanied by different Marāṭhī commentaries. In the latter edition, the text consists of two chapters (*adhyaṃya*), treating of lucky and unlucky dreams, and consisting of 150 and 162 *śloka*s respectively. Our MS. has 166 verses in part II., and at least 153 in part I., fol. 15 terminating at the end of the 3rd *pāda* of v. 153 (150 eds.) with *मुनं त्रयं* (मुत्ता eds.), after which two leaves are missing. The missing leaves of the MS. contained I., 71-120a (119 in eds.); II., 1-20a (16 in eds.), 31b-54 (27b-50 eds.).

* The ed. reads this verse thus:

चोदयति मुत्तवचो विचिन्तयति च नैतुने वचने ।
 सप्तं दिने मयि चोदयत् पुत्तवचो यो नः कायात् ॥ ६५ ॥
 After this the edition adds another verse:
 चोदयति सप्तं विचिं सप्तं विचिं भवत्यो राक्षः ।
 मदिता नेराः सप्तः प्राचीं कृतानि विचिं वचने ॥

† ये भद्रवाग्भद्रवाच्यविचरकमुत्तुवचकोदयः ॥

In this MS. it is preceded by a treatise on palmistry (*sāmudraśa*) in Hindi, comprising 12 leaves.

For another MS. see Rāj. Mitra, Bikaner Cat., p. 340. [GAIKAWAR.]

3137.

1681a. Foll. 43; size 9½ in. by 8½ in.; fair Devanāgarī writing of 1798 A.D.; eight lines in a page.

Meghamālā, a course of meteorological observations on clouds and rain, and astrological predictions derived from the form and colour of clouds, and their appearance in different seasons.

Whilst in the colophons of the Oxford MS. (Hultsch Coll.), kindly collated by Dr. Macdonell, the treatise is throughout called *Raudrī Meghamālā* (इति रौद्रीमेघमालायां), in the present MS. the same title (or rather *Raudrimeghamālā*) is given to it in the colophons on fol. 24a and from fol. 28b; whilst in the others it is either called (*śrī-Mahādeva-kṛtā*, fol. 4a) *Māheśvarī Meghamālā*, or simply *Meghamālā*. According to the Oxford MS., the treatise would seem to form part of the *Gargasaṃhitā*.

Like Tantric works, it is composed in the form of dialogues between *Śiva* and *Pārvatī*, whilst *Garga* and *Indra* also appear as interlocutors. Rather incorrect. It begins:

नीला हावदनी नराधिपतयः बाह्याः प्रजाः पुत्रवत्
हावदनीतिविदः खल्वनिराज्ञावपुनीनां तयः ।
हावनिमचलचपुत्रविदः जेहेन तिष्ठन्तहे
बावह्ने प्रतिबालरं बह्वरे (१. बह्वर) खोकोहले
[वर्षति (१ वर्षति) ॥ १ ॥
यं देवा न जानीति (I A., Oxf. MS.) ॥ प्रपद्यति
[मनुष्याः (१ ॥ पृथंगि देवता लोकाः O.) ।
अङ्गिते हाव्यं पुषति भित्तेन (भित्तिने O.; ? भित्तेन) [य
[य पित्रयः ॥ २ ॥

ययं प्रोतिवहात् कतिपुनकलेपु मनुष्यवति (१ने O.) ।
यययं (यययं O.; ? १. ययं) हावतिविपदेने जयने
[पात्रं कुरु ॥ ३ ॥

पुत्रे पात्रकपूर्णे य रिहकावहावले ।
हाव न तयत्रावेति यदि कुरु (कुरु O.) कयं देवः ॥ ४ ॥
इति प्रलोचन (लोचने उवाच O.) ।

खोकोहलेखराकोन मेरं वरनेवद ।
मखोकावरकोविध (I A., O.) नीत्रनयवनातिः
[१. ११ ॥ ५ ॥

मखोकिहनापुन पित्रावरनिवेति ।
महावरदेवता बह्वेवीनरावेच वंजुन (वंजुन O.) ॥ ६ ॥
यययं लोचिता देवो यामनेन विपयिता ।

श्रितयि ययुनावेच बाहुनिः कल्लनापितः ॥ ७ ॥
विहोचन यययं दल्लनापुत्रावयिता ।
प्रकयं ॥ कुरेदिवाः (कुरेः तयैः O.) विह्वगवर्षिकरः ॥ ८ ॥

मुनिविगोत्रनावेच यययं वंजुनदेवता ।
दुहा ॥ देवं देवेनं पार्वती वरिपुत्राति ॥ ९ ॥
देवुवाच ॥

देवदेव कुरेज्ञान जनादिपनेवद ।
नेवाच कौदुहा देव कयं विपुः प्रजाते ॥ १० ॥
हरोरं वरीकयं य लयवं कौदुहा तया ।

लगीलोके विता ये य मनुलोके यययिताः ॥ ११ ॥
पात्रले ये ये नेवालीलोके य यययिताः ।
ययया देव पुत्रयं यययय प्रजातः ॥ १२ ॥

देवद वहाच ॥
मनु देवि यदं मुचं नेवाला तु बाहुनी ।
कातिवे येव नावे तु नेवानं पुत्रयंयः ॥ १३ ॥

The treatise is divided into 24 sections (*adhyāya*, foll. 13a, 40b, and throughout the Oxf. MS.), which are not numbered in the present MS., but are so in the Oxf. one, viz.:

1. *kārttikūḍishayamāsa-garbhālakṣhaṇam*, fol. 4a;
2. *arghakāṇḍam*, fol. 10b;
3. *gurunakṣhatra-phalam*, fol. 11b;
4. *meghagarbhasamudbhava*, fol. 18a;
5. *aśvādiguṇyulakṣhaṇam*, fol. 18b;
6. *utpātadarśanam*, fol. 17b;
7. *utpātajñāna-phalam* (*utpātaphalam*, O.), fol. 18a;
8. *garbhā-nirṇaya* (*garbhānirṇaya*, O.), fol. 20a;
9. *kūlyulakṣhaṇam*, fol. 21a;
10. *kūrmacakraṇam*, fol. 24a;

11. *rāja(-mantri-)phalam*, fol. 25a; 12. *mantri-phalam* (*grahamantriphalam*, O.), fol. 25b; 13. (*rājamantri-*)*śasyādhīphalam*, fol. 26b; 14. *saṃkrāntīphalam*, fol. 28b; 15. *mūhūrta(-vīcāra- O.)phalam*, fol. 29a; 16. *vārāphalam*, fol. 29b; 17. *saṃvatsaraphalam*, fol. 35a; 18. *ketuphalam*, fol. 37a; 19. *gargaśakrabasapvāde saṃkrāntībheda-kṛitodayam* (*saṃkrāntīphalam*, O.), fol. 37b; 20. *saptanāḍīcakram*, fol. 39b; 21. *kāla(-vṛikṣha- O.)nirṇaya*, fol. 40a; 22. *vārā-dhyāya*, fol. 40b; 23. *kāhāvṛikṣhaṇīlaya* (prognostics regarding rain and clouds from crows' nesting and roosting), fol. 42a; 24. *kākaṇḍa-nirṇaya* (ib.; and *yoganirṇaya*, or influence of conjunctures on rain) ends (fol. 43a):

चावाले वृषीनाराची यदि चंद्रो न दृश्यते ।
चतुरो यदि तदा मावाजलं मुचति मायः ॥ ३७८ ॥
यदि तत्पललच्छद्रः परिचेयतुनो यदि च ।
तदा जलं जनये(वीहृ) तु शस्त्रेणचि न शक्नोते ॥ ३७९ ॥
मुचो कृष्णचतुर्थी च तत्पलादादिनो रविः ।
विमाचज्जलंमुचं तदा वरैति मायः ॥ ३८० ॥
कृष्णचतुर्थ्या वृषारच विमातवेह(१) ॥
इति श्रीरीडुनेचनाला कला ॥

In the Oxf. MS. the text seems to proceed somewhat further; its final verses and colophon being as follows:

गोचनीयं प्रवलेन शिषेन परिभाषितं ।
गोचं मुचन्नं देवि गोचं मुचं पुनः पुनः ॥
नेचनाला शिषं नाम शिषज्ञाज्ञानमुचनं ।
ज्योतिषायां न(१)द्वैतं तत्रात्र कचयामहं ।
लोकात्मनुचकाराच स्वातं चरं चुरेद्विह ॥

इति श्रीरीडुनेचनालायां गौरीशहायां गौरीशोम ईश्वर-
चारीशिवदे नाम चतुर्विंशोऽध्यायः ॥

At the end of ch. 17 (fol. 34b) the present MS. gives two vernacular (Gujarati) verses, introduced by चच अमुक्तिवाच्ये, which are wanting in the Oxf. MS.; and these are again followed by three verses introduced by गौरी उवाच ।

In the 18th and 19th chapters, *Garga* is likewise made to instruct *Indra* in the *arcana* of meteorological astrology; and both sections conclude with *śloka*s introduced respectively by 'atha *Varāhamihira*' and '*Varāhamihira uvāca*.' From ch. 20 to the end, *Ītvara* is again the speaker.

While some, at least, of the *Meghamālās* (cf. Cat. Cat.) ascribed to different authors in the various lists of MSS. (*Mahādeva*, *Śiva*, *Āindri*) will probably be found to be identical with the present treatise, the Florence MS. (Aufrecht, Flor. MSS., no. 337) at all events seems to contain a different work.

[H. T. COLEBROOKE.]

3138.

868d. Fol. 1; size 10½ in. by 4½ in.; good, old Devanāgarī writing; fourteen lines in a page.

A fragment of some astrological or Tantric work.

The first (incomplete) *śloka* is numbered 277; after which it proceeds:

रश्मररेखा वाचकलमुक्तं त्वष्टर्गणं मुनिभिः ।
देवय--विचार्य जनेन विधिना मुभाभुनं पुनः ॥ २७८ ॥
दशाक्षरस्य ज्ञानाय तत्रादि न कलस्य च ।
मोक्षो मयाचको वनेः ज्ञाज्ञाच तत्रयामलाह ॥ २७९ ॥
इत्यष्टर्गः ॥

मिःखो नीचरश्मिरो निक्षयो चतुर्गणिः ।
हनुमदीशिनो रोगो दवाद्येनीचनेदेहेः ॥ २८० ॥

The last complete *śloka* (318) runs thus:

अथिपुद्गला च पुंको विदुषां अथिकोदलस्य ।
उचनविषयपतिर्न विमलाद्येचुःकाच ॥ २८१ ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

XI. Architecture and Technical Science (Śilpaśāstra).

3139.

2601 Foll 77, size 12½ in by 4½ in, fair Devanāgarī writing of 1799 A D, nine lines in a page

Vitvakarmaprakāśa, or *Vastuśāstra*, a course of directions, in 18 chapters, on the building of houses, the making of roads, tanks, etc., and the rites to be observed on such occasions, purporting to be founded on the revelation of *Vitvakarman*, still further traced back successively to *Bṛihadātha*, *Parāśara* and *Sambhu* [A]

It begins (as collated with B)

जयति सकलपन्था भारती ब्रह्मदा ।
जयति भुवनमाता विष्णुयी मोक्षदा
दिशतु नम नमोऽसौ वाङ्मयः शब्दरूप ॥ १ ॥

आमन्त्रयन्नालोका[ह] गृहस्याग्ननामिताः ।
यत्तत्तस्याग्रहारभग्नपेशकनयं त्वहं ॥ २ ॥

प्रवक्ष्यामि मुनिश्रेष्ठ नृशुभैकाग्रमानसः ।
यदुक्तं शम्भुना पूर्वं वासुशालं पुरातनं ॥ ३ ॥

परमेश्वरः ग्राह बृहद्रथाय
बृहद्रथः ग्राह च विष्णुर्जनीये ।

स विष्णुकर्म भगतां हिताय
प्रोवाच शास्त्रं बहुभेदयुक्तं (विविधं प्रयत्नात् B) ॥ ३ ॥

विष्णुसर्गोपाख्य ॥

बाबुशास्त्रं प्रवक्ष्यामि लोकानां हितकाम्यया ॥ ५ ॥

पुरा चेत्तावुगे ज्ञासीन्महाभूतं व्यवस्थितं ।
व्याख्यानः प्रदीरेद्य उच्यते भयम् इतः ॥ ६ ॥

॥ इह विस्मयं देवा गताः सेन्द्रा भवावृताः
तास्ते भयनापवा मन्त्राश्च शरव्यं यत् ॥ ७ ॥

आह्वयः सति नान्यथापि ।

॥ यास्यातः ॥ गच्छानो पदे लोकायितानह ॥ ६ ॥

ना भयं कुद भो (रो ५) देवा विष्णुस्य महापदं (वि-
[मूर्तिप्रणवा B] ।

प्राज्ञावाचोमुक्तं मूली निर्विज्ञाना अभिप्रेत ॥ ५ ॥

उत्तराखण्ड प्रश्नपत्र (भाग 3)

विनिश्चितनमोवक्त (विनिश्चितनमोवक्ता A) विवक्षा-
[सर्वत्र ते कुर्याः H 90 H

अनेव वास्तुपुरुषं ब्रह्मा समनुवाचतुः ।

कृष्णपक्षे तृतीयायां नाक्षि भाद्रपदे तथा ॥ ११ ॥

ज्ञानिपारे ध्यवच्छन्न मक्षणे कृतिष्वाह य ।

• योगसत्य व्यातीघातः कदाचिद् बुद्धिसंज्ञकं (पिपिः^० B) ॥१२॥

भद्राकरे अचर्याज(भद्राते याभ^० B) इति चेत् तदैव यः

[[अनुच्छेद १३]]

परापरमिदं सर्वं त्वया नृपे जगन्नाथो ।

विनायराधेन च नो(भो B) सीदयति कुरा भूतं
[(कुराकुरं B) ॥ १३ ॥

परं ब्रह्मैव दीर्घममृतमश्नुते ।

घाने वा नगदे(संगदे B) वापि दुर्गे वा यत्तने(यवैते B)
 [अपि वा ॥ १५ ॥

प्रासादे च प्रयाया च (प्रासादजरखे चैव B) जल्लोचने
[प्रचैव च ।

यस्यै(यो वा B) न पूनवेनालो मोहाहासुनर प्रभो
 [(नरं प्रभं B) ॥ १६ ॥

अभियं मृतुनामोति विमलस्य (विमं ब्रह्म A) क्वे क्वे !
[इमुनामदेवे क्वो देवो ब्रह्मविदो वः (A omits
[this line])]

वास्तुपूर्णां प्रसूयति गृहारणे प्रवेक्षणे ॥ १७ ॥

હારાબિચીને(હારં ચ ચીતે B) ચેવ ચિલિચે(ચિલિચ B)
[ચ પ્રયેજને ।

प्रतिपत्तौ च यज्ञादी तत्रा पुनस्तु भवन्ति ॥ १८ ॥

ज्ञातव्यं विद्याहे च तथैव च महोत्सवे ।

जीर्णोद्धारं तथा हास्यव्यासो यैव विज्ञेयतः ॥ २० ॥

पञ्चाग्निवृत्ति (० वृत्ति B) अग्ने उर्वयाद्यालयेति ।

उत्कृष्टाक्षिते सुमराक्षी(सम^० B) यावत्प्रतिपादिते॥२१॥

मृगाशिरासि राक्षी गोलादीराभिनासिने (विशेष-
[अक्षरे B])

वाट्यान्नादियिहते स्त्रीणां युक्ताभिवृत्ते ॥ १६ ॥

अथोक्तगृहाणाले (आ० B) मधुना (१०) मित्रये तथा ।
अथैवैव महोवातेदूषिते ज्ञानिनाचयेत् ॥ १५ ॥

अथ भूमिद्वयं ॥

अथातः (अथान् B) संभवस्यानि लोकानां द्वितया-
[अथवा ।

येना रक्षा तथा योता कृष्णवर्णीगुपुर्वः ॥ २४ ॥

मुगन्था प्राक्कभुनी (मुगन्था० B) रक्तगन्था तु
[अथिवा (अथिवा B) ।

मधुगन्था भवेद्वैदवा मन्त्रगन्था (मद० B) च नृद्विवा ॥
[२५ ॥ १९६ ॥

I. इति बाहुशास्त्रे भूमादियदोवालयार्थं प्रथमो अध्यायः ॥
fol. 7a.

II. अथ सप्तविधिः ॥

गच्छेत् लोकपालांश्च पृथिवीं च विज्ञेयतः ।

यहोच कलङ्गे पूज्य यथार्थं यथोदितं ॥ १९९ ॥

यथाकलमुपकुम्भ (० कल्प B) मुच्ये देशे कुलाननः
[[० ने B) ।

भूमी मुनेन यज्ञेय इति संयुज्योक्तिर्व ॥ १३० ॥ १९६ ॥

इति बाहुशास्त्रे सप्तगृहादिनिर्माणे द्वितीयो अध्यायः ॥
fol. 17b.

III. अथातः संभवस्यानि गृहाकारविनिर्माणं ।

यथाकारं मुनं ज्ञात्वा तदा भवनमारभेत् ॥ ३२७ ॥

मुदुमुचकारागोपुचयनिर्माणे रवी ।

मूल पुनर्वसु कीर्त्यवारे प्रारम्भं मुनं ॥ ३२८ ॥ १९६ ॥

इति बाहुशास्त्रे तृतीयो अध्यायः ॥ fol. 21a.

IV. अथैवैवः शोक्त गृहाकारनिर्माणः ।

निर्दिष्टाश्च प्रमाणं च अथवा निरुक्ततः ॥ ३२६ ॥

गृहं तद् द्विपिं शोक्तं इति तद् पुनर्विपिं ।

इति तद् गृहं नाम ज्ञात्वा ज्ञयनचक्रं ॥ ३२७ ॥ १९६ ॥

इति बाहुशास्त्रे गृहादिनिर्माणे चतुर्थो अध्यायः ॥ fol. 24a.

V. शोक्तं यज्ञतया कल्प्यं प्रादादानीं यथाकलं ।

अथुना चोतुनिर्माणं बाहुदेहस्य (० देवस्य B) लक्ष्यं ॥
[३५७ ॥

पुरा च भगवान् बाहुपुरुषः चरितोक्तिः ।

पूर्वैश्चतुर्षु बाहुपुरुषः चरितोक्तिः ॥ ३५८ ॥

देवैरिन्द्रादिभिर्देवैः (देवैः देवैः A) तृतीया वि-
[पातिः ।

अथचतुर्षु निर्वर्तिता ईशानादिभिः संविताः ॥ ३५९ ॥

द्वितीयागे विवर्तिता वरिष्ठैश्च चापः कने यनः ।

उरस्यस्थायकश्च अथवागैः उपाविताः ॥ ३६० ॥ १९६ ॥

इति शिलान्यासे षष्ठो अध्यायः ॥ fol. 39a.

VI. अथातः संभवस्यानि प्रादादानीं विधानम् ।

देवो रुद्रश्च वा विष्णुर्देवाः (विष्णुर्देवाः A)

[सुरासनाः ॥ १ ॥

प्रतिष्ठाप्य मुने स्थाने अथवा ते भवावहाः ।

गतिदिलक्षणा भावी गन्धर्वादेन या भवेत् ॥ २ ॥

यथैव च सुरासना वा नदी सवैकानदा ।

विमानहस्त्य पुरतः कलान्वरी तु याति तु ॥ ३ ॥

तारवेदामना वापि विष्णोर्निर्दिष्टाकारकः ।

अथि नः खड्गुले अथिश्चिन्त्युभक्तो भविष्यति ॥ ४ ॥

ये आवाति कदा भव्या अथिश्चिन्त्युभक्तो भविष्यति ॥ ५ ॥

तेषां विष्णोर्निर्दिष्टा वापि पूर्वैश्च अथिश्चिन्त्युभक्तो भविष्यति ॥ ५ ॥ १९६ ॥

प्रादादे मुनेन पुन्यं यथैकान्वितां पुरा ।

तत्प्रादादानीं पुन्यं कृते शैलमेव भवेत् ॥ ६ ॥

ततो दशगुणं लोहे तापे शतगुणं तवः ।

अथचतुर्षु रीत्ये तत्प्रादादानीं (० दृष्टीकः ; B blank

[for तुक्ते) अथचतुर्षु ॥ ६ ॥

अनन्यकलामाग्रीति रत्नविषे मनोहरे ।

अनिर्दिष्टं यथैव कारयित्वा इति ॥ ७ ॥ १९६ ॥

इति षष्ठो अध्यायः ॥ fol. 46a.

VII. अथातः नृपु विष्णुर्देव इति प्रादादानीं मुनः ।

प्रादादानीं चैव विष्णोर्निर्दिष्टाः यथाकलं स्थाः ॥ ३६१ ॥ १९६ ॥

इति प्रादादानीं शोक्तं यथा अथचतुर्षुदितः ।

यः करोति विधानेन च सुखी पुनर्विपिश्च ॥ ३६२ ॥

इति बाहुशास्त्रे प्रादादानीं सप्तमो अध्यायः ॥ fol. 52b.

VIII. अथुना अथिश्चिन्त्युभक्तो भावी विष्णोर्निर्दिष्टाः ।

तत्प्रादादानीं पुन्यं कृते शैलमेव भवेत् ॥ १ ॥ १९६ ॥

इति बाहुशास्त्रे कलान्वितादिकर्ये अथिश्चिन्त्युभक्तो भावी अध्यायः ॥ 54b.

IX. अथातः नृपु विष्णुर्देव इति प्रादादानीं मुनः ।

प्रादादानीं चैव विष्णोर्निर्दिष्टाः यथाकलं स्थाः ॥ ३६३ ॥ १९६ ॥

इति बाहुशास्त्रे कलान्वितादिकर्ये अथिश्चिन्त्युभक्तो भावी अध्यायः ॥ 57b.

X. चच ग्रवेको मयमदिमल
 बीम्बावने बीचकिने चलावने (बीचकिने चलावा B) ।
 स्वाहेजनं ज्येष्ठबीमनाचने (?) ज्येष्ठबीमनाचने A)
 मागे गुपी मयमल्लज्जं स्वात् ॥ ७६ ॥ ° १०६ ॥
 इति बीचाकुशाखे गृहमपेक्षविधिप्रकरणे दशमो अध्यायः ॥
 fol. 68b.

XI. चचातः नृपु विम्रेन्नु दुगीकां करत्तं तथा ।
 येन विहायनायेक (?) विहाय (?) चचलः चचलो भवेत् ॥
 [१०७ ॥ ° १३६ ॥
 मादुल्लुपति सवैधि चारवेत्यवधिः प्रभात् ।
 चचातः संभवत्तानि चचुर्लं प्रचयाम्ने ॥ १३५ ॥ ° १३६ ॥
 इति बासुशाखे चोदनाली द्वादशो अध्यायः ॥ 67a.

XII. चतः परं प्रचयामि शस्त्रज्ञानविधिं पुनः ।
 येन विहायनायेक गृहेक्षः सुखमाप्नुयात् ॥ १३५ ॥ ° १३६ ॥
 इति बासुशाखे शस्त्रोद्धारविधिलेखो नाम द्वादशो अध्यायः ॥

XIII. चतः परं प्रचयामि गृहाणां वेधनिर्लेखं ।
 चचत्वं हचिर्त्तं चैव कृत्तकानां च धीरत्वं (धारत्वं B)
 [॥ १ ॥
 दिग्बलं (दिग्बलं B) चिचिर्त्तं चैव चचत्वं नुरत्वं तथा ।
 कुटिलं कुटलं चैव सनं (?) सनं A, सनं B) च शङ्खपालत्वं
 [॥ २ ॥ ° १०७ ॥

यद्वात्मानं पुरोको अध्यायः मोक्षद्वयः ।
 ज्ञानो ज्ञेय विधिवत्तान्यः सचक्षाभरणीकृतः ॥ १०६ ॥
 पुन्यमालान्तिः स्वायो द्वारानां सच दक्षिणे ।
 इति प्रोक्तं बासुशाखे पुरे गंगीय धीनते ॥ १०६ ॥
 गंगीयद्वारः प्रायः तल्लायाय गृहद्वयः ।
 गृहद्वयद्विचकी मायमाय बासुशाखत्वं ॥ ११० ॥
 च विचकी जगती हितायाचयामुनः ।
 बासुवेपादिनु पुनर्लोकमक्तिरो ज्यवीत् ॥ १११ ॥
 इदं चिचिर्त्तं चत्वं रहस्यं चः पदेचत् ।
 न स्वादिचिता चावी [चत्वं] चत्वं चदाम्यहं ॥ ११२ ॥
 चच च विनलपिचो विचकी महान्ता
 सकलमुचरितः सवैद्याकावेवेता ।
 सकलमुचरितानां सूचवात् कुशात्ता
 भवनविचकां चक्षाखनेतचवात् ॥ ११३ ॥

इति प्रोक्तविचकीप्रकाशे विचकीकोशे बासुशाखे
 चवेदको अध्यायः ॥

Cf. Raj. Mitra, Notices, ii., p. 17.

[MACK. COLL.]

3140.

2038b. Foll. 52 (and an unnumbered leaf between 40 and 41); size 18½ in. by 4 in.; good Bengali handwriting (European paper, watermark 1808); eight lines in a page.

The same work.

This MS., though its readings may often be less acceptable, is written more accurately. It is however less easily consulted, the verses not being numbered. The last page, having thin paper pasted over it, is illegible in some places.

[DR. F. BUCHANAN.]

3141.

3014. Foll. 472 (one page of each of which is left blank); folio, size 11 in. by 7 in.; Devanāgarī writing of 1830 A.D.; 16 or 17 lines (each line a half-śloka) in a page.

Mānasāra Vāstusāstra, an extensive work on the same subject. Fragmentary. Very incorrect.

The first few pages are quite fragmentary, the original MS. having apparently been very much worm-eaten or full of lacunae.

It begins: चतनं चैव शिचिर्त्तं चदनीमुत्तं । चाविचकोत्तं चैव प्रोक्तं दुर्गं च सनत्वं । ° this would seem to belong to the 16th or 17th adhyāya.

Fol. 8:

तत्तं संकुलविच सवैतोभद्रनीतिः ।

सत्तत्तंविचिचि चार्त्तं चदानीमुत्तं (च. च. च.) चदानीमुत्तं । °

The following chapters (adhyāyas) are marked:

XVII. sandhividhānam, ends fol. 113 इति नामचारे बासुशाखे संधिविधाको (1) नाम संधिविधायाः ॥

XXVIII. vimānalakṣaṣavidhānam, beg. fol. 13: विमानलक्षं चैव संक्षेपयन्ते षुना । after 69 ślohas, a fresh numeration begins with śl. 2: मण्डोवावर्धुनं वा °; ends: °रत्नप्रविष्टे शोभे वैकुण्ठविधानम् ॥ ७७ ॥ विमान ॥

XIX. bhāmivīdhānam, beg. fol. 30: विमानं कथं हन्ये चार्थं वाचयिष्यते (I) ° 72 vv.; इति ° वाच-
नूतिविधानो नाम दशोपनिशोऽध्यायः ॥

XXII. catuṣṭhālavīdhānam, beg. fol. 39: त्रितयानामलंकारं वक्ष्ये संक्षिप्यते षुना । ° 93 vv.

XXV. saptatalavīdhānam, beg. fol. 49: षट्-
नूतिविधानस्य लक्ष्यं वक्ष्यते षुना । ° 16 vv.

XXVI. aṣṭatalavīdhānam, beg. fol. 51: अष्ट-
लक्षणार्थं स्यात् ° 36 vv.

XXVII. (?) navabhūmivīdhānam, beg. fol. 55: नवभूमिविधानं स्याद्वक्ष्यं वक्ष्यते षुना । ° 19 vv.; इति
नामकारं वाचुःशब्दे -

XXVIII. or XXX. vimānavīdhānam, beg. fol. 57: - ज्ञानवचनशालां ° 62 vv.; इति ° विमान-
विधानो नाम द्वात्रिंशलपिरोऽध्यायः ॥

XXXI. (?), beg. fol. 65: वक्ष्यं चरितार्थं शो-
भायै लक्ष्यार्थं । ° 86 vv.; without colophon.

XXXII. parivāravīdhānam, beg. fol. 75: विष्णुलक्ष्यचरितार्थलक्ष्यं वक्ष्यते षुना । ° 25 vv.

XXXIII. ? gopuralakṣaṣavidhānam, beg. fol. 78: त्रैलोक्यां नृपाणां च गोपुराणां च लक्ष्यं । ° 192 vv. (after v. 182 to end of vol. the verses are not numbered); without colophon.

XXXIV. maṇḍapavīdhānam, beginning wanting, see below.

XXXV. śālāvīdhānam, beg. fol. 110: बुताणां भुपुत्राणां च वहीनां वाचयिष्यते ° see Burnell, Tanjore MSS., p. 62a (adhy. 35-47).

XXVIII. (?) rājanyāyavidhānam, beg. fol. 124: त्रिधात्रीनां च त्रैलोक्यं वहीनां वाचयिष्यते °; इति ° राज-
न्यायविधानो नाम चत्वारिंशोऽध्यायः (I) ॥

XXXIX. (?) rājagrihavidhānam, beg. fol. 127: च च वक्ष्ये विज्ञेयं भूषाणां लक्ष्यं परं । °; ends: इति
राजगृह (corr. into राजन्याय) विधानो नाम नवविंशोऽध्यायः
(the number was scored out, and चत्वारिंशो written after it, but then again scored out).

XL. rājalakṣaṣavidhānam, beg. fol. 130: भूषाणां च त्रैलोक्यं वहीनां वक्ष्यते षुना । °; ends: इति °
राजलक्ष्यविधानो नाम चत्वारिंशोऽध्यायः ॥

XLVII. (?) kalpavrikṣavidhānam, beg. fol. 134: च च वक्ष्ये विज्ञेयं भूषाणां लक्ष्यं परं । °; ends: इति ° कल्पवृक्षविधानो नाम लक्षचत्वारिंशोऽध्यायः ॥

XLV. (?) mauḍilakṣaṣa and) toranavidhānam, beg. fol. 140: नीलिलक्ष्यं । देवानां भूषाणां च नीलि-
लक्ष्यमुच्यते °; ends: इति ° तोरणविधानो नाम षट्-
चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ the beginning and end probably belong to two different chapters.

XLVI. madhyarāṅgavidhānam, beg. fol. 151: मध्यरंगस्थानं । देवानां च नृपाणां च ज्ञानकावचनोच्यते (I) °

XLVII. or XLVIII. abhishekhavidhānam, beg. fol. 154: देवानां नृपचरितार्थं (I) भुषाणां नृपचरितार्थं °; ends fol. 165: इति अभिशेकविधानो नाम अष्टचत्वारिं-
शोऽध्यायः ॥

LIV. lakṣhanavidhānam, beg. fol. 166: देवानां भूषाणां च भूषणार्थं (°°°) नृप लक्ष्यं । ° - fol. 184: नैललक्ष्यं । स्यादरं जगत् जगत्लक्ष्यं वक्ष्यते षुना । °

LV. bauddhalakṣaṣavidhānam, beg. fol. 166: बौद्धस्य लक्ष्यं वक्ष्ये कथं च विधिमुना । °

LVI. muni (?) rishilakṣaṣavidhānam, beg. fol. 187: षट्चतुर्लक्ष्यं । ऋषीणां लक्ष्यं वक्ष्ये ज्ञाने
संक्षिप्यते षुना । °; ends: इति ° मुनिलक्ष्यविधानो °

LVII. yakṣavidyādharaṇavidhānam, beg. fol. 192: यक्षलक्ष्यं । यक्षविद्याधराणां च लक्ष्यं वक्ष्यते षुना । °

LVIII. bhaktalakṣaṣavidhānam, beg. fol. 193: भक्तुना वक्ष्यते तथै भक्त्यानां लक्ष्यं ज्ञानम् । °; end
wanting.

LIX. vāhanavidhānam, beg. wanting; see below.

LX. *garuḍalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 200: ईश्वराद्वयवत्तु लक्ष्यं वस्तुते श्रुता ।

LXI. *gopuravidhānam*, beg. fol. 205: गुरुलक्ष्यं वस्तुते विधिनाश्रुता । °

The following chapters are here numbered consecutively, the place for the numbers in the resp. colophons being left blank.

1. *maṇḍapavidhānam*, beg. fol. 214: सर्वेषां मण्डपानां तु लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । ° cf. above XXXIV.

2. *tālavidhānam*, beg. fol. 241: दुराणां ध्रुवतीनां च वहीनां वाद्ययोग्यं । सर्वेषां विज्ञानां लक्ष्यं वस्तुते श्रुता ॥

3. *grihamānasthānavinyāsa*, beg. fol. 263: विज्ञानां च सर्वेषां वहीनां वाद्ययोग्यं । गृहाणां मानविन्यासं स्थापनं वस्तुते श्रुता ॥

4. *grihapraveśanavidhānam*, beg. fol. 268: अथ वस्तुते नराणां च गृहवेष्टनं लक्ष्यं । °

5. *dvāravidhānam*, beg. fol. 274: द्वारस्थापनविन्यासलक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

6. *dvāravidhānam*, beg. fol. 276. द्वारमानविधिं वस्तुते लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

7. *rājālakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 293: नृपतीनां च हस्तीणां लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

8. *rathalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 301: देवभूतभूतानामारोहवायव्ययोग्यं । °

9. *toranalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 311: देवानां च विज्ञानां वहीनां ह्यन्यादि । ° cf. above, XLV.

10. *madhyarāṅgavidhānam*, beg. fol. 326: देवगणं च नृपाणां च परास्त्रावनयोग्यं । ° this corresponds to XLVI. above, though clearly derived from a different MS.

11. *abhiśekhalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 328: देवानां ध्रुवतीनां च मीरुलक्ष्यं वस्तुते । ° this corresponds to the beginning of XLV. above, but differs soon after. The latter part, on the other hand, corresponds to that of XLVII.

12. *liṅgavidhānam*, beg. fol. 341: देवानां ध्रुवतीनां च ध्रुवतीनां तु लक्ष्यं । ° corresponding to LIV. for the first few verses.

13. *pīṭhalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 354: सर्वेषां विज्ञानां वस्तुते योग्यलक्ष्यं । °

14. *bhaktividhānam*, beg. fol. 359: भक्त्यानां च इष्टवर्तुलक्ष्यं वस्तुते श्रुता । वस्तुते चैव विधिना लक्ष्यं च गृहीतम् ॥ °

15. *jinalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 370: मुक्तिप्राप्तिं धनलक्ष्यं वस्तुते श्रुता । ° different from the *jainalakṣaṇam* in LIV.

16. *bauddhalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 376: बौद्धलक्ष्यं वस्तुते वस्तुते च विधिनाश्रुता । °

17. *śiṣhalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 377: शिष्याणां लक्ष्यं वस्तुते शास्त्रं संक्षिप्यते श्रुता । ° this corresponds to LVI. above, but it has some more matter following it (Is a different chapter, *munilakṣaṇam*).

18. *yakṣavidyādhārālakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 378: यक्षविद्याधाराणां च लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । ° this corresponds to LVII. above.

19. *bhaktalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 380: भक्त्या वस्तुते वस्तुते भक्त्या लक्ष्यं वस्तुते ॥ °

20. *vāhanavidhānam*, beg. fol. 394: अथ वस्तुते विद्युतीनां वाहनानां तु लक्ष्यं । °

21. *garuḍalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 397: विष्टगरावत्तु नारां च लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । ° the first half corresponds to that of LX., the latter part different.

22. *pratimālakṣaṇam uttamaṁ dāśatīlavidhānam*, beg. fol. 401: मूर्तलक्ष्यं वस्तुते वस्तुते विधिनाश्रुता । °

23. *strimānamādhyamaṁ dāśatīlavidhānam*, beg. fol. 418: -- मूर्तलक्ष्यं -- विधिनाश्रुता । °

24. *madhūchikṣhalakṣaṇavidhānam*, beg. fol. 423: सर्वेषां देवेष्वीनां लक्ष्यं वस्तुते श्रुता । °

25. *śāgadūśaṣaṇavidhānam*, beg. fol. 426 :
आलुवाहलनकवेना दीनारिषे अवेकदि । °

26. *śāgabhūṣaṣaṇavidhānam*, beg. fol. 431 and
again fol. 457 : देवानामपि देवीनां भक्तानां नेचनोक्तं ।
लिङ्गानां लक्ष्योद्धारं यन्मादीनां यन्मात्रं ॥ °

This would seem to be the last chapter of
the work, as it concludes as follows, fol. 464 :

[ख] इदमकमलमभ्ये दीपयन्तारं स्वार्
कमलमहरहरादिदेवतानां च यथे ।
विधिविह सक्तुदपचकुदमोक्तं च
कृतिमिति रक्तमुक्तानुवाकं पुराणे ॥

पितामहेन्द्रमुनेस्त्वमख-
देवेदिं शास्त्रपरं पुरोदिनं ।
ब्रह्मात्ममुद्वम नि(र. वि) मान्वादि
शास्त्रं कृतं लोकहिताय वै यथा(स्मार्त्त) ॥

After a blank leaf (465) there are the fol-
lowing additional sections :

27. *lingalakṣhaṇavidhāna*, beg. fol. 466 :
वहारायचनाये तु मुक्तपत्रे मुनीदये । °

28. (?) beg. fol. 470 : अथ यत्ने इहं स्वदिनं(लिङ्गं)
नीचमभ्योक्तं स्मार्त्त । ° breaks off abruptly on
fol. 472.

The title *Mānavasāra* (Burnell, Tanjore
MSS., p. 62) is not met with in this copy. .

Goldstücker, in his dictionary, s.v. *abhiśheka*,
p. 284, refers to the work as reputedly the
most complete Hindu work on architecture,
but of more than doubtful antiquity.

The fly-leaf contains the following note :—
"This portion of the *Śūpaśāstram* was copied
from a very ancient manuscript, in the old
Tamil character, discovered at Trichinopoly.
It was imperfect both at the beginning and
at the end. It was written out under the
directions of Charles Philip Brown. 1830." From various indications it would, however,
rather seem that the volume was copied from

two different MSS., one a Grantha, the other
a Telugu MS. († Grantha MS. no. 1987, and
Telugu MS. no. 525 in Taylor's Cat. Rais., I.
71 ; II. 355). This would account for certain
repetitions, as well as for certain orthographic
peculiarities (such as *yeka* for *eka*, *vuttara* for
uttara) pointing to a Telugu source.

[C. P. Brown.]

3142.

1291. Foll. 24 ; size 12½ in. by 5 in. ;
good, clear Devanāgarī writing of 1800 A.D. ;
twelve lines in a page.

Rājavalabbhaṃaṇḍana (or *Bhūpativallabha*)
Vāstuśāstra, a work on the architectural dis-
position of houses, palaces, temples, etc., and
the rites to be performed at their inauguration,
in 14 chapters, by *Maṇḍana*, an architect in
the employ of King *Kumbhakarna* of *Mēdāpāṭa*.

According to Tod, a King *Kumbha*, who had
a taste for arts and built many temples and
strongholds, ruled over the country of *Mevād*
from 1419 to 1469 A.D. (cf. Bhandarkar, Re-
port 1882-83, p. 37).

I. *mīśrakalakṣhaṇam*, begins :

आनंदं यो गच्छेत्ताकैविकुमीरीनहेचराः ।

देवाः कुतुः त्रिषं बीक्ष्णारोम्यन् गृहे वदा ॥ १ ॥

देवं यन्मति गिरिबालमनेकदं

विंदुरचविभक्तपुःसुविशासुतु(र. मुंठ) ।

मानेद्वर्गहितानुं युगविद्विपुडिं

येवं सुतोमनरी सक्तुपैरिषि ॥ २ ॥

या यथावेरुक्ता विभुवनविता प्रवृत्ती शिवाद्यां
यथा विष्णुच रुद्रः प्रवर्तति बहुशो यां यदार्नदक्या ।
यात्री वैतन्त्रये यवति च सक्तु प्रायनिद्राभुवानु
का निमं सुमयता पितरु पिमं विचयता च लोके ॥ ३ ॥
यं वा कृत्वापुनारं यवति यवते पुनरं ज्ञानवृं
इकादवलिनेः सुतुतुगिद्वैरवैतीवृत्ताः ।
वेदोक्तं नेम युवं सक्तुद्वयुं यवतयैविद्वै
देवो वी कृत्वापुनारं यवतयैविद्वैः वातु यो विचयता ॥ ४ ॥

कागुसादिचनीवीसकनये चर्चिचनमयं
संपूर्णं कनये कुसावरनिई सोतामुलीयं ।
सापदेकगुहादिपुलकनीकं मेहकमुलकं
मेहं वृत्तुलीयं मेव विपुलाः जीपिचकनीयः ॥ ५ ॥

विही गृहादेकगुहादि पुला
चकोरिने मासि सलकचये ।
सहाचकोरिं बुदिने निमिने
मुने रवी जीमयने जनेहः ॥ ६ ॥

वीचे होचकरं गृहादिपुलां कान्ताचये वीचं
जिने गृहकरं मुपी चमुहरं जमुहिरं चाचये ।
मूयं भावुये लीचने चलिचकं भुजचयं चापिचये
चायं मासिचलकवेदीहचनीमिने जियः चागुने ॥ ७ ॥

[७ ७० ॥

कुसालचतुरो दयः साकहो होमचयिः ।
कान्तामुको विमचये वृषपाच य चयने ॥ ८ ॥

II. *śatulaśaṣṭam*, begins fol. 3b :

संयामे म्भकहृद्रोच चरितः खेदी महेशाचिनी
जलाभुजमुद्र चभीतजननं ज्ञावापुचिचोमैह ।
जिने रजका विगुल निहिई मूलाचकोरकं
देवानां चकनाच चासुपुचकोनेव मूयो पुये ॥ १ ॥
ज्राकहं भवने जगमनने कूचे च चापीचये
जीकहिारपुरे च बागभवने ज्ञारभिनचिने ।
चाकोः पुनचयं कुकाय कचिं पुलां पिना हानये
चादी रजचि चं हिचैमिचकरयोः संपी च होचहये
[१ १ ० ३६ ॥

III. *śyādīlakṣaṣam*, fol. 5a :

जावलीचवतारकासकचिपुं रासिदीहाचं ज्ञवा
चायं जीमवको अथ मुहिरचिका कलाहः कन्ये ।
जावाकु ज्ञवपुचविहमुनका मोटाकनेवाः (पुंभाः) ज्ञमा
जावलीचवतन चावकोपु विमनाः जेताः कुपकां गृहे ॥
[१ १ ० १३ ॥

IV. *prākṣarayantravāpīkṣipatāḍḍgalakṣaṣam*, fol. 6a :

चावीकुचजगन्नेवभवनामावकावमादिचं
जोवीमानचमाहं च विविचकनमावमादिचं ।
जमुं पुलाचं मूयः च कुलाचं चं कलरदेवचिने
कुमिं कवीजगाय जनीजननं पिचलनेचं चं ॥ १ ॥ ३६ ॥

V. *vijagrīhanīśāḍḍlakṣaṣam*, fol. 8a :

चावी मुपकां चयचयि चको
वीकानचवतारचिचयकाच ॥
ज्ञां च कलाहकनीयं च
चाये गृहे चीकचयेव ज्ञां ॥ १ ॥ ० ३७ ॥

VI. *śhaśāḍḍlakṣaṣam*, fol. 10a :

चावीकहाकु जिमुका डिफाचं
ज्जाकाचो कलकचये जेवां ।
चकोरिचं चाकुने जवीच
ज्जापीमि राकलच मावकां ॥ १ ॥ ० ३८ ॥

VII. *śhaśāḍḍlakṣaṣam*, fol. 11b :

जिफाकनेहानि च चीकचये
चाकुचये कलारं मुनच ।
चकान्ताचिचोका(च)कका कलुच(1)
ही जिमुकाचो चयिचवचिचिनी ॥ १ ॥ ० ३९ ॥

VIII. *śhaśāḍḍlakṣaṣam*, fol. 12a :

ज्जावमच मुपकां जमुकुलां ज्ञाचं
जवचिचयि कुलाचं मीचिः चयिचोचं ।
चलचयि मुचहचं चंमुकोचं मुपीच
जमुं मुगलहोचं मावचोचः ज्ञाचं ॥ १ ॥ ० ४० ॥

IX. *vijagrīhāḍḍlakṣaṣam*, fol. 14a :

गुहा चाकुहाकोरिची रावचोवा
चर्चिता हि जीमच जेयः चिचिः ।
जवोकाच चोमिा मुपकां कूचि
कुहोमाचिचोचो च कलाचदाच ॥ १ ॥ ० ४१ ॥

X. *māpīlakṣaṣam*, fol. 15b :

ज्ञावा चाकु रेकुचेज्ञाचलिना
मुकाः जीका कलाचचंमुकुं हि ।
जावाचिनी कलाचानक चुदिः
जोको चको जीमचोचमुकुं ॥ १ ॥ ० ४२ ॥

XI. *śhaśāḍḍlakṣaṣam*, fol. 17a :

मंदा जियः चं जियचचं कल
जिहिराचो कलचिका च ज्ञा ॥
जवा ज्ञावाचिका च चिचि
जिचि चाकुची जवचि च कुला ॥ १ ॥ ० ४३ ॥

Foll. 1-72 are marked at the top **हिलहाल** (sometimes **हिल**); foll. 73-150, 251-276 **हिल-हल** **काहवेर**; foll. 151-250 **हिलहालकाहवेर**.

This copy was transcribed, for Mr. Charles Philip Brown, from a Telugu MS., at Masulipatam, in June 1882.

Cf. *Amśumānakalpa*, Burnell, Tanj. MSS., p. 62b. [C. P. Brown.]

3149.

2578b. Foll. 36 (paged 1-71); folio, size 12 in. by 8 in.; modern Telugu handwriting; 21-36 lines in a page.

Śūpīśāstra, a metrical treatise on house-building, with a Telugu commentary.

Extremely incorrect, and written in a very cursive hand, difficult to read.

It begins: गौरी कविना प्रविष्टविना नृपतेर्देवैः (1) नरोत्तमदेवैः ॥ १ ॥ टीका ॥

प्रवृत्तविना नृप पुत्राचार्यः ।

विज्ञादा (१ वा) भारवेनादः प्रवृत्ते नृपिनाचार्ये (?) ॥

No colophon is to be found, either in the body of the work, or at the end; but there are several lacunae in the latter part of the MS.

The above title is written on the fly-leaf in Telugu and Marāṭhī, with 'Vaustoo' (*Vāstusāstra*) added underneath.

This MS. is preceded, in the same volume, by two sections of the *Nāgarakhaṇḍa* of the *Skandapurāṇa*, viz.: *Vīśvakarmopākhyāna* and *Vīśvakarmavampānucarjāna*. [MACK. COLL.]

3150.

2579. Foll. 64; 4to, size 12 in. by 8½ in.; modern Telugu writing on rough paper; 19-29 lines in a page.

I. *Śūpīśāstravidhāna*, or *Mayamata*, a work on images, in five chapters; with a short Telugu commentary by *Gannama* (?).

It begins:

प्रवृत्तविना (को B) वानुवृत्तविनाचार्यः ।

वर्तुल (मृग) विनाचार्य विनाचार्यदेवैः ॥

नृप । विना । [य B] । वानु । वृत्तविनाचार्यदेवैः ॥

नानाचार्ये गौरी देवैः नृपि [य] चर्क ।

वैश्वानरवैः नृपे नृपे नृपे ॥

नानाचार्यः गौरी । देवैः । नृपि चर्क (1) वानुवृत्तः ॥

नृपि वानुवृत्तः नृपे नृपे ॥

The MS. being written in a cursive hand, and very incorrect besides, it is not very easy to make out the text.

Ch. I ends: इति गङ्गाचार्यविरचितानां चित्रनावा-
टीकायां नृपतेः हिलहालकाहवेर नाम प्रयोगः ॥
fol. 30b; 2. इति गङ्गाचार्य नृपतेः हिलहालकाहवेर नाम
प्रयोगः (thus corrected) ॥ fol. 33b; between
foll. 36 and 37 some leaves seem to be wanting,
there being only a blank leaf with the title of
the work in Telugu and English (the latter
written by F. Mountford), and the leaves from
37 onwards not being numbered); 3. ends:
इति गङ्गाचार्य नृपतेः हिलहालकाहवेर नाम
हिलहालकाहवेर ॥ fol. 40b; 4. इति गङ्गाचार्य नृपतेः
हिलहालकाहवेर नाम प्रयोगः ॥ fol. 42b; 5.
ends: एतन्नामान्मुद्रितं वृत्तानुवृत्तं प्रयोगः ॥ इति नृपतेः
हिलहालकाहवेर (1) चित्रनावाचार्यः ॥ 45b.

II. *Paścādrātrapradīpikā*, or *Mantrādīpikā*, consisting of five (?) chapters of verses on images—professing to form part of the *Pādmatastra* of the (*Nārada*)-*Paścādrātra*—with a Telugu commentary, by *Peṇḍāncārya*.

It begins fol. 45b, l. 5 (immediately after the last colophon of the preceding work):
प्रयोगः ॥

नृपतेः देवैः नृपतेः नृपतेः ॥

नृपतेः नृपतेः नृपतेः नृपतेः ॥

Ch. I. इति गङ्गाचार्यविरचितानां चित्रनावा-
टीकायां नृपतेः हिलहालकाहवेर नाम प्रयोगः fol. 47a (page 49b);
2. इति चित्रनावाटीकायां नृपतेः नृपतेः (1) चित्रनावा

दाहसंज्ञकं नाम द्वितीयोक्तः ॥ fol. 51a; 3. इति
 वचनम् विवक्षितं (विज्ञानं) त्रिमासिकं नाम द्वितीयोक्तः ॥
 fol. 53b; 4. इति वचनम् विवक्षितं वचनम् विवक्षितं
 नवमीविधानं नाम तृतीयोक्तः (र. चतुर्थोक्तः) ॥ fol. 56a; 5.
 ends again with the latter part of the second
 chapter: इति वचनम् इत्येते द्विमासे दाहसंज्ञकं
 नाम द्वितीयोक्तः fol. 58a; 3. fol. 58b; 4. fol. 62a;
 5. (?) इति त्रिमासाद्विधानं वचनम् नवमीविधानं
 त्रिमासिकं वचनम् विवक्षितं (1) ॥

[MACK. COLL.]

3151.

2680. Foll. 197; 4to, size 10 in. by 7 in.;
 cursive, modern Telugu writing; 25-27 lines
 in a page.

I. *Sūpāśāstravādhāna*, or *Mayamata*, with
Gannama's Telugu commentary; chapters 1
 and 2. Ch. 1 ends p. 5; 2. *dyurakeśhaṇam*,
 p. 7.

II. pp. 7a, l. 5 to 80b, l. 8. *Vedāntasāra*,
 consisting of *ślokas* bearing on the size of
 images, the proper time for commencing to
 build, and similar subjects (apparently extracted
 from a work of that title); with a Telugu com-
 mentary.

It begins: वचनम् वचनम् (1) ॥

विष्णुवचनम् विवक्षितं विवक्षितं हि मे ॥

वापहो गवर्गोद्गाथी (1) कीमारी गवर्गवा ॥

दीक्षा ॥

• इत्येव मन्त्रेणैव दुर्गा लक्ष्मीः वरदात्री ॥

मन्त्रं नवमासं वचनं दशमासं ॥

Colophon: इति श्रीगणेशपादलक्ष्मीवचनम् (1)-
 भित्ति (2) वीरवर्मा (3) द्विमासिकं वेदाङ्गकारे वचनम् ॥

विष्णुवचनम् विवक्षितं (1) द्विमासिकं (2) वचनम् ॥

विष्णुवचनम् विवक्षितं (1) द्विमासिकं (2) वचनम् ॥

This new chapter (or treatise), being without
 a colophon, is perhaps incomplete. Moreover,
 pp. 57-79 are written on paper of different

size from the preceding portion, and between
 pp. 56 and 57 a blank leaf is inserted, with
 'Vishvasourma Vastu' and notes in Telugu and
 Marāṭhi written on it.

III. pp. 1-42. *Sanāthumāra-Vāstusāra*, with
 a brief Telugu commentary.

It begins:

व वचनम् विवक्षितं

व वचनं पुनर्व वचनम् ॥

विष्णुवचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनं वचनं वचनम् ॥

वा पुनर्वचनम् वचनम् वा वचनम् वचनम्

वचनम् वचनम् वचनम् वा वचनम् वचनम् ॥

वा वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वा वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वा वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वा वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वा वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

Colophon: इति वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

IV. pp. 1-26 (*Vivaharmasampradāya*), an
 account of the race descended from *Vivahar-*
man. Cursive writing, rather incorrect.

It begins:

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

वचनम् वचनम् वचनम् वचनम् ॥

इति वचनम् वचनम् ॥ p. 16; no final colophon.

V. pp.1-59a. *Vivavidyāśāraṇa*, a treatise on the duties of artisans, especially members of the carpenter (*rathakara*) caste, compiled by *Basavācārya*.

It begins :

ये ज्ञानमुद्रयेनं मुमुक्षुतादिबन्धोदहं
- - भूतबुधाधिनाधिपतं मनुष्याकान्(?) ।
मदानंदमुखादं प्रभुनां बुधकलाकारं
वंदादिनाकारिणां पुनानाये(?) मुकुटं हरिं ॥

विश्वकर्ममुद्रयात्मनायां ज्ञानदामनमुकैःपिष्टः । विश्वे-
षादिननीपिष्टा(?) मुकुटोदरो हरिः । ज्ञान मुखादे
विश्वकर्ममुद्रानाम् विश्वलोकोपकारिणां ।
मुनिज्ज्ञा[त्री]निहासेष वैदिकान् निहयते ॥

ननु रथकाराणां वैदिककर्मपिष्टोर्नलं वा न वा । जाते
चक्षि चेषव पक्ष्यः । किं वैषिकैःकांतःपरिगमनेन वा ज्ञानेन
वा । जाते जायमानुमुद्रमुच्यन्ताविषयं न स्यात् प्रभुन वरते
ज्ञातं योके राजन् हरदि वैश्वमिति । *

इति औपनेषिकप्रकाशदत्ताभिनिहितविश्वविद्यालयवे-
दिकविद्यामयीविश्वकर्मपादविराजताद्वैतवीरकायान -
भूषाविद्यावैकुण्ठलक्ष्मिबोनायकमुपनि(?) जायते)वसवापादे-
निकपतं विश्वविद्यालयं वंद्यते ॥ p. 59.

According to a note on the fly-leaf, this is only the first book of the work. Its scope is limited to the religious duties of the *rathakāra*, who claims *Vivakarmān*, *Vivavarūpa* and *Tvaṣṭī* as his divine guardians.

It consists largely of quotations from *Purāṇas*, the epics, *Sūtras* and other works. Of other authorities may be mentioned *Budradatta's* commentary on the *Āpastambasūtra* (p. 3); the '*Shadgurubhāṣya*' on the (*Āvalāyana* !)-*Sarvāṇukramanikā*, p. 4; *Vidyāraṇya*, pp. 4, 11 (on the formula ज्ञानो रथकारेण च नमो नमः ॥); *Vijñānāśvarasyāśkhyānākṛita-Sarasvatī-vīlāsanāmagantho*, p. 11.

VI. pp. 59a-96. The second chapter of the preceding work, or another treatise on the same subject.

It begins :

कर्मणि कर्मकर्मणे कालनीये कर्माणि
कर्मपुत्रमुद्रवीर्यादीक कालवै ।
कर्मकर्मकर्मपुत्रादं वंद्यते
दक्षिणविद्यामिति(?) दक्षिणमुद्रिनीये ॥

वीर्यादिमुद्रांशुवी विमुद्रि(० च) वीरिण्यालांमुद्रा
ज्ञाना ज्ञेयान् विनेन वचनं वीरिण्यालोपरि ।
जायते निवर्तकज्ञानमुद्रां औपनेषिकानांवेः(?)
वीरिण्यावनकारवमुद्रिना अदिद्विषयमिति ॥

वचनापुत्रावालांनल कर्मज्ञेयवात् वरते ज्ञातवीर्या-
नादीनां योके राजन् हरदि वैश्व इति विद्याय मुने । *

It breaks off abruptly at the end of a leaf.

[MACK. COLL.]

3152.

1603b. Foll. 5; size 6 in. by 9½ in.; fair, modern Devanāgarī writing; twenty lines in a page.

Śilpagantha-, or *Aparājita-Vāṣṭukāstra* (*Aparājita-pricā*). Apparently the first two chapters of a larger work on architecture, ascribed to *Bhuvanadevācārya*, in which *Parameśvara*, at the request of *Aparājita*, reveals the theory of the constructive art, from the creation of the mundane egg down to the erection of a town gate, and the measurements of banners, water-pots and bells in sanctuaries.

It begins : वासुदेवाय नमः ॥ औपिष्यकर्मणे नमः ॥
च च ज्ञानवैषं ज्ञानवैषं ॥

वासुदेवाभिवादनं वंद्यते ॥

ज्ञानवैषं ज्ञानं ज्ञानं वंद्यते ॥ १ ॥

जायते औपिष्यो भोगवैषं नमो नमः ।

विषयविद्यामिति ॥ विषयविद्यामिति ॥ २ ॥

वंदुकादिज्ञानवैषं ज्ञानमुद्रिनीये ।

विद्यामकरकवा(०.१५५)वीर्यं ज्ञानविद्यामिति ॥ ३ ॥

इवकारवैषादीं पञ्चमादीपिनीये ।

वीर्यविद्यामिति ज्ञानविद्यामिति ॥ ४ ॥

3161.

1254a. Foll. 42; size 9½ in. by 2½ in.; fairly good, modern Devanāgarī writing; twelve lines in a page.

Maṇḍapakuṇḍamaṇḍana, a treatise, in 60 verses, on the same subject, composed, for *Vīśvambhara Paṇḍita*, by *Nṛhari* or *Narahari Bhaṭṭa* *śaivajña*, surnamed *Saptarshi*; with the author's own commentary, *Prakāśikā*.

It begins:

जीह्वरि चित्तये चित्तविद्या चिरं ।

मंथने प्रसूता चाकृतोद्यत्ते (चाकृति) ॥

चिकीर्षितत्वापिद्वयस्मात्प्रचयमनकल्लं खलुतं मंगलं
मंथनापिच्छेदाय निषयन्नादौक्यिकीरितेन तदारभं प्रति-
भागीते ॥

सूक्तोक्तधरागुतादीवमिद्वये उप कल्लदुमा-
चक्षितानिर्मन्थने मुपिल्लवदुद्रुल्लवेष्टा चित्तु ।

इहातः सुवनीरपोपरचित्तेः खनीगयवादिभिः

उत्तमिर्गुहिरिर्हर्षितगुणे खन्मंथपाच्छचित्तु ॥ १ ॥

उत्तमिः उन्नयुचनानकः गृहरिनामकः चित्तु आचरं गृहरिचैहिः
(? गृहृरि चहिः) चाचित्तु मंथपादि मंथवा चादिसेल्ल तत् मंथवे
चेदिदुक्षमिति कलाकार्यः । ° मथिद्वीकनये कल्लदुमखदधः
चित्तानिर्मन्थने ° ॥ १ ॥

अमन्थवे करये वसुधयोत्तराये ।

उ पुषयीकानिधये मुने र्हि चंद्र चारमे ॥ २ ॥

अतो जज्ञा ° उन्नयवाये उन्नय कल्लमुन्नयवादीउन्नय
भाद्रुयदा °

The relative age of the work is fixed by its quoting *Vīśvanāthadeva* (fol. 16a) and the *Kuṇḍasiddhi* (fol. 21b, 30b, 33a). Of other authorities may be mentioned: *Jaimini-muni* (fol. 31b), *Tantrarāja* (fol. 24b), *Nāradaśaṃhitā* (fol. 10b, 13a, 36b), *Nigamaparīśiṣṭa* (fol. 40b), *Prayogasūtra Śārasvata* (fol. 31a), *Viśvudhar-mottara* (fol. 18a), *Śāradātīlaka* with *Rāghava-bhaṭṭa's* commentary (fol. 2a, etc.), *Siddhānta-rahasya* by *Gaṇeśaśaivajña* (fol. 8a), *Svāyam-śhva* (fol. 21a, 33b, 36a).

It ends:

प्रकाशिताक्षेपचिक्षेपमुच्छलं

उदाकरं मंथयुक्तमंथनं ।

अकारि चिक्षेपर्यवित्ताहवा

तदनु चंठाभरत्वं चित्तचित्ता ॥ ६० ॥

चिक्षेपर्यवित्ताहवा मंथयुक्तमंथनं अकारि उन्नयुवाख-
नरहरिभट्टदेवज्ञेनेति श्लेषः ॥ अथ चंठित्तज्ञप्रयोगाख्येज्ञाज्ञे
नेत्युक्तं ध्वनितं । तथा च महत्तमाहवा चंठुत्तमनीयता दक्षिणा ।
मंथयुक्ते मंथयति मृचयति वा मंथयुक्तयोर्विषये मंथयति तदधि-
ज्ञाह्वयेयतीति मंथयुक्तमंथनं । ° (no mention of *Kuṇḍa-
maṇḍapamaṇḍana*) ॥ एवं चाक्षकोचे चित्तुचिह्नेति खेडात्
प्रलक्षय(?)जीनरहरिरेनुसंधानालम् मन्थे अपि चित्तजिहि(रि °
MS.) उदृष्टजीहिनेये जीनुहिह इति तदनुसंधानालम् मन्थे तदने
चाक्षीरैदात्म्यं मंगलं कृतं यंचमार्थेनाथे शिष्टावा[र]प्रदक्ष्णार्थे
च तथिचंथम् ॥ ६० ॥

इति जीसगुवाखनरहरिदेवज्ञचित्ता मंथयुक्तमंथन-
प्रकाशिता समाप्ता ॥

[H. T. COLEBROOKE.]

3162.

1521g. Foll. 9; size 10½ in. by 5½ in.; clear Devanāgarī writing of about 1750 A.D.; six lines in a page.

Kuṇḍoddyota, another treatise on the measure-
ments of sacrificial fire-places and sheds, by
mīmāṃsaka-Bhaṭṭa Nilakanṭha, son of *mīmāṃ-
saka-Bhaṭṭa Śaṅkara Śarmaṇ*, and younger
brother of *Nṛsiṃha*.

It begins:

देवर्षिदेवःशंभवानामवाङ्मनसगोचरं ।

प्रलक्षयति तन्नाम उदैदा क्लुपाकमे ॥ १ ॥

विजरायेकदूषितं नृपाचक्षे विधानिर्गतं ।

आहवा कर्त्तव्येदेतदं भाषये ज्ञंकरं मुहं ॥ २ ॥

विरोधमागीहवदक्षिणाथे द्वेषा क्लुपाय वट्ट पुनायः ।

जीज्ञंकोरु भट्ट इहेकयो नीमाक्वाज्ञेनुरीचकार ॥ ३ ॥

मुंमंथयनिमिषकारिका उपकारिकाः ।

नीलचंठुताः सतु चंठे ताः खन्मिः नृताः ॥ ४ ॥

3167.

2720. Foll. 123 (with a supplementary leaf to fol. 38, while fol. 96 is wanting); size 7½ in. by 4½ in.; indifferent Devanāgarī writing of 1761 A.D.; 10 or 11 lines in a page.

Kuṇḍakalpalatā, a digest of directions regarding the preparation of sacrificial fire-places, compiled by *Dhvaṅghirāja* (ab. 1560–70 A.D.), son of *Purushottama*, grandson of *Rāmakṛishṇa*, and pupil of *Rāma Paṇḍita* and *Nanda Paṇḍita*.

It begins: **कुण्डकल्पलता लिखते ॥**

विष्णुवदनं चतुर्न सवेसा संकल्पकल्पवृक्षे(?) ।

निगमनमथ भवेत्तथाप्यथ(?) मुद्राणां MS.) ॥

गुरुत्वाग्रदानाथ(?) अनुवतचरन्ते ।

सुविचित्रिचयोपेतं वेदे जीगमनाय ॥ २ ॥

लंबोदरं पित्रपित्रादथ

अथ समर्थं सकलपुत्राणां ।

महाविधिः परिपूर्वगतं

जीवन्मृतं विष्णुनामो जित् ॥ ३ ॥

यननीलमुद्रादीकुसुमकननोचितसरोजमयं ।

अथनोतल्लिख्यं यदा तं नवं नीतिरहितं(?) नयनीत(?)

[विष्णु भवान् ॥ ३ ॥

सरस्वतीमुद्राभोग(?) नलकोटिनिनादिकः(?) ।

नीलापाखीपटुवं मे दिशत्संख्यमुद्यमे ॥ ४ ॥

अष्टादशापि नृमतिं पिशा यद्रत्नाग्रतः(?) यद्रद(?) ।

अनीपिकारिणं रावपेति तं गुरुं भवे ॥ ५ ॥

इत्यनवं विदितमवं गुरुकृतिनवं गृहेकरीनलवं ।

इनुविष्णुशायनं वेदे जीनंदपतिं यदवं ॥ ७ ॥

६. नये अगुमुद्राकल्पः

यतोयकारे मगदेकपुत्रः ।

जीरामकृष्णपुरारिभक्तो

यः सवेदा वेदिकनामैकः ॥ ६ ॥

तनुयः पुरुषोत्तमः समभवत्प्राथम्यंथादिभूत्

इतिवेदमतिः सुतिनृतिरपोदीपो रासत्यतिः ।

जीवंतीतिचरोजसकल्पदः ज्ञेयानांनोदो-

जीवीकेनुजोत[राष्ट्र? worn] यमनतिविह्वरोच-

[यवीः(?) विह्वरोचयवीः] ॥ २ ॥

विचार्य विविधान् संज्ञान् मुद्रांतिराजकदात्मकः ।

कुण्डकल्पलतामो कुर्वते गुह्यगुह्यं ॥

इह सक्तु जीवन्मृतंविष्णु कल्पेयु कल्पेयु कल्पानावतना-
वरपकता त्रिविधो ज्योत्स्नावेकविधश्च जीवन्मृतानवतनवि-
शेष इत्येतादृशं त्रिविधमात्रेण सुल्लघुसूत्रं त्रय्यात्मकं च
ब्रह्मनामि । एतन्मृतानवतनं तु मुद्रांतिरहितंविष्णुवेदकेनवि-
धानि त्रिविधंसाव यानाविष्णुवेदविहितमुद्रात्मकंविधिं ब्रह्मनामि
परस्परं विप्रतिपत्तिं दूरयेत् । इत्येतादृशंसाव यानेने सं-
कारः ब्रह्मनामनामि परस्परं विप्रतिपत्तिं एतन्मृतानां ज्यो-
त्स्नापनेन त्रय्यविधंसावनामकमुद्यमः । *

Besides *Purāṇas*, the following works and authors are quoted: *Aparājitaśāstra*, foll. 44a, 46b, 52a; *Kapilapañcorātra*, foll. 7a, 8b, 9b, 13a, 42b; *Kātyāyana*, as the author of the *Śulbaparīśiṣṭa*, fol. 31a, and of the *mahā-Kūpilapañcorātra*, fol. 22b; *Kādimata*, fol. 17b; *Kālotara*, fol. 115b; *Kuṇḍaratnākara*, fol. 44b; *Kriyāsāra*, often; *Gaṇeśavimartini*, fol. 83b, 102b; *Gaṇtamīyatānta*, foll. 9a, 26a, 27b, etc.; *Trailokyasāra*, fol. 26b; *Pingalāmata*, foll. 40a, 42b, 45b, 46a, 120b; *Pratishṭhāsārasaṃgraha*, foll. 6a, 32a; *Prapañcasāra*, fol. 102b; *Prayogasāra*, foll. 102b, 118a; *Bahvricāgrihya*, fol. 121a; *Bahvricāparīśiṣṭa*, fol. 52a; *Bauddhāyanamata*, fol. 122a; *Mantramuktāvālī*, foll. 31b, 42a, 46a, 47b, 53a; *Māya*, foll. 21a, 26b; *Mohasūrottara*, foll. 108a, 109a; *Yoginīhṛdaya*, fol. 102b; *Rāmavajapeyin*, fol. 8b, 6a; *Rudrayāmala*, fol. 101b; *Lakṣhaṇasaṃgraha*, fol. 108a; *Yasāhṭhūsaṃhitā*, foll. 22a, 33b, 120a; *Vāyaviyasaṃhitā*, foll. 4b, 108a, 120a, 123a; *Vāstusāstra*, foll. 19a, 40a, 41a, etc.; *Vijñānalatā*, foll. 25a, 98b; *Śāradātīlaka* or simply *Śāradā*, often; *Śulba*, foll. 19b, 21b = *Śulbaparīśiṣṭa*, foll. 18b, 31a, or *Śulbasāstra*, fol. 22b, or *Śulbāhārikā*, fol. 30b(?); *Sārasaṃgraha*, fol. 48a; *Sārasvata(tānta?)*, fol. 102b; *Siddhāntasekhara*, foll. 5b, 8a, 9b, 13a, 15b; *Sūtasāṃhitā*, foll. 120a, 122a; *Somaśambhu*, foll. 18b, 42b, 43b, 54b, 60b, 108a; *Sūryamādhava*, fol. 112a; *Hayaśīrehaṇḍasāstra*, foll. 9a, 15b, 16a, 17a, 31b, 32b; *Hamādi*, fol. 33a, 36b.

It ends : ईतिशास्त्राणि ।

यथाज्ञाने निरिच्छे दधिरे कुम्भपुरी मुने ।

‘ विद्वद्भाषाचार्यवे ईषिते होमकर्मकाणि ॥

ज्ञेयेन ईतिराजेन पुरुषोत्तममुना ।

तोषाय विदुषामेवा मुञ्चयस्व कृता ॥

विज्ञापना तु क्रियते मनेषे

मुपायनकाङ्क्षितान् मदीयं ।

मातृवैमुखाय विवेचनीयं

अक्षिपुत्रोत्पत्तिरहितम् ॥

इति मुञ्चयस्व कृता ॥

बं ५५५ अक्षयवस्तरे काश्चित्कृत्वा ५ कोने चाष्टौमन्त्रे
शंकरमुक्तेन लिखितमिदं पुस्तकं स्यात् यदायं च ॥

[MACA. COLL.]

3168.

1274a. Foll. 17; size 18 in. by 4½ in.;
indifferent, modern Bengali handwriting; seven
lines in a page.

Kṛṣipaddhati, a manual of agriculture,
ascribed to *Parāśara*.

It begins :

अथैतं यथाज्ञानानां मुनिषटः कृषिकर्मणि यो वेद ।

कृषिकालस्य ब्रह्मज्ञां यदुक्तं कल्पयति सर्वजानि ॥

अमुतो वेदान् यो ब्रूयाद् ब्रवीति कृषकं यथाः ।

अलक्ष्या गृह्यते यो अथ प्रायैनाल्लापयतिः ॥

एव एव नट कृत्वा प्रायैको नैव जायते ।

कृत्वातिष्ठो हि लोके भिन्नं ब्रूयादपि च भूपतिः ॥

कृषकैर्नक्षत्रादिफलफलकैरेपि भूषितः ।

तथापि प्रायैवलेन कृषकान् भङ्गयन्त्याप ॥

हस्ते कस्ते च कर्त्तव्यं च कृषकैः विज्ञते यदि ।

उपचारस्तथापि स्यादज्ञानावेन देहिनां ॥

अथं प्राजा वलं पावनं प्राक्तन्यं चार्यं ।

देवास्तुल्यमुपास्य कर्त्तव्यं आतोषकाभिः ॥

अथं हि धान्यकर्मणि धान्यं कृत्वा विना न च ।

ब्रह्मावर्त्तं यद्विज्ज्य कृषिं यलेन चारयेत् ॥

कृषिकैर्ना कृषिकैश्च भङ्गनीं बीजं कृषिः ।

हिंसादिदोषयुक्तो अथ मुञ्चते बीजविपुलमाह ॥

तेनापिर्तं अनालवैरिषिर्वेन भूषितः ।

अतिथिः कृषिको येन स एव पुरुषोत्तमः ॥

कृषिकृत्वा कृषिः कदा कृषिकृत् हि बीजं ।

ब्रह्मादादीं अथानेन कृषिज्ञानं कथाचरेत् ॥

ततो बालरावाणीं मन्त्रं मेनेनेव च ।

आवर्त्तं अक्षिपुत्रादि कृषिं ज्ञानेन साधयेत् ॥

अथ राजानयनं ।

ज्ञाकस्तु विदुषं कृत्वा विदुषं मुनिनादरेत् ।

भागक्षिप्तो भूयो ज्ञेयो नृपायनवीं चतुर्वेकः ॥

तथा च । राजा मन्त्री अल्लखानीं ज्ञत्वापिपयस्तथा ।

वर्षेज्ञो मेनेनायथ माङ्गायो दिनाथिपः ॥

राजकलं । विधिज्ञातं नृपे कृषिकृत्विद्वां विज्ञायती ।

कृषिकृत्वा कदा भीमे अन्तरे कृषिकृत्वा ॥

सुरेज्जे शोभना कृषिकैर्नृपे कृषिकृत्वा ।

कृषिकैर् कृषिकृत्वा कृषिकैर्ना ज्ञानी नृपे ॥

अथविज्ञेयकलमाह । ०

Cf. Aufrecht, Cat. of Trinity Coll MSS.,
p. 25; Rāj. Mitra, Notices, i., p. 179

अथ नाथे कृषिज्ञानं fol. 3b; अथ आलुनकृषिज्ञानं fol.

4, etc.; अथ कृषिकृत्वा fol. 7b; अथ बाह्यविधिनां 1b; ;

अथ गोपवैकल्यं fol. 8b; अथ हस्तप्रज्ञात्वां fol. 9b; अथ

वीजस्थापनं fol. 11b; अथ वीजमन्त्रविधिः fol. 12; अथ

मन्त्रकृत्वा fol. 14; अथ नाथे कृषिकृत्वा fol. 15, etc.;

अथ धान्यस्थापनं fol. 17.

It ends :

मुह्युपायं मुह्ये कर्मणि

अथमन्त्रिणांमुह्ये नृपायि ।

कनेनु विज्ञेयुं लं हिनांमुह्ये

अथमन्त्रिणांमुह्ये नृपायि ।

वीजस्थापनं विधिवात्तुल्यं

द्रव्याचरं रागद्वन्द्वमन्त्रं ।

एव कर्मणि कर्मज्ञानादिने

नृपे नृपायि नृपयो वदति ॥

इति यथाज्ञानमुह्ये कृषिकृत्वाः समाप्ता ॥ लिखितं आ-
कृषिकैर्नृपैर्ना ॥

[H. T. COLEBROOK.]